HRADY

ZÁMKY A TVRZE

KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO.

POPISUJE

AUGUST SEDLÁČEK,

C. K. KONSERVÁTOR A GYMNASIJNÍ PROFESSOR.

ILLUSTRUJÍ

BRATŘÍ LIEBSCHEROVÉ A V. KRÁL Z DOBRÉVODY.

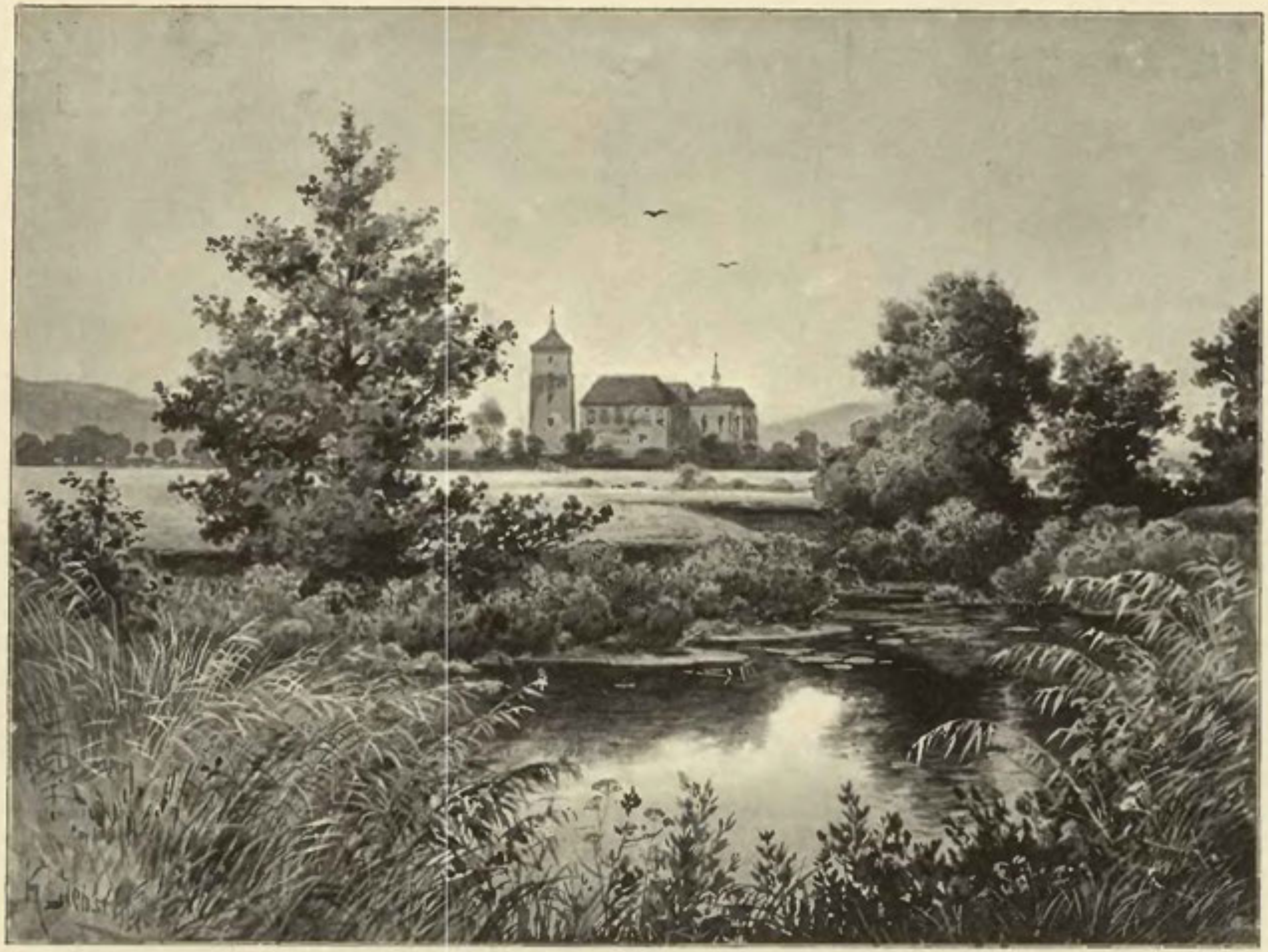
DÍL DEVÁTÝ.

V PRAZE

TISKEM A NÁKLADEM KNIHTISKÁRNY FRANTIŠKA ŠIMÁČKA.

1893.

DOMAŽLICKO A KLATOVSKO.

Švihov.

Švihov od severní strany.

Švihov

1. Popis a dějiny.

Severně od Klatov jest pěkné lučné údolí, kterým se vine Úhlava. Zavřeno jsouc lesnatými horami z obou stran a oživeno osadami, mile pobaví putujícího, ale největší překvapení ho očekává, když se mu rozevře před Švihovem a spatří město rozložené, nad něž vynikají hmotné a pravidelné stavby starého hradu a nad tím Běleč a Tuhošť vysoko se vypínající. Když pak se přiblíží až k samému hradu, učiní na něj mocný dojem tato stará památka, vystavěná v době, kdež již upuštěno od hradů nepravidelné podoby a stavěny pevnosti pravidelné s hrubými a velkými baštami. Neboť ač nevyniká hrad Švihovský vysokou polohou, an leží v rovině, přece hmotou svých zdí, bašt, věží a obrovských stavení mocněji působí na mysl, nežli mnohý nebetyčný hrad. I neváhali jsme tuto ctihodnou a ozdobnou památku, kteráž se nám šťastnou náhodou skorem v úplnosti zachovala, pro tu její znamenitosť a krásnou polohu, která sobě rovných hledá, na první místo položiti. [1])

[1]) Pomůckami byly: Bernau, Album der Burgen, a popis panství Chuděnického od dobré paměti hraběte Eugena Černína z Chuděnic.

Zdělán jsa v době, kdy umění opevňovací velice pokročilo, byl velmi důmyslně opevněn, což bylo nutností při rovném jeho položení. Neboť předně bylo k němu městečko (nyní dolní město) jako podhradí příkopy a hradbami přihrazeno, pak byly z ostatních stran veliký rybník a močály hrad na třech stranách zavírajíce; nad to byl vnitřní zámek baštami dostatečně zpevněn a kolem celého hradu šla venkovská ohrada (z části na kraji předhradí, z části za hradem), sesílená několika pevnými baštami. Větší část toho zříme do dneška a jen opevnění za hradem sbořeno v 17. století až na nepatrné zbytky, a městské hradby zmizely docela.

Od mlýna Švihovského přijdeme po kamenném mostě k *přední bráně*, jejíž vjezd po starodávném způsobu ze štukoví vysoko sklenut jest. Jak lze souditi z obrazu v kapli hradské a výslovného znění starých pamětí, [1]) vypínala se nad touto branou věž. Když se vejde do průjezdu, jest v pravo výklenek a v něm střílna a v té uvnitř jest zasazeno dřevo s průřezem asi 8 cm. širokým, avšak zvenčí jest obruba kamenná. Za starých dob bývalo pod průjezdem vězení. Branou vstoupíme do *předhradí* rozsáhlého, které zabírá západní polovici hradu. Větší jeho část jest prázdné místo nebo dvůr, kterému se *přední plac* říkávalo. Po jeho západním kraji táhne se v oblouku dlouhé stavení, již od dávných dob k hradbám proto přistavené, aby se tu všelijaké hospodářské příležitosti umístiti mohly. Vnitřní jeho způsoba ničím nevyniká nad obyčejná toho druhu stavení; tím zajímavější jest strana venkovská, která ráz hradeb udržela, jsouc sesílena několika baštami, které se v pamětech věžemi nazývají, poněvadž nad stavení vynikaly, kdežto nyní jsou s ním v rovnosti. Hned v pravo od brány jest zeď nahoře řadou střílen opatřená. Spatřuje se tu také otvor za naší paměti zazděný; před tím tu býval prevít. Po ní následuje věž polookrouhlá a do vodního příkopu povydaná, v níž šafář svůj obyt má; má nahoře dvě střílny a dole dvě nová okna, pro šafáře prolomená. Šafář tu má sklípek a při něm velikou, do hvězdy sklenutou světnici. Kus za tím následují za sebou dvě čtyřhranné věže nebo bašty, na nichž se buď starobylá okénka nebo střílny spatřují. Na jihozápadním rohu jest čtvrtá, velmi hrubá bašta, která má dole dvě střílny a nahoře dvě okénka hrubým štukovím obložená. Hned za ní je polookrouhlá věž, úplně pustá a rumem zasypaná, která se nazývala Kašperkou. Bývala někdy vysokou, avšak nyní stojí do druhého poschodí jen z části. V přízemí, kde bývalo vězení, spatřuje se toliko okrouhlá, v tesném kameni vytesaná díra; kosti lidské v ní nalezené svědčí o tom, že tu bylo tuhé vězení. Že však nebyla jen věznicí, nýbrž i potřebnou obranou hradu, dokazují střílny ve vyšší části umístěné, úzké a tesným kamením obložené. V dotčených dlouhých staveních bývaly, počnouc od brány, r. 1563 sladovna, spilka, pivovár (kde jest byt šafářův), dělnice, pekárna a konečně obročnice a troje konice. Pamětník jeden z r. 1734 viděl tu konice, sladovnu, pivovár, sýpku, kuchyni, chlévy a byty čelední. Hejtman prý měl byt a kancelář vedlé brány a nad ní. Nyní jsou tu kromě bytů čeledních stáje a stodoly.

Zadní hrad zabírá východní část hradiště a jest pravidelně a úpravně do čtyř stran postaven. Opevnění jeho bylo takové, že již sám sebou bez předhradí za pevný a tvrdý hrad se pokládati mohl. Na všech čtyřech stranách zavřen byl hradbou, sesílenou čtyřmi baštami nestejné velikosti, a hledí-li se k úhlům, i různým směrem z hradby vybíhajícími. Nad to bývala ještě opevnění venkovská, Hluboký, z obou stran vyzděný a vodou naplněný příkop dělil hrad od předhradí, tak že se z jednoho do druhého jen po zvoditém mostě přecházelo. Nyní jest příkop zasypán, avšak ještě zbyly napřed zdi, kterými byl vrouben, a u kamenného mostu dobře znáti, jak příkop šel. Za samým mostem vypíná se *velká věž*, mohutné a pevné stavení, 38 m. zvýší a při tom hlídka taková, že patřícímu z ní nic v údolí Úhlavy neušlo. Dva silní pilířové štukovím sesílení podpírají ji proti mostu. Kromě přízemí, v němž se nachází brána s průjezdem, obsahuje věž tato, jejíž rohy z dola až nahoru zavírají tesné kameny, pět pater nad sebou a tolikéž oken na dvou stranách. Okna v dolních patrech mají obruby tesné, řemeslného a pěkného díla, krásnou to staročeskou památku. Nejhořeji jsou okna na všecky čtyři strany, dole jen na dvě strany a uprostřed na tři. Brána bývala dvojí, totiž vedlé nynější brány got. sklenuté a prvotně jen pro jízdné určené byla také branka pro pěší, kteráž byla již za staré doby zazděna. Učiněno tak tuším, již okolo r. 1520 a vsazeno sem pak okénko s hrubými veníři. Průjezd do kříže sklenutý, končící se na druhé straně také branou špičatou, opatřen jest podlé starého způsobu výklenkem, v němž čeládka službu v bráně mající odpočinouti si mohla. Jest v ní střílna, která šla dříve do parkánu a nyní jde do nových konic. Proti tomu na druhé straně jsou dvéře též gotické, zazděné. Ve zdi od branky jest tento starý nápis:

Postea dolebunt meo
Qui biberit merum postponendo verum
— — — — — — — — — — — — — — —

---

[1]) R. 1563: věže nad mostem od města a předního příkopu, skrze kterouž brána do předhradí jest. Viz obr. na str. 3. a 7.

Quos dedit Urbanus — — — — — neci sub ordine sexto
Hoc enim adiciat si — — — hoc — — — — —
Ulrico veteri Nove domi — — — — —
Hoc impetrant cunctis — — — — — — —
Ob hoc fert laudem pisae Bohemus, ut anguem
Cordis deprimat, cum piscem manducare amat.
Pisas laudare decrevimus et reprobare,
Si inflativae cum squamate et nocitivae.
Squamis ablatis sunt pisae sanae satis.

Ze zlomkovitého tohoto nápisu jde na jevo, že je to chvála hrachu. Poslední řádky úplné takto vykládáme: „A proto Čech chválí hrách, aby hada v srdci utlačil, když se s postem blíží jedění ryb. Zůstali jsme na tom, hrách chváliti a zavrhovati jej tehda, je-li se slupkami a nadýmaje škodí. Hrách bez slupek zdraví dosti prospěje." V neúplných řádkách předchází upomínka na starou pověsť, kterouž Balbín takto vypravuje: Jsa chlapcem slýchal jsem často od starších lidí, že Čechové jednou na papeži Římském vyžadovali odpustky, kdyby hrách jedli a potom se červeného vína napili, a také obdarování na to obdrželi. Vždycky se tomu smávali a každý přál Čechům štěstí, že snadným způsobem při víně více vymohli, nežli jiní křesťané namáhajíce se sotva obdrželi. Dlouhý čas jsem nemohl příčinu té pověsti vyzpytovati; konečně jsem našel starý rukopis, v němž příčina těchto odpustků vyložena byla. Při starodávných kvasích často se zběhly po opilství vraždy, poněvadž byla mysl lidu nepoddajná a snadno rozdrážděna. Obyčejně se stávalo tak, když od stolu vstavše, ještě stojíce si připíjeli. Proto vymyslil si Oldřich z Hradce nový způsob, aby dlouhé pití přestalo. Aby totiž stojíce nepopíjeli, povstal na konci jídla, když již hrách, poslední jídlo po způsobu staročeském, byl sněden, hospodář a připil svému nejlepšímu hosti červeného vína na památku umučení Páně, tento připil týmž způsobem třetímu, třetí čtvrtému a tak pořád, až pohár byl obešel po stole. Pak se vstalo a nic se již nepilo. To začal Oldřich a jiní ho nápodobovali. Spisovatel pak dotčeného rukopisu končí takto: Kdo (rozuměj jen Čech) pije čisté víno po hrachu, obdrží, jak pokládám za pravdu, 40 dní odpustků. To dal Urban papež řečený čtvrtý Oldřichovi starému z Hradce, jenž byl pánem vznešeným.[1])

O bráně vypravuje starý pamětník z roku 1734, jak pěkně akusticky byla stavěna. Postaví-li prý se někdo na jednu stranu a mluví-li šeptem a tiše do obruby, slyší ho člověk na druhé straně, který ucho své blízko k obrubě nahne. Nad branou zvenčí býval snad erb zasazen anebo nějaká tabule, po jejímž vylomení se tu prázdné místo spatřuje. Za těch dob, když věž tato posledně upravována (okolo r. 1500), přistaven k ní šnek čili schody točité. Po 95 schodech, někdy vše kamenných (nyní jsou některé ze dřeva), vstupuje se do jednotlivých pater a nejvýše až pod střechu. Ve vnitřku věže nad samým průjezdem jest sklep do kříže sklenutý se starým portálem, okny na 3 strany s hlubokými výklenky a zděnými sedadly. Nad tím byly čtvery světnice nad sebou, z nichž každá byla přikryta prostým stropem. Nejvýše jest střecha nevysoká, končící se ostrou stříškou (mansardou) a jest šindelem pobita.

Branou vstupuje se do parkánu, kterýž se skorem všude táhne mezi hradbami a stavením hradu, ale na třech místech jest přerušen. V jihozápadním rohu hradu přistavena jest ke hradu kolna, na východní straně vyniká kaple přes parkán ven, sama baštu tvoříc, a v severozápadním rohu jest též hrubá bašta, samého stavení se dotýkajíc. Severní část parkánu konečně v minulém století docela zastavena. V té části parkánu, která jest za samou věží, viděti jest, že byl ze všech stran zavřen; neboť v levo jest bašta, v pravo též stará zeď, v níž však bývala brána (t. j. zeď

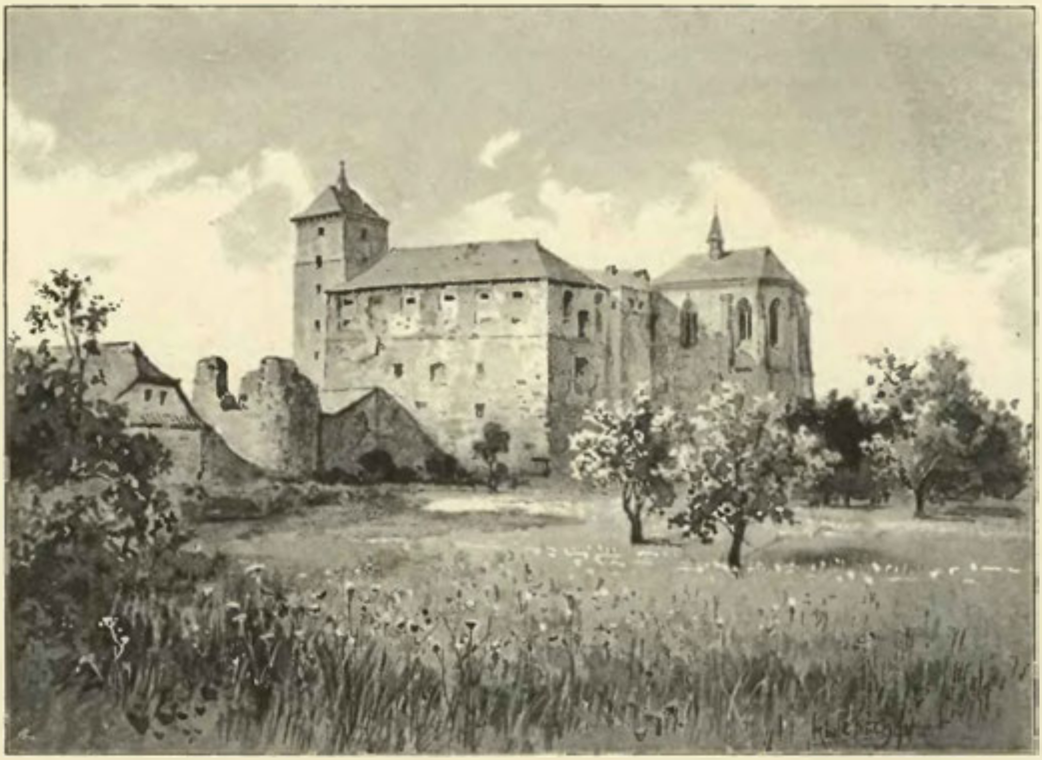

Švihov ze století XVI. (Kresba dle současného, na deleních rozích poškozeného obrazu.)

[1]) Claudius, Gesch. der H. v. Neuhaus.

při kůlně). Napřed jest stavení paláce s vnitřní branou. Od paláce k věži postaven jest dlouhý prampouch a z téhož prampouchu jiný namířen jest k pravému domu paláce. Byl k tomu, aby se po pavlačích naň přidělaných nad bránu a hradby rychle přicházeti mohlo z hradeb, které byly při severním domu a z nichž jen základní zdi zůstaly. Tato pavlač šla jednak podlé brány, jak svědčí známky na východní straně, jednak také na hradby, z nichž byl vchod do věže. Část parkánu severně od věže zastavena jest asi r. 1520 stavením, které později úplně sbořeno, tak že dnes jen bílou omítku na hradbách znáti. Za věží viděti otvor v zemi do hlubokého sklepa.

Jak již pověděno, jsou na všech čtyřech rozích zadního hradu *bašty*, z nichž každá má svoje dějiny. Ač jsou všechny do kruhu založeny, přece není jedna jako druhá. Od jich upotřebení mívaly rozličná jména, ale od první polovice 16. století měly jména po barvách. Co na nich těmi barvami nabarveno bylo, není známo. Největší jest bašta na severozápadním rohu. Napřed se jmenovala *Štědrého*

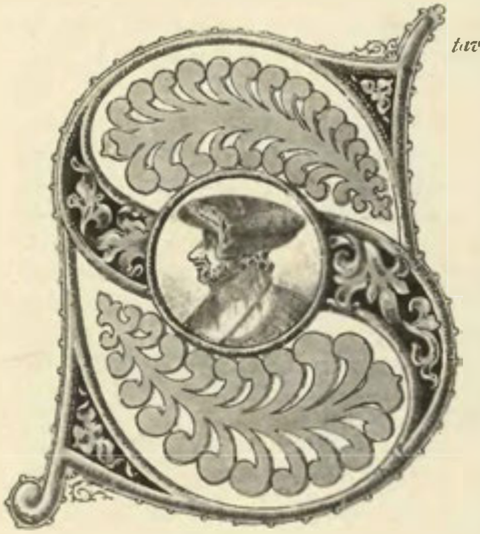
Švihov od jižní strany.

bašta, později *Červená bašta*. Roku 1505 tu býval mlýn, r. 1563 popisují se tu světnička hořejší s komorou a síňkou, kde někdy starý pan Říčanský býval, a pod tím komora slove hostinec. Až do r. 1865 byla přikryta pořádnou šindelovou střechou, která tehda nějakého úředníka pálila. Dal ji zbourati a tak jest nyní uvnitř jen nízká střecha. V přízemí jest jediné zazděné okénko, v prvním poschodí pěkná veliká sklenutá světnice s předsíní a 3 novými okny, která bývala kancelářem a obydlím písařův. Od r. 1850 upravena byla jako byt pro vojáky, když leželi kyrysníci ve Švihově. Nad okny spatřují se venku střílny tesným kamenem obroubené, střídajíce se s malými okny též obloženými. Druhá bašta v severovýchodním rohu nazývala se napřed „Paní bašta“ a potom po dlouhou dobu *Zlatou baštou*. Jest nyní úplně sbořena a rozvrtána, tak že sotva místo znáti jest, ale je viděti malou louži, pod kterouž jest sklep; ovšem k němu přístupu není. Dotčený sklep připomíná se r. 1640. Roku 1505 byl v této baště mlýn. Třetí bašta na jihovýchodní straně do podkovy založená nazývala se *Zelenou baštou*. Je sice také pobořena, ale stojí ještě přízemí s pevnými a hrubými zdmi a v něm zazděné dvéře z parkánu. V jejím spodku bývalo vězení. Čtvrtá bašta v jihozápadním rohu čili *Bílá bašta* také ještě stojí. Vespod je tu hnojka a nad tím místem začínala první podlaha. Nad tou byly střílny ven úzké, uvnitř široké, výše

Zadní nádvoří Švihovské.

pak byl byt s široce vylámanými okny; ještě znáti kus omítky a jak bašta cihlami opravována. Roku 1563 a 1640 připomínají se v této baště dva sklepy neb lochy. Roku 1692 bydleli v jejím horním bytě dva kapucíni, kteří denně v kapli mši svatou sloužili. Na hradbách mezi těmito baštami bývaly pavlače a ochoze. Rozumí se to samo sebou, ale máme o tom také neklamná svědectví, totiž krákorce, které se v hradbě blíže kaple nacházejí, otvory ve zdi pro trámy a konečně dvířka, která jdou ven ze síňky u kaple.

Podobizna Viléma Švihovského z Ryzemberka, král. hofmistra r. 1505—1551, dle soudobé medaile v museu.

Stavení hradu skládá se ze tří částí, totiž severního a jižního domu a z kaple, kteréžto však mezi sebou souvisí. Kromě toho přistaven jest na počátku 18. století v parkánu na severní straně příbytek pro úředníka panského. Oba domy jsou z venkovské strany dvě poschodí vysoké, ale každé to poschodí jest vysoké jako půl druhého našeho obyčejného poschodí; ze dvora objevují se tak, jako by měly tři poschodí. Ve stavení, které je na západní straně spojovalo a schody obsahovalo, nachází se *poslední brána*, goticky sklenutá do vnitřního dvora hradského. I nad ní býval erbovní kámen. Nad touto branou viděti jest zajímavé zbytky obrany. Na patě totiž třetího poschodí jsou čtyři krákorce, na nichž spočívají sloupy z cihel ke zdi přizděné, na těch pak jsou oblouky, kteréž nosívaly pavlač ven povydanou. Od čtvrtého k pátému krákorci jest také oblouk, který nese námětek dolů otevřený. Takovým způsobem opatřena byla obrana, jestliže nepřítel až sem vnikl a rány z veliké výšky padající snášeti musel. Širokým průjezdem, který se z východní strany vraty a závorou zavíral, vejde se do dvora nebo „horního placu“, který jest malý, kostrbatý, skláněje se k východní straně.

Stavení, jak se nám objevuje hledícím ze dvora, jest sice založeno a z hruba postaveno ke sklonku 15. století, ale jak se obyčejně u těch a takových stavení nachází, měněno na něm ač v drobnostech v každém století, tak že lze také ty rozličné slohy rozličných věků seznávati. Z hruba ovšem objevuje se tak, jak je pan Půta vyzdvihl a synové jeho dokonali. Pravidelnosť stavby svědčí o tom, že stavení to za dob Půtových ze základův znova stavěno a že tedy z prvotního sídla pánů Švihovských nic nezbylo. Od počátku 16. století nestaveno sice na tomto stavení, ale dán mu v druhé polovici téhož století neslušný vlaský nátěr (rustika), jehož zbytky na stěnách všude znáti jest, pokud nezabíleny novým vápnem. Dlouhou dobu potom bylo stavení hradu pusté, až konečně, když obráceno na sýpky, několik oprav tu učiněno; stavení, jemuž zkáza hrozila, tím ovšem zachráněno a budiž tomu děkováno, který tak učinil, ale ozdobná okna čtyřhranná zazděna a ponechána v nich jen obyčejná okénka, jako bývají v sýpkách. S jakým nákladem a jak důkladně Švihov stavěn byl, poznává se z mnohých oken, pod nimiž jsou kamenné římsy a v nich vytesané znaky, dva a dva, s erbovními znameními již sešlými. Spatřivše tuto někdy ozdobnou a nyní z polovice zašlou způsobu, ohlédneme se ještě nad průjezd, kudy jsme přišli. I tu bylo staráno o obranu, kdyby snad jeden anebo dva nepřátelé skrze průjezd na dvůr se dostali. Také nad ním jsou krákorce a na nich dlouhé sloupce z cihel, na nichž úzké pavlače bývaly.

Pod stavením jsou podzemní sklepové, v nichž za starých dob pivnice a vinné sklepy bývaly. Nad tím v přízemí jsou vrchní sklepové, dílem prázdní, dílem jsou tu skladiště. Dříve jich k rozmanitým potřebám užíváno. Roku 1505 připomíná se sklep, kdež

Prampouch v předním dvoře Švihovském.

chléb chovají. Roku 1563 byl v severním domě pod schodem sklep, ve kterémž se řídké pivo chovalo, za tím sklípek řečený pekařů, pod tím stavením sklep pivný, kde se mléko chovalo, za ním sklep vinný a k pivu a mezi těmi ve zdi nahoře sklípček klíčníkův k chování konvic a sklenic, nad těmi sklepy sklep veliký naskrze, ve kterémž se obilí chovalo. V druhém stavení byly špižírna větší a menší se sklepy z jednoho do druhého, pod nimi byly sklepy k vínu a pivu. Tak si to totiž synové Půtovi a první jich nástupce zavedli. Roku 1640 sice se zase sklepy připomínají, ale není o nich všude udáno, nač byly. V severním domě byla v jednom sklepě vinopalna, z níž později udělána jest kuchyně velká, také tu byla komora pro sýry a jiná na dělání sýrů.

Do hořejších místností chodí se nyní po schodech ze samé brány poslední vedoucích, a to tak, že se přijde napřed na západní konec *severního domu*, kdež jest síň, mající klenutí křížové s kruhy a po stranách mohutné čtverhranné sloupy. Z této síně přichází se na schody, které jdou až do konce tohoto domu a do kaple. Z těchto schodů vedly na sever před samou kaplí dvéře do stavení, ale jsou zazděny. Ohlédneme se nyní po částech tohoto domu; za dotčenou síní jest klenutá světnice, v níž se tam, kde omítka opadla, zbytky maleb spatřují. Zejména lze rozeznati císařského orla a při něm znak Říčanský, a na klenbě růži. Říkávalo se této světnici (1563) dolejší fraucimor, poněvadž tu paní s dětmi a pannami sedávala. Roku 1640 se říkalo „starý fraucimor." Nad tím v druhém poschodí nachází se *veliká malovaná světnice*, jak se jí obyčejně za starých dob říkávalo, tak dlouhá a široká, jako jest dům tento uvnitř. Má sloup uprostřed, ale nemá klenby. (Nyní má dvě podlahy.) V zajímavé této místnosti lze viděti zbytky maleb, ale, bohužel, pro nedostatečné světlo nelze dobře postihnouti, co ještě zbylo. Nemá to sice veliké umělecké ceny, ale zajímalo by zajisté každého vzdělance. Popíšeme napřed spodní části. Na stěně severní jsou zbytky velikých postav allegorických. Také nápisy k nim jsou kusé, ale lze aspoň uhodnouti, že tu byly malovány Melankolia, Patientia, Providentia. Byl v 16. století oblíbený způsob tak malovati. Ve výklencích oken byly postavy mužské, nám neznámé. Na východní stěně jest znak Říčanský a rok 1581 (pod tím připsáno 1846), což dokazuje, že malby ty na objednání Heralta nejstaršího Kavky z Říčan od nějakého německého umělce malovány byly. Vedlé znaku Říčanského v pravo jsou zbytky hvězdy, neboť Heraltovou manželkou byla Kateřina Říčanská ze Šternberka. Jižní strana podobala se severní. Také tu byly allegorické postavy, z nichž se čte ještě Diligentia, a ve výklencích muži na způsob rytířů. Zde omítka ještě více opršela než na straně severní. Vstoupíce na druhou vyšší podlahu, viděti můžeme v oknech černé kvítí a lupení na dně zlatém. I tu jest severní strana lépe zachována, než jižní, ale i ona jest kusá, tak že se více hádá než poznává. Kromě zbytku latinského nápisu poznáváme tu ještě dva výjevy z mythologie řecké. Když podlé vypravování Ovidiova (Metamor. VIII 6) král Minos Nisa krále v pevnosti jeho námořské obléhal, zalíbil se Scille, dceři Nisově, tak, že tato raději otce svého zradila, nežli by byla vášeň svou přemohla. Za noční doby vloudila se do komory, kdež otec spal, a vytrhla mu z hlavy vlas, na němž jeho a města spása závisela. Došla do nepřátelského ležení; když pak poznala, že Minos jí opovrhuje pro tento hanebný skutek, zoufala si tak, že skočila do moře a chytila se lodi, na níž Minos ujížděl. Když v tom otec její na orla proměněný přiletěl, aby ji roztrhal, spustila se lodi a proměněna jest ve ptáka, kterýž se nazývá Ciris. Dva příběhy z této pověsti spatřují se na severní straně a že je lze ve vybledlých a neúplných malbách poznati, děkujeme jediné kusým německým nápisům, které se při nich nacházejí. Při jednom obraze čteme: Scilla irn vater v(errie)t gleich die ..... schlief ..... vnd reich(t) g(ern) solche peid (dem m)inoi der ..... vnd (de)r speit sie. 1586 (t. j. podlé smyslu: Scilla zradila otce svého, když spal, a podávala svou kořisť (vlas) Minovi, který jí opovrhoval a na ni plival). Na druhém obraze jest kus ženy skákající a nápis: Scilla springt in das waser . . . . s vnd han . . . ai minois son . . . . welcher sie gancz vnd gar veracht darof sie zv ein . . igen (t. j. Scilla skočila do vody, poněvadž Minos ji za manželku svou vzíti nechtěl). Na protější jižní straně snad byl počátek této pověsti vyobrazen, ale zbytky maleb a nápisův jsou tak chatrné, že nelze z nich nic poznati. Na vrchu těch stěn tato malba s německými nápisy z části oprýskala a objevují se zbytky starších maleb s českými nápisy, ale též kusými nebo vybledlými, jako na př. dole: na hradczi. Na východní straně nad dotčenými znaky jest zase císařský orel a zbytky nápisů (H)HRZ KHRZ (t. j. Herald Herr RZiczansky, Katherina Herrin RZiczansky). Zajímavé jest čísti, k jaké pověsti orel tuto vymalovaný, když lidé ostatním malbám nerozuměli, příčinu dal. V pamětech Šmídovských r. 1734 vypravuje se, že se do kaple chodí skrze velikou světnici, v níž císař někdy přebýval, a že se to vidí na zdi vymalované. Ke konci tohoto popisu přidáme ještě dodatek o zevnější způsobě tohoto domu. Na stranu k městečku objevuje se jako sprostá sýpka. Na vnitřní straně zazděna jsou také okna, jen jediné okénko zůstalo. Z veliké části zastaven jest dům tento schody, kterými se chodívalo do hořejších místností a do kaple, ale dolní část těch schodů jest sbořena a zůstal jen horní díl.

Jižní dům má na své vnitřní straně dole ozdobný portál z doby Půtovy, asi 2 metry vysoko nade dvorem. Starší snad než on jest jiný při samé zemi, někdy do okrouhla sklenutý, ale na ten čas hrubě porouchaný. Odtud v pravo, také nad zemí vysoko, jest portál zazděný. Okna hořejší jsou zazděna. Uprostřed jest veliké ozdobné okno, dvěma kamennými kříži na 6 polí rozdělené a vedlé něho dvě malá obložená okna a pod ním okénko pěkné a ozdobné. Na venkovské jižní straně nejvýše bylo 6 oken, kteráž všechna jsou zazděna. Uprostřed a dole jsou malá okna též zazděná a prevít na hrubých krákorcích též zazděný. Uvnitř obsahuje dům tento v patrech jen málo místností. V prvním poschodí jest světnice vysoká, klenutá, jejíž křížové klenby spočívají na dvou mohutných sloupech uprostřed této světnice. Za touto světnicí jest jiná světnice předešlé podobná, ale od ní tím se lišící, že stojí uprostřed jediný sloup a dva sloupy ve zdech. V přední z nich býval mlýn, je to „sklep nad špižírnami, ve kterémž mlýn samotný jest". Druhému se říkalo „sklep v koutě nad studnicí, kde se mléko chová." Nad tím jest skrze celé stavení *veliká síň* anebo *palác veliký*, místnosť veliká beze vší ozdoby. Jest hrubě zpustlá a zdi její rozpukané sotva střecha šindelná zkázy uchrání. Kromě těchto místností jsou tu ještě některé malé světnice.

Obraz Švihova a Skály na malbě v kapli Švihovské

Je-li žalostné pohlédnouti na oba domy hradu, ještě žalostnější jest viděti *kapli* posvěcení Matky boží, kteráž se nyní chybně kaplí sv. Marka nazývá. Název tento pochází odtud, že se tam od starodávna na den svat. Marka z farního kostela vodívala procesí a sloužila mše svatá (do roku 1848) u vedlejšího oltáře, který byl zasvěcen sv. Marku. Nachází se v druhém poschodí hrubé bašty, kteráž v podobě kůru kostelního za ohradu horního hradu vybíhá. Pod ní nejdoleji na západní straně byla vrata nějaká, nyní zazděná.

Zvenčí má bašta tato, hrubě zpustlá, rozpukaná a od koulí střelných nad dvěma okny mnohými děrami porouchaná, opěrací pilíře, více pro ozdobu nežli pro potřebu, any ze dna příkopu vystupujíce, dosahují pouze výšky, kde kaple začíná. Na dvou pilířích spatřuje se znak Švihovských. Vchodem do kaple jest branka špičatě sklenutá, jejížto obložení sbíhá se ve dva oblouky, mezi nimiž zůstává prázdný trojlist. Na kameni, který spodní oblouk svírá, spatřuje se hlava bradáčova. Dvéře dřevěné, v této brance zasazené, mají okované panty, mezi nimiž se přibitá zvířata, lvi, jeleni, orlice a lupenaté ozdoby spatřují. Kaple r. 1489 postavená skládá se ze síňky, lodi a kůru. Síňka jest od lodi úzkým a nízkým obloukem oddělena, ale mezi lodí a kůrem jest vysoký a široký oblouk triumfální. Klenby síňky, která spočívá na dvou kulatých, ze čtyřhranného (nad tím osmihranného) podstavce vybíhajících, jsou do kříže, ano i o třech prutech, ale svorníky okrouhlé jsou hladké. Pruty vybíhají dílem ze zdi, spočívajíce na ozdobných hlavicích zdobených lupením (kromě jediné, na níž jest lidská hlava), dílem z hlavic sloupů ozdobně rozdělených. Na straně kruchty nad touto síňkou se nacházející, která je obrácena do kostela, nacházejí se tři gotické oblouky, shodující se s přilehlými částkami klenby. Mají chudé obložení kamenné, jednoduchým lupením v gotickém slohu ozdobené, a nahoře na obloucích nad končinou jest ozdobení z téhož lupení, kteréž po stranách a u prostřed vybíhá v kyty (ozdoby na způsob chocholů). Nad oblouky se nachází patero znaků:

Pohled na Svihov od první brány.

1. Od levé strany štít rozdělený na čtyři pole (1. gryf, 2. orlice, 3. gryf, 4. lev), kterýž Balbín měl za znak Rožmitálských. Nápisu jsem nerozeznal, poněvadž jest od nějakého darebného ničemy zúmyslně vyškrábán.

2. Štít též na čtyři pole rozdělený, v nichž se střídají orlice a pruhy pošikem položené. Při tom je psáno: Vrsvla kniezna Monstrwerska.

3. Znak pánův Švihovských s nápisem SR. Gindrzich z Ryzmberka.

4. Štít tuším s orlicí a týmž znamením za klénot. Napsáno: Salomena kniezna Zaganska.

5. Štít rozdělený na čtyři pole, v nichž se orlice a pole shora polovičné střídají. Nápis: Katherzina kniezna Opawska.

Vilém

Jindřich † 1498 — Voršila Braniborská † 1508 — Jan Zlý kn. Zah. † 1504 — Kateřina kn. Opavská

Albrecht Minstr. † 1511 — Saloména Zahanská † 1513

Voršila
ψ Jindřich z Ryžmberka.

Z toho viděti, že dal erby ty malovati pan Jindřich, syn Půtův, aby bylo viděti, jaká krev se do rodu jeho skrze manželku Voršilu dostala. Před tím tak nebylo. Bylo tu devět polí pomalovaných růžicemi a měchýři, ale později na pět z nich namalovány znaky a jen čtyři zůstala v prvotní své

Kaple Švihovská.

způsobě; nicméně i skrze malbu znaků tato původní malba leckdes proráží. Doložíme ještě, že naposled v těch místech se dal zapsati r. 1648 Jan Samuel Koltinus, jak zapsáno v pamětní knize farní, ale my jsme toho nápisu nenašli. Pod znaky dotčenými čte se na dvou tabulích modrých ve zlatých literách tento nápis:

puotha de rizmb
erk et de skala dñs
ı rabi et I sſwihow
sup'm index r̄gni

bohe: ista edifi
cia fecit Anno
domī m⁰cccc⁰l⁰xxx⁰ 89.

t. j. Půta z Ryžemberka a ze Skály, pán na Rábí a Švihově, nejvyšší sudí království Českého, toto stavení postavil léta Páně 1489.

Sanktuarium v kostele Švihovském.

Loď osvětlují dvě okna. Pravé ozdobeno jest původní kružbou, ana z jednoho prutu vyrůstá. Levé užší jsouc prutu nemá a má proto způsobu jednodušší. Loď sklenuta jest do hvězdy, tak že pruty na způsob sítě se rozbíhajíce podpírají se přímo o hlavní zeď podlé zvyku tehda platného. Nějaký člověk beze všeho vkusu, anobrž hrubě hloupý, dal ty pruty ke konci minulého století osekati, aby bylo celé klenutí hladké, a pak vápnem zabíliti. Triumfální oblouk, který dělí oblouk od kůru, položen jest na zděných tumbách oltářů vedlejších, které do prostory chrámové vystupují. Kůr má patero oken, kteráž podržela svou prvotní podobu. Jsou tak upravena jako pravé okno v lodi. Na jednom z nich, jakož i na pravém okně v lodi, jsou barevná kolečka. Přední ozdobou svatyně jest sanktuarium, ozdobně v gotickém slohu z jediného kamene vytesané na způsob sloupce, na němž se nejvýše kříž, potom dvě schránky (dolejší zavřena jest pěkným mřežím) a pod tím znak Švihovských spatřují.

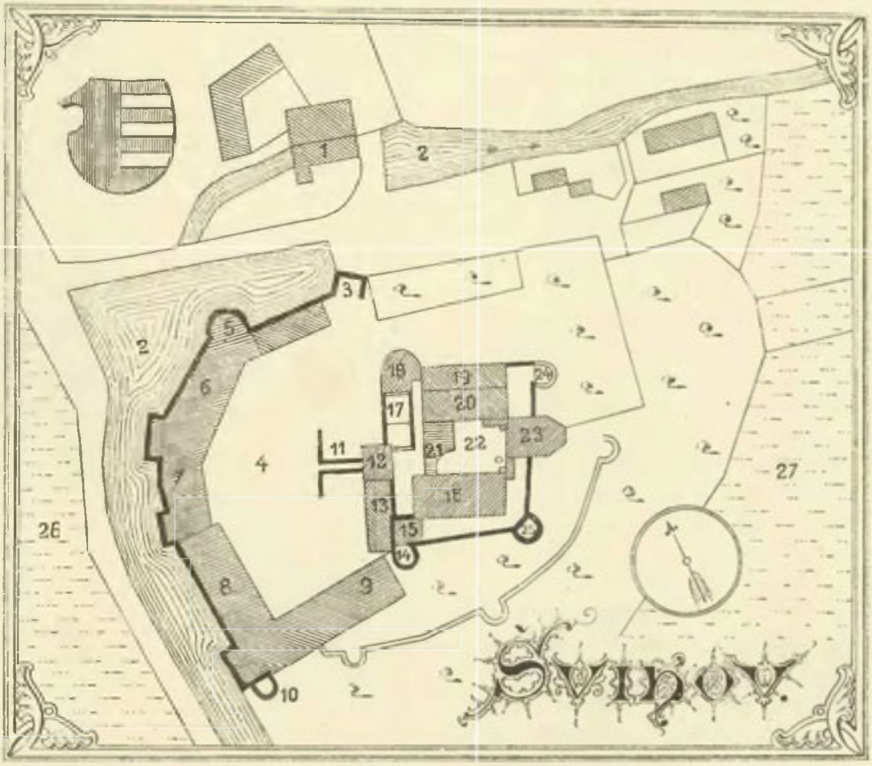
Všecky tři *oltáře* mají kamenné tumby. Na velikém oltáři jsou řezby parukového slohu, ač dosti umělé. Nad obrazem sv. Martina již zcela sešlým jsou dva andělé, nesoucí tabulky pozlacené s nápisy: „Timete Dominum et date illi honorem“ (Bojte se Pána a onomu vzdejte česť) a „S. Vincen. convertit Judaeorum 25.000, Saracen. 8000, Pecator. 100.000. Mortuos 40 suscitavit.“ (Sv. Vincent obrátil Židův 25.000, Saracenův 8000, hříšníkův 100.000. Mrtvých 40 vzkřísil.) V pravo a v levo od tabernákula jsou sochy a poprsí pěkného díla řezbářského, představujíce sv. Řehoře Velikého, Ambrože, Augustina a Jeronyma knihy držící; tváře jich jsou jako živé. Oltář tento (ovšem jen svrchní část) přenesen jest do kaple r. 1788 z města Švihova z kostela sv. Václava. Na dřevní posvěcení této kaple a že tu býval jiný oltář upomíná starý nápis na blízké stěně tohoto znění: Hoc primum et maius altare consecratum est in honore Assũptionis: Natiuitatis & Concepcionis: Annuciacionis: Visitacionis: aliar'que

Švihov od západní strany.

festiuitatu glo'sissime dei genitricis virginis Marie. (Tento první a větší oltář posvěcen jest ke cti nanebevzetí, narození, početí, zvěstování, navštívení a jiných svátkův přeslavné boží rodičky, panny Marie.) Blíže oltáře visí vybledlý epitaf Humprechta Protivy Černína z Chudenic, ukazující ho, jak oděn jsa kněžským rubášem na smrtelném lůžku leží. Nápis pak při tom oznamuje, že zemřel roku 1666 dne 25. dubna, dokonav věku svého 49 let, 18 neděl a 3 dni. Při straně epištol visí na stěně štít dřevěný s Černínovským znakem vymalovaným. Okolo býval nápis nyní docela zašlý, kterýž na Adama Břetislava, bratra dotčeného Humprechta Protivy, upomínal.

Z ostatních dvou oltářův zbyly jen tumby, neboť ty obrazy, které sem byly přeneseny z bývalého kostela sv. Jana v městě a na ně bývaly postaveny, visí na stěnách. Komu však oltáře tyto posvěceny bývaly, o tom svědčí nápisy. Neb u severního jest nápis: Hoc . altare . consecratu . est . in . honorē .

Vysvětlení plánu Švihova: 1. Mlýn při městě, na nějž jde 2. stoka mlýnská z Úhlavy; 3. přední brána; 4. předhradí; 5. byt šafářův někdy pivovár; 6. někdejší pekárna s maštalí; 7. stáje; 8. stodoly; 9. novější přístavek k nim; 10. Kašperka; 11. bývalý příkop s kamenným mostem; 12. veliká věže; 13. nový přístavek; 14. Bílá bašta; 15. kuchyně; 16. stavení s velikou síní; 17. dvořanská světnice; 18. Červená bašta; 19. stavení na počátku minulého století postavené; 20. stavení s velikou malovanou světnicí a fraucimorem; 21. průjezd; 22. zadní dvůr se studní; 23. kaple; 24. Zlatá bašta; 25. Zelená bašta; 26. bývalý rybník Na bahnách (neb Jezero); 27. bývalý rybník Kuchynka.

sanctor' mrum . Georgij . xiiii ⁝ avxiliator' . ac . S. Marci . evḡte. (Tento oltář posvěcen jest ke cti svatých mučedlníkův, Jiří, 14 pomocníkův a sv. Marka evangelisty.) Nad druhým oltářem čte se: Hoc . altare . cosecratu . est . in . honorē . sanctar' . virginum . Katherine . Barbare . Dorothee . Margarethe . nec . non . Vrsule . et . sodaliu . eius. (Tento oltář posvěcen jest ke cti svatých panen Kateřiny, Barbory, Doroty, Markéty, Voršily a jejich družek, t. j. jedenácti tisíc děvic.) Jsou to svatí a světice, kteréž se často v kaplích hradských nacházejí. Sv. Jiří, jenž draka zhubil, vzorem byl rytířstvu a jeho svatým patronem, jehož ctitelem byl také pan Půta, dada i při hradu Rábí v kapli obraz jeho postaviti. Proto má Švihovská kaple také nad oltářem, kterýž sv. Jiří posvěcen byl, obraz tohoto nejmužnějšího rytíře asi v přirozené velikosti, an jede na brůně a probodnuv draka dřevcem již zlomeným, mečem ho doráží. Za koněm spatřuje se anděl, drže zatím přílbici rytířovu, který má jen biret na hlavě, a jiný anděl vznášeje se v povětří drží stužku červenou s pověšeným bílým štítem, na němž jest vymalován kříž červený. Také panna plavovlasá v růžovém, zlatem lemovaném rouše, již Jiří vysvobodil a jejíž nevinu bílý beránek u ní ležící dosvědčuje, spatřuje se na tomto obraze, klečíc v pravo od rytíře na trávníku

a modlíc se. V pozadí v levo vyobrazen jest hrad Švihovský, jak za oněch dob vyhlížel; ačkoliv tak v celku, jak tu vyobrazen jest, sotva vypadal, nicméně přece v podrobnostech jest pravdivý. Vidíme na něm na př. přední bránu, o kteréž nám psané paměti vypravují, a bašty, domy a veliká věž mají ještě buď podsebití nebo pavlače. V pravo od hradu Švihovského nad pannou jest jiný hrad též mohutný a na skalách rozložený a něco dále v pozadí třetí hrad o dvou domech na vysokém vrchu stojící.

Kromě toho jest v kapli této, jíž se používá také jako skladiště všelijakých starožitností, několik starých obrazův. Jest tu rozvěrací oltář, díla velmi starého (z 15. věku), na němž jest zobrazeno snímání Kristovo. Leží pod Kalvarií a obklopen jest muži i ženami, které lítosť svou na jevo dávají. Ačkoliv má obraz tento některé vady středověké, jest přece díla dobrého, zejména se vydařily dvě ženštiny na pravé straně. Výraz smutku v tváři Janově jest sice pravdivý, ale krasocitu nechutný. Odkud oltář tento pochází, není známo. Pak je tu podstavec, dolní část sochy Matky boží s měsícem a starý obraz, na němž svatý Václav anebo sv. Vít ještě s nějakým svatým jsou vyobrazeni.

Nad střechou kaple jest vížka končitá a v ní malý zvonec z r. 1770, jímž se ke mším zvonívalo. Pod kaplí jsou dvoje klenuté místnosti; také jest viděti, že byl pod ní průjezd, nyní z obou stran zazděný. Roku 1563 připomínají se pokoje pod kaplou a světnička nad kaplou. Tak bývalo i v 17. století. Pamětník r. 1734 vypravuje, že jest v zámku kaple sv. Antonína Paduanského, kdež se může denně obětovati, ale jen v neděli se ranní mše slouží. V našem století sloužívali tu faráři mši každou sobotu za pány Švihovské. Nebožtík farář H. Küpfner říkával, že se ty mše mají sloužiti „pro fratribus turbantibus“ (za bratry nepokojné). Na ty mše přicházelo sem více lidí než do farního kostela. Od roku 1851 byl farář povinen sloužiti jen 20 mší do roka, nyní boží služba naprosto přestala. Asi od r. 1860 totiž oltáře a ostatní náčiní tak sešlo, že se tu mše svatá sloužiti nemůže. Srovnejme vybledlou tu ozdobu a nynější žalostný stav kaple s popisem kaple, jak ještě byla za dob Balbínových. Dí takto: Na hradě Švihově jest překrásná svatyně starodávného díla, v níž se objevuje na oltáři Matička boží jako královna v davu andělů, mučedlníkův, vyznavačův nesčíselném a tak, že souměrnosť osob i v nejmenším zachována. I oblouk tu je ukazující štíty řemeslně zdělanými příbuzenství Švihovských a Rožmitálských.

Švihov postaven byv jako pevnosť v údolí, z něhož není rozhledu do daleka, měl také zvláštní pevnůstku ven do údolí povydanou. Od té doby, co se užívalo střelné zbraně daleko dosahující, páni stavívali při hradech na nejbližších výšinách věže nebo bašty, aby se tu nepřítel nemohl osazovati. Něco podobného jest i u Švihova. Jižně od Švihova nad Úhlavou spatřuje se tak zvaný *Hrádek*, položený na konci ostrohu, který vybíhá z lesných hor Kokšínských a dobíhá břehu Úhlavy asi půl hodinky od Švihova. Hrádek byl zpevněn nejen stráněmi příkrými, nýbrž i na třech stranách příkopem a náspem, což vše se zřetelně spatřuje. Uprostřed jest čtverhranné stavení o dvou odděleních a s rohy zaokrouhlenými. Nikde ve zdech není oken a viděti, že stavení to zřízeno bylo jen na obranu. Nade všechno to opevnění byly ještě při břehu Úhlavy dvě bašty, t. j. pahrbky navezené, na nichž byly sruby. K severu jest širší a nižší, k jihu menší a vyšší pahrbek, a tento má na venkovskou stranu hrubý násep.

I hrad i město Švihov vznikly z malých počátků, jak i jinde často nacházíme. Ve 13. století bylo tu ovšem sídlo zemanské, ale prosté tak, jako v okolních vesnicích. Usadil se tu rod, jehož praotec byl *Držkraj* (r. 1194) a synové jeho *Budivoj* (r. 1194—1213) a *Blažej*; Budivoj pak měl dva syny. *Držkraj* (r. 1245—1253) seděl na Švihově, odkudž se psal, a *Blažej*, který držel Polyni.[1]) Není známo, jakého rodu tito zemané byli, ale pravdě podobno jest, že část svého jmění po dlouhou dobu udrželi. Ještě r. 1402 držel část Švihova *Blažek ze Švihova*. Toho roku poháněl Hrocha z Blížejova do soudu dvorského proto, že mu učinil škodu na dědině jeho ve Švihově.[2]) Větší část Švihova s několika okolními vesnicemi dostala se buď na konci 13. nebo na počátku 14. století v držení pánův z *Ryžemberka* a *ze Skály*, kteří se pak odtud Švihovskými z Ryžemberka psávali. První nám známý, který z toho rodu na Švihově panoval, *Vilém ze Švihova*, r. 1342 nebo 1343 podával nového kněze ke kostelu u špitálu sv. Jana. Zůstavil tři syny, *Viléma*, *Břeňka* a *Půtu*. Vilém hospodařil na panstvích otcovských, nežli ostatní bratří dorostli; tak ho nacházíme roku 1359 a 1360 jako patrona kostela a kaple ve Švihově. Když pak se Vilém od bratří oddělil, zůstali ostatní dva v nedílu, držíce Švihov a Budětické zboží, kamž r. 1362 kněze podávali. Ale od r. 1367 vyskytují se jako dílní. Půta držel Buděticko, na němž postavil hrad Rábí, a Břeněk vyskytuje se od té doby sám jako patron kostelův a kaplí Švihovských.[3]) Píše se obyčejně ze Švihova, ale druhdy po předcích ze Skály, drže ke Švihovu i Úsilov i Malechov.[4]) Jako purkrabě na tvrzi zdejší měl jakéhosi Žerovku, který se roku 1378 do divného příběhu zapletl. Toho roku vstupovali do kostela Drslav Duše z Mezov, aby tu přísahal, a Jindřich Štpice z Lužan. Tu vstoupil proti nim Žerovka, proti němuž snad

[1]) Reg. I. 189, 252, 534, II. 5. [2]) DD. 18 f. 20. [3]) Reg. IV. 439, lib. conf. [4]) Berně kraje Plz.

svědčiti měli, a pověděv několik nevlídných slov Drslava mečem svým ještě v pochvě schovaným před oltářem samým v hlavu udeřil, tak i stloukl Jindřicha. Potom Zdebor přiskočiv s mečem dobytým, Drslava dvakráte bodl, až krví dláždění bylo potřísněno. Úřad arcibiskupský káral tohoto zneuctění svatyně, ale není nám známo, jaký trest komu přisoudil. [1])

Oženiv se Břeněk s Eliškou z Vilhartic, ve starších letech oddal se veřejným záležitostem. Okolo roku 1380 povolal ho král Václav do soudu dvorského; druhdy také sedal na soudě zemském

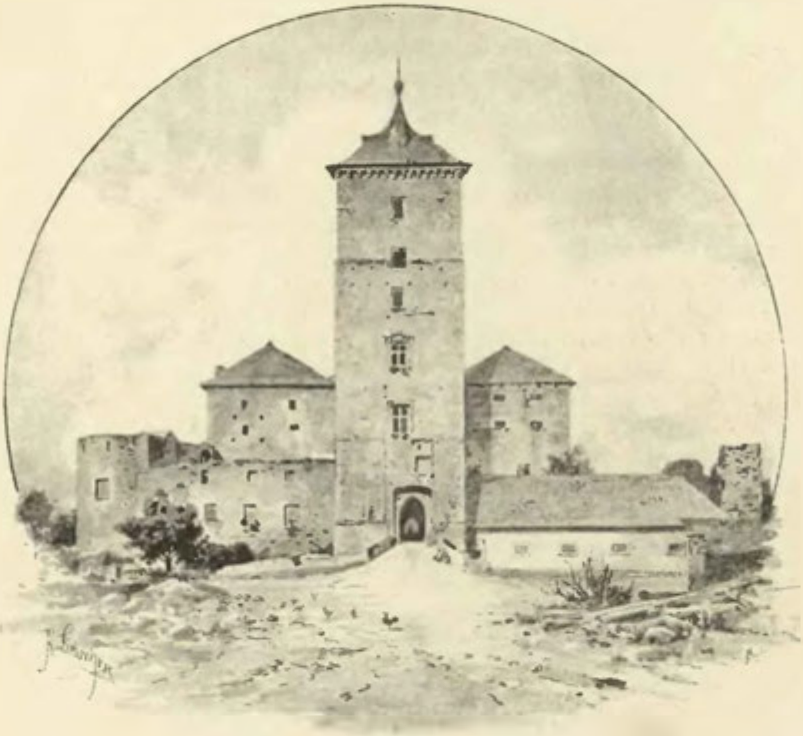
Motiv ze zadního dvora na Švihově.

a v obou platně působil. Břeněk byl jeden z těch pyšných pánů, kteří těžce snášeli, že jich král pomíjel v tajných radách svých, a proto spolčil se se ctižádostivým markrabí Joštem a jinými pány roku 1394 v jednotu panskou. Po zajetí krále Václava byl povýšen od nespokojených, kteří se vlády ujali, za nejvyššího komorníka, ale zůstal v témž úřadě jen nějaký čas a obdržel r. 1396 sudství dvorské; tento úřad pak měl do smrti kromě jediné roku 1398, kdež snad nebyl v zemi nebo stonal.

[1]) Acta judic. 1377—1379.

Břeněk byl pán velice nábožný. Na spásu duše bratra svého Půty, po němž zdědil Rábí, a manželky své Elišky zřídil r. 1399 nový oltář sv. Jakuba v kostele sv. Jiljí Švihovském, který nadal platy v Menším Kamýku a Švihově, rolemi nově zoranými od vinice panské až k lukám a konečně 10 jitry lesa Ledeckého u Kamýka.[1]) Když byl král Václav roku 1402 po druhé jat od bratra svého Zikmunda, držel Břeněk s tímto, poznav však lstivou a sobeckou povahu tohoto panovníka, odvrátil se od něho a smířil se dokonce s Václavem, kterýž mu sudství dvorské potvrdil (1403). Ano když se král v létě roku 1404 na cestu do Vratislavě vypravil, Břeňka samého čtvrtého za hejtmana království ustanovil.

Břeněk zemřel r. 1407, zůstaviv syny *Jana*, *Viléma* a *Půtu*. Jan jako nejstarší ujal se vlády na panství a hned po smrti otcově zasedl na soudu zemském. Po té oženiv se s Annou, dcerou Oldřichovou z Hradce, slíbil r. 1409 dne 28. září testi svému, že věno její 500 kop ve dsky zemské vloží.[2]) Také vykonávaje všechna práva na panstvích otcovských ke kostelům a kaplím ve Švihově nové kněží podával. Asi tehda oddělil se od něho Půta bratr a vzal za díl svůj hrad Skálu. Když tento r. 1413

Pohled průčelní na Švihov.

v mladosti byl zavražděn,[3]) ujal se Jan statku jeho a obhajoval spravedlnosti, které mu náležely. Poněvadž učiněna Půtovi nějaká křivda, zanesl válku do Rakous a tam poddaným velice škodil (r. 1413). Ještě v dubnu r. 1414 vykonával práva panská ve Švihově, ale od té doby (poprvé v říjnu t. r.) objevuje se jako patron zdejších ústavův církevních Vilém, jenž od r. 1411 také na soudě zemském sedal. Ač k rozdělení konečnému nepřišlo, přece spravoval Jan od té doby jen Rábí a Vilém jen Švihov. S tím také souvisí, že král Václav dal roku 1414 Vilémovi moc, aby mohl o statku svém říditi.[4]) Také Vilém r. 1415 plat, který posud z Mečína k oltáři Matky boží v Kydlinech vycházel, na městečko své Švihov přenesl.[5]) Ve válkách proti Rakušanům r. 1417 svému bratru věrně pomáhal. Před tím oženil se s Markétou ze Šternberka, skrze niž se dostal v držení některých zboží na Moravě.[6])

Na počátku válek náboženských odpověděli oba bratří Pražanům (r. 1420) a od té doby rozhodně stáli na straně katolické. Císař Zikmund za služby prokazované hojně je odměňoval; nejznamenitější výsadu dal jim r. 1421 takovou, kdyby pod jich pečetmi někdo světský v Plzeňském kraji něco zapisoval,

---

[1]) Lib. erect. VI. 181. Roku 1401 nazývá se Břeněk nejstarší z Skály na Švihově. [2]) Arch. č. III. 479. [3]) Tomek, děje Prahy III. 545. [4]) Arch. Třeboňský. [5]) Lib. erect. X. 46. [6]) Dsky zemské Moravské.

aby to tak mocné bylo, jako by sobě to dskami zavazovali [1]) Proti tomu pronásledováni byli od kališníkův. Po dobytí hradu Rábí (r. 1420) uchýlil se Jan na Švihov a tu bydlel, a bratr jeho Vilém bydlel na Skále. O konečné rozdělení zboží svých pořád se ještě smluviti nemohli. Vilém vyskytuje se r. 1424 činně ve vojště kraje Plzeňského a pevná jeho tvrz ve Švihově asi byla husitským Klatovům nejednou protivná. Aby sousedství nebezpečné odpadlo, vypravili se Táboři a Sirotci do Plzeňska, aby Švihov oblehli. Táhli s nimi také Žatečtí, u Švihova pak přidružila se také pomocná vojska z Klatov, z Domažlic, ze Sušice a z Písku, tak že se čítalo již 8000 pěších a nad 1000 jízdných s třemi praky a velikými puškami. Po patnácti dnech, když se obléhajícím podařilo náspy prokopati a vodu z příkopů pustiti, vzdala se posádka na úmluvu. Sto třicet pacholků, co jich bylo na tvrzi, propuštěno jest beze zbraně pouze v kabátcích a na závazek, že se zase postaví. [2]) Dobytá tvrz i s městečkem zůstaly v moci bratrstva Táborského a Klatovských. Tím se vysvětluje, že se roku 1427 jen Skála a Rábí jako majetek pánů Švihovských připomíná [3]) a že když t. r. bratří nového katolického faráře ke kostelu Švihovskému ustanovili, týž do úřadu svého v Plzni uveden byl. Také Vilém s Klatovskými bojuje, s nimi teprve r. 1431 příměří učinil. [4])

Přes toto a ustavičné ochuzování za válek tehdejších přece se Vilém krále Zikmunda přidržoval. Když r. 1427 křižáci do Čech vtrhli, přidal se Vilém k nim s vojskem kraje Plzeňského. Ale pán Bůh rozhodl pro Čechy. Křižáci dali se na útěk a těch 1400 a několik, kteří neustoupili, dobyti a jati jsou na Tachově. Zajat jest tu také Vilém a svěřil mu pan Jan Tovačovský z Cimburka, zavázav jej s jinými předními vězni pode ctí a věrou, aby nikam neucházel, by mohl. Vilém zapomenuv se nade svou ctí a věrou, kterou se byl jako pán pánu zavázal, ušel pryč s 22 vězni, kteří tak jako on se domnívali, že kacířům nesluší slova držeti. Vilém se potom přidržel císaře Zikmunda, rozličná dobrodružství konaje Chodil v zápasy s nějakým Němcem, kteréhož na řetězích vodili, ježto žádný jiný s ním choditi nesměl, a když tím Němcem před císařem o zem dal, zapsáno mu za odměnu 10.000 fl., kteréž také na války tehdejší vynaložil. Též i jiné rytířské skutky před císařem nad jinými provozoval, v Uhřích (r. 1435 byl v Prešpurce) i v Turcích s ním bývaje. [5]) Konečně účastným byl r. 1433 při obhajování Plzně

Již před r. 1430 mezi oběma bratřími o díl jednáno, ale jednání ta před r. 1436 konce svého nedošla. Tehda po povalení strany Táborské Švihov a jiná zboží zase bratřím navrácena. Při dělení zůstal Vilémovi jediné Švihov a Litice, kdežto Jan obdržel Rábí se Skálou a duchovní zboží zapsaná, jako Přeštice, Nezamyslice a Bor. Z těch dostal pak Vilém (r. 1447) jedinou Vstiš. Asi v těchto dobách tuším Markéta, první manželka Vilémova, zemřela a on oženil se se Škonkou z Žirotína, s níž přijata jest do znaku rodu tohoto orlice. Z druhého manželství měl syna Půtu, který se teprve asi r. 1460 narodil. Avšak zdá se nám, že měl také syna z prvního manželství. Připomíná se totiž r. 1434 Děpolt ze Švihova, jenž byl na císařském dvoře v Prešpurce, r. 1439 slove z Ryžemberka a z Skály a r. 1442 nejednou seděním na Švihově [6]) Od císaře Zikmunda obdržel r. 1437 zápis na vesnice děkanství Týnského, držel Vartemberk s Falkenburkem, a koupil potom Horažďovice a Vilhartice († r. 1474). Není možná pána tohoto, který se asi r. 1418 narodil do vývodu Švihovských jinak položiti nežli za syna Vilémova nebo Půty r. 1413 zavražděného, ač byl-li tento ženat. [7]) Byl-li synem Vilémovým, tuť se zajisté od otce oddělil, došed let svých.

Za tehdejších dob bouřlivých účasten byl Vilém rozličných jednání veřejných a soukromých, bývaje i na sněmích tehda svolávaných. I jest s podivením, že tento pán přísně katolický se roku 1449 jednoty Poděbradské přidržoval. Snad působily na něho dlouhé nevole, které měl s bratrem Janem, an stál tehda proti Poděbradským. Před tím (r. 1447) donucen byl Vilém k zápisu, jímž všechna práva svá převedl na Viléma, mladšího syna Janova. [8]) Neměl tehda dědice přirozeného neodděleného, poněvadž se Půta teprve později narodil, a poněvadž patrně byla v rodu snaha, udržeti v jeho moci Švihov i Skálu i Rábí, zdálo se býti příhodným, aby všechny byly v držení jednoho. Tak to i později zachováno. Poslední své poručenství učinil Vilém r. 1461 a zemřel nedlouho potom. Roku 1463 již nebyl živ. [9]) Za něho se připomíná jako purkrabě Švihovský r. 1451 Půta z Obytec [10]) a následoval po něm r. 1469 Protiva odtudž. [11])

Dědicem panství Švihovských měl býti mladý Půta, kterýž bezpochyby pod poručenstvím strýce svého Viléma Rábského zůstával. Od toho řízeny osudy panství Švihovského tak, že zůstávalo u věrném poslušenství krále Jiříkově. Proto také na Švihově interdiktu papežského nedbáno a služby boží katolické přes odpor vrchnosti církevní konány. [12]) Náš Půta připomíná se poprvé r. 1472 jako pán na Švihově, kdežto měl r. 1474 jako purkrabě Domina z Ujezda. [13]) Král Vladislav povolil r. 1473 jemu a strýcům

---

[1]) Archiv Třeboňský. [2]) Tomek, Děje Prahy IV. 324. [3]) Tomek na str. 377. z domyslu připočetl Švihov, ale mylně. [4]) Archiv Třeboňský. [5]) Pojednání o rodě Švihovských. (Zprávy učené společ. r. 1886.) [6]) Archiv č. I. 417, list obce Vstišské, archiv Plz. a bibl. Praž. DD. 19. str. 534. [7]) Žil sice tehda Děpolt Dolanský, ale nemáme dokladův, byl li s naším Děpoltem jedna osoba čili nic. [8]) Paprocký o st. pan. 112. [9]) Tamže str. 113. archiv Třeboňský. [10]) Archiv č. III. 549. [11]) ČČM. 1843, II. 141. [12]) Palacký IV. b. 395. [13]) Archiv říš. Mnichovský. Domink tu purkraboval ještě r. 1492 (DZ. 252. A 18.).

jeho, aby mohli rud na svých zbožích dobývati, až do čtyř zámků na svých panstvích znova vyzdvihnouti a v městečku Švihově trh jednou do téhodne a jednou do roka držeti. Dal jim také popravu takovým způsobem, aby jim žádný, ani purkrabě Pražský, v ni sahati nemohl.[1]) Ačkoliv byl Půta muž mladý, avšak pro učenosť a dovednosť svou záhy (roku 1477) povolán byl do komorního soudu a povýšen jest r. 1479 na nejvyšší sudství, čímž se dostal do rady královy. Vrstevník o něm píše r. 1481, že jest muž mladý, způsobný, hrubě výmluvný a skorem učený, mnoho že jedná za krále a v králově dvoře sám na soudě zasedá.[2]) Když strýc jeho Vilém mladší zemřel, zdědil po něm Půta velikánské jmění, které jako šetrný a dobrý hospodář rozšiřuje, brzo se bohatstvím pánům z Rožemberka a z Pernšteina vyrovnával. Neb „z milosti boží držel jest Švihov, Rábí, Horažďovice, knížetství Kozelské, arcibiskupství Roudnické, Střelu, Bezděkov, Herštein, jiných pak pustých zámkův a tvrzí mnoho a k těm jest měl zboží mnohá a hojnosť dostatkův," jak napsal syn jeho Jindřich. Veliké tyto důchody učinily možným, že mohl Půta na všelijaké umělecké účely nakládati. Ač měl dovoleno čtyři zámky vyzdvihnouti, přece jen u dvou to učinil. Posavadní tvrz Švihovskou dal rozmetati a před r. 1489 na jejím místě hrad přepevný postaviti. Vrstevníci i potomní, kteří jej v neporušenosti spatřili, divili se (vedlé svědectví Balbínova) jeho vysokým hradbám, pro jejichž vysokosť prý žádného stavení, než toliko vršky věží viděti bylo, a širokosti hradeb takové, že dva vozy vedlé sebe bez překážky po nich jeti mohly. Ač tuto přepínáno a nadsazováno, přece tolik jest jisto, že tehda málo který hrad pevností se vyrovnával Švihovu a hradu Rábskému, kterýž Půta po dokonání Švihova stavěl a ještě pevnějším učinil nežli Švihov. Měšťanům svým přál; Rábským vymohl vysazení za město a Švihovským, kteří již měšťané byli, udělil r. 1501 proto, že se vždy předkům i u veliké války zachovali, práva města Horažďovic a právo, aby mohli o statcích svých říditi a volně se stěhovati a statky odumřelé aby spadaly na nejbližší přátele.[3]) Také založil klášter Horažďovský.

Pan Půta ve smýšlení a chování podobal se více otci svému nežli strýci Vilémovi mladšímu; neb jakkoli ode mnohých býval chválen pro vzdělanosť a uhlazenosť mravův, naříkáno tím více na nemírnou jeho nenávisť ke kacířům, zejména k bratřím českým, i na hrdosť a na pánovité si počínání naproti stavům nižším. Dekrétu (r. 1487) o porobě lidu obecného byl on hlavním původcem.[4]) Dodejme k tomu, že byl Půta na svůj poddaný lid nelaskavý a že ještě po 400 letech mnohá babička u Horažďovic vypravovala, jak zlý ten pan Půta jest, když někomu se ukáže a ten ho uctivě nepozdraví.[5]) Obyčejnou za té doby u šlechticů ctnosť, totiž udatenství, měl i Půta a bojoval r. 1478 při obléhání Horažďovic a po boku krále svého Vladislava na nový rok 1491 u Košice v Uhřích. I jinou ctnosť tehdejší šlechty měl, že byl upřímný Čech a milovník svého přirozeného jazyka. Jeho přičiněním se stalo, že jazyk latinský z desk zemských vyhostěn a vklady všechny že se zapisovaly jazykem českým.

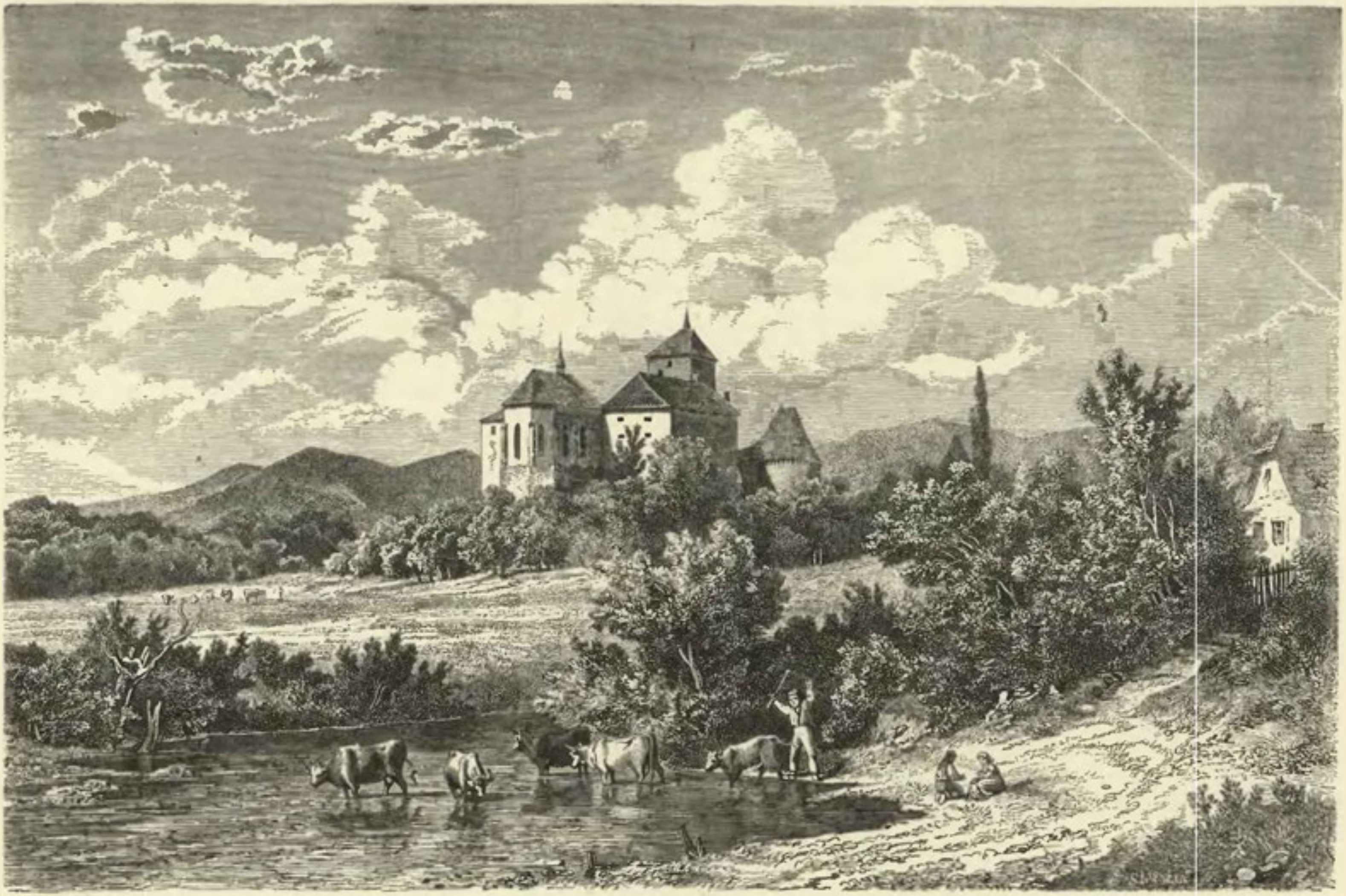
Když r. 1504 dne 19. července zemřel a v klášteře Horažďovském pohřben byl, souvěrci jeho smrti želeli a Bohuslav Hasišteinský složil na něho tento nápis náhrobní:

Jasná perla naší koruny v té ukryta hrobce,
Půta Ryžemberských sláva i chlouba domu.
Vzácným jej činily mnohočetné statky; dávná
Vzácným jej činila šlechta starého rodu;
Vzácnějším ale vtip, v řeči výmluva, víra, počestnosť,
I tak sama zármutkem zalkala vlasť milená.
Shasnul, ač věku jej posavade netížilo břímě;
Neb čtyřikráte deset jar tady sotva viděl.
Jestli neobětuješ slzy na hrobu tomto, cizinče,
Tvrdší Hyrkanské tygřice srdce chováš.

Jak již doloženo, nezachoval si mezi lidem poddaným dobrou památku. Dlouhé a nákladné stavby Švihova a Rábí byly asi příčinou, že lid obecný přetížen byl padělky neobyčejnými a v nespokojenosti své časnou jeho smrť po svém způsobu si vykládal. V Rábí měli svou pověsť, ve Švihově také. Když okolo r 1734 dva Němci na Švihově bydleli,[6]) vypravováno jim, že hrad ten postavil krutý pán, jenž mnoho chudých poddaných v lidomorně hladem umořil. Že pán tento v noci ze svého lůžka a za života svého od čerta byl vzat, ještě jisté znamení na střeše veliké věže se spatřuje, poněvadž jej vynesl děrou, která se nesmí nikdy zadělati a sníh a déšť nikdy skrze ni nepadne. Manželka jeho, která jej často od krutosti jeho k poddaným sváděla, po jeho smrti jej před sebe volala; i zjevil se jí celý ohnivý. Ptala se ho, není-li možné, aby z muk byl osvobozen, že chce všechno proň učiniti a žádné práce se nelekati. Odpověděl prý: „Tak jako ty nemůžeš svýma rukama tento pevný a veliký hrad rozebrati a každý kámen, vápno, písek a dříví zase tam položiti, odkud byly vzaty, tak i já nemohu býti spasen." Potom zmizel.

---

[1]) Rkps. Strahovský. [2]) Archiv říš. Mnichovský. [3]) Archiv města Švihova. [4]) Palacký V. a. 366. [5]) Otavan I., 178. [6]) Hans und Wolf Schmidisches Stammbuch.

Švihov r. 1860.

Z manželství svého s Bohunkou z Lomnice zůstavil Půta syny *Břetislava*, *Jindřicha*, *Viléma* a *Václava*, kteří r. 1505 dne 1. prosince o zboží otcovská rozdíl učinili. Horaždovice a Osvračín nepojaty do dělení, poněvadž měla máti na nich věno a mělo se počkati, až zemře. Knížectví Kozelské Vilém hned ode všech bratří koupil, a Roudnické panství rozděleno na čtyři díly. Ostatní statky děleny tak, že každý bratr dostal polovici buď Rábí nebo Švihova a k tomu některé statky. Břetislav a Vilém dostali polovice na Rábí, Švihov rozdělen mezi Jindřicha a Václava. Ve spolku oběma ponechány tu kaple a kruchta, kde paní bývala, síňka jedna v severním domě, světnička na věži, sklep u věže, mostnice, kde sedají proti mostu, sklep i kabát (vězení), sklep, kde zelí chovají, pavlač z paláce mimo kapli do světnice před Paní baštu a druhá pavlač proti ní, jako na palác chodívali, síň před velkou světnicí na hoře, mostové na zámku hořejším i dolejším, příkop okolo města, mlýn pod hradem, pivovár atd. Oba bratří zavázali se, že budou míti každý svého vrátného a společně dobrého člověka, jenž by most otvíral, jakož i každý dva a dva hlásné chovati. Z hradu dostal Václav severní, Jindřich jižní polovici, každý

Hrádek u Švihova.

příkop po své straně, jen příkop okolo předhradí měli napřed ze spolku vyvézti a pak se oň rozděliti. Z městečka Švihova dostal každý polovici. Kromě toho dostal Jindřich dvůr, Měčíno městečko, vsi Kokšíno, Mečkov, Sladkovice, Kuziny, Osí, Chlumskou celé, v Pravětičkách, Kamýku, Bezděkově a Lhotce vsi pusté, v Řakomi a Malechově c. t. m. a některé statky zápisné (tuším i polovičku městečka Přeštic); Václav dostal dvůr, dvůr pustý Lhovice, Lužany, Lhovice, Vícenice, Třebýcinu dolejší, Újezd, Dehtíno, Výrov, Vřeskovice, Vodokrty, Rudoltice, Vstiš a polovičku městečka Přeštic. [1])

Po rozdělení takovém řídká byla svornost, a to se i tu ukázalo. Ač měl každý díl svůj, přece si jej upravoval ke svým potřebám, a tu se stalo, že nejednou jeden druhému překážel. Měl každý z nich sice marštal, ale velká marštal byla mezi ně předělena na polovice. Ale o světničku mezi marštalemi se obojí čeleď škorpila pravíce, že jich jest, až někdo dvéře z té světnice do Jindřichovy konice zadělati dal. Na zad od stodol kus zdi n. starý pán ještě nedodělal. Bašty Jindřich dal dodělávati a Václav také dal dělati baštu a kus zdi až k mlýnu, ale dal dělati zle baštu; i přiveden byl M. Benedikt z Prahy i musili tu baštu a ten kus zdi zbořiti a Jindřich dal znovu dělati. V řekách lovil napřed Jindřich sám a teprve potom se rozdělili. Při tom byl Václav také lehkomyslný, jako jeho bratří. Když jednou Jindřich přijel z Uher, zalíbil se Václavovi jeho kuní kožich popelatým damaškem podšitý, i dal mu zaň rybníček. Na domě velikém nad velikou světnicí (domě jižním) byly 4 tarasničky, a těch pomohl Matyáš

[1]) DZ. 252. A 6—14.

ze Švihova spouštěti puškaři dolů před páně Jindřichův sklep pod kapli. A když táhli k Černíkovu na sedláky, když se byli zprotivili pánům, kázal Jindřich vzíti tarasnici jednu a kázal nabiti u Černíkova, ale když z ní udeřili, tu se roztrhla. Potom se o zbroj dělili.

Asi roku 1510 zemřel Vácslav, zůstaviv *Jana Půtu*, syna nezletilého Jindřich byl, tuším, jeho poručníkem a tak celý hrad spravoval. Roku 1524, když tento došel let svých, postoupil mu Jindřich půl Švihova a panství Ryžemberského. Ale nebylo mezi nimi žádné svornosti a k nevolím přicházelo nezřídka. Jednou přišli kostelníci a vzavše ornáty, které mnoho let v Jindřichově sklepě chovány byly, vynesli je mezi mosty. Když k tomu přišel Půta, pravil k šafáři Jindřichovu: Chlape, otevři. On nechtěl brzo otevříti, řka: Pane, však jsou již ornáty vzali, bude se pan strýc hněvati a bude mu proti mysli, že je chcete vzíti Tu on praviv: však jest mé tak dobře, jako jeho, vzal je do svého sklepa. Půta rozkázal odemknouti sklep nad mostnicí na Švihově, do něho se vstěhoval a tu léhal. Přivedl si zedníky z Klatov a sladovnu bořil a když k tomu přišel Jan, písař Jindřichův, řekl Půta: Chceš-li brániti, aby nelámali? Řekl Jan: Nechci, neb není rovnost. Rybník u hradu byl sice společný, ale jednou rozkázal Půta svému písaři Jakubovi a čtyřem jiným v tom rybnice zavléci „pro koštování a vyzvědění, jak jsou veliké ryby.“ I učinil tak a rozkázal při kraji vláčeti a nevyvlekli nic, než kapříka neb dva a koliksi bělic. V tom přišel Jan Olbram z Hanštrjku, purkrabě Jindřichův, [1]) na koni a z daleka lál, že se v tom rybnice loví. Tu řekl Jakub pěkně: Pane kmotře, mně nelajte, já vůli pána svého činím; máte-li se oč k pánu mému domlouvati, můžte dobře. Ale on se přece na něho třel a chytil se za tesák. Jeden druhého vinil a pořáde byly pře. Asi r. 1527 chtěl pan Jindřich přestati mocně o všechny věci, ze kterých ho Půta viniti chtěl, na Zdeňkovi Lvovi, ale potom zanedbával za to žádati, aby byli sročeni. Uloženo tedy stranám r. 1533, aby pana Lva za rok požádaly. Kromě toho vinil Jindřicha Jindřich z Březovice, že manželku jeho Dorotu kázal skrze své poddané Přeštické vzíti na Švihov hrad a když tam dovedena byla, nechtěla-li do vězení jíti, nejsouc pořadem od něho z ničehož obviněna a volajíc se ku právu, vyručiti se musela. Za to se zastal r. 1533 mlynáře svého Tamachovského, když ho Petr farář Vřeskovský na silnici honil a koněm porazil. [2]) Jindřich byl od r. 1511 hofmistrem dvoru královského, r. 1522 a 1523 nejv. kancléřem a stal se pamětihodným pro pojednání, které o pánech Švihovských sepsal.

Přišel konečně čas, kde Švihov z držení rodu, který na něm zmohutněl, vyšel. Dílem to Švihovští zavinili, dílem to nezavinili. Půta již r. 1535 byl zaveden tak, že s těží mohl statek svůj udržeti. Pan Švamberk mluvil s ním tehda na Zvíkově, aby mu na čtyři léta statku svého postoupil a za to aby mu bylo vydáno 100 kop, Půta aby při něm byl, tři koně měl a tu, zdálo-li by se jemu, kdyby kde jel, aby s ním jel, pakli by se nezdálo, aby ostal na Zvíkově nebo jiných jeho zámcích. Měl zaň dluhy platiti a k tomu Herštein koupiti. Půtovi nezdálo se to učiniti a vstav ranním jitrem jel zase na Švihov. Půjčoval dále a věřitelů svých užíval k tomu, aby mu byli nástrojem proti strýci Jindřichovi. Jeden z nich byl Jan Měsíček z Výškova, kterého vinil Jindřich r. 1535, že písaře jeho tajného, který Jindřichovi svědomí proti Půtovi zapisoval a v tom tajnost zachovati přiřekl, vyloudil a pryč odvezl. Však před soudem komorním nemohlo se to dostatečně dokázati, poněvadž se Měsíček vymlouval, že jel přes Bílou horu a tu písař přišed žádal pro nebezpečnost cesty, aby podlé vozu šel, než kam se potom, přišed do Prahy, děl, o tom že nic neví. Ale za nedlouho se Půta a Měsíček rozkmotřili. Stalo se tak, když nemohl Půta platiti a manželka jeho Eva z Sudoměře čepec, pentlík a prýmy okolo

[1]) Purkrabí byl v l. 1522—1534 (Reg. kom. soudu a arch. Plz. [2]) Reg. kom. soudu

hrdla i okolo rukou kovaničkované s cetkami pozlacenými, které si od něho půjčila, nenavracovala. Měsíček a jiní věřitelé po té právo na Švihov vedli. [1]) Jindřich zase a Břetislav přišli k zavedení skrze Adama Lva, syna sestry své, za něhož ručili, i byli by rádi proto statky své Rábí a Švihov prodali. Chtěli je pustiti králi, ale nepřišlo k tomu. [2]) Jsouce od věřitelů stísněni, prodali Jindřich a Půta r. 1548 dne 22. září panství Švihovské *Heraltovi Kavkovi Říčanskému z Říčan* a na Štěkni za 10975 kop gr. č. [3]) Jindřich († r. 1551) udržel rodu svému Horažďovice, Půta zemřel v chudobě.

Nový pán obci Švihovské přál. Švihov sice od dávného času za město se odbýval, ale jsou výsady jich „skrze předešlé držitele" ztraceny. Proto vymohl na králi Ferdinandovi (r. 1549), že Švihov znovu za město vysadil a dvěma jarmarky a právem voskem červeným pečetiti obdařil. [4]) Posud se vedlo všechno na Švihově po katolicku, ale nový pán, kterýž byl pod obojí, víru tuto všelijakým způsobem obmezoval a duchovenstvu nesnáze činil. Jmění kostelíka sv. Jana zabral a tu uvedl kněze pod obojí pro sebe, svou rodinu a poddané pod obojí. Ano žalováno naň u krále, že papeže antikristem, kněžstvo katolické ďábelníky a víru katolickou ďábelskou, kteráž že brzo zahyne, nazývá. Heralt zemřel r. 1563, zůstaviv z manželky své Kateřiny Malovcovny z Chýnova († r. 1562) syny *Mikuláše, Zdeňka, Jana* a *Heralta*. Ti se r. 1563 dne 14. května o všechno jmění své rozdělili. Mikuláš a Jan dostali při tom Štěknou a zboží Cehnické; mezi ostatní dva rozděleno panství Švihovské. Ve společnosti ponechány most zdvihutý od města přes přední příkop, brána do předhradí, schod, most i brána do hradu, plac v něm, studnice, schody a šneky do pokojův, kaple se všemi klénoty, příkopy vodní i s těmi zdmi nepřikrytými, ves Kámen náležející ke kaplanství sv. Jana a špitál ve Švihově; Heralt dostal polovici hradu a předhradí jižní čili k Bílé a Zelené baště i s věží velikou, Zdeněk druhou polovici k Červené a Zlaté baště a každý polovici města a kostelův a jisté vesnice. Zdeněk dostal Kokšíno, Řakom, Lhovice, Mezihoří, Rudoltice, Malechov, Výrov, Osí, Třebýcinu dolejší, Heralt pak městečko Měčíno, vsi Luh, Radkovice, Kuziny, Zelený, Třebýcinu hořejší, Nedaničky, Tukleky, Mečkov, Vlčí a Chlumskou. [5]) Od toho panství hned potom Mezihoří a Chlumská skrze Heralta prodány. [6])

Zdeněk podržel z dílu svého toliko Malechov, Výrov a Řakom až do r. 1569, ostatek panství Švihovského prodal brzo po rozdělení bratru svému Heraltovi za 18.000 kop míš. Poněvadž pak Heralt ze sumy tržní 3500 kop nezaplatil, nastaly mezi bratry rozmíšky, které teprve v lednu r. 1566 upokojeny. [7]) Heralt měl tedy celé panství ve své moci, ale aby je mohl zaplatiti, prodal pustý hrad Skálu s třemi vesnicemi a půjčoval peníze. Zajímavý v té příčině jest zápis, který učinil r. 1567 Davidovi Borňovi ze Lhoty na 515 kop kromě 50 kop „na penězích bílých podvojných starých, rázu někdy krále Vladislava slavné paměti, na kterýchž z druhé strany penize bílého W a nad W koruna královská vybita jest." [8]) Heralt také rád vedl náklad na okrášlení svých sídel. U Mečína postavil Nový hrad a jak při popise řečeno, dal v l. 1581—1586 velikou světnici od nějakého malíře německého vymalovati. Těmi a takovými náklady zavedl se nemálo. Napřed si pomáhal odprodáním a zastavováním. Roku 1590 prodal „ves svou dědičnou" Kámen a r. 1591 zastavil Adamovi Šícovi z Drahenic některé vesnice. [9]) Ale přes to si nepomohl; Albrecht Šíc, Adamův bratr a dědic, měl pořáde ještě za ním peníze. Tedy mu r. 1595 v srpnu hořejší strana města Švihova odhádána. Zároveň odhádána Přibíkovi z Klenového, druhému věřiteli, dolejší strana města. [10]) V tom naléhal na Heralta jiný věřitel, i nemoha si jinak pomoci vypůjčil si zase peníze od Albrechta a za to mu prodal obojí Třebýcinu. [11]) To vše se stalo v měsíci. Z nesnází těch chtěl si Heralt pomoci tím, že r. 1596 Švihova a Nového hradu s městečkem Měčínem a s tím skrovným počtem vesnic, které mu zůstaly, *Kateřině Říčanské* z *Šternberka* manželce své a *Sidonii* dceři své v dluhu 100 kop postoupil. [12]) Aby pak statek ten jim udržel a pomohl si od závad a stížností, do nichž „skrze obmysly lidské" přišel, učinil smlouvu (r. 1596) s Humprechtem Černínem, tak že tento se uvolil za něj nějaké peníze zaplatiti, a Heralt zavázal se Albrechta Šíce a Přibíka z Klenového k tomu přidržovati, aby práv odhady nabytých Humprechtovi postoupili. Do podzimku tohoto roku měl pak míti Heralt lhůtu, aby Humprechtovi dluh jeho zaplatil; pokud by tak neučinil, měl Humprecht v držení města Švihova zůstati. [13]) Heralt neplatil a proto zůstal pánem města *Humprecht Černín* z *Chuděnic*. Ale hned potom vyskytl se nový věřitel, *Adam* z *Klenového*, a tomu r. 1598 odhádány hrad Švihov se vší ohradou a příkopy, mlýny pod zámkem a podhorní, dvůr pustý Kamýk, les Přední Běleč a jiné lesy a rybníčky, a Adam prodal právo své ihned r. 1598 dne 5. (října) Humprechtovi. [14]) Nezůstalo tedy Heraltovi, když i vesnice byly rozebrány, nic jiného než kollatura kostela sv. Václava v městě Švihově a té také Humprechtovi r. 1598 postoupil. [15])

---

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) Archiv gub. [3]) DZ. 8. T 8, 12, 47. H 15. [4]) Archiv obecní Švihovský. [5]) DZ. 56. J 7 — K 6. [6]) DZ. 167. G 21. [7]) DZ. 57. N 3, 60. E 7. [8]) DZ. 88. C 14. [9]) DZ. 167. G 21, 168. H 28. [10]) DZ. 27. O 14—19. [11]) DZ. 170. G 30. [12]) DZ 1084. R 7. [13]) DZ 171. E 27. [14]) DZ. 128. K 20, 174. E 9. [15]) DZ. 1084. O 4.

Ukázka z chodeb Švihovských

Humprecht Černín, pán na Chuděnicích, k nimž Švihov držel, zemřel r. 1601, zůstaviv dva syny *Jindřicha* a *Adama*. Když tito se dělili o zboží otcovské, dostal onen Švihov a Ůňovice, tento Chuděnice. Jindřich, jenž býval hejtmanem kraje Plzenského, učinil r. 1616 znamenité obdarování obci Švihovské, poněvadž na zdělávání a opravování mostů a lávek, když častými povodněmi zrušeny byly, dosti malé mýto přijímali. Daroval jim lesy nad Kokšínem a u dvora Kamýka, začež slíbili mu platiti vždy při památce narození Páně libru šafránu, libru hřebíčku, libru pepře, libru zázvoru. Také se zavázal každý soused, že ročně po 4 dni po jednom ženci o své stravě na žeň při zámku Švihově nebo dvoře Kamýckém vystavovati bude a kdyby další potřeba ukazovala, aby poslali lidi na žeň proti zaplacení a ke stravě panské. [1]) Když nastaly války r. 1618, Jindřich, jsa katolík horlivý, sice se přímo nesúčastnil vzpoury, ale přece se dal potřebovati za kommissaře a králi Bedřichovi také učinil přísahu věrnosti. Mansfeld vraziv do kraje Plzenského dal prý na Švihov posádku, která odtud císařské znepokojovala; bylo-li tak, stalo se zajisté bez přičinění Jindřichova, jenž z žádného takového skutku obviňován nebyl. Jindřich nejen že byl vší pokuty sproštěn, ano povýšen jest r. 1629 do stavu panského a byl potom JMC. a soudů dvorského a komorního radou. Zemřel roku 1640, odkázav statek svůj všechen synům svým *Humprechtovi Protivovi* a *Janovi Maximilianovi*. [2])

Hned po smrti otcově bratří přikročili k dělení Švihova. Společnými zůstaly zase některé věci, jako všechny mosty, tentokráte i veliká věž s těmi uvnitř 3 sklepy, brána zámecká nad ní s 2 sklepy a hodinami a světničkou vrátného, kaple, vězení pod Zelenou baštou a v Kašperce, pivovár na předhradí a j. Každý dostal polovici dvoru a města. Kromě toho dostal Humprecht dvůr Nový Kamýk a ves Lhovice a Jan mlýn Tryšteinský, tvrz a ves Ježovy, vsi Trnčí, Kámen a Mezihoří. Na hradě dostal Humprecht polovici, která byla k Bílé a Zelené baště a světničku nad kaplí s komorami, a Jan polovici k Zlaté a Červené baště. [3]) Humprecht užil dílu svého dosti dlouho († r. 1666), ale Jan zemřel již r. 1657, zůstaviv vdovu Elišku rozenou Švihovskou a dceru *Františku Maximilianu*. Nad oběma byla ustanovena od místodržících jako poručnice Sylvie Kateřina Černínova z Millesimo, jež se r. 1657 v polovici Švihova a díl Lažan uvázala. [4])

Mezi tím starému hradu připravovány zhouba a zkáza. Vypravovalo se mezi lidem, že za švédských válek na císařské ze Švihova stříleno a při tom důstojník nějakého generála zabit, pročež později rozkaz dán byl, aby byl Švihov zbořen. V pravdě přemýšlelo se u dvora po dotčených válkách, že by některá pevná sídla mohla se státi snadno zase oporou nepříteli, kdyby do země vtrhl, a nemýlíme-li se, působila tu také obava, že by mohla šlechta svých pevných sídel proti císaři užiti tak, jako užívali předkové jich

První brána na Švihově.

[1]) Archiv obecní. [2]) DZ. 147. D 26. Třetí syn Adam Břetislav snad zemřel před otcem [3]) DZ. 71. F 12 — G 28. [4]) DZ. 113. L 19.

roku 1618—1620. Ovšem toto nikdež nevyslovováno. Roku 1655 dne 13. listopadu oznámil císař Ferdinand místodržícím, že na podání Jana svob. p. v. Cron, nejvyššího vachtmistra, usneseno, hrad Švihov rozbořiti. I učiněno hned poručení k oběma pánům a rozkázáno jim, aby hrad se všemi hradbami a staveními rozmetali. Začato tedy s bouráním hradeb a bašt na jižní straně zámku s takovou těžkostí, že ti, kteří bořili, jedním hlasem volali, že ne zeď, ale skálu lámou; protož těch nástrojův užívali, kterých skalníci při lámání tvrdých skal potřebovali. „Při tom všech okolních mužů rozumných jedno zdání bylo, že kdyby ti, jenž původ byli, aby se rozbořil, byli jej dříve spatřili, jistě by jej byli při své celosti zanechali.“ I krajští hejtmané, v jichž srdcích smysl pro díla předkův nevyhynul, litovali pěkného hradu a učinili návrh místodržícím, aby se s bouráním přestalo a císaři něco jiného poraděno bylo, avšak poručeno jim přísně, aby v boření pokračovali. Mezi tím naskytla se jiná otázka, skrze kterouž boření zastaveno. Poněvadž se říkalo od úřadů, že boření se k bezpečnosti celého kraje Plzenského vztahuje, pokládali držitelé za slušnou a spravedlivou věc, aby jim také škoda z celého kraje vynahrazena byla. Hraběnka Sylvie podala v té příčině (r. 1658, 23. července) žádosť k císaři a prosila také Humprechta Jana Černína, jenž býval při císařském dvoře, aby se u císaře přimlouval. A mezi tím, co s bořením jen tak tak pokračováno, podána v červenci r. 1660 druhá žádosť o náhradu skrze Sylvii a Humprechta Protivu. Při uvažování té žádosti nemálo na váhu padalo, že má škodu nésti chudý sirotek a také se přálo Humprechtovi, aby si nové bezpečné obydlí vystavěti mohl, ale otázkou, odkud se mají peníze na náhradu vzíti, věc tato mnoho protahována. Ještě r. 1660 dne 7. října psal císař Leopold místodržícím, aby k vyřízení té věci, tu kde vězí, připomenuli a zprávu a zdání své učiniti neopomenuli. [1]) Není známo, zdali potom ještě něco v té příčině podáno bylo; zdá se, že věc usnula a že císařský dvůr, znaje veliké pokroky, které tehda ve Francii v umění opevňovacím činěny byly, obavy své pustil. Švihov tedy zůstal, ztrativ jediné jižní hradby a Zlatou baštu.

Kopie votivního obrazu ze zámku Švihovského nyní v kostele Chuděnickém se nalézajícího.

Tak zvaný druhý díl Švihova, který patřil Františce Maximilianě, byl velice zadlužen. Přišel tedy k odhadu r. 1662 a Františka zbavena jsouc jmění vstoupila do řádu Voršulinek. Zemřela r. 1721, jsouc pokládána od lidu za blahoslavenou. Jmění její odhádáno r. 1662 *Anně Majdaléně Černínové z Harasova*, vdově po Děpoltovi Protivovi Černínovi a poručnici nad sirotky s ním splozenými. [2]) Takovým způsobem dostala se polovice tato k panství Chuděnickému, od něhož se však hned potom odloučila. Roku 1663 došel *Adam Jindřich*, nejstarší z synů,

Freska v kapli Švihovské.

[1]) Archiv gub. a v Jindř. Hradci. [2]) DZ. 29. A 1—10.

let svých a rozdělil dne 28. května panství Chuděnické na tři díly, pro sebe a bratří své Jana Heřmana a Františka Maximiliana.[1]) Při tom dostala se tato polovice Adamovi Jindřichovi, jenž byl ženat s *Markétou Lidmilou Lapáčkovnou ze Rzavého.* Když pak r. 1664 dne 5. května zemřel, narodil se nedlouho potom synáček jeho Jan Vácslav a pokřtěn na hradě Švihově, avšak v půl hodině po křtu to pacholátko zemřelo.[2]) Po synu dědila tedy Markéta Lidmila a prodala r. 1666 dne 24. dubna díl druhý Švihova *Humprechtovi Protivovi Černínovi*, držiteli prvního dílu, který však bezpochyby se obával, že koupený statek nezaplatí a proto jej ještě téhož dne *Janovi Heřmanovi Černínu z Chuděnic* a na Chuděnicích prodal.[3]) Ale i potom nezůstal Švihov při Chuděnicích, nýbrž koupen roku 1666 dne 3. prosince od *Františka Maximiliana Oty Černína z Chuděnic* na Nahošicích,[4]) bratra jeho.

Tak zvaný první díl Švihova, jenž náležel Humprechtovi Protivovi, také byl zadlužen. Roku 1664 odhádán jest pro dluh 21.499 kop Alžbětě Zuzaně Pechyové roz. z Račína. Tato sice postoupila práva svého Humprechtovi pod jistými výminkami, ale když jich Humprecht nevyplnil, postoupila téhož práva Františku Maximilianovi Černínovi.[5]) Zůstalo Humprechtovi ještě právo dědičné, které se dostalo po jeho smrti († r. 1666 dne 25. dubna) synům sestry jeho n. Anny Elišky, kteráž bývala vdána za Petra Jindřicha hraběte z Gutšteina. Uvázali se tedy v to právo *Jindřich Bedřich* a *Maximilian Rudolf* bratří z *Gutšteina.*[6]) Ale všechna tato práva převedla na sebe *Anna Kateřina z Chuděnic.* Otec její Jan Karel prodal r. 1628 statky své, když se pro náboženství vystěhoval, ale nelíbilo se mu v cizině a vrátil se do Čech. Starší jeho dcera Anna Kateřina vdala se za Humprechta Protivu a proto se otec také do Švihova s ní přestěhoval; po smrti Humprechtově vdala se po druhé za Františka Maximiliana. Sestra její Eliška Saloména († r. 1699) byla zase manželkou Jana Heřmana Černína. Obě paní ještě se držely víry pod obojí. Ačkoliv r. 1665 poslední jim dána lhůta buď k obrácení nebo vystěhování a přechovavatelům takových osob trestáním a pokutováním vyhrožováno bylo, přece obě paní ve Švihově s otcem svým zůstávaly.[7]) Když roku 1671 dne 24. prosince Anna Kateřina zemřela, nechtěl ji farář na krchově pochovati. I žádal Jan Karel strýce svého Humprechta Jana za přímluvu u arcibiskupa, aby mohla býti pochována v pustém kostele sv. Jiljí, a uvoloval se na jeho obnovení dáti sto zlatých.[8])

Po smrti Anny Kateřiny náležela tato polovice Švihova synu jejímu *Jakubovi*, ovšem ji ale spravoval František Maximilian, otec jeho, držitel druhé polovice. K prosbě jeho schválil císař Leopold (r. 1677) vysazení Švihova za město a přidal třetí výroční trh.[9]) Když pak na konci roku 1685 neb na počátku r. 1686 Jakub zemřel, dostal se statek otci jeho[10]) a tak bylo panství Švihovské zase v držení jediné osoby. Roku 1699 zemřel František Maximilian, zůstaviv syny *Jana Vácslava*, *Josefa Rudolfa* a *Děpolta Martina Protivu.*[11]) Jan Vácslav maje léta uvázal se ve správu Švihova, kdežto bratří se oddali službám vojenským; byl radou při apelacích a hejtmanem měst Pražských. Hrad Švihovský byl za něho ve stavu velmi chatrném, místem na upadení i na střechách velice sešlý. Nacházelo se na něm jen pět pokojů ještě dobrých a 4 rozbořené, ovšem pak 8 suchých sklepův, 3 komory, 6 sklepů podzemních neb lochův, kuchyně, vinopalna s 2 kotly měděnými, kaple a věž.[12]) Hned potom koupen k Chuděnicům.

2. Listy Švihovských.

Aby poznán byl rod, který ode dávna nikoho se nebál, na svém stál a poctivosti a rytířských způsobů nade všechno si vážil, klademe tuto několik poselacích listův, litujíce jen, že snůška tato pro nedostatek zřídel jest skrovná.

Nobili domino Ulrico de Rosenberg, amico charissimo detur.

Služba má napřed, urozený pane a příteli milý! Dávámť věděti, žeť jsem obeslán od pánův a měst kraje Plzenského, kteří jsou byli u knížat, ježto okolo Stříbra polem leží, a knížata jsou s nimi mluvili, aby mne o to obeslali, a já dále tě a že knížata to slyší a již úplně to vidí, že Táboři největší moc jmají z tvého zboží a že lidé dobrovolně k nim jdou bez překazy tvé a tvých a s tvou volí. I přikazují mocí králové milosti, pána tvého, a svou mocí, aby všem úmluvy, kteréž s nimi jmáš, odpověděl a s nimi aby příměří nižádného nejměl, než aby jim překážel, což by nejdál mohl, a lidem svým aby bránil k nim jíti, a těm, kdož jsou k nim šli, přikázal, aby se vrátili. Pakli by se toho nestalo, tehdyť by to chtěli vznésti na královu milosť. A jinakť by tomu nerozuměli, než že by ty byl nákladný a pomocný těm kacířům proti královĕ milosti pána svého i proti koruně i proti všemu křesťanství. Protož pro Hospodina

[1]) DZ. 72. Q 26 — R 9. [2]) Arch. DZ. [3]) DZ. 316. D 8, F 25. [4]) DZ. 393. L 9. [5]) DZ. 29. D 13—28. [6]) DZ. 114. J 25. [7]) ČČM. 1881, str. 243. [8]) Arch. Hradecký. [9]) Arch. Švihovský. [10]) DZ. 116. K 22. [11]) DZ. 118. C 2. [12]) DZ. 36. M 18.

okaž se v tom a nedopouštěj se toho, nebť se bojím, že skrze to přijdeš k veliké a nenabyté hanbě. Také příteli milý, dávámť věděti, že knížata velmi řádně leží okolo Stříbra a žádnémuť nepřekážejí, krom pícování a děkuje Bohu dobře se jim vede, a jižť jsou drahně zdí povrhli děly okolo města. A tak se naději, že tento teyden k městu šturmovati budou. Datum Rabi feria VI. in die S. Petri (r. 1427).

Jan z Ryžmberka odjinud z Skály.

(Oldřichovi z Rožemberka.)

Služba má napřed, urozený pane a příteli milý! Vděčen jsem toho, kdežs mi výpisy poslal ustanovení nynějšího sněmu u Hory a také což jsou pánům Pražanům psali a odpověd jich na to, takéť jsem něco toho i jiného prvé zvěděl a tomu sem srozuměl, jakož, pane, sám světle rozuměti můžeš, že z toho nic dobrého, než vše zlé, nebude-li to zvláště skrze tě opatřeno záhy, půjde. Než, milý pane, pamatuj na to, žes sloup království tohoto a úd nejmocnější a kterak páni tvoji předci netoliko proti takovému velikému zjevnému zlému, ale proti menšímu, nýbrž i proti králi země této, když co proti řádu vésti chtěl, snažně se zasazovali, nelitujíc statkův, hrdel svých i přátel, a to s pomocí boží a dobrých lidí vždy utlačovali. Pro Hospodina vidíš toho velikú potřebu, nedej tomu dobrému jménu a pověsti svých předkův i své pohasnouti, ale hni se k tomu jako syn království věrný, aby takému zlému překaženo bylo, ať by se neskonalo. A zdá mi se, aby pány z Hradce oba, pana Zdeňka z Konopiště, pány Pražany i jiné, jenž rozumíš a víš jich příchylnosť k sobě a k dobrému jednání této koruny, spěšně obeslal, pokládaje sněm a t. d. A v jistotě, žeť mi s pravou věrou žel škod vašich, které se staly skrze povodeň na rybnících, na vsech a na městě, jakož slyším a t. d. Datum in Rabi feria III. proxima ante sanctae Mariae Magdalenae a. 1445.

Jan z Rysenberka odjinud z Skály.

Urozenému pánu panu Oldřichovi z Rožmberka, příteli mému zvláště milému d.

Službu svú vzkazuji, urozený pane a příteli zvláště milý! Jakožť jsou mne k sobě pan Jiřík v příměří a v glejt vepsali, i odepsalť jsem na to panu Holickýmu, že já toho nepotřebuji. Nebo, pane, víš, žeť jsem já člověk pokojný, s nižádným nemaje nic činiti, aniž na koho péči maje, ale hledaje té cesty, pane, ať bych mohl skrze tě i skrze jiné dobré přátely v své starosti a jsa od Boha na své zraky poražený, pokoje požiti. Ale cožkoli dobrého, ku pokoji požitečného a k prospěchu dobrému způsobiti, tomuť jsem já velmi rád, nebť jsem já nikdy od dobrého nebyl. I věřímť já tobě, pane, jakožto příteli milýmu, jestližeť by mě kdo chtěl bezprávně tisknouti, že mi k tomu i s jinými přátely mými dobrými raden a pomocen budeš a k rovnému mne podáš. Tohoť věřím s plným doufáním, jakožto příteli zvláště milému, že to pro mú službu učiníš. Datum dominica ante festum Magdalenae a. 1450.

(Vilém z Ryžemberka a z Švihova.)

Urozenému pánu panu Janovi z Rozmberka, někdejšímu příteli dobrému.

Službu svú vzkazuji, urozený pane, netřebať psáti běhu přiměřeného, ale příteli někdejší velmi milý! Jakož mně píšeš, že knězi Jindřichovi J. Mti. píšeš, že by pan Medek podlé psaní z Brodu neučinil a že ty přijav, ihned kázal jsi úředníku svému Helfemburskýmu vrátiti, což jsou vzali na Hlubockém zboží, i věz, že kněze Jindřicha této chvíle při královĕ Milosti není, ale já tvůj list ukázal jsem královĕ Milosti v radě a JM. královská řekl, že ráčí o to psáti královĕ Milosti a panu Medkovi, aby se tak stalo, jakož z Německýho Brodu psáno jemu. A Roubíkovi JM. ted píše i Bohuslavovi, aby na tvé nižádnú moci nesahali, necht jest jemu list poslán a stalo-li se co v tomto stání, aby opravili po opravcích. Tím se zprav. Než mněť by se zdálo, aby ty se mi nepsal nejvyšším komorníkem, věda, že já tím úředníkem spravedlivě se mám psáti i klíče od toho úřadu jmám a ty nic. Budiž dobrý, můžeš-li, milý pane z Rozemberka. Dán v Praze v pondělí před sv. Janem Křtitelem božím l 1472.

Vilém mlazší z Ryzemberka a na Rábí, nejv. komorník kr. Č.

Urozenému pánu panu Henrychovi z Švamberka a na Zviekově, pánu a příteli mému zvláště milému.

Službu a t. d. Jakož sem V. Mti. psal oznamujíc, kterak pán Buoh všemohúcí paní manželce mé pomocti ráčil a syna mi dáti ráčil, žádajíc, abyste ke mně na Rábí tuto sobotu nejprv příští přijeti ráčili a syna abyste mi křesťana udělati ráčili, kdež ste mi odepsati ráčili, že to pro mne učiniti rádi ráčíte; i račte věděti, že jest mi pan švagr muoj, pan Lev JM. odepsati ráčil, že k tomu času býti nebude mocti, že jest ho pán z Roznberka obeslati ráčil a že na Krumlov jeti musí; než v pondělí nejprv příští

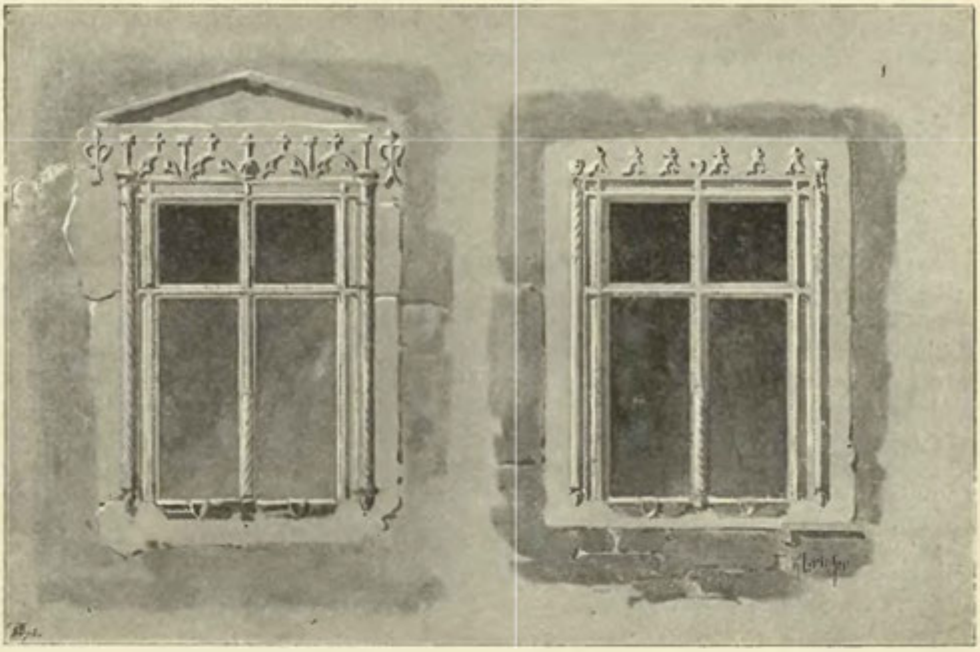
na noc přijeti ráčíte a syna mého křtiti a kmotrem vždy býti ráčíte a já V. Mti. čekati budu a s . . . přátelství, kdež ste mi psáti ráčili, že rádi přijedete, velmi děkuji a vším dobrým přátelstvim podlé možnosti chci se rád V. Mti. odplatiti. A teď V. M. list, který mi pan švagr muoj pan Lev JM. psáti ráčil, posielám, kterýmž se dále spraviti ráčíte, a panu švagru svému panu Lvovi JMti. sem též psal, aby tento pondělí vždy na noc přijeti ráčil. S tím dajž pán Buoh všemohúcí, abysme se ve zdraví spolu shledali. Datum Rábí f. IV post S. Lucie a. d. 1519.

Vilím z Ryznberka a z Švihova.

Urozenému pánu panu Hendrychovi staršímu z Švamberka a na Zvíkově, panu bratru mému zvláště milému.

Službu oc Můj milý pane bratře! Posílám VMti. drobet málo opět višní a několiko málo hrušek a také několiko lipánkuov pečených, pán Buoh rač dáti, abyšte ráčili to ve zdraví stráviti a na mě VM. nezapominati. A časem jiným, budúli jaký lepší lipany, pošli bohdá více. A pán Buoh rač dáti nám se spolu ve zdraví šťastně shledati. Datum na Horažďovicích v outerý po svaté Anně léta 1554.

Břetislav z Ryznberka a z Švihova rukú vlastní.

Gotická okna ve věži Švihovské.

Urozenému pánu, panu Hendrychovi staršímu z Švamberka a na Zvíkově, panu bratru mému zvláště milému.

Službu oc Jáť se děkujíc pánu Buohu na svým zdraví lípe mám, než kdy sem z Horažďovic jel, než v Praze ležím a utrácím a ještě žádného konce s panem Samuhelem nemám. Než naději se, že bohdá konec míti budu brzo, nebo JM. arcikníže, pán muoj milostivý, ráčil poručiti pánu z Rozmberka, nejvyššímu purkrabí a panu písaři nejvyššímu JJMti. jednají s sestrou páně Samuhelovou, než pan z Rozmberka JM. a pan purkrabě nejvyšší ráčí se na svým zdraví dobře míti a zdrávi býti a na VM. často spominají vším dobrým. I nemohl sem toho zanechati, poněvadž tak dlouho v Praze sem, než k VM. posílám na schvále, abych přezvěděl o zdraví VMti., a při tom VMti. posílám škatuli pomorančí a maley soudček dělaného zázvoru a prosím, že ráčíte ode mne s paní Jí. Mti. vděčně přijíti; bych měl na ten čas co lepšího, ještě bych raději Vašim Mtem. poslal a prosím, že ráčíte J. Mtem. pánuom panu z Rozmberka a panu purkrabí nejvyššímu napsati o mou věc, aby ráčili jednati a na konec postaviti. A s tím se pánu Buohu poroučím a VMti. Datum na hradě Pražském v domu VMti. v pondělí po neděli Oculi léta 1561.

Břetislav z Ryžmberka a z Švihova rukú svú.

Věž Kašperka.

Urozenému pánu panu Hendrychovi staršímu z Švamberka a na Zvíkově, pánu a bratru mému zvláště milému.

Službu ɔc Znám to, že by snad VMti. i mně mohlo prospěšno býti, bychme byli do Varuov jeli, ale mnozí mě odrazovali, že jsem tam nejel a VMti. také, že jste ráčili pro nedostatek zdraví doma zůstati; bohdá se oba dva doma zhojíme. Neb dnes mi přišlo z Žače oznámení, že jeden bohatý velmi prymas v Žači, jménem Peřina, myl se dva dni u Vařích a přijedvše zase do Žače třetí den umřel. Tak se oba dva milýmu pánu Bohu poroučíme J. Svaté Mti. A rád bych VMti něco lepšího poslal, na ten čas nemám, než posílám pět rybic pečeneych, lipanuov a pstruhskůw, prosím, že ráčíte tak málo za vděk přijíti a mně oznámiti, kterak se ráčíte na svým zdraví jmíti, kteréhož bych VMti. věrně přál, jako svýmu zvláště milýmu panu bratru a starýmu tovaryši. A tak V. M. i sebe milýmu Bohu poroučím. Dán v Horažďovicích v sobotu před sv. Jiřím léta 1564.

Břetislav z Ryžmberka a z Švihova rukú svú.

Urozenému pánu, panu Hendrychovi staršímu z Švamberka a na Zvíkově, pánu a bratru mému zvláště milému.

Službu ɔc A z takového navštívení mně v těchto meych nedostatcích na zdraví VMti. velice děkuji. A co se doteyče Varův, ten úmysl muoj byl jest, ježto jsem tam i poslal a hospodu sobě zjednal i peněz něco dal, a tak mě odmluvili, ježto jsem také již vyjel byl a v Nepomuce ležel. I praveno, že by něco počínalo tam promírati okolo Varův, i tak já jsem se zase obrátil a tam dojeti nechtěl z té příčiny, však ještě úmysl muoj jest, dáli pán Buoh k máji měsíci tam se vypraviti, leč peněz jmíti nebudu moci, nebo jednostajně ty chrastivosti na mně velmi jsou a zbeyti jich nemohu, ani choditi a dostoupati na nohy, než naději se k pánu Bohu brzo polepšení. Však tak udělám, nemeškajíce posla svýho hned tam vypraviti, aby mi hospodu i všechno zjednal a přezvěděl, mrou-li tam čili nic, a V. M. též račte učiniti a zatím se postarám o peníze, neb mi ten pan rejntmistr zadržuje vždycky a od něho peníze jmíti nemohu; a tak prvé, nežli mi od něho přijdou, utratiti a zdlužiti se musím a zvlášť, poněvadž sám o takovou věc pracovati nemohu pro nedostatek zdraví svýho. I protož muoj milý pane bratře a starý tovaryši zdálo mi se to všechno VMti. oznámiti, a v tom času ještě mezi VMtí. a mou některá psaní budou bohdá. A pán Buoh rač dáti s VMtí. šťastně a ve zdraví se shledati, jestli vůle Jeho Svaté Milosti. Dán v Horažďovicích v sobotu před neděle slove smrtedlná l. 1564.

Břetislav z Ryžmberka a z Švihova rukú svú.

Urozenému pánu panu Hendrychovi staršímu z Švamberka a na Zvíkově, panu bratru mému zvláště milému.

Službu ɔc Muoj zvláště milý pane bratře a starey tovaryši! Byl bych VM. dávno psaním svem navštívil, ale nevěděl jsem, že jste již ráčili domuov přijeti na Zvíkov. I co se zdraví mého dotýče,

jiného VMti. o něm psáti nevím, než jakž jsem byl na Blatné na tom kmotrovství u svýho zvláště milého pana ujce a pana kmotra Zdeňka z Šternberka, přišla na mne veliká těžkost a roznemohl jsem se, že jsem tam celey den a celú noc z postele nevstával, nic jedl ani nepil a tak od té chvíle taková mdloba a nechutenství a dávení veliké často na mne přichází, že nikam nemohu. A byl bych rád některey den k VMti. žic (sic) jel a buduli moci, dáli pán Buoh ještě, ten masopust to vykonati chci a VMti. navštívím a pobudu s VMtí. některey den. A tak po málu vždy se strojíme k starýmu houfu. Co se toho pohřebu nebožtíka najvyššího pana kancléře doteyče, jakej jest byl, já z psaní VMti. dobře jsem vyrozuměl, jaká peycha při tom byla; držím o tom, že té duši málo platnosť přinesla a lépe by bylo, aby se to na chudý a potřebný lidé vobrátilo; než mírney pohřeb každému mrtvému tělu udělati jest slušná věc, bez veliký peychy, neb ta nás do nebes nepřinese, nebudemeli dobře činiti a pána Buoha se báti a na tomto světě za naše hříchy pokání činiti. A kdež mne opět novou zvěřinou ráčili jste obdařiti, VM. velice děkuji a nemaje VMti. čím jiném odplacovati, posílám VMti. i s paní JM. dvě koroptvičky, ježto držím o tom, že jste s těžkem ráčili letos tak veliký viděti. Pán Buoh rač dáti, abyste je ráčili v dobrém zdraví stráviti. A na ten čas jiného nevím, než VM. i sám sebe milýmu pánu Buohu poroučím. Datum v Horažďovicích v outeré před sv. Fabianem Šebestianem léta 1566.

Břetislav z Ryžmberka a z Švihova rukú svú.

Vysoce urozenému pánu panu a vladaři slavného domu Rožmberského na Třeboni, Noveych hradech a Libějovicích, J. Mti. panu otci mému milostivému.

Můj milostivý pane otče! Nemohla sem toho na sobě déle míti, abych neměla V. M. skrze psaní navštíviti, kterak se na zdraví svém jmíti ráčíte, začež žádám, že sobě neráčíte obtížiti poručiti mi oznámiti. Můj milostivey pane otče! VMti. oznamuji, že sem já i s sveymi dítkami v velikém strachu, že sobě nevíme jaké rady dáti, div že strachem nepomřeme. Poněvadž pak pán Bůh všemohoucí ráčí VM. tak milostivě a laskavě skrze stráž svých svatých andělův opatrovati a před těmi hrozneymi nepřátely chrániti, budiž jméno jeho svaté z toho na věky pochváleno. Pročež V. Mti. prosím, račte k tomu svý milostivý dovolení dáti, abych mohla k VMti. i s dítkami sveymi přijeti a při VMti. se před těmi nepřátely božími i našimi přichrániti, ale bojím se, že bych VMti. velikou nepříležitosť na zámku učinila. Račte k tomu dovoliti, abych v městě sobě nějakey lozument vyhledati mohla; já nepotřebuji jednom jedný světničky. Přijdeli nám do lesů utíkati, musíme na jamách přestati. Jestliže k tomu ráčíte svý milostivý dovolení dáti, abych k V. Mti. přijela, již bych někudy vždy přes lesy a přes hory s pomocí pána Boha k VMti. se dopravila. Pravě sme za svý vlastní krvavý peníze koupeni i prodáni. Bože spravedlivý! račiž ty sám mstitel býti tý krve nevinný křesťanský, kteráž jest nevinně vylita. S tím milostivey pane otče VMti. se i s dítkami sveymi pod milostivou ochranu každého času poslušně poroučena činím a VMti. se na všem dobře a šťastně od pána Boha jmíti vinšuji. Dat. na Nalžovech ve čtvrtek po neděli postní, jež slove Invocavit léta 1611.

(PS.) Můj milostivey pane otče! Jestli proti VMti. není, V. M. poslušně prosím, račte pánu mému napsati, pokudž chce mě i s dítkami k VMti. na Třeboň odeslati, že nás ráčíte chtíti přijiti. Odsílám VMti. psaní od paní Lídy Kocový z Bystřice, z něhož ráčíte vyrozuměti, že více lidu nás straší, nežli potřeba. Opět praví, že k Domažlicům mnoho tisíc Španělů má přijeti; poslala sem tam dnem nocí na koni, zvím Bůh dá, než tři dni minou.

Johanka Švihovská z Ryžmberka a z Švihova.

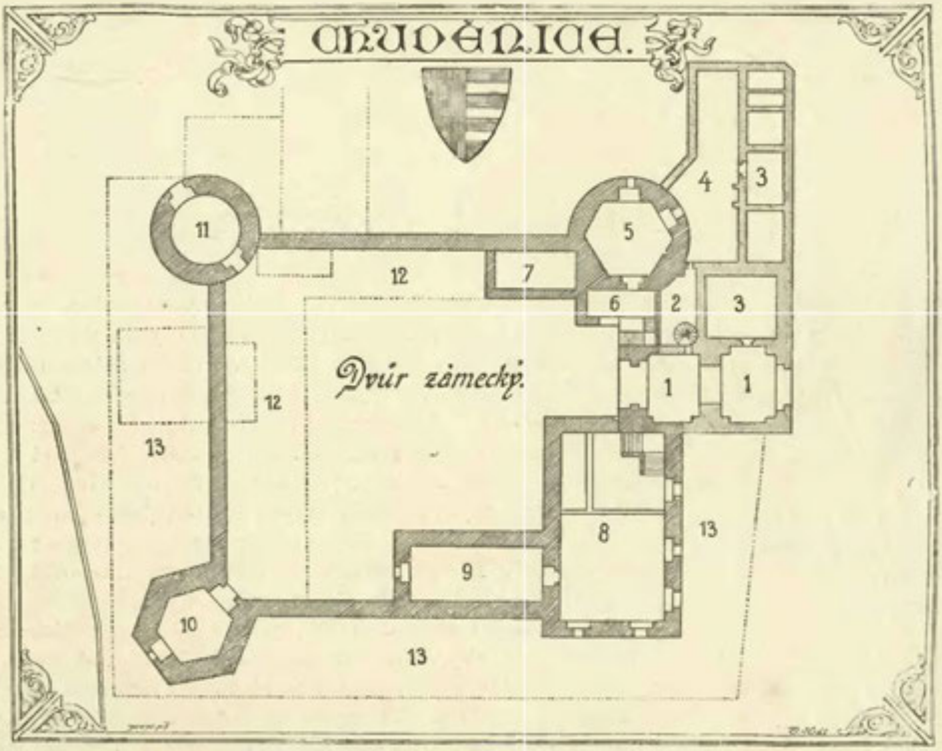
CHUDĚNICE ZÁMEK.

Vzácností velikou jest v Čechách panství, které nebylo prodáno, nýbrž děděno v posloupnosti po přeslici, jako jest na př. Hradec Jindřichův; nad to jest ještě větší vzácností panství, kteréž se dědilo v jediném rodu jen v potomcích po meči. Na ten čas máme v Čechách jediné panství Chuděnské, kteréž drží Černínové od věkův nade vši paměť lidskou sahajících, a kromě toho jest jediné již panství Šternberské, kteréhož původní jeho rod po dlouhé přestávce zase dosáhl. Příčinou, proč Chuděnice po všechny věky v držení Černínův zůstávaly, jest kromě šetrnosti jednotlivých nejen vzácná staročeská láska k rodu samému, nýbrž i ta nevšední úcta ke všem památkám, kteréž se rodiny dotýkaly a kteráž se zejména v šetrném uchování rodinných památek kostela Chuděnského objevuje.

Ze ctihodného sídla Černínův, jak se ještě na počátku minulého století objevovalo, zbyly sice staré zdi hlavní a hradby, ale způsoba jejich se za dlouhou řadu let tak změnila, že hledíce na toto novotvárné stavení více tušíme, než vidíme. Vstoupíme-li ze dvora poplužného před bránu, nevidíme na ní nic starožitného, rovněž i průjezd od jiných obyčejných průjezdů ničímž se nerozeznává; a vkročíme-li do dvora, ani si nepovšimneme kůlen k hradbám přistavených a ostatních staveb novotvárných a jen oči necháme na mohutné lípě, ve dvoře stojící, jejíž obvod na zemi více než 3 m. měří. A ještě lze tolik dodati, že by i to, co dnes tu vidíme, dávno tu nebylo, kdyby Chuděnský zámek byl zůstal sídlem panským a přestavován byl u velký, nádherný zámek; neb od mnohých let tu páni nebydlívali a zůstávají tu pouze jejich úředníci. Jako památnosť ukazuje se nad branou a průjezdem tak zvaná *andělská světnice*, pokoj starodávným způsobem sklenutý, na jehož klenutí spatřuje se anděl vymalovaný. Zde přebýval nábožný Humprecht Černín, jenž r. 1601 zemřel. Když tu jednoho rána mysl svou k nebesům povznášel tento šest a sedmdesát let starý dědeček, zjevil se mu anděl oznamuje, ačkoliv že nyní při zdraví jest, že přece podlé řízení božího po třech dnech z tohoto světa povolán bude, z té příčiny aby se na hodinku smrti připravil a v blízké kapli v lese stojící modlitbou posilnil. I vstav pán ještě přede dnem a syny a dcery své zbudiv přivzal faráře Chuděnského a poslední svou pouť vezdejší „k svatému Bolfánkovi“ vykonal. Ač se z této pobožnosti zdráv navrátil, přece se třetí den roznemohl a v pánu Bohu život svůj dokonal Potomci říkali místnosti, kde se to zjevení zběhlo, „světnice starého pána“, a teprve v potomních dobách nynější pojmenování vzniklo. Ke starší části zámku, jejíž stáří jen podlé nepravidelné stavby klenutých světnic, koutův a mnohých schodův poznati lze, váže se ještě starodávná pověsť rodinná. Vypravovala se o výstupku ve zdi, který se nacházel u vnitř vysokého komínu. Před mnohými lety prý, když rod Černínův byl krutě pronásledován, všichni z téhož rodu vyhynuli kromě jediné pacholátko, kteréž chůva jeho před lítými vrahy ukrývala v komíně v dotčeném výstupku. Když pak vrazi odešli, tuť přišli do tvrze poddaní, aby pánův svých oplakávali a našedše pachole celé od sazí černé, zvolali radostně: „Chudinec! ach jak jest černý! Bůh nám tebe zachovej, abys někdy zase byl

pánem našim." A přání to vyplněno, když v králi se hněv utišil; na památku toho pak se nazýval mladý pán Černínem a sídlu jeho říkali Chuděnice. Toť jest smysl pověsti, kterouž chůvy mladým Černínům vypravovali a v nichž tajila se upomínka na Černína, nejv. komorníka a věrného přívržence krále Přemysla I., kterýž byl potom ze země vypověděn a nějakých svých statků zbaven.

Nemá-li zámek již mnoho památek rodu Černínovského, má jich za to několik vzácných farní kostel sv. Jana, který byl r. 1600 skrze Děpolta Protivu Černína z Chuděnic obnoven. Není naší věcí popisovati ty a takové paměti v kostelích, ale přece se pozdržíme u těch některých, které mají velkou důležitost pro naše vypsání Chuděnic. Míníme tu staré malby, které se na prampouchu neb skruži, dělící

Vysvětlení plánu zámku Chuděnského, jak býval roku 1707.

Roku 1707 zdělán jest skrze úředníky plán zámku, tehda již velmi sešlého, jak by měl býti obnoven a na byty úředníkův upraven. Odtud a z dílčích cedulí r. 166; lze poznati, jak se které světnici říkalo. Dodáváme jen, že v hlavních zdech se všechna tato stavení kromě věže okrouhlé do dnešního dne zachovala.

1. brána s průjezdem, k níž se chodívalo po mostě, nad tím světnice starého pána nebo r. 1707 dvě andělské světnice; 2. kuchyně. „Jdouc do mostu" byla tu také světnička a komůrka, v níž roku 1663 Anna Mandaléna Černínova z Harasova († 1683) bydlela; 3. tak zvaný fraucimor a vinopalna (r. 1663 síň velká s kanceláří z prken, nad ní velká světnice neb tabulnice); 4. plácek; 5. bašta posud stojící, v jejímž přízemí bývala máselnice, nad tím bílá komora a nad ní světnice; 6. síň před baštou; 7. starý chlév; 8. stavení čtverhranné, v jehož prvním poschodí jest nyní kancelář. Za starých dob byly dole síň s kuchyní a velká světnice neb tabulnice s kanceláří od prken, nad tím nahoře světnice fraucimorská s komorou; 9. byt hejtmanův (světnice, komora, kuchynka nahoře, pod tím v přízemí světnice s komorou, síní a kanceláři); 10. bašta dolejší; 11. okrouhlá věž, do kteréž se lidé do trestání sázeli; 12. ty části dvoru zámeckého, kteréž nyní kůlny zabírají; 13. příkopy okolo zámku zasypané. — Čísla 1—4 jsou přístavek pozdější, snad z 16. neb 17. století pocházející, ostatek jest stará tvrz Černínův, do čtyř rohů postavená s třemi věžemi (5, 10, 11) a s věžovatým stavením (8).

kůr od lodi, spatřují. Černínové, kteří na Chuděnicích nebývali, dali si je malovati; nejstarší toho příklad známe z r. 1638, kdež píše Jindřich Černín hraběti Heřmanovi Černínovi takto: „Co se toho malíře dotýče, jehož že posílati ráčíte, ještě jsem jeho neviděl, však jak by ke mně se dostal, nepominu s ním hned do Chuděnic dojeti a jemu ty věci všecky s panem Theobaldem ukázati, tak aby to všechno vlastně, jakž se v témž kostele nachází, vymalováno býti mohlo a pochybeno nebylo." Černínové si této staré památky rodu svého velice vážili, a v posledním pořízení hraběte Heřmana roku 1650 tato zmínka se o nich činí: „Co se pak kostela našeho v Chuděnicích dotýče, kterýž statek v rodu našem bez proměny přes šest set let stále jest, jsouce tu vymalováno a vypsáno, jak fundator první téhož chrámu páně s novým erbem v rukou držícím, kteréhož nyní užíváme, opustivše toho času pro jakoukoliv příčinu erbu lva, tak jako Protiva

strýc a předek náš, biskup Klatovský a sestra jeho sv. Anna Amabilia, jenž vždycky za rod náš katolický při pánu Bohu všemohoucím orodují, vymalovány jsou, nařizuji, aby každý můj nápadník na to pozor dal, aby v témž kostele Chuděnském pod žádným způsobem starých malování a psaných věcí tam jsouc neobnovovali, tím méně je rušili, nýbrž v své podstatě a starožitné památce zanechali.“ [1]) Na stálé upamatování ustanovení toto jest v kůru kostelním napsáno.

Malby dotčené jsou nyní zašlé a z části zrušeny, tak že jest k jich ohledání bedlivosti a dobrého zraku zapotřebí. Na straně evangelia ve spodní části skruže spatřuje se praotec Černínův v kroji, jak zvykem bylo na počátku 15. století. Má kukli brněnou žlutou, varkoč přes brnění téže barvy jako erb,

Vnitřek kostela v Chuděnicích.

totiž v levo modrý a bílý, v pravo červený, pod tím brnění, v pravici meč, a v levici štít Černínovský, z pravé polovice červený s třemi modrými pruhy v levé bílé polovici. Nad hlavou jeho je psáno: „Fundator eczlezye Cernyn.“ Něco výše stála podlé svědectví pamětní knihy farní slova: „Letha panie tisyczieho dvavsteho“, avšak nyní lze jen něco z toho přečísti. Nad tímto obrazem jest v rámci malovaném okrouhlém obraz Černína jednoho bradatého, an s rukou pozdviženou hrozí. Zahalen jest kuklí pestrou a má šat též pestrý. Ale v nynějším obraze není již viděti, co spatřoval ještě r. 1706 Jiří Ferdinand, bývalý správce Chuděnský, totiž ruku od zdůlí obrazu až k pasu muže zde vyobrazeného sahající a je Černíny o panství a statky oblupující. Pod tímto obrazem jsou verše:

Czernyn prawy ktoz su nam zbozye wzely
Buoh day aby sami vyce mialy.

---

[1]) Pam. arch. IX. 957.

Staročeská tato slova jsou v posledních dvou patrně porušena. Jejich starodávná způsoba neušla také pozorování Jiříka Ferdinanda, jenž v listu svém k hraběti Heřmanovi Jakubovi (1706, 2. Jul.) připomíná, že jsou v slovanském jazyce a přidává český překlad. Černé kolo odděluje obraz tento od jiného vyššího, jenž jest v oválním rámci. Bylo tu vymalováno pozdravení andělské, ale není již zřetelné.

Na straně protější jest zase jeden Černín oděný a týmž způsobem malovaný, jako předešlý. Z nápisu nad ním ještě se čte Dyrzslaus, ale podlé pamětníků stálo při tom prý slovo Protiva Nad tím v kruhovité malbě opět jest Černín kuklou a šatem v Černínských barvách oděný, jenž má ruku pravou zdviženou a prst ukazující k své tváři a oku přikládá. Mezi tímto a následujícím vyšším obrazem jest nápis, který patří k obrazu hornímu, kusý a z pamětní farní knihy doplněný tento: Protyva byskup a Amabilya sestra geho, rod Czernynuow. Biskup vyobrazen v zeleném rouše a na hlavě s čepicí na způsob koruny. Levicí drží žezlo s koncem hvězdovitým; pravici svou trochu pozdviženou spouští žehnaje na postavu ženskou při něm klečící. Ještě výše nad tím jest černé kolo a nejvýše postava již málo zřetelná.[1]) Na zdi kruchty naproti velkému oltáři býval nápis sešlý a skorem k nepoznání, ale nyní zabílený, jehož znění bylo takové: A⁰ MCC za knizete wladislava tento kostel zaloziti dal Drslaw Czernin.

Kromě těchto maleb jsou ještě některé starožitnosti v kostele, kteréž upomínají na zbožnosť rodu Černínského. Především jest tu na velkém oltáři rozvěrací obraz velké ceny umělecké. V prostředním poli spatřuje se Matka boží s roztomilým výrazem stydlivosti a podlé ní sv. Jan Křtitel a sv. Jan Ev., vše na zlatě pěknými barvami vymalované. V křídle na straně epištolní jest sv. Kryštof, na druhé straně sv. Václav v brnění a s pláštěm. (Nápis tuto jen: Sanctvs Wenceslaus.) Zavrou-li se křídla, viděti jest na nich obraz sv. Ondřeje s křížem a sv. Jakuba Většího malovaného jako poutníka s dlouhou berlí. Sv. Jakub drží ruku nad hlavou Černína oděného, před ním klečícího, a že to Černín, dokazuje znak přimalovaný. V Roudnici dočetli jsme se, že na velkém oltáři jest „archa založená od dvou bratří, Viléma a Jana Černínův roku 1506"; my sami jsme již nápisu toho velice sešlého neviděli, ale četli jsme na obraze rok 1505.

V levo v kůru ve výšce znamenité vymalovány jsou na zdi trojí erbové. Na jednom jest bílý lev na štítě červeném. Vysvětlení jeho nachází se ve výňatku z pořízení Heřmanova (na str. 28). Vedlé sebe stojí znak Černínovský s křídlem a bohatými fafrnochy, a štít červený s rohy s ručičkami barvy zelené. Černínové, kteří dali malovati na Srbicích velký vývod svých předkův, vykládají znak tento za erb „Kateřiny z Vopisku" manželky Drslavovy, jenž byl otcem Janovým a Vilémovým. Ve starém vývodu v Hradci zase stojí, že to znak Elišky z Opálky, a toto jméno jest chutnější a srozumitelnější, nežli zkomolené a nechutné „z Vopisku", kteréž bychom marně po pamětech hledali. Pod tím jest štít červený s zeleným kohoutem. Nade vchodem zákřiští visí podlouhlý obraz, malovaný na dřevěné desce; spočíval někdy na dvou kopích, jichž spráchnivělé dřevce jsou na zdi výše upevněny. Na obraze tomto pocházejícím z počátku 16. věku vyobrazeno jest Navštívení p. M. Uprostřed mezi modlicí Matkou boží a andělem jest znak Černínův s bohatými pokryvadly. Z nápisu, kterýž na tomto obraze býval, čtou se ještě slova: Dominus Wilhelmus et Dominus Johannes Cernin z Chudenic. Nad hrobkou Černínovskou býval kámen, kterýž stojí nyní při stěně na straně epištolní velkého oltáře. Jest na něm vytesán pán v odění a okolo něho jest nápis: Pana Humprechta staryho Cziernina na Chu. Unio. a Sswyhowie J. M. C. Podkomorziho Kral. Czieskeho a hejt. hradu Pr. pana Wotcze a pani Materze, geho rodiczuw neymilegssych. A pro budauzi pamatku wsseho rodu panuw Czerninuw z Chu.

Černínové a páni z Ryžemberka, kteří obojí byli jednoho rodu a jen barvou pruhův se lišili, odvozovali rod svůj ze kmene knížat a králův Českých skrze Děpoltice, a tři pruhy na štítě svém vykládali za tři řeky: Otavu, Úhlavu a Vltavu, starodávným jich knížectvím tekoucí. Ale kdežto Švihovští opanovali přední místa a vždy v stavu panském zůstávali (i Výrkové, ač chudí, byli „řádu panského"), sklesli Černínové ve stav vladyčí. Nelze říci, jak se to stalo, než možná jen na to poukázati, že byla pověsť v rodu, že zboží jeho bývalo jednou větší a že z něho zbyly jediné Chuděnice. O báječném předku jich, biskupovi Protivovi, odjinud nevíme, o Amabilii pak, sestře jeho, jen víme to, co poznamenal Paprocký, že se stkvěla mnohými svatými skutky za živobytí svého a po smrti pak rozličnými divy a zázraky. Pokud lze paměti stopovati, připomíná se jako první *Černín* bratr Břetislavův z Plzně, od r. 1192 a naposled r. 1212 jsa nejvyšším komorníkem. Je to týž, který králi Přemyslovi velké služby prokazoval, ale pak důstojností svých r. 1212 zbaven byl.[2]) Také bratr jeho Břetislav měl syna *Černína* druhého, který se r. 1228 připomíná.

---

[1]) Nejstarší popis těchto maleb našli jsme v Roudnici mezi snůškami Frankovými, totiž list, který byl poslán P. Balduinovi do koleje Klatovské. O přídavku Protiva tam není psáno, než stojí: „V obloze kostela jsou namalovány dva obrazy a nad nimi slova Drslaus, Ciernin fundator ecclesiae." Žezlo biskupovo vykládá za palmu. [2]) Pellitur de provincia a rege et ab universis primatibus, což lze vykládati nejvhodněji na propuštění z úřadu krajského a ze sboru nejvyšších úředníkův a soudcův zemských.

Jednoho z obou syn (bezpochyby prvního Černína) byl *Soběhrd* z *Klatov*, jenž se poprvé r. 1235 připomíná. Jeho první sídlo byly Šlovice (Hlouicz), od r. 1253 seděl na Klatovech, pokud nebyl při dvoře královském, a připomíná se naposled r. 1257. Nesnadno říci, jestli držel Klatovy dědičně nebo zápisně; ale jisto jest, že se později v držení královském nacházely a úřadové krajští tu zřízeni byli. Jeho bezpochyby synem byl *Drslav* z *Chuděnic*, jenž seděl r. 1291 na soudu zemském. [1]) On bezpochyby první se v této vesnici usadil a zde podlé pověsti rodinné nový farní kostel vyzdvihl. On ještě se počítal ke stavu panskému, z něhož jen soud zemský osazován byl, ale z neznámých příčin sklesli Černínové do stavu vladyckého, v němž se po celé 15. a 16. století a až do 17. věku nacházeli. Potomci Drslavovi *Černín* a *Kunrát* založili r. 1358 při kostele zdejším věčné kaplanství, Černín se pak vyskytuje jako patron jeho a fary zdejší až do r. 1369. Zemřel před r. 1378, zůstaviv vdovu Perchtu a syny *Černína* a *Jana*, kteří v l. 1378—1380 společně s mateří právo podačné v Chuděnicích vykonávali. [2]) Potom se rozdělili. Každý dostal polovici vsi a kostela v Chuděnicích, Jan kromě toho dvůr tudíž, plat na dvou kmetech v Otěšicích a pustou ves Ohraženičku. Asi r. 1394 zemřel Jan bez dědicův, a právo královo odúmrtní vyprosili si Purkart Strnad, sudí dvorský, a Bohuchval ze Skrchleb. Přijavše bezpochyby od Černína peníze za právo své, propustili mu je ke konci téhož roku. [3]) Černín vyskytuje se potom jako svědek v rozličných pamětech soukromých, [4]) ano r. 1404 s vladykami z Hrádku jako spolupatron kostela Hlohovského. Od něho snad pocházejí staré malby v kostele Chuděnském. Ještě r. 1420 se připomíná, an tehda opověděl Pražanům. [5]) Nedlouho před tím byl pojal za manželku mladičkou Ofku z Ustupenic, ač byl starý a letný muž a jednooký, a s ní dostal 10 kop platu v Polyni a Vilově. [6]) Bezpochyby to byla manželka druhá, a on již drahně let vdovcem. Jedním z synův jeho byl snad Protiva, jenž se stal r. 1415 farářem v Chuděnicích a tu do r. 1419 zůstával, neb se tehda často stávalo, že páni svým mladým synkům fary na panstvích svých dávali. Ostatní jeho synové *Černín*, *Drslav* a *Vácslav* vyskytují se r. 1434 jako patronové kostela Chuděnského, podávajíce sem faráře katolického. O Drslavovi jest kromě toho známo, že koupil r. 1435 plat v Lučici, kterýž zase prodal r. 1454 Vilémovi Liškovi z Kněje. [7]) Již před r. 1437 připomíná se také *Mikuláš* z *Chuděnic* (buď syn Černínův neb Vácslavův), jenž žil r. 1466 s bratrem svým Vilémem a ještě r. 1479 se připomíná. [8])

Drslav byl, jak se zdá, dvakráte ženat. Synové jeho *Humprecht* a *Děpolt* a tuším i bratr jejich *Černín* nazývají se roku 1460 sestřenci Půty z Pěžína, narodili se tedy ze sestry jeho; v starých vývodech pak se dává mu za manželku Eliška z Opálky, od níž snad pocházeli synové *Jan* a *Vilém*. Všichni drželi Chuděnice nedílně pospolu. Děpolt mizí z paměti lidské hned po r. 1460, Černín po r. 1466. [9]) Humprecht (nar. r. 1447) připomíná se ještě roku 1499 a měl s manželkou svou Marjanou z Doupova syny, od nichž pocházela pošlost Chuděnská. [10]) Bratří jeho Jan (1493—1505) a Vilém (1482—1510) zůstavili po sobě pěknou památku v kostele Chuděnském, o níž již svrchu řeč byla. [11]) Všem třem posledním zastaveno jest r. 1499 od probošta Chotěšovského zboží Encovanské. Vilém se tuším oddělil od bratří a strýcův svých, a stal se praotcem Černínův pošlosti Březinské, která v 17. století vymřela. Humprechtovi synové se jmenovali *Diviš* a *Vilém*. Vilém oddělil se od bratra svého před r. 1522 penězi a koupil Tasnovice,

Krb v andělské světnici v Chuděnicích.

[1]) Arch. č. II. 332. [2]) Lib. conf. [3]) DD. 13. f. 126. [4]) Arch. č. III. 480, arch. mus. [5]) Lib. conf. arch. č. IV. 378. [6]) DD. 33. str. 312—313. [7]) Arch. č. III. 512, rel. tab. II. 254 [8]) Arch. bibl. Praž. DD. 23. str. 524, rel. tab. II. 425. [9]) DD. 21. str. 389, 23. str. 524. [10]) DD. 34. str. 147. arch c. k. dvor. [11]) Archiv kapitulni, gub. a Roudnický, reg. kom. soudu.

Náhrobek Heřmana Černína z Chuděnic v kostele Svatovítském v Praze.

a od něho pocházela pošlosť Tasnovská, která také 17. věku nepřečkala. Diviš, jenž jest praotcem všech Černínů nyní žijících, oženil se asi r. 1519 s Eliškou Bohuchvalovnou z Hrádku [1]) a držel Chuděnice asi do roku 1548.[2]) Syny měl tři, *Jana*, *Humprechta* a *Protivu*. Jan dostal se skrze manželku svou Marjánu z Říčan v držení Nedrahovic a založil pošlosť Nedrahovskou, která se jediná na naše doby zachovala. O Protivovi víme jen tolik, že se v l. 1559 a 1560 připomíná. Humprecht, později JMC. rada, rytíř zlatého rouna, hejtman hradu Pražského, podkomoří králové, potom měst královských, vyskytuje se v pamětech poprvé r. 1556, kdež pohnán do soudu komorního proto, že vzal na Skočicích koně straku, kterýž i s sedlem a nádobím půjčen byl strýci jeho Martinovi, jehož však navrátiti opomenul.[3]) Po smrti bratra Protivy rozdělil se s bratrem Janem (1564, 21 října), tak že tento vzal za díl svůj otcovský i mateřský tvrz Lštění se zbožím, a Humprechtovi zůstaly tvrz Chuděnice s dvorem popl. a ovčínem a ves, pusté vsi Bělišov, Ohraženско a Kramolín, vsi Slatina a Trnčí a co měli v městečku Polyni a ve vsi Polence.[4]) Poslední dědiny, totiž v Polyni a Polence, byl koupil od Jindřicha Mladoty z Jilmanic ještě tehdá, když s Janem nebyl dílen, ale teprve r. 1576 jím ve dsky vloženo. Na svém díle hospodařil velmi dobře a proto také jmění své rozhojnil. Roku 1581 koupil od Kanických ves celou Bezpravovice, nedlouho potom vešel v držení statku Úňovského, a jak již shora vypravováno, i Švihov, starodávné dědictví rodu svého, na sebe převedl. Také koupil roku 1590 ves Kámen, která před tím ke Švihovu patřívala, a roku 1593 ves Řakom s dvorem, lesem Doubravou a pustou vsí Pravěticí.[5]) Na císaři Rudolfovi vyprosil (1592, 20 Jan.), že byla ves Chuděnice za městečko vysazena a erbem a živnostmi městskými obdařena.[6]) Znamenitý tento a u vrstevníkův u veliké vážnosti se nacházející pán zemřel r. 1601. Z manželství jeho s Lidmilou Kocovnou z Dobrše pošli synové tři. Nejstarší syn *Jan* (1585 až 1599) dostal se skrze manželku svou Lidmilu z Byšic v držení Svatého pole, ale zemřel ještě před otcem, zůstaviv nezletilého syna Humprechta (1603—1637). Ostatní dva synové byli *Jindřich* a *Adam*. Roku 1603 přikročeno k vyřízení a rozdělení pozůstalosti otcovy. Adam, bratr nejmladší, dostal za svůj díl tvrz Chuděnice od kamene dobře vystavenou s dvorem a štěpnicí velkou při tvrzi, městečko, dvory Bělišov a ve Víckovicích, vsi Slatinu, Trnčí, městečko Polyni, vsi Polenku, Chlumskou, Zdeslav, Bezpravovice, Strýčkovice a Řakom. Na druhý díl položeny Úňovice a 1652 kop z dílu třetího, na třetí díl Švihov. Tyto poslední dva díly ujal Jindřich, maje pod svým opatrováním synovce Humprechta, a nechav si konečně Švihov dal mu Úňovice.[7]) Adam, ač katolík, účastným se učinil vzpoury r. 1618—1620 tím, že přistoupil ke všem krokům, jež stavové odbojní proti Ferdinandovi II. podnikali. Přese všecka tato provinění sproštěn byl žaloby r. 1622, poněvadž vinu svou na díle odvedl, hlavně asi proto, že nic proti náboženství

Bašta ve dvoře v Chuděnicích.

---

[1]) Pomůckou k dalšímu jest výtečný vývod Palackým sestavený v archivu Hradeckém. [2]) DZ. 47. D 5. [3]) Reg. kom. soudu. [4]) Archiv Hradecký, DZ 21 C 13. [5]) DZ. 19. A 26, 65 J 6, 167. G 20, 175. P 19. [6]) Arch. Hradecký. [7]) Arch. Hradecký.

katolickému nepodnikl. Zemřel ještě r. 1622, zůstaviv z manželky své Johanky z Lokšan syny nezletilé *Děpolta Frotivu, Jindřicha Viléma, Humprechta Diviše, Heřmana* a *Václava Bedřicha*. Jindřich, jako nejbližší jich strýc, hned po smrti otcově poručenství nad nimi se ujal a statek Chuděnský od vojska na nejvýše vypleněný opatrně spravoval. Se vdovou učinil r. 1622 dne 28. listopadu narovnání, aby jemu všeho jmění někdy manželovo postoupila, začež jí slíbil věno její i s obvěněním (12.500 kop míš.) na statku Chuděnském pojistiti.[1]) Poručenství trvalo až do r. 1629, mezi kterýmž časem Humprecht zemřel. Nejstarší syn Děpolt došel tehda let svých, a poděkovav Jindřichovi z poručenství, sám se statku ujal.[2]) O osudu mladších bratří jeho není nám nic známo; zdá se, že za tehdejších běhů válečných všichni pomřeli, tak že Chuděnice zůstaly Děpoltovi samému, jenž tu dosti pracně hospodařil. Zemřel r. 1660 dne 2. prosince,

Nádvoří v zámku Chuděnském.

zůstaviv z manželky své Anny Mandalény Hrzanovny z Harasova († 1683) dítky nezletilé *Adama Jindřicha, Jana Heřmana* a *Františka Maximiliana*. Mezi tím, co trvalo poručenství, získána polovice zboží Švihovského. Když tedy přišlo r. 1663 k dělení, vypadl na každého bratra slušný díl. Adam († 1664) dostal za svůj díl polovici Švihova, Chuděnice pak rozděleny mezi bratří jeho takovým způsobem, že každý dostal polovici tvrze, dvoru a městečka a jisté vesnice. Na tvrzi dostal Jan Heřman stavení, které bylo od mostu po levé straně, a pak šikou tu celou polovici až k věži lidomorně, František pak, obdržev ostatek, měl dům po pravé straně brány. Onen dostal k tomu dvůr Bělišov a vsi Slatinu, Strýčkovice a Bezpravovice, tento Polyni, Polenku, Řakom, Zdaslav a Víckovice.[3]) František nezůstal dlouho v držení dílu svého, nýbrž prodal jej r. 1666 bratru Janovi,[4]) a tak po krátké přestávce zase Chuděnice byly v držení jediného pána.

Koupí touto a nehospodářstvím zavedl se Jan tak, že ani kontrybucí ani berní platiti nemohl. Vyšlo tedy r. 1673 nařízení od nejv. úředníkův a soudcův zemských, aby panství Chuděnské odhádáno

[1]) DZ. 140. M 2, 193. K 28. [2]) DZ. 143. G 9. [3]) DZ. 72. O 13, 75. C 17. [4]) DZ. 393. K 8.

bylo. Přišel sem tedy r. 1678 dne 26. května Petr Mikuláš Straka z Nedabylic, místokomorník, shlédl tvrz od kamene vystavěnou a cihelnou střechou přikrytou se všemi pokoji dílem klenutými, sklepy, lochy a dvěma baštami, neméně i co všechno ke tvrzi patřilo, každou věc napsal a odhadl. Mělo se odhádati *Arnoštovi Vojtěchovi* svob. p. z *Račína.* Když se o tom dověděl *Humprecht Jan* hrabě *Černín* z *Chudênic* († 1682), rychle si pospíšil, aby ctihodná památka rodu jeho do cizích rukou se nedostala. Splativ Račína právo jeho na sebe převedl, [1]) a tak se stalo, že se dostaly Chuděnice v držení potomkův pošlosti Nedrahovské a v jich držení zůstávají podnes. Syn jeho *Heřman Jakub* († 1710), nejv. purkrabě, připojil k panství Švihov, za nezletilosti pak syna jeho *Františka Jozefa* († 1733) přikoupeny Srbice, Polyně, Úsilov, Chocomyšl a Úňovice. Panství takovým způsobem neobyčejně zvětšené s ostatními velkými statky z pozůstalosti Slavatovské a jiným rodinným zbožím drželi po Františkovi syn jeho *Prokop* († 1777), po tomto syn *Jan Rudolf* († 1845). Za tohoto přikoupen někdejší statek jezovitský Dolany, který do té doby byl spravován jako statek komorní (1805). Rudolfův syn *Eugen* († 1868), zaujatý pro památky a dějiny rodu svého, sám památnosti panství Chuděnského popisoval, patře k nejvzdělanějším a nejznamenitějším pánům českým této doby. Nynějším majetníkem Chuděnic jest *Jaromír* hrabě *Černín z Chuděnic,* vladař domu Hradeckého a Chuděnského a t. d. (nar. r. 1818).

[1]) DZ. 31. B 5—24.

Andělská světnice v Chuděnicích.

HERŠTEIN NOVÝ HRAD.

V lesnatém pohoří severovýchodně ode Kdyně Nové vyniká hora, která k severní a k jižní straně strmě spadá a jen k jihu znenáhla se sklání, tak že odtud jest přístupna. Hora tato, na níž hrad Herštein [1]) stával, všechna jest obrostlá lesem, za kterým zříceniny jeho tak se zakrývají, že z nich nic viděti není; jen myslivna Heršteinská (bývalý dvorec) a chalupy při ní stojící odrážejí se od lesa světlou svou barvou. Od této myslivny lze jíti bývalou cestou a nyní pouhou pěšinou na kraji východního srázu, a dojíti zřícenin stojících na skále, kteráž sem a tam přitesána jest, jak toho totiž zákony opevňovací vyžadovaly. Horní hrad totiž stojí na skalisku o něco vyšším nežli dolní hrad, jenž sice vyplňoval vrchol strmé hory, ale nad to hlubokým příkopem a náspem širokým zpevněn býval. Na náspech bývaly ploty, kteréž i místo před hradem, kde náspův nebylo, až na kraj hory objímaly. Cesta ve skále vytesaná a vyjetá vedla „mezi ploty“, jak naši předkové říkali, a to na jihovýchodní straně hradu. Za tímto vchodem ploténým rozšiřuje se cesta v rovinku, po níž jdouce máme po pravici okraj hory někdy plotěný, po levici pevné a posud dosti vysoké hradby. K obraně jich vyniká z čáry rovné čtyřhranné stavení, jehož rohy okrouhlými vížkami jsou sesíleny. Jihovýchodní vížce říká se Panenská věž, a to z té příčiny: Jeden pán Heršteinský jsa obléhán nepřátely a vida nezbytí dal poklady své a tři krásné dcerky v této vížce zazditi, aby se v moc nepřátel nedostaly. Když však nepřátelé hradu dobyli, zajat jest pán a hladem umořen, kterýžto osud také dcery jeho stihl. Za tímto stavením zatáčí se cesta a vede k místu, kde bývala *brána*, neboť tato před lety sesula se tak, že po ní toliko základy zbyly. Stávala u východního rohu hradu, jenž byl sesílen podobnou polookrouhlou vížkou čili baštou, jako jsme nahoře se zmínili.

Vstoupíce do hradu shledáme, pokud nám les nebrání, že založen byl hrad do trojhranu, tak že zdi jeho jdouce po kraji vrcholu druhdy z přímé čáry vystupují. Horní hrad jest na skále, kteráž z dotčeného čtyřhranného stavení k severozápadu vybíhá, a dolní hrad jej objímá na třech stranách. Starodávná cesta tedy se zatáčela okolo horního hradu, aby nepřítel vnikající dlouhé překážky přemáhal, nežli by se na horní hrad dostal. Tak na př. malý kus za první branou procházelo se *druhou branou*, ku které z horního hradu hradba zabíhala. Nyní místo její a hradby naznačují hromady kamení, jichž bývalý význam toliko oko znalcovo postihne. Byla-li potom ještě nějaká brána, nelze již poznati, ale

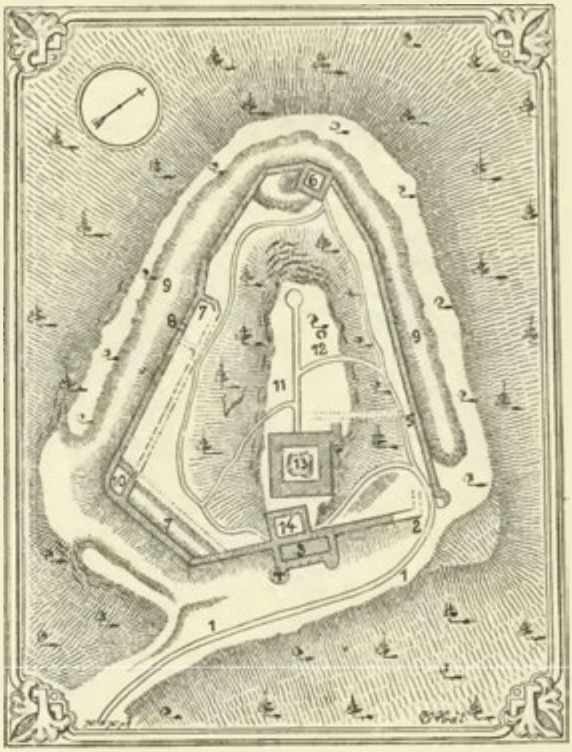
[1]) Pomůckami: Heber's Burgen IV. 169, popis panství Chuděnského.

Pečeť pána z Lobdeburka, jinak z Bergova, r. 1297.

novou překážkou byla *věž čtyřhranná*, z hrubých zdí postavená a v severním rohu stojící, v níž snad býval mlýn aneb něco jiného k hospodářství potřebného. Věž tato, jejíž rohy jsou zaokrouhleny, měla vchod od hradby z pavlače a nahoře, jak se zdá, na tři strany okna, proto se také vysoké její zříceniny čtyřem sloupům neb křenovému zubu podobají. Další cestou jdeme mezi pevnými a vysokými hradbami, jichž veliká část se v těchto místech provalila, a horním hradem ke stavení, kteréž bylo ke hradbě přistaveno a počnouc od provaleniny jižního rohu dobíhalo. Není pochyby, že tu byly konice, čeledník, obročnice a jiné takové místnosti. Kdo do hradu přijel, koně svého tu zanechal, neb nahoru do hradu na koni nesnadno se vyjelo. V jižním rohu hradu končilo se stavení toto ve věž na vnitřní stranu rohatou, na venkovskou okrouhlou, do jejíhož přízemí vede ze dvora branka již zasypaná. Podobná branka jest u severního konce tohoto dlouhého stavení, ale tato je ve hradbě a činila možným, aby se tu scházelo do příkopu. Tato branka jest také jediným otvorem starým v hradbách, neb z pochopitelných příčin tu jiných otvorů nebylo. Dále vedla cesta dosud zřetelná, ale strmá do horního hradu.

Hlavní částí horního hradu byl *čtyřhranný, věžovitý palác*, na temeni hory postavený a z větší části ještě neporušený. Stojí z něho posud zdi velmi vysoké a tak hrubé, že jim na hradě rovných není; v nich zazděny jsou i cihly barvy rudé a velmi tvrdé. Od severozápadní strany vedou do tohoto paláce dvéře, nyní z části zasypané. Vnitřek není rovný, nýbrž do prostřed prohloubený. Zdálo by se podlé toho, že se tu nachází zasypaný sklep, ale sluší poznamenati, že tu lidé poklady hledající kosti lidské nacházeli. Kosti ukazují obyčejně na vězení, ale stálý zvyk u starých paláců na podzemní sklepy. Kromě dveří dotčených nemělo přízemí, v němž byly komory, žádného otvoru, avšak velmi veliké jsou díry na trámy a podlahu, která tyto komory pokrývala. V prvním poschodí spatřují se toliko dva otvory, totiž střílny, aby se nepříteli od severozápadní strany přicházejícímu brániti mohli. I zde byly tedy jen komory. V druhém poschodí pozorujeme branku okrouhle sklenutou a na západní stranu obrácenou, kteráž byla starodávným vchodem do horních částí paláce. Přístupna byla asi tak, že po hradbě, která jde před palácem a k druhé bráně dobíhá, šla pavlač a přetržena byla před brankou asi tolik, co stačil zvoditý most. Vedlé branky jsou k ochraně její dvě střílny, nebo jen tak lze ta malá okna nazvati, a podobné otvory nacházejí se také na severovýchodní a jihovýchodní straně. Nad tím snad bylo ještě třetí poschodí. Na zdech tohoto mohutného stavení roste stromoví rozmanité, jasany, smrky a borovice, a uprostřed z rumu vyrostly dva mohutné javory. Proti tomuto paláci při hradbě a Panenské věži stojí čtyřhranné stavení, nyní rumem docela zasypané, jehož bývalé upotřebení známo není. Zajímavo jest, že není ani nejmenší známky hradeb, které by byly horní hrad zavíraly; i při nejbedlivějším pozorování nelze na tomto vždy prázdném a volném místě nic jiného spatřiti, nežli mělkou prohlubeň, která z bývalé studně zbyla. Konečně připomeneme, že cvikování zdí cihlami, jakož i opravy na Panenské věži svědčí o tom, že Herštein jednou důkladně byl opravován.

Plán Nového Heršteina.

Vysvětlení plánu: 1. stará cesta ke hradu a k 2. bráně; 3. stavení při hradbách s 4. Panenskou věží; 5. druhá brána; 6. věž; 7. dlouhé stavení s konicemi, obilnicemi a t. d.; 8. branka do 9. příkopu; 10. věž; 11. horní hrad; 12. studně; 13. palác; 14. stavení.

Hrad Nový Herštein toto jméno své obdržel na rozdíl od Starého Heršteina za Pivoňkou, jehož původní jméno bylo Hirschenstein; ale zdali obojí byly od jednoho rodu (jako na př. dvojí Potštein a Litice a trojí Ryžemberk) neb od rozličných rodů založeny, nelze již rozluštiti. Vždyť jest i těžko ty osobnosti, které se od konce 13. věku z Heršteina píší, náležitě umístiti tam, kam patří, protož jsme vyčtení jich ponechali k Heršteinu u Pivoňky, jakožto sídlu staršímu. První nám známý držitel Nového Heršteina byl *Břeněk* z *Heršteina*, jenž se vyskytuje roku 1349 ve službách Jana biskupa Olomouckého a r. 1355 byl patronem kostela v Úboči.[1]) Jakého rodu byl, nevíme, ale jméno jeho velmi upomíná na jména u pánův z Ryžemberka obvyklá. Po něm vyskytuje se jako pán na Heršteině *Ješek* z *Vilhartic*, jenž byl v letech 1360—1367 maršálkem dvoru královského, pročež se i v pamětech Ješkem Maršálkem nazývá.[2]) Nedlouho potom zemřel zůstaviv vdovu Ofku z Újezdce a *Jana* syna nezletilého. Od r. 1369 několik let spravovala panství Ofka sama. Roku 1385 vyskytuje se Jan poprvé jako pán samostatný. Před tím se byl zapletl do nějakých půtek s pány z Rožemberka. V těchto půtkách zajati byli (1382) Bolek z Lomce,

Nový Herštein.

Jeník Mnich z Běšin a (1384) Oldřich z Jindřichovic, a z vězení jen na závazek propuštěni. Zdá se nám, že v těch půtkách buď Herštein dobyt anebo Jan zajat. Svědčí o tom zejména zápis, který učinil Jan roku 1385 dne 6. ledna, když byl před tím Herštein Oldřichovi z Rožemberka ve dsky zemské vložil, že totiž ode dne napomenutí ve čtvrť roce má pánům zaplatiti 50 kop, sice by nebyli povinni mu Herštein z desk propustiti. Druhým zápisem před tím vyznal, že má býti hrad Herštein Oldřichovi a Jindřichovi synu jeho otevřen a kdyby i byl nepřítomen, že bude purkrabě povinen pánům hrad otevříti, kdykoliv by si toho přáli.[3]) Nacházíme potom Jana v l. 1397—1412 na soudu zemském, a dosti často v soukromých listech této doby.[4]) Roku 1407 začal dlouhou při s vladykami Vlkošovskými, poněvadž návodem jich Jan z Vetly vpadl ve zboží Heršteinské po smrti Maršálkově a tu platy vybíral a tak Janovi velikou škodu učinil. Konce této pře Jan ani nedočkal.[5]) Podlé zvyku tehdejšího byl Jan velikým dobrodincem klášterův a kostelův. Roku 1410 daroval klášteru Nepomuckému plat ve vsi Vlkánově na záduší otce svého a r. 1412 ještě platu přidal.[6]) Za duše strýcův svých Svojše a Dluhomila učinil r. 1410 nadání kostelu Loučimskému, a poněvadž byl před tím zboží Zavlekomského dosáhl, nadal také kostel Zavlekomský.[7])

[1]) Cod. dipl. Mor. VII. 646, lib. conf. [2]) Huberova regesta. [3]) Archiv Třeboň. [4]) Archiv č. II. 357, 370, 377, 378. [5]) Rel. tab. I. 96. [6]) Lib. erect. VIII. 90. [7]) Lib. erect. VIII. 118, IX. L 9.

Jak se zachoval za válek husitských, není nám známo; ale ke konci této války zapletl se v půtku s Vilémem knížetem Bavorským, ve které mu mnozí katoličtí páni pomáhali. Císař Zikmund se v to vložil a r. 1434 mezi stranami vypověděl.[1]) Naposled se Jan vyskytuje roku 1435. Manželku měl Vratku (Vratislavu) z Pušperka[2]) a zůstavil několik synův. Jedním asi synem jeho byl Záviše z Vilhartic seděním na Heršteině, jenž se r. 1423 připomíná. Ostatní, bratří *Arnošt*, *Vilém* a *Půta*, byli Janovi synové. Arnošt, jenž se od r. 1433 často připomíná, pomáhal r. 1438 Hanušovi z Kolovrat a Domažlickým, když s Bavory válčili. Nepřátelům škodil, ale jednou mu také 30 krav vzali.[3]) Arnošt vyskytuje se několikráte ve přích tehdejších, zejména prováděl právo stanné na dědinách někdy bratří Vlkošovských, kteréž byl n. otec jeho obdržel, také o to měl při s bratrem svým Vilémem, ale s Bavory mír zachovával.[4]) Ještě roku 1465 měl při s Jiříkem z Říčan, bráně mu lesu Kouřimě,[5]) a pak se již nepřipomíná. Bratr jeho Vilém oženil se s Anéžkou z Dubé, kteráž držela Proseč za Táborem.[6]) Třetí bratr Půta, ničím nevynikaje, připomíná se do r. 1465.[7])

Po dotčených bratřích držel Herštein *Jan Heršteinský* z *Vilhartic*, syn jednoho z nich, s bratrem svým, jehož jména neznáme. Byltě Jan tento pán nepokojný a způsobil, že hrad Herštein byl vypálen a zbořen. Roku 1472 začal Jindřich Výrek z Ryžemberka, spolčen jsa s některými vladykami z Plzenského kraje, půtku s Albrechtem knížetem Bavorským, do kteréž čím dále tím více pánův a zemanů se zapletlo, poněvadž Bavoři, neznajíce země a rozdělení půdy, i těm škodili, kteří posud mír drželi. Tak se stalo, že i Jan zapleten byl do války asi ke konci r. 1473, když Bavoři berouce Výrkovi loupež učinili okolo Pušperka. Na podzim roku 1474 vytáhli Bavoři k Heršteinu. Štěstí jim přálo, že dostali pána do své moci. Zdali i hradu při tom dobyli, není poznamenáno. To vše se stalo v měsíci říjnu. Když v lednu r. 1475 Bohuslav ze Švamberka a Dobrohost z Ronšperka s knížetem Albrechtem příměří učinili až do neděle Laetare, propuštěn jest na jejich přímluvu Jan z vězení na závazek takový, aby se na dotčenou neděli nebo den před tím neb potom na Štrubíně hradu knížecím postavil. Sotva byl propuštěn, zapomenul se nad svým slibem a znovu Bavory pálením, jímáním a loupeží obtěžoval. Poněvadž se byl Jan Zdeňkovi ze Šternberka ke službám přikázal, posláno hned poselství k hejtmanům jeho na Domažlice a Zelenou horu, ale nic neprospělo. Tedy se Bavoři, majíce jen jediného nepřítele, na něj chutě sebrali, hradu dobyli a pána i s celou jeho rodinou do své moci dostali. Na tuto událosť, která se stala někdy po hromnicích r. 1475, vztahuje se pověsť o Panenské věži. Zajatého ujal se hned Zdeněk a poslal hejtmany své Domažlického a Zelenohorského s jinými úředníky svými na Herštein žádat, aby jim hrad byl v moc odevzdán. Slibováno, že se Bavorům škoda z hradu díti nebude a jestli by Zdeňkovi služebníci něčím se provinili, že se má státi slušná náprava. Ale Bavoři nejisté pro jisté zavrhujíce provalili hradby, roztrhali věže a potom vypálivše hrad odešli. Zdeněk (dne 15. února) knížeti, který tehda nedaleko dvorem byl a na jehož kázání se to boření zběhlo, velice o to psaním svým domlouval, pokládaje účinek tento za výtržnosť a potupu, poněvadž se tehda na sněmích o mír s Bavory jednalo. Žádal tedy, aby služebník jeho byl z vězení propuštěn a škoda jemu učiněná nahrazena. Kníže otálel s odpovědí až do 26. června, ale jsa u věci své práv a spravedliv, k nápravě se uvoliti nechtěl. Skorem rok seděl Jan ve vězení. Po novém roce (r. 1476) psal z vězení Zdeňkovi, že by jej kníže za 1000 fl. z vězení propustil. Tedy se pak Zdeněk a synové jeho Jan a Zdeslav zaručili, a Jan učiniv zápis dlužní na 1000 fl. byl z vězení propuštěn. Panství Janovo bylo celé popleněné a nebylo možnosti, aby tak velikou summu peněz zaplatil. Také Šternberkové byli zavedeni válkami náboženskými tak, že nemohli platiti. Přišlo tedy k nové půtce. Dovídáme se o tom ze psaní Klatovských, které r. 1481 dne 15. července k úředníku Bavorskému na Brodě učinili, slibujíce, že nepřátel knížete podporovati nebudou, chtějíce v sousedském pokoji zůstati. Teprve ke konci téhož roku věc tato zase smlouvou spokojena.[8]) O Janovi pak víme jen tolik, že ještě r. 1496 na knížata Bavorská pro veliké škody jemu učiněné toužil a že připraviv se o jmění své držel r. 1509—1515 stateček Lomec, v jehož držení pak roku 1523 Burjan Heršteinský následoval.[9]) Nachází se psáno k r. 1520, že sťat byl „pan Hernšteinský" za Daliborkou na Hradčanech;[10]) zdali to platí o Janovi nebo některém z synů jeho, nevíme. Ale tolik jest jisto, že tento někdy tak vzácný rod upadl v chudobu a v ní se do 17. věku udržel.

Panství Heršteinské koupil *Půta Švihovský* z *Ryžemberka* někdy na rozhraní obou století; neb on sám se roku 1504 s tímto světem rozžehnal.[11]) Při rozdělení jeho pozůstalosti dostal se Herštein bezpochyby synu jeho *Břetislavovi;* neb tento se později v jeho držení vyskytuje. Buď za Půty neb za Břetislava opraven jest Herštein tolik, co by mohl na něm úředník bydleti. Panským sídlem přestal býti

[1]) Archiv říš. Mnichov. [2]) DD. 14, f. 162, archiv č. III. 512. [3]) Archiv Plz., archiv říš. Mnichov. [4]) Rel. tab. I. 97, 139, Palacký, urk. Beiträge 24. [5]) Archiv č. III. 574. [6]) Tamže 553, 559. [7]) Archiv bibl. Praž. [8]) Archiv říš. Mnichov. archiv č. I. 330. [9]) Reg. kom. soudu, archiv musejní. [10]) Staří letop. 442. [11]) Viz str. 15

a udržel proto prosté tvary své z minulých století. Když se Břetislav zavedl, statek po statku prodával a pak i Heršteín Domažlickým nabízel. Z té příčiny sešla se roku 1524 po sv. Kateřině všecka obec Domažlická rozvažujíc, kterým by způsobem nejrychleji ta summa za zboží Heršteinské zaplacena byla těm osobám, kteréž drahných peněz na to půjčily. Zůstali na tom, aby až do zaplacení těch peněz várka piva bílého sousedská složena (zastavena) byla, „znajíce, že obecní věc a duochod u větší vážnosti býti jmá, poněvadž obecní duochod jest všech, ale tato várka byla některých a že obecní věc téměř věčně trvá, ale osob některých do času." [1]) Když peníze byly zaplaceny, vložil Břetislav r. 1534 dne 22. září zámek Herštein, ves Úboč s podacím a mlýn pod Úbočem, vsi Němčice, Ruprechtice, Všepadly, Únětice, Božkov osedlé, vsi Vlkanov a Košenici pusté s platem v Mileticích na člověku jízdném *obci města Domažlic* ve dsky zemské za 2350 kop. [2])

Kostelík sv. Jiljí s románskou kaplí na hřbitově Švihovském.

Domažličtí přenechali Herštein úplné spoustě a dvůr a předhradí (t. j. co bylo hospodářských stavení před hradem) lidem pod plat rozprodali. Když se byli r. 1547 ke stavům odbojným přidali, pokutováni tak, že přišli o všechny statky své. [3]) Jen část jich zase obci vrácena, ostatek, totiž Herštein zámek pustý, vsi Úboč, Všepadly, Němčice, Oprechtice, tvrz, dvůr a ves Úňovice, vsi pusté Bachtlíkov, Košensko, Vlkanovsko a Prudicko prodal král Ferdinand roku 1549 *Šebestiánovi Markvartovi* z *Hrádku*, purkrabí Karlšteinskému. [4]) Tedy povstal zase z okolí Heršteinského statek samostatný, jen že držitelé sídleli na tvrzi Úňovské; nicméně ještě v 16. století název statku Heršteinského zůstával. Po Šebestiánovi zůstali tři synové, Vilém, Jan a Kryštof, kteří drželi Úňovice, Nekmíř a Bělou za své díly. *Vilém*, kterýž měl Úňovice, zemřel roku 1569, nezůstaviv z manželky své Apoleny z Leskovce dědiců žádných. Dědici jeho stali se bratří jeho Jan a Kryštof, kteří však statku teprve tehdy dostali, když vdově 3000 kop míš. zaplatili. [5]) Jan držel statek ten ještě r. 1577. [6]) Následující posloupnost jest nám neznáma. Jisto jest, že držel Úňovice r. 1593 *Humprecht Černín* z *Chuděnic* a na Chuděnicích, podkomoří, [7]) jenž r. 1601 zemřel. Po jeho smrti ujal statek ten syn jeho Jindřich, [8]) ale odevzdal jej synovci svému *Humprechtovi*, jenž se ve sbírkách r. 1615 jako pán na Úňovicích připomíná. Ale když nedlouho potom nové dělení nastalo, dostaly se Úňovice zase v držení *Jindřicha Černína*, jenž držel Švihov. Týž věnoval na témž statku Veronice Čejkovně z Olbramovic, manželce své, a odkázal jej svým synům. [9]) Ale za nedlouho potom zase vykázány na díl dotčenému Humprechtovi mladšímu, jenž prodal roku 1626 *Divišovi Kocovi* z *Dobrše* tvrz a ves Úňovice, dvůr Košenice, dvůr Prudice „a při něm starý zámek slove Herštein" s poplužím, vsi Všepadly, Němčice, Oprechtice a Ouboč s podacím a r. 1637 ve dsky zemské vložil. [10])

Nějaký čas drženy Úňovice k panství Bystřickému, než když Diviš zemřel a pozůstalost jeho r. 1641 dělena, dostaly se Úňovice za díl synu jeho *Jaroslavovi*, [11]) ale ten je nedlouho potom prodal, drže při smrti své Bystřici, Běšiny a jiné statky. Dostaly se před r. 1670 k Chocomyšli, při níž zůstaly až do nynějšího času. Ještě ve smlouvách trhových téhož statku ke konci 17. století připomíná se pustý zámek Herštein a k r. 1711 jest i řeč o lesu „pod starým zámkem" a dvorci Hyršteinu ode dřeva vystaveném a na stavení dokonce sešlém, jenž tehda jen 30 kop stál. [12])

---

[1]) Nejstarší kniha kšaftův v Domažlicích. [2]) DZ. 2. D 15. [3]) Sněmy II. 463, DZ. 8. F 8. [4]) DZ. 9. B 17. [5]) DZ. 16. J 16. [6]) DZ. 89. D 11. [7]) DZm. 74. N 29. DZ. 175. P 10. [8]) DZm. 142. C 10. [9]) DZ. 140. L 28. [10]) DZ. 145. O 22, 299. P 11. [11]) DZ. 306. B 24. [12]) DZ. 155. O 13.

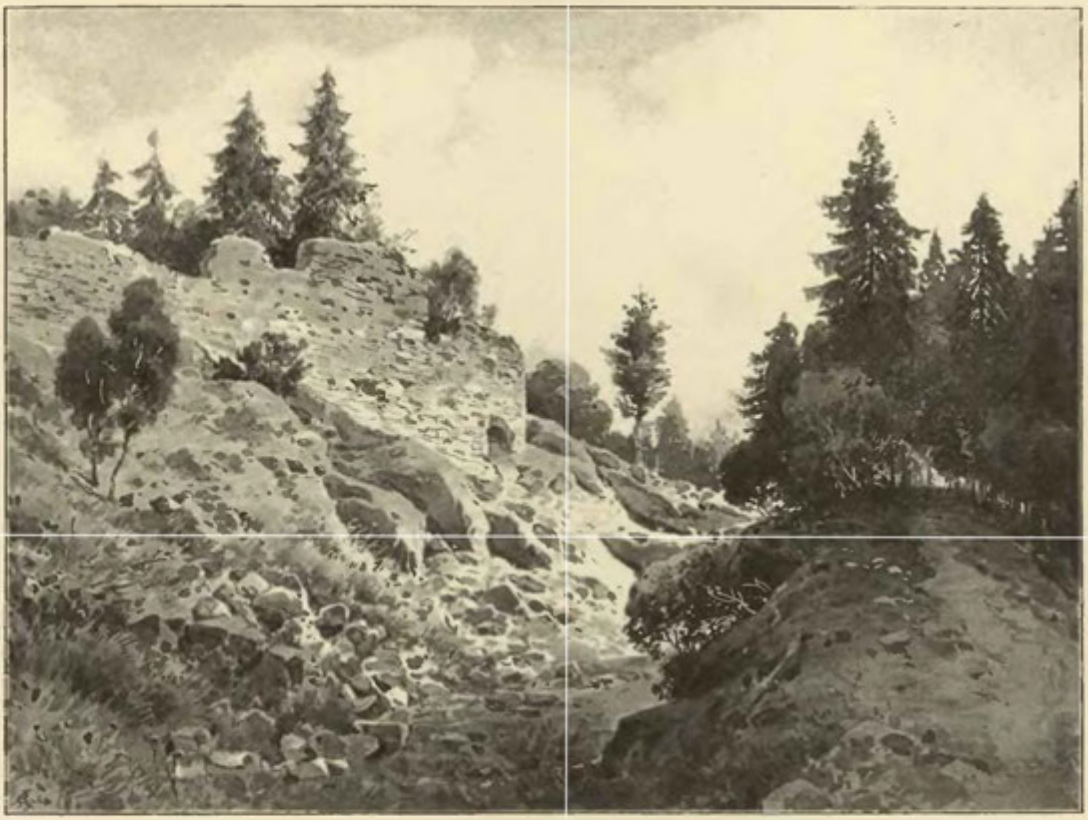

Zříceniny starého kostela v Polyni.

PUŠPERK A POLYNĚ.

Západně od Klatov táhnou se skorem rovnoběžně vedlé sebe dva strmé hřebeny lesem porostlé, mezi nimiž teče potok spěchající zeleným údolím, aby se u Dolan spojil s Úhlavou. Asi uprostřed údolí tohoto stojí městečko Poleň čili Polyně. Bývala tu tvrz, kteráž stávala při panském dvoře, ale na ten čas z ní nic nezbylo, poněvadž zbytky její v ten čas, když dvůr přestavován, rozmetány byly. Není li tedy památky po bývalých držitelích u dvora, znáti jediné díla jejich při obou kostelích. V Polyni jsou totiž dva kostely těsně za sebou. Přední z nich, Všem svatým zasvěcený, jest zachovaný, druhý, svaté Markéty, stojí pustý a beze střechy. Oba jsou pěkné památky starověké a obsahují drahně podrobností z minulých věkův. Onen byl vysazen prvotně svaté Máří, tento byl kaplí, jejíž podací patřilo potomkům dřevních vladyk Polenských, i když již Polyně nedrželi.

Asi půl hodiny severozápadně od Polyně vypíná se vysoký vrch, na němž stával hrad Pušperk, avšak od paty hradiště, na níž stojí nynější dvůr, není příliš vysoko. Sklání se více méně volně, velmi strmě však spadá na severní stranu ke dvoru; z té příčiny bylo také potřebí opevnění hradu na slabších stranách opatřiti a bývalí držitelé vykonali tuto úlohu tak mistrně, že se jim slušně divíme. Nebo na třech stranách jde okolo Pušperka hluboký a široký příkop a nad to zavírá jej násep místy velmi hrubý a široký, jinde o něco užší, jenž jest posud z veliké části vyzděn; dobře to lze spatřovati zvláště na východní straně. Pěknou pěšinou, která jest v těch místech, kudy se táhla stará cesta ke hradu, přijde se k náspu na jihozápadni straně a přes příkop po nasypané cestě, jejíž polovice zajisté ze starých dob

Pušperk od západní strany s příkopem.

pochází, až k rohu hradu, kdež stávala brána. Kdo tudy vstoupí, najde se v parkánu úzkém mezi hradbami; před vstupujícím byla vysoká a hrubá hradba, v levo od brány táhne se též hradba. Z obou zbyly ještě znamenité části, nebo na venkovské hradbě zříš ještě střílny, ač vylomené, a viděti, že byla na ní ochoz; zvláště z příkopu zdá se býti velmi vysoká, z vnitřku ovšem o to nižší, oč jest příkop hlubší. Pravostranná cesta (t. j. tak, aby přicházející ukazoval obhájcům svou pravou, štítem nepokrytou stranu) vedla potom až na dvůr. Zde jest viděti trávník rovný (kromě severní části nerovné) a zříceniny stavení, které se rychle rozpadává a ač jest nejvyšší zříceninou na hradě, dříve pomine, než skalopevné hradby. Neboť, poněvadž zdivo jeho stavěno bylo chatrně, scházelo rychle a jen neobyčejná hrubosť zdí byla příčinou, že z něho ještě vysoké zříceniny zůstaly, ale i ty nesouvisí všude, nýbrž leckdes jsou veliké mezery. Stavení to, v němž poznáváme kapli pozdějšího původu, má tři oddělení. V prvním jest místnosť úzká, bezpochyby bývalé síňky a snad schodiště. V ní se také nachází v přízemí vchod a nad ním v prvním poschodí veliké okno. Druhé oddělení bylo větší a obsahovalo loď prostrannou; nahoře byla okna, ale nyní se spatřují jen veliké vylomeniny. Třetí oddělení jest kůr, jak svědčí složení jeho, ale z toho, co se teď spatřuje, lze shledati, že byl velice jednoduchý a nijak se nevyrovnával těm krásným památkám, které spatřujeme na kostelích Poleňských pod Pušperkem. Marně vyhlížíme po zbytcích paláce a jiných stavení; těmi nakládáno tak krutě, že kámen na kameni nezůstal. Ještě se ohlížíme po podrobnostech některých. Tu uvidíme na jižní straně prohlubeň studně někdy kamenné a nyní zasypané, a ještě oko spočine na zbytcích čtyřhranné bašty na severní straně, k níž v duchu připočteme podobnou baštu na západní straně v příkopu, a již jsme všechny památnosti Pušperka, i ty nejmenší, odbyli. Nicméně si každý, kdo tento stánek minulých příběhů navštíví a příběhy ty sezná, milé naň vzpomenutí podrží.

Jako u všech hradů, tak se vypravuje i o Pušperce, že tu jsou skryty veliké poklady, o něž se chtiví lidé nejednou pokoušeli. Také jeden vrchní panství Chuděnského prý se v minulém století až

Plán Pušperka.

Vysvětlení plánu: 1. starodávná cesta k 2. nasypanému přechodu a 3. k bráně první; 4. parkán; 5. místo druhé brány (?); 6. kaple; 7. studně; 8. příkop; 9. mohutné náspy.

k malé zavřené brance prokopal, jsa té naděje, že zlato a drahé kamení za tou brankou v nesčíslném množství shromážděné odnese. Avšak když naň po tři noci strašné sny s pohrůžkami chodily, rozkázal branku zase zaházeti. Vypravují se též o Pušperce pověsti, kteréž mají snad historické jádro. Pověsť, že šla z Pušperka do blízkého hradu Kouřimského chodba pod zemí, která se často u dvou blízkých hradů vyskytuje, svědčí snad o tom, že bývali držitelé Kouřimi a Pušperka za jisté doby jedné krve. Ale pověsť vypravuje nad to, že přátelství jich se obrátilo v zášť a nepřátelství. Pušperský prý půjčil Kouřimskému mnoho obilí, zejména hrachu, jehož na něm nejednou žádal. Rozhněvaný Kouřimský sliboval konečně zaplatiti a skutečně přivezla čeleď jeho na Pušperk jedné chvíle několik vozů, na nichž sudy prý ten hrách obsahující složeny byly. Pušperští pustili zlého se nenadějíce vozy na hrad, když však nastal soumrak, vystoupili ze sudův oděnci a vše na Pušperce povraždili.

Když Klatovští Pušperk zbořili a vše na hradě povraždili, přišel na Pušperk chudý pasák z Pravovic jménem Žídek, hledaje, zdali by našel nějakou věc potřebnou mezi kouřícími zříceninami. Tu uslyšel pod sebou v nějakém sklepě zvuk jako stenání; naslouchal pozorně a čím dále tím lépe poznával hlas stenajícího člověka. I vzav odněkud rychle motyku a lopatu, dokopal se sklepa a našel tu jedinkou dceru posledního pána Pušperského, kteráž byla v čas dobytí hradu do toho sklepa utekla, ale zřícením vchodu jsouc zasypána naděje již neměla, že by mohla odsud uniknouti. Panna tato uvázala se potom v panství Pušperské a darovala vysvoboditeli svému z vděčnosti dvorec v Pravovicích s rolemi a lukami, kterýž ode všech robot a platův osvobodila. Doposud ukazují lidé v této vsi dvorec Žídkovský.

Z pamětí starodávních jde na jevo, že v Polyni sídlívali zemané, nežli ještě Pušperk stál. *Blažej z Polyně*, jenž pocházel z rodu pánů ze Švihova, připomíná se již roku 1245.[1]) Nedlouho potom vyskytuje se Pušperk. *Jaroš ze Slivna*, známý rek z bitvy Kressenbrunské, jenž býval číšníkem královým (r. 1230—1248) a potom purkrabí hradu Pražského, postavil jej asi r. 1260 a po svém znaku ‚lišce‘ dal mu nezbytné tehda jméno německé Fuchsberg (Vuhsperch), což se pak napřed Fusperk, později Pušperk vyslovovalo.[2]) Býval později (roku 1267—1269) purkrabí Chebským a zůstavil vdovu Kateřinu, která i s jinými tohoto rodu údy dobrodiní klášteru sv. Anny v Praze prokazovala. Při modlitbách a dobrých skutcích tohoto kláštera vždy pánův z Slivna a z Pušperka s vděčností vzpomínáno.[3]) Potomci Jarošovi seděli na Hrádku nad Poděhusy (u Kouřimě), vyprodavše se z okolí zdejšího snad již ve 13. století.

Větev Hroznatovcův znaku trojích parohův usadila se na hradě. *Bušek z Fusperka* připomíná se r. 1339, přišed sem z Krašova, jak se znáti dává na pečeti jeho.[4]) Vilém z Krašova a Sezema z Fusperka darovali r. 1346 klášteru dominikánskému les Čilinu.[5]) Onen připomíná se ještě r. 1377, nazývaje se z Fusperka, ač tu nic neměl, nýbrž seděl na Pokonicích. Pušperk totiž zdědili tehda *Zbyněk*, *Racek*, *Bohuslav*, *Hynek* a *Bušek* bratří. Z těch byl Zbyněk do r. 1355 farářem v Bukovci, odtud pak po léta farářem v Polyni a Racek vyskytuje se r. 1355 jako patron kostela Polyňského sv. Máří. Všech pět

[1]) Reg. I. 534. [2]) Viz Reg. I. a II. a tu zvláště str. 183, 200, 299. [3]) Nekrologium od J. Emlera (Uč. spol. 1878). Sborník hist. r. 1883 na str. 104. [4]) Reg. IV. 254. [5]) Rkps. pamětí rozmanitých v Plzni.

darovalo r. 1364 klášteru sv. Ducha v Plzni platy v Slavíkovicích. Hynek usadil se potom na Bolkově (r. 1385) a stal se, tuším, předkem Bolechovců z Pušperka; Bušek seděl na Svrčovci a připomíná se ještě r. 1391. Racek zůstavil syna *Sezemu*, kterýž se r. 1385 poprvé připomíná.[1]) Byl nějaký čas purkrabí Tachovským a seděl na hradě Bělé, dávno již Pušperka nedržev.[2])

Novým držitelem byl *Ctibor Tlam*, jenž se vyskytuje roku 1378 jako lovčí lesů královských Dobříšských a od roku 1379 se také v držení Úňovic nachází.[3]) Roku 1382 přistoupil ke spolku se znamením kladiva s obručem, jenž se byl právě utvořil, a r. 1385 prodal statek svůj Drastský. Avšak r. 1391 byl již mrtev, zůstaviv vdovu Přibu a syna *Jana z Pušperka*, který ještě r. 1392 s mateří nějaká práva v Polyni vykonával.[4]) Úňovice tehda ještě drželi, ale Pušperk již dávno jim nepatřil. V l. 1396 až 1413 připomíná se *Zachař* z *Pušperka*, odjinud z *Litovic* řečený, tedy týž, kteréhož jsme v díle VIII. na str. 280. poznali.[5]) Ale lze dokázati, že i on nebyl tehda v držení Pušperka. Zdá se nám, že kromě věna Přibina zapsány byly na Pušperce rozmanité dluhy. O věně Přibině známo jest, že je zapsala Otovi z Chlumce a že se tento pak o ně soudil.[6]) Dědičné právo měl asi dotyčný Zachař, ale veliký dluh měl na Pušperce Jonáš, žid Pražský. Když tento zemřel, daroval král Václav r. 1390 vše právo, které mu náleželo po dotčeném židu na hradě Pušperce,[7]) vesnicích Polyni, Čekanicích, Komošíně, Babicích, Bezpravovicích, Lučicích, Vilově, Sedově, dvoru Úňovském a Bělišově *Renvaldovi* z *Ústupenic*.[8]) Již r. 1392 smlouval se Renvald s Janem z Fusperka o podací kaple sv. Markéty, oddělil se r. 1393 od otce svého a r. 1399 manželce své Barboře na vsích Bezpravovicích, Lučicích a Polence věnoval.[9]) Od r. 1400 byl nejvyšším lovčí lesů královských a vyskytuje se jako patron kostela Polyňského do r. 1410.[10]) Na Pušperce byli s ním bratří jeho Bohuněk a Svojše. Také si přinesl malou děvčičku Ofku odněkud ze Zápraží, jež byla dcerou čtvrtého bratra Jana Mnicha. Bohunka učinil r. 1401 jedním z poručníků svých,[11]) ale když tento zemřel a druhý bratr Svojše byl v Uhrách ve službě, udělal nové poručníky a poručil jim děti své Anéžku a Rynše. Když pak poručníci učinili zmínku o Ofce, která v ty doby vládla o mléčném, sýry a jinými věcmi, mají-li jí co z toho statku učiniti čili nic, odpověděl Renvald: „Kdyby mne Buoh neuchoval a pán Buoh jí dobré vdaní nahodil, aby jí sto kop dáno bylo z mého statku.“ Také jim ohlásil, že má ještě v Uhřích bratra nedílného Svojši a kdyby on přijel, že by k tomu hradu s jeho dětmi spravedlivým dědicem byl. Po smrti Renvaldově poslali poručníci pro Svojši, aby přijel k svému hospodářství. Tedy přijel a uvázal se v Pušperk; r. 1418 vyskytuje se jako patron kostela Polyňského, ale dle jména jen, an již v Čechách nebyl. Odejel zase do Uher a tam zabit u Vyšehradu a pohřben ve Brodě. Poručil hospodářství na Pušperce příteli svému Hynkovi z Ústupenic, jenž r. 1425 s bratrem svým Dobšem katolického faráře do Polyně podával. Ofku vdal za nějakého Černína z Chuděnic, starého a letného muže, a po roce jejího vdaní postoupili Černínovi 10 kop platu v Polyni a na Vilově, při čemž přítomni byli oba faráři Polyňští.[12]) Mezi tím umřely dítky Renvaldovy, a jako spravedliví dědici Pušperka zůstali jediné Hynek a Ofka. Onen se vyskytuje roku 1434 jako samojediný pán na Pušperce a patron kostela Polyňského; tato po smrti prvního muže vdala se za Buška z Výškova.

Po korunování Albrechtově na krále Českého našlo se, že starý Renvald i synové jeho Renvald a Svojše zemřeli. Právo jich k Pušperku pokládáno za odumřelé a král Albrecht dal je proto Martinkovi z Bavorova, aby si je vymohl a Pušperk právem manským držel (r. 1439). Tehda ještě Hynek jsa živ odpor proti tomu činil, ale nedlouho potom zemřel.[13]) Uvázala se tedy v Pušperk Ofka a když druhý muž její zemřel a ona se za třetího muže, Jetřicha z Čirenperka, vdala, zapsala mu r. 1447 platy v Libkově, Babicích a Bělišově.[14]) Ve všech pamětech té doby a pozdějšího věku uvádí se hrad Pušperk jako pustý a zbořený. Proč tak bylo, nikde není v pamětech doloženo, a zbývá jen domněnka, že byl buď opuštěn anebo za minulých válek, kde páni drželi se stranou katolickou, zbořen. Jako pustý hrad připomíná se poprvé r. 1447 v zápise, kdež Ofka manželu svému zavazuje celé panství v 1000 kopách, totiž hrad pustý Pušperk s poplužími pod ním a vesnice.[15])

Znak Chuděnic.

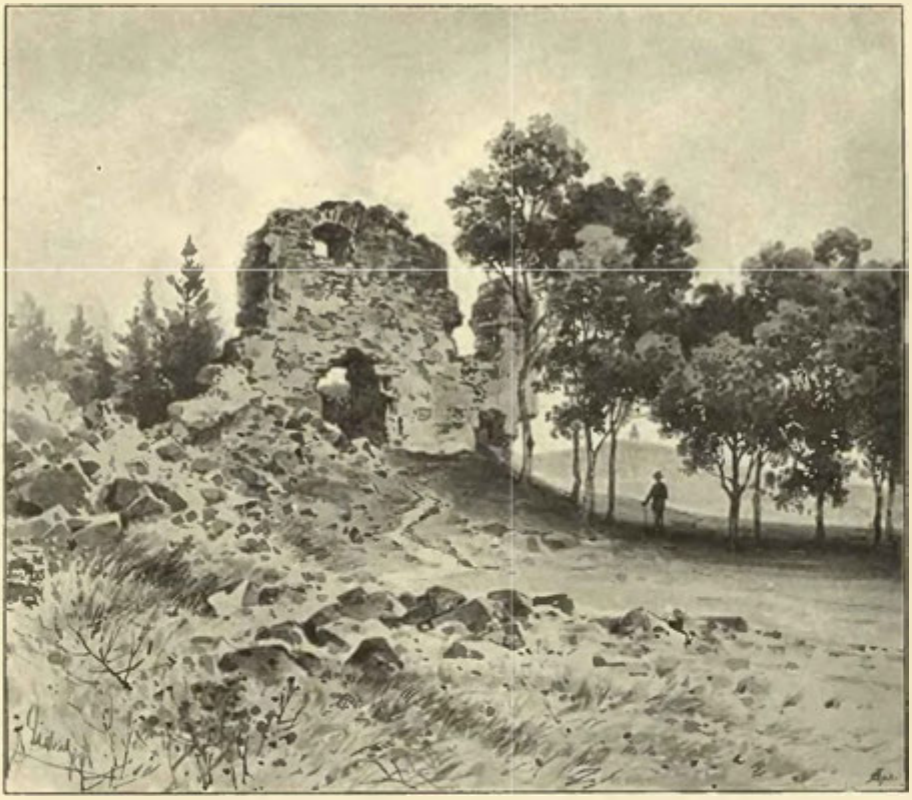
Když nastoupil král Ladislav, pilně vyhledáváno, které statky mezi tím odúmrtí na krále spadly. Tak i se našla odúmrť po Renvaldovi a Bohunkovi a jich dětech, a hrad zbořený Pušperk v Klatovech za odúmrť provolán

Znak Polyně.

[1]) Lib. conf. arch. Drážďan. a Plzenský. Ke kapli sv. Markéty podávali r. 1357 Ejvan syn Plichtův, Sezema a Ejvan, synové někdy starého Ejvana z Polyně. [2]) Lib. erect. rkps. kapitulní. [3]) Arch. bibl. Praž. berně Plzenská. [4]) Tingl. acta jud. 42, archiv č. II. 851. [5]) Rel. tab. I. 561, DD. 19. str. 576. [6]) Jireček, cod. jur. boh. II. b 329. [7]) Poprvé tím jménem. [8]) Rel. tab. I. 531. [9]) Tamže 582. [10]) Archiv c. k. dvorský, lib. conf. [11]) Rel. tab. I. 591. [12]) DD. 33. str. 312, lib. conf. [13]) Arch. č. III. 522, DD. 15. f. 430. [14]) Rel. tab. II. 210. [15]) DD. 21. str. 160.

(r. 1457). Mezi tím byla Ofka zemřela (r. 1458), peníze zapsané zůstaly muži jejímu a držení dědičného byl dosáhl *Jiřík z Říčan*. Tomuto také postoupil Jan Zajíc z Hazemburka, jenž si byl na králi právo jeho vyprosil, vší své spravedlnosti. I zveden jest Jiřík, jenž se ještě jen s Jetřichem soudil, skrze úředníky dvorské r. 1465 na hrad Pušperk zbořený, domy v městečku Polyni, Němčice ves pustou, v Polence dva dvory kmetcí, jichž užitek vycházel ke kostelům v Polyni, ves Čekanice, Rudoltice dvůr pod plat vysazený s podsedkem, ve Vilově půl třetí země pusté, díl vsi Lučic, ves Bezpravovice, ves pustou Komošín (pod Pušperkem), v níž byl dvůr farářský a vrch řečený Kouřim.[1]) Jiřík podržel z panství tohoto díl Polyně,[2]) ostatek dostal se *Břeňkovi z Ronšperka*, který Pušperk obnovil a některé pustiny na panství znovu postavil. Za těch dob (r. 1472) povstaly mnohé půtky na pomezí Bavorském; mezi předními, kteří Bavorům dosti

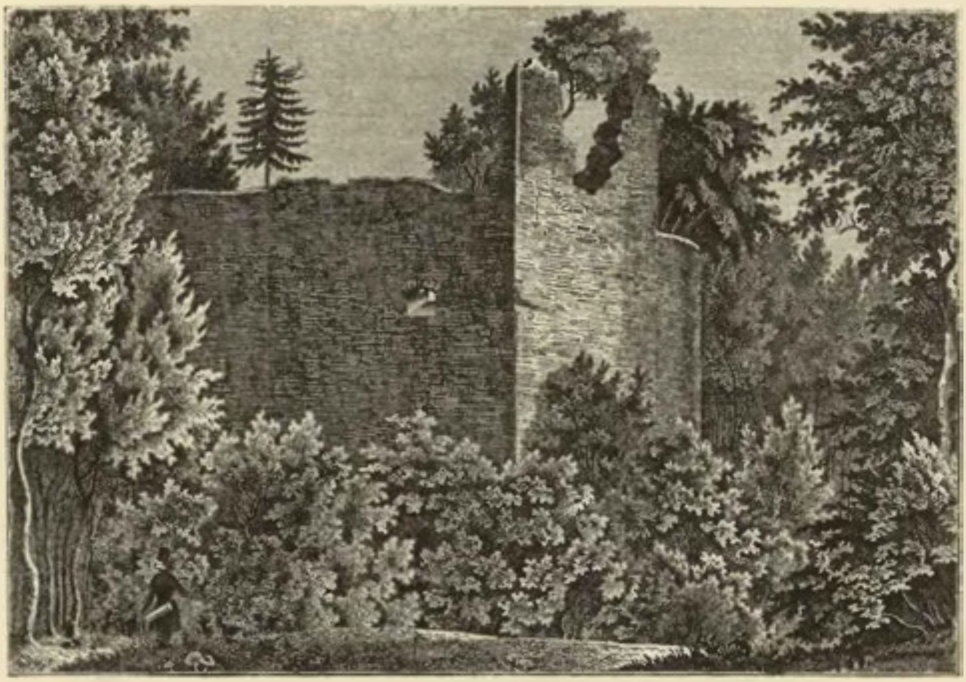
Pušperk od jihu.

starostí zavalili, byl Jindřich Výrek, pán na Úsilově. Bavoři, chtíce tomu konec učiniti, vpadli r. 1473 do Čech, vypálili Úsilovského a kromě toho také ohněm a loupeží velikou škodu na panství učinili. V Polyni jali některé lidi, vzali jim koně, krávy, jalovice, ovce, svině, kozy, kováři vzali všecko nádobí kovářské a pivo jemu osekali. A když se Břeněk o to bral, že mu taková škoda učiněna, vymlouvali se Bavoři, kárajíce Úsilovského, že věděti nemohli, má-li ve vsi některé sedláka jen nebo tři sedláky a že proto nikomu nic dlužni nejsou. Po některých v té příčině poselstvích a přímluvách podvolil se kníže Albrecht, že Břeňkovi dosti učiní, a to bylo také příčinou, že Břeněk s ním mír držel.[3]) S těmito půtkami asi souviselo, že Klatovští roku 1475 Pušperk přepadli a zbořili.[4]) Pušperk nedlouho potom dostal se k panstvím pánů Švihovských. Roku 1548 prodal *Jindřich z Ryžemberka* zámek Pušperk (pustý?), dvůr poplužný Čekanice, Sedňové, Němčičky, Kačí důl, vesnice pusté, v městečku Polyni 2 člověky s dvojím podacím *Albrechtovi Nebílovskému z Drahobuze*.[5])

---

[1]) Arch. č. I. 444, III. 566, DD. 23. K 11. [2]) Arch. č. VIII. 491. [3]) Arch. říš. Mnichovský, arch. č. I. 326—327. [4]) Paprocký o st. měst. 227. [5]) DZ. 8. H 27.

Adam ponechal Pušperk spoustě a koupiv roku 1550 ještě několik lidí v Polyni od Jindřicha, zřídil tu nový dvůr a postavil si při něm tvrz. Roku 1563 přikoupil vsi Lučice, Slatinu, Polenku a Mlýnec. [1]) Zemřel r. 1592. Posledním pořízením t. r. napsaným odkázal statek *Smilovi* a *Vojtěchovi*, synům svým, věře, „že oni téhož statku bázní boží užívati a hanebně utráceti nebudou, nýbrž chudým lidem podlé možnosti pomoc činiti i také což může býti nejdéle ve spolku bez dělení že trvati budou a kacířství žádného do těchto božích domův na grunty své přicházeti nedopustí.“ Manželce své Anně z Čachrova odkázal byt na tvrzi Polyňské, „aby své místo svobodné měla u veliké světnici počna od prostředka okna, které jest proti vsi a studnici, a tu aby jí dali vytáflovati, jako na způsob kanceláře, aby tu i stolek svůj míti, almárku i truhlu postaviti mohla“, a poněvadž již pro stáří choditi nemohla, odkázal jí koně a vozík. [2]) Synové aspoň v tom vůle otce svého neplnili, že se ještě r. 1592 o statek otcovský rozdělili. Smil dostal tvrz, dvůr a ves Ježovy, tvrz pustou a ves Černíkov, vsi Trnčí, Slatinu, Lučice a člověka ve Zdaslavi. Vojtěchovi se dostaly za díl tvrz Polyně s dvorem a městečko, dvůr pod zámkem Pušperkem,

Nový Herštein od strany severozápadní.

vsi Polenka, Zdaslav, Mlýnec, Rudoltice a všechny pusté vesnice. [3]) Vojtěch snad zřídil na pustém Pušperce kapli sv. Václava. Jsa již při smrti otcově hodně v letech, dlouho ho nepřečkal. Zemřel r. 1602 zůstaviv nezletilou dcerku Lidmilu, nad níž byla přední poručnicí máti její Apoléna Nebílovská z Chuděnic. Táž také podlé vůle otcovy měla bydleti s dcerou na tvrzi Polyni v světnici klenuté naproti veliké světnici a v témž sklepu za ní a v těch pokojích nad touž klenutou světnicí. [4]) V panství Polyňské uvázal se potom Smil, který jest ještě roku 1615 ve sbírkách sněmovních jako pán jeho zapsán. Dočkal se ještě bouří r. 1618, ale zemřel před r. 1622. [5]) Jak se zdá, byl synem jeho *Jindřich Srša Nebílovský* z *Drahobuze*, jenž potom Polyni držel. Týž zemřel r. 1632, zůstaviv z manželství svého s Buzinou Kunhutou z Olbramovic jediného syna *Jana Adama*, který při smrti otcově ještě let neměl, [6]) než zdá se, že brzy po otci zemřel. Polyně ujal se potom *Mikuláš Nebílovský*, tuším, bratr Jindřichův. Za něho stala se na Polyni tato příhoda:

Roku 1633 dne 12. března táhla kompanie lidu vojenského přes grunty Polyňské; v ty časy tu ležel také Adam Vratislav Litický ze Šonova, kapitán od regimentu Morvaldského, se svými vojáky, jenž šetře pána gruntů vyjel přicházejícím vstříc žádaje, aby se na gruntech Polyňských škody nedály. Přibrav pak sobě od téže kompanie kapitána a korneta, přivedl je k Mikuláši na tvrz Polyň a s nimi zároveň

[1]) DZ. 57. H 8. [2]) DZ. 26. G 2 [3]) DZ. 172. A 15. [4]) DZ. 131. A 12. [5]) Viz Bílkovy děje konf. 390. [6]) DZ. 255. A 3.

přišel nepokojný soused Mikuláš Jetřich Čejka z Olbramovic. Mikuláš rád všechny v příbytku svém vidě, s nimi přátelským způsobem vesel byl a žádný se žádným tu zlé vůle neměl. Pod tím pak, když nadepsané osoby od něho za svou kompanii odjeti měly, on je Mikuláš z tvrze dolů až do parkánu vyprovázel. V tom Čejka na svou klisnu sedal, maje s nimi dále jeti. Tu Mikuláš k němu dobrým úmyslem a přátelským způsobem promluvil: „Ten kožich a ten feldcejch, který ty na sobě máš, byl jest nebožtíka bratra mého.“ K tomu odpověděl Čejka jsa podnapilý: „Ty to v hrdlo lžeš, jako huncfut.“ [1])

Mikuláš zemřel asi r. 1645, jsa posledním toho rodu mužským potomkem. Polyni zdědily tedy dcery jeho s Alžbětou z Přichovic zplozené, totiž *Anna* a *Kryzelda*, a k dědictví připuštěna také *Kateřina Anna*, dcera n. Jindřicha. Pokud lze viděti z pozdějších příběhův, ujala Kateřina Polyni a dcerám Mikulášovým dostal se Pušperk. Anna přečkavši manžela svého Sezimu Jana z Vrtby zemřela r. 1681 dne 31. července, pročež díl její na potomky sestřiny připadl. Kryzelda vdána byla za Hartmana hraběte z Klenového a měla syna *Františka Hartmana*, jenž došel r. 1686 a uvázal se ve statek Pušperský, kterýž držen byl k panství Roupovskému. [2]) Mezi tím také byl dělen díl Polyňský. Když totiž Kateřina, manželka *Oldřicha Kryštofa Chlumčanského z Přestavlk*, zemřela, zůstaly po ní dcery *Kateřina Veronika*, *Klaudina Saloména Buzina* a *Lidmila Aléna*. Kateřina jako nejstarší dělila r. 1662 statek na 4 díly, totiž každé sestře jeden a otci také jeden. [3]) Otec dostal tak zvaný první díl, totiž statek Mlýnec, který však r. 1665 prodal, ale roku 1679 koupila jej Anna z Vrtby a připojila jej k Pušperku [4]) Klaudina dostavši polovici tvrze Polyně prodala ji r. 1671 *Maximilianě Eleonoře Odrlynkové* rozené Vitanovské, od níž ji koupila r. 1672 Anna z Vrtby. [5]) Také ostatní díly skoupeny a zase s Pušperkem spojeny. Obojí statek, Polyňský i Pušperský, prodal František Hartman roku 1711 *Františkovi Jozefovi* hraběti *Černínovi* z *Chuděnic* za 5589 fl., po čemž spojeny s panstvím Chuděnickým. Tvrz Polyňská pustla a zřítila se, jen ještě kaple sv. Václava na Pušperce stála. Ale za císaře Josefa II. byla zrušena a pobrána k fondu náboženskému. C. k. krajský úřad Klatovský prodal ji r. 1789 dne 12. září k panství Chuděnskému za dvanáct zlatých a jen na tu výslovnou výminku, že jí bude užíváno toliko k potřebám světským. [6]) Opuštěna potom dokonce, bezpochyby proto, že vrchnost nevěděla, k čemu by jí potřebovala.

[1]) Reg. 49. F. k. s. 303. [2]) DZ. 116. C 14. D 9. F 4, 478. J 3. [3]) DZ 74. G 8, 75. A 10. [4]) DZ. 393. T 5, 394. A 22. L 23. [5]) DZ. 392. S 3. S 6. [6]) Archiv Hradecký.

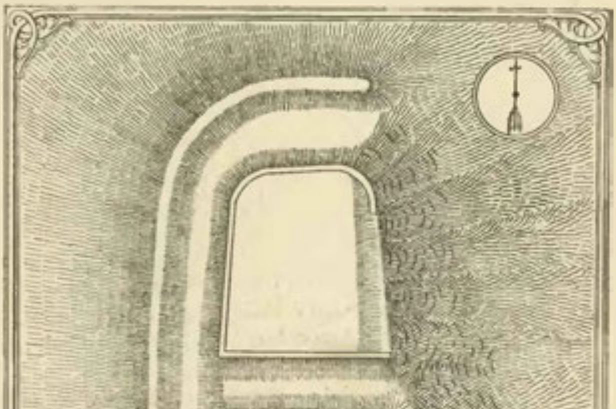

Komošín od jižní strany.

RUCHOMPERK HRAD.

Od Chuděnic jihozápadně a západně od Polyně táhne se lesnaté pohoří, z něhož se vypínají vedlé sebe dva vrchy, Malý a Velký Kouřim. Tento jest na způsob nějaké homole, spouštěje příkré boky své do veliké obory zvířecí. Na povrchu hory, ku kteréž není viděti patrného příjezdu, spatřují se chatrné zbytky starého hradu, který zván byl Ruchomperk. Rozdělen byl jako mnohé ty a takové památky na přední a zadní hrad. Oba byly objímány jen na třech stranách příkopem a náspem, protože na západní straně jest hora tak příkrá, že sama sebou ke zpevnění hradu postačovala. Do předhradí přicházelo se (nebo na jezdění není tu ani pomyšlení) od jižní strany. Prostora předhradí jest čtyřhranná s dvěma rohy zaokrouhlenými a na kraji znáti jest známky hradeb, totiž pouhé náspy kamenné. Příkop dosti hluboký dělil předhradí od zadního hradu, jenž jest též čtyřhranný s rohy zaokrouhlenými a o něco delší než předhradí. I zde jsou jen chatrné zbytky hradeb a žádné jiné památky. Na hradě studně neb aspoň nádržky nebylo; jestli bylo cosi takového pod ním v lese, není nám známo.

Není pochyby, že české jméno Kouřim pochází od osobního jména Kůřim, snad proto, že tu od Kouřima nějaké obydlí postaveno bylo. Když však ve 14. století tu hrádek postaven, neponechali mu jména hory, nýbrž rozumějíce tak, že se nazývá po kouři, dali mu podlé zvyku tehda panujícího německé jméno Rauchenberg (Rûchenberg), kteréž od okolních obyvatel jako Ruchomperk vyslovováno.

Plán Ruchomperka.

O osudech jeho víme jen velmi málo. V druhé polovici 14. století seděl tu *Černín z Rauchenberka* (Czrnyn de Rauchomperk, Ruchomperk), sotva týž jako Černín z Chuděnic současně připomínaný, ale zajisté téhož rodu — s chotí svou Maruškou, jíž zapsal věno na vesnicích Nezdicích, Nebilovech a Prudicích, pokud mu patřily. Po jeho smrti vdova zůstalá držela také ves Oprechtice a když zemřela, věno její spadlo na krále (r. 1404). Věno to dostali s darováním královským Václav ze Všetat a Fridrich z Tanfelta přes odpory Ješkovy z Heršteina, jenž snad držel dědičně ves Prudice.[1]) Nedlouho potom hrad spustl a přitažen jest s celým vrchem k panství Pušperskému. Panství to i s lesem Kouřimí[2]) dostalo se jako odúmrť darováním královským *Jiříkovi* z *Říčan* r. 1462, při čemž byl tehda hrad Kouřimský tak sešlý, že se ani v listině výslovně nepřipomíná. Týž Jiřík žaloval r. 1465 na Arnošta z Velhartic a na Heršteině u soudu dvorského, že mu brání lesu Kouřima ke hradu jeho pustému (Pušperku) náležejícího a nálezem panským jemu přisouzeného.[3]) Když potom Jindřich z Ryžemberka panství Pušperského dosáhl a po částech prodal, lesy Kouřim a Kouřimec přirazil ke zboží Černíkovskému, s nímž se dostaly napřed k Polyni a potom k Chuděnicům.

---

[1]) DD. 14, 152, rel. tab. II. 6. [2]) Cum monte dicto Kůřim cum silva ibidem. [3]) Archiv č. III. 574.

Svrčovec od severní strany.

KOMOŠÍN A SVRČOVEC.

K severu od Klatov táhne se při Úhlavě líbezné údolí lučné, oživené několika osadami, které se rozkládají při patě bokův, jimiž se údolí toto svírá. Nás baviti bude především Svrčovec, který má již popisovanou polohu. Proti němu vypínají se lesnaté stráně patřící k výšině, která se mezi Úhlavou a Točnickým potokem v podobě vejčité rozkládá. Malý kus severně od Svrčovce vybíhá z ní ostroh, nevelmi široký, ale vysoký, který ke břehům Úhlaviným strmě spadá a jindy hradem ozdoben byl. Slove nyní a nazýval se aspoň ode 300 let Komošínem, nese na ten čas samotu téhož jména a ukazuje pramálo zbytků starého hradu, an tento již před 400 lety byl spustl. Tři cesty od Dolan, od Výrova a Svrčovského mlýna stýkají se před hradištěm a spojují se v jednu cestu, kterou se přichází k širokému, hlubokému a ve skále vytesanému příkopu, kterým byl hrad od ostatní výšiny oddělen. Jindy býval přes něj zvoditý most na straně jižní a na samém kraji hory, nyní však tu příkop zasypán, aby se volně jezditi mohlo. Hned za příkopem jest stará zeď, patrně zbytek brány, která trochu do příkopu vystupovala; odtud pak jde kus zdi po kraji hory. Kdo na hradiště vstoupí, najde tu pět chalup a skrovně starých zbytků zdí, pokud jich potřebováno k přistavování, neb ostatek zbořen a vybrán na stavení chalup. Největší zbytky spatřují se u chalupy č. 86, kdež viděti ještě vysoké zdi a ve skále vytesaný sklep. Zdi do čtverhranu se sbíhající jsou zbytek starého věžovatého paláce a zavírají jednu chalupu tak, že na jedné straně mezi ní a zdí ponechána ulička. Rozmanité osudy měla tato památka. P. Karel Pfefferkorn, rektor koleje Klatovské, učinil z ní kapli svaté Majdalény a ze sesutého kamení přistavil na straně východní kůr divného založení, složený z pěti oblouků, z nichž jeden do vnitř, ostatní čtyři ven se otvírají. Za císaře Josefa II. zrušena tato kaple a tak tam, kde řinčely meče, byl potom boží stánek a nyní tu panuje chudoba. Za tímto bývalým palácem na kraji hradiště spatřují se základy okrouhlé věže, někdy veliké a hrubé.

Zajímavé jest opevnění Komošína. Kromě příkopu na východní straně byl příkop ještě kolem celého hradu pod samými hradbami, kterýž jest na severní a jižní straně patrný. Pozoruhodny jsou bašty po obou stranách příkopu, dělícího hrad od ostrohu, nasypané. K pevnosti hradu přispívala kromě toho výška hory, kteráž se asi 150 m. nad potokem vypíná, neméně stráně, nyní porostlé borovím. Nejpříkřejší jest stráň západní, též strmá jest jihozápadní, něco volnější jest severní. Jak bývalo na Komošíně s vodou, není nám známo, nynější obyvatelé přinášejí vodu buď z potoka tekoucího pod hradištěm nebo studánky pod Komošínem.

V rovině pod Komošínem rozložena jest ves Svrčovec (nyní obyčejně Cvrčoves zvaná). I tu jest nedaleko od řeky ještě zachovaný starý zámek, založený asi do takové podoby, jako má srp nenasazený. Před časy byla na třech stranách vodou otočena a z venku náspem zavřena, ale když v novějších dobách mezi lidi rozprodána byla, jeden po druhém příkop z náspu navážel a když tak to bahno vysušili, zůstaly jen známky po náspu a všude okolo zámku jest rovina. Brána bývala někdy na straně jihozápadní, ale ani po ní ani po hradbě, která tu bývala, není potuchy. V pravo od místa brány a na jižním konci zámku jest veliké čtyřhranné stavení, k němuž jest přístavek později připojen; na tento i na ono chodí se po schodech dřevěných, jak bezpochyby také dříve bývalo. Toto souvisí s jiným stavením, které se táhne

Zbytky brány na Komošíně.

v podobě srpu okolo vnitřního dvora; uvnitř se dvakráte láme, zvenčí jde do kruhu. Snad prvotně jen tu byla okrouhlá hradba, k níž stavení ta později přistavována. Menší část přiléhající k dotčenému čtyřhrannému domu jest jednopatrový dům s nepravidelnými okny. V levo nahoře je stará got. branka, kterouž se přicházelo dříve na pavlač; nyní je tam holubník. Ostatek jest veliké stavení, také s got. brankou, dosti dveřmi, nepravidelnými okny a chatrnou střechou. Tmavé a zasmušilé zdi tohoto zámku nechovaly v sobě nikdy tolik veselosti, jako působí nyní dítky desíti rodin tu bydlících, a to zvláště tehdy, když sem cizinec nějaký zavítá.

Nikde v pamětech nesetkáváme se s názvem Komošína, a jménem tím nazývá se hrad tento teprve v 16. století jako pustina. Jsme tedy oprávněni se domnívati, že název ten přikládán toliko vrchu, na němž hrad stojí, a že hrad býval prvotním sídlem pánů Svrčovských, jimž ještě v 16. věku náležel. Nejstarší nám známý držitel statku tohoto byl *Oldřich ze Svrčovce.* Syn jeho nazýval se také Oldřich a obdržel r. 1334 od papeže, ač již byl přijat mezi kanovníky Vyšehradské, také naději na kanovnictví Pražské. Roku 1339 vyskytuje se *Půta ze Svrčovce,* jenž maje stejný znak s pány Dolanskými, bezpochyby také z jich rodu pocházel. [1]) Po tomto rodu vystřídal se tu jiný rod erbu tří parohů. Seděl tu r. 1379

[1]) Archiv Vatik. reg. IV. 254.

Bušek z *Pušperka*, jenž se potom v pamětech současných až do r. 1395 vyskytuje.[1]) Snad byl mu synem *Sazema ze Svrčovce*, který roku 1419 plat nějaký v Bělišově prodal.[2]) Od té doby po dlouhou dobu nic nevíme o Svrčovci až do sklonku téhož století. Od r. 1484 setkáváme se nejednou v pamětech bavorských s *Otíkem Kamýckým ze Stropčic*, seděním na Svrčovci. Ten, jak se zdá, byl již opustil Komošín a seděl na tvrzi při Svrčovci, buď od něho nebo některého jeho předka založené. Jisto jest tolik, že roku 1494 na tvrzi zdejší bydlel, zapisuje na ní nějaký dluh.[3]) Češi nerozumějíce tehda názvu Svrčovce, odvozeného od osobního jména Svrk, nacházeli v názvu tom upomínku na cvrčky a slovo ves, pročež i v tom smyslu název vsi pozměňovali. V tom Bavoři jich následujíce překládali tento nový název a nazývali Otíka seděním „zu dem Grilln".[4]) Po r. 1501 odkázal Otík statek tento přátelům svým *Janovi* a *Hynkovi* bratřím *Kanickým z Čachrova*. Když pak tento zemřel, prodal Jan r. 1510 Komošín hrad pustý, Svrčovec tvrz, dvůr a ves s mlýnem, v Polence a Lučici co tu měl *Janovi Jeníškovi* z *Újezda*.[5]) K tomu koupil Jeníšek i Tupadla a Štěpanovice.

Jeníšek byl pán správný a po léta místokomorníkem. Jsa dobrého a pokojného chování málo kdy přicházel do soudů, leč jen tehda, když se poddaných ujímal. Tak na př. pohnal r. 1537 do soudu komorního Duchka, kováře Klatovského, poněvadž tento koni Matouše, člověka jeho, ocas uřezal.[6]) Jsa již hodně v letech prodal r. 1563 vesnice své v okolí Polyně a odevzdal r. 1564 statky svoje Svrčovec a Štěpanovice Burjanovi, synu svému, ale jen dotud, dokud by s bratry svými dílen nebyl. Jak se zdá, zemřel roku 1565 a synové jeho *Vilém*, *Jan*, *Burjan*, *Vladislav*, *Jindřich* a *Přibík* ujali statek otcovský společně.[7]) Z těch první se vytrhl ze spolku Vladislav a obeslav starší bratry své o díl, obdržel od nich 4500 kop na penězích. Nějaký čas potom přišlo k dělení. Co z nich který dostal, není nám známo, leč tolik se zdá, že Jan měl polovici Svrčovce, jiný bratr druhou polovici a třetí statek Štěpánovský, a všech dílů bylo pět.[8]) Jindřich přikoupil k dílu svému ještě díl Vilémův a Přibíkův. Byl tento Jindřich muž nepokojný a proto býval často k soudům volán. V Klatovech strkal se s zemany na ulicích, že nejednou některého povalil a jindy sám na zemi upadl. Jednou přijel (r. 1614) do Vícenic, vpadl k jistému sedlákovi do statku, a když byl stolicí tesařskou rozrazil soudek, v němž měli pivo pro domácí pití, sedláka vzal a odvedl.[9]) Konec Vilémův byl smutný. Roku 1606 na nový rok bratr jeho Jan, rovněž divoký, Burjana bratra udeřením z ručnice v hlavu zastřelil a Viléma tesákem v hlavu ranil, až mu mozek z hlavy tekl, od které rány jedenáctý den umřel.[10]) Jindřich, jenž se s ním o zavraždění Vilémovo soudil, zemřel bezdětek a statek jeho všechen dostal se bratřím. Přibík koupil od nich roku 1617 jejich právo a držel potom půl tvrze Svrčovce a dvoru, díl vsi, ves Dehtíno, tvrz celou, dvůr a ves Štěpanovice a díl vsi Vícenic.[11]) Ještě pak měl Jan druhou polovici tvrze, ale také ji Přibíkovi r. 1622 prodal.[12]) Přibík tento znám jest s dostatek z působení svého jako kr. prokuratora a žalobníka za čas konfiskací, při kterých si i on ke jmění slušnému pomohl. Na tvrzích Svrčovci a Štěpanovicích věnoval roku 1623 manželce své Lidmile Kateřině z Talmberka, ale propustil zápis ten zase. Příčina toho byla taková, že Přibík prodal obojí statek Ondřeji Stredoniovi, rektoru, k ruce *kolleje jezovitské v Klatovech*, vyminiv si toliko pohřeb pro rod svůj mužského i ženského pohlaví v kostele Štěpanovském sv. Michala.[13]) Jezovité připojili Svrčovec ke statku Dolanskému. V pustém hradu Komošíně, z něhož ještě ke konci 17. století znamenité zříceniny stály,[14]) zřídili r. 1703 kapli sv. Máří Majdalény, kteráž za císaře Josefa II. byla zase zrušena. Přetrvala jezovity krátký čas, neb i řád jejich několik let před tím zrušen. Hrabata Černínové koupivše r. 1805 někdejší jejich statek užívali zámku Svrčovce jako pivováru. Po nějakém čase zřízena tu byla přádelna, ale také nepotrvala dlouho.

---

[1]) Archiv Plz. lib. erect. XIII. a. 87. DD. 18. f. 16, berně kraje Plzenského. Část vesnice patřila k Přichovicům (DD. 13. f. 124). [2]) DD. 10. f. 228. [3]) Archiv říš: Mnichov. DD. 21. f. 339. [4]) Roku 1495 píší „auf Swarzach". [5]) Archiv č. I. 332 DZ. 43. K 10. [6]) Reg. 7 F. k. C 14. [7]) DZ. 57. H 8. DZm. 232. Q 11. [8]) DZ. 60. L 13. [9]) Reg. kom. soudu. [10]) DZm. 122. O 1. [11]) DZ. 191. E 11. [12]) DZ 293 D 20. [13]) DZ. 141. H 14, 301. O 18. [14]) Komessin, rudera grandia (Balbini Misc. III. 84).

Tvrz v Dolanech.

DOLANY TVRZ.

Uprostřed mezi Švihovem a Klatovy jest v údolí Úhlavy ves Dolany, kteráž až do počátku našeho století sídlem samostatného statku bývala. Ze starých dob zachovaly se tu stará věžovatá tvrz s přístavky, ale toto vše jest nyní mezi lidi rozprodáno. Za starých dob šel kolem tvrze dokola příkop vodou naplněný a ten zavíral násep ze země nasypaný, aby pak bylo dostatek vody, nacházel se východně od tvrze násep dlouhý, kterým se voda nadržovala. Ale od té doby, co tvrziště mezi lidi rozprodáno, příkopy zarovnány, voda odvedena a násep rozvezen; také si každý držitel svůj díl plotem nebo zdí oddělil. Jediný patrný ještě příjezd ke tvrzi býval od strany západní. Býval tu most kamenný, po němž není dnes ani památky. Za to však jest viděti ještě v domě, kterýž od jezovitů ke hradbám přistavěn byl, jak tu stávala brána, jejíž patníky stojí asi 2 m. vysoko nad zahradou, kteráž povstala zasypáním příkopu. Brána i průjezd jsou zazděny a stavení se obchází. Ve dvoře stojíme před věžovatým stavením staré tvrze. Západně za ní jest přístavek, v němž jest dotčený průjezd zazděný, a uprostřed dvora spatřují se základy nějakého malého stavení, které bylo po rozprodání zbořeno. Jižně pak od staré tvrze jest také přístavek, končící se v polookrouhlou baštu, v níž prý bývala kaple. Vlastní tvrz má v přízemí portál do okrouhla sklenutý a dvoje dvéře; nad tím v prvním a druhém poschodí okna, výše v třetím a čtvrtém poschodí okénce ležatá, jako bývají v sýpkách (i toto stavení bylo zřízeno za sýpku). V přízemí se nacházejí dva sklepy s klenutím válcovitým. K tomuto prvotnímu stavení tvrze přistavěny ke hradbám již dotčené vedlejší domy, a to bezpochyby za vlády jezovitův; jen ten, který byl u mostu, pocházel bezpochyby z 16. století. Na ten čas bydlí tu asi 9 rodin. Venku za tvrzí k západu, ale v dvořišti, nachází se studně hluboká.

Pokud lze postihnouti v pamětech, patřívaly Dolany větvi pánů z *Ryžemberka* a držitelé jich nosili na štítě tři polovičné ležaté pruhy. Praotec jich Drslav (r. 1205) měl syna *Sezimu z Dolan* (r. 1238 až 1253), který se první tak píše.[1]) Potomky jeho byli *Protiva* a *Ojíř*. Tento (r. 1313—1341) seděl na Kornberce u Touškova a byl bezdětek; onen zapsal se r. 1318 králi Janovi k věrnosti a připomíná se ještě r. 1339, jsa, tuším, již hodně v letech.[2]) Syn jeho *Sezema* prodal r. 1325 ves Ketnici a r. 1339 zboží Kčenické klášteru Chotěšovskému. Za stržené peníze koupil si zboží Bystřické. Sestra jeho slula Vracka a bratrem mu snad byl *Jindřich z Dolan*, který se s ním roku 1339 připomíná.[3]) Roku 1379 bylo zboží Dolanské na tré rozděleno. Nejmenší část měl *Sezema*, největší *Vilém* řečený *Bleška*. Zdali tento také pocházel z rodu Ryžemberského, není nám známo. Měl manželku Zdinku, jíž věnoval na Dolanech a s níž zplodil děti Budivoje a Kateřinu. Roku 1380 připomíná se již Zdinka samotna mezi patrony kostela Dolanského, jsouc vdovou, a vedlé ní také Dorota, snad vdova Sezemova.[4]) Třetí díl držel *Půta z Dolan* již od roku 1378. Týž účasten byv mnohých jednání soukromých té doby, koupil roku 1398 ves Mohtíno[5]) a zemřel na rozhraní obou století. Zůstavil tři syny, *Břeňka, Půtu* a *Děpolta*. Čtvrtým synem snad byl *Jindřich z Dolan* roku 1409.[6]) Břeněk puzen jsa duchem nábožnosti a štědrosti, kterýž tehda společnost křesťanskou ovládal, daroval r. 1401 s bratřími svými plat veliký ve vsi Trnici (u Chuděnic) na kaplanství do kaply sv. Háty ve farním kostele Klatovském a tu také r. 1413 právo podačné vykonával.[7]) Hnutí náboženskému po smrti Husově přál a jediný z pánův Žižkovi pomáhal. Když pak s královskými svedena bitva u Sudoměře (r. 1420), „tu jest bratru Žižkovi zabit pomocník pan Břeněk".[8]) Katolické víře věrni zůstávali bratří *Karel* a *Děpolt* (tuším synovcové Břeňkovi), kteří podávali r. 1435 katolického kněze do Dolan, a Děpolt byl roku 1434 při obléhání Plzně. O Karlovi z pozdějších let jen to známo, že prodal plat v Poděvousích, ale Děpolt přichází nejednou v jednáních veřejných a držel také hrad Vilštein, dostav ho od Svojše z Zahrádky.[9])

---

[1]) Reg. I. 225, 432, 534, II. 5. Heralta z Dolan (r. 1282) nevíme, kam dáti, jestli sem nebo do Dolan nade Mží. [2]) Reg. III. 182, IV. 254. [3]) Reg. IV. 254, 290, tab. vet. 392. [4]) DD. 13. f. 120, lib. conf. [5]) Archiv Plz. a bibl. Praž. lib. erect. XII. 87, rel. tab I. 538, 579. [6]) Rel. tab. II. 60. [7]) Lib. erect. VI. 174, lib. conf. Roku 1404 měl při o Mohtíno (DD. 14, f. 151). [8]) St. letop. 34. [9]) Lib. conf. Březanův vývod, archiv č. I. 245, 280. Bartošek na str. 185, rel. tab. II. 294.

Ke sklonku 15. století dostaly se Dolany v držení *Racka Měsíčka z Výškova.* Držel je r. 1492, an tehda díl vsi Balkov koupil.[1]) Zemřel před r. 1515, zůstaviv syny *Jana* a *Zikmunda.* Vyskytují se za tehdejších dob v několika jednáních soukromých a rozdělili se potom tak, že každý měl polovici tvrze, dvoru a vsi, a díl pusté vsi Balkov. Jan oženil se pak s Lidmilou z Chuděnic, jíž věnoval (r. 1542) na dílu svém.[2]) Dobře nehospodařil a tak se stalo, že rukojmě sáhli na zboží jeho a je k rukám svým ujali. Na štěstí hospodařil bratr jeho Zikmund dobře a koupil r. 1546 Janovu zadluženou polovici.[3]) Synové jeho byli *Jindřich* († po r. 1564), *Diviš, Jetřich, Mikuláš* a *Zacharyáš.* Zacharyáš oddělil se od Diviše, byv penězi odbyt.[4]) Tak, tuším, učinili i ostatní dva, z nichž Jetřich seděl v Touškově a Mikuláš na blízkém Malechově. Diviši tedy zůstaly Dolany. Tento měl v starších letech nemalé pře s Vácslavem Kanickým z Čachrova, protože tento, často bývaje v Dolanech, nejedné výtržnosti se dopustil. Roku 1587 ve dvoře Jana voláka kyjem ve hlavu zbil a ztloukl a sedláku jednomu v Dolanech dal pohlavek. Z těch věcí vinil ho Diviš teprve potom, když r. 1588 na tvrzi Dolanech k Bořivoji, synu jeho, konvicí cínovou vyhodil a jeho v prsy uhodil a potom, když mezi nimi to rozvedeno bylo, vzav nůž týmž nožem na něj napřáhl, chtě jej bodnouti.[5]) Zemřel okolo r. 1590 zůstaviv syny *Zikmunda, Kunráta* a *Bořivoje.* Zikmund usadil se napřed v Klatovech, pak v Malechově, později byl JMC. radou, truksasem a vrchním hejtmanem všech císařských panství v Čechách a zemřel před r. 1612 bezdětek.[6]) Bořivoj přiženil se, pojav Dorotu z Tropčic, ke statku Běhařovskému a Kunrát konečně ujal Dolany. Když tento asi roku 1599 zemřel, ujala Dolany sestra jeho *Markéta,* manželka *Jana Tonnera* z *Truppachu,* splativši ovšem své bratry.[7]) Jakožto úředníka na Dolanech měla Markvarta Redingara z Hartenštorfu, jenž se často se Zikmundem soudil. Když r. 1599 na podzim Zikmund na tvrzi Dolanské byl, byl by Markvarta málem oštěpem bodl, a když pak jednou v zimě Markvart ve dvoře Malechovském jsa seno na vozy bral, aby je do Dolan vezl, tu Zikmund k němu přiskočil a oštěp třikráte k boku přistrčil, potom udeřiv jej políčkem odešel.[8]) Po Markvartovi stal se úředníkem na Dolanech Jan Měsíček z Výškova, tuším syn Jindřichův, který pro dluhy o svou polovici přišel. Ten byl veliký práč. Roku 1600 pral se na Bezděkově s Janem Pekem z Římku jako kluk. Chytil ho napřed a od země vyzdvihl, když pak Římek se ho v tom ujetí chytil, spadli oba na zemi spolu a Jan Římka kříži rapíru svého v nos mezi oči zranil. Roku 1602 Jan Měsíček zemřel.[9]) Nějaký čas potom (snad po smrti sestřině) ujal Dolany Bořivoj. Držel je již r. 1612, kdež ves Hořelici po bratru Zikmundovi zděděnou prodal a oženiv se s Marií Karykovou z Řezna zase ke jmění přišel, ale jí ves Balkov r. 1616 v nově vyzdviženou daroval.[10]) Byl pak písařem menších desk zemských a ač katolík, vykonal r. 1619 přísahu na konfederaci stavův odbojných s jinými zeměmi učiněnou. Pro toto provinění odsouzen jest k manství, ale nepřijal léna na statky své Dolany a Malechov, nýbrž ohlásil, že na statcích těch více dluhů jest, nežli zač stojí. Tedy mu léno prominuto a Bořivoj, nemoha toho statku držeti, prodal r. 1631 tvrz, dvůr a ves a dvůr Balkovy *Rudolfovi Čejkovi* z *Olbramovic.*

Brána tvrze Dolanské.

Tento, nepodržev dlouho Dolan, prodal je zase r. 1640 *Kateřině Videršpergárové roz. ze Střítež.*[11]) Přes dvacet let hospodařila tu paní tato za tehdejších dob zlých, ale po smrti její našlo se tolik dluhů, že přišel statek k odhadu. Postoupen jest Kryzeldě *Měsíčkové z Výškova,* vdově po *Cyriákovi Oplovi* z Velikého Patersdorfu, kteráž ho postoupila dceři své *Evě Kateřině* provdané *Nosticové.*[12]) Dostal se pak v držení *Jetřicha Františka Videršpergára* z *Videršperka,* ale pro dluhy zase přišel k odhadu (r. 1673).

---

[1]) DZ. 251. A 18, archiv říš. Mnichov. k r. 1496. [2]) DZ. 1. C 24. [3]) DZ. 46. E 19. [4]) Pam. arch. IX. 953, DZ. 20. G 17. [5]) Reg. 26. F k. s. [6]) DZ. 27. C 8, reg. 44. F k. s. [7]) DZ. 173. H 21, 185. N 22. [8]) Reg. 33. F k. s. [9]) Tamže. [10]) DZ. 185. N 22, 187. H 7. [11]) Bílek děje konf. DZ. 302. A 28. K 11. [12]) DZ. 29. D 7—12. Pam. arch. IX. 954.

Když sem místokomorník k vykonání odhadu přišel, nalezl tvrz na zdech i střechách velmi sešlou. Našel tu kromě starého věžovatého stavení také novější přistavěné stavení kamenné a cihelnou střechou přikryté. Když se do něho vešlo, byla po pravé straně síně, za ní po levé straně tabulnice, ze kteréž viděti bylo na most a stromoví při něm rostoucí. Při tabulnici byly dva pokojíky, jeden dole, druhý nahoře, také se z téže tabulnice přicházelo do sklepa, při němž byl vchod do dolního sklepa dosti prostranného. Za dotčenou síní byla také komora, nade vraty pokojík s kuchyní a nad tím zase některé místnosti (rozuměj ve věži). Také se ukazovalo místo, kde předešle pekárna byla. [1]) Ujal ten statek Vilém Albrecht Krakovský z Kolovrat, ale nepodržel ho. Dostal se po nějakém čase *jezovitům Klatovským,* kteří k němu Svrčovec koupený připojili. Po zrušení řádu spravovány Dolany pro fond studijní a prodány r. 1805 k panství Chuděnskému za 80.600 fl.

Ještě pak dodáváme příběh z dějin Měsíčkův:

Roku 1606 byl jmenován čtvrtek den sv. Michala ke společnému sjetí do města Klatov a tu měly býti svatební smlouvy mezi Václavem Ježovským z Lub a Markétou, dcerou po n. Vojtěchovi

Partie ze zámku Svrčovského.

z Přichovic, k čemuž Jiřík Přichovský, strýc nevěstin, dožádán byl. Když se přátelé z obojí strany u velikém počtu sešli, učiněny byly smlouvy. Po jich dokonání přijel Jiřík Měsíček z Výškova, který od žádné strany k tomu dožádán nebyl, s některými svými přátely, byv před tím v Klatovech hospodou. Když pak pan Jiřík Přichovský z mazhauzu (či večeřadla), kdež všichni pospolu byli, dolů šel, šel za ním Měsíček dolů a řekl k němu: „Faustus, zdá mi se, že ty se ještě pro ty kostky, kteréž jsem tobě vzal, na mě hněváš?“ Pan Přichovský odpověděl: „Dej mi pokoj! Já žádné zmínky o to nečiním.“ I odpověděl Měsíček slovy, jimiž sprostí lidé a někdy i nezvedení hoši mluví. Když pak pan Jiřík odejíti chtěl, Měsíček k němu přistoupil a nejednou jemu pod nos šňupal řka: „Tu máš, Faustus, já tobě na vzdory těmi kostkami hráti budu.“ Tu ho Jiřík pro Boha prosil, aby mu pokoj dal, že jemu žádné příčiny nedává, šel nahoru do světnice mezi jiné pány, byl s nimi vesel a pil. Po chvilce přišel za ním Měsíček do světnice, ale jak ho Jiřík spatřil, vyšel ven a mluvil tam s jedním pánem. Ale i tam šel Měsíček za ním, blízko k němu přistoupil a šňupal mu pod nos: „Ty, Faustus, ty vždycky chceš něco býti, a nejsi než . . . . o.“ Prosil ho pán, aby mu pokoj dal, ale Měsíček přes to jej zavřenou pěstí pod bradu udeřil řka: „Tu máš,

[1]) DZ. 30. D 2—7.

ty Faustus," a při tom hanebně lál a k tulichu sáhl. Pan Přichovský jej přece prosil, aby se spokojil, ale Měsíček to učiniti nechtěl, než vždy lál; ale hned mezi tím chvilku mlčel a k tulichu sahal, chtěje ho dobyti. Potom dobyl rapíru z pošvy a Jiříka bodal, ale tento mu zbraň vyrazil, a když mu služebník jeho zbraně podal, teprva se potýkali. Oba byli raněni; Měsíček nad to Jiříkovi obojek a hedvábný pás na mnoha místech protal, a kdyby přítomní je nebyli rozvedli, byl by ho zabil. [1])

TVRZE NA CHUDĚNSKU.

CHOCOMYŠL.

Ve vsi Chocomyšli mezi Chuděnicemi a Kolovčem stojí zámek, zaujímající místo, na němž menší zámek a před tím tvrz stávaly. Roku 1379 byla ves tato rozdělena na 6 popluží, kteráž drželi zemané Albert, Filip, Vácslav, Velislav, Bedřich a Sudík. Filip zemřel před r. 1383, a Vácslav před r. 1385; k dílu Filipovu připovídal se kněz Vácslav, tuším od tohoto Vácslava rozdílný. Bedřich žil ještě r. 1403, kdež odpíral provolání dědin v Loučími. Zatím usadil se tu také vladyka *Svatobor*, jenž měl také zboží na Prachensku a asi r. 1404 zemřel. [2]) Syn jeho (?) *Svatobor z Přikřice* narodil se při smrti otcově a vyskytuje se od r. 1435 ve mnohých jednáních soukromých až do r. 1466 [3]) Po něm se tu zakoupili rytíři *z Wildenfelsu*, ze sousedních Bavor pocházející. Roku 1480 držel celou Chocomyšl *Hendrych „Žofka z Finkelfelsu"*, který se ještě k r. 1516 připomíná. [4]) Potomek jeho *Volf Chocomyšlský z Vintenfelsu* vložil si r. 1545 tvrz, dvůr a ves Chocomyšl a část vsi Hradiště v obnovené dsky zemské. Jeho nástupce *Jan* se připomíná r. 1579 a jiný, *Vojtěch*, prodal Chocomyšl r. 1583 *Jindřichovi staršímu Žákavci z Žákavy.* [5]) Chocomyšl držena odtud po několik let k Srbicům a dostala se po Jindřichově smrti za díl nejstaršímu jeho synovi *Vilémovi*, jenž zůstal věren katolické církvi a podlé svědectví Balbínova velice k tomu pomohl, aby byly Domažlice od císařských dobyty. Když byl před r. 1622 zemřel, ujal se *Jana Karla* a jiných sirotků strýc jeho Vácslav Lev a spravoval k Chocomyšli i statek Přikřici z konfiskace koupený. [6]) Jan stal se potom soudův dvorského a komorního radou, býval hejtmanem kraje Plzenského a zůstavil z manželství svého se Saloménou Maximilianou (posléze Černínovou) z Mitrovic syna *Vácslava Antonína*. Týž byl r. 1664, když před tím otec jeho zemřel, a ještě r. 1670 nezletilým, ujal potom Chocomyšl i Úňovice a zemřel r. 1681, odkázav oba statky, an dětí neměl, manželce své *Polyxéně Žákavcové z Mitrovic.* [7]) Tato vdala se potom za hraběte z Gutšteina a prodala r. 1683 tvrze Chocomyšl i Úňovice s dvory a vesnicemi, dvory Košenice a Prudice, dvůr a ves Přikřici, vsi Kaničky, Všepadla, Úboč, Němčice a Oprechtice s dvorem Heršteinským manželům *Vácslavovi Ignácovi Vratislavovi z Mitrovic* a *Maximilianě Františce z Dobrše*. Po deseti letech koupil od nich týž statek *Volf Vácslav Novohradský z Kolovrat*, ale prodal jej zase r. 1708 *Frant. Ignácovi* svob. p. *z Vunšvic*, [8]) ale poněvadž týž na něm hospodařiti nedovedl, přišel týž statek k odhadu (r 1711) a uchvácen jest od věřitelův. [9]) Hned potom přikoupen k Chuděnicům. Hrabě Prokop Černín dal pak posavadní zámek rozbořiti a na jeho místě v l. 1761—1763 nový veliký zámek s jízdárnou a jinými příležitostmi postaviti, v němž obyčejně po dobu letní zůstával.

[1]) Reg. kom soudu svěd. německá r. 1586—1618. [2]) DD 13. f. 117, 120, 14. f. 150—151, berna na str. 19. [3]) Trajer, Diözese Budweis 826, rel. tab. II. 217. DD. 33 str. 328. [4]) Arch. č. IV. 244, Kop. 27 v arch. gub. [5]) DZ. 21. P 23, 250. H 28, archiv Třeboň. [6]) Bílek, děje konf. DZ. 140. L 8. [7]) DZ. 115. A 29, 116. F 14. [8]) DZ. 397. B 20, 402. L 30, 412. B 4. [9]) DZ. 155. M 20.

Když však roku 1773 tento nový zámek shořel, neobnovili jej již jako obydlí, nýbrž zřídili zde r. 1833 továrnu na cukr. Ale z té sešlo také po čase a stavení zámku po několik let bylo prázdné, až zase za naší paměti obnoveno. [1])

ÚNĚJOVICE.

Nedaleko Chocomyšle leží ves Únějovice, kdež také tvrz bývala; místo její zaujímá nyní špejchar. Roku 1379 držel ves tu vladyka *Ctibor*, o němž jsme již v dějinách Pušperka mluvili. Syn Ctiborův *Jan z Pušperka a z Úňovic* připomíná se ještě r. 1404 a snad je týž, jako *Jan z Úňovic*, který se roku 1435 připomíná. [2]) Když i s manželkou zemřel, provolány Únějovice jako odúmrť královská (r. 1457), ale zůstaly *Dorotě Úňovské* a manželu jejímu *Sezemě z Lomu.* [3]) Ke konci 15. století seděl tu *Vácslav Úňovský z Krásného Dvora*, jenž se roku 1491 o služby v Bavořích ucházel a ještě r. 1506 tu seděl. [4]) Následoval po něm syn (?) jeho *Jan*, jinak *Burjan*, kteréhož v l. 1524—1536 v rozličných pamětech soudních nacházíme. [5]) Okolo r. 1536 prodal Úňovice a usadil se v Kolovči. Roku 1538 prodal *Vácslav Pětipeský z Krásného Dvora* tvrz, dvůr a ves Únějovice obci města *Domažlic.* [6]) O potomních osudech této vsi již v dějinách Heršteina a Chocomyšle vypravováno.

KOLOVEČ.

V městečku Kolovči na místě nynějšího kostela bývala tvrz, po níž se ještě na počátku našeho století valy a příkopy ukazovaly. Jedna strana příkopů zavezena asi v l. 1831 až 1832, když stavěli školu, druhá se udržela až do r. 1871, kdež také zasypána. S tím také zmizely náspy, na nichž soukeníci své rámy mívali. Jindřich kníže a biskup († 1197) daroval Koloveč *klášteru Doksanskému*, v jehož držení zůstal až do husitských válek. Roku 1336 najal si městečko to *Jaroslav ze Skočec* do svého života a pod plat. [7]) Komu se dostalo po r. 1420, není nám známo, ale za to se ví, že na tvrzi zdejší seděli purkrabě světských pánův, holdnjíce odtud okolí (t. j. od něho platy vynucené vybírajíce). Známi jsou nám Nevlas z Kněžic a Pavel z Vartenberka a jako pán Linhart z Gutšteina [8]) a r. 1488 Dobeš z Týnce. Král Vladislav potvrdil Koloveč k držení zápisnému *Janovi z Roupova* (r. 1491), který jej ke hradu Roupovu připojil. Tvrz ovšem potom zanikla. Rokn 1577 byl Koloveč pánům Roupovským dědičně prodán. [9]) Páni Roupovští měli pak v Kolovči dům panský a také kostel již za nich stál. [10]) Při dělení panství

[1]) Paměti hrab. Eugena Černina. [2]) Reg. Vatikanská, archiv č. III. 512. [3]) DD. 16. fol. 224. [4]) Arch. c. k. dvorský, říš. Mnichov. a Třeboň. [5]) Reg. kom. soudu. [6]) DZ. 2. E 15. [7]) Reg. I. 326. IV. 139. [8]) Archiv č. IV. 172, archiv říš. Mnichov. [9]) Archiv gub. Kop. 102 a archiv kapit. [10]) DZ. 65. D 13.

Roupovského dostala se Koloveč společně bratřím Janovi a Hynkovi z Roupova. Jan prodal díl svůj roku 1589 *Jindřichovi staršímu s Žákavy*, jenž jej připojil k Srbicům, [1]) přikoupiv i druhou polovici Hynkovu.

SRBICE

Severně od Kolovče jest ves Srbice. Ozdobou její na ten čas jest starožitný kostel sv. Víta na návrší stojící. Před časem také býval při dvoře úpravný zámek, ale dnešního dne nezbylo z něho nic než zeď, která je při vratech dvorských a pod novější omítkou starou rustiku okazuje. Ves, byvši darována Přibyslavou, manželkou Chotiborovou, *klášteru Doksanskému* (před r. 1226), zůstávala v držení jeho až do válek husitských. [2]) Za klášterní vlády snad postavena jest nějaká tvrz při rybníku, kdež se na pahrbku staré veliké sklepy nacházejí. Spolu s Kolovčem dostaly se Srbice v držení pánův Roupovských, za nichž tu žádné tvrze nebylo. Při rozdělení panství Roupovského (r. 1573) dostaly se dvůr a ves Srbice, městečko Koloveč a díly vsí Chocomyšle, Kaniček a Těšovic *Hynkovi s Roupova.* [3]) Tento prodal r. 1580 díl svůj *Jindřichovi staršímu Žákavci s Žákavy* za 8900 kop gr. č., [4]) který k němu půl Kolovče a ves Zvichov přikoupil. Od něho, jak se zdá, postaven jest nový zámek při dvoře a vyzdoben zevnčí oblíbenou tehda rustikou. Zemřel r. 1590 a tělo jeho před velikým oltářem v kostele Srbickém pochováno. Z manželství svého s Annou z Chuděnic zůstavil syny *Václava Lva*, *Viléma* a *Jindřicha*, kteří byli při smrti otcově nezletilí. Když r. 1601 let svých dosáhli, učinili smlouvu s mateří svou, tak že jí ve věně a v penězích nad věno odkázaných postoupili polovici statku Chocomyšle, kterýž n. otec byl koupil. [5]) Václav Lev držel potom Srbice; přečkal sice bratra svého Viléma, jenž držel Chocomyšl a také nezletilé dítky jeho vychovával, ale zemřel nedlouho potom sám, jsa bezdětek. Ujal tedy statek Srbický bratr jeho *Jindřich*, který r. 1636 zemřel a v Srbickém kostele pochován jest. Nad dětmi jeho nezletilými *Divišem Lvem*, *Janem Vilémem* a *Ferdinandem Františkem* byla poručnicí Lidmila Kateřina Žákavcova z Mitrovic, máti jejich. [6]) Poručenství trvalo dlouho, neb po Lidmile měla je Eliška Vratislavova z Žákavy a pak od r. 1643 Jan Karel Žákavec, bratranec mladých pánů. Když pak Diviš Lev roku 1650 let svých dosáhl, uvázal se v Srbici sám jakožto poručník [7]) a byl i samotným majetníkem, poněvadž oba jeho bratří r. 1654 násilnou smrtí sešli. Jak se zdá, i Diviš dlouhého věku neměl. Nacházíme zajisté Srbice v držení bratrance jeho *Jana Karla*, jenž zemřel před rokem 1664. Vdova tohoto, Saloména z Mitrovic, nemohla Srbic udržeti pro syna svého Václava Antonína, prodány tedy roku 1664 skrze komisaře k tomu zřízené *Kunatovi Jaroslavovi* hrab. *s Bubna.* [8]) Rod tento u obyvatelstva zdejšího nezůstavil si vděčné památky, nebo před půl stoletím vypravovali si lidé, že jeden pán z Bubna s nimi krutě zacházel, bezbožně a nešlechetně žil a za své skutky zle skonal. [9]) Vnitřek zámku byl od nich pěkně vyzdoben. Již před tím tu vymalován byl vývod Žákavcův z Žákavy, který si Bohuslav Balbín opsal. Páni z Bubna dali přimalovati ve světnicích znaky svých předkův, jich manželek a předkův týchž manželek. Bezpochyby je dal Kunata sám malovati. V tabulnici vymalovány erby deseti Černínův a jich manželek, tak že tu bylo 27 znakův; před nimi obraz Samsonův, jako zosobnění bujarosti i český lev, jakožto domnělý původní erb Černínův. Při každém erbu byl český nápis, aby se vědělo, komu patří. Všechny ty erby a nápisy zachovaly se v kopiích v zámku Hradeckém.

Po Kunatovi držel Srbice třetí jeho syn *Leopold Maximilian*, jenž r. 1708 dne 16 března zemřel, dětí po sobě nezůstaviv. Statek jeho tedy dědili bratří jeho Adam, Innocent a František, ale dali jej r. 1711 pro veliké dluhy odhádati. [1]) Z popisu tehda učiněného jde na jevo, že v zámku bylo drahně místností, zejména v přízemí síně veliká, kuchyně klenutá, sklepy rozličné a pokoj čelední, v prvním poschodí kromě pokojův a komor tabulnice a tři veliké pokoje. Hned potom přikoupeny Srbice k Chuděnicům. O tom, jak zámek spustl, toto se vypravuje: V zámku byla veliká hostina, když najednou všechny svíčky na lustru, visícím na stropu, shasly a spadly. Když uděšená společnost vyvstala a z tmavé tabulnice dveřmi vyběhla, sesul se strop s velikým hřmotem. [2])

ÚBOČ.

Asi uprostřed mezi Kolovčem a Novou Kdyní jest ves Úboč v níž kromě tvrze dva kostely bývaly. Jeden z nich, starožitný kostel sv. Mikuláše, stojí podnes. Druhý, sv. Václavu posvěcený, stával na vršku a byl na počátku našeho století zbořen, tak že po něm památky nezůstalo. Proti kostelu sv. Mikuláše jest fara, za níž v zahradě se spatřuje zajímavé tvrziště, totiž pahrbek s hospodářským stavením na něm, jejž objímá z polovice příkop a násep. Kdysi táhly se kolem a kolem a násep byl vyšší, ale r. 1816 neb 1817, když byl veliký hlad, dal farář Hrbek násep rozvážeti, aby lidu zjednal práci. Roku 1871 porazila se u školy lípa a pod ní se našel starodávný přes střevíc dlouhý klíč. Hádalo se, že pochází z tvrze, poněvadž jest škola naproti faře. Jednou kopali na jižní straně ve vesnici a přišli na chodbu, ve které světlo nehořelo. Hádali také, že to jest chodba z tvrze.

Úboč se připomíná již v 13. století jako sídlo zemanské. Roku 1251 žil *Jiřík s Úboče.* [3]) Nějaký čas potom postavena tu tvrz a seděl tu *Vítla s Úboče*. Týž byl r. 1316 pohnán do soudu zemského od Něpra z Koryt, poněvadž zabil otce jeho Zdebora. [4]) Nedlouho potom získán jest Úboč k panství Heršteinskému, po čemž tvrz zdejší úplně spustla.

VÝROV.

Nedaleko od Švihova v údolí Úhlavy stojí ves Výrov, kdež od pradávných dob sídlo zemanské a tvrz bývaly. V zahradě statku č. 1. jest studně, která již byla zasypána, ale potom znovu odkryta jest. Říkají, že tam stával zámek, ale bezpochyby tu byl jen dvůr na způsob nějakého předhradí. Kopajíce našli tu grunty staré z cihel a v nich trubliky a lžíce zednické. Za týmž statkem jest louka, udělaná z rybníka vysušeného, v níž jest políčko trochu povýšené. Zde stávala tvrz v 14. a 15. věku. Mezi lidem se sice říká, že tu bývala kuchyně, ale ta pověsť povstala proto, že tam vyorali hrnce a střepy.

Tvrz tato založena byla od příbuzných pánů Švihovských a Dolanských, kteří se potom *Výrky s Ryžemberka* nazývali. Praotec jich *Jindřich s Výrova* připomíná se poprvé roku 1391 a r. 1409 naposled. [5]) Syn (?) jeho *Jan Výrek* vyskytuje se od roku 1427 v rozličných jednáních soukromých. [6]) Ještě roku 1451 nazývá se seděním u Výrově, ale již r. 1456 seděním v Úsilově; patrno odtud, že v těch letech Výrov prodal. [7]) Kdo nyní jej měl, není známo. Mezi těmi, kteří r. 1472 Bavorům opověděli držíce s Výrky Úsilovskými, připomíná se také Janek z Výrova, ale není ovšem známo, z jakého rodu pocházel. Roku 1492 držela statek ten *Kateřina s Říčan* a na Výrově a prodala t. r. půl vsi své v Balkovech. [8])

[1]) DZ. 24. N 17. [2]) Reg I. 327 [3]) DZ. 65. D 13. [4]) DZ. 21. C 17. [5]) DZ. 176. F 3. [6]) Reg. kom soudu [7]) DZ 112. A 6, D 33. [8]) DZ 315. A 3. [9]) Paměti hr. Eug. Černína.

[1]) DZ. 155. A 1. [2]) Paměti hr. Eug. Černína. [3]) Reg I. 586. [4]) Tab. vetust. n. 5. [5]) Lib. erect. XII. 87, rel. tab. II. 60. [6]) Archiv c. k dvorský. [7]) Arch. mus., arch. č. III. 548. [8]) Arch. říš. Mnichov. DZ. 252. A 18.

Nedlouho potom připojen jest statek Výrovský k panství Švihovskému a panské hospodářství prodáno sedláku. V dílčí ceduli Švihovské roku 1564 připomíná se mezi kmety Jíra, jenž držel tvrz a popluží. [1]) Jaké změny tvrz od té doby prodělala, ukazuje dnešní její stav.

MALECHOV.

Při vsi Malechovu (nedaleko Švihova) stávala tvrz od kamene a ode dřeva postavená, z níž ještě v první polovici tohoto století nějaké známky zbývaly. Tvrz tato povstala teprve v 16. věku, neb ode dávna patřívala ves Malechov k panství Švihovskému. Když však Zdeněk Kavka z Říčan r. 1569 vsi Malechov, Řakom, Výrov a ves pustou Pravětičky *Mikuláši Měsíčkovi z Výškova* prodal, povstala tu tvrz. [2]) Mikuláš seděl tu ještě r. 1593, kdež prodal Alžbětě Měsíčkové z Hrobčice grunt svůj dědičný s lesem, který slove na Valbě. Mikuláš, jak se zdá, zemřel bezdětek a statek jeho se dostal synům bratra jeho Diviše, čímž i to si vysvětlíme, že Malechov odtud drahnou dobu k Dolanům náležel. A když potom Bořivoj Měsíček Dolany prodal (roku 1631), zůstal mu Malechov sám a zdejší zámeček byl mu obydlím do smrti. Ze dvou synů jeho (starší slul Zikmund) ujal Malechov *Jetřich*, syn mladší, jenž zemřel asi r. 1651, zůstaviv z manželky své Kryzeldy z Chuděnic syny *Adama Bořivoje* a *Šebestyána Františka* a dcery Johanku Dorotu a Maximilianu. Poručnicemi nad nimi byly napřed máti jejich a od r. 1654 sestra Johanka, kteráž první ze sirotkův let svých dosáhla. [3]) Bratří, došedše let svých, nemohli statek „spustlý, chatrný a zadlnžený“ udržeti a prodali jej proto *Alžně Barboře Měsíčkové* roz. *Chlumčanské z Přestavlk* (r. 1667), ale i tato nemohouc jím ovládnouti prodala jej r. 1670 *Frentiškovi Maximilianovi Černínovi z Chuděnic* a na Švihově. [4]) Skrovné stavení tvrze udrželo se ještě r. 1706, ale potom zaniklo. [5])

ČERNÍKOV.

Západně od Polyně pod Kouřimem jest ves Černíkov. Bývala tu tvrz, ale není již po ní památky a také nejstarší lidé o ní nevědí. Ale poněvadž ukazují na povýšeném místě, že tu pivovár stával, podobno víře, že byla tvrz někde poblízku. Roku 1379 byla ves tato mezi několik držitelův rozdělena. Část jednu držel *Dluhomil*, část druhou *Černík*, číšník králové. [6]) Jedna část patřila r. 1410 ke hradu Heršteinu Novému a vykázán na ní plat pro kostel Loučimský. [7]) Také *Čeněk*, zeman, který tu r. 1415 seděl, sloužil pánům Heršteinským. [8])

V druhé polovici téhož století držel Černíkov *Jetřich z Čirem-perka* jinak *z Černíkova* manžel Ofky z Ústupenic. [9]) Od ní koupil roku 1447 části osad Polyně, Libkova, Babic a Bělišova, [1]) mimo to od ní obdržel t. r. zápis na 1000 kop pojištěných na celém panství Pušperském, ve kteréž se on proto r. 1458 po smrti Ofčině uvázal. [2]) Pro též panství měl v letech 1457—1463 tuhou při s Jiříkem z Říčan, ve kteréž nic neprovedl; zdá se však, že mu při tom odstoupeny ty části někdejšího panství Pušperského, jež potom při Černíkově zůstávaly, ačkoliv se o lesy Kouřimské ještě r. 1465 Jiřík z Říčan s panem Nachvalem z Ryzemberka přel. Snad byl tento Nachval držitelem Černíkova, v jehož držení se zajisté r. 1480 *Jindřich z Ryžemberka* nacházel. [3]) Roku 1473 jest Černíkov skrze Bavory vypleněn. Zboží toto jakož i jiná okolní dostala se potom linii Švihovské; r. 1519 na den sv. Františka prodal *Jindřich z Ryžemberka a ze Švihova* v Černějkově tvrz, dvůr popl. s popl. a ves celou, Babice ves pustou, ve Mlýnci dvůr kmecí, lesy řečené Kouřim a Kouřimec a jiné lesy *Mikuláši Nebílovskému z Drahobuze* za 725 kop míš. [4]) Když bylo zboží to k panství Polyňskému připojeno, sešla tvrz a jako tvrz pustá dostala se r. 1592 ke zboží Ježovskému [5]) a s ním později k Chuděnicům.

Freska v kostele Chuděnském.

ÚSILOV.

Jihozápadně od Polyně stojí ves Úsilov, v níž se ještě do našeho století stavení staré tvrzky se znakem zachovalo; nyní prý tu již nic památného není. Část vesnice patřila roku 1379 ke hradu Švihovu. Později seděl tu *Vilémek z Úsilova*. Když před r. 1403 zemřel, chtěli na jeho zboží právem odúmrtním sáhnouti, ale Jenec z Čachrova dokázal, že náleží Elišce, sirotku Vilémovu. [6]) Po dlouhá léta pak nic o Úsilově nevíme. Teprve uprostřed 15. století vyskytuje se v držení *Jana Výrka z Ryžemberka* (r. 1451), jenž se tu usadil, když byl rodnou tvrz Výrov prodal. [7]) Zemřel po r. 1456 zůstaviv tři syny *Viléma*, *Nachvala* a *Jindřicha* vše Výrky, kteří se od roku 1464 často připomínají. [8]) Vilém zemřel před r. 1472 a ostatní dva společně držíce Úsilov způsobili zde v tom zátiší bouře veliké. Roku 1472 opověděli Bavorům, podporováni jsouce v tom mnohými zemany nepokojnými. [9]) Kníže Albrecht maje raději pokoj než válku, přistupoval ke smlouvě, Výrkové pak byli ochotni tak učiniti, jestli se jim nahradí škody, které vzali již dříve ve službách knížete Ludvíka, a škody, kteréž jim před časy někteří rytíři Bavorští učinili. Vyjednávání se protáhla až do zimy r. 1473 a Bavoři nepřicházejíce ke konci vpadli do Čech a vypálili Černíkov, Úsilov a jiné vesnice. Takovým způsobem pak pokoj zjednán. Nachval se potom připomíná do r. 1481. [10]) Bratr jeho Jindřich odděliv se od něho seděl potom na Černíkově; jen r. 1484 spravoval Úsilov, tuším jako poručník. [11]) Nachvalův syn *Jan z Ryžemberka* byl

[1]) DZ. 56. J 18. [2]) DZ. 60. E 7. [3]) DZ. 112. E 9 113. K 12 [4]) DZ. 318. K 21, 493. L 12. [5]) DZ. 36. M 18. P 1. [6]) Emler, ein Bernaregister 13. [7]) Lib. erect. VIII 118. [8]) Rel. tab. I. 97. [9]) DD. 33 str. 312.

[1]) Rel tab. II. 210. [2]) DD. 21. p 160 [3]) Archiv č. IV. 243. [4]) DZ 6 A 5. [5]) DZ. 172 A 15—22 [6]) Bernaregister, DD. 14. f 151. [7]) Viz Výrov. [8]) Archiv mus. DD. 21. str. 389, archiv č. III. 574. IV. 141. [9]) Následuje krátké vypravování podlé obšírných akt říš. arch. Mnichovského. [10]) DD. 17. f. 224. [11]) Říš. arch. Mnichov.

pánem na Úsilově ještě roku 1514.[1] Po něm následoval *Jindřich Švihovský z Ryžemberka*, jenž prodal Úsilov tvrz, dvůr a ves celou, Svilov a Slibkov vsi pusté (r. 1473 od Bavorů vypálené) a část vsi Smržovic *Zdeborovi z Přibkovic*, ale vložil je ve desky nynější teprve r. 1545 *Jindřichovi*, synu Zdeborovu.[2]

Jindřich zemřel r. 1559, odkázav dcerám svým po slušném věně, a statek Úsilovský synu *Janovi*, jenž se potom oženil s Annou z Vidršperka a jí r. 1567 na Úsilově věnoval.[3] Týž držel také statky Bukovou a Loučím s pustou vsí Modlínem a sám dětí nemaje zřídil pořízením svým, r. 1571 na den sv. Matěje sdělaným, nápady do rodův Vidršpergárův, Vlasatých a Přichovských. O Úsilově zejména pořídil, aby statek ten, totiž tvrz a ves Úsilov, ves pustou Lhotku, vsi Vilov a Slavikovice dědila manželka *Anna z Vidršperka* tak, aby toliko 300 kop miš. z téhož statku odkázati mohla, ostatek pak aby připadl na *Bohuslava Vidršpergára* a syny jeho. Jan zemřel roku 1574 a hned se Anna v Úsilov uvázala, ale poněvadž téhož statku dlouho neuživši také brzo zemřela, spadl na syny Bohuslavovy. Odpíral sice tomu Šebestyán Vlasatý z Domaslavě jménem dětí svých, ale dal se r. 1577 pěkně uchlácholiti a přijal za náhradu peníze.[4] Úsilov ujal *Balcar Vidršpergár z Vidršperka* hned r. 1577 a zůstavil jej potom synu svému *Janovi mladšímu*, jenž jsa nepokojné povahy jako otec jeho, nejednou soudy obmeškával.[5] V čas rebelie Jan sloužil životně ve vojsku stavovském, ale nic se mu za to nestalo, poněvadž osmerým svědomím dokázal, že jen těžkými hrozbami k tomu byl přinucen. Sice nemoha z dluhů vybřednouti prodal tvrz Úsilovskou, k níž byl nový zámeček přistavěn, se vším statkem *Filipovi Kracovi z Šarpfenšteina*, pánu na Ryžemberce.[6] Po odpravení Kracově (roku 1635) sebrán jest Úsilov se všemi ostatními statky n. Kracovými a odevzdán *Janovi Oldřichovi Burhauserovi* tak, aby z něho jisté věřitele upokojil.[7] Skrze Marii Jakobu (dceru Jana Oldřicha) Burhauserovou dostal se Úsilov v držení *Jana Filipa Šice*, c. k. nejvyššího, jenž se v něj roku 1658 uvázal. Sám ho dlouho neužil a dostal se proto po smrti jeho synovi *Františkovi Šicovi*.[8] Po třech letech koupila Úsilov *Markéta Lidmila Vencelíkova*, přirozená *Lapáčkova ze Rzavého*, jež jej vyměnila roku 1694 s *Frant. Eartmanem* hrabětem *z Klenového* za statek Drslavský.[9] Úsilov nyní po kolik let spravován byl z Roupova. Mezi tím sešla tvrz jak na zdech tak i na střechách, tak že hořejší příležitosť byla dokonce pustá a v dolejší zůstaly jen dvě světnice, z nichž jedna pro správce, druhá pro čeládku dvorskou udržována; v ostatku byly chlévy a kus stavení upotřebován ke skládání obilí.[10] Když r. 1711 statek Polyňský s Úsilovem k odhádání a rozdělení mezi věřitele se dostal, skoupeny jsou tyto díly k panství Chuděnskému.

VÍCENICE.

U vsi Vícenic pozoruje se pahrbek, na němž stojí statek sedlský a jehož úprava nutí nás k domněnce, že tu také tvrz stávala. Roku 1379 držel Vícenice s Dehtínem a Zeleným *Drslav ze Stropčic*.[11] O pozdějších osudech Vícenické tvrze nám není nic známo. Roku 1544, když již tu dávno tvrze nebylo, drženy Mezhoří, Výrov, Dehtín a Vícenice k Dolanům.[12]

[1]) Břežan ve vývodu Ryžemberských.
[2]) DZ. 7. E 24.
[3]) DZ. 13. F 15, 16. E 3.
[4]) DZ. 18. H 6, 63. A 1.
[5]) Reg. kom. s. DZ. 138. P 2.
[6]) DZ. 293. Q 24. Viz děje Ryžemberka.
[7]) Bílek, děje konf.
[8]) DZ. 113. L 27. N 22.
[9]) DZ. 402. R 15.
[10]) DZ. 40. K 17.
[11]) Bernaregister 10.
[12]) Reg. kom. soudu.

ŠTĚPANOVICE

Mezi Švihovem a Klatovy leží při silnici ves Štěpanovice s dvorem poplužným, jehož sýpka jest udělána z bývalé tvrze. Nejstarší nám známý držitel tohoto statku, *Otík*, založil r. 1367 kaplanství při kostele zdejším, k jehož nadání ustanovil jisté role a plat v Horní Lhotě pod Týncem. V letech 1380—1398 nacházíme jej, an podává faráře ke kostelu zdejšímu.[1] Následovali po něm bratří *Jindřich* a *Bušek Štěpanovci z Štěpanovic*, z nichž onen držel roku 1399 s králem Václavem proti jednotě panské a roku 1404 seděl na Božeticích v Kouřimsku. Oba bratří podávali roku 1403 faráře ke kostelu Štěpanovskému.[2] Po husitských válkách seděl tu Jan Steblenec z *Dražkova*, po němž se vyskytuje r. 1454 *Jindřich Třěhub z Štěpanovic*.[3] Roku 1516 prodal *Václav Chlumčanský z Přestavlk* tvrz, dvůr a ves Štěpanovice, Újezd ves pustou a díl vsi Lhotky *Janovi Jeníškovi z Újezda*. Štěpanovice drženy odtud ke Svrčovci, jak jsme již nahoře (na str. 50.) vypravovali. Na krátký čas staly se Štěpanovice statkem samostatným, ale připojeny zase ke Svrčovci a ke konci 17. století přikoupeny k panství Švihovskému. Poněvadž se tu nebydlívalo, byla tvrz r. 1706 na staveních a obzvláště na střechách velmi sešlá. V přízemí byly 2 pokoje a 4 komory, v nichž čeleď dvorská zůstávala, ostatní příležitosti užíval šafář. V poschodí byly tři pokoje vytáflované, komory dvě a troje sýpky.[4]

ÚJEZD.

Nedaleko Štěpanovic v polích, pod lesem Pokryvaldem spatřuje se pahrbek okrouhlý, uměle navezený, který jest otočen příkopem. Není pochyby, že tu stávala tvrz Újezd, z níž zbyl na tvrzišti sklep. Několik krokův od tohoto tvrziště jest v polích hluboká, vyzděná studně. Podlé berně kraje Plzenského seděl tu r. 1379 vladyka *Oldřich*, ale více než to a co pověděno při dějinách Štěpanovic, nám o tomto místě známo není.

ČIREMPERK.

Ačkoliv není nikde výslovně napsáno, že by na Čiremperce byla tvrz bývala, přece tak soudíme dílem z názvu samotného, dílem také odtud, že býval Čiremperk také zvláštním statkem, ačkoliv by z toho nutně vycházeti nemuselo, že tu tvrz stávala. Původní název tvrze této byl snad Tscherninberg nebo Tschirnberg, v latinských zápisech se čte poprvé Czrnberg a Cziermberg. Dovídáme se totiž k r. 1404, že Jan z Heršteina poručil Janovi, služebníku svému, Jencovi z Čachrova a Štěpánovi z Čiremperka, aby při jeho vedli v příčině jakési odúmrti ve vsi Prudicích.[5] Týž Štěpán odpíral r. 1414 skrze Víta ze Šumberka, když byla provolána odúmrť v Chlistově po smrti Bočkově, vedl také při ve jménu Markéty vdovy po Bočkovi a věc svou vybrál.[6] Připomeneme konečně, že tu seděl v druhé polovici 15. století *Jetřich z Čiremperka*, manžel Ofčin z Ústnpenic. Týž byl také nějaký čas držitelem hradu Pušperka

[1]) Borový, lib. erect. I. 65, lib. conf. Vedlé toho připomíná se roku 1364 Sezema z Štěpanovic (Arch. Plz.), roku 1388 Sezema z Vrtby seděním na Štěpanovicích (Arch. bibl. Praž.), jenž držel do r. 1391 s bratrem Úněšov (Rel. tab. I. 54) a roku 1406 seděl na Nekmíři. Odtud se potomci jeho nazývali Štěpanovci z Vrtby. Zprávy ty vztahují se k zaniklé vsi Štěpanovicům u Nekmíře.
[2]) Archiv č. I. 63, 395, lib. conf.
[3]) Nejstarší kniha kšaftovní Plzenská, DD. 16. f. 219.
[4]) DZ. 36. N 4.
[5]) DD. 14. f. 152.
[6]) DD. 15. f. 186.

a zboží Černikovského; posléze se asi r. 1465 připomíná.[1]) Pak se ještě vyskytuje *Jan Černikovský z Čermperka* r. 1509.[2])

Co se týče polohy Čiremperka, nesnadno ji naznačiti proto, poněvadž nám schází dostatek látky topografické. Z toho skrovného paběrkování, jež jsme svrchu podali, vysvítá jen tolik, že ležel Čiremperk na někdejším panství Chuděnském nebo poblizku jeho. M. Kolář[3]) hledá tvrz tuto blíže Čermné (něm. Tschirm) nedaleko Stankova, ale jest i možná, že stávala nad Rakomem. Nad touto vesnicí uprostřed březí jest prý skála strmá, na jejímž povrchu znáti jest příkopy.[4])

[1]) DD. 23. str. 523. [2]) Reg. kom. soudu. [3]) Pam. arch. VIII. 419. [4]) Paměti hr. Eugena Černína.

LUČICE.

K roku 1531 zachovala se zpráva, že Otík Vlučický z Krutěnic držel tvrz, dvůr a ves v Lučicích, že po smrti jeho uvázal se v týž statek Petr Bozděch z Kamenice a ve Pteni, čemuž Beneš Dubský místa nedával a k soudu se hotovil, ale pak roku 1533 od žaloby upustil.[1]) Nevědouce o jiných dokladech vztahujeme zprávu tuto k Lučici u Chuděnic, o níž jsme již v dějinách Chuděnic několik zpráv podali: zdali nechybujeme, snad jednou budoucnosť ukáže.

[1]) Reg. kom. soudu.

Ryžemberk.

RYŽEMBERK HRAD.

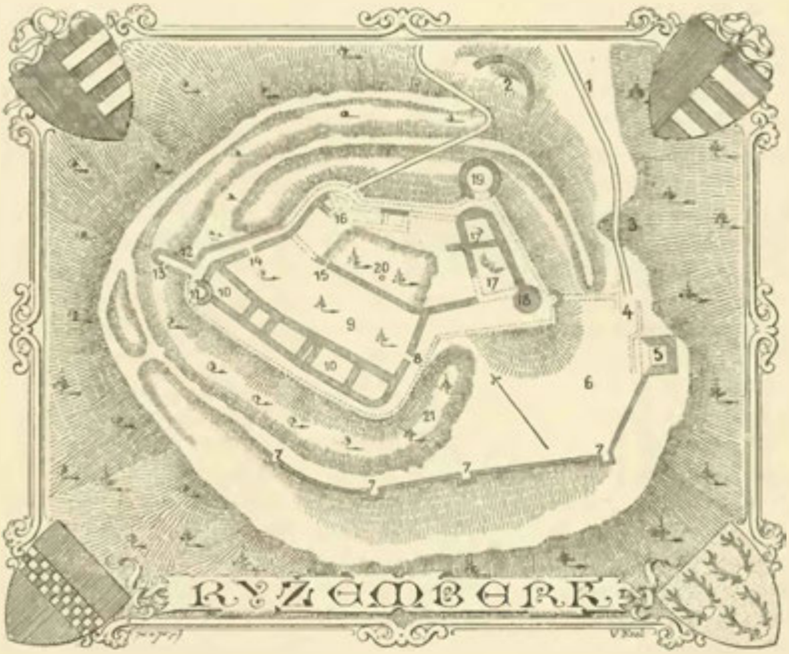
Lesnaté pohoří, které se táhne od Počinovic ke Koutům, rozbíhá se severovýchodně od Nové Kdyně na čtyři ostrohy. Od pohoří Kravařky, kterým konec tohoto pohoří nejvýše vystupuje, vybíhá k severu ostroh řečený Příkopy, o němž bude později řeč, k jihu hora Škarman, k severozápadu Stupná a k jihozápadu Ryžemberk.[1]) Mezi těmito horami jest ves Podzamčí, skládající se z několika domků podlé staré cesty, kterouž se na hrad Ryžemberk jezdívalo. Hradiště jeho spadá skorem na všechny strany strmými boky a jen na východě souvisí skrze prohlubeninu sedlovitou se Škarmanem a Kravařkou; boky jeho všude obrostly jsou lesem. Staré cesty, kudy se k němu jezdívalo od Heršteina, od Oprechtic a ze Kdyně, udržely se posud, a jezdí se také po nich; všechny spojují se v Podzamčí a pokračování jich lze šlakovati až ke hradu. Cesta od Kdyně, která byla městečkem ke hradu patřícím a přední osadou na panství, vedena jest na západním svahu Škarmaně, který jest oddělen od Ryžemberka hlubokou roklí až k dotčenému sedlu či Podzamčí a odtud zatáčí se na západní straně ke hradu Hezký kus ještě než se přijde do hradu byla cesta, tuším, prokopána, jak tomu posud jisté známky svědčí, a odtud se šlo mezi ploty až ke bráně. K ochraně cesty té povydána byla z hradu mohutná bašta do polokruhu založená. Jestliže přicházeli nepřátelé ke hradu, ukazovali obrancům na baště a na hradbách svou pravou stranu, která štítem chráněna nebyla. Pod touto baštou odchyluje se od staré cesty, kterouž se volně ke hradu stoupá, pěšinka do strmého kopce vedoucí a teprve po spuštění hradu vyšlapaná. Za nedlouho přijde se starou cestou k místu, kde býval příkop, jenž jest nyní zasypán, ale dosud jej dobře je znáti. Kousek malý za tímto příkopem byla *brána*, která beze všech známek zmizela, ač se ještě před půl stoletím některé zbytky po ní spatřovaly. Bránu tuto chránila na pravé straně bašta horního hradu napolo sesutá, k níž dobíhala od brány hradba, jak viděti na sesutém kamení; na levé straně brány stála silná věž do čtyřhranu založená. Přízemí její bylo aspoň v pozdějších dobách kovárnou, jak svědčí mnohé škváry, které se tu našly. Od této věže, jejíž severní strana se již sesula, vybíhá hradba, čtyřhrannými baštami sesílená, která *dolní ohradu* zavírala a jak se zdá, teprve v 15. věku postavena byla. Dolní ohrada objevuje se dnes jako pěkný palouk rozmanitým stromovím, jako smrky, jasany a duby okrášlený; prvotně sloužila hradu jen k hospodářským potřebám a za posledních dob, když se na hradě bydlelo, také se tu pivo vyčepovávalo. Jdouce podlé bašt a hradby přijdeme na násep, který hrad na západní a severní straně objímal; hradba jest k němu zvenčí přistavěna a jde kousek ještě za poslední baštu, pak následuje samotný val bez hradeb, který za starých dob ploty zpevněn býval. V příkopě, kterýž dělil vyzděný val od horního hradu, nachází se pramínek vody, kterýž se vydává za starou studánku.

Nad dolní ohradou vypíná se *horní hrad* ve výšce znamenité. Obyčejně se k němu chodívá pěšinami, které vedou skrze křoví a stromoví a také teprve za novějších dob vyšlapány jsou. Skládaje se ze dvou oddělení vůkol byl zavřen náspem a příkopem (na severní straně dvěma náspy a příkopy) a kromě toho *hradbami* dvojími, které šly tak blízko od sebe, že mezi nimi jen úzký parkán zbýval. Venkovská hradba, z níž jen málo zbylo, vybíhala nad první branou v dotčenou již polookrouhlou baštičku,

[1]) Pomůckou: Heber's Burgen IV. 145.

na východní straně sesílena byla hrubou okrouhlou věží a na severozápadě končila se úzkou, dlouhou, na konci zaokrouhlenou baštou, která daleko do příkopu vybíhá. Opevnění toto jest velmi zajímavé. Hledí-li se s hořejška do vysokých jeho zdí, na nichž ve starých dobách podkroví bývalo, viděti jest chodbu, která jde pod val venkovský a podlé pověsti se až na Škarmani končí.

Do hradu horního přicházelo se z dolní ohrady prostou branou na jižní straně se nacházející, k níž vedl most přes příkop. Nevadí nic, že jsou boky hradu ke příkopu strmé a vysoké, neb obyčejně se do brány jezdívalo hodně do kopce. Nyní stojí jen jedna strana brány, neboť druhá i se zdí se sesula. Jak již řečeno, má hrad horní dvě oddělení. *Dolní* jeho *oddělení* čili západní polovice jest do čtyřhranu založeno a celou jeho západní stranu zabíralo dlouhé stavení, z něhož některé části nad výšku mužskou vynikají; vše ostatní jest se zemí srovnáno. Tu a tam některý kus jest novou zdí vyzděn a opraven. Poznávati lze v tomto stavení pět příček, jimiž rozděleno bylo na 6 oddělení. V druhém oddělení jest prohlubeň od sklepu, třetí oddělení jest velmi úzké. Ostatní oddělení nelze již dobře rozeznávati, poněvadž jsou pro hospodské zábavy okolního lidu zarovnána. Neboť Ryžemberk jest nyní, zvláště v neděli, hostincem velice navštěvovaným. V dolním a horním hradě jest drahně lavic i stolů, v dolním hradě jest i podlaha krytá pro tančení a okolí je udupáno jako mlat. Na západním rohu toho dlouhého stavení jest okrouhlá vížka, z níž jen zubaté zdi polovice zbyly; druhá polovice jest rumem zasypána. Od *horního* nebo *východního oddělení* jest tato část oddělena hrubou zdí, v níž jest v nově prolomená branka; za starých dob se tam tedy jen po ochozích dřevěných přicházelo. V tomto oddělení jest prázdné místo nebo „plac“, nevelké, kteréž na třech stranách staveními zavřeno bylo; nyní jsou tu také stoly a kuželník. Hned za hradbou spatřuje se zbytek studně, jejíž voda v 16. věku druhdy zmizívala, tak že úkaz ten nejapnými důvody byl vykládán. Pro pověru tu nepouštěly se ženy ke studni, nýbrž býval tu starý muž, který vodu vážil. Studně jest okrouhlá a drobným kamením vyzděna, ale jest nyní rumem zasypána a přikryta. Na severní straně tohoto oddělení a na výšině spatřují se zbytky stavení, jehož zdi až do třetího poschodí sahají. Heber rozeznal tu dvě poschodí s 5 okny široce vybouranými, z nichž tři do prvního poschodí, kdež byla nějaká veliká světnice, náležely. Všude viděti ještě omítku, ano i bílení, což i s těmi cihlami ve zdi svědčí, že stavení toto až do posledních dob hradu v dobrém stavu udržováno bylo. K této vysoké zdi dala vrchnosť Koutská v l. 1847 neb 1848 přistavěti vysokou vížku, v níž jsou schody až na vrch cimbuřím korunovaný, s něhož lze pohlížeti daleko po celém okolí. Na věži jest kromě nápisu, aby se nedělala škoda na hradě, také nápis: Nomina stultorum inveniuntur ubique locorum, což by mělo státi na každém starém hradě.

Plán Ryžemberka.

Vysvětlení plánu: 1. stará cesta pod 2. venkovskou baštou; 3. příkop; 4. brána první; 5. čtyřhranná věž; 6. dolní ohrada; 7. hradba baštami sesílená; 8. brána k hornímu hradu; 9. dolní jeho oddělení; 10. dlouhé stavení; 11. vížka při něm; 12. dlouhá úzká bašta, z níž 13. chodba pod val; 14. branka na parkán; 15. novější branka do horního oddělení; 16. nová věž; 17. starý palác; 18. hmotný rundel při něm; 19. věž v hradbách; 20. studně; 21. pramen vody v příkopě.

Ze stavení, které bylo na severovýchodní straně, zbyly jen hromady kamení a rumu, nicméně i tu se poznávalo čtyřhranné oddělení, z něhož některé zdi dosti vysoko vyčnívaly. Zbytky ty zrušeny při zakládání kuželníku, také tu a tam starým zdem dáno zbytečně umělé zakončení, za to však mnoho jiných známek zničeno. Na jihovýchodní straně oddělení tohoto i horního hradu vůbec byl *starý palác*, na jehož zdech se na začátku našeho století ještě okna spatřovala, nyní však

Ryžemberk.

jest stavení to dokonalou ssutinou. Stavení to jest sesíleno v jižním rohu hmotným rundelem, na němž jest nyní altán k vyhlídnutí, a strana jeho severovýchodní také sesílena byla tak, že hrubá zdejší zeď venku stavěna byla do oblouku. Pod tímto stavením jest pivnice, jíž se posud užívá. Sklepy ty byly před časy již na polo sesuty, ale později z nich rum vybrán a znova upraveny, tak že se sem nyní pivo skládati může. Sklepy ty jdou rovným směrem na východní straně až na konec paláce, pak lomíce se v pravém úhlu jdou ke straně severní. V rohu dotčeném jest neveliká prohlubeň ve skále, kdež se našlo mnoho kostí. Před časy nacházely se na Ryžemberce mnohé starožitnosti, které jsou uloženy v Koutském zámku.

Krajina okolo hradu Ryžemberka obsahuje místa v dějinách našich velice důležitá a několik pomníků slávy národa českého. Ke hradu patříval kostelík farní Zdemilský nebo na Brůdku (u Všerub), který prý zřízen byl na památku vítězství Břetislavova nad císařem Jindřichem (r. 1040). Ale dlouho potom ještě Ryžemberk nestál, neboť založení jeho nepřipadá dříve než do 13. století. Jako sídlo panské proslul po všechen čas svého trvání. Nejstarší jeho dějiny souvisí s dějinami mocného rodu, z něhož pošli páni z *Ryžemberka*, *Černínové z Chuděnic* a jiné drobnější rodiny, kteříž všichni nosili štít na zdél rozdělený, v jehož jedné polovici se tři pruhy na příč jdoucí spatřovaly; u Ryžemberských byly červené, u Černínů modré a ostatní polovice u obou červená. Na konci 12. a na počátku 13. století žili z tohoto rodu tři bratří: *Černín* (r. 1193—1215), *Břetislav* (r. 1193—1238) a *Drslav* (1205—1228). O prvním z nich jsme již povídali při dějinách Chuděnic, o posledním jako praotci větve Dolanských. Prostřední, Břetislav, stal se praotcem těch, kteří Ryžemberk založili. Psal se z Plzně, drže úřad královský v tomto kraji, a ke konci živobytí svého (r. 1238) ze Zbiroha. Roku 1228 měl již zrostlé syny. O mladším Černínovi již byla řeč; starší, *Břetislav* (r. 1228—1257), psal se roku 1245 z Biřkova a od r. 1247 ze Zbiroha. Podlé starých pamětí slula manželka jeho Mařena a syn *Děpolt*, kterýž se od r. 1251 vyskytuje a též ze Zbiroha píše. Býval komorníkem království a poprvé má r. 1279 na své pečeti název z Ryžemberka, který se pak stal u jeho potomků stálým.[1])

Nežli přikročíme k vypsání dalšího rozrodu, musíme ještě pojednati o tom, kde stál první Ryžemberk. Že nynější zřícenina hradu Ryžemberka jest starého původu, nelze upírati, ale vedlé jména jeho setkáváme se ve starých pamětech s pojmenováním ještě jednoho Ryžemberka a tento nad to se ještě nazývá starým. V dílčích cedulích totiž panství Ryžemberského r. 1581 připomíná se les jeden takto: vrch a hora, která se jmenuje Starý Ryzmberk po tu cestu, která jde od Heršteina k Prudickým

[1]) Zprávy ty lze shledati v Erbenových Regestech.

drahám až do těch mezí dělících Prudicko a Ryzmbersko a opět r. 1586 se připomíná vrch Spalov, též při něm hora Starej Ryzmbergk.[1]) Místa tato ukazují, že se tu míní hora, dnes Příkopy zvaná, neboť posud k její patě sahají obce Prudické, a cesta, o níž jest řeč, posud vede na úpatí Příkopů k Heršteinu. Na opyši této hory jako ostroh vybíhající spatřují se troje příkré náspy a troje příkopy, které staré hradiště zavírají. Dvoje zavírají hrad i s předhradím, jedny zavírají pouze zadní hrad, který byl neveliký (72 m. zdélí, 27 m. zšíří), podoby tudíž obdélné. Známky do dneška dochované svědčí o tom, že tu byl dřevěný hrad. Způsoba hradiště toho velmi starodávná ukazuje k tomu, že založeno bylo dávno před tím, nežli povstal nynější hrad Ryžemberk, a také před tím, nežli hradové po způsobu západním z kamene stavěni. Tedy můžeme směle za to míti, že již jeden z Břetislavův, a spíše první než druhý, sídlo toto starodávné založil.

Když si Čechové v 13. století opevňování po způsobu západním osvojili, oblíbili si dávati novým hradům jména německá. K oblibeným tehda názvům patřilo také jméno Riesenberg nebo-li Obrova hora. Kromě našeho Ryžemberka a Starého Ryžemberka byl ještě Nový Ryžemberk nad Kanici, a páni ze Mšeného, kteří na štítě lví nohu nosili, postavili si také Ryžemberk, totiž podlé našeho zdání hrad jmenovaný česky Šebín nad Livousy. I jest podlé toho pravdě podobno, že Děpolt prodav Zbiroh postavil si nynější Ryžemberk někdy nedlouho před r. 1279, opustiv nadobro starší sídlo na Příkopech, které se odtud jmenovalo Starým Ryžemberkem, buď že již takové jméno mělo nebo že bylo starším sídlem pánů Ryžemberských. Děpolt jsa té doby takořka hlavou rodu svého byl r. 1277 nejv. sudím zemským, roku 1279—1282 nejv. komorníkem, později s biskupem Dobšem místodržícím v Čechách, staraje se o upokojení země bouřemi stísněné. Jak se zdá, žil ještě r. 1291; r. 1297 byl pak mrtev. Synové Děpoltovi byli *Vilém*, *Břetislav*, *Protiva*, *Oldřich* a *Děpolt*. První čtyři vyskytují se od roku 1287 často, píšíce se napřed po hradě Ryžemberce; o Oldřichovi potom se nečiní nikde zmínky, za to objevuje se v pamětech od r. 1297 bratr jeho Děpolt. Asi okolo roku 1310 rozpustili svůj spolek a každý seděl na svém sídle; Vilém (roku 1287—1318) seděl na Skále a stal se předkem *Švihovských z Ryžemberka*. Nejmladší, Děpolt (r. 1287—1321), vyskytuje se od r. 1313 jako pán na Malesicích. O Protivovi po r. 1297 také není nic známo, a Břetislav (aspoň lze-li souditi z příjmení) vyskytuje se jako pán hradu Ryžemberka. Ten r. 1309 obdržel od Kuny opata a kláštera Kladrubského vsi Soběkury a Zemětice na dvě léta, aby zboží tato od kláštera vzdálená proti nepřátelům brániti se mohla. Později se dal na tu stranu, která se postavila proti králi Janovi, a setrval v bojích až do r. 1318. Král Jan povolal jej do soudu zemského, ve kterémž r. 1320 a 1321 sedal. V listě r. 1339 vyskytuje se také Břetislav z Ryžemberka jako svědek, ale není nám známo, máme-li zprávu tu vztahovati na starého Břetislava nebo syna jeho.[2]) Zdá se nám totiž, že *Břeněk* a *Děpolt* bratří z *Ryžemberka*, kteří se od r. 1348 vyskytují, byli Břetislavovi synové.[3]) Děpolt sice se připomíná již r. 1346, kdež oblehl hrad Valdek, a provázel roku 1355 Karla IV. ke korunování císařskému do Říma. Oba bratří vyskytují se r. 1356 v dílčích cedulích bratří Litických a r. 1360 od císaře byli posláni k ohledání mezí království, když do něho zasahoval bavorský rytíř Oldřich Waltauer a na území českém u vsi své Waldkirchen nový hrad Schellenberg založil.[4]) Nedlouho potom sedali oba na soudu zemském,[5]) Děpolta pak samotného nacházíme r. 1360 jako patrona kostela ve Zdemilech. Synem jednoho z obou byl *Ojíř*, jenž pojal za manželku Petruši z Kravař. Připomíná se poprvé r. 1372, kdež podával nového faráře do Stanětic. Roku 1385 vyskytuje se jako patron kostela Kdyňského Hynčík Pluh z Orlíka a roku 1390 podával zase s Ojířem nového kaplana ke kapli sv. Petra a Pavla při kostele Kdyňském ležící a ke kostelu Stanětickému. Nemáme ovšem zdání, proč se tak stávalo, nevědouce, byl-li Hynčík příbuzný Ojířovi nebo snad jeho věřitelem. Jisto jest, že od konce roku 1390 zase Ojíř byl samostatným pánem panství Ryžemberského, podávaje kaplana ke kostelu Zdemilskému.[6]) Králi Václavovi byl věrným přívržencem a zapsal se mu tak, že mu bude sám životně i se všemi služebníky svými, zvláště pak s hradem svým Ryžemberkem, kdykoliv potřeba bude, sloužiti tak, aby hrad byl králi otevřen a král mohl na hrad posádku položiti a na svůj náklad vydržovati. Za to zapsal mu král roku 1395 vsi Trstenice a Chody u Chodové Plané ležící a 20 kop platu na městě Domažlickém.[7])

Ojíř zemřel asi na rozhraní obou století, neboť roku 1403 již se vyskytuje *Břeněk z Ryžemberka* (bezpochyby syn jeho) jako patron kostela ve Zdemilech. Snad jest to týž Břeněk, kterýž se od r. 1398 na Moravě vyskytuje, vzav si za manželku Annu ovdovělou z Drahotouše a jsa od roku 1409 v držení Nasedlovic.[8]) Že Ryžemberk po r. 1403 prodal, jest jisto, ale ještě tu měla práva nějaká Eliška, dcera Ojířova, kteráž se provdala za Jana Pajreka z Janovic; neboť ji nacházíme ještě r. 1409 jako spoludržitelku

---

[1]) DZ. 23. C 24, 253. A 10. [2]) Viz Reg. a tab. vet. [3]) Palacký, Formelbücher I. 260, kdež starý přepisovatel napsal chybně Bohunko, maje psáti Brzenko. [4]) Arch. c. k. dvorský, rkps. Roudnický. [5]) Arch. č II. 340. [6]) Lib. conf. [7]) Formulář v archivu kapituly Pražské. [8]) Dsky zem. morav. Brandl, lib cit.

práva podačního ve Kdyni a r. 1419 vdovou.[1]) Ryžemberk dostal se v držení *Racka z Janovic*, jenž se r. 1407 sám jako patron na Zdemilech, ale od r. 1409 s bratrem svým Bohuslavem jako patron kostelů na panství vyskytuje. Oba bratří založili r. 1408 kapli a poustevnu sv. Kunhuty v Českém lese nade vsí Dešenicí, ku které přikázali domek a louku u kaple a plat na městečku Kdyni.[2]) Za tehdejších dob bylo málo tak nepokojných lidí jako Racek. Až do jara roku 1412 válčil s obcí Řezenskou, poněvadž mu nechtěli za jisté nároky dosti učiniti. Když pak mu zaplatili, učinil s nimi příměří a slíbil (28. dubna), kdyby je zrušil, že dá deset dní napřed věděti. Již v červnu téhož roku byl ve při s Jindřichem z Rožemberka, kterýž proti němu najal Jana Pajreka z Janovic svrchu dotčeného;[3]) půtka ta nevzmohla se proto, poněvadž Jindřich nedlouho potom zemřel. Potom odpověděl zemi a válčil s králem Václavem, až jej tento roku 1414 na milost přijal.[4]) Sotva bylo to odbyto, začal půtku s biskupem Pasovským, která do ledna r. 1415 trvala.[5]) Později přijal jej císař Zikmund ve svou službu, aby lidi císařské vedl, a dal mu list záškodní (roku 1418, 31. prosince), aby z toho škody neutrpěl.[6]) Když začaly náboženské války, zůstal Racek na straně katolické a dopustil se r. 1419, kteréhož ukončil půtky s Janem falckrabí a pány Sacenhofery na Fraunšteině, skutku šeredného; zajav v půtce, kterouž měl tehda s Klatovskými, Jana Nekvasu, kněze strany pod obojí, dal ho jako v dar Němcům bavorským, tenkráte svým spojencům, tito pak namučivše se s ním ukrutně, upálili ho konečně s velikou slavností.[7]) Osud tohoto kněze dojal všechny Čechy, a Racek tím hněv jejich na sebe uvalil. Když pak Zikmund roku 1420 dne 1. listopadu za Vyšehradem porážku utrpěl, umlácen jest Racek českými sedláky. Vdova po něm, Žofka, dcera Hanušova z Vildenfelsu, obdržela za odměnu služeb n. Rackem prokázaných od krále Zikmunda zápis na vsi Lišov, Lažany, Lelov a dvůr Maškrov kláštera Chotěšovského.[8])

Ryžemberk drželi po Rackovi bratří jeho *Bohuslav*, *Jan* a *Půta*. Všichni tři byli mírnější povahy než Racek, ale také rozhodní katolíci, jakož i v letech 1423 a 1425 všude na panství katolické faráře ke kostelům podávali. Bohuslavovi zapsal císař Zikmund r. 1420 vsi Cháchov, Timákov, Mokrušov, Radenice a Rozděš dílem za služby jeho, dílem za škody, které n. Racek utrpěl. Roku 1428 vstoupil Bohuslav v příměří se stranou pod obojí v Plzensku a r. 1429 obdržel zápis od Zikmunda na lesy řečené Hvozd a mýto v Nýrsku a na Hamřích.[9]) Z bratří dotčených žádný po sobě synů nezachoval kromě Racka, který měl syna též *Racka* řečeného, a ten ujal zboží své bezpochyby teprve po smrti strýců svých. Stalo se to arci v tu dobu, když němečtí křižáci poplenivše zemi, jako zlým svědomím puzeni, prve než české vojsko spatřili, do lesů k hradu Ryžemberku na útěk se dali. Nepokojná krev otcova přešla i na tohoto Racka, který se rád pouštěl do válek s Bavory. Roku 1434 byla taková válka s knížetem Vilémem, a Racek a jiní páni stáli se Zdeňkem Drštkou a Chody. Císař Zikmund dne 17. září strany sporné srovnal a tak zase mír na nějakou dobu trval. Ale r. 1439 zase nacházíme Racka v půtce s nějakým bavorským pánem, z toho pak povstala válka s knížetem Albrechtem. V dubnu roku 1440 jednáno o příměří, kteréž mělo trvati až do letnic (15. května). Ale hned potom zase začaly půtky a v měsíci červnu Albrecht Nothaft velice byl z Ryžemberka tištěn. Poslové knížete Albrechta stěžovali si po Hromnicích r. 1441 stavům v Praze shromážděným do Racka, kterak z hradu svého Ryžemberka nepřestává do Bavor činiti škody a zádavy, mírnému jednání se vyhýbaje. Žádal na stavech, aby Racka k pokoji napomenuli.[10]) Zdá se, že domluva stavů pomohla, neboť v dubnu začalo se s Rackem jednati, dne 31. května dán mu od knížete svobodný průvod do Strubiny, aby tu o jeho žádostech bylo pojednáno V létě se již schylovalo k míru, když byla mezi stranami výpověď skrze Bavorské a České pány učiněna, ale na podzim začaly půtky znova. Kníže zle toužil pokojným Čechům a sousedům při pomezí na Racka; dost ho chlácholili Pražané a jiní, aby „pro takového člověka svévolného všem z Čech, jenž cestami pracují, jeho svévolnosti požiti nedal" slibujíce, že budou o sv. Martině na sněmě žalovati.[11]) Nechuti ty a kyselosti protahovaly se pořád, až učiněn mír r. 1442 dne 2. září. Zajatí z obou stran byli propuštěni, všechny holdy a platy nucené byly zrušeny, a kníže přijav Racka za věčného služebníka svého slíbil mu za to ročně 200 zlatých (dukátů) dávati, a za to zavázal se Racek, že má býti Ryžemberk knížeti otevřeným zámkem proti všem nepřátelům, kromě krále Českého, ale tak, aby kníže lidem svým sám stravu dával. Za nedlouho zase počaly půtky, a v dubnu r. 1444 Racek a purkrabě jeho Bedřich z Valče zase škody činili; tentokráte však, jak se zdá, kraj Plzenský Racka k míru donutil. S Bavory nějaký čas držel mír, za to měl pře s českými pány, roku 1447 se Zmrzlíky na Kašperce, r. 1448 s Burjanem z Gutšteina.[12]) Mezi tím ho stihalo neštěstí. Na neděli družebnou (3. března) r. 1448 vyhořel hrad Ryžemberk téměř z kořen. Sotva byli za týden cosi na hradě ustavěli, povstal zase oheň na neděli smrtelnou (10. března) a zase všechno shořelo.[13])

---

[1]) Lib. conf. DD. 61 str. 223. [2]) Lib. erect. VIII. 23. [3]) Arch. říš. Mnichov. a Třeboň. [4]) Arch. č. I. 195. [5]) Mon. Boica XXXI. b. 130—132. [6]) Arch. č. VI. 40. [7]) Arch říš. Mnichov. Palacký III. a. 339. [8]) Palacký, Arch. č. I. 515. [9]) Arch. č. I. 530, arch. Domažlický. [10]) Arch. říš Mnichov., Třeboň., Palacký. [11]) Arch. č I. 321. [12]) Arch. c. k. dvorský a Třeboň. [13]) Veleslavín. kalend. h. 122.

Nové potyčky s Bavory začaly roku 1449. Od jara t. r. činěna příměří a pořáde prodlužována, a tak to trvalo do r. 1450. Kníže žaloval u Čechů na Racka a tento se zase omlouval, že mu Bavoři nechtějí nic rovného učiniti. Z obou stran se pálilo a dělaly se škody. Ještě r. 1451 žádali páni kraje Plzenského knížete Albrechta, aby šetřil Úsilovského, Heršteinského a Hostounského, poněvadž jim do té války s Janovským nic není. [1]) V letech následujících pleněno se zuřivostí. Roku 1452 dne 10. července poslal Racek 19 koní a strýc jeho Racek Pajrecký 12 koní; obojí se sebrali u Nýrska a vedeni jsouce vladykem Škorní pustili se napřed na statek Zeuching, kterýž náležel rytíři Albrechtovi Nothaftovi z Vernberka, a chtěli tu dobytek pobrati, ale nenašli nic, poněvadž byli lidé s dobytkem utekli. Tedy jeli do panství Koubského a přepadli ves Fausendorf. Tu zajali 120 kusů dobytka a hnali jej přes les ke Kdyni. Když však přišli k Prapořišti na vrch, tu je dohonili Nothaft a Martin Satlpognár z Lichteneka, majíce s sebou 37 koní, a svedli s nimi boj, ve kterém Čechům vzato 6 koní, tři koně zabiti a jediný jezdec Toklman, soused z Nýřska, zajat; ostatní davše se na útěk pospíchali k Ryžemberku. Tu se pustili Bavoři za nimi až k nějakým plotům před Ryžemberkem, ale v tom ti z hradu na koních i pěšky vyrazili, zahnali Bavory do lesa a všechen dobytek jim zase pobrali. Roku 1452 i r. 1453 pořáde Racek plenil, ale Bavoři jak mohli mu spláceli. I když mír r. 1453 byl zjednán, vpadli Saltpognár a Nothaft na panství Ryžemberské, pálili tu po vesnicích a brali dobytek. [2]) Když se Jiří Poděbradský stal králem, držel Racek k němu věrně; za to zastaven mu roku 1459 úřad Domažlický.[3]) Zdá se, že zemřel Racek r. 1461 dne 16. září a pohřben v klášteře Domažlickém. [4])

Bašta Okrouhlice na Ryžemberce.

Po Rackovi zůstali sirotci nezletilí *Smil* a *Volf;* pan Calta byl jich poručníkem a po smrti jeho Burjan z Gutšteina, ujec jich (tedy matka byla Gutšteinova), od krále Jiří (r. 1464) jim za poručníka dán. Kumpanec z Vidhostic byl purkrabím na Ryžemberce. [5]) R. 1477 došel Smil let svých a uvázal se v držení Ryžemberka. Doba poručenství byla pro Bavory dobou pokoje a proto od rad knížeti navrhováno, aby Smila i s hradem Ryžemberkem přijal do služby, pokud by se zavázal, že Bavorům škoditi nebude. Nevíme, stalo li se tak, ovšem však Smil kromě mírných zakročení ve prospěch svých příbuzných mír zachovával. Nedorozumění nějaká začala, když Smil po vánocích r. 1479 Jana z Veselé, služebníka bavorského, zajal a na Ryžemberce uvěznil. Bavoři se ho velice ujímali a způsobili, že měla býti v Domažlicích schůze, aby se nechuti uklidily. Když bavorští poslové do Domažlic přišli, přijala je rada s velikými poctami a nesouce vína a ryb, děkovali jim po česku, což jim Janek Veselský, zatím na závazek propuštěný, po německu vykládal, za všechnu přízeň, kterou jim kníže dosud prokazoval. Potom přišli pan Beneš z Kolovrat, pan Švihovský (Půta) a Roupovský a mnozí jiní páni na radnici a přinesli královské rozhodnutí, že má býti Jan bez náhrady propuštěn. Z pozdějších pamětí jde na jevo, že Jan byl Smilovi 700 fl. uh. dlužen, ale o vzniku toho dluhu nic nevíme. Smil jej mnohokráte pěkně i také šerednými slovy napomínal, aby ten dluh vyplnil, ale pořáde peněz nedostával. I psal mu „že jsi lhář nad svú ctí o penieze, jako zvyj. bezectník a cti nejmáš, nebo mi ji zastavil a ode mne ji vyvaditi nechceš.“ Jakýsi Jakub Šarfcant, soused Mnichovský, také se dostal do vězení na Ryžemberk, z něhož byl pak vyručen. Jednalo se tu o nějaké voly, kteréž

[1]) Archiv říš Mnichov. Archiv č. I. 321, Palacký, urk. Beitr. 24. [2]) Archiv č. I. 323. [3]) Archiv c. k. dvorský. [4]) Tak rozumíme náhrobku popsanému v rukopise II. B. 2. knihovny Pražské. [5]) Břežan, archiv č. IV. 241.

byl Jakub od Smila přejal a za něž musel zaplatiti 700 fl. Snad jsou to ty peníze, o něž měl činit s Janem Veselským.[1])

Rokem 1453 počínajíc panoval v Čechách zvyk, vyprositi si odúmrtí královská „po smrti kohokoliv“, kteréž formy dříve nebývalo. Bylotʼ zajisté odúmrtní právo velikým břemenem tehdejší šlechtě, a tedy každý, jemuž péče o to byla, hleděl vyprošením si toho práva zameziti výprosu jiným osobám. Kdykoliv tedy formu takového provolání nacházíme, domníváme se, že výprosník byl buď dědičným držitelem dědin vyprošených, buď měl na nich právo věnné nebo zástavné. Roku 1482 provolán jest v Domažlicích hrad Ryžemberk po smrti kohokoliv a odúmrtí králem darováno *Barboře z Valdšteina* a synu jejímu *Jindřichovi z Kolovrat* na *Krakovci*, kteří ovšem nebyli držiteli. Provolání tomu odpíral Smil z Ryžemberka k obraně práva dědičného, pak Adam z Hradce a Půta z Ryžemberka a ze Švihova. Smil, který známostí práv zemských a nadáním politickým vynikal, seděl ještě r. 1485 na soudě zemském a brzo potom zemřel[2]) a *Volf z Janovic*, bratr jeho nedílný, nejen roku 1486 vstoupil na odpor provolání svrchu psanému,[3]) nýbrž i potom dědičně a skutečně držel hrad Ryžemberk. Do pohraničných půtek mezi Čechy a Bavory, které přece někdy vypukly, se nemíchal; víme i zejména, že roku 1496 silnice bránil Bohuslavovi Rochci z Otova, jenž tehda válčil s knížetem Albrechtem Bavorským.[4]) Král Vladislav potvrdil mu roku 1492 zápis na Hvozd a r. 1494 dovolil Volf Mertlovi z Mochova, sklenáři, aby si postavil novou huť za Čachrovem, k níž by požíval lesův na království, a z toho aby úrok platil na Ryžemberk.[5]) Na podzimku r. 1497 udál se s Ryžemberkem zjev mimořádný, jemuž podobného v Čechách nenacházíme. Pro lepší upokojení krajiny a zvláště pro stavení loupeží a vražd silničných sestoupili se dohromady rytířstvo a města krajů Plzenského i Prachenského a koupivše od Volfa staroslavný hrad Ryžemberk i s panstvím za 16.000 kop gr. č. tak říkaje na akcie, ustanovili ze spolka způsob, kterým hrad a panství ku prospěchu všech požívány a spravovány býti měly. Ovšem ne všichni zemané a města aniž z jaké povinnosti účastnili se v té věci: byl to příklad dobrovolné associace. Města kraje Plzenského byla Plzeň, Klatovy, Domažlice a Stříbro, kraje Prachenského Písek, Vodňany a Sušice; z rytířův nejsou nám známi zejména nežli Petr Kaplíř ze Sulevic na Vinterberce, Václav z Roupova na Roupově, Jan z Klenového, Volf a Heřman z Janovic, Otík Kamýcký ze Stropčic a Beneš Častolár z Hořovic a na Hradišti. V zápise smlouvy o to uzavřené bylo vyminěno, že kdyby celému „spolku“ odepřen byl vklad zboží Ryžemberského do desk zemských, pan Volf měl jej tam vložiti na jména předních účastníků stavu rytířského a dědiců jejich; ale proto kdokoli summou jakoukoli přispěje ke koupi, má dle raty své míti stejné právo se všemi jinými. K vrchní správě té majetnosti zřízeni čtyři „starší“, dva od rytířstva i měst Prachenského, dva tolikéž od Plzenského kraje, ježto po každé po dvou létech postoupí svých míst starším nově zvoleným; ti mají ze spolka saditi hejtmana tomu hradu a přihlížeti ke správě celého zboží. Při zápise však této nejstarší nám známé společnosti akciové v Čechách užil duch onoho věku příležitosti, připojiti také pravidla mravní, kterými všichni účastníci měli zavázáni býti: pod určitými pokutami zapovídána hra v kostky nebo v karty o peníze,

Část hradeb Ryžemberských.

[1]) Archiv říš. Mnichov. [2]) Palackého děje V. a. 251, rel. tab. II. 403. [3]) DD. 17. f. 225. Volf se píše seděním na Ryžemberce již r. 1484 (Archiv gub.). [4]) Archiv č. I. 331. [5]) DZm. 52. archiv gub.

přílišný luxus v jídlech, svády, hanění a pobídky k boji atd. Společníci všichni měli různice, kteréž by vznikly mezi nimi, vznášeti přede vším na své starší k narovnání přátelskému; měli ostříhati ze spolka silnice Stříbrskou, Tepelskou, Nýrskou a Kdyňskou, aby se kupcům ani formanům na nich nedála škoda; za to, kdyby povstala válka v zemi, bude každý společník stavu rytířského stěhovati moci manželku i děti do kteréhokoli z měst dotčených a míti tam i vojenské stanoviště etc. Placení summy trhové mělo počíti po sv. Havle r. 1497; nikdo však neměl práva svého na zámku Ryžemberku jinému ani dáti ani prodati nebo zastaviti.

Pochybujeme, že by spolek ten skutečně byl vešel v držení a požívání hradu a panství Ryžemberského, neboť brzy roznášela se o něm pověsť ukrutná, jakoby obmýšlel bůhví jakou vzpouru a převrat v zemi. Správce zemský Petr z Rožemberka zajel si proto sám do Plzně a o suchých dnech adventních někteří ze zápisníků dostavili se dobrovolně na hrad Pražský, aby upokojili soudce zemské o svých úmyslech. Nicméně psal král Vladislav o té věci panu z Rožemberka dne 17. února r. 1498 v tato slova: „Ze psaní tvého porozuměli jsme napřed tomu puntování rytířstva i měst krajů Plzenského a Prachenského a potom pilnosti tvé, kterouž máš při tom ouřadě hejtmanství. I věziž, že jsme my o takových zápisích a puntování poručili urozenému Janovi ze Šelmberka mluviti a jednati na tomto příštím sněmu s pilností mezi prvním a předním poselstvím a v takových věcech usadili jsme tebe a téhož Jana za prostředky mezi pány a rytířstvem“ etc. Ale o jednání sněmu zde dotčeného od (7. do 23. března r. 1498) nevíme mnohem více, nežli co psal pan z Rožemberka králi, že na něm některé věci nejpilněji dokonány býti nemohly, a do sněmu druhého k suchým dnům letničným (6. června sl.) odloženy byly. [1])

Těžce tedy šlo, aby Ryžemberk byl ve dsky tomuto spolku vložen; soudíme však, že Volf, jenž jej prodal, k držení jeho již se nedostal. Uchýlil se na nějaký menší statek, kterýž zůstavil umíraje († roku 1525) synu svému Janovi, s manželkou svou roz. z Roupova zplozenému. [2]) Ryžemberk koupil po událostech námi popsaných *Jindřich Prušenk ze Štetenberka*, rakouský pán. Není pochyby, že koupi sprostředkoval sám pan Petr z Rožemberka, neboť Jindřich měl již od roku 1483 sestru jeho Elišku za manželku. Ačkoliv byl již r. 1490 vešel v držení hradu Helfenburka, přece ještě od stavů českých nebyl přijat za obyvatele; [3]) to asi bylo příčinou, že roku 1499 syna svého Oldřicha i s hrady Ryžemberkem a Helfenburkem dal pod moc a ochranu panu Petrovi, jenž se zase zavázal, že oba hrady vydá, až Oldřich k letům přijde. [4]) Když potom Oldřich koupil Kladsko, velice se o to brali stavové čeští, aby panství to cizozemci nebylo postupováno. Takovým způsobem mu žádné panství ve dsky vloženo nebylo, až když Oldřich, syn jeho, kterýž se psal hrabě z Hardeka a z Mochlantu, byv přijat od krále a stavův za obyvatele, přiznal se (r. 1502 dne 11. března) s hrady svými Kladskem, Helfenburkem a Ryžemberkem ke koruně české a slíbil práva zemská a nálezy obecní držeti. [5]) Z neznámých příčin nechtěl Jindřich Ryžemberk držeti; úmysl ten měl již r. 1504, když odtud věno manželky své Elišky přenesl na Osterberk, [6]) r. 1508 pak odevzdal Oldřich dskami zemskými Ryžemberk hrad, dvůr popl. pod zámkem, Kdyni městečko se dvorem, vsi Břevňov, Hluboký, Novou ves, Stařnec, Prapořiště, Smržovice, Žlíbkov, Zhřichovec (?), Modlice, Zimoběšice, Mlynářice, Markvartice a Stanětice *Břetislavovi Švihovskému z Ryžemberka* a na Rabí. [7]) Témuž odevzdal Oldřich r. 1510 také všechny majestáty na Hvozdy, na clo ve Stříbře a jiné požitky, kterých byl Volf nabyl. [8]) Takovým způsobem dostal se zase Ryžemberk tomu rodu, který jej byl založil.

Břetislav nezůstal v držení Ryžemberka, nýbrž přejal jej jakožto nejstarší bratr *Vácslavův*, neboť ten byl Ryžemberk r. 1504 kupoval a také již hrad odevzdaný měl, když nedlouho potom zemřel. Ale lidé dobře pamatovali, že Vácslav od hraběte Hardeka převzal čtyři veliké tarasnice a srubnici, děla, která byla na baště pod velikou světnicí, kteroužto střelbu byli před tím z Helfenburka nebo Kladska přivezli. [9]) Od roku 1511 vyskytuje se jako opatrovník a poručník nezletilého syna Vácslavova Jindřich Švihovský, bratr Břetislavův. [10]) Vypravovali jsme již při dějinách Švihova (na str. 18.) něco o poměru Jindřichově k *Janu Půtovi*, synu Vácslavovu. Když tento let svých dosáhl, postoupil mu Jindřich r. 1524 za díl jeho půl Švihova a Ryžemberk. Byl tu tehda purkrabí Častolár z Dlouhévsi. [11]) Jan Půta byl ničemný hospodář a marnotratník. Sotva ujal Ryžemberk, hned učinil s Častolárem smlouvu o nájem, ale nevedlo to k ničemu, tak že z nájmu za nedlouho sešlo. Tedy udělal Půta r. 1527 na jaře smlouvu se strýcem Břetislavem; tento měl držeti Ryžemberk dvě léta a měl 250 kop na rozdílné časy vyplniti. Půta naproti tomu se zavázal též k nějakým výminkám, ale ani jedna ani druhá strana smlouvy nedodržely. Břetislav měl postoupiti hradu na počátku máje r. 1529, ale postoupil teprve v lednu r. 1536 a lidi teprve na zejtří Hromnic a z 250 kop, které měl dávati, zaplatil do r. 1532 jen deset kop. Půta zase proti druhé

---

[1]) Palackého dějiny V. a 407. [2]) Archiv Třeboň. [3]) Palacký V. b. 24. [4]) Archiv mus. [5]) Archiv Svatovácslavský. [6]) Archiv Třeboň. [7]) DZ. 2. K 24. DD. 63. str. 108. [8]) DZm. 52. [9]) Reg. kom. soudu. [10]) Archiv říš. Mnichov. [11]) Reg. kom. soudu.

Jan ze Štralburka.
(Podlé starého něm. obrazu.)

smlouvě, která mezi nimi byla v Budějovicích učiněna, pobral obilí vymlácená a jednu pernu žita nevymláceného a peněz, klénotův a koflíků pozlacených, jež si od Břetislava vypůjčil, nevracoval. Ujal tedy Půta potom Ryžemberk, na němž dosud byl hejtmanem Jan Kanický z Čachrova (r. 1529—1530).

Podlé starých majestátů patřila k Ryžemberku cla, totiž u Hvozdu a u Stříbra; oboje pocházela ze zápisů Zikmundových, kteréž n. Volf buď dědil anebo koupil. Ta cla vymáhal Půta, kterému se dobře nevedlo, nelítostně a zarážeje nová cla, v soudy upadával. Když Bartoloměj z Normberka s tovaryši hnali stádo volů do Řezna ku potřebě vojska králova, voly ty kázal Půta sebrati, řka, že cla nezaplatil, ač nikde znamení po clu nebylo; ale byl pak odsouzen r. 1532 ty voly propustiti. Jiný soud měl s Šebestiánem Hofmanem z Normberka, jemuž u Kladrub 3 kopy a 23 vepřů pobral. Byltě sice zvyk, že kupci s velikými koupěmi ke Kladrubům jezdili a dobytky honili, ale který se tak vyhnul silnici Stříbrské, povinen byl zboží vycliti a vzíti si cejch od celného ve Stříbře. Čeládka Hofmanova pasouc vepře na gruntech města Kladrub, poslala nějakého Jíru k vyclení těch vepřů do Stříbra a z toho místa se nehýbala aniž prohnala; ale úředník Půtův zájem učinil přes to, že v tom Jíra vrátiv se oznamoval, že cejch má. Hofman tedy žaloval a Půta byl odsouzen (r. 1532), aby vrátil vepře ve dvou nedělích. Když zajal Půta pro podobnou příčinu Kryštofovi Amanovi a jeho tovaryšům 602 voly a tito jej obeslali k soudu komornímu, propouštěl je Půta u soudu, ale původcové vědouce proč žádali přece za výpověď; a výpověď byla taková, aby Půta voly propustil a jestliže by se který vůl kam poděl a zase se nenavrátil, aby se s nimi o to smluvil.[1])

Břeněk z Ryžemberka.
(Podlé starého něm. obrazu.)

V ustavičných závadách jsa a nijak z nich nemoha vybřísti, prodal Půta r. 1535 městečko Kdyni, ves celou Hlubokou, v Stanětících dvůr pustý a les Hvozd manželce své *Evě Švihovské ze Sudoměře.*[2]) Při tom prodal Ryžemberk s ostatkem panství t. r. Adamovi Řepickému ze Sudoměře a dotčené paní Evě, jako poručníkům dětí po n. Janovi Ryžemberském z Janovic. I poručil Janovi písaři, aby jel na Ryžemberk s panem Vilémem z Klenového a tu aby s purkrabím Janem Rochcem z Otova zámku postoupil, jehož měl Vilém přijíti k ruce poručníkův. O prodej ten učiněny byly s Vilémem cedule řezané, rovněž Eva takové cedule učinila s Vilémem o prodání Kdyně, ale ani těch ani druhých cedul Eva nevydávala, nýbrž je za sebou podržela i když se stalo postoupení hradu dne 24. září. Evu ta věc rozešla, zdržovala konečné odevzdání panství, také lidi ve Kdyni nepropouštěla z poddanství, ano přímo je naváděla, aby se Vilémem nespravovali. Po celý rok protahovala tu věc, až přišlo k následujícím příběhům:

Roku 1536 v sobotu po svatém Havle (21. října) udeřili na Ryžemberce dvakráte z hákovnice. I sebrali se jízdní i pěší kušemi napatými a jinou zbrojí, skočili s luk přes ploty a běželi do Kdyně. I vyšel soused Vaněk Štěpánek a zavolali naň řkouce: „Jdi k úředníku," neboť tu byl v městečku. I přijda k němu Štěpánek řekl: „Co mi chcete, pane purkrabě?" On řekl: „Jděte na zámek k panu Vilémovi, poněvadž jste nechtěli k němu dobrovolně jíti, již vás teď pan Vilém kázal k tomu mocí připraviti." Řezník Jan Burjanek, uviděv to množství lidu zbrojného, hned krám zavíral, ale když do domu chtěl ujíti, vběhl za ním jezdec, křiče: „Stůj, jsi jat!" „Pane, proč mě jímáte, neb jsem žádnému jak živ nic neučinil?" „Pojď, nebo k tobě z kuše udeřím." „Pane, nestřílejte, nemáte proč." „Nu, vezměte ho před se!" I vzali jej k jiným. Řehoř Skrabař chtěl té chvíle, když se stal pokřik po městečku, z domu vyjíti; i vzali jej oděnci hned za ruce a vedli jej. I sedl na kládu, neb byl bos i nechtěl jim bos jíti. A když ho nechtěli oni do stavení pustiti, kázal sobě škorně vynésti a jakž „bul", vzali jej za ruce. Duchek Kovanda ze Kdyně byl na dvoře, když k němu přišel Jan Horsický a pověděl, že má nahoru jíti. I řekl Duchek: „Když musím, tehdy musím jíti, jen mi račte příti, ať na se nějakou sukni vezmu."

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 4. C 7.

A když vyšel z domu, řekl Horsický: „Jen se tak zachovej, já tobě pro sukni nebráním jíti.“ Když vyšel na městečko, viděl, ani se sousedé hadrují s Koloveckými a Úsilovskými, i řekl: „Milí sousedé, nehadrujte se, však vidíte, že s nás moc mají.“ A soused Jan Burjánek řekl: „Kterak mám nahoru jíti? a já nemám na sobě nic, ani mi se nedají obléci.“ I prosil Duchek těch pánův, aby mu dali obléci, že zaň slibuje, že mezi ně zase přijde. A tak učinili. Sebrali potom všechny sousedy i rychtáře Víta Zlatohlávka. Když totiž tento šel z lázní, pustili se po něm jízdní i pěší s kušemi napatými a se zbrojí (šavlemi a oštípy) a šípy měli naložené, množství lidu. Horsický nejprv se k němu přihodil a Jan Úsilovský s kuší napatou kázal jej vzíti. I vzali jej za ruku a vedli se s ním pěší. I řekl rychtář: „Pane Horsický, proč mne béřete, že jsem nic proti V. Mti. neučinil ani proti své paní J. Mti.“ Tu se se všemi hnali na Ryžemberk a šli vedlé něho stranami s oštípy, a když jej na hrad přivedli, tu po nich most zavřeli. Okolo železných dveří stál počet nemalý lidí ozbrojených. Pan Vilém zavolal potom rychtáře před sebe a ptal se ho, proč mu platu nechtějí dávati a jeho poslouchati. Pověděl Vít: „Milostivý pane Viléme! Měl jsem připsání od paní své, abych V. Mtí. se nespravoval ani úředníkem Vaším.“ Odpověděl pan Vilém: „Toto chci učiniti, abyste se mnou spravovali a paní J. Mti. platu nevydávali ani mně, pakli toho nechcete učiniti, že to vím dobře, kam obrátiti. Vezmi, ouředníče, povraz.“ Chtěl je sázeti do věže, i museli to učiniti z přinucení Vilémova, že se jemu v ničem protivovati nebudou. Pak rychtáře ze zámku pustil.

Z toho jen povstávaly nové soudy. Aby z těch sešlo, učiněna nová smlouva mezi Evou a Vilémem z Klenového, tak že si Vilém najal Ryžemberk do tří let, bude-li v tom vůle Adama Řěpického, bratra jejího, jako druhého poručníka. Roku 1541 dne 24. května tedy jel Vilém sám čtvrtý na Švihov, a odtud na Ryžemberk jeli s ním Eva a Jan Horsický; a tu Jan Rochce z rozkázání Evina Ryžemberka postupoval. Potom rozkázala Eva Vácslavovi písaři, aby obročnici změřil, také mu poručila paní, aby psaní učinil ke Kdyňským a do vsí, že se mají panem Vilémem spravovati a jeho poslušni býti. Když pak Vilém od Rochce klíče obdržel, mluvil k němu Vilém, aby u něho tři nebo čtyři dni pobyl, že mu chce rád za tu práci učiniti, k čemuž Rochce odpověděl, že to pro pána rád učiní. Potom v úterý po svátcích letničných (7. června) přijel Vilém zase na Ryžemberk a odtud jel do Kdyně. Tu se hned sešli někteří lidé v hromadu a pán jim dal list od paní Evy; šli stranou, dali sobě přečísti a potom přišedše zase pověděli, že rádi jím se chtí spravovati a žádným jiným, potom také prosili, aby pán byl laskav na ně. Mezi tím zase to Evu rozešlo a poněvadž byla Kdyně jejím dědictvím, nechtěla ji pustiti Vilémovi a naváděla sousedy k neposlušenství. Dne 22. října tedy zase jeli Ryžemberští dolů do Kdyně. Služebníci jeli s sebou, ale přikázáno jim, aby zbroje nebrali, také jim bylo poručeno, aby sousedům nepřekáželi a do domů nechodili. Lidé mnozí zase se sešli na hromadu a Rochce mluvil k nim: „Proč se panu Vilémovi nechcete spravovati?“ Odpověděli, že jim paní Eva přikázala, aby se mu nespravovali a žádnému jinému, než paní Evě. Tu odsekl Rochce: „Sousedé, styďte se! a jděte teď ku panu Vilémovi na zámek.“ Ale sousedé se vytáčeli, řkouce: „Milý pane hejtmane, nyničko sousedé při hromadě nejsou.“ Poručil Rochce: „Sezváněјte se na planýři a svolejte se!“ Tedy zazvonili a sešli se všichni a pak šli nahoru. Jak přišli na Ryžemberk, ptal se jich Vilém, proč se jim nechtějí spravovati vedlé té smlouvy. Odpověděli: „Jest nám přikázáno, abychme se žádným nespravovali, než paní Evou, i ta nám psaní učinila, abychom pana Viléma v ničemž poslušni nebyli a jemu platu nedávali.“ Potom Vilém k nim mluvil, aby tedy jí Evě také nedávali platu, než až se to vykoná (t. j. na soudě rozhodne) a žádnému žádného slibem nezavazoval, žádného do věže nesázel a lidé jeho neměli zbroje ani kuší napatých. Když šli Kdyňští

Zbytky zdí Ryžemberských.

dolů, povídali si mezi sebou: „My jsme se pána svého báli, a nic nám zlého neřekl a žádný závazek nám neučinil.“ [1])

Pro všechny tyto věci přišlo k soudům a konečně nuceni byli i Půta i Eva smluv svých dodržeti. Tedy Půta vložil ve dsky zemské *Volfovi Ryžemberskému z Janovic* hrad Ryžemberk se dvorem, dvůr ve Kdyni, vsi Prapořiště, Brnířov, Novou ves, Stařec, Lipkov, Modlice, Zimoběšice, Mlynářice, Markvartice celé, osedlé i pusté, v Smržovicích, Řichovicích a Staněticích c. t. m. a tento hned potom panství to dskami zase *Anně z Říčan*, poručnici statku n. *Jana z Gutšteina* odevzdal. [2]) Anna pak od Evy již ovdovělé Švihovské Kdyni s příslušenstvím dokoupila (r. 1548). Tím však ještě nebylo po sporech. Neboť i potom Kateřina z Roupova, vdova Volfova, soudila se s Evou o některé klénoty a koflíky, které Evě byla zastavila a žádala, aby ti, kteří na to půjčovali, takové klénoty při úřadě Pražském na hradě položili. [3])

Hrad Domažlický od jižní strany.

Jan z Gutšteina byl s chotí svou Annou tři syny, *Jiříka*, *Albrechta* a *Kryštofa*, zplodil [4]) a posledním svým pořízením (r. 1541, 31. prosince) nad nimi učinil poručníky Jana mladšího Popela z Lobkovic na Mašťově, Heralta Kavku z Říčan na Štěkni, Jana mladšího z Říčan na Obděnicích, Šebastiána z Hrádku na Nekmíři a Diviše Černína z Chuděnic, kteří až do r. 1552 panství sirotkův spravovali. Zatím byli Jiří a Albrecht plných let dosáhli a správu panství převzali. Nedělili se a společně na hradě hospodařili. S Domažlickými se soudili r. 1556, jsouce viněni z pychu, když u Stanětic dříví složené a zdělané okolo 40 hranic, které poddanému Domažlických náleželo, sebrali a odvezli. Událosť zvláštního způsobu obsažena jest v pamětech roku 1561. Když tehda kníže Bavorský s manželkou pod Ryžemberkem jel, tu nějaký puškař z Ryžemberka střílel. Co udělal, nevíme, ale známo jest poručení dané Domažlickým, u nichž bydlil, aby jej dobře opatříce, aby na cestě neušel, na hrad Pražský dopravili. [5]) Asi v ty časy se oba oženili. Jiřík pojal Anežku z Rabšteina, dědičku statku Svržna, kteráž mu porodila syna *Jiříka Volfa*, Albrecht pak pojal r. 1567 Aničku z Leskovce, s níž měl syny *Jana Burjana* († 1574, 6. ledna) a *Jana Viléma*. Ale poněvadž Albrecht již před r. 1570 zemřel, spravoval Jiřík sám panství Ryžemberské a Záhořany, kteréž byl s bratrem nedlouho před jeho smrtí koupil. [6]) Jako držitel a poručník učinil také r. 1577 smlouvu s Domažlickými o hranice mezi Ryžemberkem a zbožím městským. [7])

Roku 1581, když Jan Vilém ve spolku se strýcem zůstati nechtěl, došlo k dělení jmění, kteréž posud bylo společně spravováno. Jan Vilém dostal při tom tvrz, dvůr a ves Záhořany, louky některé od zámku Ryžemberka, chmelnici pod zámkem, díl městečka Kdyně, dvůr a ves Stanětice, vsi Sedlec s ovčínem, Hřichovice, Prapořiště, Stařec, Hájek, v Oprechticích poustku, městečko Nový trh, před tím

---

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 4. G 11—12. [3]) Archiv Třeboňský. [4]) DZ. 1. J 6. Kryštof se později nepřipomíná. [5]) Reg. kom. soudu, archiv Domažlický. [6]) DZm 47. F 12, Břežan ve vývodu pp. z Gutšteina. [7]) Archiv Domažlický. Ondřej Šváb z Nízkého Přívozu byl r. 1564 hejtmanem na Ryžemberce (Starý kopiář Klatovský).

založené, a ves pustou Kojetice za Starou Kdyní.[1]) Ostatek, totiž hrad Ryžemberk s dvory Modlickým a Novým dvorem, druhá polovice městečka Kdyně, vsi Brnířov, Hluboký, Nová ves, tři sedláci v Smržovicích a grunty, na nichž Hyršov a Springenberg buď stály nebo později povstaly, zůstaly Jiříkovi.[2])

Jan Vilém potěšiv se dědictvím svým jen krátký čas, zemřel r. 1584 a poručil veškeré jmění své sestře své Sidonii vdané Holické ze Šternberka a strýci Jiříkovi, oběma na rovný díl a tak, kdyby někdo z nich část svou prodati chtěl, aby tři měsíce před tím druhému napřed věděti dal, chce-li sám díl ten koupiti; vůbec aby zboží to zůstalo v rodě Gutšteinském.

Hrabínka Sidonie, choť Petra Karla Holického ze Šternberka, neřídila se tím ustanovením, nýbrž prodala r. 1585 dědictví své ve vsi Řichovicích obci Domažlické za 280 kop gr. č. a potom i zboží Záhořanské s tvrzí a několika vesnicemi Janovi z Vidršperka na Mutěníně za 26.215 kop míš.[3]) Jiří, který byl zatím statek Koutský od Vácslava Vojslava z Branišova koupil a s Ryžemberskem spojil, odpíral prodání Záhořan a o ně s neteří svou se soudil. Také s Videršpergárem pro to byly nechuti. Roku 1589 v létě přijel Jiřík na koni maje při sobě šest jízdných, kteří měli krátké ručnice, a nemálo lidu pěšího s dlouhými ručnicemi, oštípy, rohatinami železnými a jinými zbraněmi na dědinu poplatnou člověka ze Záhořan a tu na Jana přítomného ručnice své dobýval, koněm jej na mandel potřel, až i na vůz vrávoral, mnoho mu zlých slov dával a konečně jej prutem přes ruku šlehl, až okrvavěl. Nežli však věc ta vyřízena byla, Jan zemřel (r. 1590). Naproti tomu soudil se zase Jiřík r. 1591 s Janem Mirem, opatem Karlovským v Praze, jenž byl Matouše Vlacha, kuchaře svého a poddaného Jiříkova tak zbil, že jej okrvavil.[4]) Za dob těchto byl již Jiřík stářím sešel a proto napsal r. 1597 dne 5. srpna poslední své pořízení. Jím odkázal Ryžemberk s tvrzí Koutskou a vším příslušenstvím strýci svému *Jindřichovi Burjanovi* hraběti z *Gutšteina* na Štědré (synu někdy Jindřicha hraběte z Gutšteina na Nepomyšli) s tou výminkou, aby hleděl zboží Záhořanské zase s Ryžemberkem spojiti. Druhému strýci, Jindřichovi Lorencovi (bratru mladšímu Jindřicha Burjana), odkázal zboží Hostounské s příslušenstvím a poručil ještě, aby oba dědicové znamenité odkazy příbuzným jeho a úředníkům na panství vyplatili. Zemřel r. 1597, 28. srpna, dočkav se 78 let věku.

Hrabě Jindřich Burjan pojal k manželství Sibyllu, dceru Jiříka Petra ze Švamberka, a věnoval jí r. 1610 na tvrzi, dvoru a vsi Koutě.[5])

Roku 1607 na velikou noc byl Jindřich Burjan u svého bratra Jindřicha Lorence na Hostouni. Když poobědvali a zase do kostela na nešpor jíti chtěli, přijel k nim Volf Abraham Lamingár z Albenreitu se svým bratrem Jozefem, kteréžto bratří rádi viděli a s nimi doma zůstali. Když pak byli chvíli poseděli, tu Volf pana Burjana „slovy škrabal" napomínaje jej, aby sobě vdovu Kocovou na Olši vzal. Tu jej Burjan několikráte prosil, aby s takovými řečmi mlčel, že dobře ví, kde a kdy se oženiti. Ale on se nikterak spokojiti nechtěl, nýbrž jak předešle, tak i zase při večeři za stolem „paní Kocovou jej škrabal", až i manželka Lorencova jej Lamingára napomínala a prosila, aby se spokojil. Potom když od stolu vstali, Lamingár se zase s touže řečí k Burjanovi nutkal, ale Burjan jej odbyl řka: „Můj Lamingáre, spokojte se, já jsem již celý den dosti slyšel a trpěl, kdyby na dlouze bylo, tehdy bychom nezůstali přátelé." Spozorovav to Lorenc poručil jako pán domu panoši svému, aby Lamingára k „šenktyši" vedl, sám pak chtěl bratra do ložnice sprovoditi. Když již odejíti měl, promluvil k němu Lamingár, že by mu chtěl sloužiti. Řekl Burjan, jestliže by mu nechtěl životem, poctivostí a statkem sloužiti, aby věděl, že se on nechce víceji se stavem rytířským spřízniti, nýbrž do stavu svého dáti. Když pak Lamingár odpověděl, že stavu rytířského potupuje, řekl Burjan: „Ne, neboť jsem já jednu stavu rytířského měl a mám poctivé přátely Reysengrynery, kteří moji švakrové jsou, proč bych měl ty stavu rytířského potupovati?" Když pak potom se Lamingár proti němu stavěl, pravil Burjan: „Ej, Lamingár, já pamatuji, když jsem již u mého pana strýce nebožtíka 3 koně na stání měl a na vojnu jel, že jsi ty toho času ještě lízač a šelmou byl." I vykřikl Laminger: „Hrabě, ty lžeš!" Tu jej Burjan strčil, Laminger pak hned zbraň svou na pána vytrhl, ale Burjan popadl jej holýma rukama, a jej i s kordem jeho k lavici přitřel. I vytrhl Lamingár korduláč a okrvavil Burjana a byl by mu ještě více uškodil, kdyby mu nebyl hejduk ten korduláč vytrhl. Burjan měl z toho posekání veliké bolesti a dva prsty chromé.[6])

Když začalo povstání r. 1618, přidal se Jindřich Burjan ke stavům odbojným a připovídal jim pomáhati všemi silami, což oni s vděčnou myslí přijímajíce osadili hrad jako důležitou pevnosť pomezní dobrou posádkou, jíž velel nejvyšší Haag (Hák). Nařízeno mu, aby všechno spolčování Plzenských s Bavory přetrhoval a bránu zemskou opatroval. Plzeň padla a věci stály pro stavy dosti dobře až k osudnému r. 1620, když císařští vtrhli do Prachenska; tu padly Volyně, Kašperské hory, Sušice, Volary, Vimberk,

[1]) DZ. 253. A 10. [2]) Bílek, děje konf. 129. [3]) DZ. 23. C 24, 67. O 2. [4]) Reg. kom. soudu. [5]) DZ. 135. F 19. [6]) Reg. komorního soudu.

Vodňany, Prachatice a konečně Písek. Řádění císařských v těchto místech způsobilo po celé krajině hrůzu. Don Baltazar de Maradas, jenž zatím přes Klatovy a Janovice do krajiny Kdyňské byl pronikl, spojil se s Bavory před hranicemi stojícími a nyní se obrátil proti Ryžemberku, na němž byla posádka Mansfeldská, vším potřebným dobře opatřená. Zkušený Španěl dav útokem ke hradu hnáti, hned poznal, že nemožno hradu dobyti mocí; mínil tedy užiti lsti. Kázal bavorským vůdcům Haimhausenovi a Lindlahovi, aby obléhali sousední město Domažlice, kde ležely 4 kompanie pěších a 2 kornety jízdy, udatně se po několik dní bránice; sám pak 12. října okolo půlnoci s nevelikým počtem jízdy až pod hrad přitáhl, a hradu tímto způsobem se zmocnil: Rozkázal jezdcům ssedati s koní a rozsvítiti sobě lunty, nejinak jakoby lidé pěší byli. To když učinili, postupovali v pořádku svém znenáhla vždy blíže k zámku a při tom bubnovalo se a pískalo velmi hlučně, než jakoby tu několik mnoho praporců pěchoty bylo přítomno, kteráž by mínila mocí zámek slézti. Vojáci hollandští, jimiž týž hrad byl osazen, nedomnívajíce se jináče po těch luntech rozžžatých a bubnování ustavičném, než že by byli velikým houfem mušketýrův obklíčeni, ulekli se toho velice, ovšem pak pohrůžky silné Don Baltazarovy, který k první bráně přitáhna ve jménu vévody bavorského Maximiliana posádku vyzýval, aby se vskok poddala, sice že s nimi hůře než s Píseckými naloženo bude. Tím velitel a posádka velice jsouce postrašeni otevřeli mu bez meškání vrata, on pak zmocniv se jich i hradu, praporce jen jim odňal, vojáků pak zanechal na svobodě, aby buď k regimentu svému se odebrali, buď, měli-li by někteří z nich chuť, k službě císaři potřebovati se dali.[1]) Druhého dne zůstaviv tu nejvyššího Herlebergera s posádkou, táhl k Domažlicům a města toho také dobyl. Jindřich Burjan zatím byl zemřel, ušed krutému osudu.

Bavoři, jimiž osazeny byly Ryžemberk, Domažlice a Týn Horšův, plenili zatím okolí, dovolujíce si výtržností takových, jako kdysi předkové jejich za válek husitských. Teprve když se nepokoje po Bělohorské bitvě tišily, také svízele v zdejší krajině se ulevovaly a na jaře r. 1621 zcela utichly. Za to však pokutováni hlavní rebellové. Patentem Karla z Lichtenšteina, plnomocného místodržitele, obesláni byli dědici Jindřichovi, aby na hradě Pražském stáli, což když se nestalo, r. 1621, 26. dubna odsouzeni všeho jmění a památka Jindřichova vyhlášena za proklatou a nepoctivou na věčné časy. Panství Ryžemberské prodáno týmž knížetem r. 1623, 11. února „zámek pomezní Ryžemberk, tvrz Kouty a polovice městečka Kdyně“ *Janovi Filipovi Kracovi* z *Šarfenšteina*, rytíři, JMC. komorníku, též knížete Bavorského komorníku a nařízenému nejvyššímu.[2]) Kateřině Sibylle ponechány toliko dům v Nové Kdyni, dvůr Starokdyňský a mlýn Vachalovský, které jí před povstáním dědičně náležely.

Po učiněném trhu hrad Ryžemberk opuštěn jest posádkou císařskou a odevzdán novému majetníku, kterýž však na hradě ponechal jen kanceláře a byty pro úředníky a sám na tvrzi Koutské bydlil. Za manželku měl Annu Alžbětu Kolonovou z Felzu a držel také Žimuntice, Řenče, Dolní Lukavici, Úsilov a Záhořany; tyto přikoupil i s druhou polovicí městečka Kdyně a spojil s Ryžemberskem. Roku 1624 dne 24. prosince udělil Kdyňským nějaké výsady. Konaje znamenité služby v poli, získal si povýšení do stavu hrabského. Jak již řečeno, někdy na Koutě bydlíval. Když tu byl r. 1628 v pondělí svatodušní, tu obeslav k sobě Jindřicha z Přichovic, k němu mluvil, že jako šelma od pluku utekl a že ho do vězení vezme a oběsiti dá, by 100 hlav měl. Rozkázal hned trubači svému polnímu, aby jemu kord odňal, a když se Jindřich šetrnými slovy zbraňoval, tu Krac ode stolu vyvstav nůž, kterým jedl, do rukou vzal a jej proti Jindřichovi drže mluvil, nedá-li kordu od sebe, že ten nůž do něho vrazí a jej zabije. Když trubač rozkaz vykonal, poslal Krac pro biřiče a kázav Jindřicha do želez dáti, držel jej ve vězení. Jindřich později žaloval naň u soudu zemského, který se tou věcí obírati nechtěl a ji tudíž na smlouvu podal.[3])

Krac patřil k těm vojákům té doby, kteří nesloužili pro věc, nýbrž pro zisk. Když se mu tedy zdálo, že se věci u veliký neprospěch císařův obracejí, přešel k nepříteli. Nebyl dlouho u Švédů, nýbrž v bitvě u Nerdlinku (r. 1634) zajat a zavezen do Vídně. Tu byv postaven před soud vojenský, odsouzen jest hrdla i všech statkův a odpraven (r. 1635). Statky jeho již po jeho útěku byly (r. 1633) od Albrechta z Valdšteina zabrány a hraběti *Šimonovi* z *Thunu* postoupeny, ale po smrti Valdšteinově zase ujaty k ruce král. fisku a poněvadž se k nim připovídali mnozí věřitelé, dány pod sekvestr. Velikou jich část uchvátili věřitelé, co pak se dotýče Ryžemberka s Kouty a Záhořan, ty odevzdány *Vilémovi Kolonovi* z *Felzu* za pohledanosti sestry jeho Anny Elišky, vdovy po Kracovi pozůstalé a od ní jemu r. 1641 postoupené ale tak, aby odtud jistým věřitelům jich dluhy zaplatil.[4])

V krajině zdejší mezi tím pokoje nebylo. Roku 1641, 1. července byl švédský generalmajor Wrangel osadil bavorské město Brod a odtud vyslal nejvyšší své, pověstného Pfula a Wittenberka s 8 pluky přes Osí do Čech. Ti krajinu náhlým svým příchodem překvapivše osadili Ryžemberk, Domažlice,

---

[1]) Pavla Skály ze Zhoře historie (IV. 316). [2]) DZ. 153. A 9. [3]) DZm. 152. A 16. [4]) Bílek, děje konf.

Klatovy, Horšův Týn a jiná místa hrazená a drancovali v okolí, nic se nebojíce vojska císařského, u Plzně ležícího. Teprve když byl Wrangel tvrdého hradu Ritzsteig u Brodu dobyl, plenící Švédy zase do Bavor povolal. Roku 1648, 6. dubna opět oddělení Švédův Kouty a Kdyni přepadlo a největších výtržností si dovolovalo. Vilém Kolona, jenž byl právě na Koutech, utekl před Švédy do sklepa, ale tam byl zavražděn a potom ve Staré Kdyni pochován. Osm neděl později švédský general Königsmark s celou svou mocí k Domažlicům přilehl, ani tam byli posádkou císařský velitel s 50 vojáky, města toho dobyl, potom Horšův Týn, Kladruby, Stříbro a j. opanoval. Vestfálský mír téhož roku (25. října) krajinu tuto osvobodil od krutých Švédů, jimž také starý hrad spuštění a pobořeni své děkoval. Neboť až do r. 1641 bydleli zde úředníci panství; ale Pful, švédský generalmajor, vpadna do Čech (1. července 1641) hrad ten nenadále ztekl a pobyv tu několik dní tak spustošil, že bylo potom potřebí veliké opravy na všech staveních. Panství držela Anna Eliška do své smrti († r. 1670, 27. března) a odkázala je posledním pořízením (r. 1661, 16. února) jediné své dceři *Eleonoře Barboře Marii*. Tato vdavši se za říšského hraběte Jana Augusta ze Solmusu, sídlela obyčejně na statku Rodeheimském, blíže Frankfurtu nad Mohanem ležícím; proto také po smrti mateře své postoupila panství Ryžemberské i s Záhořany, příliš vzdálené (roku 1670, 8. dubna) *Jiříkovi Václavovi Černínovi z Chuděnic* na Osvračíně, Nahošicích a Radonicích, vyminivši si při tom jakousi náhradu; manžel její však, jenž r. 1671 dne 20. října městu Nové Kdyni svobody potvrdil, potom panství to hraběti Černinovi odprodal. Ten tu jen šest let hospodařil nemoha udržeti panství pro dluhy; z těch příčin také přišlo roku 1676 k odhádání. Zajímavý jest v témž odhadu popis Ryžemberka, totiž: „Předně zámek Ryžemberk dokonce pustý, na vysokém vrchu ležící, se třemi placi, v něm ještě podzemní sklepy, též také některé při zemi suché sklepy, hlavní pak zdi na díle dobré se vynacházejí; v týmž zámku v dolejším placu předešle, když se na témž zámku bydlelo, pivo dle zprávy se šenkovalo. Šacuje se týž zámek s štěpničkou při něm se nacházející za 150 kop míš., chmelnice pod týmž zámkem za 25 kop míš." Tedy stála tehda celá pustina jen 150 kop míš.! Jaká to změna po 80 letech, kdež umírající Jiří z Gutšteina jedinému úředníku tolik odkázal. Panství přisouzeno přednímu věřiteli *Volfovi Maximilianovi* svob. pánu z *Lamingu* a *Albenreitu* a na sv. Kříži, JMC. skutečnému komorníku. Volf potvrdil r. 1677 dne 16. září svobody Kdyňských, a měv dlouhé pře s Chody, poddanými svými, zemřel r. 1696 na zámku Trhanovském. Poněvadž pořízení o statku svém neučinil, dáno jest poručenství nad sirotkem Maří Annou mateři její Kateřině Lamingárové z Lobkovic, která se v pozůstalosť uvázala. Nemohouc s hospodářstvím nic svésti, prodala r. 1697 dne 14. června spolu s komisaři k tomu nařízenými panství *Jiříkovi Jindřichovi* svob. pánu ze Stadionu, totiž: zámek Trhanov s dvorem, Postřekov dvůr a ves, městečko Kleneč, vsi Draženov, Újezd, Chodov, Nemanice, Neubau, Mauthaus, Kubici, Starý a Nový Prenet, Maxenruh, Mysliv, Chalupy, Pláně, Fuchsberg, Horní a Dolní Fleky, Chudenín, Hadravu, Červené dřevo, Hyršov, Springenberg, Hleďsebe, nové domy za Heršteinem, zámek Kout se dvorem poplužným a vsí, městečko Nový trh s domem panským, dvory Klíčov, Starý dvůr, Zahořany, Nový dvůr a Novotržský, městečko Novou Kdyni s domem panským, vsi Stráž, Tlumačov, Mrdákov, Klíčov, Zahořany, Stanětice, Brnířov, Hluboký, Novou ves, Smržovice, Lhotu, Počinovice, Studánky, Brůdek a chalupy zámecké (Podzámčí). V držení rodu Stadionského zůstalo panství do dnešního dne. [1])

TVRZE NA KOUTSKU.

KOUTO.

Pod Ryžemberkem jest ves Kouto, kde byla tvrz postavena teprve v 16. století, když se pánům odnechtělo bydleti na vysokém Ryžemberce. Zakladatelem jejím byl Jiřík hrabě z Gutšteina a v posledním jeho pořízení činí se o ni první zmínka. Poněvadž dějiny Kouta v dějinách Ryžemberka obsaženy jsou, připomeneme toliko, že podlé odhadu r. 1676 tvrz Kouto prostranná měla „dva štoky, v nichž s potřebu světnic, suchých i podzemních sklepův, komor a jiných příležitostí" bylo, však na díle, obzvláště ten po pravé straně štok, když se do tvrze ze vsi vcházelo, byl hrubě, jak na zdech, tak i střechách sešlý. [2])

[1]) DZ. 117. L 8, 404. O 29. [2]) DZ. 30. O 24—P 3.

ZAHOŘANY.

Nedaleko od Kout k severu jest ves Zahořany, jejíž první obyvatelé proto, že bydlili za horami, obdrželi jméno Zahořané. Poprvé se se jménem této vesnice v pamětech r. 1273 setkáváme; neb tehda Stanimír z Božice (?) daroval klášteru Kladrubskému vsi Zhoř a Zahořany, začež si vyminil, aby od kláštera měl pro sebe a manželku svou do jich obou života popluží k užívání. [1]) Ve 14. století byla ves ta rozdělena mezi několik zemanů, kteří tu žili na způsob pozdějších svobodníkův. Byla tu troje popluží, jeden měl po třech, jeden po dvou

[1]) Reg. II. 330.

čtvrtech a dva po čtvrti.[1]) Znenáhla se skupovávaly části a povstal větší statek vladyčí, na němž tvrz postavena. První držitel takového většího statku byl *Jindřich Kytlice ze Zahořan*, jenž se od r. 1430 často v pamětech soukromých vyskytuje. Roku 1438 byl vladařem kláštera Chotěšovského, od r. 1445 seděl již v Zaluží a naposled se vyskytuje r. 1458.[2]) Na počátku 16. století seděli tu *Václav* a *Jan* bratří *Zahořanští z Oračova*, kteří se od r. 1506 vyskytují. Z téhož rodu připomíná se r. 1524 *Jetřich*. Týž zemřel před r. 1544 odkázav všechno zboží své dceři *Markétě*, manželce *Zikmunda Měsíčka z Výškova*. Tato vložila si pak v obnovené dsky zemské: Zahořany tvrz, dvůr a ves, Sedlec ves s tvrzištěm a dvorem pustým, v Řichovicích dva a půl dvoru kmecího, Škaňov ves pustou, Zhorsko dvůr pustý (kdež bývala Zhoř r. 1273) s 3 mlýny.[3]) Synové její *Jetřich Mikuláš*, *Diviš* a *Zachař* bratří *Měsíčkové z Výškova* prodali dotčené zboží *Jiříkovi* a *Albrechtovi* bratřím *z Gutšteina* a vložili je ve dsky zemské r. 1570, když již byl Albrecht zemřel.[4])

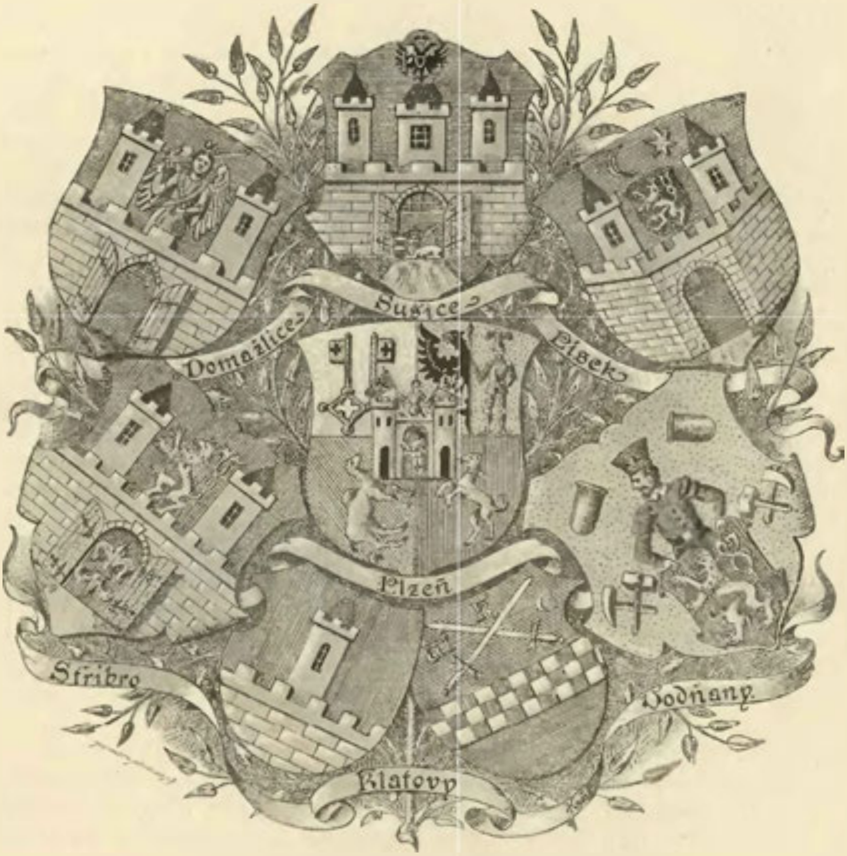
Zahořany drženy nyní k Ryžemberku, jak již svrchu vypravováno. Roku 1581 odděleny od něho a r. 1585 prodány *Janovi nejstaršímu Vidršpergárovi z Vidršperka* a na Mutěníně, jenž r. 1590 zemřel. Po něm držel týž statek syn jeho *Jan Šebestián*. S tím se r. 1615 soudil Kryštof Fykenbyrt, farář Novokdyňský a správce chrámův Páně sv. Mikuláše a sv. Petra ve Kdyni. Od starodávna a nad paměť lidskou dávány farářům zdejším z Nové Kdyně a z Prapořiště a Starce 81 kbelec obilí suchého, jednoho dílu žita, druhého ječmene a třetího ovsa, všeho v rovnosti míry, ale za r. 1610—1614 nejen týž desátek, který na 405 kbelců vyrostl, nevydáván, nýbrž i po šetrné žádosti farářově lidem v tom zápověď učiněna.[1]) Sice Jan Šebestián z rejster soudních také jako práč znám jest. Zemřel asi r. 1621 zůstaviv syna nezletilého *Jana Jindřicha*, pro něhož statek Zahořanský jen dvě léta držen;[2]) neb r. 1623 koupil jej Filip Krac a připojil jej zase k Ryžemberku. Tvrz zdejší byla r. 1676 prostranná, ve 4 úhly, větším dílem od kamene, vnitř však místem od lepenice vyzdvižena, avšak bez oken a kamen, při zemi byla větším dílem od klenutí a též na střechách sešlá.[3]) Rozpadla se brzo v niveč.

[1]) Berna str. 20. O podobných svobodnících srovnej arch. č. IV. 242. Jiný asi byl Přibík ze Zahořan, jenž před r. 1434 zemřel. (DD. 15. f. 427) [2]) Archiv bibl. Praž., archiv č. III. 561, IV. 47. [3]) Archiv Třeboň. [4]) DZ. 17. D 3.

[1]) Reg. komorního soudu. Pán byl katolík a farář bezpochyby pod obojí.

[2]) DZm. 61. A 36.

[3]) DZ. 30 P 3—9.

Erby měst v Plzensku a Prachensku.

DOMAŽLICKÝ HRAD.

V západních končinách Čech při hranicích Bavorských leží staré a starožitné město Domažlice, mocná bašta nejen jazyka českého, anobrž celého Slovanstva k západu, jako nějaká pevnosť nepřemožená. V tom stavu udržena jest železnou silou a tvrdou šíjí lidu okolního, na jehož jadrnosť tak rádi patříme. Mnohé upomínky pěkné, zvláště na slavná vítězství dob minulých poutají se k jeho okolí. Prvotní město založeno bylo v podobě asi vejčité a objato bylo příkopy a hradbami, z nichž sem a tam kusy zbyly; také se jezdilo do města čtverými branami, z nichž jedna, řečená Dolejší, také dosud stojí. V rohu hradeb při bývalé Hořejší bráně stával hrad Domažlický (později řečený Chodovský), jehož vysoká štíhlá věž okolní domy převyšuje. Nad tuto věž vyniká výše okrouhlá věž, která stojí při kostele; tato jakož i mnohé starožitné portály v domech nemálo přispívá k starožitnému rázu města Domažlic a skalopevní domové zpodobňují nám i pevnou mysl jejich obyvatelův. — Projdeme-li dlouhým náměstím, které zdobí posud z obou stran loubí, přijdeme až na roh Chodovské ulice a tu se nám objeví na konci téže ulice stavení zdobené dotčenou věží, bývalý to zámek Chodovský a úřad Chodův „psohlavcův", kteří zkoušeli dlouhá protivenství a nejedny nátisky, nežli se tvrdá jejich povaha proměnila v nynější měkkou. Týž zámek stojí na kraji návrší, na němž město stojí, o něco níže než náměstí, ale nad údolím potoka dosti vysoko. Stavení jeho jest pětihranné, to jest čtverhran s jedním usečeným rohem a velmi malým dvorkem, chovajíc ve východní polovici své c. k. hejtmanství, okresní soud a berní úřad, v západní obecnou školu. Před tím byla západní polovice solnicí a ve východní byly kanceláře ode dávna. Ráz jeho svědčí o tom, že vyzdviženo jest v 17. věku s použitím některých hlavních zdí, ale proměňováno i v 18. věku, až dostalo nynější svou podobu s pravidelnými okny a zelenavou omítkou. Způsoba jeho jest tedy nová, ale klenuté světnice v přízemí svědčí o větším stáří.

Věž v jihovýchodním rohu stavení stojící jest okrouhlá a vyniká nad jednopatrovým stavením zámku o dvě poschodí výše, má ještě starou omítku a dole všude jest bez oken. Starý vchod do ní, jenž se v znamenité výšce nachází, jest do končitého oblouku sklenut a zavírá se železnými dveřmi. Když se pak po čtyřech schodech do vnitřku vstoupí, spatřuje se starodávná podlaha s velikou čtyřhrannou děrou, kterou vězně do spodního vězení sázeli; ale poněvadž se místnosti bývalého vězení potřebují, jest k díře té ze spodu řebřík přikloněn. Vězení jest asi 3 m hluboké na starém klenutí a pod ním jest ještě jiné vězení, nyní komora, z níž jde malé okénko později prolomené na východní stranu. V prvním poschodí věže jest zeď ještě velmi hrubá. Nahoru točí se schody kolem zdí věže, příkré a úzké, poněvadž jest vnitřek pro hodiny zahrazen. Stoupající pozoruje na té cestě jen jediné okénko a že bylo několik podlah nad sebou. Konečně přijde k hodinám pod samými kranclemi. Kdežto dosud bylo zdivo ze samého kamene, jest tuto zdivo prý z cihel, tedy v pozdější době vyzdvižené, jak i svědčí čtvero vejčitých oken v něm se nacházejících. Také je tu zdivo o polovici slabší, nežli bylo u vchodu. Nejvýše ve věži jsou krancle ze štukoví postavené s ochozem, nad tím jest střecha spočívající na osmihranném stavení věže a sloupoví dřevěném, plechem pobitém, pak jsou dvoje lucerny nad sebou a konec věže jest malá cibulovitá báně s makovicí a korouhvičkou s českým lvem, na níž jest číslo 1728 na znamení, že svrchní úprava věže tohoto roku byla dokonána.

Domažlický hrad od západní strany.

Blízká krajina okolo Domažlic zalidněna byla od pradávných dob; zde bydlívalo plémě, kterému se říkalo *Domaželici* (po Domaželovi), ale kraji jejich říkalo se ode dávna Tuhošť. Tak nazývá se mezi hranicemi biskupství pražského roku 973, tak (Taugst, Taust, Taus) Němci posud nazývají Domažlice, a v 16. věku říkalo se ještě jednomu lesu u Domažlic v Tuhoštěch. Domažlice byly tehda hradem nikoliv v tom smyslu, jako byly hrady pozdější, nýbrž osadou ohrazenou a zpevněnou, a tím způsobem od vesnic se rozeznávající. Z důchodův jeho podělovali panovníci kláštery, což tuto pomineme mlčením.[1]) Za to však zmíniti se musíme o Domažlicích jako pevnosti pomezné. Přirozená povaha země české, její omezení horami, které pokrývaly husté lesy nebo hvozdy, byly jí výhodnou obranou, poněvadž jen na několika místech možno bylo branami v lese prosekanými dostati se do země. Brány tyto ovšem musely býti pro spojení obchodní, ale právě proto, aby se jimi nepřátelé do země nedostali, bylo potřeba tu ostražitosti. Stráž tu drželi u brány Domažlické a Všerubské Chodové, nemajíce tudíž žádné jiné povinnosti, nežli aby tu na stráži stáli, po lesích pocházeli, aby se zbytečným kácením netenčily a cizinci aby se v nich neusazovali. Jestliže pak bylo nebezpečí, že by nepřítel do země vnikl, tuť Chodové brány a cesty zasekali nebo zaroubili, jak to učinili r. 1040 proti císaři Jindřichovi[2]) Velitelem jejich byl ten, který úřad královský v Domažlicích držel, tedy purkrabě. O tom, kdy úřad ten povstal, není nám nic známo, nevědoucím ani, zdali Domažlice přímo k Čechám patřily. Známo jest, že některé západní končiny Čech patřily do 13. století hrabatům z Bogen, a zajisté není také bez příčiny, že list Jindřicha vévody Bavorského, jímž nějaké milosti udělil klášteru Chotěšovskému, dán jest v Domažlicích (r. 1274, 16. března) a že list syna jeho Oty (r. 1291), jímž milosti ty byly potvrzeny, také dán je v Domažlicích.[3]) Vztahuje-li se toto na nějakou zástavu, zajisté se to vztahuje jen na důchody jisté a rychtu, neboť r. 1284 nejen že máme známosť o úřadě purkrabském zdejším, jenž vztahuje se nad veškerou popravou kraje Domažlického dáván byl jen osobám řádu panského, ale r. 1298 činí se také zmínka o úřadu krajském, kterému poddáni byli všichni obyvatelé okolní.[4]) V témž století také asi se stalo, že při Domažlicích postaven jest hrad, v němž purkrabě bydlívali. Pro důležitosť Domažlic byli tu v letech 1284—1285 purkrabě dva stavu panského, totiž *Půta* z *Potšteina* a *Soběhrd* z *Litic*, z nichž Půta i r. 1289 v témž úřadě zůstával.[5]) Roku 1291 následoval po něm *Záviše* z *Stružnice*, pán jazyka českého milovný a z okolí nynější České Lípy pocházející, a v letech 1294—1295 následoval po něm strýc jeho *Hynek* z *Dubé*, rytíř udatný.[6]) Král Jan zastavil Domažlice (bezpochyby i s úřadem) *Vilémovi Zajíci* z *Valdeka*. Sem svolán byl k velkonocím r. 1318 všeobecný sněm zemský, na němž se stalo smíření mezi králem Janem a šlechtou českomoravskou. Král Jan zdržoval se pak zase v Domažlicích i r. 1321 v červnu, když se ubíral z království svého, aby se v cizině bavil dobrodružstvím. Chodům Domažlickým, kteří dosud buď právomocnosti purkrabí nebo rychtě městské podléhali, učinil král Jan r. 1324 ulevení takové, aby drželi svůj soud, který se měl jednou za čtyři neděle v Domažlicích scházeti.[7]) Ještě i za těch dob osazován zdejší úřad purkrabský osobami stavu panského a vyskytuje se r. 1326 *Slavek* z *Oseka* jako zdejší purkrabě.[8])

Nahoře se stala zmínka o jisté zástavě, učiněné vévodám Bavorským, jejížto rozsah není znám a která se zejména na úřad purkrabský nevztahovala. Za krále Jana zastaven týž úřad *Petrovi* z *Rožemberka*, hlavnímu věřiteli královu, a slíben pak zeti jeho *Jindřichu falckrabí na Rýně*. Když tedy roku 1328 falckrabě hrad Hyrštein od Oldřicha lantkrabě Leuchtenberského koupil a jej nedoplatil, zavázal lantkrabě k tomu, aby do konce července zástavu od pana Petra vyvadil; za to měly mu býti Domažlice postoupeny tak, aby ročně z nich bral 200 kop za opatřování zboží a 200 kop aby si z důchodů srážel až do zaplacení dluhu, což se mohlo státi teprve za 7 let.[9]) Pro Domažlické zástavy ty způsobovaly dost těžkostí, pročež král Jan jim dal r. 1331, když se v Landshutě zdržoval, zápis, že žádný vladař je nemá většími platy obtěžovati, nežli byli povinni z města a rychty do komory královské dávati. Král Jan se také v Domažlicích t. r. v srpnu zdržoval, ale proto přece Jindřich zůstával jejich zástavním držitelem. Jakožto takový potvrdil r. 1332 dne 18. dubna Chodům zdejším vyvazení jich práva Chodovského a v květnu t. r. se v Domažlicích zdržoval a tu Petrovi z Rožemberka 450 kop dluhu zapsal.[10]) K r. 1336 dovídáme se také, že měl Jindřich na Domažlicích svého purkrabě, bezpochyby proto, že již starodávný úřad purkrabský panský zahynul. Frenclin, purkrabě Přimdecký, se oň s knížetem domlouval proto, že týž purkrabě nějakého jeho mana zajal a v Domažlicích vsadil.[11]) A poněvadž Domažličtí pro skrovnosť města svého nebyli s to veliké platy dávati, prosil král Jan (roku 1339 v květnu) jak Jindřicha zetě svého, tak i dcery své Markéty a purkrabě Domažlického, aby jich neobtěžovali většími platy, než platívali za držení královského. Ještě téhož roku zemřel kníže Jindřich a král Jan ujav Domažlice zase ke svému držení, měšťany a Chody

---

1) Viz Pam. arch. II 168. 2) O tom a pozdějším viz Pam. arch. VIII. 270 atd. Mittheil. d. Ver. f. G. d. D. XIII. 144. 3) Reg. II. 356, 645. 4) Reg. II. 765. Srovnej Reg. III. 692. 5) Reg. II. 566, 587, 630. 6) Reg. II. 665, 708, 719, 725. 7) Reg. III. 404 8) Reg. III. 457. 9) Archiv říš. Mnichov. 10) Reg. III. 698, 712, 737, 739. 11) Jacobi cod. epist. p. 4

Hláska v Domažlicích na náměstí u kostela.

novými milostmi obdařoval.[1]) Syn jeho Karel se v Domažlicích v letech 1344, 1347 a 1349 zimního času zdržoval.[2]) Když pak pro volení jeho na krále Římského válka s císařem Ludvíkem Bavorským nastala, usadil tu s vojskem Jindřicha z Hradce, jenž do Bavor zajížděje veliké jim škody působil (r. 1347). Držitelem Domažlic byl tehda *Jan kníže Korutanský*, bratr Karlův, jenž r. 1349 obci pro jich chudobu daroval ves Petrovice a nad to výsadu dal, aby vyňati byli z popravy panské a svými konšely a rychtářem byli souzeni. Ačkoliv pak Karel ve svém Majestátu vůli svou ustanovil, aby se Domažlice nikomu nezastavovaly, přece r. 1349 dne 20. června „z jistých a znamenitých příčin“ *Jindřichovi z Hradce* a jeho bratřím hrad a město Domažlice s soudem krajským a jinými soudy a příslušenstvím v 4000 kopách zavadil.[3]) Obvyklý však zápis, že zastavený úřad se má po vyplacení vrátiti, vydal Jindřich teprve v březnu roku následujícího.

Divoký a nepodajný Jindřich způsobil brzo bouři. Počátek její stal se zavražděním nějakého pana Albrechta rodu neznámého a povstala brzo půtka v zemi. Když pak Jindřich i císaře k právu a kázni jej volajícího neposlouchal, zřídil tento pole a poslal naň vojsko, které hrad Domažlický oblehlo. Maje lítost s měšťany Domažlickými, kteří obléháním mohli utrpěti škodu nenahraditelnou, napomínal je (r. 1354, 19. ledna), aby nečekajíce útoku ze své vlastní vůle císaři se poddali, slibuje s tím, že již nikomu zastaveni nebudou. Nevíme, zdali uposlechli, ale jisto jest, že královští Domažlice v moc svou uvedli a že pak Moravané r. 1355 také hrad Teleč ztekli. Teprve r. 1356 dne 19. srpna Jindřich přijat jest na milosť na ten způsob, aby pokoj zachovávaje zajaté vydal, všech spolků s vrahy Albrechtovými se odřekl a do dvou let mimo dvůr císařský a korunu Českou se zdržoval;[4]) do dobytého města dal Karel zase purkrabě stavu panského, totiž *Rousa z Litic*, jemuž nařídil, aby Chody při jich starobylých zvyklostech zachovával a nedopouštěl, aby se zemané mezi nimi zakupovávali. Po Rousovi následoval *Ješek Jura*, kastelán královský, jenž Domažlickým (r. 1363) výroční trh a trhy dobytčí vyprosil.[5]) Později jim dal také všelijaké jiné svobody na povznesení živností městských. Vedlé toho zapisoval císař rozličným osobám platy na Domažlicích, ale k zástavě nepřišlo. Tak na př. když roku 1370 syna svého Václava s Johankou Bavorskou zasnuboval, obvěnil nevěstu 15000 kopami, kteréž na Přimdě, Domažlicích a Stříbře zapsal. Měl tu tehda purkrabě Oldřicha z Bezděčína, r. 1371 také pána na Strhařích. Janovi lantkrabí Leuchtenberskému zapsal (r. 1371) 200 kop gr. platu na městě Domažlicích, a to do jeho života; ale když chtěl (r. 1378) Domažlice z toho vyvaditi, zapsal lantkrabí městečko Lišov s několika vesnicemi panství Hlubockého.[6])

Také za Václava IV., jenž obec zdejší některými milostmi obdaroval, zůstaly Domažlice po několik let v držení královském. Václav uznávaje důležitosť Domažlic usadil tu dva purkrabě nebo hejtmany, Borníka ze Štítar (r. 1392—1396) a Maršíka z Hrádku (r. 1394), kterým také poddával město samo tak, aby ani podkomořího neposlouchalo.[7]) Za odměnu zapsal oběma rychtu v Domažlicích, ovšem tak, aby ustanovovali souseda za rychtáře a jen důchody rychty vybírali, proto i o tom král příslušnou výminku učinil, když r. 1395 dne 10. února svobody města potvrzoval.[8]) Král Václav uznal za dobré dáti zase úřad Domažlický osobě stavu panského, když byl událostmi r. 1396 přinucen také ohled míti na panstvo. Přijal tedy Domažlice roku 1397 v květnu *Jan z Michalovic* a slíbil, nejen že ten úřad na požádání vrátí, nýbrž i že za něj nebude nižádných škod čítati.[9]) Odstoupil tedy Borník od purkrabství[10])

[1]) Reg. IV. 272, 335, 468. [2]) Huber. Regesta. [3]) Dobner Mon. IV. 32, arch. Hradecký, rkps. svobod Domažlických. [4]) Arch. mus. rukps. Roudnický. [5]) Arch. Domažlic. a mus. [6]) Lib. conf. arch. říš. Mnichov. a Hlubocký. [7]) DD. 13, f. 88, Palacký Formelbücher lib. conf. [8]) Arch. Domažlický. [9]) Arch. c. k. dvorský. [10]) Roku 1399 slove Borník někdy purkrabě Domažlický (Manual v arch. kapitulním).

a Maršík snad zůstal jako podřízený Janův. Jisto aspoň jest, že Maršík, jenž se ještě r. 1401 purkrabí Domažlickým nazývá, králi Václavovi veliké služby prokazoval, poráženje protivníky Václavovy, a že od něho r. 1401 za odměnu hrad Lopatu a plat na Sušici obdržel.[1]) Když se Zikmund, král Uherský, byl spojil se zpronevěřilými pány českými a krále Václava zajal a ve vládu nad Čechami se uvázal, zapsal r. 1403 dne 25. března Domažlice v 1000 kopách *Boršovi mladšímu z Oseka*, což, tuším, i potom od krále Václava uznáno. Týž totiž, vrátiv se ze zajetí, nakazoval Boršovi, Bohuši ze Štědré, purkrabí jeho a ostatním jeho zřízencům, aby Chodům v jich svobodách nepřekáželi, jakož tak i poručeno (roku 1404, 11. května) všem obyvatelům království Českého.[2]) Asi r. 1406 byla zase zástava tato vyvazena, což se znáti dává tím, že byl Boreš od té doby zástavním držitelem Přimdy. Král pak si zase svoje purkrabě sázel. Roku 1416 nařizoval Janovi Lukavcovi z Lukavice, purkrabí zdejšímu, aby Chody při jich svobodách a zvyklostech zachovával. Také učinil tu změnu, aby měli Chodové místo purkrabě, kterýž na soudu jich

Zbytky hradeb a příkopu na severní straně Domažlic.

předsedal, svého soudce. Prvním soudcem Chodovským stal se Oldřich z Miřkova, jenž brzy potom sudství toto prodal Jaroslavovi z Blahotic, a tomu je král Zikmund r. 1421 potvrdil.

Král Zikmund zapsal napřed Domažlice *Bedřichovi* a *Hanušovi* bratřím z *Kolovrat* v 1500 kopách, ale přenesl zástavu tu na hrad Dobříš a zapsal r. 1422 dne 23. září město Domažlice s úřadem a všemi důchody *Zdeňkovi z Drštky* ve 2000 kopách tak, aby byly k jeho potřebám válečným otevřeny.[3]) Ale to vše byly jen jalové zápisy, poněvadž se Domažličtí hned v prvních dobách bouří husitských zdvihli, vlády v městě se zmocnili a pak k bratrstvu Táborskému přidali. Byl to husitský ostrov mezi državami katolickými, a proto ustavičné půtky. Domažlice hájil statečně hejtman jich Jan Řitka z Bezdědic, jenž byl té doby první osobou husitskou v Plzensku, jemu pak od roku 1427 také pomáhali hejtmané na zámcích a městech, jež před tím byli Táboři opanovali. V příměří vstoupily oboje strany r. 1428 a r. 1431 zase bylo obnoveno.[4]) Od těch dob byl v krajině zdejší mír a válka se zanesla do Bavor, když ji r. 1434 Zdeněk Drštka zdvihl a Chodové mu v tom pomáhali. Když pak následovalo uznání Zikmunda císaře za krále, vešel teprve Drštka ve skutečné užívání zápisu svého, ale události pozdější ukazují, že právo své převedl na pana *Hanuše z Kolovrat*. Za něho trvaly pomezné půtky s Bavory napořád. Hanušovi pomáhal

[1]) Kopiář Přemyšlovský. [2]) Arch. č. II. 473, arch. mus. Bohuše byl i r. 1404 zdejším purkrabí (Arch. č. V. 237). [3]) Arch. č. II. 449, archiv Domažlický. [4]) Archiv č. III. 267. IV. 238.

proti nim služebník jeho Arnošt Heršteinský a Domažlickým se ovšem při tom škody přihodily. Roku 1438 dne 4. června učinila rada Domažlická a purkrabí zdejší Zdeněk z Touchovic mír s Bavorskými knížaty, jenž však brzo byl zrušen. V nové té válce, za níž velel Domažlickým purkrabě Jan Švestrzun z Hradiště, zase rokováno o mír, kterýžto ke sklonku roku 1440 k místu byl přiveden. Ale žaloby na násilnictví Bavorův i v následujících letech neumlkly. Švestrzun zůstával zde purkrabí i roku 1450, ale mezi tím připomíná se také purkrabě Zbraslav, jenž snad byl místopurkrabí a věci Domažlické za nepřítomnosti Švestrzunovy řídil.[1]) Zástava byla mezi tím (před r. 1450) přešla na *Jindřicha z Kolovrat*. Když r. 1451 mezi Albrechtem a některými pány Českými nové půtky povstaly, vtrhli Bavoři do Čech a pálíce pod Ryžemberkem, z neznalosti také Jindřichovi mnohé škody činili. Zase o mír potom jednáno a Jindřichovi stala se potud náhrada, že (v listopadu) přijat za služebníka knížecího, aby pomáhal proti Janovským, a dostával 600 fl. ročního platu.[2]) Teprve r. 1452 na podzim učiněn mír v Landshutě, při čemž za škody dosti učiněno také Švestrzunovi, Hynkovi, rychtáři Domažlickému, Jiříkovi, rychtáři Chodovskému, a jiným služebníkům Jindřichovým.[3])

Když se stal mladý Ladislav králem Českým, sebrali Domažličtí mezi sebou peníze a vyplatili se. Král potom potvrdil Buška z Vlkanova jako rychtáře Chodovského (roku 1454, 28. června), stvrdil svobody Domažlických (25. listopadu) a dal jim (roku 1455, 28. června) zápis, že nebudou vyplaceni od žádného pána, nýbrž jen od krále samého (t. j. že výplatu na nich král pánu neudělí). Když pak Domažličtí r. 1456 od Buška rychtářství Chodovské koupili, byli krátký čas pány nad úřadem Domažlickým, ale podrželi při tom Švestrzuna jako purkrabě.[4]) Král Jiří brzo po svém nastoupení potvrdil svobody Chodův (roku 1458, 31. prosince) a maje pře s Ludvíkem knížetem Bavorským, ustanovil k uklizení jich rok do Domažlic (r. 1459 v září). Uznávaje pak za hodné, aby hradové pomezní řízeni byli lidmi a válečníky zkušenými, odevzdal roku 1459 dne 4. listopadu město Domažlice i úřad veškeren Domažlický *Rackovi z Janovic a z Ryžemberka*, jenž se zase zavázal, že s tím zámkem proti králi nebude, ale má jej otevřený míti k jeho potřebě proti nepřátelům, aby tu lidé položeni byli na králův náklad.[5]) Když Racek r. 1461 zemřel, ujal se sirotků *Jan Calta z Kamenné hory* jako poručník a spravoval úřad Domažlický.[6]) Ale král Jiří vyplatil ten úřad zase od sirotkův a několik let jej spravoval skrze *Ješka z Boskovic*. Roku 1469 dne 28. října zastavil týž král úřad Domažlický v 3000 fl. uh. *Protivovi* a *Lvovi* bratřím z *Rožmitála* do tří let a připsal jim 1000 fl.[7]) Za purkrabě ustanoven po této změně Henzl z Omrtálu. Domažlickým, kteří si byli za let minulých jisté samostatnosti navykli, nebyla změna tato asi po chuti. Žaloval na ně Lev, že některé vězně zjímané a jisté věci (klášterství) k ruce své bez vůle jeho obracují, což se dříve nedálo. I napomínal král radu zdejší, aby pánům, kteří se v holý zámek uvázali a na panství zhubeném málo užitků mají, nepřekáželi. Také jim zakazoval škodné jízdy do Bavor, jimž byli za minulých let přivykli.[8]) Roku 1471 byl purkrabí na Domažlicích Racek ze Švamberka. On i obec Domažlická bojovali tehda v Plzensku za krále Jiří proti jednotě panské, která tu měla silnou oporu v Týně Horšovském a Ronšperce a Plzni.[9]) Král Vladislav vděčně uznávaje, kterak Domažličtí králi Jiřímu proti zprotivilým poddaným a nepřátelům, hrdel a statků nelitujíce, pomáhali a ještě témuž králi znamenitou summu peněz dali, učinil jim roku 1472 slib, že má město Domažlice při komoře královské býti zůstaveno a oni že nemají býti povinni nikomu kromě krále slibovati.[10]) Prozatím toto zůstalo jen slibem, pokud nebylo peněz pohotově, aby mohly Domažlice býti vyplaceny. Domažličtí peněz neměli a proto zůstali v zástavě. Protiva totiž převedl r. 1473 dne 20. května všechno právo své na bratra svého Lva a tento postoupil t. r. dne 3. července úřadu Domažlického *Zdeňkovi ze Šternberka*, nejv. hejtmanu krále Uherského a synům jeho. S tím asi souvisela také změna v purkrabství, neboť od r. 1473 vyskytuje se jako purkrabě Jindřich z Krásného dvora.[11]) Panství Zdeňkovo († r. 1476) bylo asi Domažlickým proti mysli, nejen že byl pod jednou, nýbrž že i byl předním původcem všech bouří tehdejších. Jako otec byli i synové jeho *Jaroslav* a *Zdeslav* horlivými stoupenci strany pod jednou a asi také neradi v držení husitského města. Když Domažličtí na jaře r. 1478 spolusousedy své katolické utiskovali a je z města vyháněli, důtklivě jim to Zdeslav rozmlouval a mocí jim hrozil.[12]) Když pak se oba bratří Domažlických navolili, postoupili r. 1478 dne 11. října práv svých k zámku Domažlickému *Kateřině z Pecky*, vdově po Protivovi z Rožmitála, nebo jinak řečeno, dřevním držitelům panství vrátili.[13]) Král Vladislav téhož postoupení hned potom potvrdil a přijav na se dluh 500 fl. uh., Lvovi povinný, připsal jej na úřadě Domažlickém.

Nábožná Kateřina z Pecky vyžádavši si od krále Vladislava list (r. 1480), aby o zboží svém říditi mohla, odkázala r. 1482 dne 6. února zápisy své na úřad Domažlický dceři své *Markétě z Rožmitála*,

---

[1]) Archiv říš. Mnichov. [2]) Palacký urk. Beitr. 24, 25. [3]) Archiv říš. Mnichov. [4]) Archiv mus. a Domažlický. [5]) Archiv c. k. dvorský. [6]) Břežan ve vývodu Janovských, arch. č. IV. 232. [7]) Viz k následujícímu: K. Köppl, Tauser Pfandschaften (Mittheil. des Ver. f. G. d. D. 28). [8]) Archiv č. I. 325. V. 304—305. [9]) Archiv č. IV. 242. Do Bavor se tehda také škody dály. [10]) Archiv Domažlický. [11]) Arch. říš. Mnichov. Byl tu i purkrabí r. 1475 (Arch. č. I. 326) a 1476 (Arch. říš. Mnichov.) [12]) Arch. č. IV. 234. [13]) Arch. Třeboň.

ale jen potud, pokud by stála v stavu manželském. Při tom nejen na kostel Týnský, jeptišky a poustevníka u Rožmitála, nýbrž i na všechny panny své a Petra trpaslíka pamatovala.[1]) Zemřela hned po dání kšaftu a dcera Markéta vdala se za mladého pána *Jindřicha ze Švamberka.* Poněvadž takto výminka v pořízení Kateřinině byla vyplněna, žádal Bohuslav, otec ženichův, poručníkův od Kateřiny zřízených, aby všeho statku mladé paní postoupeno bylo. Přišlo z toho až ke při, která roku 1482 dne 17. srpna na soudu komorním rozeznána tak, aby poručníci postoupili statku Bohuslavovi a ten aby se zaručil listem, že pořízení Kateřinino vyplní.[2]) Bohuslav a syn jeho Hynek provedli potom také pře u soudu zemského, poněvadž se i sirotci Lvovi na dědictví z úřadu Domažlického potahovali; ovšem vyhráli proto, poněvadž Kateřina odkázaný statek koupila.[3]) Král Vladislav pak oběma potvrdil držení Domažlic a tu milosť učinil (r. 1495), aby do jich života splacováni nebyli. Markéta zemřela roku 1496 v prosinci, převedši před smrtí svou všechna práva na manžela svého Jindřicha.[4])

Pan Jindřich měl na Domažlicích purkrabě Pavla Fremdára z Pruku (r. 1505), který opatrně panství řídil, když Jindřich z Gutšteina znesnadiv se s pánem škody jemu činiti usiloval. Dobře dávali pozor na příchozí, poněvadž Gutštein a jeden člověk z Brodu (r. 1506) zločince najímali, aby Domažlice vypálili. Které jali a usvědčili v tom, ty na hranici upalovali.[5]) Jindřich chtě si zceliti panství Zvíkovské, na němž díl jen měl, postoupil r. 1506 úřadu Domažlického a některých svých vesnic na Plzensku strýcům svým *Bohuslavovi* a *Janovi ze Švamberka.*[6]) Tito však učinili zase nějakou smlouvu neznámou s bratrem svým *Kryštofem,* na nějž úřad Domažlický převedli. K těmto změnám ovšem bylo třeba potvrzení králova, o něž se tedy Kryštof ucházel a toho došel, že král Vladislav naň r. 1509 práva Markétina převedl.[7]) Také dal zápis Kryštofovi a bratřím jeho, že ze zboží jich zápisných do jich životů nemají býti splacováni, leč jen k rukám králů nebo těch osob duchovních.[8]) Jako purkrabě byl tu dlouhá léta (r. 1515—1526) Mikuláš Vojslav z Branišova, který pánu svému Kryštofovi věrně sloužil. Roku 1517 v listopadu vpadli Němci z Mnichova za lesem a okolím do Čech do dvou vsí, něco tam vybrali a spálili a dobytek zajali. Táhli potom zase přes les a hnali skrze Chodov, ale Chodové jim tu chleba a piva ani zdarma ani za peníze dáti nechtěli, nýbrž hned to dali do Domažlic znáti. Sebrali se tedy i Domažličtí, tak že jich s Chody bylo asi 350 a hnali Němce, ale znamenavše, že by jich zhoniti nemohli, zase se vrátili. Pak ale Němci, jimž dobytek byl od Bavorů pobrán, přitáhše na honění po škodě do Chodova, vybrali tu 7 dvorů, vzavše sýr, máslo, chléb, šaty a zajali 40 kusů dobytka hovězího a něco koní.[9]) Roku 1526 koupil si Mikuláš dvůr na předměstí a slíbil, že bude z něho poplatky městské a jiné povinnosti spravovati.[10])

Kryštof převedl úřad Domažlický na bratra svého *Jana,* který jej až do své smrti († r. 1528) držel. Zástava Domažlic již trvala drahně let a nebylo naděje, že by brzo byla ukončena. Tedy Domažličtí sami o to se starajíce vyprosili r. 1523 na králi Ludvíkovi, že jim dal právo vyplatiti hrad i s úřadem, Chody, hony, lesy atd. a kdyby jej vyplatili, že nemají od žádného jiného splacováni býti, leč jen od králů Českých, kdyby jej chtěli vyplatiti ke svému vlastnímu držení.[11]) Jak se zdá, neměli Domažličtí peněz a za to nutili se k Chodům viníce je (r. 1530), že nenáležitě se dávají ve sladův dělání a prodávání, chtíce i piva vařiti na škodu jich, Domažlických, to jakožto lidé řádu sedlského činiti nemajíce.[12]) Nějaký čas potom brala se obec města Plzně o výplatu úřadu Domažlického a dokládajíc se jednoho ustanovení v pořízení n. Markéty z Rožmitála pohnala Benignu ze Štarhemberka, vdovu po Janovi a poručnici dětí jeho, o to do soudu zemského.[13]) Půhon tento potom zdvižen. Jiný zápis na výplatu měli Petr, Adam a Kryštof, strýci a bratří z Roupova po dědu svém Janovi, jenž jej byl dostal od krále Vladislava, a hotovíce se držitele hradu a Chodův obeslati, slíbili Janovi mladšímu z Lobkovic ihned, jak se té výplaty dosoudí, toho hradu odevzdati. Tedy stvrzeno to králem Ferdinandem (r. 1549, 29. srpna) a právo výplaty na Jana do jeho živnosti přeneseno.[14]) Ale jak se zdá, nedosáhl Jan ničeho a obdržel toliko bývalé klášterství se 4 vesnicemi.

Domažlický úřad spravoval tehda *Petr ze Švamberka,* syn Janův, jenž byl králi r. 1547 věrným zůstal. Za to se byli jak Domažličtí tak i Chodové proti králi zdvihli a tím se také postavili proti Petrovi, jenž byl na straně králově. Uložena jim proto pokuta 1000 tolarův, čímž byli v takové tísni postaveni, že se utíkali k Petrovi prosíce ho za přímluvu. Ačkoliv pak Petr, jemuž na tom záleželo, aby poddaní jeho ochuzeni nebyli, je jakožto lidi chudé vymlouval,[15]) přece jim ten trest uložen, ale také starodávné jich svobody potvrzeny. Jedenácte let pak byl v úřadě Domažlickém pokoj, až vznikly skrze lakotu Petrovu veliké bouře. Starší panstvo přálo poddaným; nejen jim dávalo psané výsady, ale i dopouštělo,

---

[1]) Archiv Třeboň. [2]) Archiv č. VIII. 406. [3]) Rel. tab. I. 187, 190. [4]) Rkps. Vídeňský. [5]) Archiv Třeboň. [6]) DZ. 61. C 15. [7]) Rkps. Vídeňský. List Vladislavův r 1513 daný vztahuje se sice na Jindřicha, ale jest obnovením staršího práva. [8]) Reg. kom. soudu. [9]) Arch. Třeboň. Arch. č. IV. 244. [10]) Arch. Domažlický. [11]) Rkps. privilejí Domažlických. Viz i pojednání Bohumila Stréra ve sborníku vědeckých prací bývalých žákův Dra. V. V. Tomka. [12]) Reg. kom. soudu. [13]) Rel. tab. I. 349. [14]) Archiv Třeboň. [15]) Archiv gub.

aby si přilepšovali, poněvadž se vědělo, že hlavní důchody páně jsou platy lidské. Zvláště na komorních a duchovních panstvích se poddaným přálo, neboť jejich představení purkrabě a opatové pocházeli na mnoze z vesnic, vyrostli mezi lidem venkovským, znali jeho tužby a naučili se od mládí s ním trpěti. Tak bylo i u Chodův. Měli sice své psané výsady, ale mnohem více práv měli ze starých zvyklostí. Dříve vždy takové zvyklosti pokládány za věc oprávněnou, ale v 16. století panstvo a panské soudy chtěli připouštěti jen to, co bylo psáno.

Petr uvaloval na Chody větší platy peněžité, žádal na nich ospy, kury, sýry, vejce, platy za dříví atd. a potahoval je k robotám. Chodové by to byli dobře snášeli, kdyby jim nebyl překážel v jiných věcech. Zapovídal jim zajíce chytati, dobytek a obilí svobodně prodávati, obmezoval je v dělání rybníků, propouštění a přijímání mezi sebe. Chodové tedy se utíkali s žalobami ke králi, svému dědičnému pánu (r. 1558). Arcikníže Ferdinand, jako místodržitel, chtěl jejich věc vyslyšeti a jim po právu učiniti, pročež jim rozkázal, aby do vyřízení té pře pána svého poslouchali, zajíců nechytali, od vrchnosti pivo brali a jí pšenici prodávali, a sročil je s pánem ke dni 6. září (v úterý po sv. Jiljí). Ale nedočkaví Chodové mníce, že již mají vyhráno, jsouce nepokojnými lidmi popichováni a nemohouce u Petra prosbami dosíci, aby je zachoval při jich zvyklostech, dali se ve spolky proti pánu, chtíce veřejně do pole táhnouti, grunty v pastvách zapovídali, dobytky panské odtud sháněli i psa pastýři zastřelili a nějakého Brychtu, kterýž se s nimi v tom jich předsevzetí srovnati nechtěl, do vězení dali a šacovali. Když však stáli před arciknížetem, tu je zlosť byla přešla a dávali od sebe mluviti, že se v žádnou při s pánem svým dáti nemíní, než že prosí, aby byli při svých svobodách zachováni, že čímkoli povinni jsou, to rádi poslušně činiti, a vyhledá-li se co toho mimo jich vědomí více, nahraditi chtějí. Petr ovšem stál na tom, že jim sluší jen to, nač měli obdarování, a k tomu přidala se i rada arciknížecí. Zůstaveni tedy při svých právech, ale odepřeny jim zvyklosti a proto, že se zúmyslně na zošklivení pána svého s žalobou utekli, vzati v kázeň. Jen co se rybníků dotýče, ponechány jim ty, kteréž dříve byli udělali. [1])

Při každém téměř ztracení pře budí se v straně podlehlé hořkosť, která se zajisté ještě rozmnoží, jestliže strana vítězná svého práva bezohledně se domáhá. Byli sice Chodové povolni plniti rozkaz rady arciknížecí, nikdo nebil pernaté zvěře ani zajícův, ale týrání skrze úředníky Petrovy k novým vzpourám je dohánělo. Úředník Ondřej s písařem, přišedše mezi ně, hovada jim brali a těm, kteří nevydali, pokuty ukládali, kdo ze vzdálených odjinud piva bral, po groši ze sudu dávati musel, konečně jim Petr vdovy, sirotky a čeládku zjednanou popisoval a bral, a co jich nepotřeboval, jinam rozdával, což nikdy nebývalo. Úředníci pak toho, který se maličkosti dopustil, přísně trestali. Bujná krev v Chodech vzkypěla, když je Václav Falta a Václav Halma podněcovali. Nejen že několik set osob mimo zápověď Petrovu nočně i ve dne rákuše (sněmy) drželi, nýbrž i vojenským způsobem táhli, starším svým, kteří k takovému předsevzetí povoliti nechtěli, pohrůžky činili, tak že tito ke svým živnostem pro takové pohrůžky se navrátiti nesměli. I Petrovi činěny pohrůžky a právě proto na žádného z nich pro jeho provinění nastupovati nesměl, poněvadž předešle, když kterého z nich trestati chtěl, s ručnicemi se postavovali. Obě strany tedy své stížnosti zase u arciknížete přednášely. Když byli r. 1559 dne 15. dubna sročeni, napřed Chodové žalovali na Petra a potom zase od Petra odpovídáno, že jim ve svobodách neubližoval, nýbrž byl by toho vděčen, aby oni se tak podlé svobod svých chovali, ale že všecko na jiný způsob vykládají; za roboty že jim vždy platil, tenata že dal vzíti jen k jejich prospěchu (aby zvěř chytajíce do trestu neupadli), poplatek z piva cizího že bral jen pro pohodlí dalších vesnic, aby je z Ronšperka nemuseli voziti, a jestliže je úředníci utiskovali, že to měli na něho vznésti. [2]) Rada arciknížecí při tu lehce nevážila a uznávajíc za těžko mezi stranami, poněvadž obě vinily, hned spravedlivě vypověděti, odložila obě pře ke dni 5. května (a později zase do 13. září) a poručila Chodům, aby se do toho času poslušně k Petrovi zachovali. Když Chodům nález tento v známosť byl uveden, vděčně jej přijali, ale zle bylo, že Ondřej Kvasnička, úředník Petrův, znova je týral, aniž pak pomohlo co, že dvě osoby jich do Prahy poslány byly, aby na Kvasničku žalovaly. Sebrali se tedy nedbajíce napomínání svých konšel na Kvasničku, táhli do Domažlic a žádali na úředníku, aby je do zámku pustil, hrozíce, jestli tam puštěni nebudou, že se dobyti tam chtějí. Když císař Ferdinand skrze Domažlice jel, 400 se jich srotilo a podali mu suplikaci. Pro toto pozdvižení věc jejich špatně dopadla. Vyslaní jich do Prahy Halma, Pelta, Votava a Kuneš vzati v kázeň a ostatní obesláni, aby se po sv. Havle postavili. [3])

Chodové seznávali z toho, že by jim bylo nejlépe, kdyby zase byli pod správou královskou, a vyhledávali toho, aby Švamberkové byli splaceni. Ale královská komora byla pro ustavičné války v takových závadách, že spíše ještě zastavovala, než vyplacovala. Chodové tedy těžce mezi sebou ty

[1]) Reg. 14. J k. s. f. 124—126. Mittheil. XIII. 160. [2]) Tamže 139 a Pam. arch. VIII. 274. [3]) Reg. 14. J k. s. f. 39—40.

Gotický kostel na hřbitově v Domažlicích.

peníze sbírali, ale s výplatou to šlo jen pomalu. Poněvadž chtěla komora napřed svobody jejich, kteréž se na radnici v Domažlicích uschovávaly, seznati, rozkázal král Ferdinand (r. 1562) obci Domažlické, aby je hned do komory poslali.[1]) Ke konci r. 1563 dáno pak Petrovi věděti, že chce komora úřad Domažlický vyplatiti, a potom mu také rozkázáno (r. 1564, 6. ledna), aby Chodům ve schůzkách jich k sebrání peněz a volbě poslaných nepřekážel. Petra ujímal se proti tomu sněm t. r. v únoru shromážděný, ale ačkoliv tomu u dvora sluchu nedáno, přece se s výplatou jen pomalu postupovalo, poněvadž Chodové, kteří se nabídli 11.000 tolarů mezi sebou sebrati, asi jen polovici těchto peněz pohotově měli. Mezi tím protahováním obesláni jsou Chodové od Petra na zámek Domažlický, aby se s nimi nějaká smlouva učinila; přišli sice, ale se zbraněmi, poněvadž se báli, že se bude na nich slib člověčenství žádati. Opět přišlo ke sročení obou stran před komorním soudem (23. října), při němž Chodové zase propadli. Ale již 31. října r. 1564 dán prokuratorovi rozkaz, aby Petra z výplaty obeslal, ale Petr skrze své řečníky dovedl toho tak protahovati, že mezi tím několik let přešlo. Věc se obracela k horšímu, když Petr nabízel králi peníze, jestli by se jemu, bratru a strýci jeho úřad Domažlický do jich životův a 20 let déle zapsal, ale rozbilo se to o to, že pán málo nabízel. Ale poněvadž mezi tím kolikeré žaloby Chodů přicházely, jak je Petrovi úředníci utiskují, a poněvadž nejen sumu zástavní sebrali, nýbrž i 4000 tolarův připlatiti připovídali, dán konečně královský rozkaz (r. 1570, 20. března), aby byl Petr z výplaty obeslán.

Roku 1570 dne 7. září rozhodl soud komorní, že Petr vezma 4500 fl. uh. má Domažlice králi postoupiti. Toto postoupení protáhlo se pak do jara r. 1572, poněvadž Chodové tak hned peníze sehnati nemohli. Jak prozatím zavedena byla správa úřadu Domažlického, není nám známo. Chodové majíce nyní svobodu tím pilněji se povinnosti své a chodění po hranicích oddávali, a to proto, poněvadž Bavoři pořáde les vysekávali a vypalovali a na něm příbytky a rybníky zakládali. Když r. 1572 dne 4. července majíce jen kyje a motyky hranice obcházeli, přepadeni jsou od Bavorů, kteří měli dlouhé ručnice, tak že jich několik zbito a několik do vězení do Brodu odvedeno. Ukázalo se tedy, jak jest dobré, po hranicích s dlouhými ručnicemi choditi. Proto také, když sněm roku 1575 takové ručnice nositi a jámy kopati zakázal, dokazovali Chodové, jak jich je potřebí na bavorské zloděje a pytláky, též proti vlkům, kteří po 10—18 z lesů do polí, ano až i ke stavením vybíhají, a též že nevyhnutelně třeba jest jam, poněvadž z Bavor medvědi a kanci přebíhají.[2]) Roku 1579 dne 22. prosince postaráno také o správu nad Chody. *Obec města Domažlic* totiž ustanovena jest za úředníky a správce nad Chody a platy z nich vycházejícími, a aby z častých jízd a činění počtu sjíti mohlo, půjčili Domažličtí 20.000 fl. uh., za něž jim platy z Chodův a úřadu Domažlického zastaveny. Uloženo jim, aby úřad konšelský Chodovský každého roku obnovovali, a poněvadž mnozí ze stavův i poddaných jich i Chodové v lesích nemírně dříví sekali, aby mýtiti nedopouštěli bez opovědi a bez dání pařezného. Zůstaveno jim, aby grunty a lesy k zámku Domažlickému náležité

[1]) Archiv Domažlický. [2]) Mittheil. XIII. 162—174.

v místech příhodných buď rybníky, dvory, ovčíny nebo jinak zlepšiti mohli a zvláště ves pustou Zdanovo, ke klášteru Pivoňskému náležitou, sobě k užitku uvedli Poněvadž Chodové piva bílá i ječná jak k šenku tak i k „vlastnímu truňku“ jen odtud, kdež jim nakázáno bylo, bráti směli, uloženo jim, aby brali piva z Domažlic.[1]) Roku 1581 připůjčili Domažličtí 1000 kop míš., kteréž jim k sumě zástavní přidány. Poněvadž zástava ta učiněna byla jen do dobré vůle královy, žádali Domažličtí, aby jim císař úřad Domažlický na časy další, prodlouženější popřál, aby nepřišli o náklady na zlepšení zboží toho učiněné. Připůjčili 19.000 kop, jež jim až do povolení stavů (r. 1584, 7. května) ujištěny, a r. 1585, 4. února dán jim majestát, jímž se spravování Chodů do 60 let prodloužilo. Suma zápisná činila již 37.142 kop 51 gr. č.[2])

Dokavad byli Chodové v zástavě pánů ze Švamberka, žili s Domažlickými v nejlepším přátelství, k nim se ve svých potřebách utíkali, u nich na radnici svobody své uloženy měli, ano zdá se, že je tito sami proti pánům popouzeli. Když však Domažličtí se stali jejich pány, hleděli si tak jako předešlí páni svého prospěchu a brzo mezi stranami povstaly nechuti. Již r. 1593 žalovali Chodové na Domažlické, že se jim vkládají v lesy a louky při Lhotě a Počinovicích, potahují je k forám vození dříví, ježto Petr ze Švamberka za fůru po 3 gr. míš. dával, roboty na ně ukládajíce a překážky na chmelnicích, v myslivosti a lovení v potocích činíce. Také žádali, poněvadž hrad Domažlický r. 1592 shořel, aby jim k stavení dán byl tak, aby soudy své tu držeti, a kdyby nenadálý vpád na ně od nepřátel se stal, manželky a dítky odeslati a statečněji meze obhajovati mohli. Domažličtí odpovídali k tomu prosíce, aby císař Chodům hradu nedával, nýbrž raději jim k stavení domu k obci užitečného, že by tu Chodům dva pokoje pro soudy jich připraviti chtěli. Císař sročil je dne 14. května před soudem apelačním a tu dáno Domažlickým za právo, poněvadž jim byli Chodové i s robotami a platy zastaveni a oni osvobození od for a lovů nedokázali. Poručeno Chodům, aby byli lesův i potokův lovením prázdni a roboty vozné vykonávali; lesy a louky sporné rozděleny tak, aby dvě třetiny při Domažlických a třetina při Chodech zůstávala. Soud pak dodal, že to, že stížnost svou bez vědomí rychtáře a písaře svého na císaře vznesli, jim neschvaluje a napomenul je, aby budoucně se toho nedopouštěli a ke svým správcům náležitě se chovali. Podlé toho pak vyměřila rada Domažlická (dne 4. srpna) Lhotským a Počinovským, co mají dříví voziti, a aby do lesů nevskakovali proti vůli císařově a škod nečinili, určeno dne 27. září, že každému, kdo by dříví potřeboval, má cedulka vydávána býti, tolikéž tyčí na chmelnice aby žádný mimo počet vyměřený a na cedulce poznamenaný nevysekával a neprodával, zejména pak Lhotští a Počinovští aby do Klatov tyčí neprodávali. Pokoj tím nezjednán a obojí strana opět stížnosti své v Praze přednášela. Chodové se zase v hromadách scházeli a schůzky tajné měli, a Domažličtí je tiskli, jak mohli. Tedy dáno nové vyměření císařské (roku 1595 dne 14. října) Domažlickým, aby se mírněji a dobrotivěji k Chodům v žádostech jich slušných chovali, Chodům pak oznámeno téhož dne, že se jim srocování sice promíjí, ale budoucně aby se ho pod ztracením hrdla a pokutami vystříhali.[3])

Domažličtí byli o zachování pomezného lesa velmi pečliví. Roku 1598 dne 9. března ze snesení obce nařízeno, aby žádný z okolních pánů, také Chodův a z města v lesích na Království dříví bez vědomí rady nebo polesných a zaplacení dřevného, pařezného nebo prantovního mírného poplatku nesekal, nemýtil, popelem, smolou, lapáním zvěři aniž jiným způsobem k svému užitku neobracel. Kdo potřeboval dříví, byl povinen, aby si od úředníka nebo polesného cedulku nebo cejch vzal, a polesný každý měsíc z toho počet čině plat vybraný odvozoval. A poněvadž se shledalo, že Chodové samým souším topí a jinam dříví lepší, šindel a jiné věci z lesů vyvezené dosti draho prodávají, rozkázáno, aby se každému, kolik by láter dříví k potřebě domácí ročně potřeboval, vyměřilo a na tom vyměření k otopům aby přestáno bylo. Chodové vzpírajíce se tomu mluvili, že mají na lesy svou svobodu, ale ničímž toho neprokázali. Žalovali tedy zase v Praze, ale poručeno jim, aby zanechávajíce darebných a zbytečných výmluv k Domažlickým poslušně se zachovali a dříví k palivu, stavění a na prkna bez dovolení Domažlických nebo polesných jich nebrali a mají-li obdarování na sekání dříví, aby majestáty ve třech nedělích u komory ukázali (15. června). Roku 1604 učiněna smlouva s Jakubem Majenšainem, měštěnínem Normberským, tak že se mu povolilo, aby mohl v Království z ležatého dříví a vývratův (ale lesem zeleným a stojatým, kromě souší, nehýbaje) uhlí páliti a aby si mohl stodolu u Korytan ke skládání a svážení uhlí postaviti. Majenšain zavázal se také k platům ze kbele vypáleného uhlí, z menšího dříví stojatého, kterého by k cimrování nebo do dolův potřeboval, z většího lesu k stavení, cedulky na to bera. Z té smlouvy brzo sešlo a v nic jest obrácena. Pro ušetření lesu svoláni r. 1609 dne 9. listopadu smolaři ze všech vesnic i polesní na radnici a domlouváno jim pro nešetření lesův a velikou škodu ve vytáhlém a rovném dříví činěnou. Zapovědělo

---

[1]) Archiv Domažlický a Kopiář v archivu gub. Obnoveno pak r. 1580 s povolením sněmu a ve dsky zemské vloženo. (DZ. 25. J 22—26). [2]) Archiv gub. Pam. arch. VIII. 275. [3]) Archiv Domažlický.

se smolařům naprosto strouhání smoly a z lesův vypověděni. Polesnému, který by jim toho přehlídal, pohroženo pokutou 10 kop míš. Jen Postřekovským a Kramolínským dovoleno strouhati smolí tak, aby tu smolu všecku do města a ne do Němec dodávali. Roku 1610 povoleno tak i Myslivským, poněvadž Němci vskakovali do lesův a smolu úkradně strouhali. [1])

Roku 1612 byly zase nevole mezi Domažlickými a Chody. Císař Matyáš potvrdil svobody Chodů dne 3. května, ale poněvadž Chodové potvrzení toho u komory (a ne u kanceláře) vyhledávali, davše některé sto kop míš., zrušeno a dán jim nový majestát dne 18. června. Protože v majestátu stálo, že zastavení jich Domažlickým nemá býti na újmu jich svobodám, žádali Domažličtí, aby Chodové svobody psané na radnici složili, a poněvadž se rozmýšleli to učiniti, kázali některé Chody do vězení vsaditi. Při komoře pak se Domažličtí omlouvali, že to činili jen proto, aby svobody ty dobře byly uschovány a pečeť aby nepřišla k ztracení, jako se již dvakráte stalo. Od komory přišel dne 27. července rozkaz jak Domažlickým tak i rychtáři a konšelům práva Chodovského, aby Chodové svobody své na hradě chovali a ne někde pokoutně a po vesnicích a křovinách, nýbrž při právě jich a v pokojích bezpečných spolu s pečetí. A poněvadž Chodové se prohlásili, že proti tomu nejsou, toliko vyhledávajíce, že ty pokoje, které jim od Domažlických k držení soudův a chování svobod postaveny byly, ne tak hrubě bezpečny jsou a že by se mříže železné při týchž pokojích v oknech zazděné snadno sochorem vypáčiti a vylomiti mohly, nařízeno Domažlickým, aby se jim nějaký sklípek od kamene a cihel postavil anebo ti předešlí pokojové bezpečněji opatřeni byli, také konšelé Domažličtí aby se ničeho neujímali, aniž klíčův od sklepa nebo pokojů měli, nýbrž to vše v opatrování Chodů zanechávali. Pokud by se nový sklípek stavěl, měli Chodové forami pomáhati.

Poslední ústrky mezi Domažlickými a Chody udály se r. 1618. Konšelé práva Chodovského žalovali u nejv. úředníků zemských na Domažlické, že proti jich výsadám je nutí, aby do mlýna Trhanovského obilí ke mletí vozili. Věc ta podána na komoru, kdež president vypověděl dne 16. února, aby jen lidé z Chodova u Újezda mleli obilí sami nebo skrze čeledína svého, ostatní však pro vzdálenosť cesty nuceni nebyli, aby své obilí do Trhanova vezli. A poněvadž Chodové před tím pokoutné schůze měli a proti správcům svým se přečinili všetečně a zbytečně, dalo se jim věděti, že by proto vězením přísně stestáni býti měli, ale že páni rady komory šetříce jich vyslaných sprostnosti a některých jich sešlého věku ano i veliké nyní zimy prudkosti, aby skrze to o zdraví nepřišli, to trestání na čas odkládají a promíjejí. Nedlouho potom následovala nešťastná vzpoura, ve kteréž se Domažličtí dali na stranu odbojnou, ale právě proto Chodové, ač se správci svými ve víře se srovnávali, této straně příliš nepřáli. Domažličtí davše na pomezí Českém k Bavorům záseky udělati, poručili je k opatrování Chodům a jiným poddaným svým, ale Chodové tak činiti zanedbávali; neboť ač prý povinni byli podlé pořádku každé vesnice stráž bedlivou dnem i nocí držeti, přece nočním časem od stráží domů odcházeli a užívajíce místo vojenského praporce „jakési nezpůsobné korouhve“ (t. j. své starodávné korouhve) povinnosť k praporci královskému vykonati se zpěčovali. Proto nařídil král Bedřich Chodům (r. 1620, 19. srpna), aby pod propadením svobod svých bedlivou stráž drželi a zjednajíce sobě praporec vojenský k němu přísahali. Této okolnosti chtěli Domažličtí zároveň užiti k tomu, aby jim Chodové dědičně a na vždy byli odevzdáni, a stavové žádosť tuto podporovali, poněvadž prý Domažličtí hned od počátku tehdejších roztržitostí mnohé činili náklady a že hranice proti Bavorům lépe budou opatřeny, any by nedbanlivostí Chodův a jich neposlušenstvím v nebezpečí mohly upadnouti. Domažličtí také slibovali, že snadněji budou lesův a hranic hájiti, majíce Chody jako dědičné poddané v lepším řádu a poslušenství, než bylo posud. Král Bedřich nebyl také od toho, poněvadž sháněl peníze k vedení války odkudkoliv a proto již ustanovil komisaře, kteří měli shlédnouti úřad Domažlický a v taxu uvésti. Než následující události zmařily toto jednání a uvalily na Domažlické veliké těžkosti a na Chody dokonalou porobu. [2])

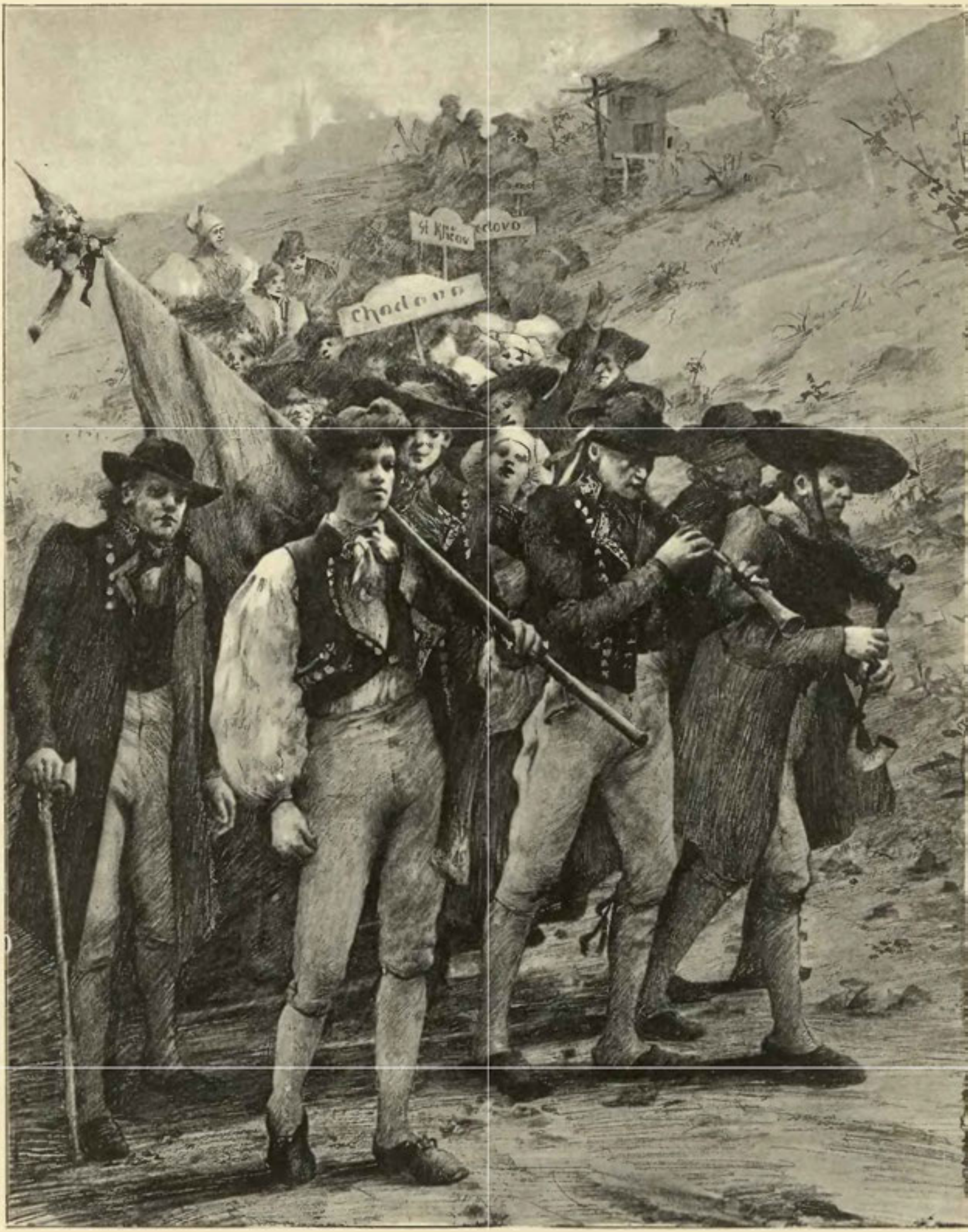
Obojetný hrabě z Mansfelda osadiv Domažlice s něco málem svého lidu, špatně ochraňoval pomezí, skrze něž Bavoři a lid císařský do Čech vtrhli. K Domažlicům, v nichž velel Claus Lienstan, rytmistr, přilehli Don Martin de Huerta, Ferdinand Rudolf Lažanský z Bukové a Gotlieb ze Salcpurka. Domažličtí nemohouce se držeti poddali se na smlouvu (r. 1620, 8. října). Tedy město nazejtří v 8 hodin ráno vrchnímu komisaři Don Baltazarovi de Marradas odevzdáno. Měšťanstvu slíbeno, že mají u císaře odpuštění užiti, ale kdo by chtěl, že se může vystěhovati s tím, co by na záda vzal nebo na vůz naložil. Vojínové a Čeští rytíři, kteří tu sloužili, odtáhli s koňmi, zbraněmi, rozvinutými praporci, rozžhavenými lunty, s bubny a hudbou, vezouce potřeby na vozech a vedouce 26 kusů dobytka do Plzně. Konečně propuštěni zajatí v městě se nacházející. [3]) Do Domažlic dána nyní posádka císařská. Potom přikročeno

[1]) Archiv Domažlický, Pam. arch. VIII. 279. [2]) Archiv Domažlický, Pam. arch. VIII. 280—282. [3]) Archiv Domažlický.

k trestání. Domažlickým vzat úřad Domažlický s Chody a hradem a kromě toho i dědičné jich vesnice, z nichž jim později jen malá část ponechána. Smutněji to dopadlo s Chody, ne snad proto, že by se mohli viniti z povstání, nýbrž z té nešťastné příčiny, že v čas trestání se v poddanství Domažlických nacházeli. Kromě toho bylo jejich neštěstím, že dostal na ně zálusky *Volf Vilém Lamingár z Albenreitu*, říšský dvorský rada, soudce zemský a hejtman lén německých, který měl v sousedství stateček Svatý Kříž. Lamingár byl císaři nejen věrným poddaným, nýbrž i platné služby mu konal při vyšetřování a trestání provinilých, nad to pak půjčil peněz a počítal si výloh, jež do 20.000 fl. vzrostly. V těch penězích zastavil mu místodržitel Karel z Lichtenšteina (roku 1621, 31. července) zámek Chodovský v Domažlicích, vesnice Chodovské jakož i vesnice, které byla obec Domažlická na Království od r. 1579 v nově založila, na 10 let. Když zastavení to šlo do Vídně k potvrzení císařskému, velice se o to Lamingár bral, aby mu úřad Domažlický dědičně byl prodán. Ale komisaři, kteří na shlédnutí dotčených vesnic vysláni byli (r. 1622), radili, aby se raději po kusech prodávaly, že by se tak za ně více peněz vytěžilo. Proti nim pracoval zase Lamingár dovozuje, že Chodové jsou ještě pod obojí a že by s jich obracováním na víru katolickou byly větší nesnáze, kdyby pod několika pány byli, než kdyby byli pod samým Lamingárem, který nad to po sedmi letech se vykázati mohl, že již Chody k víře katolické přivedl. Ponecháni tedy Chodové prozatím v držení Lamingárově, který byl r. 1623 do stavu panského říšského povýšen. Chodové bránili se seč mohli, ale marně prosili císaře za potvrzení výsad svých. Marně prosili, aby zůstaveni byli při komoře české, a marně sebrali peníze, aby se sami vyplatili; odkazováni do Vídně, kdež však nepořídili nic, poněvadž je Lamingár za bývalé rebely vyhlašoval. Za takových okolností dosáhl toho Lamingár, že mu zástava r. 1628 dne 24. dubna královským majestátem potvrzena. Ale poněvadž zástava rokem 1631 dojíti měla, dosáhl toho konečně Lamingár, že mu celý bývalý úřad Domažlický (r. 1630, 2. prosince) za 56.000 fl. r. dědičně prodán a ve dsky zemské vložen.[1]) Tak Chodové, dříve svobodní a jen nevelikými břemeny obtížení, zbaveni svých výsad a na roveň postaveni obyčejným sedlákům, majíce nad to očekávání, že daněmi a nesnesitelnými robotami budou utiskováni.

Chodové neustávali, aby mohli býti zase ke komoře královské připojeni. Marně však zástupce jich Arnolt Adlinger, advokát, dokazoval, že rebely žádnými nebyli a jen od pánů svých, Domažlických, k tomu donucováni byli, aby drželi s falckrabí Bedřichem. Neboť když poslaní od Chodů spis jeho císaři předložiti chtěli, dal je opatrný Lamingár schytati a zavříti. Nějaký z Kocův z Dobrše, jenž maje s nimi slitování, jim několik set zlatých na vedení pře zapůjčil, a jehož úředníci jim radili, byl za to přísnou důtkou pokutován a Domažlickým pak rozkázáno, aby zámek Chodovský se všemi spisy a listy tam se nacházejícími Lamingárovi odevzdali. Chodové potom nuceni, aby ručnice i s praporem svým odevzdali, a poručeno jim robotovati a povinnosti vykonávati jako jiní sedláci. Lamingár zemřel asi r. 1635 a za nezletilosti jeho synův utiskoval Chody nějaký pán z Ašenbachu, jenž statky jich spravoval. Nátisky jeho způsobily, že Chodové v l. 1652, 1654 a 1657 zase žádosti své za vyplacení opakovali, ale nic více nedosáhli, než že jen Ašenbachovi nařízeno, aby s Chody mírněji zacházel. Nedlouho potom synové Lamingárovi *Volf Bedřich*, kanovník Řezenský, *Volf Ferdinand*, rytmistr, a *Volf Maximilian* porovnali se o statky otcovské, zámek Chodovský, Bělou, Svatý Kříž a dům v Praze tak (r. 1660, 9. prosince), že puštěny Maximilianovi.[2]) Tento se domníval, že by odpor Chodů zlomil, kdyby mezi nimi Němce usazoval. Uváděl tedy osadníky německé na pomezí, ale nic tím nedovedl. Neboť Chodové po nastoupení císaře Leopolda žádosti své zase opakovali, ale ačkoliv se nyní dobře vědělo, že nikdy rebely nebyli, přece žádosť jich r. 1666 dne 10. února na vždy odmrštěna a nařízeno jim, aby slib poslušnosti a člověčenství Lamingárovi učinili. Uloženo jim věčné mlčení a zakázáno všem advokátům, aby se jich ujímali.[3]) Poslední pokus učinili Chodové r. 1692. Matěj Gust, soustružník a měšťan Domažlický, bezpochyby písmář takový, jak bývali dříve v městech a ctitel starých dějin, měl Chody k tomu, aby poslali tři posly do Vídně a císaře za vykoupení prosili. Poslaní jich byli k císaři puštěni, jenž s nimi laskavě rozmlouval, což si Chodové vykládali tak, že již mají vyhráno. Odpírali dávati platy a konati roboty, a následek byl takový, že proti sobě i ty popudili, kteří by jim snad byli přáli. Císařskou resolucí (r. 1693, 12. ledna) oznámeno jim, že by měli v pokutu upadnouti, poněvadž jim již věčné mlčení uloženo bylo, ale že císař jim odpouští, jestliže ho nikdy více obtěžovati nebudou. Tomu Chodové, když jim hejtman kraje Plzeňského dne 23. února císařskou vůli oznamoval, uvěřiti nechtěli. Nechuť jejich vzmáhala se a podněcována byla skrze jakéhosi Vídeňského advokáta, jenž se jmenoval Strauss, a jakéhosi Blažeje Tunkla (snad z rodu Tunklů z Brníčka). Vyšetření této věci svěřeno bylo apelačnímu soudu v Praze a když tento psaní míti chtěl, kteráž Chodům psána byla, správce Koutský neopatrným jednáním Chody ke vzpouře popudil. Hned posláno na ně

[1]) DZ. 295. C 26–28, 297. Q 16 Mittheil. XIII. 218—222. Bílek, děje konf. [2]) DZ. 313. C 5. [3]) Bílek, děje konf.

Slavnostní průvod Chodů.

vojsko, Chodové vyslýcháni u soudu apelačního a starodávné jich svobody, kteréž měli jako svátost, před jich očima rozstřihány. Poslaným Chodův nařízeno v Praze, aby vykonali Lamingárovi slib člověčenství, a když se zpěčovali, dáni do vězení (28. června). Mezi tím i Tunkl dopaden a dne 30. června zavřen. Hejtman krajský pak přišel na území Chodovské s vojskem, aby rozkaz soudu apelačního provedl (6. července). Ale když přišel do Újezda, byla ves prázdna a již se bylo 200 Chodů srotilo u Domažlic, k nimž stále nových přibývalo, tak že jich bylo 400 k odporu hotových. Hejtman neměl snad tolik vojákův, aby se pustil do boje, nebo spíše měl útrpnost s lidem, že jej nechtěl pro nic a za nic zabíjeti. Chodové také vystřízlivěli a poddali se zase, jen Lhotští a Počinovští odporovali až do krve prolévání. Slíbili člověčenství a robotovali v poutech. Od konce 16. věku měli všichni c. a kr. úřadové s Chody útrpnost a obyčejně jim tresty odpouštěli. Jinak bylo však teď, když věc tu apelační soud vyšetřoval. Věk tehdejší byl ukrutný a životů lidských tehda za rok více zmařeno, nežli nyní za 20 let. Nicméně vypadla věc poměrně dosti mírně, poněvadž chtěli šetřiti Lamingára, aby mnoho poddaných osedlých neztratil; soud tedy věc bral tak, že se má Chodům jako lidem popuzeným a oklamaným odpustiti a že mají býti jen vůdcové jich trestáni a největší vinníci, Hanuš Čtverák jinak Selner, Kryštof Hrubý a Jan Sladký jinak Kozina o hrdlo přijíti. Ale u císařského dvora byla ještě smírnější nálada a ustanoveno, aby jen jeden z nich byl na hrdle trestán. Hrubý zemřel mezi tím a z obou ostatních vybrán na smrt Sladký proto, že byl nejlepším řečníkem a poslední za milost prosil. Poprava provedena r. 1695 dne 28. listopadu v Plzni takovým způsobem, že 68 otců z Chodovských vesnic nuceno i s dětmi jíti do Plzně a státi pod šibenicí. Ještě 150 let po tom vypravovali si Chodové, jak mužně Sladký smrt podstoupil. [1])

Východní brána v Domažlicích.

Domažlickým mezi tím z jejich bývalého velikého zboží zůstaly toliko vsi Milaveč, Bořice, Nevolice, Petrovice, půl Kramolína a dva skrovné dvorce Pasečnice a Havlův mlýn. Hrad v městě jich stojící byl majetkem Lamingárův, ač ho k ničemu nepotřebovali. Stavení za ta léta, jež prošla od posledního opravení, spustlo, nicméně, ač neobydlené a pusté, bylo Domažlickým ustavičnou překážkou a vznikala obava, kdyby Lamingárové jednou hrad zase vyzdvihli a v něm bydlili, že z toho pojdou nemalé ústrky. Poněvadž pak Domažličtí u dvora císařského toho vyhledávali, aby jim týž hrad zase postoupen byl, a jej zaplatiti se zakazovali, nařídil tedy císař Leopold jisté komisaře, aby s Volfem Maximilianem o přenechání téhož hradu jednali. I došlo r. 1671 dne 19. března ke smlouvě, jíž Volf Maximilian i za sebe i za starší bratří své Domažlickým týž hrad postoupil, ale vymínil si, že na gruntech Chodovských nový zámek, též Chodovský zámek řečený, postaví a psáti se bude seděním na Chodovském (nikoli však Domažlickém) zámku. Za to obdržel od města některé dědiny. [2]) Nový tento zámek postaven jest v Trhanově. Jak Domažličtí svůj hrad obnovili a jak ho potřebovali, řečeno již v popise.

---

[1]) Mittheil. XIII. 222—225. [2]) DZ. 398 L 23.

DMOUT.

Západně od Domažlic nad Zubřinou zdvihá se lesnaté pohoří, řečené Ermout nebo Dmout. Na vrcholu téhož pohoří říká se „na zámku“ a podlé pověsti tu stával hrad.[1] Pojmenování tomu nasvědčuje a nám se zdá, že tvrzi tu postavené říkalo se česky Dmút a německy Durrenstein; aspoň ve 14. věku se činí zmínka o dvoru, který ležel u Dmoutu a jinak Durenšteinem se nazýval. Býval to prvotně šosovní dvůr, ale král Jan jej roku 1321 Albrechtovi Furejrovi, držiteli jeho, ode všech platův osvobodil.[2] Později byl majetkem *kláštera Domažlického*. Ten prodal r. 1398 dvůr ten toliko do života šlechtici jistému a tuť jest možná, že si tento tvrz nade dvorem postavil, jestli tu již nebyla dříve.[3] Klášterství později uchvátili Domažličtí a s ním také horu Dmout. Vzata jest jim sice r. 1547, ale nedlouho potom zase navrácena. Na ten čas není na Dmoutu nic jiného viděti, než homoli na tři strany strmou, na níž jsou prohlubeniny, ale není známek po nějakém opevnění.

[1]) Schaller a Trajer. [2]) Reg. III. 304. [3]) Formulář Jana z Přimdy.

Psohlavci.

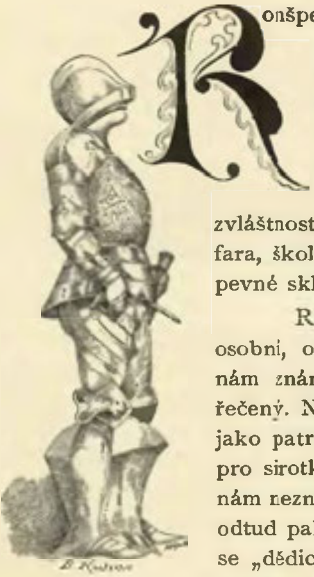

Domažlice od východní strany.

Zámek v Ronšperce.

RONŠPERK HRAD.

Ronšperk město leží západně od Týna Horšovského na svahu návrší takovým způsobem že již ani kostel ani radnice nestojí v stejné výšce s náměstím, poněvadž se tu návrší k jižní straně rychle sklání, kdežto k jihozápadní volně sestupuje. Založení takové jest u měst zvláštností, ale nesmí se zapomenouti, že býval Ronšperk vesnicí samorostlou bez rozměřování a teprve později nabyl práv městských. Na nejvyšším místě k východní straně stojí zámek, stavení nepravidelné a nepravidelného základu, moderním způsobem zřízený a beze všech architektonických zvláštností. Zdá se, že založen byl v 15. věku a starší tvrz že bývala tam, kde nyní jsou fara, škola a vedlejší nárožní dům; zbytky její snad jsou některé silné základní zdi, rozsáhlé pevné sklepy a hluboká studně ve farním domě. [1])

Ronšperk byl prvotně českou vesnicí a jmenoval se Poběžovice; jméno to jest osobní, odvozené ode jména Poběž, aniž tu lze mysliti na nějaké poběhování. Nejstarší nám známý držitel jest *Zdeněk z Poběžovic*, druhdy i z Vlkanova a druhdy z Heršteina řečený. Nacházíme jej r. 1359—1362 jako patrona v Šitboři a u sv. Jiří v Rokosíně a r. 1373 jako patrona ve Valtířově. [2]) Zdali po něm vdovou byla ta Anežka, která r. 1379 Poběžovice pro sirotky své spravovala a sama Kramolín držela, není nám známo. [3]) Po delší přestávce nám neznámé držel Poběžovice *Dobrohost z Mělnic*, jenž byl až do r. 1387 farářem v Mělnicích, odtud pak do r. 1407 v Boru a konečně do smrti své († r. 1429) v Šitboři. Týž nazývaje se „dědicem a držitelem zboží Poběžovského“ obdařil roku 1409 oltář Těla Páně, kterýž v nově v kostele Borském vyzdvihl, platem v Poběžovicích a roku 1411 listem v jazyku českém psaným prodal za 5 kop gr. platu holého v Poběžovicích Ondřeji, faráři Borskému a radě tudíž na obdaření kaplanství a oltáře sv. Jana křtitele tu v Boru. [4])

Po Dobrohostovi následoval v držení Poběžovic *Bohuslav z Horšova*, jenž zapsal r. 1419 Janovi Švarcšternovi, kramáři z Prahy a manželce jeho Kateřině dluh 100 kop na tvrzi, dvoru a vsi Poběžovicích, kterýž měl za tři neděle býti placen, ale pro tehdejší bouře k zaplacení nepřišel. [5]) Věrně se drže strany katolické dosáhl toho při králi Zikmundovi, že ves Poběžovice povýšil na městečko a trhem téhodním v sobotu obdařil (r. 1424, 3. ledna). Nějaký čas držel společně Poběžovice s *Janem Švestrzunem z Hradiště*, vladykou neznámého původu, jenž snad měl příjmí proto, že byl synem z sestry Bohuslavovy. Později Jan držel Poběžovice sám a drahně let býval purkrabí na Domažlicích. Vida velikou a nenabytou od nepřátel záhubu svých chudých lidí v Poběžovicích, učinil s nimi lásku a milosť, že jim tu odúmrť, která mu posud

[1]) Pomůckou: Pam. arch. III. 108, 285. [2]) Lib. conf. [3]) Berna na str. 19. [4]) Lib. erect. IX. F 3. M 3. [5]) DD. 21. str. 270.

náležela, propustil (r. 1443, 10. dubna). Tím Poběžovští nabyli práva, aby mohli o statcích svých říditi. [1]) Roku 1459 prodal Švestrzun tvrz, dvůr a městečko Poběžovice *Dobrohostovi* z *Ronšperka.* [2])

Dobrohost přišel právě do sporů. Roku 1454 byla provolána odúmrť po Švarcšternovi a hlásili se výprosníci, ale nedovedli práva svého, tak že se věc ta až do r. 1488 protahovala. Dobrohost hned od druhého provolání r. 1465 se Zdeňkem synem svým na odpor vstupoval. Dobrohost mnoho přejinačil Poběžovice. Postavil kolem nich hradby s branami a založil nynější zámek na způsob hradu a konečně postavil nový kostel „ve jméno boží a ke cti a chvále Matce boží milé". Nové osadě této dal jméno Ronšperk, poněvadž pocházel on z rodu pánů z Ramsperka čili (podlé českého vyslovení) Ronšperka. Tím se nám vysvětluje, proč se nazývá r. 1470 Štěpán Doršteinár z Doršteina hejtmanem na Novém Ronšperce [3]) Ve válkách, které tehda vedl Dobrohost proti Jiříkovi králi i v dílech a staveních okolo hradu a městečka, velice mu Ronšperští pomáhali, což on sobě vděčně připomínal a když došel r. 1502 vysokého věku, všecka dobrodiní, kteráž jim učinil aneb učiniti mínil, napsati dal, aby na ně po jeho smrti žádný pán neobyčejné věci nezamýšlel. Ustanovil jim platy, dal jim práva města Týna Horšovského a udělil jim i tu svobodu, aby se mohli volně stěhovati. Daroval jim bránu proti Heršteinu, aby si z ní radnici učinili, vysadil jim jako nějaké kníže erb městský, na němž se spatřoval nad branou městskou beran z koruny vyzdvižený bělorouný, maje rohy a kopyta pozlacena, a aby znali milosť jeho a dobrodiní jim dané aby jim bylo příjemnější a vzácnější, ustanovil, aby ta osada posud českým hlaholem Poběžovice jmenovaná, kterou sám ohradil a kostelem a hradem ozdobil, jmenovala se Romšperk po páně posloupném, starodávném a zpupném dědictví [4])

Dobrohost zemřel r. 1506 dne 29. května a pohřben v kostele Ronšperském, kdež se náhrobek jeho s erbem vytesaným posud spatřuje. Nejstarší jeho syn *Zdeněk Dobrohost* ujal po otci Ronšperk a Starý Herštein. Nechvalnou pověsť po sobě zanechal, an z hradů svých Heršteina a Ronšperka bral a loupil po silnicích; když teprve proti němu Zdeněk Lev z Rožmitála s hotovostí krajskou vytáhl a Ronšperk r. 1510 k ruce králově osadil, nešvar ten přestal. [5]) Zdeněk († r. 1523) buď se dostal do ciziny neb utekl; statky jeho dány jeho bratřím *Volfovi* a *Vácslavovi.* Ti vzdali r. 1511 Joštovi z Raicenšteina vsi zápisné Staré Sedlo, Bonětičky a Kosov, a Vácslav odevzdal ves Přítulnov manželce jeho Dorotě z Větřní. [6]) Ronšperka nabyl potom *Albrecht* z *Gutšteina;* měl jej již r. 1526 a snad již r. 1524 a 1525, když tu byl purkrabí Jan z Kostelce. [7]) K tomu držel také zboží Heršteinské. Na Ronšperské byl laskav. Roku 1530 vymohl jim u krále Ferdinada jarmark na den sv. Mikuláše a t. r. daroval jim pro jich ctné, dobré a věrné zachování rybníček udělaný z příkopu u samé brány Týnské, druhý příkop u brány Německé (k Heršteinu) a sádky u Sanické brány, aby z jich užitků zdi městské opravovati mohli. [8]) Nedlouho potom zastavil Ronšperk *Bohuslavovi Rochci* z *Otova,* jenž posud v městě bydlil. Týž se soudil roku 1532 s Jakubem převorem v Pivoňce, když tento s ručnicí chodil po gruntech Ronšperských. Vyplativ zboží to prodal Albrecht r. 1537 zámek Ronšperk, dvůr pod zámkem s pivovárem a město, dvůr Vlkanov, vsi Drahotín, Načetín, Hvoždany, Bělovice, Ohnišťovice, Vlkanov, Mlýnec, Otovo, Srby, Meclov s podacím, Medný, Březí, zámek pustý Herštein a vsi pusté Valtířov a Pařezovo *Bernartovi Barchanci* z *Baršov* na 6 let, při čemž povoleno kupujícímu, aby mohl na zámku do 200 kop prostavěti. [9])

Erb udělený městu Ronšperku r. 1502.

S panstvím přejal Barchanec hned soudy. Volf z Ronšperka podržel si na lidech v Drahotíně a Načetíně nějaké roboty, které mu také na soudu komorním přisouzeny byly. Velice starostí Barchanci navalila manželka jeho Markéta z Žihobec, poněvadž měla nedovolenou známosť s Mikulášem Miřkovským ze Stropčic. Tento přicházel často na zámek, ale lidé myslili, že chodí za pannou Annou Rochcovnou, ale chodil k paní. Paní mu udělala měšec, vykrumplovala mu jej zlatem a Důra, děvečka z Normberka, mu jej donesla. Důra nosila k němu listy a knížky nebo tabulky jako na nich píší; jednou také četly děvečky v těch knížkách, co tam je psáno; mnoho asi tomu nerozuměly čtcuce, „že v klášteře (t. j. Pivoňce) budu, nebudu-li já moci, dám se na voze dovézti, a

[1]) Archiv Ronšperský a DZ. 127. N 10—11. [2]) DD. 16. f. 217, 234. 23 str. 400. [3]) Arch. č. I. 325. [4]) Arch. Ronšperský. [5]) Staří letop. 325. [6]) Břežan, listy Švamberské (rkps. knih. Pražské). [7]) Archiv Domažlický, reg. kom. soudu. [8]) Archiv Ronšperský. [9]) Archiv Třeboňský.

nebudu-li v klášteře, tehdy tam najdete Dūru". Jednou jej i děvečky zavřely. Byl právě na věži a Dūra šla tam, zavřela světnici na hřebík a řekla druhé děvečce: „Zastři líp na hřebík." Kuchařka ho viděla skrze dvéře, an držel zámek a nemohl otevříti. Barchanec konečně dověděv se o tom přetrhl tyto pochůzky a paní Markétu náležitě opatřil. Nebyla sice ve vězení, nýbrž vykázán jí sklep k nočnímu lehání, po zámku Ronšperce volně ve dne chodila a když chtěla odpočívati, kázala sobě otevříti do toho sklepa. Také s manželem svým za stůl sedávala; pán ji vždycky rád měl u stolu, ale ona druhdy nechtěla jíti. Než stráž měla, aby ze zámku neušla pryč. Když pán ze zámku dolů sjížděl, tuť si zpívala a dávala si jísti a píti co hrdlo ráčilo. Mezi přáteli Markétinými brzo se rozneslo, že ji Bernart na posměch a lehkosť její nenáležitě ve vězení měl a děvečky katem tázati chtěl, co o ní vědí. Nejvyšší hofmistr jej proto obeslal (r. 1539), aby s manželkou stál na soudě komorním, ale svědci všichni vypovídali na jeho stranu. Sice měl Bernart také pro jiné lidi těžkosti. Jiří Stříbrský, soused Pražský, žaloval na něho, že mu nadal lotrův a šibalů. S Augustinem, převorem v Pivoňce, měl také nechuti a číhal na něj, jen aby jej v něčem dopadl. To se mu konečně podařilo, když převor chodil (r. 1538) přes zápověď sněmovní s ručnicí samozapalovací. Soud měl také s Annou cukrářkou, manželkou Jiříka cukráře, z jejíž ruky se zachovalo roztomilé psaníčko k arciknížeti Ferdinandovi.[1]) Když tato podlé zvyku svého jednou na paláci hradu Pražského se zbožím svým seděla, tu Vácslav Skryjský ze Skryje, služebník jeho, vzal šavli stříbrem obloženou cizí, která byla pod krámem jejím, a pod sukní ji ukryv pryč odnesl. Když Anna mu pak u přítomnosti Bernartově domlouvala, aby tu šavli navrátil, tu ho Bernart dosti v těžkých a horlivých slovích zastával, že tím vinen není. Než přišlo k nálezu, spokojena věc ta (r. 1543) smlouvou.[2])

Kostel v Ronšperce.

Roku 1542 došel šestiletý nájem a Albrecht z Gutšteina prodal panství Ronšperské *Petrovi, Bartoloměji* a *Janovi ze Švamberka* a na Boru.[3]) Páni ti poručili poddané zboží tohoto od Boru a Švamberka vzdáleného Janovi z Vidršperka. Ten měl nějakou nechuť k Burjanovi z Vrtby a proto r. 1542 s lidmi z Ronšperska a poddanými kláštera Pivoňského vpadl do dvoru jeho v Újezdě nebo Šitboři, v pokojích toho dvoru své vůle užíval a čeledí nočně hýbal.[4]) Roku 1548 rozdělili se bratří ze Švamberka o statky své, při čemž se dostal Petrovi zámek Ronšperk i s tím, co k němu přiděleno bylo. Jako purkrabě měl pán r. 1565 Jana Březského z Ploskovic. Roku 1566 dne 19. června napsal Petr své poslední pořízení, jímž ustanovil Anéžku z Lobkovic, druhou manželku svou, poručnicí nad „Hanz Girgem", synem svým a Benignou a Mandalénou, dcerami, přidav k radě jisté pány.[5]) Když však *Hanuš Jiří* r. 1573 jistých let došel a Petr stářím přemožený pokoje si přál, „aby v těch časných věcech a pracech tím snažněji pánu Bohu sloužiti mohl," postoupil synu Ronšperka a vesnic svých u Boru, tak aby dluhů nedělal a sestru svou Mandalénu opatroval. Otec si vymínil pokoje, jež by se mu k bytu nejlépe hodily, aby sám pátý se 4 koňmi tu na zámku chován byl, stravou, pitím a šaty chodécími a ložnými byl opatrován a 500 kop míš. ročně na penězích dostával.[6]) Zemřel r. 1575 dne 24. června a pohřben v kostele Ronšperském.

Hanuš Jiří vymohl u krále Rudolfa, že Ronšperským udělil některé milosti (r. 1590), zejména potvrzení listu krále Zikmunda a udělení nového výročního trhu; k jiné žádosti jeho císař opět r. 1596 všechny výsady městu a užívání erbu městského mocí královskou potvrdil. Téhož roku i Jan Jiří městu

[1]) Viz Dvorského listy žen na str. 108. [2]) Reg. kom. soudu. [3]) DZ. 1. H 21. [4]) Reg. kom. soudu. [5]) Archiv Třeboňský, staré knihy Plzeňské. [6]) DZ. 61. D 9.

výsady všechny potvrdil. Jan Jiří učinil r. 1612 pořízení o Alžbětě Švamberkové rozené Koloнce z Felzu, druhé manželce a Benigně, dceři své, jímž téže manželce poručil zámek a město Ronšperk po smrti své, ale tak dlouho, dokud by stavu svého nezměnila.[1]) Krátce však před svou smrtí o panství tomto zase jiné pořízení učinil, dada je zápisem na 100 kop dluhu *Anně Maximilianě z Oprsdorfu*, manželce syna svého Petra.[2]) Zemřel Jan Jiří dne 15. dubna 1617, jsa stár 69 let, a pohřben jest v kostele Ronšperském. Četné a veliké statky jeho dědil syn Petr, jenž také zboží Ronšperské spravoval. V bouřlivých dobách stavovské rebelie vynikal Petr nad jiné a zemřel r. 1620 v květnu. Když tedy vniklo vojsko císařské r. 1620 do této strany Čech, obrátilo též pozor svůj k městu Ronšperku, tehda protestantskému. Bezpochyby posádka se na zámku bránila, neboť císařští zámek a město útokem vzali. Bavoři, Vlaši, Španělové se tu potom nehezky chovali. Vynesli z kostela kalichy a jiné kostelní zboží, otevřeli hrob Jana Jiří a vzali odtud přilbici jeho, perlami ozdobenou a pěkný štít a potom přehazujíce těla mrtvá poklady hledali, ale našli jediný klénot při mrtvole Erazimově.[3]) Po bitvě Bělohorské Anna Maximiliana, zase vdaná Žerotínská, ujela s dětmi svými do Frankfurtu nad Mohanem a odsouzena jest r. 1621 všeho jmění. Po mnohá léta marně se namáhala, aby jí statek Ronšperský byl navrácen.[4])

Od komory královské prodány r. 1622 dne 14 července „statek před vítězstvím mocnou rukou vzatý", totiž zámek a město Ronšperk s dvory poplužnými, ovčíny, pivováry atd., vsi Meclovy s podacím, Otov, Ohnišťovice, Vlkanovo a Mlýnec se vším příslušenstvím, ves pustá Pařezovo a díl Valtířova *Severinovi Táhlovi* z *Horšteina*, JMC. zřízené komory v království českém sekretáři, za 30.045 kop 52 gr míš.[5])

Táhlo (nebo podlé německého Thalo, Thal) maje podporu strýce svého Šimona Brosia, děkana Pražského, uměl kořistiti dobře z tehdejších okolností politických, a byv dříve jen erbovním měšťanem, povýšen jest roku 1630 do stavu rytířského Římské říše, udělena mu milosť, aby se psal z Horšteina a Ronšperka, a rozhojněn erb jeho. Jakmile se uvázal Táhlo v držení zboží toho, pokládal měšťany Ronšperské za rovné svým ostatním lidem poddaným a robotným, táhna se k tomu, že město, byvši r. 1620 od lidu císařského rukou zbrojnou vzato, všeliké své privilegie propadlo. Ronšperští však utíkajíce se k Ferdinandovi II. vymohli přece uznání některých výsad. Jestli tedy městu r. 1632 velikým požárem zničenému něčím pomáhal, činil to zajisté pro svůj prospěch a nikoliv z lásky. Zemřel r. 1641, zůstaviv jedinou dceru *Alžbětu Kateřinu*, kteráž byla manželkou *Jana Jindřicha* z *Bedenberka*, nejvyššího pluku císařského. Tento také po manželce své záhy (r. 1642) zemřelé panství Ronšperské zdědil; část panství zděděných rozprodal, o těch pak, kteráž mu zůstala, zejména o Ronšperce nařídil kšaftem svým, aby je dědila dcera jeho Magdalena Kateřina, a kdyby v nezletilosti zemřela, aby připadly na Mikuláše Gerštorfa z Malšvic. Kšaft ten byl později zrušen, poněvadž přátelé Táhlovi Bedenberkovi právo držení upírali, ana byla dcera Táhlova bez pořízení zemřela. Skutečně též panství přiřčeno jednomu z příbuzných výše psané Alžběty Kateřiny, totiž *Danielovi Norbertovi Pachtovi* z *Rajova*. Týž byl zveden na Ronšperk r. 1659 v červenci jako od někdy choti své Lidmily ze Sebuzína zřízený dědic jedné polovice a poručník dcery své, jež dědila druhou polovici.[6])

Pachta, jenž byl dvorským radou a sekretářem při kanceláři dv., vymohl městu u králů tehdejších nový výroční trh a těhodní trhy v pondělí (r. 1663). Maje mnohé statky zemřel r. 1682 v domě svém ve Starém městě Pražském. Dcera jeho *Anna Feliciana* provdavši se za svob. pána *Matyáše Bohumíra* z *Vunšvic*, tehda hejtmana kraje Plzeňského, učinila jej spoludržitelem Ronšperka a Bezvěrova. Pán tento obnovil a rozšířil zámek Ronšperský a úctu svou k svatému Janu Nep. postavováním soch jeho projevoval. Zemřel na Ronšperce 10. března r. 1695 a pochován v hrobce tamního kostela. Manželka jeho přečkavši jej zemřela teprve r. 1718.

Syn jejich *Bohumír Daniel* byl milovník a znatel genealogie domácí, který za oněch dob pokládán byl za neomylnou autoritu u věci té. Zemřev 25. června 1741 v Praze, odkázal genealogickou sbírku i knihovnu svou stavům českým. Panství Ronšperské záhy před tím (r. 1717 přímo od Anny Feliciany) již bylo přešlo v držení *Volfganga Mulce* z *Valdova*.[7]) Jeho dcera prodala (r. 1725, 22. listopadu) zboží Ronšperské a Bezvěrovské *Janovi Jiřímu hraběti* z *Königsfeldu*, od něhož je r. 1749 koupil *Filip Vilém Albrecht* svob. pán *Linker* z *Lutzemvicku*. Po jeho smrti († 4. dubna r. 1779) následoval jediný jeho syn *Jan František*. Od něho koupil je roku 1805 biskup Pasovský *Leopold* hrabě z *Thunu* a z *Hohenšteina* za 517.000 fl. pro svého bratra *Antonína*, kterýž r. 1840 dne 2. dubna zemřel a Ronšperk synu svému *Leopoldovi* zůstavil. Ten přikoupil r. 1843 statek Pivoňku. Od r. 1864 patří zámek s panstvím hraběcí rodině *Coudenhoven*.

---

[1]) DZ. 135. H 18. [2]) DZm. 237. M 3. [3]) Archiv Třeboň. Beckovský II. b. 286. [4]) Bílek, děje konf. [5]) DZ. 141. H 3, 292. F 13. [6]) DZ. 113 M 4. [7]) DZ. 493. F 5.

TVRZE V OKOLÍ RONŠPERKA.

MUTĚNÍN.

Severozápadně od Ronšperka jest městečko Mutěnín, starobylé zemanské sídlo. Bývala tu ode dávna tvrz, kteráž později přestavena v zámeček, když však tento roku 1751 dne 6. června vyhořel, spustl tak, že dnes z něho zbyl jen kus zdi na pokraji rozsáhlého rybníka, nyní spuštěného.[1] Není pochyby, že Mutěnín má jméno své po nějakém Mutinovi, a poněvadž se v letech 1174—1185 bratří *Dobrohost* a *Mutina z Bukovce*, purkrabě Pražský, připomínají a potomci jejich pak na Mutěníně seděli, že Mutěnín založen jest od toho Mutiny. To ovšem platí o osadě a nikoliv o tvrzi.[2] Jako první majetník této osady znám jest r. 1253 *Zbraslav z Mutěnína*.[3] K r. 1291 dovídáme se, že vesnici Mutěnín držel *Bořislav z Hostouně* se syny svými a synovcem *Nevlasem* a že ji t. r. klášteru Chotěšovskému zastavili.[4] *Protivec z Mutěnína* držel se strýci svými Hostounskými hrad Reicherštein s příslušenstvím v Bavořích; díl svůj prodal roku 1333 Oldřichovi lantkrabí Leuchtenberskému.[5] Z listu na to vydaného jakož i z jiných pamětí téhož věku jde na jevo, že se již tehda Mutěnínu po německu Muttersdorf (Mutinsdorf) říkalo. V letech 1360—1365 setkáváme se zase s Protivou z Mutěnína, an podával kněze do Mutěnína a měl také hlas podací v Hostouni. Roku 1378 byl již mrtev a Petr a Jan bratří z Rožemberka spravovali Mutěnín jako poručníci sirotků Protivových.[6] Snad byl synem jeho *Racek z Hostouně*, který byl roku 1388 zletilým a nějaké užitky koste u v Mutěníně prodal;[7] čteme jej jako pána zdejšího v l. 1406—1407, držel sice také Hostouň a žil ještě r. 1413. Roku 1416 snad byl již mrtev anebo Mutěnín prodán, poněvadž se povšechně několik podacích pánů kostela zdejšího připomíná. V l. 1424—1434 seděl tu *Favlík z Bělovic*, jenž držel věrně se stranou katolickou a r. 1434 Chodům proti Bavorům pomáhal.[8] Z pozdějších pamětí téhož století dovídáme se o *Benešovi z Mutěnína*, jenž tu seděl s manželkou svou Katruší z Ročova;[9] pak následuje dlouhé mlčení v pamětech. Někdy na počátku 16. století prodal *Mikuláš Henigár z Žeberka* Mutěnín tvrz, dvůr poplužný a městečko a Ostrov ves pustou *Jiříkovi Vidršpergárovi z Vidršperka*, a to se stalo před r. 1513, kdež Jiřík, svědče při vydání výsad Hostounských, již se pánem na Mutěníně nazývá.[10] Ještě r. 1524 tu seděl, ale r. 1532 byl tu již pánem syn jeho *Jan*, kterýž obdržel t. r. nadání královské, aby mohl na svém zboží hory zaraziti.[11] Týž přikoupil Lomec a žil ještě roku 1560.[12] Ze synů jeho *Jana*, *Jindřicha*, *Šebastiána* (Bastle obyčejně řečeného), *Petra* a *Adama* ujal Mutěnín před r. 1569 první z nich, člověk bujný, který se v mladších letech rád prával, ale při tom zdraví dobrého poživaje mezi bratřími a strýci svými žil jako nějaký Methusalem, nazývaje se ke konci života svého Janem nejstarším. Zemřel r. 1590. Na své tvrzi choval vždy písaře českého i německého, aby každému v přirozeném jeho jazyce odpovídal a za právo dal; prohlížel také k dobrému svých poddaných Mutěnínských, kteří měli tehda rozepři s farářem svým Ebrhartem, a když seznal Jan, že je farář nevinně na cti nařkl, donutil ho, aby jim náležitou nápravu učinil.[13] Zůstali po něm tři synové, kteří podělili mezi sebe statky Záhořany, Hamr a Mutěnín, tak že každý dostal po statku. Mutěnín ujal *Jan mladší*, s nímž se r. 1598 v Hostouni setkáváme.[1] Týž koupil r. 1601 huť starou sklennou a roku 1607 huť novou, „Svanaprykl" řečenou,[2] a nazýval se od r. 1620 starším.[3] Zůstavil syny čtyři, z nichž druhý *Jakub Jan* ujal Mutěnín. Týž sloužil r. 1620 a násl. ve vojště císařském proti evangelíkům, potom se potřebovati dal jako komisař při protireformaci, stíhaje horlivě kněží pod obojí v tamější krajině se skrývající, pročež i mnohá protivenství vytrpěl od Švédů. Za manželku měl Marii Justinu z Haldingen, která mu porodila syna *Bedřicha Františka* r. 1644 dne 19. června, a to v lese, kam manželé i s čeledí byli před nepřítelem utekli. Toho roku dne 29. srpna učinil rozdíl s bratry svými, při čemž obdržel tvrz skrovnou Mutěnínskou, v níž byly tři větší a dvě menší světničky s komorami a jiným příslušenstvím dvůr, městečko a k tomu několik těch chalup, které byly v lese řečeném Neid.[4] Syn jeho František ujal r. 1689 Mutěnín[5] a zemřel u vysokém věku r. 1734; pochován jest jakož i předkové jeho v chrámě Mutěnínském. Ještě v nynějším století drželi potomci jeho Mutěnín, kterýž teprve po smrti Kryštofa Karla († 1852) prodán.

ÚJEZD SV. KŘÍŽE.

Nedaleko Hostouně jest ves „Újezd sv. Kříže v Chodech", jak se obyčejně v starých pamětech nazývá, nebo Svatý Kříž, jak nyní slove. Od pradávných dob patřívala k panství Přimdeckému, a obyvatelé její jakož i jiných blízkých vesnic byli Chodové, poddaní purkrabím na Přimdě a zavázaní k týmž povinnostem, jako Chodové Domažličtí. Za Karla IV. byla ves tato přímo poddána králům, ale od dob syna jeho Václava byla statkem manským, jehož držitelé povinni byli na hradě Přimdě službu s koněm vykonávati. Zde snad seděl Budivoj Sliva z Újezdce († r. 1382), jenž zůstavil dceru Elišku a měl příbuzného, který se Milota jmenoval. Od roku 1382 připomíná se v pamětech *Oldřich z Újezda*, řečený kuchmistr, jenž r. 1403 faráře ke kostelu zdejšímu podával.[6] Roku 1408 byl již mrtev a drželi ves tuto synové jeho *Jan* a *Drzděř*, kteří se také r. 1412 v souvěkých pamětech připomínají.[7] Roku 1431 a 1432 držel tento statek manský *Habart z Přišova*, jenž byl již r. 1433 mrtev, zůstaviv vdovu Annu.[8] Zdali již tehda tu tvrz stávala, není známo; vždyť o statku tomto jest pak tak málo zpráv, že se o něm dovídáme teprve k r. 1596, když se veliké panství Přimdecké rozprodávalo. Tehda drželi Svatý Kříž a Babice statky *Volf Jáchym Lamingár z Albenreitu* a strýcové jeho *Volf Kryštof* a *Volf Karel*. Vyplatili se nejen od povinnosti manské, nýbrž koupili i lesy a vsi Bystřici, Fuksperk a Hamrsprun.[9] Volf Jáchym zemřel r. 1602, zůstaviv pět synů.[10] Jeden z nich, *Volf Bedřich*, ujal jej potom, když došel let svých, ale účastniv se potom rebelie a ujev r. 1620 ze země, zbaven jest všeho jmění. Statek jeho, tvrz Svatý Kříž se dvorem, vsi Újezd Chodový, Babice, Haselberk, Fuksperk a Bystřice postoupen napřed (r. 1624) a l. 1630 doprodán bratru jeho *Volfovi Vilémovi*,[11] jenž jest nám již znám jako držitel hradu Chodovského v Domažlicích. (Viz na str. 84.) Poslední toho rodu *Volf Maximilian* prodal roku

---

[1]) Pam arch VIII 486. [2]) Tamže str. 481. [3]) Reg. II. 5. [4]) Reg. II 1198. Podrobněji o tom rodě u Hostouně. [5]) Archiv říš. Mnichov. [6]) Lib. conf. rkps. Roudnický. [7]) Rel tab. I. 518. [8]) Lib. conf. archiv říš. Mnichov. a Domažlický. [9]) Rel. tab. I. 129 [10]) DZ. 4. J 2, arch. Hostounský. [11]) Arch. mus. rkps. Roudnický. [12]) DZ. 47. L 25. reg. kom. soudu. [13]) Reg kom. soudu, DZ. 170. C 7, Nauč. Slovník.

[1]) DZm. 137, arch Hostoun. [2]) DZ. 184 J 15—17. [3]) Reg kom. soudu. [4]) Nauč. slovník. DZ. 71. N 4—O 8. [5]) DZ. 479. B 13. [6]) Pam. arch. X. 258—261, archiv universitní. [7]) Lib. conf. Viz i archiv č. III 490. [8]) Lib. conf. [9]) DZ. 171. M 18. M 20. Z manských listů na ten statek daných (Archiv gub.) dovídáme se, že Lamingárové statek tento asi r. 1480 koupili. [10]) DZ 131. B 1 a 182. H 30. [11]) Bílek, děje konf.

1678 Sv. Kříž a Bělou statky *Kašparovi Zdeňkovi Kaplíři ze Sulevic*, jenž se proslavil při obhájení Vídně proti Turkům (r. 1683). Zemřel bezdětek roku 1686, zůstaviv Svatý Kříž třetí manželce své Anně Terezii Cukrové z Tamfeldu, čímž se statek ten do rodu tohoto dostal. Cukrové pak byli v držení Svatého Kříže až do r. 1796, kdež jej zdědili *Kocové z Dobrše*.

EISENDORF.

Ves Eisendorf, na hranicích Bavorských ležící, bývala také ode dávna, totiž od těch dob, co v lesích byla založena, příslušenstvím hradu Přimdy. Roku 1601 odprodána jest od něho i s lesy rozsáhlými *Janovi Tomáši Valdfoglovi z Lohenmilu*. Ten tu postavil dům panský, jenž později proměněn v zámeček. Vnučka Valdfoglova *Krystyna Albinova* prodala statek Eisendorf r. 1608 *Janovi Šebestiánovi Perglárovi z Perglasu* a na Pořejově.[1] Když tento se postavil ke stavům odbojným a r. 1620 ze země ujel, zabrány jsou statky jeho a tvrz, dvůr a ves Eisendorf postoupeny roku 1621 *Volfovi Vilémovi Lamingárovi z Albenreitu* a doprodány mu r. 1626.[2] Nový pán připojil pak statek tento ke Svatému Kříži.

HRADIŠTĚ.

Mezi vesnicemi, kteréž slovou Plöss a Franzelhütte, nacházejí prý se zbytky nějakého hradu nebo nějaké tvrze; dopadají na vrch řečený Plösser Berg, jihozápadně od Bělé asi ve vzdálenosti dvou

[1]) DZ. 130. F 8, 183. J 10. [2]) Bílek, děje konf.

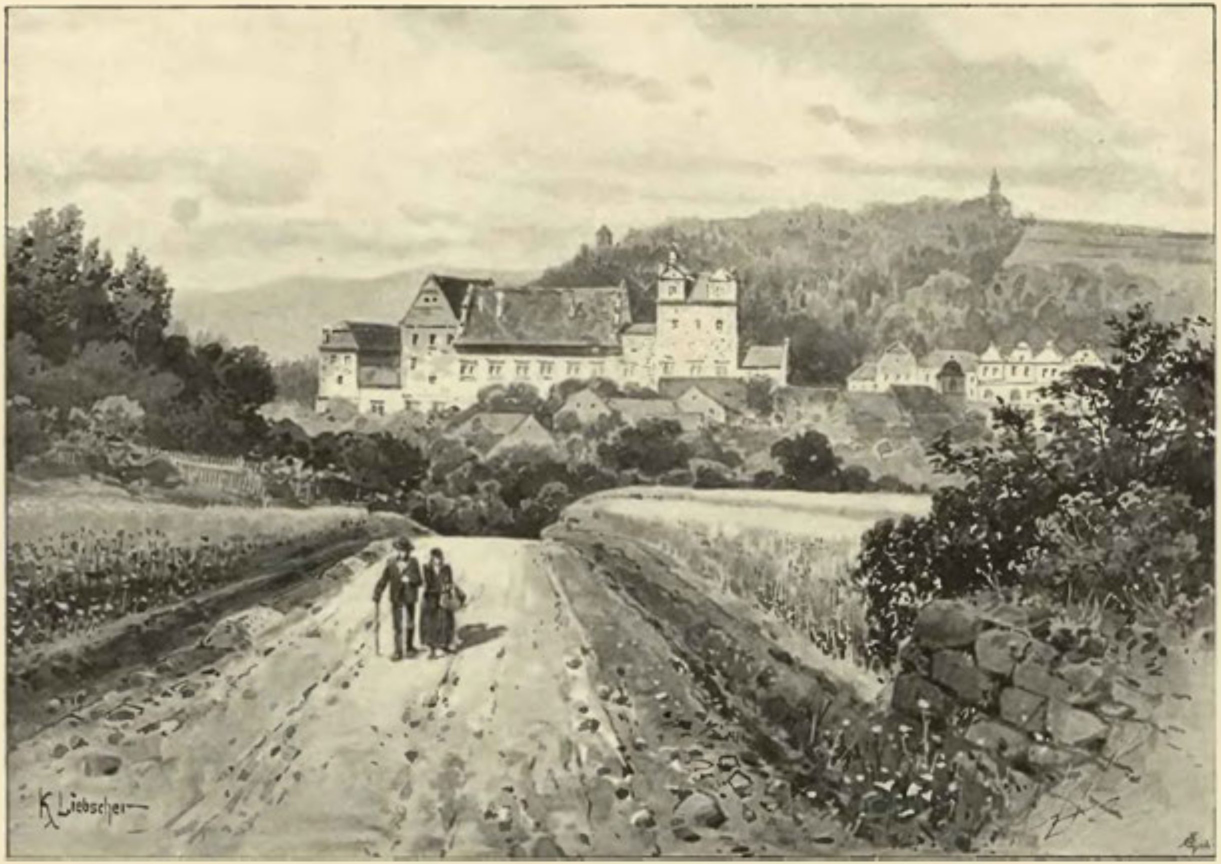
nebo tří hodin.[1]) Snad se k tomuto místu vztahuje událosť známá z r. 1121. Tehda někteří Němci postavili v Čechách na strmé skále hrad nový, domnívajíce se, že místo to patří k Bavorům, ale kníže Vladislav, jenž nechtěl, aby pomezné lesy od cizinců byly mýtěny, přepadl je náhle s vojskem, zjímal je po krátkém zápase a byl by je dal všechny zvěšeti, kdyby je hrabě Vindberský nebyl vyprosil.[2]) Letopisec dí, že se nacházel hrad ten na strmé skále v lese, k němuž se jde ode vsi Bělé, což se s polohou hradiště Plesského dobře shoduje. Vrátíme se zase k události té při popise Přimdy.

KORYTANY.

Jihozápadně od Mutěnína jest víska Korytany, pod Lysou horou ležící, u níž také nějaká tvrz neznámého jména stávala. Dovídáme se totiž, že r. 1589 učinila obec Domažlická smlouvu s Janem nejstarším z Vidršperka na Mutěníně a Zahořanech „o rybník na království slove nad tvrzištěm pode vsí Korytany“. Obě strany totiž před tím byly rybník ten bezpochyby na rozhraní svých gruntů udělaly, ale společné držení je omrzelo, tak že Domažličtí ujavše rybník ten pustili Janovi za to některé své grunty. Rybník ten byl na místě nynější vsi Wayer a poněvadž byl rybník nad tvrzištěm, dopadlo by tvrziště ovšem na tu stranu ke Staré huti (Althütten) a jak rozumíme na grunty, které tehdáž patřily k Mutěnínu. O tvrzišti, od které tvrze pocházelo a jak se jmenovalo, neumíme nic povídati.[3])

[1]) Brandlův seznam hradů a tvrzí v archivu Rychnovském. [2]) Palackého děje I a. 401. [3]) Arch. Domažlický. O vsi Korytanech srovnej Bílkovy děje konf. 1058.

Týn Horšovský od jižní strany.

Severní brána zámku Týna Horšovského.

Pohled na zámek v Týně Horšovském z náměstí.

TÝN HORŠOVSKÝ HRAD.

Co býval starým Čechům Týn, velmi dobře viděti na nynějším zámku Týně Horšovském, který jest založen na opyši návrší táhnoucího se od severu k jihu, a svědčí tedy poloha i jméno, že tu jest nejstarší část města. Naproti zámku přes řeku jest předměstí Týnské s kostelem arciděkanským, v mnohém ohledu památným. Město samo byvši přihrazeno k zámku, rozkládá se v pravidelném založení dílem na návrší hradiště, dílem na lázu jeho, který se volně k řece sklání, tak že obyvatelům jeho přístup k vodě nebyl zamezen.

Zámek Týnský jest stavení rozsáhlé, do čtyřhranu založené, které se skládá z několika domů v jedno spojených, ze dvou dvorů, několika přístavkův a zbytkův *opevnění.* Na jižní a západní straně opevnění již nelze znáti, neboť tu vypínají se stavení, založena jsouce na svahu hory, na venkovské straně do veliké výšky. Snad tu ani hradeb nebylo a bývaly tu pevnostní močály, a posud jest v rozkošné zahradě, která zámek na těchto dvou stranách objímá, rybníček, který se živou vodou nadýmá. Na severní a východní straně bývaly příkopy. Psí příkop (Hundsgraben) jest na straně severní a zavírá nepřetržitě také severní stranu města, doposud děle oboje od pláně a výšin severních. Příkop východní dělil hrad od rynku města a jest posud vyzděn, ač — jak se zdá — také zanesen. Oba příkopy zdělány jsou na zahrady a sady. Pro spojení s venkovem a městem byly a jsou přes příkopy na dvou stranách kamenné mosty a brány.

Od městské strany, totiž z rynku, objevuje se nám zámek v úpravě čistě renesanční a asi v té způsobě, jak se nacházel za pánů z Lobkovic. Všechna tato strana totiž ozdobena jest rýsováním r. 1880 obnoveným. Na bráně i na stavení jest několik renesančních štítů velmi dobře zachovaných, jež vyzdobeny jsou dílem závitky rozmanitými, dílem fantastickými, okřídlenými tvory. Na rohu jihozápadním spatřují

se znaky s nápisy M. G. Z. T. a S. G. Z. T. a při tom rok 1880. Za samým příkopem jest stará hradba, jejíž konce na rozích sesíleny byly dvěma okrouhlými vížkami. V těch bývala vězení a u jedné v zahradě mnoho kostí vykopali. Mezi hradbou a zámkem jest parkán, ale *(východní) brána* povydána jest ze zámku až ke hradbě a dobře lze v průjezdu poznati, že tu prvotně bývaly dvě brány za sebou. Zvenčí objevuje se brána pro jízdné a vozy jako výtvor renesanční, ač ještě zůstaly otvory pro kladky zdvihutého mostu; jen branka vedlé ní ještě má končitý oblouk. Obložení kamenné jest staré, ale přitesáno Nad branou spatřuje se erb Trautmansdorfský a nad tím obraz sv. Maří. V přední části průjezdu do kříže sklenuté jsou hlavice s prázdnými štíty pod nimi, končí se pak tato část tam, kde přední brána přestávala, kamenným obložením a následuje pak průjezd mnohem vyšší, nežli přední části, tedy patrně přidělaný. Za touto prostorou následuje nové obložení kamenné a zbytek druhé brány, která se bezpochyby hřebenem zavírala, a za ní dlouhý, zase vyšší průjezd, třikráte do kříže sklenutý.

Severní brána, kterouž se vyjíždí do polí, také jest trochu ze zámku povydána a má touž renesanční úpravu, jako její východní družka, také obložení a také otvory, v nichž ještě jsou kladky. Nad branou v malém výklenku jest obraz Matky boží s nápisem: Erzeige dich eine Mutter, který pochází od Viléma z Lobkovic. Vedlé této brány v zámku jest branka do okrouhla obložená s místem k zapadání můstku, kterýž jest k té brance vysoko přes mostek položen. Průjezd této brány není dlouhý, jest vysoký a do válce sklenutý. Vstupuje se odtud do zadního dvoru podlouhlého, v němž v pravo jest kromě nízkých stavení k hradbě přistavěných *vysoké věžovaté stavení* o třech poschodích, ze dvou částí se skládající, jedné užší a druhé severní širší; jižní jest v prostém slohu postaveno, severní má nejvýše renesanční ozdoby. Na obou jsou zbytky rýsování. Na jižním stavení ve výklenku jest erb Trautmansdorfský malovaný a nápis 16 R. A. 80. (t. j. Obnoveno Roku 1680).

Naproti tomu na východní straně objevuje se nám *starý palác biskupský*, dlouhé, čtyřhranné stavení s něco málo okny, z nichž některá teprve v nové době jsou prolomena. V přízemí jeho jsou malá okénka, na konci pak jižním, silně podepřeném, v němž jest krásná kaple starodávná, snad bývala věž. Ještě na počátku našeho století šel sem z protějšího, blízkého stavení ve výšce mostek, vedoucí ke kapli. Brána skrze palác proražená jest starožitná pěkná památka. Obložení její jest vysoké a vybíhá v končitý oblouk: po straně jsou sloupy s placatými hlavicemi a hrubými podstavci. Průjezd její svědčí o tom, že i tu bývaly dvoje brány, které se snad hřebeny zavíraly; v něm v pravo jsou starodávné dvéře.

Dvůr zadní čtyřhranný poskytuje navštěvovateli pohledu rozmanitosti, poněvadž se tu způsoba 16. věku s moderní střídá. Ze sloupoví a chodeb, které tu bývaly, zbyly jen kusy v přízemí, nahoře pak jsou všude zazděny. Dítka toho vkusu ze Vlach převzatého neosvědčovala se v našich krajích studených, a krátkou lásku k nim přemohla brzo žádost po pohodlí. Rýsování u některých částí obnoveno, u některých zůstala stará omítka; kromě toho, kde bylo možno, dostaly zdi novověkou ozdobu zelením, která dnes u málokterého zámku schází. K paláci starému přistaveno jest ve dvoře malé čtyřhranné stavení o dvou poschodích, ale nižší než palác, který se do třetího poschodí vypíná. V jeho přízemí spatřují se mohutné dvéře, do oblouku končitého sklenuté, jimiž se sstupuje ke sklepům pod palácem se nacházejícím. V urbáři panství r. 1660 sepsaném čte se o těchto sklepích, že jsou ve skále vytesány, obsahujíce kromě velikého sklepu tři sklepy, čtvery chodby, 30 prampouchův a lednici. Strana východní a část severní strany ozdobeny jsou v novějším čase erby držitelů. Vidí se tu erby Arnošta arcibiskupa, Dobrohostův, Lobkovský s Bibršteinským, Lobkovský s Valdšteinským, Trautmansdorfský s Palfovským a týž s Palavicínským. Budiž pak i to doloženo, že se na dvoře stará studně s kolem a strojem nachází.

Ve světnicích, z nichž některé jsou pěkně sklenuté, spatřuje se ovšem drahně rozličných památností, jako renesanční dvéře, vlaské komíny, Trautmansdorfská děla z r. 1539, všelijaký nábytek, mezi nímž snad nejstarší jest stará pěkná skříně, pěkně rozličným dřívím vykládaná, na níž se spatřují erby Lobkovský a Valdšteinský s nápisy w. p. h. v. l. (Wilhelm Popel herr von Lobkowitz), též s. f. v. l. e. g. v. w. (Sophia Frau von Lobkowitz, eine geborene von Waldstein). Patrně tedy byla skříně tato v Němcích dělána; neboť naši umělci se tehda ještě na německé nápisy nevzmohli. Dotknouti se musíme však přece dvou místností. Zajímavou místností jest bývalá veliká síň, nyní na tři světnice rozdělená, v níž jsou zbytky starých maleb, nyní pečlivě šetřené. Zbytky její začínají v přední světnici nějakou pavlačí, za níž spatřuje se několik osob, hned za nimi začínají erby a nápisy. V této světnici je viděti jen jediný s bílým měsícem na červeném štítě. Následující erby začínají za příčkou ve vedlejší světnici. Tu spatřujeme bílého berana na červeném štítě s lilií jako klénotem, a z kusého nápisu dovídáme se, že je to erb Oldřicha Dubanského z Duban na Liběšicích, hejtmana hradu Pražského. Za ním jen málo znáti jest nápis Zdeňka Malovce z Chýnova a na Kamenici a potom erb, který podlé nápisu patří některému ze Salavův z Lipy. Tři následující vybledly k nepoznání, pak následuje erb Smiřických a Meziříčských z Lomnice bez nápisů, potom za stěnou

erby Jana Bořity z Martinic a na Smečně, purkrabě Karlšteinského, Pertolta z Lipého na Krumlově, nejv. maršálka kr. Č., Jana staršího z Lobkovic na Zbiroze a Točnice, nejv. hofmistra kr. Č., Viléma z Rožemberka a na Krumlově, vladaře a správce domu Rožemberského. Zde jsme se dostali k nejčestnějšímu místu těchto erbů, neboť hned za Rožemberským následuje erb Jana mladšího z Lobkovic na Týně Horšovském, Bílině a Tachově, nejv. purkrabě Pražského, s naznačením r. 1558; neboť proto malována byla památka tato, aby viděti bylo, kdo sedal t. r. na větším soudu zemském, jemuž pan Jan jakožto nejvyšší purkrabě předsedal. Následuje pak druhá řada soudců zemských, totiž erby Adama ze Šternberka na Zelené hoře, nejv. komornika kr. Č., Jana z Valdšteina a na Hrádku nad Sázavou, nejv. sudí, Jáchyma z Hradce a na Hradci, nejv. kancléře kr. Č., Jana ze Švamberka na Milevsku, sudí dvorského, Petra ze Švamberka na Ronšperce, Zdeňka Berky z Dubé na Rychemburce, Vácslava Haugvice z Biskupic na Litomyšli, Jiříka z Gerštorfu na Cholticích, podkomoří kr. Č., Šebestiána Markvarta z Hrádku na Bělé, purkrabě Karlšteinského, a konečně Jana Leskovce z Leskovce na Cerekvici a Vácslava Kaplíře ze Sulevic na Milešově. Všech znaků jest 25. Za posledním znakem následoval obraz posledního soudu, ale dnes patrna jest jen ta část, kdež syn Boží jsa v oblacích a ruce maje rozložené volá k sobě spravedlivé.

Ještě zajímavější nežli tato památka jest *stará kaple*, ještě od zakladatelů hradu tohoto pocházející. Není sice celá, poněvadž kůr starý dávno jest přejinačen a po novém způsobu upraven, ale ta část s vysokým svým klenutím, které spočívá na štíhlých sloupech s hlavicemi sloupův ozdobenými a dvěma mistrně vytesanými vchody, zajisté se každému zalíbí, kdo sem vkročí. Před několika lety kaple tato opravována a tu zpozorovali s podivením, že ze zdi vyniká pečeť. Když ji vyndali, našlo se, že pochází od Kunráta, biskupa Olomouckého, majíc na sobě svatého Vácslava a dva štíty kostela Olomouckého a Kunrátův se znamením kozla (tedy z l. 1408—1413).

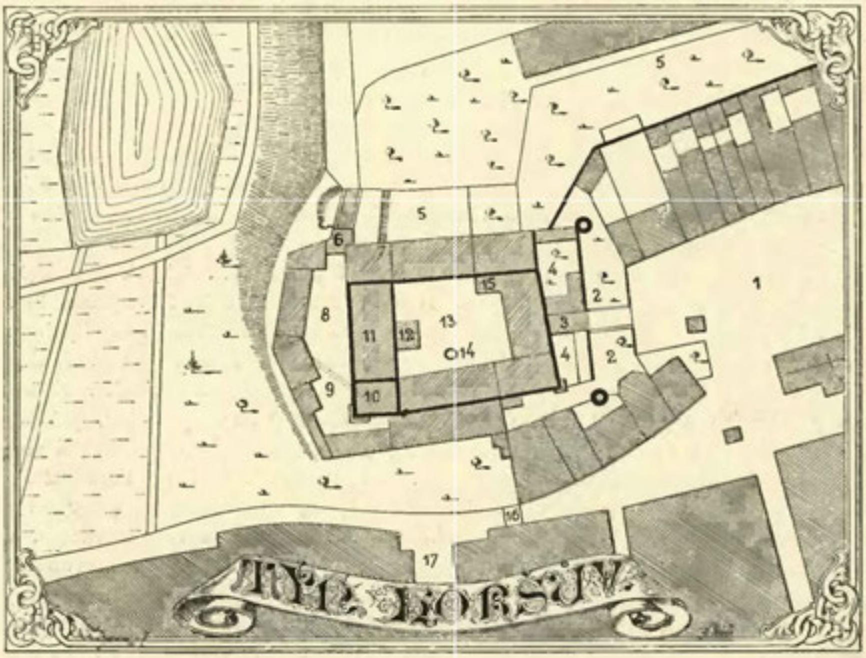
Byly to dávné doby, kde se začalo hospodářství biskupů Pražských v nynější vsi Horšově, kteráž vzdálena jest asi půl hodiny daleko od Týna. Tehda tu zřízen také úřad arcijáhna, který měl dohled nad kněžstvem v kraji Domažlickém, odkud se také kraji tomu v pamětech kněžských kraj Horšovský říkalo. Odtud se říkalo prostému týnu, který na místě nynějšího hradu Týna založen byl, aby se rozeznával od druhého Týna biskupského u Bechyně ležícího, Týn Horšovský. Tak a nejinak naši předkové psávali ve všech svých pamětech a teprve od roku 1707, když tu německý jazyk pronikal, psávalo se z „Teyna Horšova“. Biskup *Dobeš* z *Benešova* († r. 1296) dal kostely „v obojím Týně“ ohraditi,[1]) a poněvadž nynější zámecká kaple asi z těch dob pochází, ovšem se zdá také, že založil v Týně hrad málo výstavný, ale hradbami svými dosti bezpečnosti poskytující. Byla tu tedy opevnění dvoje, na severní straně potoka hrad, na jižní opevnění arciděkanského kostela, okolo něhož se drahně lidu v trhovou ves osazovalo. Na hradě pak biskupové občas přebývali s dvorem svým; tak na př. tu byli v červnu r. 1312 s Janem biskupem i arcijáhnové Pražský a Bílinský, vypovídajíce mezi Janem, arcijáhnem Horšovským, a Petrem, stálým vikářem kostela Týnského. Purkrabě, jakožto správce hradu a velikého hospodářství, brávali si biskupové z dobrých rodin; prvním nám známým byl *Zbyněk* z *Osvračína* r. 1331, jehož rod se později i v držení Týna dostal.[2]) Arcibiskup *Jan Očko* jest zakladatelem nynějšího města. Jest sice možná věc, že již některý předchůdce jeho město nové na výšině před hradem vyměřil a osadil, ale jisto jest, že Arnošt teprve je učinil městem hrazeným a přihradil k hradu svému, na němž bezpochyby také stavěl.[3]) Karel IV. dovolil mu r. 1375, aby mohl clo v městečku svém Týně Horšovském vybírati a užitky jeho k ohrazování města obraceti,[4]) čímž ovšem se městečko jen obyčejným podhradím bez práv městských stalo. Přibyslavovi arcijáhnovi týž arcibiskup (r. 1377) osvobodil sladovnu, kterouž on si znova vyzdvihl poblíž kostela svého a tak zbaven jest povinnosti, kterou všichni sladovníci v městě a na předměstí snášeli, té totiž, aby byl povinen obilí panské k potřebám hradu a purkrabě zdejšího sladovati.[5]) Za nástupce jeho *Jana* z *Jenšteina* se pilně na hradě zdejším stavělo. Vypravuje starý pamětník, že týž arcibiskup k 500 kop na hradech svých Týně a Heršteině prostavěl.[6]) Není však známo, že by týž arcibiskup (r. 1379—1396) na zdejší hrad byl někdy přišel, jakož i toho o žádném arcibiskupovi nevíme. Kromě udílení milostí kněžím zdejším dovídáme se jen o purkrabích Týnských. Roku 1400 byl tu purkrabě *Petr Libnovec.*[7]) Nástupcem jeho byl *Otík* z *Ilburka*, z jehož doby se nám zachoval nejstarší český list v Týně psaný, když někteří nesvorní sousedé byli r. 1403 po velikonocích před kostelem sv. Petra srovnáni a smířeni.[8]) Konečně tu byl purkrabě r. 1406 *Petr* z *Kostelce*, jenž byl nedlouho před tím Ořech, zboží svoje, prodal.[9])

Arcibiskup Zbyněk teprve město Týnské právy vysadil, jako to učinil u všech svých měst a městeček. Vysadiv jim povinnosti obdaroval je právy, jichž užívalo město Stříbro, kamž také mělo

---

[1]) Script. rer. Boh. II. 439. [2]) Reg. III. 35, 721. [3]) Paproc. o st. měst. 244 přikládá opevnění a vysazení města Arnoštovi arcibiskupovi podlé svého matného způsobu a svedl tím také Balbina (Vita Arnesti). [4]) Archiv Týnský. [5]) Borový, lib. erect. II. f. 130. [6]) Script. rer. Boh. II. 445. [7]) Lib. conf. [8]) Archiv Týnský. [9]) Lib. erect. VII. 57.

jíti odvolání od soudů městských, ale vyhradil jim nad to dvoje ještě odvolání, k Většímu městu Pražskému a k podkomoří arcibiskupskému. Městu a všem vesnicím na panství učinil takové dobrodiní, aby mohli o statcích svých říditi a vdovy, sirotky a dcery svobodně a bez přinucení vdávati.[1]) Arcibiskup *Kunrát z Vehty* (r. 1413—1421) bezpochyby jednou na Týn přišel a tu nějakou opravu kaple řídil; sice bychom si vyložiti nemohli, jakým způsobem ztratil starou svou pečeť, kteréž jako biskup Olomoucký užíval. Za něho byl *Jan ze Sobětic* purkrabí v Týně Horšovském a podkomořím arcibiskupství.[2]) Jako takový řídil mocně záležitosti městské, tak že na př. roku 1415 dar obce Týnské (plat ve Vranově) sám odevzdával Mikuláši arcijáhnovi, aby tento z něho o kněze více při kostele zdejším choval.[3]) Nejednou za arcibiskupa v jeho závadách ručíval, tak že se sám stal jeho věřitelem. Pokud víme, purkraboval tu naposled r. 1417.[4]) Roku 1418 potvrdil Kunrát výsady Týnských, ale tito mu pak věrnost nezachovali, když se dal na stranu pod obojí. V posledních jeho letech (snad již r. 1419 neb 1420) stal se tu purkrabí *Zdeněk z Drštky*, pán

Plán hradu Týna Horšovského.

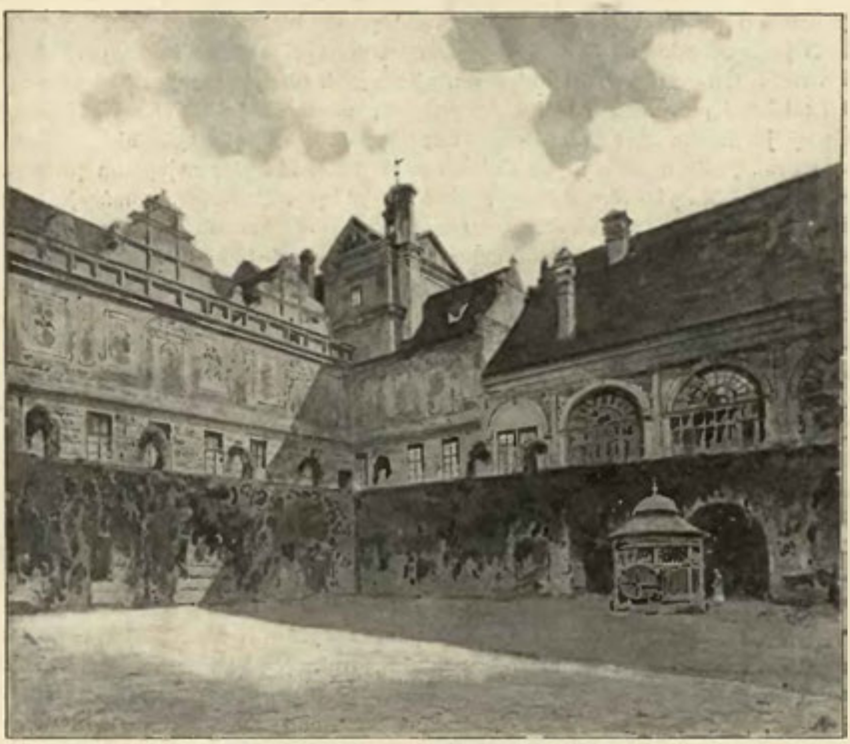
Vysvětlení plánu: 1. rynk města; 2. příkop u něho; 3. brána východní; 4. parkán; 5. Psí příkop; 6. severní brána; 7. branka (oboje s mosty); 8. venkovský dvůr; 9. směr bývalého dřevěného můstku; 10. věž (podlé domnění) s kaplí; 11. starý biskupský palác; 12. vchod do sklepů; 13. vnitřní dvůr; 14. studně; 15. světnice s malovanými erby; 16. místo bývalé městské brány v Říšské ulici; 17. Svatojanská ulice k předměstí a k arciděkanskému chrámu.

přísně katolický.[5]) Husité chtíce Týn do své moci dostati, obehnali jej r. 1422. Aby jej do své moci dostali dříve, než by mu přišel na pomoc Jan, kníže Bavorský, učinili na město náhlý útok, při němž i ženy jich pomáhaly. Ale Týnští, jsouce zase kněžími podporováni, tak statečně se drželi, že husité, nečekajíce již příchodu Bavorův, odtáhli.[6]) Za to král Zikmund (roku 1422, 22. srpna) výsady Týnských, zejména vybírání cla potvrdil.[7]) Také Zdeněk od něho odměňován. Již r. 1421 o novém roce byl strýci jeho Kolvínovi zapsal ves Hartmanův Touškov, když pak Zdeněk roku 1425 připověděl, že bude se 100 koňmi zbrojnými po celý rok proti kacířům sloužiti, zapsal mu kromě Touškova i městečko Stankov a ves Ohučov. Zdeněk pak byl tehda tak při penězích, že mohl králi Zikmundovi půjčiti 3333 fl. uh. na zlatou sponu s velikým diamantem, dvěma rubíny a velikou perlí.[8]) Tak trvala válka v kraji zdejším až do r. 1428, kdež Zdeněk i konšelé města Týna v příměří vstoupili se stranou husitskou v Plzeňsku. Příměří to obnoveno bylo zase r. 1431 dne 23. dubna tak, aby trvalo až do sv. Havla (16. října), ale vypověděno před časem, poněvadž se pak chystala v Němcích nová výprava proti Čechům. V té chvíli i Čechové

[1]) Arch. Týnský. [2]) Arch. bibl. Pražské. [3]) Lib. erect. X. 60. [4]) Arch. kapit. Praž. [5]) Arch. gub. A. III. 175. [6]) Kronika Jana Ondřeje Řezenského. [7]) Archiv Týnský. Jiná potvrzení r. 1423 a 1434. [8]) Archiv c. k. dvorský.

nelenili. Než se dostali křižáci do Čech, již Čechové se hnuli k Týnu a pokoušeli se o jeho dobytí, ale poněvadž Zdeněk a Dobeš z Modřejovic, hejtman jeho, na Týně udatně se bránili, nic více nedokázali, než že předměstí vyplenili.[1]) Tudíž pak Čechové ustoupili do vnitřku země dříve, než Němci přešli hranice.

Zdeněk sice se jen nazýval purkrabí na Týně, ale byl jako jeho držitelem a zboží jeho se množilo. Když klášter Chotěšovský od něho r. 1432 zboží Stankovské vyplatil, dostal Zdeněk Kolvín, strýc jeho, který měl po něm děditi, 20 lánů v Touškově.[2]) Sotva se byla rozhodla válka u Lipan, kdež také Zdeněk s lidem svým bojoval, pustil se zase do války s Bavory, v níž pomáhali mu někteří páni a vladykové okolní a Chodové Domažličtí, ale poněvadž se sám císař mezi sporné strany vložil, brzo tato nechuť spokojena.[3]) Naposled se objevuje Zdeněk r. 1437; od té doby (zejména od sklonku r. 1438) objevuje se jako držitel Týna *Zdeněk Kolvín z Ronšperka*, psávaje se již seděním na Týně Horšovském[4]) a druhdy také purkrabí.[5]) Býval horlivým a oddaným přívržencem Albrechtovi knížeti Bavorskému, k jehož volení

Vnitřní nádvoří v Týně Horšovském.

na krále českého se také přičiňoval. To však mu nevadilo, aby kraji Plzeňskému pomáhal proti Bavorům k odčinění křivd, které od nich páchány byly. Roku 1445 dne 20. dubna i tato nevole ukončena.[6]) Asi v tu dobu Kolvín zemřel. Sirotkův ujal se napřed *Jetřich z Frumšteina*, švakr jeho, jenž se psal r. 1447 seděním na Týně Horšovském; také měli sirotci dobrého přítele na svém strýci Vilémovi ze Žďáru, jenž byl purkrabí na Týně;[7]) ale za nedlouho stala se změna takovým způsobem, že se stal poručníkem *Burjan z Gutšteina*, k němuž se, tuším, ovdovělá Markéta sama utekla.[8]) Tím způsobem také si vysvětlíme, proč se Burjan r. 1451 a 1453 pánem na Týnci nazývá.[9]) Ale r. 1454 již došli *Dobrohost* a *Břeněk z Ronšperka*, synové Kolvínovi, let svých a ujali dědictví otcovské asi v tu dobu, kde kapitula Pražská o to usilovala, aby mohla pro sebe vyplatiti Týn a Herštein a na to roku 1456 dne 8. dubna majestát krále Ladislava obdržela.[10]) Tak hrozil bratřím osud ochuzení, kterého již pociťoval Břeněk, nemaje nic více, než statek Hlohovou a krátkou dobu také Pušperk, ale král Ladislav dlouho nepanoval a nástupce jeho, král Jiří, chtěl si zavděčiti Dobrohosta. Zapsal mu tedy r. 1459 dne 2. ledna (tedy krátce po svém nastoupení)

[1]) Tomek IV. 490, arch. Domažlický. [2]) Arch. bibl. Praž. Viz i arch. č. I. 515. [3]) Palacký, urk. Beitr. II. 431. [4]) Archiv bibl. Praž., archiv Plzeňský. [5]) Archiv č. I. 321. [6]) Palacký, říš. archiv Mnichov. [7]) Archiv č. VII. 643. Roku 1452 se Kolvín výslovně jako mrtvý připomíná (Archiv Mnich.). [8]) Archiv č. II. 476. [9]) Archiv říš. Mnichov. [10]) Archiv arcibiskupský.

hrad, město a panství Týn Horšovský ve 2000 kopách, tak aby hrad vždy králům českým otevřen byl a poddaní mimo zvyklosti nebyli obtěžováni.[1]) Ale za nedlouho ukázalo se, že Dobrohost nebyl vděčným králi za toto dobrodiní. Dobrohost s jinými zapsal se roku 1465 v jednotu Zelenohorskou, aby na zemi Českou, teprve moudrou vládou královou upokojenou, nové bouře uvalil. Třebas k tomu nebyl veden úmysly sobeckými, přece se dal od jiných sobců k tomu potřebovati, maje horlivou mysl katolickou, od otce a mateře vštípenou. Jsa jeden z nejmladších mezi jednotníky, vypraven jest od jednoty do Říma, aby papeže naklonil k cílům jejím, a na cestě té zastaviv se na Novém Městě u císaře Bedřicha, i toho přemlouval, aby jednotu vzal ve svou ochranu. V Římě dobře poznávali, že jednota pracuje jen k užitkům svým vlastním a nikoliv ku prospěchu církve; proto sice Dobrohostovi dáno písemností s duchovní posilou dosti, ale peněz nic. Když tedy Dobrohost se do Čech vrátil a jednotníkům dne 24. dubna r. 1466 na Roudnici shromážděným vypravoval, jak se mu vedlo, byla by se jednota zajisté rozešla, kdyby hlava její, Zdeněk ze Šternberka, ji nebyl dosti pracně udržel.[2]) Začala tedy domácí válka. Dobrohost měl při tom jediné ten prospěch, že statek jeho ležel při hranicích a blízkým Domažlicům snadno se ubrániti mohl. Nejsa neštěstím nijakým stěžován, v zatvrzelosti své neváhal volati do Čech křižáky z Němec, kteří vraždili Čechy napořád i dítky, roubajíce s nich hlavy a házejíce jimi na se jako hlávkami zelnými, vraždili také lidi po vsích a babičky ve špitálech, ruce své v jich krvi umývajíce, aby byli všech hříchů čisti. Český jazyk vinou Dobrohostovou utrpěl tehda v krajinách okolních ránu takovou, že se z ní již nevzpamatoval.[3]) Za to učiněn jest Dobrohost od krále Matyáše nejvyšším prokuratorem. Mezi tím, co válčil po straně Matyášově, také se zapletl do války v Bavořích, pomáhaje tu knížeti Otovi. S Domažlickými učinil mír r. 1471 a snad hlavně proto, aby mohl všechnu sílu na Bavory obrátiti.[4]) Sice byl Dobrohost pán na poddané své laskavý. Poběžovice opevnil, postavil tu kostel a obec obdařil znamenitými výsadami. Pro Týnské vyprosil u krále Vladislava, jemuž byl od r. 1478 věrným poddaným, že jim byly starodávné svobody potvrzeny, nechal jim vaření piva, z něhož si jen zůstavil 2 groše z každého věrtele a 2 džbery mláta z varu.[5]) Když již velikého stáří dosáhl, obdržel (r. 1506, 22. března) pro sebe, syny a vnuka svého Hanuše životy na panství Týnském od krále Vladislava, což bylo proto výhodou pro ně, že se panství za jich živobytí nesmělo vypláceti.[6]) Zemřel t. r. dne 29. května a pohřben v Ronšperce.

Po Dobrohostovi zůstali synové *Zdeněk*, *Jiřík*, *Bohuslav*, *Volf* a *Vácslav*, kteří se brzo po smrti otcově rozdělili. Aspoň jistě to platí o Zdeňkovi, který obdržel díl Heršteina a Ronšperk,[7]) a již dne 14. září od bratří dílným byl, ač se také seděním na Týně psával. O jeho nechvalném jednání potom mluvíme v dějinách Týna a Ronšperka. Bohuslav snad byl již mrtev, Vácslav držel pak malé statky v okolí, jako Metelsko, Tasnovice a j., a Jiří a Volf drželi Týn bezpochyby tak, že každý měl polovici. Aspoň se oba jako páni na Týně připomínají. Jiřík, jenž se r. 1511 i s manželkou v čele bratrstva sv. Anny při kapli téhož jména, tehda v nově založené nachází, zemřel nedlouho potom[8]) a od r. 1515, kde již byl mrtev,[9]) vyskytuje se Volf jako samojediný pán na Týně. Neměli však poddaní s ním mnoho radostí, an jim všelijaká příkoří činil a důchody jich zkracoval. Vkládal se jim do obecního řízení, tak že ani svobodné rady neměli a vždy oznamovati museli napřed pánu nebo jeho rychtáři, jestli se chtěli scházeti, bránil jim v řízení o statcích a volném stěhování, ubíral jim cla, obmezoval je ve vaření piva a vdovám a sirotkům činil překážky při vdávání. Ve dvoře choval tolik ovec, že Týnští ani pásti nemohli a když si žence nebo dělníky zjednali a na ně si stravu připravili, tuť jim je úředník bral. A jestliže tak činěno Týnským, kteří měli svobody psané, ještě hůře bylo lidu veskému, který obdarování neměl. Pán jim bral syny a čeledíny chtě, aby u něho zadarmo sloužili, nedovoloval jim stěhovati se a jestliže chtěli syny dávati na řemeslo, nutil je za to k úplatku. Kdežto Týnské jen forováním obtěžoval, ukládal na sedláky takové roboty, že jen na panském dělali a své opouštěli. Umřel-li který hospodář ve vsi, tuť ubohá sirá vdova byla nucena, aby pánu dala koláč (t. j. dárek). Lidé vesští ani již pastýřů míti nemohli, poněvadž pán na každém libru pepře žádal a pastýři proto na panství jíti nechtěli. Ačkoliv pak z gruntů svých dostatečné platy dávali, přece nutil ty, kteří na mýtech číhadla si udělali, aby z toho nové platy dávali. Nevole z toho byla veliká a nebylo daleko k pozdvižení. Sousedé konečně se sami vložili mezi sporné strany. Čtyři páni, tři vladykové a osoby radní z Plzně a z Domažlic svoláni r. 1525 ke dni 25. června, aby stížnosti slyšeli a slušnou výpověď učinili; že pak stížnosti poddaných byly oprávněny, nejlépe znáti odtud, že poddaným skorem ve všem dáno za právo.[10]) I jinak doba tato nebyla šťastna. Roku 1524 smlouvala rada královská s Volfem o škodu, která se mu stala ohněm, a r. 1529 se Radbuza tak rozvodnila, že množství domů zatopila a lidí nemálo utonulo.[11]) Roku 1530, když Volfovi manželka

[1]) Archiv gub. [2]) Palacký. [3]) St. letop. 192—193. [4]) Vilém z Hermespurka r. 1471 a Jindřich z Hartenštorfu r. 1489 byli u něho na Týně purkrabí (Kopiář Kladrubský). [5]) Arch. Týnský. [6]) Arch. gub. [7]) Arch. kapitulní. [8]) Pam. arch. VIII. 489. [9]) Arch. mus. [10]) Archiv Týnský. [11]) Archiv gub. Paprocký o st. měst. 244.

jeho Zikuna zemřela, mohlo mu býti asi 60 let, nicméně se ještě oženil, vzav si za manželku Kateřinu z Lobkovic, skrze kterouž se potom panství toto v držení rodu Lobkovského dostalo. Schvalně snad sňatek ten učinil, aby nic nedal strýci svému Hanuši (synu Zdeňkovu), jemuž později ani těch ospův vydávati nechtěl, které mu strýc jeho Jiřík odkázal.[1]) Bratr pak Kateřinin, *Jan mladší* z *Lobkovic*, velice se o to bral, aby dosáhl Týna ještě za živobytí Volfova, a to hlavně proto, že si Kryštof z Gutšteina r. 1531 výplatu na králi vyprosil, až Volf zemře.[2]) Proti tomu si to Jan tak zavedl, že mu král Ferdinand r. 1539 panství Týnské dědičně prodal, totiž zámek Týn Horšovský, město s předměstím velikým a menším, dvůr Týnský a v Horšově, zámek pustý Herštein s příslušenstvím, vsi Semošice, Mrchojedy, Třebnice, Němčice, Březí, Mračnice, Mašovice, Polžice, Mednou, Roudnou, Kocourov, Křákov, Mízholez, Bukovou, Bohatý Malahov, Doubrávku, Borovici, Srby, Drahotín, Načetín, Hvožďany, Sirotčí Malahov, Sedlec, Výrov, Jenikovice, vsi pusté Lazec, Vranov, Strýčkovice, což posud k arcibiskupství náleželo, a vsi Semňovice a Bozdíše někdy kostela Vyšehradského.[3]) Napodobně pak Gutšteinskému rodu dána náhrada a Volf učiniv pořízení poslední, odkázal všechnu sumu zápisnou na Týně a všechen statek svůj dědičný manželce Kateřině a dětem Janovým. Podlé toho se stala smlouva r. 1542 dne 16. září mezi Kateřinou a Janem u přítomnosti Volfovy, tak že se Kateřině zapsalo věno její na panství a Jan je ujal.[4]) Ozval se sice proti tomu Hanuš, jenž jediný ještě z rodu Dobrohostů zůstal, dokládaje se majestátu krále Vladislava (roku 1506), ve kterémž také jemu život dán byl, a proto se panství za živobytí jeho vypláceti nemohlo. Obeslal sice o to Volfa do soudu zemského,[5]) ale nežli ta pře k vyřízení přišla, Volf dne 25. prosince o jitřní běh života svého dokonal.[6])

Jan byl Týnským pánem milostivým. K jeho prosbě povolil král Ferdinand Týnským, aby si k městu a k záduší statku pozemského až do 1000 kop grošů koupiti mohli (r. 1544), a udělil jim r. 1545 třetí trh výroční. Také k jeho prosbě jim potvrdil roku 1546 svobody jich všechny a erb jich městský rozhojnil erbem rodu Lobkovského.[7]) Ale příštího roku (1547) ve středu po veliké noci přišlo na Jana a obec Týnskou takové neštěstí, že město všecko i se zámkem a předměstím vyhořelo a do 40 osob při tom zahynulo.[8]) Po tomto ohni dal bezpochyby Jan zámek asi v té způsobě postaviti, jako se nyní spatřuje; od něho také pocházejí malované erby všech osob, které s ním na soudě zemském sedaly. Sice o Janovi známo jest, že rád stavěl a r. 1555 úřad nejv. purkrabství tak obnoviti dal, jak se dnes spatřuje. Také zboží pozemského mu přibývalo, že na krásné věci nakládati mohl. Po manželce své Anně z Bibršteina, která zemřela r. 1554 dne 16. září a u sv. Anny pochována jest, zdědil část panství Kostského. Kromě toho měl část panství Bílinského s Pátkem a od krále Ferdinanda obdržel v zástavu panství Tachovské. Roku 1556 oženil se s Bohunkou z Rožemberka, kteráž přinesena od bratří na Týn, a toho dne Jan vdával dceru svou za Zbyňka Berku z Dubé. Do třetího dne hodováno a všelijaké kratochvíle provozovány. Paní Bohunka zemřela již r. 1557 dne 16. listopadu, byvši morní bolestí postřelena, na Krumlově a odtud do Týna ku pohřbu vezena. Jan jí velice želel, protože děti jeho z prvního manželství ne jako macecha, ale jako pravá máti milovala a opatrovala.[9]) Oženil se pak po třetí, pojav Alžbětu z Rogendorfu. Roku 1569 vyprosil Týnským trh koňský, kterýž držíván na velikém předměstí u kostela arciděkanského, a zemřel r. 1570 dne 12. dubna. Tělo jeho pohřbeno v Týně v kostele sv. Petra a Pavla. Úředníkem jeho na Týně býval (r. 1565) Jiřík Plachý, předek potomních Plachých z Třebnic.[10])

Po Janovi zůstali kromě dcer dva synové, z nichž Kryštof již léta měl, kdežto druhý Vilém nezletilý u mateře své na Pátku zůstával. Spravoval panství tedy Kryštof sám, přikoupil k němu r. 1576 Stankovy,[11]) zřídil r. 1584 Loretskou kapli u Týna na památku svého putování do země Vlaské k panně Marii Loretské a stvrdil t. r. dne 1. června výsady zdejšího kůru literatského, do něhož mnozí hudebního umění milovní mladíci vstupovali. K jeho prosbě císař Rudolf r. 1585 všechny výsady Týnských potvrdil.[12]) Když roku 1587 Vilém byl již let svých dosáhl, rozdělili se oba bratří. Kryštof dostal Tachov s dílem Bíliny a Pátkem, Vilém pak obdržel zámek Týn Horšovský se vším stavením, „lusthauzem", zahradou, rovněž i veškeré panství Týnské a Čečovické se statky přikoupenými.[13]) Roku 1589 zamluvil si Vilém k stavu manželskému Evu, dceru Jana Jiřího ze Švamberka, kteráž dne 5. listopadu na Týn Horšovský přinesena a dodána. Množství pánův bylo při tom a smlouvu pečetili.[14]) Prohlédaje ke skrovným živnostem, kteréž měli Týnští, potvrdil jim várku piva i pšeničnou i ječnou (r. 1593), ale zůstavil si, aby každého roku dvě nebo 3 várky piva ječného svařili k zámku, aby mohlo býti vystavováno šestinedělkám do vesnic.[15]) Ztrativ smrtí první manželku svou, oženil se pak se Sibyllou z Valdšteina, jíž r. 1608 na statcích svých Míťkově a Svinné věnoval.[16]) Poddaných svých se ujímal a nedal jim ubližovati. Na př. r. 1611

[1]) Rel. tab. I. 286. [2]) Archiv gub. [3]) DZ. 84. B 25. [4]) DZ. 46. C 22. [5]) DZm. 9. A 9. [6]) Veleslavín. kalend. [7]) DZ 5. D 28, arch. Týnský. Pam. arch. IX. 928. [8]) Paprocký o st. měst. 244. [9]) Březanův Vilém. [10]) Starý kopiář [11]) DZ. 62. P 4. [12]) Arch. Týnský. [13]) DZ. 167. J 23—K 19. [14]) Březan o Vilémovi na str. 291, arch. Třeboň. [15]) DZ. 24. M 24. [16]) DZ. 134. D 20.

Zámek v Týně Horšovském.

Pohled z parku na starou část zámku Týna Horšovského.

v jednu neděli, jak lusky zralé byly, byl Šimon Kop ze vsi Křákova v hrachu pana Zikmunda Chlumčanského a něco jeho natrhal. V tom přišel Zikmund a jak jej Kop uhlídal, šel ven ke koňům, které pásl. I zkřikl na něj Zikmund: „Šelmo, proč jsi mi byl v hrachu!" Ač se vymlouval, že ho jen hrsť natrhal, udeřil jej Zikmund přece třikráte oštípem, až oštíp o něj přerazil, tak že mu krev přes obličej tekla. Tu řekl Kop: „Já jsem svému milostivému pánu tři léta sloužil a nikdá mne neupral, a vy mne perete; to má JM. pán můj věděti." Toho se lekl Zikmund a prosil pak sedláka jednoho z Křákova řka: „Medle, řekni jemu, ať na mne pánu svému nežaluje, já chci deset bílých anebo dokonce tolar na zpropitné dáti." [1]) Z podobných příčin pohnal Vilém také r. 1614 Jindřicha Žákavce. Týž totiž jeda skrze ves Černovici, do krčmy mezi sedláky vešel a dav se do tancování, nejprve s čeládkou svou sedlákům přítomným k různici příčinu dával; když pak jeden sedlák odcházeje jemu dobrou noc přál, několikráte jej pěstí uhodil a pohlavkoval. Vsedl potom na koně před krčmou (bezpochyby, když jej sedláci vyhodili) a svolával na ně čeládku svou, křiče: „Hola, chaso moje, stůjte pohromadě!" Krčmáře, který jej napomínal, rapírem ťal přes prsy a klobouk.[2])

Ač pocházel Vilém z rodu katolického, přece přednosť dával náboženství pod obojí, což se snad stalo působením manželky jeho, ač i její předkové byli víry katolické. Proto byl l. 1617 na sněmě zemském proti přijetí arciknížete Ferdinanda za krále, čímž si způsobil při králi novém patrný hněv a nemilosť; potom byv od stavů povstalých za direktora a správce zemského zvolen, účasten byl všech jednání proti Ferdinandovi namířených. Nicméně příchylnosť k náboženství, v němž byl vychován, a bohatýrskou nestrannost na jevo dal roku 1619, když kostel Pražský skrze kalvínské kazatele krále Bedřicha byl zohavován.[3]) Po bitvě Bělohorské od pokuty přísné vysvobozen byl hlavně jen tím, že strýc jeho Zdeněk Vojtěch byl nejv. kancléřem a osobností králi Ferdinandovi velmi milou. Proto provinění jeho lehce váženo a vymlouváno, že se, jsa člověk nevzdělaný, od jiných svésti dal; v tom mu také pomáhalo to, že při volení Bedřicha falckrabě sám přítomen nebyl, dada hlas svůj skrze Pavla z Říčan, pak hned po vítězství vojska císařského za milosť žádal a při stavech přítomných to způsobil, že se králi Ferdinandovi

[1]) Reg. svědomí kom. s. německá. [2]) Reg. kom. soudu. [3]) Beckovského Poselkyně II. b. 222 atd.

vzdali. Proto místo ztrestání mečem odsouzen byl (r. 1621, 26. května) k vězení do smrti. Odvezen byl do vězení na hrad Zbirožský a statky jeho všechny byly v pokutě ujaty. Panství Týnské a Čečovické se statkem Miřkovským vedlé resoluce císařské prodány byly r. 1622 dne 30. března *Maximilianovi* hraběti z *Trautmansdorfu* takovým způsobem, že kupec ani celé čtvrtiny (a to teprve r. 1634) nezaplatil.[1]) Maximilian potvrdil ještě t. r. dne 1. května výsady Týnských a také toho dovedl, že byly císařem samým dne 6. května potvrzeny. Týnským při tom dopuštěno, aby se stavové vyšší ani v městě, ani při něm zakupovati nesměli, a aby žádného člověka kromě katolické víry mezi sebe nepřijímali.[2])

Maximilian (nar. roku 1584) založil, uměje šťastnou náhodou využitkovati moc vítězné strany, bohatství rodu Trautmansdorfského. Skoupiv drahně statkův a maje vůli ještě jiné koupiti, dosáhl toho při císaři, že mu dovolil zříditi statky nápadní. A takové bylo jeho bohatství, že maje několik synů, každého z nich slušně statky a důchody opatřil a dva nejstarší z nich panstvími v Čechách obdařil. Prvorozený syn *Adam Matyáš* obdržel podlé posledního pořízení otcova (r. 1650, 31. března) Týn Horšovský s Miřkovem, Těžkovicemi, Kamenicí a Hlohovou, Jeníkov Větrný, dva domy v Praze a dům v Plzni.[3]) Ještě téhož roku, hned po smrti otcově, ujal Týn Adam Matyáš a dne 23. července, jsa osobně přítomen na zámku zdejším, výsady obce Týnské potvrdil.[4]) Jakož otec byl zvětšil panství, bez toho již veliké, přikoupením několika statků, tak i on činil. Za něho připojeno panství Hostounské a statky Tasňovice a Bílý Mlýn a mnohé pěkné příležitosti na panství zřizovány. Buď za něho nebo jeho předchůdců zřízeny na panství obory a bažantnice (r. 1661 zřízena třetí obora u Čečovic) a obora na černou zvěř v horách. Také založil podlé přání otcova klášter kapucínů v Týně. S manželkou svou Evou ze Šternberka měl syny Rudolfa, Zikmunda a Leopolda. Nejstarší syn zdědil po otci Týn a důstojenství dědičného maršálka. Zemřel již roku 1689, zůstaviv z manželky své Anny Marie kněžny Lichtenšteinské nezletilé dítky, jichž poručníkem stal se strýc jejich Zikmund a proto se v Týn a připojené statky uvázal.[5]) Syn Jan Josef došed pak let svých, uvázal se v Týn; zdědil Brandýs n. O. a panství Kumburské a zemřel roku 1713. Brandýs dostal se po smrti jeho vdově Terezii roz. Paarce, kteráž se zase za hr. z Rottalu vdala; nejstarší syn Norbert zdědil Týn, k němuž přikoupil Věvrov, Puclice a Šlovice. Týž zemřel r. 1786 a Týn dostal se, poněvadž starší syn a mužské jeho potomstvo ještě před otcem vymřeli, druhému synovi Ferdinandovi, kterýž si velikých zásluh dobyl jako místodržitel v Nizozemsku, ale od r. 1790 na svých statcích v Čechách přebýval. Potom působil také jako ministr ve Vídni, povýšen jest r. 1805 do stavu knížat říšských podlé práva prvorozenosti a zemřel r. 1827. Následovali po něm v držení Týna syn *Jan* († r. 1834), syn tohoto *Ferdinand* († r. 1859) a konečně tohoto syn *Karel* (nar. r. 1845), dědičný člen panské sněmovny říšské rady a nynější majetník.[6])

---

[1]) Bílek, děje konf. [2]) Arch. Týnský. [3]) Obšírněji hledej v Jelínkových dějinách Litomyšle II. 188—189. [4]) Arch. Týnský. [5]) DZ. 117. B 28, 29. [6]) Naučný Slovník.

HERŠTEIN STARÝ HRAD.

Od Týna Horšovského k jihozápadu nad bývalým klášterem Pivoňským, již blízko hranic zemských táhne se lesnatý hřeben, z něhož k západu krátký, ale strmý ostroh vybíhá. Na něm spatřují se skrovné již zbytky bývalého hradu, jenž se nazývá v pamětech Starým Heršteinem, na rozdíl od Nového Heršteina, který jsme již (na str. 35) popsali. Les okolní jest v krásné neporušenosti; kmeny pokácené tu leží, a množství souše hnije. Hora sama, na níž hrad stojí, na stranu naši není příliš strmá a bez namáhavého stoupání přijde se až na patu vlastního hradiště. Tu objevuje se příchozímu rozkošný palouček okrouhlý, na všechny strany bukovinou obklíčený. Viděti, že on již patřil k hradu, neboť přístup k němu zavřen býval prsným valem, z kamene sdělaným a nyní docela rozvaleným. Není pochyby, že zde umístěno bývalo hospodářství k hradu náležité, stáje a obilnice. O tomto paloučku se také vypravují mezi lidem všelijaké příběhy. Nějaký člověk z Fronavy prý jej měl najatý a jednou, když jej posekal, ulehl si tu a seno hlídal. O půlnoci uslyšel, jakoby šlo procesí okolo Heršteina a muži a ženy modlili se a zpívali. I ulekl se toho a utekl.

Na konci tohoto paloučku šla cesta skrze skalnou bránu, která se mohla braní dřevěnou opatřiti a brániti, k hradu samotnému, který stál na strmém skalnatém bradle, tak že k němu přístup jest na ten čas nesnadný a obtížný. Jak lze viděti, měl také svou dolní ohradu, kteráž se poznává podlé zbytků hradby. Horní hrad, který stával na skále strmé a místy i svislé, nebyl nijak prostranný, skládaje se jedině z úzkého a nepříliš dlouhého bradla skalného, v něž by se nyní ani prostranný dům nevešel. Na konci toho bradla stojí okrouhlá věž, jejíž jedna strana k hradu obrácená se docela provalila, byvši bezpochyby podkopána. Věž tato byla hlavní částí hradu a jest dosud jediným jeho patrným zbytkem, neboť i hradby na horním hradě se docela sesuly. Jak místo skrovné a příliš obmezené svědčí, nikdy nemohl býti sídlem mocného pána, ovšem však tu obyčejně purkrabí bydlívali. Dějiny také toho potvrzují.

Není pochyby, že Herštein založen byl v druhé polovici 13. století a obdržel jméno *Hirschenstein* podlé zvyku tehda panujícího, dávati hradům jména německá. Kdo jej založil, jest ovšem hádankou. Snad to byl *Protivec z Heršteina* (bratr Vitlův ze Stankova), jenž se r. 1272 všech práv k Stankovu a Ohučovu, vesnicím kláštera Chotěšovského, odřekl. S ním anebo nějakým potomkem téhož jména setkáváme se také v pamětech roku 1324—1335, když mu již Herštein dávno nepatříval.[1]) Vůbec se setkáváme tehda

[1]) Reg. III. 391, 450, IV. 61, 730.

s mnohými pány, kteří se psali z Heršteina, aniž pak by zřejmo bylo, jestli se tak psali jen po Starém nebo také po Novém Heršteině, neřku-li, aby se pak určiti mohlo, kteří byli spolu příbuzni a kdy kdo kterého práva na Heršteině měl. Podlé znění starých pamětí Domažlických žil v 13. století také *Vítek z Heršteina*, poněvadž se r. 1324 a 1325 syn jeho Jindřich připomíná, který tehda Šitboř držel. Asi současně s Vítkem žil *Prkoš z Milavče*, odjinud z Heršteina, jenž držel roku 1302 v zástavě ves Meclov a roku 1317 s jinými králi Janovi se protivoval.[1] Syn jeho Chotěbor držel r. 1324 a 1325 ves Milaveč[2] a dostal se později v držení Kostomlat na Litoměřicku, jež r. 1335 zase prodal. V Litoměřicku setkáváme se pak s rodem vladyk z Heršteina, kteréž lze pokládati za potomky Chotěborovy; neboť nejen se jméno Chotěbora u jednoho z nich opakuje, ale měli též erb dvou ruk, kterýž se také u vladyk Kamenických v okolí Týnském vyskytuje. Kromě *Sezemy z Heršteina* (r. 1321—1325) vyskytuje se také od r. 1312 *Vilém z Heršteina*, který r. 1317 také proti králi Janovi stál. Od r. 1351 vyskytuje se na Moravě, kdež držel rozličné malé statky, a ještě roku 1353 se připomíná.[3] Konečně připomeňme *Zdeňka z Heršteina*, jenž měl ve znaku jelena. Týž držel kromě Šitboře také Poběžovice, Vlkanov a Valtířov v l. 1359—1373[4])

Roku 1328 již žádná z těchto jmenovaných osob neměla práva na Heršteině. Dovídáme se, že tu seděl napřed nějaký Habart (Habaut), potom jej měly děti nějakého pána, který se nazývá Bruk, od těchto pak jej koupil *Oldřich lantkrabě Leuchtenberský*. Roku 1328 dne 27. února prodal jej tento *Jindřichovi knížeti Bavorskému* a manželce jeho Markétě Lucemburské za 1000 kop, z nichž polovice se měla do velkonocí zaplatiti; k ostatní polovici měl lantkrabě připůjčiti 800 kop a těmi 1300 kopami měl vyplatiti úřad Domažlický a z důchodů jeho si dluh vybírati až do dobrání. Heršteín i po zaplacení první polovice sumy trhové neměl býti Jindřichovi přímo odevzdán, nýbrž Hertvíkovi z Degenberka i se všemi listy naň svědčícími od Habarta i dětí Brukových. Také umluveno, kdyby nemohlo dojíti k výplatě Domažlic, aby kníže povinen byl Herštein špíží a obrokem zaopatřovati, dokud by 1000 kop nezaplatil; ale kdyby k výplatě došlo, aby každá ze stran polovici špíže na Herštein dodávala.[5] Není nám známo, jestli všechny tyto výminky řádně vyplněny byly; jisto jest, že se pak Herštein dostal v držení *krále Jana*, který jej ke koupi nabízel *Janovi, biskupovi Pražskému*. Tento dobře poznával, že jest Herštein pro bezpečnosť statků biskupských velice výhodný a že by se pro jeho položení u Týna Horšovského a jeho pevnosť nejen panství toto, nýbrž všechno biskupství z něho brániti mohlo. Převzal jej od krále Jana za 300 kop, ale peněz k zaplacení jeho nemaje, prodal r. 1331 statky své ve Vršovicích. Po učiněné koupi ustanoven jest tu za purkrabě *Zbislav z Osvračína*, spolu purkrabě na Týně.[6])

O Heršteině za vlády biskupské a arcibiskupské jen pramálo víme. Jak jej převzal Jan biskup v jeho jednoduchosti, tak zůstal ustavičně až do svého spuštění. Arcibiskup sem nikdy nepřišel, aniž tu místa měl, aby tu se svým dvorem bydlel. Píše se sice o Janovi z Jenšteina, arcibiskupovi, že na Týně Horšovském a Heršteině do 500 kop prostavěl, ale to se jednak rozuměti musí na Týn, kdež arcibiskupové dvorem bývali, jednak to platí u Heršteina jen o hradbách a věžích, pokud se na nich chatrnost objevovala.[7]) Dost možná, že i Herštein nějaký čas byl buď v zástavě nebo v nájmu. Aspoň se bratří *Bohuslav Hrubec* a *Sezema ze Šonangru* r. 1391, kdež se také vyskytují jako páni na Rokošíně, z Heršteina nazývají.[8])

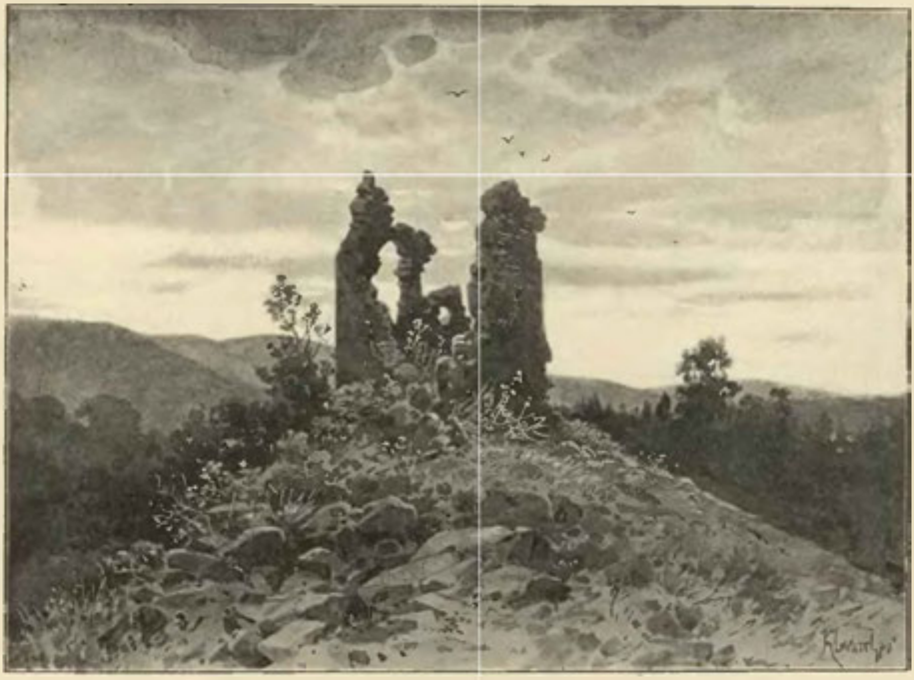
Na počátku husitských válek byl purkrabí arcibiskupským na Týně Zdeněk z Drštky, jenž, jsa věřitelem arcibiskupovým, jím potom jako svým vládl. V starší době býval Týnský purkrabě také purkrabí Heršteinským, což nelze mysliti si jinak, než že místopurkrabě jeho bydlel na Heršteině. Arcibiskup Kunrát zapsal *Petrovi Ebrzvínovi z Hradiště* 635 kop dluhu na Heršteině, tak že on se stal zástavním držitelem, a kromě toho také 20 kop platu na Týně Horšovském.[9]) Petr jsa pánem na Heršteině, užil toho také k rozhojnění erbu svého. Předkládal králi Zikmundovi, že býval v Plzeňsku někdy rod vladyk ze Starého Heršteina, jenž již vymřel, a proto že erb jeho králi odumřel. Král Zikmund tedy tento odumřelý erb dal Petrovi a Pavlovi, bratru jeho (roku 1420, 27. července), totiž takový, jakého potom Ebrzvínové a v Němcích páni z Ebršteina užívali.[10]) Za těch dob začaly půtky v tomto koutě zemském mezi stranou pod jednou a stranou pod obojí. Domažličtí prý r. 1421 dne 17. května Heršteina mocně dobyli, hranici vyzdvihli a na ní 17 katolíkův upálili. Tak aspoň vypravuje Balbín a po něm Beckovský. Že při tom také klášter Pivoňský se všemi svými pamětmi a památkami zkažen, více jest podobno. Že pak se s Heršteinem nějaké změny násilné dály, dovodí se tím, že r. 1427 zase byl v držení *Bedřicha* a *Hanuše bratří z Kolovrat*, pánů sice katolických, ale nikoliv držitelův oprávněných.[11]) Jakým způsobem se potom vyvadění dálo, není známo, sice oprávněný držitel Bernart Ebrzvín, syn Petrův, převedl právo své na *Ctibora z Volfšteina*, jenž se r. 1437 seděním na Heršteině nazývá.[12]) Tak bylo ještě na jaře t. r., ale v létě přišlo zase ke

---

[1]) Reg. II. 823, III. 164, kodex Kladrubský. [2]) Reg. III. 391, 450. [3]) Archiv č. II. 333. Reg. III. 164, dsky Brněnské a Olomoncké [4]) Archiv Teplský, lib. conf [5]) Archiv říšský Mnichovský. [6]) Reg. III. 721. [7]) Script. rer. Boh. II. 445. [8]) Lib. conf. [9]) Archiv č. II. 465. [10]) Archiv c. k. dvorský. [11]) Bezold K. Siegmund II. 165. [12]) Archiv Plassenburský.

změně, jíž se domýšlíme, srovnávajíce paměti mezi sebou. Ctibor totiž obdržel od *Zdeňky z Drštky* a strýce jeho *Zdeňka Kolvína z Ronšperka* Touškov, Dolní Metelsko a Věvrov, a za to jim dal Herštein. Při tom také Markéta z Frumšteina, manželka Kolvínova, svolila, aby s věnem svým z Touškova převedena byla na Herštein Starý. [1])

Herštein tedy se dostal zase k panství Týnskému a zůstal majetkem jeho držitelův až do počátku 16. století. Když starý Dobrohost roku 1506 dne 29. května zemřel a synové jeho se o panství Týnské a jiné statky rozdělili, dostal *Zdeněk Dobrohost z Ronšperka*, syn nejstarší, za díl svůj kromě Ronšperka i díl Starého Heršteina. Týž pak obdržel od krále (r. 1506, 14. září) moc, aby ostatek hradu, čehož sám v držení nebyl, i s tou silnicí, která tudy přes téže panství do Bavor šla, od držitelů, t. j. bratří svých, vyplatil. Kromě toho přidána mu milost, aby ani on ani dědicové jeho z toho hradu nebyli splacováni bez jich vůle, leč jen od krále neb arcibiskupa samého. [2]) Zdá se, že se tak stalo, ale Zdeněk, jenž pak měl celý Herštein ve své moci, neblaze proslul. Byl to čas, kde mnozí z rytířstva promrhavše statky

Starý Herštein.

své, ježto chtěli vrovnati se pánům, ochudli a dali se v loupeže a škody činili lidem městským. Kdykoliv pak některý z nepokojných pánů se proti králi a zemi zdvihl, našel tudíž pomocníků dosti, kteří pomáhajíce mu na silnicích loupeže konali. Bylo to ke konci r. 1510, když se Jindřich z Gutšteina zdvihl proti králi, opíraje se o zámky své v Bavořích, a příkladu jeho brzo i bratr jeho Jetřich následoval (r. 1510). Zdá se, že i Zdeněk měl srozumění s nimi, jak toho následující jeho skutky potvrzují. Sebrav lotrovstvo (t. j. ochudlé zemany a podobný jim lid) osadil Herštein a Ronšperk a loupil po silnicích. Tedy sebral Zdeněk Lev z Rožmitála, jsa tehda nejvyšším purkrabí, hotovost kraje Plzeňského a dobyvše obého, rozmetali Starý Herštein a Ronšperk králi k ruce osadili. [3]) Zdeněk se synem svým při tom vyvázl a utekl k Jetřichovi na hrad Flosemburk v Bavořích; s ním tu také byli někteří odpovědníci stavu vladyckého a odtud na loupeže do Čech vpadali. [4]) V držení svých statků se již Zdeněk nedostal, a ač se vrátil do Čech, trávil živobytí své na skrovných statcích manželky své Kateřiny z Kolovrat. Pustý hrad Herštein zůstal při panství Ronšperském, o jehož osudech již nahoře (na str. 90.) vypravováno. Statkem zápisným i potom zůstával a musí se rozuměti na panství Heršteinské, když král Ferdinand r. 1528 Albrechtovi z Gutšteina vsi Drahotín, Načetín, Hvožďany, Srby, Mednou a Březí potvrdil. [5]) S panstvím Ronšperským prodán

[1]) Archiv č. VII. 636. [2]) Archiv kapitulní. [3]) Staří letop. str. 325. [4]) Archiv c. k. dvorský. [5]) Kopiář v archivu gub.

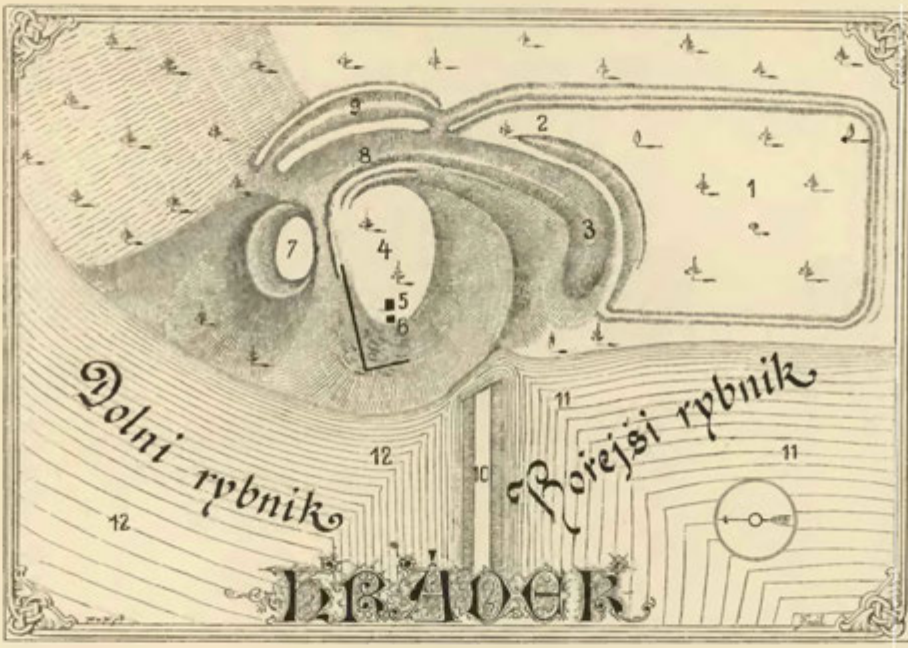
r. 1537 zámek pustý Herštein Bernartovi z Baršov[1]) a dostal se později v držení pánů ze Švamberka. Když pak r. 1539 panství i Týnské i Heršteinské Janovi mladšímu z Lobkovic dědičně dáno bylo, obeslal tento roku 1545 Petra, Bartoloměje a Jana bratří nedílné ze Švamberka jako držitele Heršteina, kostela sv. Václava na Hrůbích (t. j. v Příkopech) a vsí Drahotína, Načetína a Hvoždan z výplaty.[2]) Po výplatě zůstal Herštein při panství Týnském, v jehož zápisech 16. století se také připomíná, ano jest i řeč o něm v urbáři Týnském, asi r. 1661 sepsaném, takto: Starý zámek Herštein řečený leží na vysokém kopci — — stojí tu ještě staré zdi pevné jako železo. Před časy prý cizozemci tu drahé kameny a kovy nacházeli a potom do Benátek dodávali. Poznamenal také Beckovský,[3]) kterak Adam Gross, úřadu purkrabského přísedící, častěji opakoval, co jest od starých Čechů slýchával, že Vlaši každoročně k tomu hradu přicházeli, kamení okolo toho hradu hledali a je ve své vlasti za drahé peníze prodávali.

HRÁDEK LACEMBOK.

Mezi Stankovy a vesnicí Skrchleby (nebo Škrchleby po plzeňsku) spatřují se valy a příkopy hrádku, jenž jest z několika příčin zajímavý, nikoliv proto, že by tu bylo viděti patrné zříceniny zdí, nýbrž z té příčiny, že jest založení jeho takové, že se mu podobného nenaskytne. Stával hrádek tento na kraji výšiny lesnaté, na jejímž temeni se spatřuje starodávné hradiště, řečené Holubí hlava, které mnohem dříve založeno bylo, nežli Hrádek stával. Na patě dotčeného návrší jest údolí, z kterého před časy udělány byly dva rybníky, z nichž jeden k jihu položený Hořejším, druhý severní Dolejším nazýván byl; poněvadž spád údolí jde k severu, udělány hráze na stranách severních a spatřují se podnes. Vysoká a mohutná jest hráz, která dělila oba rybníky a táhnouc se od západu k východu paty samého Hrádku dobíhá. Nyní ovšem jest prokopána, aby voda potoku odbíhala, ale vedlé tohoto nového průkopu nachází se také starý průkop na konci hráze pod samým Hrádkem, čili lépe řečeno příkop ve skále vytesaný, k ničemu jinému určený, nežli aby se tu přístup k hradu zamezil. Hráz se tedy náhle končí a že to schválně uděláno, o tom svědčí stará pevná zeď, která tu hráz drží. Na západní straně tedy Hrádek dostatečně chráněn byl vodami a aby také na dlouhé východní a ostatních krátkých stranách chráněn byl, o to se zakladatelé postarali, vykopavše tu příkopy a pracně odtesavše všechny skalnaté výběžky. Na výběžku, který k hrázi příkře spadá, založen byl vlastní hrádek, maje na straně severní malé vedlejší opevnění, na straně pak jižní přidáno předhradí, mnohem níže položené nežli hrádek. Toto *předhradí*, na všech stranách příkopy obehnané, založeno jest do čtyřhranu, z jehož severovýchodního rohu vybíhá nos, o jehož účelu níže se promluví. Prostora v příkopech není docela rovná, nýbrž jest plna malých vyvýšenin, které povstaly, když hospodářská stavení ponechána spoustě. Vše asi tu bývalo ze dřeva, jen ohrada byla kamenná a lze tak dobře pozorovati v náspu, kterýž se jejím sesutím utvořil.

Na straně jižní a východní jsou příkopy předhradí úzké a opevnění prosté, na straně severní, k *hornímu hradu* obrácené, jest kromě příkopu silný násep a za ním široký příkop, nad nímž volně se zdvihá hradiště horního hradu. Tento jest, jak již napověděno, ostroh k hrázi vybíhající a tu příkře se končící, strana jižní a k předhradí spadající jest volnější, strana severní zase jest příkrá a na straně východní, kde původně volně se zdvíhalo návrší, udělány dva příkopy s venkovským náspem a ještě jiným velmi hrubým náspem, který oboje od sebe odděloval. Viděti odtud, jak pracně si vedli zakladatelé, jen aby bezpečnost osobní na všech místech byla zajištěna. Z horního hradu jen velmi málo zbylo. Prostranství jeho je většinou jen pouhý les, toliko na severozápadní straně lze stopovati starou hradbu, která se tu asi v pravém úhlu láme. Nejzajímavější zbytek horního hradu nachází se již v západním svahu jeho, ale ještě uvnitř hradeb. Jest to prohlubeň čtyřhranná, ve skále vytesaná, asi tak hluboká, jako je největší člověk vysoký. Vedlé toho jest chodba ve skále vytesaná podobná nějaké peci, z níž se skrze okrouhlý otvor ke dnu této prohlubně hleděti může. Máme tu starodávnou studnici, ale bez živé vody. Zakladatelé

[1]) Archiv Třeboňský. [2]) Reg. kom. soudu. [3]) Poselkyně I. 682.

Plán Hrádku Lacemboka.

Vysvětlení plánu: 1. předhradí vybíhající v 2. nos; 3. hluboký a široký příkop; 4 horní hrad; 5. studně; 6. chodba k ní; 7. věžiště; 8. vnitřní příkop; 9. venkovský příkop; 10. hráz mezi 11. hořejším a 12. dolejším rybníkem.

totiž, nechtíce se odvážiti té veliké práce, aby skrze celou skálu prorazili studni a pak přece se vody nedokopali, udělali hlubokou nádržku, do které se dešťová voda z několika okapů sváděla. Kromě horního hradu jest na severní jeho straně ještě kuželovitý pahrbek, kterýž povstal tím, že původní svah hory jak od horního hradu tak i od východní stráně hlubokým příkopem byl oddělen. Vrchol jeho jest vejčité podoby a neveliký, co by jen věže s opevněním anebo šrub dřevěný státi mohly.

U mnohých hradů se může otázka, kudy se k nim přicházelo a přijíždělo, snadno zodpověděti, poněvadž se chodilo obyčejně do předhradí a z něho teprve do hradu. Ale u Hrádku tak nemohlo býti, neboť tu předhradí od hradu odděleno bylo příkopem velice širokým a hlubokým. Od hráze také přístup nemohl býti, neboť zákony obrany nedovolovaly v těchto místech založiti do kopce pohodlnou cestu. Jiné ovšem místo bylo k umístění mostu nejpohodlnější. Jak již řečeno, vybíhá z předhradí k severu nos neb ostrožna, proti níž končí se také oba náspy na východní straně hradu nasypané. Tu jediné, poněvadž jsou tu příkopy nejužší, mohl býti most, z něhož se v levo na nos předhradí, rovnou cestou na hrad přicházeti mohlo.[1])

Zakladatel Hrádku vyvolil si k pojmenování jeho německé jméno, snad Lanzenbach, jež se po česku vyslovovalo Lacembok. Kdy byl založen, není známo, ač bychom nejlépe hádati mohli buď na konec 13. nebo počátek 14. století; neboť později byl v držení rodu, kterýž by se práce, tak veliký hrad zakládati, nepodjímal, ale ještě ke konci 13. století seděli předkové jeho na Stankovech, vládnouce většími statky pozemskými než potomci jejich. V pamětech 13. století setkáváme se s Vitlou ze Stankova, jenž slove r. 1252 županem, t. j. osobou stavu panského, která držela od krále kus země ve své moci. Ten daroval r. 1271 Stankov a Ohučov klášteru Chotěšovskému, bral pak do smrti užitky ze vsí Vstiše a Lisova, a zemřel před r. 1282. Bratří a příbuzní jeho seděli na Újezdě, Šitboři a Heršteině.[2]) Jest pak pravdě podobno, že on anebo příbuzní jeho Hrádek drželi, an se tento později v držení rodu vladyckého vyskytuje, jehož předkové také si jméno Vitla oblíbili a bezpochyby v nějaké krevné příbuznosti se Stankovskými bývali. Rod tento počíná v pamětech s Bohuchvalem, jenž žil s manželkou Mabkou v první polovici 14. století. Měl dva syny, z nichž Bušek záhy zemřel a druhý *Vojslav ze Skrchleb* r. 1366 se připomíná. Vojslavův syn *Bohuchval* nazýval se r. 1373 z Hrádku,[3]) ale druhdy slove také z Krchleb, jako na př. r. 1379, kdež

[1]) Plán Hrádku pochází od dobré paměti Jana Mathausera, kupce v Stankovech a horlivého milovníka starožitností. [2]) Reg. I. 595, II. 304, 1188, IV. 730. [3]) Lib. conf. kodex Kladrubský.

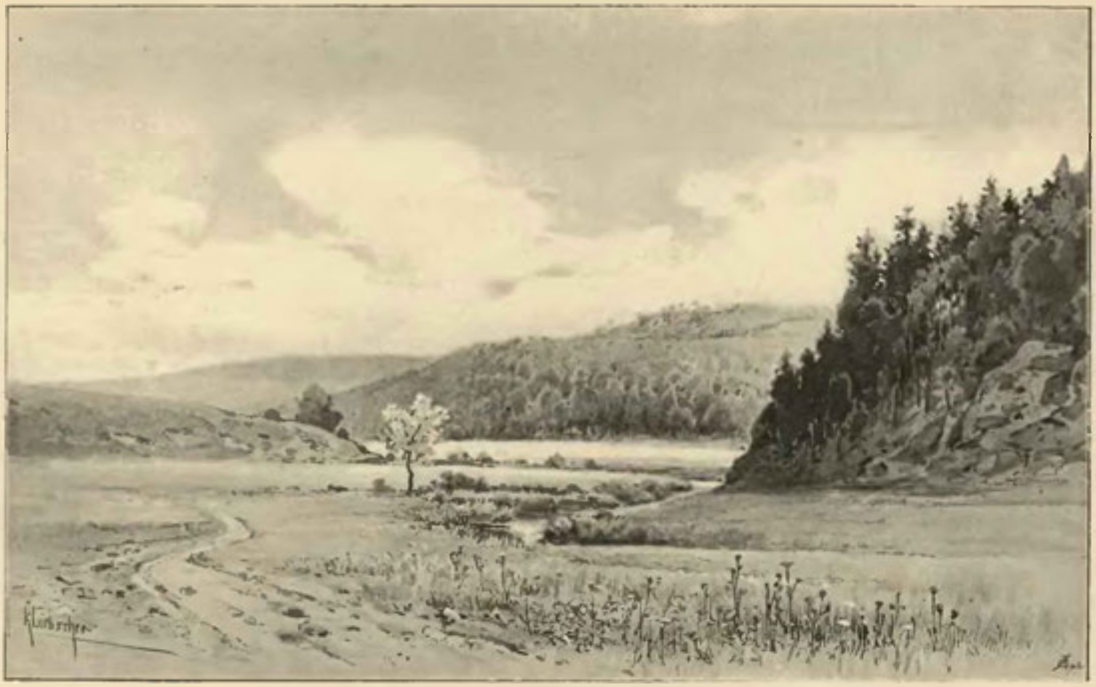

Hrádek.

daroval klášteru Klatovskému plat ve vsi Poděhusích, aby zde slouženy byly zádušní mše za předky u oltáře, kterýž děd jeho Bohuchval byl založil. Držel zboží dosti rozsáhlé k Hrádku, totiž Skrchleby, Čermnou, Poděhusy, Puclice, Chřenov a část Kamenice.[1]) Okolo r. 1380 koupil také Bukovou u Merklína a připomíná se naposled r. 1382.[2]) Syn jeho *Jan Bohuchval z Hrádku* vyskytuje se od r. 1404 v držení i Bukové i Bezděkova u Klatov a naposled roku 1431.[3]) Zdali ještě na Hrádku bydlel anebo si raději pohodlný obyt na Bezděkově volil, není nám známo. Jak smýšlíme, měl dva syny; jeden, Bohuchval, dědil Hrádek, druhý, jehož jména neznáme, seděl na Bezděkově, který pak patřil synu jeho Bohuchvalovi mladšímu († r. 1463). Bohuchval starší vyskytuje se v pamětech teprve od r. 1449, kdež se opásal mečem proti Sasům, ač ještě žil po r. 1454, kde se naposled vyskytuje.[4]) Měl dva syny, *Mikuláše* a *Jana*, z nichž onen se r. 1463, oba pak r. 1493 vyskytují. Král Vladislav tehda jim povolil, aby mohli udělati rybník na gruntech Cháchovských a Mokrouských, které zápisně drželi.[5]) Podobá se, že Jan držel Hrádek s připojenou Kamenicí a k tomu Lštění, na jehož tvrzi bydlíval, an Hrádek byl již dávno opuštěn. Asi okolo r. 1519 zemřel a statek jeho Lštěnský dědila sestra Eliška. Ale jsou známky, že byli dva dědici, neboť r. 1521 dělen jest statek n. Janův tak, že na jeden díl (totiž Eliščin) položeno jest Lštění, na druhý statek Kamenický.[6]) Při tom se také náš Hrádek připomíná; mluví se tam totiž o rybníku „pod Hrádkem Lacnbokem“ a o „louce Chobotu nad hořejším Hrádeckým rybníkem, kteráž jest nad Skrchleby, nad pustou vsí.“

Statek tento, obsahující tehda dvůr Kamenici hořejší, při němž bylo sídlo vyzdviženo, a ves, ves Hlohovčice, díl Chřenov, platy v Hradišti a Čermné a ves pustou Skrchleby, vyskytuje se od r. 1531 v držení *Jana Dobše ze Šlovic.*[7]) Nástupce jeho *Štěpán ze Šlovic* dostal se skrze manželku svou Reginu ze Chříňova v držení statku Bukové. Zemřel r. 1582, zůstaviv syny *Viléma*, *Karla*, *Jana* a *Dobše* (z nichž Jan byl němý). Máti, jsouc jich poručnicí, přes čas držela oba statky v jich moci a teprve když ji synové poháněli do soudu zemského, postoupila jim Kamenice hned (r. 1601) a Bukovou si podržela do smrti.[8]) Před r. 1615 se bratří podělili, Vilém měl Čermnou a Karel Hoř. Kamenici; oba s Dobšem drželi statek Bukovou společně.[9]) Karel zůstav věrným udržel se na Kamenici i po konfiskaci, zejména ještě r. 1634. Poslední z toho rodu *Lidmila Kateřina ze Šlovic* zemřela r. 1666, odkázavši statky Puclice a Kamenici manželu svému *Janovi ze Štaufenberka*, c. k nejvyššímu, jenž se velice zadlužil, tak že přišla Kamenice do prodeje. Roku 1675 prodali komisaři od soudu zemského nařízení tvrz, dvůr a ves Hořejší Kamenici, dvůr a ves Čermnou, dvůr Skrchleby a ves Hlohovčice i s Hrádkem, jenž se tu naposled připomíná, *Kateřině Hochauserové* roz. z *Les.*[10]) Později přikoupen jest statek tento k Týnu.

[1]) Arch. Plz. berně kraje Plz. na str. 20. [2]) DD. 13. f. 114, arch. č. III. 466. [3]) Arch. Plz. a kapituly Praž. lib. conf. [4]) Arch. Drážďan. Arch. č. I. 530, IV. 45. [5]) Arch. kapitulní. [6]) DZ. 45. C 16—17. [7]) Reg. kom. soudu. [8]) DZ. 21. J 29, 175. O 4, 178. N 28. [9]) Rozvržení sbírek. [10]) DZ. 114. J 26, 392. B 2, archiv mus. a v Týně Horš.

Hrádek u Skrchleb od západní strany.

HOSTOUŇ ZÁMEK.

Hostounský zámek, nyní docela v moderním slohu, jako nějaký zahradní dům upravený, stojí na západní straně při městě Hostouni, dlouhé ulici se podobajícím. Za starých dob byly kolem zámku příkopy, snad i vodou napuštěné, jichž zbytky teprve před nějakým časem byly zavezeny. Část jedna zámku, která má hrubé zdi, svědčí o velikém stáří a jest bezpochyby zbytkem věže, která ke staré tvrzi patřívala.

Hostouň založena jest od vladyky, který se nazýval Hostún. Po prvé se připomíná r. 1238, kdež se po ní nazýval *Gumpert* z *Hostouně*. Týž zůstavil čtyři syny, *Pavlíka* (r. 1238—1262), *Zdeslava* (r. 1238—1258), *Lva* (r. 1238) a *Dobrohosta* (r. 1248 až 1257). První z nich byli toho času páni na slovo vzatí a proto se často v současných pamětech a v průvodu královĕ připomínají.[1]) Synem jednoho z nich byl *Bořislav* z *Hostouně*, který r 1291 klášteru Chotěšovskému ves svou Mutěnín zastavil.[2]) Jméno jeho, zkrácené Borník, často se u potomků jeho vyskytuje. Tehda se již rod ten, kterýž se honosil štítem na příč polovičným, rozvětvoval. Neboť Bořislav měl dva syny, *Dobrohosta* a *Zdeslava*, a současně žil i *Nevlas*, syn z bratra Bořislavova. Přátelům těmto patřil také od těchto dob hrad Reicherstein v Bavořích s městečkem Schönsee a několika vesnicemi, kterýž na ně bezpochyby dědictvím po nějaké mateři Bavorského původu přešel. Dobrohost dotčený měl na něm čtvrtý díl a ten prodal r. 1334 se synem svým *Pavlíkem* Oldřichovi, lantkrabí Leuchtenberskému. *Protivec* z *Mutěnína*, syn jednoho z nadřečených pánů, měl na něm polovici, kterouž r. 1333 témuž Oldřichovi prodal. Ostatní čtvrtina náležela bratřím *Bornikovi* a *Dobrohostovi mladšímu* z *Hostouně* a ti ji také r. 1333 prodali.[3]) Z osob těch žili r. 1360 ještě Pavlík, Protivec a Borník. Pavlík r. 1360 s Protivcem a Zdeňkem z Hostouně podával kněze ke kostelu Hostounskému. Borník vyskytuje se ještě r. 1378 v záležitosti Hostouně se týkající a naposled r. 1388.[4])

---

[1]) Reg. I. a II. díl. [2]) Reg. II. 1198. [3]) Archiv říš. Mnichov. [4]) Lib. conf. rel tab. I. 518.

Protivec dotčený skoupil všechny díly, kteréž měli jednotliví držitelé na Hostouni, zejména koupil r. 1361 jisté důchody v městečku od Hejníka z Foitsperka a manželky jeho Hedviky, jimž byly zastaveny.[1]) Držel také Mutěnín a připomíná se naposled r. 1364. Roku 1378 byl již mrtev a poručníky sirotků stali se Petr a Jan bratří z Rožemberka, kteří r. 1378 nového faráře do Hostouně podávali.[2]) *Racek*, syn jeho, vyskytuje se od r. 1379 jako držitel Hostouně a Mutěnína a vsí Ostrova, Kramolína, Horušan a Hostic; prodal r. 1388 nějaké dědiny kostelu Mutěnínskému.[3]) Racek připomíná se nejen v letech 1406—1407 jako patron kostela Mutěnínského a r. 1412 faráře do Hostouně podával,[4]) nýbrž připomíná se i častěji v letech řečených jako svědek mnohých nadání kostelních v okolí a založil r. 1404 s Pavlem knězem kaplanství v kostele Hostounském, k němuž daroval Racek plat ve vsi Ostrově, Pavel však plat na polovici Šidlakova a mlýně pod Hoštětici.[5]) Připomíná se naposled r. 1413, kdež dva pěkné své koně v Plzni zastavil.[6]) Před početím válek husitských rod ten buď se vystěhoval jinam, buď zahynul.

Na Hostouni seděl již potom *Ctibor* z *Volfšteina*, jenž roku 1423 ke kostelu, roku 1424 k oltáři sv. Kateřiny tamže kněze podával. Je-li již odtud viděti, že se Ctibor s příbuznými svými ke straně katolické přidal a se stranou krále Zikmunda držel, ještě to více viděti z rozličných zápisů té doby. Navštěvoval také rozličné sněmy, maje platná účastenství ve mnohých jednáních věku tehdejšího.[7]) Roku 1456 udělil Hostounským právo, aby mohli o statcích svých řiditi a svobodně se stěhovati.[8]) Manželka jeho, Eliška z Kolovrat, sestra pana Alberta Krakovského, splodivši choti svému syna Ctibora přežila manžela svého a nadala r. 1463, jsouc již vdovou, oltář v kostele Hostounském platem jedné kopy, již měl po smrti její bratr Albert odváděti.[9]) Dotčený syn její byl r. 1462 rotmistrem u vojště Ludvíka vévody Bavorského, ve kterémž postavení se ještě r. 1489 připomíná.[10]) Vedlé Ctibora připomíná se také r. 1482 *Jiřík* z *Volfšteina*, sed. na Hostouni.[11]) Ctibor zemřel před r. 1497 a ve zboží Hostounské uvázal se *Jindřich* z *Kolovrat* a na Krakovci, jenž Hostounským t. r. svobody potvrdil. Argyle z Valdova, vdově po Ctiborovi, zapsal na Hostouni náležité věno, kteréž ona, učinivši r. 1498 purkmistra a konšely města Plzně poručníky svého pořízení, kněžstvu v Plzni a Hostouni a do kláštera Furnberka za lesem odkázala.[12]) Nedlouho potom dostal se v držení Hostouně a polovice Svržna *Kryštof* z *Gutšteina*. Týž učinil v l. 1508 až 1510 o oboje zboží směnu s *Janem* z *Rabšteina;* dostav totiž od něho zboží Sichrovské dal mu za to Hostouň tvrz, dvůr a městečko, vsi Kramolín, Šidlakov, Hoštětice, Čížovou, Mírkovice, Česy, Holubec celé, Roudnici a Černou horu vsi pusté, Svržno tvrz pustou s polovicí dvoru a vsi, a polovici vsi Ostrova.[13]) Nový pán byl na Hostounské milostiv. Roku 1513 potvrzuje jich výsady přidal tu milosť, aby každý rodič Hostounský, jenž by došel let 70 jsa hospodářem, všech platův a robot svoboden byl, a r. 1539 přičinil i to, aby obec jako taková všech platů (kromě od vaření bílých piv) osvobozena byla.[14]) Od sousedního statku Tasňovského přikoupil si Vitaní a Hažovo s polovicí podacího kostelního ve Štítařích.[15]) Jsa postaven u vysokém stáří odevzdal statky své synům *Vácslavovi* a *Vojtěchovi*, kteří také spory s okolními sousedy převzali (r. 1540) a ke konci dovedli.[16]) Když pak Jan asi v l. 1540—1544 zemřel, rozdělili se bratří o panství Hostounské.

Vácslav z Rabšteina, jenž byl koupil druhou polovici Svržna, obdržel za díl svůj polovici první Svržna, která již k Hostouni náležela, polovici městečka Hostouně, vsi Holubec, Čoves a Doubrávku s pustými vesnicemi Roudnicí a Čížovem a podacím ve Štítařích, oženil se pak s Annou ze Švamberka, jíž r. 1544 na díle svém věnoval. Zemřel r. 1552, odkázav všechno zboží své *Mauřicovi Šlikovi* z *Holiče*, ujci svému, ale tak, aby 400 kop vydal Marušce, s níž měl Vácslav syna Adama, a po smrti Mauřicově aby statek ten na potomstvo Vojtěchovo spadl.[17]) To se také stalo, když r. 1578 Mauřic Šlik zemřel.[18])

Vojtěch dostal za díl druhou polovici Hostouně s tvrzí zdejší a společně s Vácslavem r. 1544 dne 9. dubna svobody Hostounských potvrdil.[19]) Ženat byl s Anastasií z Gutšteina, jež mu syny Jana a Vácslava a dcery Barušku a Anéžku darovala. Při ní na Hostouni bydlila též sestra její Marjana, jež o svobodě zůstávajíc, tu v Hostouni r. 1556 poslední své pořízení napsati dala a svou čtvrtinu panství Petršpurského sestře a jejím synům odkázala.[20]) Po smrti otcově ujali *Jan* a *Volf* panství Hostounské, v jehož držení se roku 1571 nacházejí.[21]) Asi tehda nebo brzo po tom se rozdělili. Známe jen díl Volfův, kterýž měl zámek Hostouň, dvůr, půl městečka a Ostrova, vsi Kramolín, Šidlakov, Vitaň, Hažovo a Štítary a od panství Petršpurského čtvrť městečka Jesenice

Znak Hostouně.

[1]) Archiv Třeboň. [2]) Lib. conf. [3]) Rel. tab. I. 518, berně kr. Plz. 18. [4]) Lib. conf. [5]) Lib. erect. VI. 397, IX. F 3. [6]) Staré knihy Plzeňské. [7]) Pam. arch. IX. 953, kodex Kladrubský. [8]) DZ. 142. K 2 a archiv Hostounský. [9]) Acta administratorum. [10]) Pam. arch. IX. 953. [11]) Archiv. říš. Mnichovský. [12]) Archiv Plzeňský a Hostounský. [13]) DZ. 5. E 12, 43. E 23. [14]) Archiv Hostounský. [15]) DZ. 5. K 11. [16]) Reg. kom. soudu. [17]) DZ. 8. D 18, 10. G 24. [18]) Senft, Beiträge zur Gesch. von Plan 83. [19]) Arch. Hostounský, DZ. 8. G 8. [20]) DZ. 12. E 3. [21]) Archiv Třeboňský.

a díl tří vesnic, na němž r. 1578 manželce své Benigně ze Švamberka věnoval.[1]) Podlé toho měl Jan druhou polovici městečka s jistými vesnicemi a od panství Petršpurského Kosobodský díl. Zdá se, že bratra svého přebyl. Jisto jest, že Jan r. 1580 zemřel a že dědily celé panství Hostounské i se Svržnem sestry jeho *Barbora Svitákova* a *Anežka Gutšteinova z Rabšteina*.[2]) Ještě t. r. dne 24. května rozdělily se o statek, při čemž dostala Barbora část panství Petršpurského s Kosobodem a Anežka Hostouň se Svržnem. Hned po tom pak postoupila Anežka všeho práva svého manželu Jiříkovi a zemřela před r. 1586.[3])

Jiří hrabě z Gutšteina byl pán ke svým poddaným milostivý, jenž se pilně o zvelebení městečka Hostouně staral. U císaře Rudolfa přimluvil se, aby (roku 1587) nejen erb starožitný městečka erbem Gutšteinským (rohy jeleními o 14 parozích) polepšen byl, nýbrž aby jim k prvnímu trhu výročnímu ještě dva takové trhy a trh koňský přidány byly.[4]) Potvrdil r. 1598 dne 23. dubna svobody Hostounských a poněvadž se Němci z vesnic od Přimdy do zdejšího okolí a do městečka tlačili, tu milost jim učinil, aby do úřadu konšelského Češi, osoby hodné, dosazováni byli, pře a nálezy aby řízeny a činěny byly jen jazykem českým a německých pří aby při témž městě ani neslyšeli, aniž soudili. Nad to jim propůjčil právo, aby se volně stěhovali, piva ječná aby vařili a vystavovali, robot (kromě ženných) aby prázdni byli a statky odumřelé aby nespadaly na pána, nýbrž na obec. Konečně i vymohl potvrzení císařské všech svobod (r. 1598, 11. června) a vložení jich ve dsky zemské.[5])

Za Jiříka bývalo na Hostouni hlučno a veselo, ale někdy veselost smutně skončila. Bývali tu také Martin Černín z Chuděnic a na Tasnovicích a Václav, strýc jeho Mělnický, jemuž býval poručníkem. Mezi nimi byly nevole. Nešetrný Václav Martina roku 1586 na Tasnovicích pěstí mezi oči v tvář zbil. Smutněji to dopadlo brzo potom, když Martin v opilosti při podobné nevoli Václava za samou tvrzí Hostounskou z ručnice krátké postřelil, tak že z rány té zemřel. Obávaje se Martin horší pokuty přistoupil r. 1587 dne 10. srpna ke smlouvě, kterouž mezi ním a bratřími zavražděného ujednali někteří páni (zejména i Humprecht Černín). Martin slíbil, že dokud bude živ, ani vína ani páleného píti nebude kromě přijímání velebné svátosti a kdyby nemocí navštíven byl; pokud by se tak nezachoval a usvědčen byl, povinen byl rok na Černé věži seděti. Martin uvolil se zaplatiti 1600 kop míš. útrat, dáti 100 kop míš. ke kostelu sv. Jiljí v Mělnicích, kdež Václav byl pochován, zjednati 8 kněží, aby mše zádušní za Václava sloužili, při čemž Martin osobně přítomen býti měl, chudého lidu při 5 stolech jídlem a pitím vyčastovati a konečně mezi chudé čtyři postavy černého sukna (loket po 16 gr.) rozdati.[6])

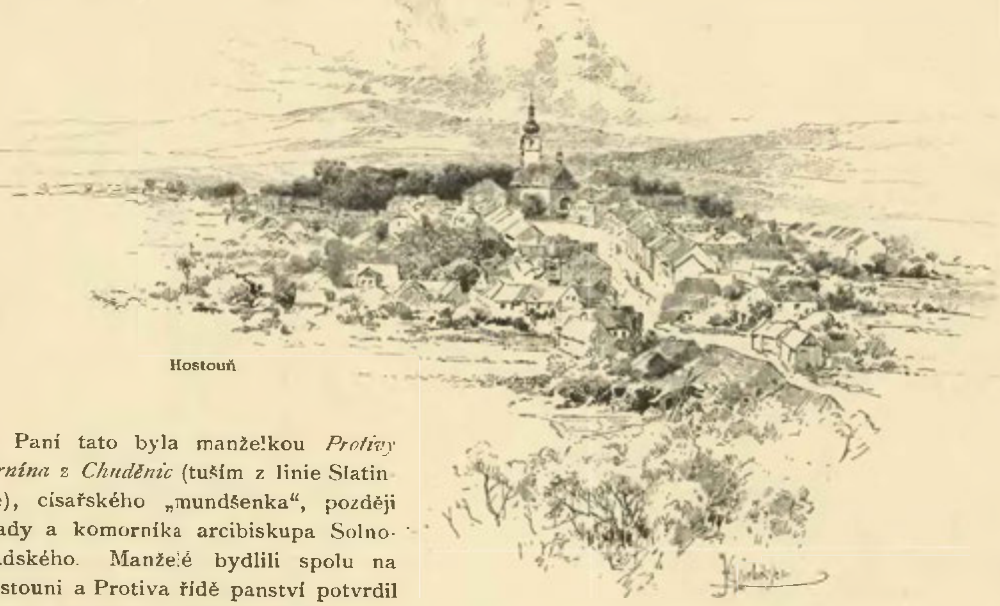

Náhrobek v kostele Ronšperském. (Viz str. 89.)

Jiřík († r. 1598) odkázal Hostouň a Svržno strýci svému *Jindřichovi Lorencovi z Gutšteina*, nařídil mu však, aby jistým osobám peníze kšaftujícím odkázané vyplatil. Nový pán koupil r. 1599 ves Čečíno.[7]) Měl k manželství Sibylu Šlikovnu z Holíče, jíž r. 1603 na tvrzi Svržně a vesnicích příslušných 8000 kop gr. č. věnoval.[8]) Když počaly stavovské nepokoje roku 1618, přidal se Lorenc na stranu pod obojí a přítomen byl schůzkám a jinak činně, zejména službou vojenskou, do povstání tehdejšího zasahal. Za tou příčinou nařízeno Karlovi z Lichtenšteina, aby Lorence v domě jeho v Praze zajal. Stalo se tak a Jindřich Lorenc odsouzen r. 1621 nejen všeho jmění, nýbrž i k vězení, do něhož na zámek Zbirovský r. 1622 dne 7. srpna odvezen. (Viz díl VI. na str. 246.) Kníže Karel z Lichtenšteina prodal Hostouň a Svržno r. 1622, 7. července *Zdeňkovi Vratislavovi z Mitrovic* na Mníšku, JMC. komorníku, za 41.000 kop míš.,[9]) tento však nepodržev Hostouň ani celý rok, prodal zase oba statky smlouvou r. 1623 v sobotu po neděli Exaudi učiněnou *Krystině Korduli Černínové* rozené z *Helmaku* za 14.583 tolary široké a výše za 10.003 kop m.[10])

---

[1]) DZ. 20. B 2. [2]) DZ. 65. K 20. DZm. 139. A 33. [3]) Reg. kom. soudu. [4]) Arch. Hostoun. DZ. 128. L 10—11. Pam. arch. IX. 723. [5]) Arch. Hostoun. DZ. 128. L 2—10. [6]) Reg. komorního soudu, DZ. 68. O 14. [7]) DZ. 173. J 3. [8]) DZ. 131. C 7. [9]) Bílek, děje konf. [10]) DZ. 292. C 11 vlož. 29. července (DZ. 141. G 8.).

Hostouň

Paní tato byla manželkou *Protivy Černína z Chudĕnic* (tuším z linie Slatinské), císařského „mundšenka", později i rady a komorníka arcibiskupa Solnohradského. Manželé bydlili spolu na Hostouni a Protiva řídě panství potvrdil r. 1625 řád ševců Hostounských r. 1545 sepsaný a vymohl r. 1626 císařské potvrzení všech svobod. Sám potvrdil také r. 1626 svobody Hostounských a jsa pán jazyka svého přirozeného a předků svých milovný učinil to poslední z pánů Hostounských jazykem českým. Také ruku držel nad jazykem českým v Hostouni, ale poněvadž se byly okolní vesnice poněmčily, všechno to pracování proti proudu bylo marné. Od Protivy pochází také řada obrazů ve farním domě Hostounském se nacházející, na nichž vyobrazen jest zázrak s hostií, kterouž židé zneuctili. Protiva zemřel r. 1634 dne 7. září a manželka jeho jej r. 1635 dne 3. dubna smrtí následovala; oba pohřbeni jsou v kostele Hostounském. Nedlouho po smrti manželově sepsala Krystina poslední své pořízení (r. 1634, 4. prosince), jímž všechen statek dětem svým odkázala. [1]) Zřídila také nadání 3500 fl. uh. při kapli Božího těla v Hostouni a zapsala peníze ty na úrocích, jež ze dvora Slatinského vycházely. [2]) Držitelkyní Hostouně a spojených s ní statků Svržna, Slatiny a Mělnic stala se *Marie Anna Černínka*, jež se vdala za *Jana Ludvíka* hraběte *ze Šťahrenberka*, JMC. a soudů dvorského a komorního radu; oba prodali řečené statky dne 1. července r. 1656 *Adamovi Matějovi* hrab. z *Trautmansdorfu*, pánu na Týně Horšovském, jenž je k panství tomuto připojil. [3])

PUCLICE TVRZ.

Málo kde na větších panstvích se ještě stará tvrz tak zachovala, jako v Puclicích nedaleko Stankov. Jest sice upravena k novověkým potřebám a kromě zdí sotva má co starého, ale přece způsobou svou mocněji dojímá, než obyčejné, stejně veliké stavení. Z výšiny, na které stojí dvůr poplužný, vybíhá ostroh mezi dvě rokle a strmě spadá i k jižní i k severní rokli, kudy teče Laškov potok. Na jeho opyši, který jest oddělen ode dvora příkopem, stojí stavení, v němž bydlí myslivec, asi té podoby jako písmeno L. Některé známky k tomu ukazují, že v hlavních částech zůstalo asi tak, jak zřízeno bylo v 16. století.

S vladykami Puclickými dosti pozdě se v pamětech setkáváme. Příčina toho jest taková, že Puclice v starší době nebyly statkem samostatným, nýbrž k panství Hrádku u Skrchleb patřívaly. Když byly odprodány kdysi ke konci 13. století, usadil se tu *Bušek*, jak se zdá

[1]) Archiv Hostounský. DZ. 142. K 2 a 144. O 15. [2]) Trajer 791. [3]) DZ. 310. M 22.

z rodu Lukavských. Ten odkázal peníze na zřízení kaplanství v Lukavici, což r. 1407 provedeno bylo.[1]) Roku 1416 seděl tu *Kuník z Chřenova* a asi v ty časy se také *Zichart z Chřenova* a na Puclicích připomíná.[2]) Tento poslední zemřel asi r. 1411, nezůstaviv dědicův, a zboží jeho spadlo na krále.[3]) Po dlouhou dobu pak nemáme pamětí o Puclicích. Skorem sto let později nacházíme Puclice v držení *Šlovických ze Šlovic*. První z nich *Dobeš* (r. 1501) obdržel od krále Vladislava (r. 1502) pustou ves Strachotín (nyní les u Puclic) a část vsi Chřenova.[4]) V příčině jich také měl dobrou vůli od opata Kladrubského, jako držitele dědičného toho statku, která mu r. 1525 zase na deset let byla obnovena.[5]) *Dobeš* a *Štěpán* bratří, kteří si r. 1546 tvrz, dvůr a ves Pucnice, dvůr Chřenovy a pustou ves Šlovice v obnovené dsky zemské vložili, byli bezpochyby jeho synové. Oba žili ještě r. 1577, jsouce od sebe odděleni. Dobeš zemřel pak r. 1578, zůstaviv z manželky své Mandalény z Kočova syna *Jana* a dceru Annu.[6]) Tento Jan byl i v starším věku muž krve nepokojné, což dokázal na př. roku 1601, když v Klatovech v jednom domě, slove „na Otavě", Adama Trystrama z Běšin pěstí ve tvář udeřil a kordu dobyv k bitvě pobízel.[7]) Když před

Zadní nádvoří v Týně Horšovském.

r. 1609 zemřel, ujala se sirotků vdova Anýžka ze Snopoušov, ač poručenství podlé práva strýci jich Vilémovi náleželo. Roku 1615 ještě spravovala Puclice.[8]) Nejstarší syn Adam stal se generálním kvartyrmistrem a rytmistrem ve vojště císařském, ale zabit na vojně. Zůstal tedy statek Puclický bratřím jeho *Janovi Vilémovi* a *Divišovi Heřmanovi*, kteří jej společně drželi, ale z dluhů nijak se vybaviti nedovedli.[9]) Když pak Diviš zůstal sám a statek udržeti nemohl, prodán jest roku 1644 *Vilémovi Protivovi Šofmanovi z Hemrlesu*, švakru jeho.[10]) Ale poněvadž Šofman dětí neměl, dostal se statek Puclický zase v držení Šlovických, a to *Lidmily Kateřiny ze Šlovic*, která zemřela r. 1666 a statky své Puclice a Kamenici hořejší manželu svému *Janovi ze Štaufenberka*, c. k. nejvyššímu vojenskému a měšťanu v Praze, odkázala, ale Štaufenbergář prodal jej již r. 1667 *Janovi Miličovskému z Braumberka*.[11]) Týmž způsobem nabyl také téhož statku Janův mladší bratr *Jiří Ludvík* (r. 1671), ale nezůstal dlouho v jeho držení, neboť r. 1684 koupili jej *Jaroslav Hora z Ocelovic* a *Kateřina Johanka Horova z Nedabylic* manželé.[12]) Oni a nástupcové jich přebývali ve staré tvrzi až do r. 1765, kdež ji *Antonín Širntyngár z Širntyngu* prodal *Frant. Norbertovi* hraběti z *Trautmansdorfu*. Tomu také děkovati jest, že se zámeček do nynější doby udržel.

[1]) Berně kraje Plzeň. lib. erect. VII. 147. [2]) Archiv č. VI. 460, archiv mus. [3]) DD. 15. f. 180 [4]) Archiv bibl. Praž. rkps. Roudnický. [5]) Rkps. Kladrubský. [6]) DZ. 250. K 15, 19 O 7, 20 F 14. [7]) Reg. kom. soudu. [8]) DZ. 182 M 25, rozvržení sbírek str. 50. [9]) Reg. kom. soudu, DZm. 62. J 14. [10]) DZ. 303. D 15. [11]) DZ. 114. J 26, 316. K 16. [12]) DZ. 397. G 4, 398. F 24

HLOHOVÁ TVRZ.

Jižně od Stankov, od nich jen přes kopec, leží v sedlovité prohbí, z níž ubíhá „rochlí" potůček k Žubřině, ves Hlohová (vyslovuj Lohová) s kostelem a dvorem výstavným. Ode dvora k východu na svahu úzkého údolí jest hospoda objatá na všech čtyřech stranách příkopem travnatým, posud dosti hlubokým, okolo něhož býval násep, ale ten se v celosti nezachoval. Na jižní a jihovýchodní straně, která byla nejslabší, jest ještě druhý příkop a mezi oběma příkopy jest hrubý násep, který se táhne až dolů do rokle. Ve venkovském příkopě stojí posud z části voda. Příchod jest od západu a byl bezpochyby také na témž místě od starodávna. Povídá se tu také o starých sklepích; na jeden přišli, když stavěli srub, druhý snad do dneška marně hledají. Nynější (1884) hospodář také dlouhá léta hledal studni, až konečně ji našel a vyčistil, při čemž v ní našel množství zbraní a šípův.

Na témž místě stávala tvrz starodávná, soudíc podlé těch skrovných zbytků, přepevná. Zde seděl v l. 1368—1379 *Jan z Hlohové*, jemuž říkali od tohoto místa Hložek. Synové jeho byli *Oldřich Hložek*, farář Srbický, a *Otík*. Ti všichni vyskytují se jako patronové kostela zdejšího. Otík odňal kostelu majetek jeho, totiž chalupu zvoníkovu nad kostelem a potok Žubřinu, ale poznav, že činí křivdu, zase jej r. 1386 ke kostelu vrátil. Žil ještě r. 1394, ale r. 1410 byl již mrtev.[1]) Jako jeho nástupce objevuje se *Zdimír ze Sedlce*, purkrabě na Lokti. Týž koupil r. 1397 za sebe a všechny budoucí pány Hlohovské s farářem Hodislavem dvůr v Osvračíně a připojil jej ke kostelu zdejšímu.[2]) Jako jeho nástupci a patroni kostela zdejšího vyskytují se r. 1402 *Bušek*, r. 1408 několik vladyk najednou, tuším jen jako poručníci, a od r. 1408 *Jiřink z Bešin.*[3]) Tento byl pán pobožný a dobročinný, jenž daroval ke kostelu zdejšímu úrok v Drslavicích za to, že slíbil farář každou sobotu mši zpívanou obětovati, a chalupu někdy zvoníkovu určil za byt nového kaplana.[4]) Ještě r. 1429 jej nacházíme, an prodává zase plat v Drslavicích, kterýž obrácen měl býti ke kostelu Hlohovskému.[5])

Okolo r. 1450 seděla na Hlohové *Anna z Chříňova*, vdova po Sezemovi ze Sedlce, chlebíc tu se synem svým *Mikulášem ze Sedlce*. Roku 1450 sstoupila plat v Hradišti „k božímu domu na Hlohové u sv. Jiljí" a pak odevzdala Hlohovou synu Mikuláši, jenž k ní přikoupil plat v Poděvousích. Cítě však nestatečnost svou a blížící se smrt, odevzdal statek svůj ve Vranově mateři své, jíž také se dvěma osobami příbuznými učinil zápis nápadní, t. j. takový, že po jeho smrti s nimi měla dostati tvrz, dvůr a ves Hlohovou s příslušenstvím v Hradišti, Vranově a Poděvousích.[6]) Roku 1464 zemřel Mikuláš a ač na statek jeho sáháno právem odúmrtním, přece Anna v držení jeho zachována.[7]) Tehda velice o něj stál *Břeněk z Ronšperka;* ovšem ho nenabyl darováním královým, nýbrž jiným způsobem, tak že se od roku 1468 pánem na Hlohové nazýval. Mluvili jsme již o něm při dějinách Pušperka a Týna Horšovského; zde jen poznamenáváme, že v l. 1472—1474 držel také část Otěšic[8]) a že po r. 1475 Hlohovou prodal.[9]) V držení její vyskytuje se r. 1482 a r. 1486 *Jan z Roupova.*

Na konci téhož nebo na počátku 16. století skoupil *Jan z Roupova* († r. 1540) statky Hlohovou a Kamenici. Synové jeho *Volf*, *Adam* a *Kryštof* prodali roku 1543 tvrz, dvůr a ves Hlohovou, Vranov, Kamenici tvrz pustou, dvůr a ves, a ves Poděvousy *Bohuslavovi Vidršpergárovi z Vidršperka.*[10]) Tento sice odprodal Kamenici (r. 1547), ale zdědil ji zase a jsa dobrý hospodář a dílem také skrze manželku svou vešel v držení několika statků pozemských. Když tedy po r. 1571 zemřel, na každého ze čtyř synů jeho slušný díl vypadl. Dostali totiž *Balcár* Úsilov, *Vácslav* Kloušov, *Jan starší* Hlohovou s Kamenicí a *Mauřic* Ptenín. Tento Jan, kterýž po smrti Jana, strýce svého Mutěnínského, nejstarším zván byl, zemřel r. 1606 a pohřben v kostele Hlohovském, kdež se náhrobek jeho posud spatřuje. Poněvadž neměl dětí, dostal se statek jeho do příbuzenstva. Dědili jej *Kryštof* a *Bohuslav starší*, synové Vácslavovi,[11]) a strýc jich *Bohuslav mladší*. Když pak přišlo k rozdělení, dostal Kryštof půl tvrze a vsi Hlohové, vesnici Kamenici dolejší a Poděvousy se statkem Kloušovským, Bohuslav starší statek Ptenínský

---

[1]) Lib. conf. Berna, lib. erect. VIII. 104. Snad byl synem Otíkovým Herbort z Hlohové r. 1401 na Vrbavči. (Lib. erect. VI. 174.) [2]) Acta Zitav. K 6. [3]) Lib conf. [4]) Lib. erect. VIII. 104. [5]) Acta Zitav. K 7. [6]) Acta Zitav. K 8. DD. 21. str. 232, rel. tab. II. 294. [7]) DD. 16. f. 234. [8]) Archiv č. IV. 160—163, Paprocký o st. pan. 338. [9]) Archiv č. I. 327. [10]) DZ. 4 D 26. [11]) DZm. 127. J 3.

a Bohuslav mladší druhou polovici tvrze a vsi Hlohové. Rok 1620 stal se osudným a nešťastným pro všechny. Kryštof, jenž za vzpoury jako komisař se potřebovati dal a Bedřicha falckrabě zvolil, propadl r. 1622 vše jmění své a statek jeho Kamenický s polovicí Hlohové dán r. 1624 *Maximilianovi* hraběti z *Trautmansdorfu* náhradou za některé statky od něho koupené a klášteru Chotěšovskému postoupené. Bohuslav mladší propadl polovici svého jmění a statek ten koupila roku 1625 manželka jeho *Anna Vidršpergárová z Kudova;* ta nemohouc ho udržeti, prodala r. 1626 půl tvrze a vsi Hlohové *Anně Alžbětě Přichovské* (později Černínové) z *Janovic*, vyminíc si toliko celému rodu Vidršpergárů pohřeb v kostele Hlohovském. Od této pak koupil Hlohovou r. 1629 dotčený hrabě Maximilian a připojil obě polovice k panství Týna Horšovského.[1])

TVRZE OKOLO TÝNA.

HORŠOV.

Nedaleko Týna leží ves kostelní Horšov, v níž vedlé kostela stávala tvrz. Tato do 16. století spustla a když pak zakládána obora Horšovská, stržena jest a kamení spotřebeno na postavení hradeb.[2]) Ves Horšov jest prastará; ona byla středem biskupského hospodářství ještě nežli se Týn vzmohl, po ní nazýván byl dekanát Horšovský a od ní také Týn příjmení své obdržel. Arcibiskupové mívali tu nápravu a nápravník sedě na tvrzi povinen byl jim při hradě Týnském sloužiti. Arcibiskup Arnošt povolil nápravníku *Maršovi z Opožic*, (?) aby mohl v Horšově staveni nová v ceně 12 kop vyzdvihnouti.[3]) Roku 1378 připomíná se *Otík z Horšova.*[4]) *Bohuslav z Horšova* byl r. 1403 purkrabí na Týně Horšovském a dostal se potom v držení Poběžovic Syn jeho Jan Hlušec (roku 1443—1452) psal se sice také z Horšova, ale nic činiti s ním neměl. Jak se zdá, již Bohuslav nápravu prodal. Roku 1438 seděl tu *Pavlík z Hradiště* a r. 1464 *Bušek z Bezvěrova*, a tím se řada známých nám nápravníků končí.[5])

SEMNĚVICE.

V zádušním lese blízko Semněvic posud se jistým místům říká Schlössel, Schlossbrunnen, Schlosswiese; jsou to právě místa, kdež stávala kdysi tvrz dávno již pustá a zaniklá. Mezi lidem udržela se pověsť, že jakási držitelka tvrze této, řečená Lucie, lesy, role a louky kostelu Semněvskému odkázala, aby tudíž oltář svaté Lucie zřízen byl a při něm každoročně 13. prosince velkou mši zpívali a kázali. Jelikož zvyk ten posud panuje, nevadí nic pověsti této víru přikládati. Ves Semněvice má veliké stáří, jestliže odtud pocházel *Petr ze Semněvic*, jenž se roku 1264 připomíná.[6]) Ve 14. století a později náležela ves ta k *děkanství kapituly sv. Apolináře* v Praze[7]) a děkanové zde také faráře a kněži sázeli. V l. 1425 střídali se ve vykonávání práva podacího M. Arnost z Metelska s ostatními kanovníky dotčené kapituly a Jindřich ze Sebuzína na Pořejově, onino jako držitelé dědiční, tento snad jako majetník zápisný. Kapitula provozovala zde právo podací t. r. dvakráte, než r. 1429 byl držitelem té vsi *Racek z Týnce*, také pán Pořejovský.[8])

Nestála-li tvrz již dříve za vlády kněžské, vystavěna jest zajisté zápisnými držiteli 15. století, aby byla na krátký čas sídlem malého statečku; když se pak dostaly vsi Semněvice a Libčice pánům z Ronšperka, připojeny jsou vsi ty k panství Týna Horšova a tvrz potom opuštěna. Král Vladislav potvrdil je r. 1497 Dobrohostovi z Ronšperka a synům jeho, z nichž Jiřík obdržel r. 1506 právo, aby Semňovice ke své ruce od bratří vyplatil.[1]) Roku 1548 zapisoval *Jan mladší z Lobkovic*, pán Týnský, 500 kop gr. Jiříkovi ze Šlenic na Semňovicích tvrzi pusté a vsi celé s příslušenstvím.[2])

MÍŘKOV.

Ves Mířkov, severozápadně od Týna ležící, patří k nejstarším sídlům šlechtickým v Čechách. Neboť v l. 1158—1167 připomíná se *Hartman z Mířkova*, jenž tehda učinil směnu se syny Slavkovými, příbuznými svými. On to asi také byl (nebo snad nějaký Heřman), od něhož koupena (před r. 1186) polovice vsi Hoštětic ke klášteru Kladrubskému.[3])

Ves Mířkov dostala se potom panu Kojatovi Hrabišici, jenž ji odkázal roku 1227 *Maršovi* nebo Martinovi; s tímto pak se v pamětech r. 1235—1271 setkáváme.[4]) Ve 14. století byla ves tato rozdělena mezi několik držitelů. Tak na př. vyskytují se r. 1372 jako patronové kostela zdejšího *Jindřich* a *Albert* bratří a *Pavel* a *Oldřich* bratří. Onino dva vyskytují se také v berní knize r. 1379 a když Albert r. 1381 zemřel, dosáhl statku jeho bratr Jindřich, jenž měl sídlo své ve Vidicích.[5]) Ale současně (r. 1379) se také *Vilém Kocovec z Mířkova* připomíná.[6]) Dotčenému Oldřichovi, jenž se pak z Mířkova vyprodal, udělil král Václav r. 1388 úřad nad Chody Domažlickými;[7]) on bydlil i r. 1401 a 1411 při Domažlicích. Úřad Chodovský prodal před rokem 1421 Jaroslavovi z Blahotic.[8]) Roku 1412 drželi Mířkov *Zbyněk*, jenž přikoupil r. 1415 Chotějovičky, *Jindřich z Vidic* již řečený a konečně *Radslav z Kocova*, jenž držel Poříčí. Po r. 1415 se Zbyněk nevyskytuje a za to přichází dotčený Radslav s bratrem *Alšem z Kocova* jako držitel Mířkova, a ti dva bojujíce za věc katolickou také pojati r. 1428 v příměří učiněné s Domažlickými.[9])

Roku 1447 seděl tu Nedrah z Nedražic.[10]) Od r. 1498 vyskytuje se jako držitel tvrze zdejší *Přibík ze Stropčic*, jehož všichni potomci psali se Mířkovskými ze Stropčic.[11]) Týž zemřel po r. 1512, kdež se jako svědek ve výsadě Hostounské vyskytuje. Následoval po něm syn *Zdislav* (r. 1524), jenž si roku 1544 tvrz, dvůr a ves Mířkov, vsi Chřebřany a Svinnou, díl Oplotce a vsi pusté Chotějovice a Nasetice v obnovené dsky zemské vložil.[12]) Zůstali po něm čtyři synové *Mikuláš*, *Přibík*, *Sesema* a *Vilém*, kteří všichni nabyli pěkných

---

[1]) Arch. DZ. Bílek, děje konf. DZ. 296. H 7. [2]) Heber III. 213. Pam. arch. X. 256. [3]) Tadra Cancell. Arnesti 184. [4]) Lib. erect. XII. 8. [5]) Archiv bibl. Praž. archiv č. IV. 50. [6]) Reg. II. 176. [7]) Tomek děje Prahy III. 78. [8]) Lib. conf.

[1]) Archiv gub. [2]) DZ. 85. E 8. [3]) Reg. I. 178, II. 1217. [4]) Reg. I. 333, 411, 576, IV. 730. [5]) Lib. conf. DD. 13. f. 114. [6]) Archiv Třeboňský. [7]) Mittheil. XIII. 247. [8]) Lib. erect. VI. 162, IX. M 3, arch. mus. [9]) Lib. conf. arch. Domažlický. [10]) Arch. č. IV. 42. [11]) Kopiář Kladrubský. [12]) Arch. mus. DZ. 250. F 14.

statků pozemských. Mikuláš, jenž ujal Mířkov, držel kromě toho do r. 1550 Smilovice a oženil se s Voršilou z Hrádku, jíž r. 1556 na statku Mířkovském věnoval.[1]) Roku 1563, když bratří své ze statku Mířkova splácel,[2]) byl pánem na slovo vzatým, jsa od r. 1554 cís. radou, hejtmanem Menšího města Pražského a od roku 1560 hejtmanem hradu Pražského. Roku 1570 stal se purkrabí Karlšteinským a zasedl na soudu zemském. Zemřel bezdětek r. 1575 a Mířkov spadl na jeho bratří, z nichž ho Přibík brzo (roku 1576) smrtí následoval.[3]) Z ostatních dvou ujal Mířkov *Sezema*[4]) Po jeho smrti zdědil týž statek *Vilém Mířkovský ze Stropčic*, syn Vilémův a pán na Vrchlabí, a ten prodal r. 1603 tvrz, dvůr a ves Mířkov, dvůr Nasetice, tvrz pustou, dvůr a ves Svinnou, dvůr popl. a ves Mírovice, vsi Oplotec a Křebrany a ves pustou Chotějovice *Vilémovi z Lobkovic* a na Týně Horšovském.[5]) Hned potom spustla a sesula se tvrz zdejší, tak že po ní nezůstalo památky.

byli *Bohuše* (r. 1251), *Ota* (r. 1282) a *Bohuše* (r. 1291) a tuším všichni téhož erbu jako Prostiborští a Tasňovští.[1]) Roku 1342 zase se připomíná *Bohuše ze Svržna*,[2]) snad týž, který se psal do roku 1371 z Tasňovic, pravda-li totiž, že *Bohuše ze Svržna*, jenž se v l. 1357 až 1368 jako spolupatron kostela v Dubči připomíná, byl synem jeho. Z Tasňovských psal se pak: Zdeslav Chrtice r. 1379 ze Svržna, ač tu snad nic neměl, ano i Humprecht z Kocova r. 1361 a Jindřich Kocovec r. 1384 se tak psali.[3]) Dotčený Bohuše držel i r. 1379 část Svržna vedlé *Děpolta ze Svržna*, který držel ke své části půl Oplotce.[4]) Z téhož rodu byli také Oldřich, farář v Lipolticích, a sestra jeho Nestezka (r. 1404), Petr (r. 1407), Jan Běloušek (r. 1412, 1415), Děpolt (r. 1420) a konečně Oldřich (r. 1457 a 1463), z nichž poslední již nic na Svržně neměli.[5]) V držení Svržna následovali po jednom z nich bratří *Jan Bavor* a *Přibyslav z Věžky*, odjinud *ze Švamberka*. Onen prodal r. 1410 plat na lidech svých v Lužné ke kaplanství sv. Mikuláše na Boru a připomíná se do r. 1414,[6]) ač nelze pochybovati, že ještě déle žil. Odtud následuje dlouhá mezera až do konce 15. stol. Od roku 1490 vyskytuje se v držení Svržna *Bavor ze Švamberka.*[7]) Týž zemřel r. 1508 u vysokém věku, odkázav plat v Milikově na věčné světlo do Boru. Statek Svrženský odkázal *Janovi*, synu svému, ale tak, kdyby zemřel, aby poručníci půl statku „ve jméno boží" rozdali a druhá polovice aby se dostala Voršile manželce jeho a dceři Anně.[8]) Již r. 1513 nacházelo se Svržno v držení *Jindřicha Planského z Žiberka*, kterýž tu i roku 1519 seděl.[9]) Po něm držel *Jiřík Planský* Svržno z polovice a druhou polovici měli páni z Gutšteina k Hostouni; patrně tedy přišlo k rozdělení statku, jak ve kšaftu Bavorově bylo ustanoveno. Jiřík prodal tvrz Svržno s polovicí dvoru a polovici vsi a ves Doubravku *Václavovi Hostounskému z Rabšteina*, který polovici tuto k Hostouni připojil.[10]) Druhá polovice s tvrzí pustou a polovicí vsi Ostrova, jak řečeno, již před tím patřila k Hostouni. Roku 1547 oddělil se Václav od bratra svého Vojtěcha a přijal od něho za díl tu polovici, která k Hostouni patřívala, a spojil zase statek Svrženský v jedno. Také tvrz pustou obnovil, tak že se ještě r. 1603 na ní bydliti mohlo. Ostatní osudy

Netřeby od západní strany.

SVINNÁ.

Jihozápadně od Mířkova při Radbuze leží ves Svinná, v níž bývala ode dávna tvrz. Na ní seděli roku 1362 *Ota Rys* a r. 1379 syn jeho *Častovoj ze Svinné*, jenž ještě r. 1403 žil a k listu tehda v Týně sepsanému pečeť svou přitiskl.[6]) Roku 1438 seděl tu *Sezema z Lomu*, jenž prodal t. r. nápravu svou v Touškově a ještě r. 1464 ve Svinné seděl.[7]) Po něm následoval r. 1489 *Jan Rakous z Kozolup.*[8]) Roku 1544, jak shora uvedeno, nacházela se ves Svinná při statku Mířkovském a tvrz pustá zdejší připomíná se naposled r. 1603. Tvrz stávala tam, kde nyní ve Svinné kovárna jest.[9])

SVRŽNO.

Ve farnosti Hostounské leží ves Svržno, při níž tvrz stávala. Od pradávna tu bylo sídlo šlechtické, neboť již r. 1233 připomíná se *Radoslav ze Svržna*, jenž koupil ves Přítulnov; téhož hesla také

[1]) DZ. 12. G 29 a 85. K 1. [2]) DZ. 56 A 26. [3]) DZ. 18. P 4—8, Hüttel Chron v. Trautenau 221. [4]) DZ. 64. N 20. [5]) DZ. 178. D 12. [6]) Arch. bibl. Praž. a Týnský, Berna na str. 19. Slavibora r. 1238 atd. klademe do Svinné u Liblína. [7]) Archiv bibl. Praž., arch. č. IV. 49. [8]) Kopiář Kladrub. [9]) Pam. arch. X. 257.

[1]) Reg. I 384, 585, II 1188, 1198. [2]) Reg IV. 480. [3]) Lib. conf. arch Třeboňský. O Jindřichovi srov. díl III. na str. 64. a 108. [4]) Berna str. 19. [5]) O Oldřichovi viz rel. tab. I. 133. [6]) Lib. erect. IX. M 2, arch. říš Mnichov. [7]) Arch. bibl. Praž. [8]) DZ. 252. A 22 [9]) Archiv Hostounský, reg kom. soudu. [10]) DZ. 5. F 4.

tohoto statku pověděli jsme již v dějinách Hostouně. Na místě zaniklé tvrze vystavěny nynější kraviny; ještě před několika lety, než kraviny byly postaveny, viděti tu bylo několik zdí a sklep. Starší tvrz snad stávala na Zámecké hoře nad Svržnem a tím by se také vysvětlilo, proč se nazývá Burjan ze Švamberka roku 1496 seděním na Starém Svržně.[1])

TASŇOVICE.

Ve vsi Tasňovicích (západně od Týna) bývala tvrz, kteráž po dlouhý čas byla sídlem samostatného statku, ale po svém připojení k Týnu až na nepatrné zbytky (příkop dva rozvalené sklepy obkličující) s povrchu zemského zmizela. Ve vsi seděl r. 1235 *Hartman z Tasňovic* se synem svým *Arklebem.*[2]) Bezpochyby pocházeli z téhož rodu jako Prostiborští a Kocovští, nosíce štít z pola červený, z pola stříbrný s příčným červeným pruhem v tomto poli, jaký se také u vladyk Tasňovských 14. a 15. stol. vyskytuje. *Bohuše z Tasňovic* vyskytuje se v letech 1357—1371 jako patron kostela Štítarského a s *Bohuší ze Svržna*, jenž se synem jeho nazývá, také v l. 1357—1368 jako spolupatron kostela v Dubči.[3]) Druhým synem jeho snad jest *Zdeslav*, řečený Chrtice, jenž se vyskytuje r. 1379 jako spolupatron v Dubči a zemřel asi r. 1397, odkázav kostelu Štítarskému plat v Hažově.[4]) Poručníkem od něho ustanoveným byl Půta z Gutšteina, jenž se proto roku 1401 jako patron kostela Štítarského vyskytuje. Ale vyskytují se kromě toho *Jindřich* (r. 1379—1407) a *Humprecht* z Tasňovic. Tento poslední, vyprodav se r. 1379 z Tasňovic, byl r. 1399 na straně králově proti jednotě panské a poznali jsme jej (díl VIII. str. 259) od r. 1401 jako pána na Zvoleňovsi, odkudž se po r. 1408 vyprodal.[5]) Synem Zdeslavovým zdá se býti *Bohuše z Tasňovic*, jenž se od r. 1410 vyskytuje a r. 1401 nezletilým býti mohl.[6]) Nacházíme jej také jako pána na Štítarech a bojovníka na straně katolické, r. 1430 také jako zápisného držitele Hory sv. Václava a naposled r. 1432.[7]) Asi v ten čas, kde *Humprecht z Tasňovic* sněmoval v Praze (r. 1440) a seděl na Řepíně a pak r. 1463 na Prachensku se vyskytuje,[8]) seděl na Tasňovicích *Jan*, s nímž se v l. 1463 a 1464 setkáváme.[9])

Netřeby od východní strany.

Roku 1508 nazývá se *Václav z Vidršperka* seděním v Tasňovicích, ale od r. 1509 vyskytuje se v jich držení *Václav Dobrohost z Ronšperka.*[1]) Po roce 1515 koupil je od něho *Jan Merklínský z Merklína* a prodal zase r. 1522 *Vilémovi Černínovi z Chuděnic* jehož potomci tu dlouho seděli. Vilém seděl tu ještě r. 1554, kdež druhé manželce své Mandaléně z Hrádku na rybníku Velikém pod Tasňovicemi věnoval.[2]) Zemřel nedlouho potom, zůstaviv syny *Drslava*, *Jakuba*, *Zikmunda* a *Martina*, kteří se do r. 1561 rozdělili. Drslav seděl pak na Mělnici, Jakub na Lišťanech, Zikmund na Slatině a Martin obdržel Tasňovice.[3]) Martin byl dobrý hospodář a zemřel r. 1586, zůstaviv z dvojího manželství dvě dcery a syna nezletilého *Šebestiána.*[4]) Tento narodiv se nedlouho před smrtí otcovou, dlouho byl nezletilým, jsa napřed pod poručenstvím mateře Anny z Žiberka a od r. 1590 sestry své Anny Žákavcové.[5]) Šebestián došed let svých oženil se se Sibyllou z Běšin, ale když roku 1616 zemřel, přečkala jej jediná dceruška nezletilá Aléna Lidmila,[6]) která ještě roku 1627 pod poručenstvím strýců svých Černínů zůstávala.[7]) Co se potom se statkem Tasňovským dělo, není nám známo; r. 1650 měl jej *Ota Jiří v. Helverson*, cís. nejv. vachtmistr, který jej prodal t. r. *Maří Majdaléně rozené z Dobrše*, manželce své. Od této koupila (r. 1659) *Eva Johanka* hrab. z *Trautmansdorfu* tvrz, dvůr a ves Tasňovice, ves Hažovo a půl vsi Oplotce a připojila vše k panství Týnskému.[8])

MĚLNICE.

Severně od Hostouně a Tasňovic leží ves kostelní Mělnice, prastaré sídlo šlechtické, na němž již r. 1235 *Kunrát* a r. 1291 *Dobrohost* seděli.[9]) Ve 14. stol. byla tu tvrz, na níž *Dobrohost z Mělnic* seděl. Týž držel také r. 1358 Valtířov, r. 1359 Šitboř a prodal r. 1362 ves Újezdec Arklebovi z Kunštátu.[10]) *Jindřich z Mělnic* koupil okolo roku 1370 panství na dvou kmetech v Kozolupech od Kunráta z Vidic, který se t. r. jako spolupatron kostela Mělnického vyskytuje. V l. 1370—1378 vyskytuje se v držení Mělnic *Půta*, jenž měl také blízkou ves Česy (Prsches).[11]) *Dobrohost z Mělnic* vyskytuje se poprvé r. 1378, kdež jej nacházíme jako pána na Lštění až do r. 1408. Jiný *Dobrohost*,

---

[1]) DZ. 8. D 18 [2]) Reg. I. 416. [3]) Lib. conf. [4]) Manuale f. 157 v arch. kap. Viz i berni r. 1379 na str. 18. [5]) Arch. č. I. 63, acta jud. [6]) Rel. tab. II. 72, arch. č. VI 470. [7]) Arch. Domaž. a bibl Praž. lib. conf. arch. č. III. 504. [8]) Arch. č. I. 263, rel. tab. I. 123, stará kniha Horažďovská. [9]) Rel. tab. I. 129, II. 327, arch. č. IV. 49.

[1]) DZ 252. A 22, reg kom. soudu. Břežan listy Švamberské, archiv v Týně Horšovském. [2]) DZ. 11. E 7, 42. L 28. [3]) DZ. 14 D 15, vývod v Jindř. Hradci. [4]) DZ. 23. H 20. [5]) Arch. Třeboň DZm. 143. A 2 a DZ. 27. E 28. [6]) DZ 190. C 28. [7]) DZm 145. E 7 [8]) DZ. 149. R 21, 312. N 22. [9]) Reg. I. 416, II. 1198. [10]) Lib. conf. arch. Třeboň. [11]) Kopiář Kladrubský, berna, lib. conf.

o němž se mluví v popise Ronšperka, byl do roku 1387 farářem v Mělnicích a zemřel před r. 1429. Zdá se, že se rod ten, jenž byl jednoho původu s Tasňovskými, záhy z Mělnic vyprodal a že snad ani Půta k němu nenáležel. Roku 1411 nacházely se Mělnice v držení *Jindřicha ze Sedlce*, [1]) od něhož je koupil před r. 1416 *Vácslav Filipův Tachovský*. Zdali je držel také *Hynek Krušina ze Švamberka*, jenž sem r. 1428 kněze podával, nevíme. Později připomíná se *Mikuláš Kostenpír z Mělnic*, jenž byl r. 1443 purkrabí na klášteře Nepomuckém. Týž koupil r. 1452 Lukavici a r. 1455 dědiny ve Vysočanech [2]) a býval dlouhá léta ve službách pánů ze Švamberka. Potomek jeho Jan Kostenpír připomíná se roku 1464. Mělnice držel potom Pertolt Tachovský, jenž tu věnoval manželce své Markétě; oba zemřeli před r. 1478, zanechavše syny Šťastného, Osvalda a Vácslava. [3])

Od konce téhož a počátku 16. století o Mělnicích nic nevíme. Zdá se, že držel Mělnice již Vilém Černín z Chuděnic, jenž seděl na Tasňovicích, neboť nejstarší jeho syn *Drslav* se od r. 1556 v držení Mělnic vyskytuje. Zemřel r. 1569, zůstaviv syny *Viléma*, *Vácslava* a *Jana*, kteří r. 1580 plných let dosáhli a strýci svému Martinovi z poručenství poděkovali. [4]) Vácslav byl r. 1587 zavražděn od téhož bývalého poručníka, Jan držel dvorec ve Vstiši a Vilém vládl na Mělnicích, nazývaje se od r. 1613 nejstarším. Zemřel před r. 1619, zůstaviv z manželství svého s Annou Kočovskou z Kočova syny *Drslava*, *Jiříka*, *Jana* a *Humprechta*, kteří po ujci svém Osvračín a Chotiměř zdědili. Takovým způsobem bylo možno každému ze tří přiděliti celý statek. Mělnice ujal Drslav, jenž však asi r. 1627 zemřel, odjev ve službách Heřmana Černína do cizích zemí; statek jeho ujala pak trhovou smlouvou vdova *Lidmila z Vidršperka*, [5]) která převzala s ním tolik dluhů, že jej dlouho nemohla udržeti. [6]) Následovali pak za sebou jako držitelé *Jakub z Longinu* a *Jan Jeroným Hos z Hartenfelsu*, oba roku 1637, než nedlouho potom přikoupeny Mělnice k Hostouni a s ní prodány roku 1656 k Týnu. [7])

SLATINA.

Ves Slatina ve farnosti Štítarské ležící r. 1379 rozdělena byla mezi vladyky Ondřeje, Ctibora, Zdislava, Mikuláše a Radislava. [8]) Ondřej žil ještě r. 1399 a 1400, kdež prodal plat v Horonši ke kostelu ve Štítařích. [9]) Na tvrzi zdejší seděl r. 1430 *Racek z Honcovic*, po němž následoval před r. 1448 *Vilém Liška ze Kníje*. [10]) V l. 1513—1519 držel týž statek *Bohuslav Hrádecký z Hrádku* a nedlouho potom prodala *Kateřina z Vlčkovic* tvrz, dvůr a ves Slatinu, vsi Horouš a Sedlec *Mikulášovi Maksovi z Maksu*, jenž zemřel před r. 1545, zůstaviv sirotky nezletilé. [11]) Byly to asi dcery a možná, že s jednou z nich vyženil Slatinu *Zikmund Černín z Chuděnic*, jenž se v l. 1556—1569 pánem na Slatině nazývá. Starší jeho syn *Martin mladší* mnoho dával u soudův o sobě mluviti, poněvadž byl účasten v několika pranicích (r. 1585—1598), bratr jeho *Jan Protiva* držel pak Slatinu po něm. [12]) Tento zemřel před r. 1612, zůstaviv statky Slatinu a Vidice synu nezletilému *Divišovi Vácslavovi*, o jehož poručenství byly tehda některé spory mezi příbuznými. Týž pak došed let prodal roku 1630 statek Slatinský *Krystyně Korduli Černínové z Helmeku*, která jej připojila k panství Hostounskému. [13]) Tvrz stávala tam, kde jest nyní dvorská světnice a sklep.

---

[1]) Lib. erect. IX. M 3, lib. conf. [2]) Archiv kapitul. rel. tab. II. 223, 273. [3]) DD. 16. f. 238. [4]) DZ. 16. N 1, 20. P 17. [5]) DZ. 295. M 1. [6]) Dvorský, Paměti žen 265. [7]) Regesta kom. soudu. [8]) Berně str. 19. Roku 1385 jest také řeč o Bohuslavovi ze Slatiny, nevíme však, patří-li sem. (Archiv Plzen.) Totéž platí i o bratřích Janovi a Petrovi r. 1416 (Knihy Plzenské). [9]) Lib. erect. V. 25. [10]) Archiv musejní, stará kniha kšaftův Plzenská. [11]) Archiv Hostounský, reg. kom. soudu. DZ. 7. C 25. [12]) Reg. kom. soudu. Archiv Hostounský. [13]) DZ. 144. A 22.

ČEČOVICE.

Asi hodinu cesty daleko od Stankov leží ves Čečovice s překrásným starožitným kostelem. [1]) Tvrz tu také bývala a dlouho se udržela. Ještě v urbáři Týnském r. 1660 jest řeč o ní či o zámku, jenž byl z kamene postaven a vysokým valem obrazen. Val tento zmizel a z bývalého zámku povstalo nynější moderní stavení. První předek potomních vladyk Čečovských jest *Jaroslav z Bukovce*, jenž se r. 1289 připomíná. [2]) On anebo některý z potomků přenesl pak sídlo své na Čečovice a držel oba statky. Tak to nacházíme v l. 1355 až 1358, kdež se *Jaroslav z Čečovic* jako patron kostelů v obou vesnicích vyskytuje. Týž Jaroslav prodal většinu jmění svého. Roku 1362 prodal dvě louky u Krňovic klášteru Kladrubskému, v ty časy také prodal Čečovice a žil v chudobě ještě r. 1369 [3])

Již od roku 1364 vyskytují se v držení Čečovic a spojeného s nimi Bukovce *Jan Bušek* a *Vácslav* bratří *z Vilhartic*, držíce k tomu také ves Němčice. [4]) Později nachází se v jich držení Jan sám, spravuje je z hradu svého Vilhartic. S tímto měly Čečovice v následující době stejné osudy. Dcery jeho Anna a Kateřina dostaly po polovici statků dotčených, ale roku 1395 učinil Jindřich z Rožemberka, jako poručník Annin, směnu takovou s Kateřinou a Janem z Hradce, mužem jejím, že jí dal polovici Vilhartic a za to obdržel Bor a Petrovice, pak tvrz, popluží, kostel a ves v Čečovicích, vsi Bukovec, Nemněnice a Všekary. [5]) S Annou držel pak Čečovice její druhý manžel *Vácslav z Vartemberka*, kterýž se proto r. 1401 jako patron kostela zdejšího objevuje. Když se pak po smrti jeho za *Hynka staršího z Náchoda* a na Abršpachu vdala a s ním v severovýchodních Čechách seděla, nezdálo se jí Čečovice spravovati. Proto učinila r. 1409 smlouvu s *Jindřichem z Rožemberka*, že mu Čečovic a jiných blízkých statků postoupila a za to si vymínila, aby ročně 170 kop dostávala. [6]) Anna měla kromě toho také jiné příčiny, aby se Čečovic zbavila. Asi roku 1390 nebo potom, když Jindřich byl poručníkem jejím, sloužil pánu na Čečovicích Přibík z Janovic, jenž zprotiviv se potom byl od pánů dobyt a na hrdle potrestán. Proto zdvihli se proti Jindřichovi Ryžemberšti z Janovic, strýci Přibíkovi, a válčili s ním až do smrti. V dějinách Pajreku vypravujeme, kterak Jindřich si odtud pomáhal proti Ryžemberským. Teprve po jeho smrti ta válka skrze poručníky přetržena a spokojena. Purkrabí za něho byli napřed nějaký Prokop a r. 1412 a 1413 *Jan Špice z Lužan*. [7])

V držení pánů z Rožemberka, kteří kostel zdejší znova vyzdvihli, zůstaly Čečovice až do polovice 15. století. Asi tehda prodány jsou *Dobšovi Snopoušovskému z Čečovic*. Mezi tím bylo právo Annino přešlo na její syny a od těch na Jana Hlaváče z Mitrova. Tento chtěl se zase uvázati ve statek Čečovský a pohnal proto Dobše k soudu zemskému, ale nedokázal nic proto, že Anna nechala právo své promlčeti. [8]) Statek Čečovský potom šel z ruky do ruky. Roku 1513 měl jej *Volf z Ronšperka*, ale prodal jej zase. [9]) Pak jej měl *Jan z Gutšteina*. Synové jeho *Jiřík*, *Albrecht* a *Kryštof* prodali r. 1542 tvrz, dvůr a ves Čečovice a vsi Bukovec, Nemněnice, Ostromeč, Nouměř, Všekary a Vštichov *Přibíkovi Chlumskému z Chlumu*. Tento držel také zástavní zboží Stankovské [10]) a zemřel r. 1544, odkázav Čečovice Pavlovi, synu svému. Poručníci spravovali statek tohoto nezletilého dědice jen krátký čas, neboť poněvadž *Jan mladší z Lobkovic* obdržel dovolení královské, aby vyplatil zboží Stankovské a o Čečovice také stál, prodali mu je roku 1546 a od té doby patřily k Týnu Horšovskému. [11])

---

[1]) Viz Pam. arch. IX. 17. [2]) Reg. II. 634. [3]) Lib. conf. kopiář Kladrubský, archiv Plzenský. [4]) Lib. conf berní rejstřík. [5]) Archiv č. II. 324, archiv Třeboňský. [6]) Archiv č III. 478, archiv Třeboňský. [7]) Břežan, archiv Třeboň. [8]) Rel. tab. I. 128. [9]) Archiv kapitulní. [10]) DZ. 1. L 12, archiv gub. [11]) DZ. 5. J 16, 8. A 20.

HONCOVICE.

Severně od Stankov ve farnosti Hradecké leží ves Honcovice, jež ode dávna (a to již před r. 1341) patřivala z části ke klášteru Kladrubskému a z části k farnímu kostelu v Hradci a připojena byla k *arcijáhenství Horšovskému.* Take tu byla náprava s tvrzí, jejíž držitel arcijáhnovi platil a sloužil.[1]) Tuto povinnosť, kteráž se bezpochyby někdy zanedbávala, stvrdil r. 1379 zápisem svým vladyka *Harant*[2]) V držení nápravy té pak se vyskytuje roku 1398 vladyka *Oldřich.* Nástupce jeho *Racek z Honcovic* byl r. 1409 maršálkem arcibiskupovým, r. 1423 držel Kozolupy a r. 1430 seděl v Slatině.[3])

Klášter Kladrubský postavil si ve své části také tvrz a zřídil při ní nápravu, jejíž držitel povinen byl klášteru sloužiti s koněm, jenž by při nejmenším za 3 kopy stál, se samostřílem, v pancíři a železném kloboučku. Tuto nápravu držel do r. 1411 *Markvart Vrš z Modřejovic* a t. r. koupil ji *Bušek Klenovec z Čemin,*[4]) bezpochyby týž Bušek z Honcovic, kterýž r. 1449 pánům Gutšteinům proti Sasům pomáhal.[5]) V l. 1460—1473 připomíná se Jan z Klenovic a v Honcovicích, jenž seděl na nápravě Kladrubské.[6]) Tu pak koupil před r. 1483 *Humprecht z Rabšteina* a týž prodal r. 1488 tvrz Honcovice s dvorem, krčmou a podsedkem Ondřejovi, Leksovu synu ve Stříbře a Lidmile, manželce jeho. Ještě pak se dovídáme, že následovali r. 1489 bratří Petr a Brykcí z Metelska a r. 1496 Jan Filipéř ze Ctiboře, a tím jsou zprávy o této nápravě vyčerpány. Nedlouho potom od opatů vyplacena a ke klášteru připojena.[7]) O vsi, kteráž od r. 1420 byla zastavena, dovídáme se, že r. 1545 vyplacena byla k panství Týnskému.[8])

KAMENICE.

Ve farnosti Stankovské dvojí jest Kamenice, hořejší a dolejší, a v obou bývaly tvrze; v dolejší již dávno zanikla, poněvadž od r. 1624 patřila k panství Týnskému, ale v hořejší, jež byla dlouho sídlem samostatného statku, udržela se až do počátku našeho století, kdež teprve pojata jest do dvorských stavení. Pojednáváme o nich pospolu, poněvadž v pamětech starší doby nelze vždy rozeznávati, co se týče hořejší nebo dolejší. Tak na př. to nelze říci o *Výškovi* (r. 1243) a nástupcích jeho *Elidši, Bohuslavovi* a *Zdislavovi* (r. 1282), ze které Kamenice pocházeli.[9]) Rovněž to platí o *Otíkovi Okalanci,* který se roku 1362 připomíná a téhož rodu byl jako Kaničtí z Čachrova.[10]) Z berního rejstříku r. 1379 dovídáme se, že Kamenice dolejší byla rozdělena a jeden díl že měl jistý *Racek.* Hořejší Kamenice vyskytuje se tam jako příslušenství Hrádku, ale neplatí to o celé vesnici, neboť r. 1387 připomíná se *Jan Okalanec z Hořejší Kamenice,* syn Bozděchův, jenž tehda obdaroval kostel Stankovský lesem, který se dotýkal lesa vladyky *Jana z Kamenice.*[11]) Tento Jan jest snad týž, který se zase r. 1402 připomíná a bezpochyby i totožný jest s Janem Plchou z Dolejší Kamenice, který se vyskytuje r. 1410 v nadání kostela Hlobovského.[12]) Od roku 1404 vyskytuje se nejednou *Petr z Dol. Kamenice,*[13]) jenž byl v l. 1419—1432 vladařem kláštera Chotěšovského.[14]) Od r. 1432 vyskytují se bratří *Olbram* a *Jindřich z Kamenice,* jichž erb byl shora dolů poloviční a klénot dvě ruce lidské, které se druhdy také ve štítě vyskytují. Olbram připomíná se do r. 1455.[1]) Bratrem, ale jen jednobřišným, byl mu *Bozděch z Kamenice,* jenž nosil na štítě veslaře s loďkou a od r. 1449 často se vyskytuje, jsa od roku 1454 seděním ve Pteníně. Bozděch vyzdvihl s *Janem,* bratrem svým, nový oltář v kostele arciděkanském v Týně, a Bozděch a Olbram vyskytují se často v pamětech tehdejších.[2]) Kdežto Bozděchovi potomci seděli ve Pteníně, zůstal *Jan Olbram* (syn Olbramův) na Dolejší Kamenici. Vyskytuje se v pamětech v l. 1468—1492[3]) a následoval po něm *Jindřich Olbram,* jenž ještě v l. 1516—1518 statek Dolejší Kamenici držel.[4])

Na počátku 16. stol. lze již osudy obou Kamenic rozlišovati. V Kamenici hořejší bylo již také sídlo postaveno, z něhož povstala tvrz; patřila od 14. století pořád k Hrádku, pročež o ní již tamže pojednáno. I Kamenici dolejší již hrozilo, že splyne na vždy s větším statkem, od té doby, co ji koupili páni z Roupova a s Hlohovou k panství Roupovskému drželi; i tvrz zdejší spustla. Statkem svým zase se stala r. 1547, když *Bohuslav z Vidršperka* prodal Kamenici *Hátě Reicnšteinárové z Vidršperka,* šestře své.[5]) Háta tu nebydlila a tvrze také neopravovala. Zemřela roku 1558, odkázavši tvrz pustou Kamenici s příkopem, dvůr a ves celou bratru svému *Bohuslavovi.*[6]) Tento držel pustou ves ke Hlohové a tak bylo i za synů jeho. Teprve když se vnukové jeho dělili a Kryštof za díl polovici Hlohové s Kamenicí dostal, tuť v Kamenici novou tvrz vyzdvihl. Osudy její a jak r. 1624 k panství Týna Horšovského připojena, vypravovány již v popise Hlohové.

METELSKO DOLEJŠÍ.

Severozápadně od Týna jest vesnice Metelsko dolejší, r. 1379 majetek vladyk *Jindřicha* a *Budivoje,* kteří také blízkou ves Újezdec drželi. Mistr *Arnošt z Metelska* stal se r. 1405 farářem v Mutěníně, odkudž se dostal r. 1407 za kanovníka na Vyšehradě, kdež byl již r. 1405 dvě místa kanovnická zřídil. Byl také kanovníkem u sv. Apolináře, později kanovníkem kostela Pražského a od roku 1423 titulárním farářem v Klatovech.[7]) Bratr jeho *Jan* byl r. 1415 arcijáhnem Vyvarským.[8]) Třetím bratrem snad byl *Václav Šrot z Metelska,* jenž seděl r. 1415 na Blížívě. Týž prodal t. r. úrok Zdeňce, vdově po Matějovi z Metelska, která jej k velkému kostelu v Týně obrátila.[9]) Šrot zůstavil syna *Arnošta,* jemuž strýc jeho M. Arnošt r. 1441 vsi Újezdce postoupil. Tento druhý Arnošt žil ještě r. 1454. Současně žil *Jindřich z Metelska* (snad čtvrtý bratr), jenž od r. 1419 stál při straně katolické a pak zápisem Tachov obdržel. Zůstavil syny Jindřicha a Jana.[10]) Není známo, kdy se tito z Metelska vyprodali. Zde seděl r. 1448 *Jan Tele ze Sedlce,* kterýž se proto z Metelska psal. Asi záhy připojeno jest Metelsko k Týnu a proto tu tvrz zanikla. Roku 1513 prodal *Václav Dobrohost z Ronšperka* ves Metelsko dolejší s dědinami v Újezdci *Zdeňkovi Úlíčkovi z Úlic.* Tento tu seděl ještě r. 1519,[11]) aniž pak nám známo jest, co se se statkem jeho dělo. V 16. stol. patřil již k Týnu.

---

[1]) Reg. IV. 403, arch. č. I. 515. [2]) Acta jud. 1377. [3]) Manuale v arch. kapit. knihy Pražské, lib. conf. arch. mus. [4]) Kopiář Kladrubský. [5]) Archiv Drážďanský. [6]) Archiv bibl. Praž. a kapit. [7]) Archiv bibl. Praž. kopiář Kladrubský. [8]) Archiv gub. [9]) Reg. I. 520, II. 1188. [10]) Archiv Třeboňský. [11]) Archiv bibl. Pražské. [12]) DD. 18, lib. erect. IX. H 9. [13]) Viz Pam. arch. IX. 945, lib. conf. archiv mus. [14]) Archiv bibl. Praž.

[1]) Tamže, DD. 15. f. 428. [2]) Viz Památky arch. IX. 949. [3]) Kopiář Kladrubský, archiv mus. [4]) Arch. bibl. Praž. a Třeboň. [5]) DZ. 8. D 27. [6]) DZ. 13. B 7—8. [7]) Lib. conf. sel. tab. II. 43, 94, 114. Tomek, děje Prahy V. [8]) Lib. erect. XI. 114. Archidiaconus Wywariensis in eccl. Agriensi. [9]) Lib. erect. X. 53. [10]) DD. 16. f. 216, arch. č. I. 515, 521, III. 490, 512. [11]) Arch. bibl. Praž. DZ. 2. J 21, reg. kom. soudu. Palacký klade k tomuto Metelsku znamení tvrze, my však jsme dokladu o tom nenašli.

OSVRAČÍN HRAD A TVRZ.

Jdeme-li od Stankov nahoru po Zubřině, objeví se našemu zraku kostelní ves Vostračíno v pěkné poloze. Jméno její původní bylo Osvračín (pocházející od jména Osvraky), z čehož se vyvinulo ke konci 15. století Osračín a to pak se od počátku 17. věku vyslovovalo Vostračíno. Ve vsi jest zámek, který povstal z tvrze v 16. století postavené. Starší sídlo nebo hrad pánů zdejších stával nade vsí na konci ostrohu, který se k ní dosti příkře, na ostatní strany však méně příkře sklání, nicméně jest hradiště samo na tři strany strmé. Cesta z hradu ze vsi šla zvolna po svahu hory až skorem nahoru a zde se zatočila ke hradu; té užívají ještě lidé, kteří mají zde na kopci svá pole. Druhá cesta, kterou se jezdívalo ke hradu od Močerad, totiž výšiny, jest zarostlá; ta šla mezi ploty, jak svědčí vyvýšeniny po obou stranách, a příchozí měl kromě toho po pravé ruce čtyřhranné místo, též ploty nebo sruby ohrazené. Cesta přestávala u náspu nevysokého a příkopu úzkého a mělkého, který ostroh na příč přetínal. Za ním byl úzký parkán, z něhož příchozí spatřoval před sebou zadní, sice malý, ale velmi pevný hrad. Objímal jej na všech stranách v podobě vejce příkop široký a posud velice hluboký a jen tam mělčí, kde jsou boky hory strmé, a jej zase objímal pevný násep, který byl na severovýchodní straně ke vnitřku rozšířen a studní opatřen, do kteréž se dešťová voda sváděla k napájení těch, kteří na hradě bydlili; neboť na živou vodu přijíti tu nebylo možno. Z hradu, který do oválu založen, zbylo jen věžiště, kteréž lze jen z pověsti a po bedlivém hledání najíti, a kousek hradby, která šla okolo hradu po boku příkopu. Z těchto skrovných zbytků lze si domysliti, že hrad se skládal z dolní ohrady či parkánu jej na všech stranách objímajícího, z okrouhlé věže a nějakého skrovného stavení, kteréž jedině skromným požadavkům 13. až 15. století postačovalo.

Osvračín založen jest ve 13. stol. od rodu, který si zvolil za erb berana ve skoku a na několika statcích v Plzensku sídlel. První z nich byl *Zdeslav z Osvračína*, který se r. 1289 připomíná.[1]) Potomek jeho *Nachval* (r. 1321—1331) držel také některé vesnice u Zbiroha, které mu král Jan zastavil, a kromě toho měl tu také zboží některá, na nichž povstal pak hrad Drštka.[2]) Jeden jeho syn jménem *Zbyněk* (nebo Zbislav) byl r. 1331 purkrabí na Týně Horšovském a Heršteině, ujal okolo r. 1342 hrad Osvračín, ale seděl roku 1366 na Bukové.[3]) Druhý syn *Dobrohost z Ronšperka* daroval roku 1366 platy v Mirošově klášterům Plzenským a ustanovil, aby panství nad těmi dvory, z nichž se plat vydával, měli napřed Zbyněk z Bukové, po jeho smrti *Nachval* z *Osvračína*, po tomto Sezema z Přívozce a teprve po smrti jich všech

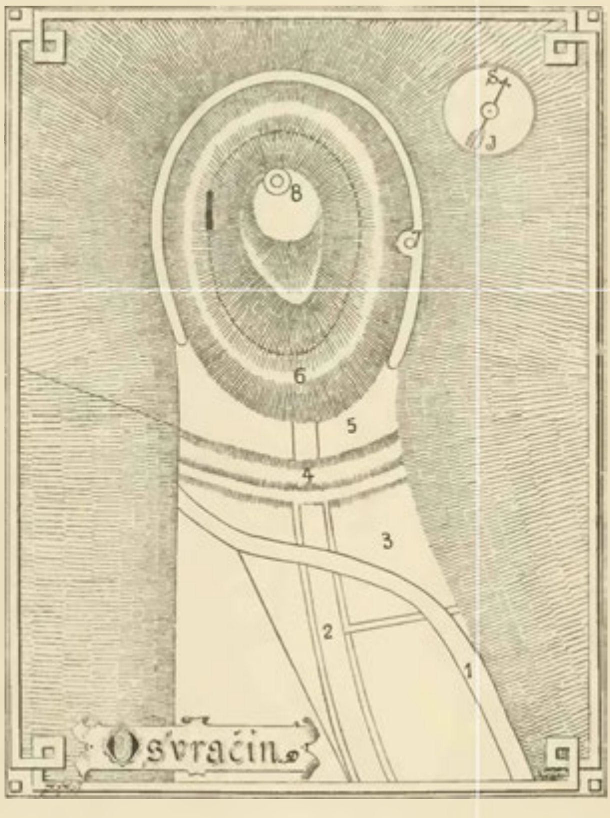
---

[1]) Reg. II. 634. [2]) Rel tab. II. 401, reg. III. 448, 721. [3]) Reg. III. 721, IV. 480.

nejstarší syn Dobrohostův.[1]) Tento Nachval snad jest synkem Zbyňkovým a připomíná se ještě v l. 1384 a 1394 jako spolupatron kostela Osvračínského, zachovav si tu po prodání hradu nějaké skrovné jmění.[2])

Osvračín ves nacházíme potom rozdělenou mezi několik držitelů. *Jan* a *Vácslav z Osvračína* bratří, kteří prodali r. 1373 dvůr v Pěžíně, snad již seděli na hradě, ale najisto měli část vesnice. Roku 1379 měl část Bedřich z Vinařec, ostatek s hradem drželi *Ratmír* a *Bušek* bratří *ze Švamberka.*[3]) Roku 1382 postoupil Ratmír nebo Racek hradu Osvračína se dvěma dvory poplužnými, platem ve vsi a třetím dílem podací kostelního *Ješkovi Kozihlavě ze Pnětluk* směnou za jiné dědiny.[4]) Ale i ten tu dlouho neseděl. Roku 1385 přeli se Kunata a Sezema z Bělé rodu Vrtbovského o podací kostelní s Nachvalem, r. 1394 pak držel hrad *Michálek z Orle* erbu orlice. Tento prodal r. 1397 dvůr kmecí v Osvračíně ke kostelu Hlohovskému a postoupil pak Osvračína bratřím *Bohuslavovi* a *Vácslavovi z Otěšic*, kteří se již r. 1402 jako patronové kostela zdejšího připomínají.[5]) Bohuše odděliv se seděl r. 1409 na Skočcích a učinil nadání dominikánům v Plzni na záduší rodu svého, k němuž bratr jeho Vácslav pečeť svou přitiskl. Tento připomíná se naposled r. 1414 a zdá se, že nedlouho potom zemřel, čímž se i vysvětluje, proč se zase Bohuše od r. 1417 jako pán na Osvračíně vyskytuje.[6]) Potomek jeho *Bohuše z Otěšic* prodal (r. 1470) 28 dvorův a zemí v Osvračíně kmetům svým v právo purkrechtní a r. 1472 prodal podobným právem své dvory v Bozkově u Plzně.[7]) Připomíná se ještě r. 1474 a zdá se, že Osvračín prodal panu *Půtovi z Ryžemberka*, jenž jej připojil ke Švihovu.[8]) Hrad potom spustl docela a lid si to vykládal později tak, že se propadl pro pýchu svých držitelů, kteří prý si z housek pantoflíčky dělali. Na počátku našeho století stály ještě vysoké zdi s děrami, skrze něž bylo viděti do nějakého starého sklepa.[9])

Půta zemřel r. 1504 zůstaviv Horažďovice a Osvračín manželce své *Bohunce z Lomnice.*[10]) Po její smrti spadly na syny a Osvračín se dostal *Jindřichovi z Ryžemberka*. Tento prodal Osvračín hrad pustý a ves celou s podacím *Janovi Vidršpergárovi z Vidršperka* a prodej obnovil r. 1545, když Osvračín již dávno Janovi nepatřil.[11]) Roku 1544 totiž jej držela *Markéta Kočovská z Křimic*, majíc také statky zápisné, půl městečka Přeštic, vsi Vstiš, Soběkury a Žerovice.[12]) Té doby se dovídáme jen o samých ženských, které tu seděly. Tak se připomíná roku 1570 Ofka Kočovská, která začala při s obcí Týnskou o les Občiznu, a roku 1579 Anna Kočovská.[13]) První nám známý mužský, který Osvračín držel, byl *Jiří z Kočova*, jenž roku 1585 Annu Žákavcovou z Chuděnic na tvrzi zdejší pěst. v hlavu zbil. Od držitelů tehdejších totiž postavena nová tvrz při dvoře, kterýž, tuším, z několika sedlských statků skoupili. Dotčený Jiřík získal také Chotiměř a zemřel r. 1619, odkázav statky své Osvračín a Chotiměř *Anně Černínové* roz. *z Kočova* sestře své a synům jejím *Drslavovi*, *Jiříkovi*, *Janovi* a *Humprechtovi.*[14]) Při dělení prvním ujal Osvračín nejmladší syn Humprecht, když však tento nedlouho potom zemřel, spadl na ostatní tři bratří. Napřed učiněna smlouva (r. 1623, 7. února), jíž statek ten od Jiříka a Jana prodán Drslavovi, ale smlouva ta nezůstala v platnosti, poněvadž bezpochyby Drslav platiti nemohl. Tedy Jiřík, jenž seděl na Novém dvoře, pohnal r. 1623 Drslava, jako bratra nejstaršího, aby statek na 3 díly rozdělil.[15]) Na místě dělení přišlo k nové smlouvě

Plán Osvračína.

Vysvětlení plánu: 1. Nová cesta ode vsi; 2. stará cesta mezi ploty; 3. čtyřhranné opevnění; 4. přední příkop; 5. parkán; 6. zadní příkop; 7. studně a 8. hrad s věžištěm.

---

[1]) Archiv Plzenský. [2]) Lib. conf. [3]) DD. 15. f. 197, berně na str. 19. [4]) Rel. tab. I. 472. [5]) Lib. conf. acta Žitav. K 6. [6]) Archiv Plzen., archiv č. VI. 469, lib. conf. [7]) DZm. 137. M 29—31, archiv Plzenský. [8]) DD. 16. f. 237. [9]) Pam. arch. VIII. 151—152. [10]) DZ. 252. A 6—14. [11]) DZ. 7. A 15. [12]) Reg. kom. soudu. [13]) Archiv Týnský a berní rejstříky v arch. Třeboňském. [14]) DZ. 139. M 7, 141. L 24. [15]) DZm. 54. B 23.

r. 1625, jíž Jiřík statek ten ujal.[1]) Měl také Radonice a ukončil r. 1634 dlouhý spor s obcí Týnskou o les Občiznu tím způsobem, že jej rozdělili.[2]) Zemřel r. 1669 a dědicem jeho stal se strýc *Jiří Václav.* Tento zemřel roku 1687, odkázav statek, který měl býti podlé vůle Jiříkovy nápadním rodinným, dětem svým. Tedy se vdova Anna Lidmila roz. Mitrovská z Nemyšle v Osvračín uvázala, ale nejstarší syn *Vilém Václav,* učiniv tomu odpor dovedl toho, že na soudě zemském pořízení otcovo bylo za neplatné uznáno (r. 1688) a statek Osvračínský s Radonicemi jemu samému přisouzen.[3]) Dotčené statky prodal Václav Vilém (přečkav mladšího bratra Humprechta a jsa té pošlosti poslední) roku 1694 *Heřmanovi Jakubovi* hraběti *Černinovi* z *Chuděnic*[4]) Osvračín připojen potom ke statku Kanickému a zůstal při něm až do r. 1734, od kteréž doby jest zase statkem samostatným.

LŠTĚNÍ TVRZ.

Do naší doby málo tvrzí původních se nám zachovalo. Některé z nich již popsány v předešlých dílech, ale z nich zase menší část byly tvrze věžovaté, kteréž jsou rázu nejstaršího. K těm a takovým, jako se spatřují v Kralovicích, Hrušově, Velkých Horkách, Malotících a jinde, druží se také tvrz Lštěnská. Ves Lštění pěkně jest položena mezi Domažlicemi, Kolovčem a Stankovy. Při dvoře stojí čtyřhranné věžovaté stavení, na třech stranách obklopeno jsouc zahradou a na čtvrté dotýkajíc se obydlí nájemcova, jenž věže užívá za sýpku. Z venčí objevuje se věž tato, jejíž každá strana měří asi 10 m, jako hrubé hmotné stavení, střechou nízkou, končitou kryté; na omítce její někdy bílé, nyní zašpinavělé znáti jest ty bledorudé čáry, které v minulém století velice oblíbeny byly; staré rýsování 16. věku sem a tam pod touto omítkou pronikává. Skrze dvéře v nově vylomené a po něco málo schodech vstupuje se na první podlahu vyvýšeného přízemí a do čtyřhranné tmavé místnosti, do níž skrovné světlo skrze dvě střílny vniká. Výše, kde jest druhá podlaha, jsou dvě okna a tolikéž střílen, nad tím zase jest místnost s jediným malým oknem. Co se prošlo posud, bývaly samé komory. Do bývalého obydlí vstupuje se, když se přijde na čtvrtou podlahu, neboť tu byla čtyři okna, z nichž jedno jest zazděno a u jednoho spatřují se lavice zděné, kteréž pro pohodlí (nebo podlé našeho smýšlení nepohodlí) sedících jsou placatými kameny přikryty. Viděti na této malé věci péči starého věku, aby vše bylo bytelné a trvalé. Nad pátou podlahou jest 5 oken a jedno zazděné. U tří jsou lavice zděné, prkny pokryté. Rok 1769 nad čtvrtou podlahou na omítce se nacházející svědčí, že od té doby s vnitřkem skorem se nehnulo; jen to se povídá, že věž byla dříve vyšší, ale že jí kus vybořen, což by platilo o bývalých podkrovních světnicích. Roku 1690 praví se o této věži, že jest silná, od kamene vystavěná a šindelem přikrytá, pod ní že jest loch a nad ní čtvery sýpky. Držitelé 16. století nemohouce přestávati na tom skrovném příbytku, kteréhož jim věž poskytovala, přistavěli k ní stavení k obydlí, dílem ode zdiva, dílem od roubení. Nacházela se tam komora, veliká světnice, pokojíček, výstupek klenutý, kuchyně se spižírnou a jiné příležitosti. Tak to bylo ještě r. 1690, ale poněvadž se tu nebydlilo, bylo stavení toto roku 1711 na rozvalení, poněvadž klenutí se větším dílem zbořila a roubení shnilo; a tak zbyl jen některý kus dobré zdi. Okolo tvrze býval též příkop, který jest docela zasypán, tak že jej ani nelze znáti.

Tvrz Lštěnská vyskytuje se v l. 1362—1367 v držení *Půtově ze Lštění,* jenž faráře ke kostelu zdejšímu podával. Nástupce jeho *Pelhřim* (r. 1371—1379) dělil se o ves s Ješkem nějakým a *Dobrohostem Mělnickým.*[5]) Tento vyskytuje se od r. 1379 jako patron kostela zdejšího[6]) a jsa pán pobožný daroval r. 1408 ke kostelu zdejšímu půl páté země proto, aby při něm druhý kněz střídník chován býti mohl, k čemuž plebán Přibík tři země přidal. Po roce 1408 jsme ho v pamětech nenašli a víme z potomních osudů Lštění jen tolik, že tu r. 1415 nějaký plat prodáván, ale kdo je tehda držel, není poznamenáno.[7]) Zdá se, že Lštění přikoupeno ke Hrádku Skrchlebskému a že se proto po celé 15. století o něm zmínky nečiní. A v skutku vyskytují se oba statky r. 1513 v držení *Jana Bohuchvala z Hrádku,* jenž se psal

[1]) Reg. kom. soudu. DZ. 310. A 1. [2]) Archiv Týnský. [3]) DZ 115. A 18, 117. A 13, B 17. [4]) DZ. 405. M 27. [5]) Lib. conf. berně na str. 20. [6]) Lib. conf. kopiář Kladrubský, archiv č. IV 237. [7]) Lib. erect. IX. A 4, X. 53.

sedĕním na Lštĕní a jsa víry pod jednou, katolické řády tu zachovával [1]) Zemřel okolo r. 1519, po čemž statek jeho na dva díly dělen. Lštĕní tvrz s dvorem a vsí, ves Močerady, pusté vsi Mimov a Vitkovice a díl vsi Hradiště dostaly se sestře jeho *Elišce z Hrádku.* Ta bezpochyby byla nezletilá; sice víme, že r. 1522 poroučeli na Lštĕní Vácslav a Baltazar bratří Bohuchvalové, na něž žalovala Adlička z Úlic, že jí vola zabili na dvoře Lštĕnském a zabivše snědli. Eliška vdala se za *Diviše Černína z Chuděnic*, jenž se proto od r. 1528 pánem na Lštĕní nazývá.[2]) Oba manželé jsou praděd a prabába všech Černínů nyní žijících. Stářím jsouc přemožena odevzdala Eliška statek Lštĕnský roku 1549 synům svým *Janovi, Humprechtovi, Drslavovi* a *Protivovi.*[3]) Z těch poslední dva záhy pomřeli a ostatní se r. 1564 mezi sebou podělili tak, že Humprecht vzal první díl nebo Chuděnice a Janovi zůstal díl druhý, totiž tvrz Lštĕní, dvůr a ves s podacím kostela sv. Jana křtitele, vsi Močerady, Hradiště a Mimov. Jan držel také statek Nedrahovský, zemřel r. 1580 dne 24. srpna a pohřben jest v kostele Jesenickém. Zůstali po něm čtyři synové, z nichž druhý *Humprecht* obdržel při dělení (r. 1593) tvrz Lštĕní s dvorem a ves, ves Mimov a díl Milavče. Statek ten prodal nedlouho potom *Vácslavovi mladšímu Kocovi z Dobrše*, jenž jej pustil za krátký čas (r. 1599, 14. září) *obci města Domažlic.*[4])

Domažličtí dlouho drželi Lštĕní. Roku 1621 ovšem jim vzata veliká část jejich jmění, kromě toho byly i ostatní statky r. 1623 ujaty a kr. rychtáři Bedřichovi Silvanovi z Feldenšteina poručeny, ale něco jim zase roku 1626 navráceno. Mezi těmito statky bylo také Lštĕní, pro něž se bezpochyby kupec nenašel. Ale obec vojskem tak byla obtěžována, že přišla do velikých závad a proto některé z těchto statků nucena byla zastavovati. Tak zastavila Lštĕní r. 1638 Kašparovi Rogirovi v 9000 fl., po němž je držela vdova Kateřina, opět vdaná Vidršpergárová.[5]) Kdy a jak zboží to zase vyplatili, není nám známo. Roku 1665 prodali Domažličtí statek Lštĕnský *Kunatovi Jaroslavovi* hraběti z *Bubna* a z *Litic*, jenž jej připojil ke statku svému Srbickému.[6]) Syn jeho *Leopold Maximilian* upadl nezřízeným hospodářstvím do dluhu, tak že na statky jeho exekučním právem saženo. Statek Lštĕnský v l. 1690—1698 odhádán *Innocentovi Ferdinandovi* hraběti z *Bubna.*[7]) Za několik let zase přišlo Lštĕní k odhadu a měli je potom Markéta z Valdšteina a bratr její František Jozef Černín z Chuděnic. Od nich koupil je roku 1719 *Jan Maximilian Kyšperský* z *Vřesovic* a připojil je ke statku Přívozci.

TVRZE V OKOLÍ LŠTĚNÍ.

PŘÍVOZEC.

Nad Osvračínem leží při Zubřině ves Přívozec, ode dávna sídlo vladycké. Roku 1366 připomíná se *Sesema z Přívozce*, který k rodu vladyk Osvračínských náležel. Po něm tu seděl *Bohuše z Roždalovic*, drže roku 1379 také ves Milavče. S bratry svými Janem a Alšem prodal Bohuše r. 1404 Tomin háj lidem svým v Milavči a jak se zdá, nedlouho potom zemřel.[8]) Také Aleš zemřel brzo (asi r. 1412), zůstaviv statky Přívozec a Libosvar synu svému nezletilému Hynkovi. Statky ty převzal potom Jan, třetí bratr a prodal Přívozec tvrz, dvůr a ves (kromě 2 dvorů kmecích) *Hynkovi z Prohoře.*[9]) Prodej tento se stal před r. 1414, neboť tehda již se Hynek psal z Přívozce, a r. 1415 pod týmž jménem odpíral provolání v Zámělicích. Roku 1416 zapsal klášteru Plaskému plat, který se mu měl z Přívozce vydávati.[10]) Tehda měl již syny zrostlé Hynka a Racka, ale on i jeho synové pomřeli bez dědiců. Z těch příčin daroval král Ladislav r. 1453 tvrz zbořenou Přívozec se vším tím zbožím odumřelým *Janovi Caltovi z Kamenné hory.*[11]) Statek ten se nacházel tehda v bídném stavu, byv bezpochyby od křižáků popleněn a vyhuben.[12]) Nějaký čas byl

[1]) Archiv kapit. bibl. Praž. a kopiář v arch. gub. [2]) Reg. kom. soudu. DZ. 250. L 15. [3]) DZm. 228. J 18. [4]) Arch. Hradecký. DZ. 131. K 4, L 17, 176. B 24, 177. G 10. [5]) Bílek, děje konf. [6]) DZ. 466. A 17. [7]) DZ. 31. O 30, 33, M 24. [8]) Archiv Plzen. rejst. berní, archiv č. IV. 236 [9]) DD. 15. f. 182, rel. tab. II. 133. [10]) Lib. erect. XIII. a. 207, archiv český VI. 34. DD. 15. f. 189. [11]) DD. 16. f. 208, 23. F 5. [12]) Reg. kom. soudu.

také v držení vladyk z Opálky, z nichž se r. 1518 *Jan Přívozecký z Opálky* připomíná. Od nich tvrz zdejší zase byla obnovena a od r. 1528 nacházela se v držení *Jana mladšího Kanického z Čachrova.*[1]) Dlouhou dobu držen nyní Přívozec ke statku Kanickému, při čemž tvrz, jak se zdá, spustla. Když se synové Jiříka Kanického dělili, dostal *Jindřich*, jeden z nich, Přívozec za svůj díl. Manželkou jeho snad byla Anna Kanická z Výškova, jež se v l. 1590—1594 jako paní na Přívozci připomíná.[2]) Roku 1604 prodal Jindřich ves Přívozec s dvorem svobodným v ní *Jiříkovi Kočovskému z Kočova* na Osvračíně, ale od toho koupil ji po 4 letech *Smil Vřesovec z Vřesovic.* Ve sbírkách sněmovních uvádí se jako držitel Přívozce *Jan z Vřesovic* a r. 1655 *Jan Vilém Kyšperský z Vřesovic* († r. 1678). V držení potomků jeho zůstal Přívozec až do poslední té pošlosti jménem *Elišky*, kteráž se vdala (r. 1753) za *Jana Bořka Dohalského z Dohalic*, a rodu Dohalskému náleží týž statek podnes.[3])

NAHOŠICE

Nad Přívozcem a též nad Zubřinou jest ves Nahošice, jejíž zámeček stojí na místě bývalé tvrze. Roku 1362 seděl tu *Pavlík*, jenž žil ještě r. 1387; r. 1379 seděl tu *Svatobor*, ale připomíná se také *Markvart* (r. 1380).[4]) Potom se připomínají roku 1408 *Beneš*,

[1]) Viz děje Kanic níže. [2]) Kopiář v arch. gub. DZm. 137. M 31. [3]) DZ. 310. A 22. A 24. [4]) Berní rejstřík. DD. 13. f. 109, lib. erect. VII. f. 52, archiv bibl. Praž., archiv Třeboň.

r. 1410 *Hrdoň*, kterýž prodal dvůr v Počinovicích, a r. 1416 *Petr Vidlák.*[1]) Jan odtud odpověděl r. 1420 Pražanům a *Habart z Nahošic* koupil r. 1438 s Katruší z Otova manželkou svou nápravu v Touškově.[2]) Někteří ze jmenovaných snad pocházeli z druhých Nahošic, kteréž ležely vedlé Hradišťan a Černovic a od roku 1390 klášteru Kladrubskému patřívaly. V l. 1454—1465 seděl na tvrzi zdejší *Vojslav z Branišova* a od r. 1480 *Jan Vojslav.*[3]) Od r. 1515 seděl tu *Mikuláš z Branišova*, jenž býval purkrabí Domažlickým Týž prodal v l. 1521—1524 tvrz, dvůr a ves Nahošice, a ve Výrově, Blíživě, Malonicích a Hřichovicích, co tu měl, *Václavovi Henigárovi z Žeberka.*[4]) Tento měl manželku Annu z Hognestu, jíž r. 1547 na díle statku svého věnoval a zemřel po r. 1554, zůstaviv syna a dědice *Ruprechta.*[5]) Tento zemřel okolo r. 1580 a ve statek uvázala se Cecilie Henigárova z Dobrše, jako poručnice soudem zemským zřízená.[6]) Od r. 1616 připomíná se *Václav Henigár* na Nahošicích, bezpochyby syn Ruprechtův. Po bitvě Bělohorské sice v pokutu neupadl, ale poněvadž nechtěl v zemi zůstati, prodal r. 1626 statek Nahošický *Alěně Salomeně* rozené *Černince z Chuděnic.*[7]) Tato zemřela r. 1657, byvši třikráte vdána. Nahošice dědil po ní *Jan Jindřich Morl z Letina*, třetí manžel její, jenž se po druhé oženil s Johankou Dorotou Měsíčkovou z Výškova. Tato stala se po jeho smrti († r. 1662) poručnicí dětí nezletilých, ale prodala Nahošice roku 1666 *Františkovi Maximilianovi Černínovi z Chuděnic.*[8]) Po kolik let pak zůstaly Nahošice v držení rodiny Černínovské, v 18. století seděli tu také dlouho Širntyngárové z Širntynku. Statkem samostatným jsou posud.

[1]) Acta jud. rel tab. II. 72, archiv č. III. 279. [2]) Archiv č. IV. 379, archiv bibl Praž. [3]) Archiv č. IV. 50, 240, 241, 244 [4]) DZ. 4. J 2, archiv č. IV. 244, arch. v Týně Horš. a arch. mus. [5]) DZ. 8. E 7. [6]) DZm. 139. C 30. V arch. Třeboň. připomíná se roku 1579 Markéta Henigárová na Nahošicích. [7]) DZ. 295. O 9. [8]) DZ. 113. M 34, 261. P 7, 392. R 20.

Lštění.

BLÍŽEJOV.

Pod Nahošicemi jest ves Blížejov, v starých pamětech i Blíživa a Blížev psávaná. Zde seděli roku 1324 bratří *Uha, Zdeněk* a *Beneda z Blíživy*, kteří nosili na štítě svém berana, tak jako strýci jich na Osvračíně.[1]) Skrze ně přišlo, tuším, k rozdělení té vesnice. Část podrželi potomci jich, vladykové Chotiměřští, druhou držel v l. 1379—1403 *Hroch z Blížejova.*[2]) Část jednu držel r. 1413 *Václav Šrůt z Metelska*, jenž prodal r. 1415 plat na Lštění,[3]) současně však (r. 1406—1423) vyskytuje se jako pán podací Sezema z Chotiměře. Rozdělení vsi pozůstalo i v pozdějších dobách. Část vsi dostala se k Nahošicům, druhou část, na níž postavena jest tvrz, držel rod *Blíživských z Blíživy*. Předkem jich snad byl *Příbram z Blíživy*, jenž r. 1472 Bavorům opověděl. Od r. 1492 vyskytuje se *Jan*, jenž býval vladařem kláštera Chotěšovského (r. 1496). Vedlé něho seděl tu také Jan z Opálky.[4]) Jan Blíživský zemřel někdy před r. 1541, zůstaviv syny *Jiříka, Jana, Hynka, Bedřicha* a *Adama*, kteří r. 1542 znova mateři své Markétě z Polžic na tvrzi, dvoru a vsi Blíživě věnovali.[5]) Co se potom s tvrzí dělo, není nám známo. Současně (r. 1546) seděl *Jetřich Blíživský* s manželkou svou Kateřinou z Kanic na dvoře Rochcovském v Blíživě, drže k tomu nějakou část vesnice, a prodal tento statek r. 1552 *Václavovi Henigárovi z Eberka* na Nahošicích. Od těch dob patřila větší část vesnice k Nahošicům.

[1]) Reg. III. 374. [2]) Berně str. 21, DD. 18. f. 20. [3]) Lib. erect X. 53. [4]) Arch. říš. Mnich arch. bibl. Praž. [5]) DZ. 4. B 4.

Netřeby od severní strany.

CHOTIMÍŘ.

Mezi Přívozcem a Osvračinem, též nad Zubřinou, leží ves Chotimíř, tak nazvaná po vladyce Chotimírovi. Za starých dob byla tu tvrz a posud jest tu sídlo samostatného statku. Roku 1379 vyskytuje se jako držitel jeho vladyka *Hněvek*, jenž si r. 1381 podací v Blížejově osoboval.[1]) Nástupce jeho *Racek* připomíná se r. 1382.[2]) *Vilém* a *Sezema* bratří z *Chotimíře* vyskytují se r. 1403 nejen v držení Chotimíře, nýbrž i polovice podací v Blížejově, kteréž ke statku tomuto ještě v 16. století patřívalo; Sezema pak žil ještě r. 1423. Odtud přes sto let nic o Chotimíři nevíme.[3]) Roku 1540 prodal *Jeronym Tas z Peruce* tvrz a dvůr Chotimíř se 3 dvory kmecími pustými a podacím v Blížejově *Kašparovi Gotfrydovi* jinak *Bernaškovi z Žebnice* a Barboře z Chotimíře, manželce jeho.[4]) Kašpar, jenž r. 1556 kostel Blíživský znova postaviti dal, neměl mužských potomků, pročež zapsal r. 1548 statek Chotimířský s tvrzí pustou dceři své *Dorotě* vdané za Václava Peršteinára z Peršteina takovým způsobem, aby se po smrti její dostal dceři její Anně.[5]) Žil ještě r. 1559, kdež dal namalovati dvě památné tabule, kteréž se v kostele Blíživském nacházejí. Dorota zemřela teprve r. 1596 přečkavši, jak se zdá, dceru svou Annu. Tím se také vysvětluje, proč posledním pořízením svým odkázala Chotimíř vnuku svému (synu Anninu) *Václavovi mladšímu Kocovi z Dobrše* na Těšetinech a Borovech.[1]) Svou vládu na Chotimíři začal Koc způsobem nechvalným. Neboť přišed r. 1596 do Nové Kdyně, tu Václava krejčího prutem a pěstí sepral a okrvavil; a tak i on a jiní páni ještě i proti jiným sousedům Kdyňským si vedli.[2]) Nějaký čas potom přikoupena Chotimíř k Osvračínu, při němž zůstávala asi do r. 1623, kdež se dostala za díl *Janovi Černínovi z Chuděnic*. Od něho dostala jej manželka jeho *Anna Eliška z Janovic* († r. 1635), kteráž jej odkázala *Aléně Barboře z Přichovic*, dceři své z prvního manželství.[3]) Tato byla dvakráte vdána a prodala Chotimíř r. 1652 *Lorencovi Hybnerovi ze Streitenfeldu*, jenž r. 1653 zemřel, odkázav Chotimíř manželce a synu svému.[4]) Později držel jej *Karel Görischen v. Pettershofen*, c. k. rytmistr a měšťan Menšího města Pražského, jenž zemřel roku 1677 v cizině, jsa ve službě vojenské. Roku 1689 koupil Chotimíř *Jan Leopold z Širntynku*,[5]) skrze jehož potomstvo se dostal v držení *Henigárů z Eberka* a později (r. 1735) *Kyšperských z Vřesovic*. O pozdějších držitelích pomlčíme.[6])

[1]) Berně na str. 18, acta jud. [2]) DD. 13. f. 116. [3]) Lib. conf. [4]) DZ. 6. D 6, rel. tab. I. 312. [5]) DZm. 228. F 17.

[1]) DZ. 127. C 8—14. Pam. arch. IX. 646. [2]) Reg. kom. soudu. [3]) DZ. 144. P 20. [4]) DZ. 261. A 28. DZ. 307. T 21. [5]) DZ. 116. B 30, 401. M 17. [6]) Viz v Sommerově topografii na str. 188.

NETŘEBY A KANICE.

Při silnici z Domažlic do Kolovče leží výstavná ves Kanice se zámkem, stavením prostým bez zvláštního stavitelského rázu. Nad Kanicemi táhne se pohoří lesnaté, z něhož se odvětvuje na způsob rosochy ostroh na vrchu s úzkým skalnatým bradlem, jež spadá strmě na obě strany a jen od opyše se něco volněji ke Kanicům sklání. Uprostřed ostroha, kde se bradlo trochu rozšiřuje, stával hrad Kanický, jemuž se druhdy *Netřeby*, druhdy *Nový Ryžemberk* říkávalo. Cesta k němu bývalá dobře se poznává, jde-li se pěšinou vedlé nynější školky na stromoví lesní. Před několika lety šla cesta tato pasekou, která pro množství svého kvítí poskytovala pohled rozkošný. Poutník horkem unavený mohl se tu občerstviti jahodami nevídané velikosti a příjemné chuti, když pak vrcholu došel, tuť zrak mohl potěšiti pohledem na tisové stromy, jichž množství na hradišti roste. Cesta jde napřed volně a něco prudčeji pod samým hradištěm, kde se na dotčené bradlo zatáčí. Tu se schází tato cesta Kanická s jinou cestou, která přichází z hor a pak jde cesta ta po bradle úzkém až ke hradu. Tento oddělen jest od výšiny příkopem ve skále vytesaným, v němž jsou známky bývalé studně. Hned za příkopem vstupuje se do čtyřhranného věžovatého stavení, vedlé něhož bývala brána, která i s hradbou dávno se sesula. Zbyly z toho stavení jen dvě strany, ale tu jsou zdi vysoké asi do druhého nebo třetího poschodí. Před časy tu byly schody, kterými se přicházelo až na vrch zdi a na altánek tu postavený, ale od několika let se neopravovaly a tak z nich zbylo jen něco poloshnilého dříví. V přízemí jest ještě střílna; sice není oken v těchto zdech, kteréž mohly vydány býti útoku nepřátel, ale byla okna na druhých stranách a právě proto se tak rozpadly, že z nich zbyly jen základy. Stavení to bylo věží, palácem i obydlím, vším dohromady. Stojí v jihovýchodním rohu skrovného hradu, tak že tu nebylo od kamene nic více než hradba, z níž ještě některé vysoké kusy zbyly. Mezi věží a hradbou jest parkán nerovný, od věže ke hradbám se sklánějící. Za hradem ještě malý kus pokračuje bradlo.

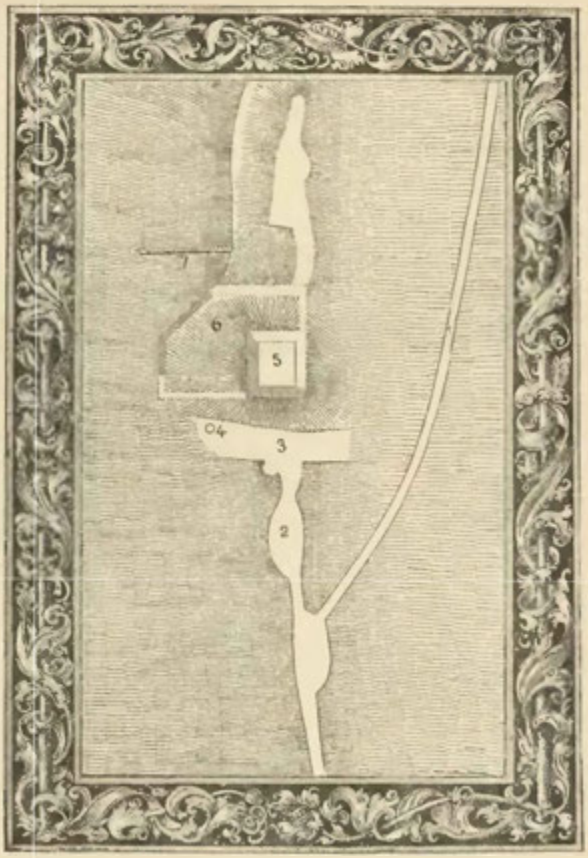
O Kanicích před 14. stoletím není zpráv. Mohlo by se mysliti podlé jejich nejstarších držitelů, že patřily k starodávnému dědictví rodu Ryžemberského, ale to jest jen domněnka. Rovněž nelze říci, jestli patřily jednomu z pěti synů Děpolta ze Zbiroha († r. 1297). Ale jisto jest to o *Děpoltovi z Ryžemberka*, synu jednoho z nich (r. 1324), kterýž se r. 1325 z Kanic psal.[1]) Poněvadž buď jemu nebo potomkům jeho obyt na Kanicích nestačil, vystavěli si blízko vsi na místě příhodném hrad, kterýž na rozdíl původní kolébky rodiny své Novým Ryžemberkem nazvali; kdy se založení toto stalo, není nám známo, poněvadž i o potomcích a nástupcích Děpoltových zpráv nemáme. Jen tolik připomeneme, že se název Nový Ryžemberk nějaký čas v písemnostech udržel, lid však hrad ten podlé starého názvu hory vždy Netřeby pojmenovával.[2]) Okolo r. 1379 náleželo zboží Kanické *Rackovi ze Švamberka*, ten pak prodal roku 1382, 1. března „Ryžemberk hrad Nový“, v Kanicích dvůr popl. s tvrzí a dvojím poplužím, ves celou, ves Hradiště, Osvračín hrad s dvojím poplužím a dvory *Ješkovi* řečenému *Kozíhlava z Pnětluk*, místo peněz však přijal od něho zboží Třebelské.[3]) V Ješkově držení zůstalo zboží Kanické krátkou dobu a dostalo se potom v držení vladyk z Čachrova.

Vilém z Čachrova od roku 1378 připomínaný měl kolikero zboží, jako na př. Čachrov, Úsilov, Křistín, Hradešice a j., a seděl z počátku na Čachrově, po němž se také psával; jelikož se však r. 1391 jako patron kostela v Křistíně[4]) Vilémem z Nového Ryžemberka nazývá, dobře lze odtud souditi, že Kanické zboží nedávno koupiv na tvrdý a prostrannější hrad Ryžemberk sídlo své přenesl. Týž byl již r. 1403 mrtev, zůstaviv 4 zrostlé a zletilé syny *Racka*, *Jence*, *Petra* a *Petra* (r. 1392). Z těch Racek pánem byv na Dešenicích záhy zemřel, Petr se oddal stavu kněžskému, druhý pak Petr brzo v zapomenutí upadl. *Jenec „z Nového Ryžemberka“* spolu s bratrem svým Petrem, mnichem kláštera Strahovského, podával r. 1393, 26. června kněze ke kostelu Hradešickému,[5]) sídle snad proto na Ryžemberce, poněvadž se ještě bratří neoddělili; také slove r. 1404 seděním „na Netřebu,“[6]) ale od r. 1408—1414 nazýval se zase z Čachrova a držel Střezimíř s Křistínem, odděliv se takto od syna Rackova *Viléma*, jenž držel r. 1401—1414 zboží Čachrovské. Kdo z obou Kanice držel, není známo, zdá se však, že to byl Vilém, neboť r. 1443 čte se mezi svědky ve výsadě městečka Poběžovic *Vilém z Čachrova* sed *v Kanicích*,[7]) kterýžto slul Vilémem

[1]) Pam. arch. VIII. 88, reg. III. 393, 451. [2]) Roku 1404 zaniká německý název, a výhradně se říká Netřeby. [3]) Rel. tab. I. 472, berně na str. 21. [4]) Lib. conf. [5]) Lib. conf. [6]) Archiv musejní. [7]) DZ. 127. N 11.

starším na rozdíl Viléma mladšího, jenž byl pánem na Čachrově a r. 1446 se připomíná. [1]) Ovšem se nacházely oba statky, Kanice i Čachrov, před tím v držení Vilémově, tak že lze oba Vilémy za otce a syna pokládati. Jeden z nich prodal r. 1450 plat v Hradišti a lesík ke statku Hlohovskému, [2]) ten pak Vilém, jenž se v l. 1460—1481 jako pán na Kanicích připomíná, jest snad týž, jako Vilém mladší r. 1446. [3]) K tomu budiž i to doloženo, že současně žil Jan Kanický, který před r. 1495 zemřel, zůstaviv syny *Jana* a *Václava*, [4]) a že žili zajisté ještě jiní Kaničtí, poněvadž se na počátku 16. stol. rod jejich na tři větve rozdělený spatřuje.

V 15. stol. opustivše Kaničtí hrad Netřebský, ač nebyl příliš vysoko položen a dosti prostranství poskytoval, obrali si za sídlo své tvrz Kanickou, která již v 14. stol. postavena byla. Na počátku 16. stol. držel Bohuslav Kanický (r. 1506—1515) dvůr v Kanicích, [5]) a při udělení výsad Všerubským r. 1522—1524 přítomen byl *Jan mladší Kanický*, týž tuším, kterýž se r. 1495 nazývá synem Janovým. Tento ujal statek Kanický r. 1528 a r. 1543 znova si vložil ve dsky zemské Kanice tvrz, dvůr a ves, zámek nade vsí pustý, řečený Netřeby, Příkřici ves, Přívozec tvrz, dvůr a ves. [6]) Víme pak o něm z tehdejších pamětí, že se několika násilností dopustil a neznámého roku zemřel. [7]) V držení Kanic vyskytuje se potom (r. 1569) *Jiřík Kanický z Čachrova*, tuším, strýc jeho. Zůstali po něm synové *Jan starší* († r. 1585), *Vilém* (r. 1579 až 1605), *Zikmund* (r. 1580—1618), *Jindřich* (r. 1580 až 1604), *Jetřich* (r. 1585) a *Diviš* (r. 1585—1605), kteří se po r. 1585 o statek otcovský a nejstaršího bratra svého podělili. [8]) Vilém držel pak Mezholezy s Příkřicí a Jindřich Přívozec. Zikmund seděl na Kanicích s bratrem Divišem, jehož, tuším, podědil. Roku 1595 koupil část vsi Hradiště a r. 1610 věnoval druhé manželce své Anně z Gerštorfu na statku Kanickém. [9]) Žil ještě na počátku vzpoury, vypravil syna svého Jiříka k vojsku stavovskému město Plzeň obléhajícímu a podporoval i jinak povstání. Po jeho smrti († r. 1618) i dotčený Jiřík přidržoval se stavův odbojných, ale že přistoupil záhy k náboženství katolickému, zůstal v držení statku svého. Druhým snad synem byl *Vilém*, kterýž také byl pokuty osvobozen a r. 1628 na statku Kanickém manželce své Anně z Mitrovic věnoval. [10]) Týž zemřel před r. 1660, zůstaviv statek zadlužený. Uvázala se v něj sice vdova r. 1662 jako poručnice, [11]) ale pro dluhy vedla naň právo Lidmila Benigna Šternberková z Říčan. Přišel tedy statek Kanický i s „lesem Netřeb od pustého zámku“ k odhadu (r. 1663). Tvrz se vyskytuje při tom jako stavení s vysokými štíty od kamene vystavěné, v němž dole bývala vinopalna, sklep pro omastek a vaření, sladovna a hvozd, maštal na 4 koně, dva klenuté sklípky. Kromě spilky a kuchyně nacházely se tu také pokoje a komory a skrovná obilnice. [12]) Synové Vilémovi *Vilém Maximilian* a *Jan Mikuláš Arnošt* zaplativše dluh dostali se zase v držení statku Kanického, jehož polovici každý držel. Oba sloužili ve vojště. Napřed zemřel Jan (r. 1687) a dědil po něm Vilém, a když tento r. 1689 zemřel, uvázaly se ve statek vdova *Markéta z Příchovic* a dcera *Františka*. [13]) Ty byly v držení jeho až do r. 1705, kdež pro dluhy zase k odhadu přišel. [14]) Dostal jej tehda František v. Campion, ale prodal r. 1712 Kanice a Příkřici Marii Markétě Valdšteinové k ruce *Frant. Jozefa Černína z Chuděnic*, bratra jejího. [15]) Statek Kanický připojen jest pak k panství Chuděnskému, ale po několika letech od něho odprodán zase a zůstal statkem samostatným až na naše časy.

Plán hradu Netřeb.
Vysvětlení plánu: 1. Cesta od Kanic vedoucí na 2. bradlo; 3. příkop ve skále vytesaný; 4. studně; 5. věžovaté stavení; 6. parkán; 7. zbytky kamenného valu.

[1]) DD. 61. str. 344. [2]) Rel. tab. II. 217. [3]) Arch. č. IV. 244, arch Třeb. [4]) Staré knihy Plzen. [5]) DD. 252. A 22, arch. Třeboň. a mus. [6]) DZ. 250. D 10. [7]) Arch. mus. [8]) DZm. 160. Q 6. [9]) DZ. 135. B 8, 181. C 14. [10]) Bílek, děje konf. DZ. [11]) DZ. 113. M 35. [12]) DZ. 29. A 25. [13]) DZ. 117. A 16, C 17. [14]) DZ. 36. H 14. [15]) DZ. 490. C 22.

BYSTŘICE ZÁMEK.

Půl hodiny od Nýrska při samé Úhlavě stojí bývalá tvrz, nyní zámek Bystřický, stavení do čtyřhranu založené s prostranným dvorem, tak že na tu stranu k řece stojí na nevysoké skále, na stranu východní však oddělen jest od výšiny, na níž se ves rozkládá, bývalým příkopem, skrze nějž se nyní okolo zámku chodí a jenž jako celý zámek tak velice moderní úpravu obdržel, že jej jen cvičené oko za bývalý příkop pozná. Od východní strany vchází se k zámku věžovatou branou také moderním způsobem upravenou, ač erby ve starém slohu ozdobenou. Rok 1853 nad branou se nacházející svědčí, kterého času se tak stalo. Odtud vkročí se na prázdné prostranství, kdež se severní strana zámku, na ten čas nejozdobnější jeho část, v celé své délce ukazuje. Na starou dobu upomínají jediné strana jižní v rohu jihovýchodním, sesílená okrouhlou baštou, do níž jsou okna prolomena, a strana západní, kdež lze pozorovati největší nepravidelnosť, totiž mnoho rohův a koutův a okna nepravidelně rozložená. Při severozápadním rohu jest schodiště, teprve v nynějším století postavené.

Bystřice má jméno své po řece Úhlavě, jejíž části se tak za starodávna říkávalo. Krajina zdejší vzdělána byla později, nežli vnitřek Čech, a proto se s ní teprve poměrně pozdě v pamětech setkáváme. Z první zprávy, která se nám dochovala, dovídáme se, že *Sezema*, syn Protivův z *Dolan*, koupil roku 1339 veliké, ale rozlehlé a málo výnosné zboží Bystřické, na jehož zaplacení prodal stateček svůj výnosný Kšenice klášteru Chotěšovskému. [1]) Snad byl jeho potomkem *Bušek z Bystřice*, jenž se r. 1358 jako patron kostela Nýrského vyskytuje, neboť v pozdějších letech se s nějakým Bušíkem z Ryžemberka setkáváme. Jako nástupce jeho vyskytuje se r. 1369 *Boček* z *Vilhartic*, ale prodal zase Bystřici *Rackovi* z *Prostiboře*, jenž r. 1374 nového faráře do Bystřice podával. [2]) Měl tu jako purkrabě jakéhosi Jíru, jenž se nijak nesrovnával s kněžími v Nýrsku. Náš Racek připomíná se ještě r. 1379 jako držitel Bystřice, městečka Nýrska a vsi Pláně. [3]) Tehda nebo v dobách předcházejících stalo se, že Bystřice zavaděna jest králům Českým službami manskými.

---

[1]) Reg. IV. 254. [2]) Lib. conf. [3]) Acta jud. 1377—1379, berně kraje Plzenského.

O osudech Bystřice v následujícím desetiletí nic známo není, ačkoliv bychom právě zpráv z téže doby žádoucni byli, abychom sobě vysvětliti mohli rozdělení zboží Bystřického na polovici; neboť r. 1394 panovali tu *Borník ze Štítar* a *Maršík z Hrádku*, hejtmané na Domažlicích.[1]) Na první polovici seděl dotčený Borník, jenž byl také r. 1402 a 1405 pánem na Šitboři, jinak na Újezdě;[2]) provozoval nějaká nám neznámá práva v Merklíně a Svojšíně a připomíná se v pamětech tehdejší doby velmi často. Smýšlení jsa katolického opověděl r. 1420 městům Pražským[3]) a nepřestával odtud straniti straně pod jednou. Syn jeho, též *Borník* řečený, prodal r. 1446, 20. dubna polovici tvrze Bystřice s polovicí všeho panství *Oldřichovi z Janovic* za 400 kop grošů a vložil dotčenou polovici ve dsky dvorské r. 1454 na den sv. Víta.[4])

Asi tak dlouho náležela druhá polovice zboží pánům z *Hrádku*. Maršík odtud seděním na Lopatě, *Jan z Hrádku* a jiný *Jan z Hrádku* prodali roku 1415 dne 13. března 10 kop grošů platu na polovici městečka „v Nerště“ a na půl vsi v Bystřici M. Arnoštovi, kanovníku sv. Apolináře, a knězi Jakubovi, bratru jeho,[5]) blízkou pak ves Kůzí prodal r. 1424 Maršík se syny svými Ivanovi z Nečtin.[6]) Kromě těch zboží drželi synové Lopatu, odkudž se stali pověstnými napřed pro boje s kališníky, později pro sprosté loupeže, jež odtud vyváděli. Známý onen lupič *Habart Lopata z Hrádku*, Maršíkův syn, prodal listem r. 1444, 5. července daným polovici zboží Bystřického již dotčenému Oldřichovi z Janovic za 388 kop, 20 grošů českých, kterýž přikoupiv roku 1446 druhou polovici stal se držitelem celého zboží. Zboží to obsahovalo nyní tvrz Bystřici s poplužím, 2 rybníky a třetí veliký, řeku Úhlavici, ves, městečko Nýrsko dolejší s tržným, stezku německou s dvěma třetinami mýta a podací, vsi Nýrsko hořejší s platem soudním, Pláň a Uhliště, dvě pusté vsi Vysoké Lhoty řečené, ves Hodousice, v Blatech dvory.[7])

Po spojení obou dílů nastaly brzo Oldřichovi spory u soudu dvorského. Neboť když r. 1454 všecka odúmrtí z posledních dob vyhledávána, nevědělo se, že byl Habart polovici svou prodal, poněvadž se to bylo stalo jen listem pod pečetmi a nikoli vkladem do desk dvorských, jak obyčejem bylo. Dotčenou odúmrť když si byl Přibík z Klenového vyprosil (r. 1454), nelenil Oldřich odpírati tomu; po dvou letech nalezl soud dvorský, aby stály obě strany na soudě zemském, kdež bylo r. 1460 Oldřichovi za právo dáno, an byl prokázal, že dotčenou polovici koupil.[8]) Oldřich zemřel ve čtyřech letech potom, zůstaviv syny *Oldřicha* (jenž slul za živobytí otcova mladším) a *Bavora*, kteří po otci Janovice a Bystřice zdědili.[9]) Na Bystřici vládl potom Oldřich sám a roku 1465 na ní Jitce z Nečtin a z Bubna, manželce své, věnoval.[10]) Ke zboží tomu byly zatím přibyly ves Lhotka a vápenice pod Uhlištěm. Oldřich zemřel před r. 1483, zůstaviv dva syny *Jindřicha* a *Heřmana;* tento ujal zboží Bystřické, prodal je však asi po 7 letech *Přibíkovi* a *Petrovi* bratřím *Kocům z Dobrše*, a to Bystřici hrad s dvěma poplužími, dědinami, trávníky, ves, Dolní Nýrsko městečko, Hodousice, v Starém lázu 4 dvory, Pláň, Uhliště, Hořejší (Nýrsko) vsi, polovici na Lhotách zarostlých, podací v Hoř. Nýrště, polovici stezky mýta pěšího, to vše za 1800 fl. uh. Ačkoliv se vklad ve dsky dvorské teprve r. 1496, 6. července stal,[11]) sběhl se trh ten mnohem spíše; neboť již r. 1491 seděl na Bystřici *Jindřich Koc z Dobrše*, bratr dotčených dvou Koců, jenž t. r. 23. února knížeti Bavorskému zprávu dával o sněmu v Praze konaném.[12]) Tento Jindřich byl totiž vstoupil ve služby Bavorské r. 1477 a r. 1490 sloužil s 6 koni knížeti Albrechtovi,[13]) potom (r. 1497 a 1501) byl hejtmanem na Bavorském hradě Falkenšteině.[14]) Zdá se, že Petr brzo po koupení Bystřice zemřel, a že v držení Bystřice jen bratří Jindřich a Přibík zůstávali. Dosud bylo zboží Bystřické ušlechtilým manstvím, ale na prosbu bratří král Vladislav (r. 1513, 26. srpna) Bystřici a Nýrsko z povinností manských propustil a bratřím k pravému a zpupnému dědictví dal.[15])

V držení Bystřice následoval potom Přibíkův syn *Vácslav* a později tohoto syn *Jan Koc z Dobrše.* Poněvadž r. 1541 dsky zemské shořely, vložil si Jan r. 1542 dne 22. února zboží Bystřické znova ve dsky zemské, totiž Bystřici tvrz, dvůr popl. a ves, Dolejší Nýrsko městečko, vsi celé Hodousice, Milenče, Pláně, Uhliště, Staré Bydlo (Starý láz) a Matějovice c. t. m., vsi Lhoty pusté, v Třebově dvůr kmecí pustý a podací v Hořejším Nýrště;[16]) patřil sice také ke zboží tomu dvůr v Mileticích se vsí, ale ten Jan toho roku Bernartovi Kocovi odprodal. Jan tak dobře hospodařil na Bystřici, že mohl ušetřené peníze ukládati a statky jimi kupovati; tak koupil r. 1554 hrad Pajrek pustý s městečkem Hořejším Nýrskem a vesnicemi, což vše mu král Ferdinand r. 1558 z manství propustil;[17]) koupil také zboží Hvožďanské a statek Obytecký zdědil. Roku 1571 vložil si Bystřici jakožto statek lety zemskými vydržely ve dsky zemské,[18]) rovněž i r. 1581 ves Záhořice s krčmou, s lesy, zvláště lesem řečeným horou Cimburkem a mlýnem poplatným.[19]) Jan byl ženat s Apolénou z Břízí, s níž měl jediného syna *Jana Vácslava* a dcerky, jež všechny rozevdal.

---

[1]) Lib. conf. V. M 3. [2]) Lib. conf. VI. C 13. G 4. [3]) Archiv č. IV. 379. Jakýsi Bohuše z Bystřice svědčil r. 1407, 14. října (archiv č. I. 192). [4]) DD. 25. f. 235, 61. p. 402, arch. č. III. 534. [5]) Archiv kapitulní. [6]) Archiv č. II. 56. [7]) DD. 61, str. 449. [8]) DD. 16. f. 217. [9]) DD. 5. p. 164. [10]) DD. 5, p. 188 a 61, p. 473. [11]) DD. 6, str. 309—311, 62, str. 240. [12]) Palackého děje V. a. 315. [13]) Lumír 1862, 1170. [14]) Archiv č. I. 333. [15]) DD. 62, str. 533. a 67. f. 23. Ještě r. 1522 seděli tu dotčení bratří. [16]) DZ. 250. A 3. [17]) DZ 13. E 13. [18]) DZ. 251. C 15. [19]) DZ. 252. C 1.

Otec jich jsa zdráv a těše se dlouhému věku všechny dcery své kromě jedné přečkal, tak že jedině Anna živa zůstala. Oženiv r. 1588 syna svého Jana Vácslava s Lidmilou z Chuděnic, nevěstě (t. r. 30. června) na tvrzi Obytcích s příslušenstvím 3000 kop míš. věnoval. [1]) Tomuto synu také posledním svým pořízením, r. 1591 v pátek po sv. Valentinu daným, veškerý statek svůj odkázal a vyprosiv Nýrsku r. 1593 dva trhy výroční a trh téhodní, r. 1595 život vezdejší opustil. [2])

Jan Vácslav Koc splodil s chotí svou osm synů, totiž *Jana Frydrycha, Diviše, Jindřicha, Přibíka, Humprechta, Viléma, Adama Havla* a *Heřmana* a dceru Annu. Synům posledním pořízením (r. 1607) všechen statek svůj odkázal. Po smrti jeho († r. 1608) Lidmila nějaký čas Bystřici spravovala, poněvadž starší tři bratří chtějíce ven z Čech vyjeti a něčeho ještě zkusiti mateře své se dožádali, aby na všech statcích hospodařila. [3]) Po nějakém čase vdala se Lidmila po druhé za Adama nejstaršího z Lokšan na Březnici a proto i r. 1613 synům svým z prvního manželství věno své z desk propustila, začež oni jí zboží své Žihobecké postoupili a ve dsky vložili. Všichni bratří zemřeli bez stálých potomkův, kromě Diviše, jenž se po otci v panství Bystřické a Obytecké uvázal. Byl Diviš tento, jak říkáme, ostrý hoch. Roku 1613 do domu Doroty Koškové v Klatovech na koni úprkem přijel a týmž koněm na ni v síni stojící dotřev z něho ssedl, do pokoje se dobýval a kamna vidlicemi probodl, ač od siré vdovy ustavičně napomínán byl. Toho roku dobyl v Klatovech braně na Jiříka Měsíčka z Výškova, a když tento „před takovým svým nějakým neštěstím ven z města s čeládkou ujel“, tu se za ním pustil a honil ho k Beňovu. Roku 1615 při Klatovech Jindřicha Jeníška uhodil a od sebe strčil, až na zemi upadl. Dlouho by se psalo o všelijakých jeho půtkách a kterak soudy a smluvce zaměstnával. [4]) Oženiv se se Saloménou z Kokořova jí r. 1616 na zboží Obyteckém věnoval. [5]) Při početí nepokojů stavovských r. 1618 choť svou Saloménu z Bystřice do Řezna k bezpečnému přebývání poslal a stavům odbojným se podložil, než potom pokuty byl osvobozen. [6]) Pro platné služby, kteréž konal jako hejtman a válečný komisař kraje Plzenského, povýšen jest r. 1629 do stavu panského a konečně r. 1637 do stavu hrabského Římské říše a království Českého. Byl také cís. a soudů dvorského a komorního radou, komoří a držel kromě Bystřice mnohé statky, jež byl přikoupil. Když tedy zemřel, připadlo synům jeho *Karlovi Heřmanovi, Janovi Vácslavovi, Rudolfovi Františkovi, Jaroslavovi Jáchymovi, Maximilianovi Jiří* a *Divišovi Albrechtovi* tolik statků, že se každému z nich slušný díl dostal.

Dělení to předsevzato roku 1641 dne 4. dubna. Při tom se dostaly Karlovi zámek a panství Bystřické, Hořejší a Dolejší městečko Nýrsko, vsi Bystřice, Hodousice, Milenče, Pláně, Ouliště a Staré bydlo. [7]) Jan dostal šestý díl, totiž Lomec s příslušenstvím, [8]) Rudolf obdržel městečko Naymark, ke kterému náležely vsi Hájek, Brůdek a Studená voda, Jaroslavův či třetí díl obsahoval statky Ouňovice, Všepadla, Ouboč, Němčice a Vopřechtice, Maximilianovi se dostal díl pátý nebo Bernartický. [9]) Divišův díl nám není sice znám, ale domníváme se, že obdržel Miletice, jež později držel a k nimž Sohostov přikoupil. Karel Heřman, jenž byl císařským radou a soudcem zemským, přikoupil r. 1652 statky Petrovice a Krakovec. Tyto oba statky odkázal poslední vůlí svou r. 1653, 24. října danou manželce své Marii Polyxeně Libšteinské z Kolovrat místo věna jejího, 30.000 kop míš.; Bystřice se měla dostati bratru jeho Jaroslavovi, pánu na Běšinech. [10]) Roku 1655 v květnu zemřel Karel a hned potom (22. května) vzav sobě Jaroslav komorníka uvázal se v panství Bystřické, Petrovice a Krakovec. [11]) Proti tomuto zdvihli se ostatní dva bratří Maximilian, tehda na Obytcích a Naymarku, a Diviš Albrecht pán na Mileticích, císařský komoří, kšaftu bratra svého jakožto nepořádnému odpírajíce a hned při u soudu zemského začínajíce. Mezitím zemřel Jaroslav (r. 1656), učiniv posledním pořízením choť svou Kateřinu Eleonoru z Klenového poručnicí dvou nezletilých synů *Karla Viléma* a *Diviše Oty*, pročež řečená vdova vzavši sobě dne 8. února (r. 1656) komorníka u desk zemských ve statky Bystřici, Běšiny, Krakovec, Petrovice a Nemilkov se uvázala. [12]) Toho také času zemřel Maximilian, jenž byl r. 1650, 20. dubna od bratra svého Jana Vácslava statek Naymark s příslušenstvím přikoupil, [13]) učiniv dědicem statkův a práv svých bratra svého *Diviše Albrechta*. Po dvou letech vynešena jest výpověď soudu zemského, že každému ze tří řečených bratří díl jeden přísluší, že patří tedy dědicům Jaroslavovým (dvěma synům, kteří nedlouho po otci ve věku nedospělém umřeli) jeden díl a Divišovi za sebe i bratra svého 2 díly. Za tou příčinou se i Diviš r. 1658 v dubnu ve statky Bystřici, Petrovice a Krakovec uvázal. [14]) Poslední dva statky nepodržel, nýbrž je pustil sestře své Marii Magdaléně Helversenové, v Bystřici se pak uvázal. Jelikož byl svoboden a tudíž přirozených dědiců neměl, odkázal statek svůj Karlovi Vilémovi, jehožto nápadníky učinil Adama Getleba a Vácslava

---

[1]) DZ. 24. E 25. [2]) DZ. 27. H 23, registra královská ve Vídni. [3]) DZ. 181. M 22. [4]) Reg. kom. soudu. [5]) DZ. 138. F 1. [6]) Elvert, Bestr. der böhm. Rebellion 12, Bílek konf. [7]) DZ. 306. A 26—B 3. [8]) Tamže B 15—23. [9]) Tamže B 24—C 1. [10]) DZ. 261. E 16. [11]) DZ. 113. K 26. [12]) DZ. 113. K 33. [13]) DZ. 306. C 9. [14]) DZ. 113. L 26.

Vojtěcha. První dva zemřeli ještě za živobytí Divišova a když tento r. 1665 umřel, žil jediný dle kšaftu oprávněný dědic *Václav Vojtěch Koc z Dobrše* (syn Adama Bartoloměje) z linie Ohrazenické.

Jménem nového pána, ale ještě nezletilého, uvázali se roku 1665 v květnu ve statky Bystřice a Petrovice nad Úhlavou poručníci jeho Vilém Albrecht Krakovský z Kolovrat na Týnci, nejvyšší sudí, a Ota Jiří z Helversenu na Krakovci, nejvyšší vachtmistr.[1]) Dosáhnuv let svých uvázal se Václav ve zboží Bystřické, k němuž přikoupil Miletice, Sohostov, Běhařov a Loučím, a jest r. 1680, 26. července do stavu panského rodů starožitných přijat. Poslední vůlí svou učinil dědici jmění svého syny své *Diviše Liboria*, *Jana Jindřicha* a *Jana Karla Jozefa*, ale tak, aby polovice statku veškerého nejstaršímu synu Divišovi, a druhá polovice všem třem společně náležela, za kterouž polovici a třetinu dotčenému Diviši Bystřici a Petrovice vykázal. Zemřel r. 1698, a 10. října vzavše sobě komorníka uvázali se Diviš v dotčené statky, oba dva ostatní v ostatek otcovské pozůstalosti.[2]) Onen dostal potom za díl svůj Miletice a Sohostov, tento Běhařov a Loučím. Diviš prý zadní křídlo nynějšího zámku přistavěl,[3]) ale nezřízeným hospodářstvím statky své tak zadlužil, že po jeho smrti († okolo r. 1717) k veřejnému prodeji přišly.[4])

PAJREK HRAD.

Jižně od Nýrska vybíhá ze Šumavy táhlé lesnaté návrši, volně spadajíc k severu a strmě se sklánic k jihu, kdež stojí na boku jeho vesnička Pajrek. Hřeben jeho, na němž již zdálí se spatřují zříceniny Pajreka, nebyl tudíž od přírody mnoho opevněn. Tedy zakladatel vybral pro hrad střed nejvyšší hřebenu, západně a východně od něho vytesal ve skále hluboké příkopy, k nimž přidělal ze skály valy. Poněvadž pak k východní straně byla úplná rovina, přidělána tu byla *bašta*, tak že dílem užito skály, dílem země nasypána; a tak učiněn hrubý val podoby podkovité, na němž byly dřevěné sruby. Na severní a jižní straně byly bezpochyby hradby pouhé; na jižní ještě jsou některé zbytky, ale na severní straně není ani známky po zdech a přece tu byla velmi slabá strana, poněvadž se tu vrch jen malounko sklání.

Jediným znamenitějším zbytkem Pajreka jest *vysoké věžovaté stavení*, založené do čtyřhranu pravidelného, ale nikoliv na rovině, jako vůbec na celém Pajrece je málo prostor rovných a ty jen malé rozsáhlosti. A tak vidíme, že se dno tohoto stavení od severu k jihu silně schyluje. Na třech stranách stojí ještě vysoké zdi, zvýší asi tak, jako bývají dvoupatrové domy. Severní a západní strany stojí celé, z východní hodný kus a jižní se kromě kusu zdi úplně sesula: bezpochyby se sesuly ty části, kde byla okna, nejdříve, nebot nikde na ostatních zdech nevidí se okno, jen na západní straně, velice již rozpukané, nejvýše nahoře, jak se zdá, zbyla spodní polovice okna. Na téže straně jest ve výšce asi prvního poschodí vysoký a úzký otvor, bezpochyby bývalý vchod, a v něm jest na jižní stěně ústupek ve zdi snad proto učiněný, aby se mohl jeden vyhnouti, kdyby se tu dva potkati měli. Že by otvor tento mohl býti starodávným vchodem, souhlasí s tím, že ve stejné výšce všude zdi od své spodní hrubosti ustupují, tak že patrně ve výšce té branky byla podlaha, pokrývající spodní komory tmavé. Východně od tohoto velikého stavení stálo menší stavení věžovaté, od prvního jen soutkou (úzkou uličkou) oddělené. Zbyla z něho jedině západní zeď, na jejížto vnitřní straně se posud starodávná omítka spatřuje. Kromě toho vidí se tu dvoje řady děr pro trámy a podlahy a nejvýše malé čtyřhranné okno. Přidáme-li k tomu, že severně od velikého stavení dokopali se nějaké šíje, všechny znamenitosti Pajreka jsme vyčerpali.

Pajrek obdržel jméno své (Baiereck) v 14. století podlé zvyku tehdejšího, dávati hradům jména německá. V českých ústech se slovo Payerecke záhy skomolilo a čteme proto Pawrek, Payrek, Peyrek, Peryk ano i Peyryk. Krajina vůkolní asi původně pokryta byla lesem a podlé našeho zdání patřila k panství Janovskému, poněvadž oboje nad paměť lidskou jednomu rodu patřívalo. Oddělení obou stalo se před rokem 1356, kteréhož roku byl Racek samostatným pánem na Janovicích, kdežto Pajrekem vládl *Něpr z Pajreka a z Janovic*. Ti oba se strýci svými Petrovskými vyskytují se r. 1360 jako páni podací kostelního v Hradešicích. Roku 1379 seděl s Něprem na Pajrece *Ondřej* a drželi k němu Velké Petrovice, Nýrsko hořejší, Lhotku Velkou, Lhotku Starou a Lhotku u Výrova.[5]) Od počátku 15. století drželi Pajrek

[1]) DZ. 114. H 24—26. [2]) DZ. 118. B 8. [3]) Sommer 87. [4]) Prodány r. 1720 Karlovi v. Schmidlin (DZ. 496. B 16) patřily také do r. 1737 rodu Bredovskému a dlouhá léta knížatům Palmům. Nyní náleží panství knížecímu rodu Hohenzollern. [5]) Lib. conf. Berna na str. 11. Výrov je u Počinovic, ta by dopadala na Lhotku zadní.

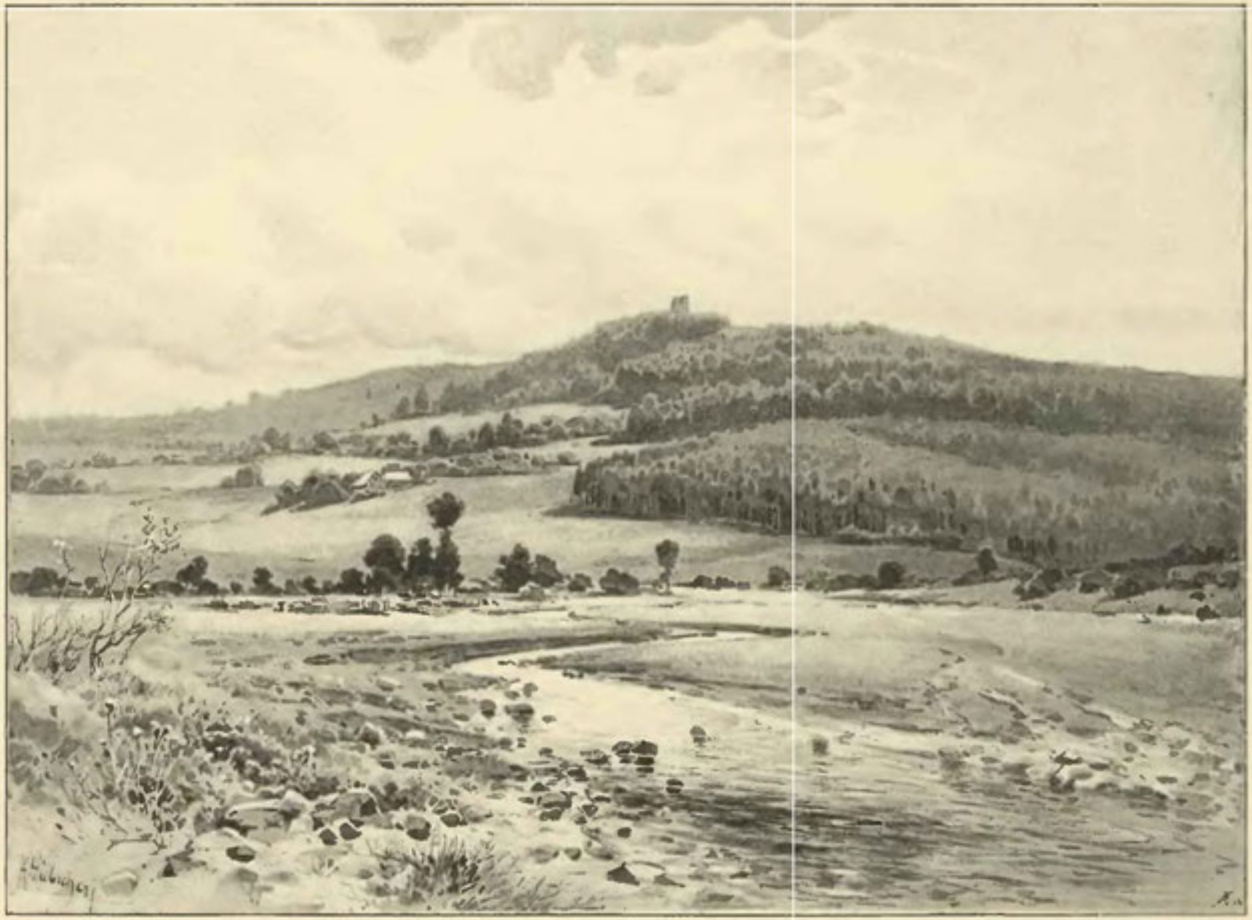

Pajrek roku 1840.

bratří *Jan*, *Tomášek* a *Vácslav*. Jana, nejstaršího, jenž za své mladší bratří statek spravoval, najal r. 1412 Jindřich z Rožemberka k službě a k pomoci proti Rackovi Ryžemberskému z Janovic. Jan spolčiv se s Jindřichem zavázal se mu, že jemu a čeledi jeho má hrad svůj otvírati, Jindřich však dlužen byl, kdykoliv hradu užíval, i svou i Janovu čeleď pitím a stravou chovati.[1]) Asi r. 1419 se pak bratří ti, pojavše ženy, mezi sebou rozdělili, tak že každý část hradu a statku dostal.

První část držel *Jan*, jenž se byl oženil s Eliškou z Ryžemberka a propustiv bratra svého ze všeho nedílenství, jí r. 1419 věnoval na dvorech kmecích ve Lhotě Staré, Prostřední a Zadní, na městečku Nýrsku a dvoru poplužném v Petrovicích.[2]) Ve válkách, jež příštím rokem nastaly, stál Jan vedlé Žižky a Táborův a veřejně se vyskytuje tak roku 1424, 10. září, jsa rukojmí v příměří Táborův a Oldřicha z Rožemberka.[3]) Netrvalo však dlouho, a již kolísal ve věrnosti. Postaven jsa s hradem svým při hranicích Bavorských, snadno mohl sluchu svého nakloniti buď sladkým slibům buď pohrůžkám sousedů svých. Roku 1426 zradil cestu Bavorským a Švábským žoldnéřům, kteří až do okolí Klatov pálili a loupili. Z těch příčin jej katoličtí roku 1427 ke svým přívržencům čítali, ačkoli jej před tím „ein rechter Husse" nazývali.[4]) Když nabývali Kališníci převahy ve zdejším kraji, Jan se opět k nim přiklonil. S panem Oldřichem z Rožemberka obzvláště míval půtky, podporován jsa v tom sousedem svým Přibíkem z Klenového. Roku 1432, 31. července vstoupily obě strany v příměří od dání listu až do sv. Jiří nejprv příštího a každý své rukojmě postavil. Přibík a Jan napsavše list svůj na Klenovém zaručeni jsou Dluhomilem z Dražovic, Jankem, purkrabí Klenovským, Janem z Beztuhova a Markvartem z Lipovice.[5]) Oldřich dal svůj list na Krumlově a ručili zaň služebníci jeho, purkrabí na Zvíkově a Krumlově a dva jiní vladyky. Ale jakmile lhůta příměří vypršela, nepřátelství z obou stran zase začalo a teprv roku 1434, když se již počal mír v celé zemi připravovati, vstoupil Jan 10. prosince v příměří ten den celý do západu slunce a pak konečně v úplný mír, jehož zápis se však nezachoval.[6]) Kdy zemřel, není známo, ale známe syny, které se svrchu psanou chotí svou splodil; jmenovali se *Jan*, *Ojíř*, *Břeněk* a *Ondřej*. Ti obdrželi s držitelem třetího dílu zápis na druhý díl od strýce svého Vácslava (r. 1440) a dosáhli tudíž polovice hradu. Máti jejich Eliška ještě dlouho potom žila a dosáhši r. 1461 znamenitého stáří zavadila v 150 kopách synu svému Břeňkovi věno své ve Lhotkách, Hořejším Nýrště, Petrovicích a lesích Dršteinských.[7]) Roku 1461 žili jen již Břeněk a Ojíř a tehda část svou prodali. Břeněk držel potom r. 1468 tvrz manskou Lhotu s příslušenstvím.

[1]) DD. 19. str. 42, archiv Třeboňský. [2]) Archiv č. III. 492. [3]) Archiv č. III. 247. [4]) V. Bezold Sigmund und die Reichskriege gegen die Husiten II. 86, 166. [5]) Paprocký o st. ryt. str. 41. [6]) Archiv č. III. 305, 505, popravčí kniha na str. 52 [7]) DD. 25. f. 36; archiv č. III. 570. Ojíř před r. 1446 někde zahynul.

Pajrek

Druhou třetinu držel *Vácslav z Janovic,* jenž v tichosti statky své spravoval, proto se také ve veřejných zápisech nevyskytuje. Roku 1440 zapsal v 150 kopách díl svůj na Pajreku, na vsích Petrovicích, Doršteinu (nedávno, tuším, založeném) a na Lhotě Prostřední a Zadní Rackovi, synu bratra svého Tomáše, a čtyřem svrchu řečeným synům Janovým. Roku 1446 byl již mrtev a tedy se napřed uvázali v dědictví jeho bratří Jan, Břeněk a Ondřej a r. 1447 tak i Racek učinil. Tím se rozdělení na třetiny proměnilo v rozdělení na polovici.[1])

Třetí část patřila *Tomáši z Janovic;* ten měl k manželství Elišku z Týnce, jíž věnoval r. 1419 na dílu svém v Prostřední a Zadní Lhotě a městečku Nýrsku.[2]) S ní zplodil syna *Racka,* jenž obdržel

Pajrek dnešního dne.

od strýce svého r. 1440 zápis na nápad po něm; potom se oženil s Barborou z Běšin, jíž r. 1454 na polovici hradu Pajreka, na dvoru poplužním, na městečku Nýrsku a vsích Vysoké Lhotě a Doršteině 250 kop věnoval.[3]) On konečně obě polovice zase spojil, neboť Břeněk a Ondřej díly své na Pajreku hradě, Doršteín ves celou, v Prostřední Lhotě 3 dvory kmecí pusté a Petrovice ves celou prodali r. 1461, 21. prosince *Rackovi z Pajreka* bratru svému strýčenému za 200 méně 20 kop,[4]) a podrželi si toliko část svou pustou Hořejšího Nýrska, ves celou Starou Lhotu, v Prostřední Lhotě dvory kmecí, v Zadních Lhotách huť a mlýn pustý, jež potom do r. 1489 Břeněk sám držel, bratra svého přečkav.[5]) Řečený Racek byl rozdílný od strýce svého taktéž řečeného, jenž na Ryžemberce seděl, ale, tuším, rovněž nepokojný jako on byl. Ale králi svému

[1]) DD. 61, str. 300; archiv č. III. 525. [2]) DD. 61, str. 224; archiv č. III. 492. [3]) DD. 61, str. 405. [4]) DD. 5, str. 102 61, str. 451. [5]) DD. 6. D 19, 62, str. 145. Prodal je r. 1489 Janovi z Klenového.

věrnost zachoval. Když se byli křižáci Bavorští v několika tisících mimo vědomí a vůli knížete Ludvíka sebrali a roku 1467 do Čech mezi Domažlice a Klatovy vtrhli, proti nim postavivše se rytíř Janovský (který?) s pomocníky královými a s Klatovskými i Domažlickými dne 22. září porazili je u Nýrska na hlavu, zabili pana Kyvolfa i zjímali jich do dvou tisíc, tak že bohatá kořisť nahradila hojně škody od nich spáchané.[1]) Který to Janovský byl, již se neví; možná, že Břeněk, možná, že Racek. Racek, jenž ještě r. 1468 žil, jsa hejtmanem v Klatovech, zemřel nedlouho po tom, zanechav vdovu Barboru z Běšína, jež věno své 250 kop na polovici hradu Pajreka s příslušenstvím prodala r. 1470 Mikuláši z Běšin.[2]) Syn po něm zůstal, ale jména jeho neznáme, domníváme se však, že se jmenoval jeden syn *Vácslav* a druhý *Jindřich*. Jeden z nich (snad Vácslav) dostal se r. 1472 do Bavorského zajetí. V červnu toho roku vtrhl do Čech jakýsi Prakendorfer, poddaný knížete Oty, zmocnil se Pajreka, vypálil hrad a syna Rackova jatého zavezl do Bavor. Věc ta způsobila u dvora Pražského rozhořčení. Král hned psal Klatovským, aby se ujali zajatého; ti pak o to dopsali dne 24. června knížeti Albrechtovi, aby se stala náprava, ale dověděli se z odpovědi jeho, že se od poddaných jeho žádná škoda nestala. Když pak r. 1481 povstala pře mezi Bavory a pány ze Šternberka o zaplacení nějakého dluhu, zabit jest v té rozepři „mladý pán z Pajrek",[3]) ale neznámo jest, který. Vácslav žil i potom a koupil r. 1497 ty vesnice, kteréž byl Břeněk Janovi z Klenového prodal.[4])

Po Bavorském vpádu zmocnili se někteří strýci Janovští panství a bez vůle a vědomí *Jindřicha z Pajreka* a bratra jeho, pravých dědiců, zboží manská prodávali, zanedbávajíce při tom léno od krále přijímati. Tuť Jindřich, který byl časně léno na Pajrek přijal, krále Vladislava prosil, aby mu nápad dal po těch, kteří prodávali bez povolení a potvrzení králova, a obdržel tak listem r. 1501, 5. února daným v Budíně. Následovalo ihned provolání dědin v obojím Nýrsku, Petrovicích a Staré Lhotě takových, které byly již v držení cizích rodů. Mnoho-li při tom Jindřich pořídil, není nám známo.[5]) Potom k manželství pojav Alžbětu z Nebílov a z Netunic jí r. 1504 na Pajreku hradu pustém, Nýrště městečku, Doršteině, Prostřední a Zadní Lhotě vesnicích pustých 100 kop věnoval.[6]) On byl poslední svého rodu na Pajrece, neboť r. 1512 o sv. Stanislavě prodal „zámek svuoj dědičný manský Peyrek" s celým panstvím *Jindřichovi Kostomlatskému z Vřesovic* za 125 kop a stal se r. 1530 cogmistrem nad děly krále Českého.[7]) Ačkoliv byl hrad r. 1504 následkem vpádu Bavorského pust, přece zase v ty doby byl opraven a obnoven a zůstal neporušen až do připojení svého k Bystřicku.

V nepokojných dobách r. 1518 a půtkách trvajících mezi Janovským a městy pustil se Jindřich se sousedem svým panem Heršteinským v boj a přechovával na svém hradě odpovědníky. Z té příčiny byv jat seděl více než rok v Daliborce a r. 1520 na hradě Pražském sťat jest; společníka jeho sťali za Daliborkou.[8]) Statek jeho všechen, jmenovitě Pajrek hrad s jeho příslušenstvím přišel na krále, protože týž Henrych odpovědníkem JMK. a království Českého byl, a nápad ten provolán jsa zároveň v Klatovech, udělen r. 1522 *Albrechtovi ze Šternberka* na Zelené hoře.[9]) Albrecht však v držení jeho se nedostal z těchto příčin: Jindřich pojav manželku Kateřinu z Dobrše, vdovu po panu z Vidhostic, obdržel po ní 500 fl. věna a připověděl jí obvěniti 1000 fl. uh., jakž vdovám obvěniti náleželo. Když tedy po smrti jeho vdova se o věno domlouvala před soudci zemskými, rozkázali ti, aby se v hrad Pajrek uvázala a jestliže by za to věno dosti nebylo a jací dluhové po něm k vyupomínání byli, aby je sobě vyupomínala. I uvázala se v Pajrek a držela jej do smrti. Když pak umřela, drželi jej synové její *Bohuslav* a *Podivín z Vidhostic* také do smrti svých, a po jejich smrti užívala ho Eva z Vidhostic, jako sestra těch bratří a přijala naň léno r. 1528.[10]) Bratr Jindřichův *Kryštof z Vřesovic* na Kostomlatech vyprosil si r. 1538 na králi Ferdinandovi znovu spravedlnosť a manství po n. Jindřichovi a obdržel ji s tou výminkou, aby povinnosť manskou zachovával a cožkoli Eva z Vidhostic na tom hradě má, aby jí spravil a úplně vyplatil. Hned potom také Evě z Vidhostic, jež se byla zatím za pána Chanovského z Dlouhé vsi provdala, dáno věděti, že jsou ty dědiny provolány.[11]) Ve při tím povstalé nalezl soud dvorský r. 1539, že má Eva zůstati v držení hradu, poněvadž dskami dvorskými prokázala, že jest jí na ten „statek zámku Peryku" léna podáno r. 1528, a od toho času vždy bez nářku v jeho držení byla.[12])

Eva vzdala roku 1541 právo své ke zboží Pajreckému synům svým *Petrovi* a *Adamovi z Dlouhé vsi*;[13]) ti měli s bratry svými *Jiříkem* a *Mauřicem* také Chanovice a Sviradice v držení. O všechny ty dědiny se asi roku 1547 podělili a Jiřík potom vše právo své na Chanovice a Sviradice, Hořejší Nýrsko a zámek Pajrek prodal *Adamovi*, bratru svému.[14]) Týž se potom vyskytuje po několik let jako samojediný

---

[1]) Palacký k t. r. [2]) DD. 5. str. 266. [3]) Říšský archiv Mnichovský. Také v majestátu r. 1501 se praví, „kterak před některými časy vzali sú Němci úkladem a lstí zámek Pajrek". [4]) DD. 62, str. 238. [5]) DD. 27. B 20, archiv č. VI. 587. DD. 17. f. 238. [6]) DD. 63, str. 42. [7]) DD. 62, str. 36; 63, str. 124—125, archiv gub. Kop. 3. Pajrek neměl děti a skrovné jmění jeho u sv. Jana v oboře zdědila Barbora, kuchařka jeho (Reg. kom. soudu). [8]) Staří letop. str. 442. [9]) DD. 17, str. 241. [10]) Reg. kom. soudu. [11]) DD. 27. F 2, registra královská. [12]) DD. 42. A 1. [13]) DD. 64, str. 144—145. [14]) DZ. 8. E 4.

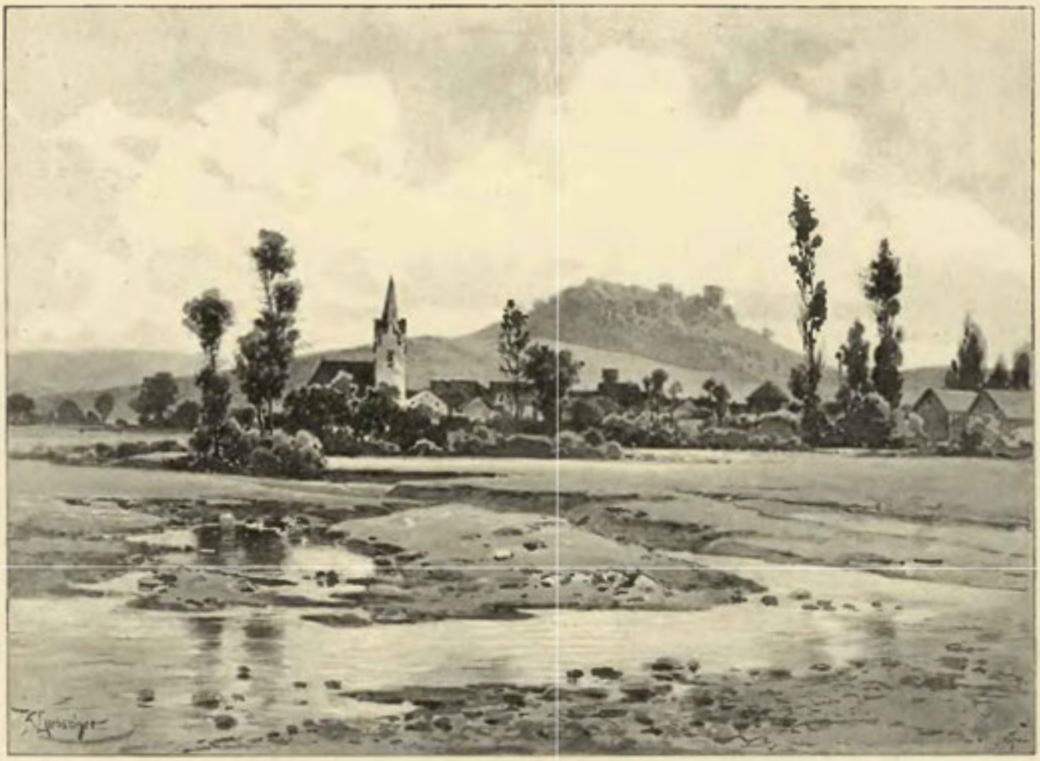
držitel Pajreka; než r. 1554 prodal zámek Pajrek se vším příslušenstvím, totiž městečko Hořejší Nýrsko, Tyrštein ves a v Protřední Lhotě 3 dvory kmecí *Janovi Kocovi z Dobrše* na *Bystřici* za 600 kop grošů českých. Téhož dne Koc králi učinil slib manský zbožím koupeným.[1]) Koc držel zboží to jako manství čtyři léta k Bystřicku, nic se o opravu starého sešlého hradu nestaraje; bezpochyby tu nikdo nebydlel a ponecháván jest docela spoustě. Roku 1556 popisuje se již jako pustý a že v něm žádného stavení není, že jsou k němu pěkné lesy a pustiny. Když tedy král Ferdinand dědictví to na prosbu Janovu r. 1558, 1. prosince ve dsky zemské jako dědictví zpupné vložil, uvádí se tam již „pustey zámek Peryk",[2]) kterýž od těch dob zůstal při Bystřicku.

Zříceninu s dvorem pod ní ležícím prodal r. 1796 kníže Karel Josef z Palmu a Gundelfingen vrchnímu Bystřickému Ant. Feldmanovi, a od těch dob zůstala v rukou soukromých.[3])

---

[1]) DD. 64, str. 254. [2]) DZ. 13. E 13, archiv guberní. [3]) Viz o tom Heber's Burgen I. 228—229.

Janovice a Klenový.

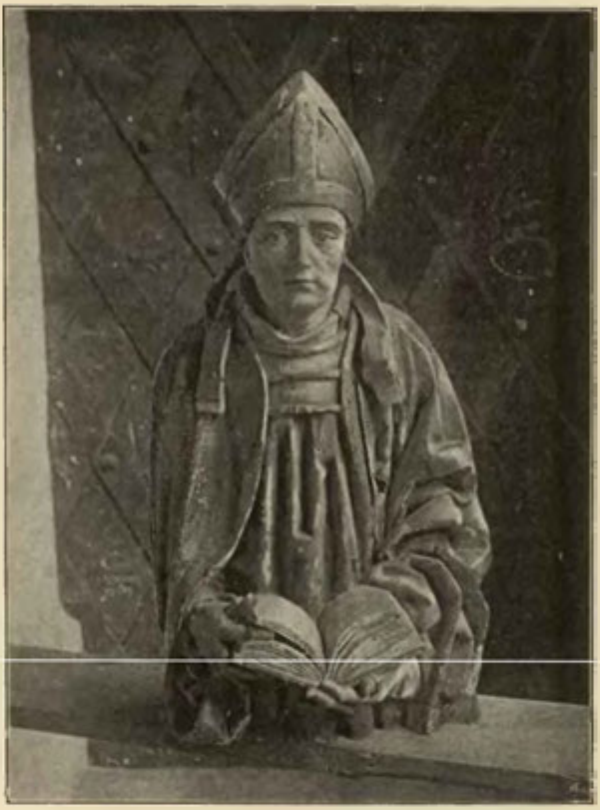
JANOVICE HRAD.

Uprostřed mezi Klatovy a Nýrskem leží městečko Janovice na kraji širokého údolí Úhlavy, která se tu v několik ramen rozděluje. Na způsob venkovských městeček, jichž hlavní živností jest zemědělství, obsahuje málo vysokých stavení, ale za to drahně domkův o přízemí. Asi uprostřed osady vypíná se starožitný kostel, naproti němu pak stával hrad, jemuž se nyní říká zámeček. Dobře ještě je viděti, jak se dělil na předhradí a hrad, také ještě se poznává, jak hrad byl zakládán. Rovné místo totiž při toku Úhlavy vyvoleno, pak vybráno do polokruhu země, aby povstal velmi široký příkop, ten pak vodou z řeky nadýmán, tak že se ho mohlo užívati jako rybníka a kromě toho byl hlavní pevností hradu. Země odtud vybraná nasypána potom uprostřed, aby všude bylo místo vyvýšené a suché (nynější hřbitov), potom všude na bocích postaveny hradby a na rozích zřízeny bašty, z nichž zbyl jediné spodek bašty při rohu západním. Tak povstalo hradiště zadního hradu. Kromě toho vyházena země z příkopu všude podlé něho a udělán val, kterýž lze posud stopovati. Z hradiště jest nyní hřbitov. V dílčích cedulích roku 1539 připomíná se tu veliká věž roku 1520 zbořená, stavení až k vysoké zdi, kdež bývala před tím železná vrata, sklep pod starým domem, vížka a jiné příležitosti. Po roce 1520 část ta nikdy pořádně postavena nebyla a spustla pak tak, že dlouhá léta byla prázdným místem. V bývalém předhradí stojí stavení jednopatrové, většinou ze starých zdí se skládající, kteréž se udrželo proto, poněvadž ode dávna sloužilo k hospodářským potřebám. Připomínají se tu r. 1539 dům

proti mlýnu (mlýn tu je posud), místo, kde maštale byly jízdných koní a vozníkův až do mostu, jako do městečka jedou, místo od tohoto mostu až do velkého příkopu, kdež bývaly pivovár a lázně atd. Od zadního hradu odděleno jest předhradí příkopem. Naproti hřbitovu jest bývalý dvůr, jenž byl emfyteuticky prodán.

V odhadu německém panství Dešenského r. 1729 popisuje se zámek zdejší takto: Rytířské sídlo Janovice jest hrubě spustlé, nachází se při hořejším vjezdu po levé ruce staré dřevěné stavení, v němž na ten čas šafář přebývá, po pravé ruce však jsou chlévy a nad nimi sýpka, dále sklepy hospodářské. Nad vjezdem dolejším jest světnice a dvě komory, pak vedlé toho kůlna prkenná na vozy. Řečené chlévy a sklepy hospodářské, jakož i stavení při dolním vjezdu jsou z kamene a šindelem pokryty, ale na stavení nad dolejším vjezdem jsou prejzy; to vše i s tím sklepem po straně se nacházejícím, kdež před časy sídlo rytířské (rozuměj nynější hřbitov) stávalo, pokládá se za 500 kop míš.[1])

Janovice povstaly teprve za doby křesťanské, jsouce založeny Janem v době, kdy se začal mýtiti hvozd pomezný, tedy dříve nikoliv než ve století třináctém. Osadu tu jakož i blízké okolí držel rod panský, zvaný z Janovic, již ve 14. století na tři pošlosti rozvětvený, z nichž seděla jedna na Janovicích, druhá na Pajrece a třetí na Klenovém; tito poslední psali se sice vždy z Klenového, ale přídavek „z Janovic", jehož v 16. století užívali, svědčí, že i oni se od Janovských odštěpili. Všechny tři větve nosily na štítě svém břevno vodorovné šachované. Předek jeden prvních dvou *Jan z Janovic* vyskytuje se roku 1290.[2]) Jakým způsobem se Janovice po smrti Janově králi dostaly, o tom jen domněnku pronésti můžeme. Zdá se, že Jan sám dětí neměl a že potomní Janovští od nějakého jeho bratra dílného pocházeli; v takovém případě statek jeho odumřelý padával na krále Jana, jenž proto Janovice hradem svým vlastním nazývá. Král Jan prodal zboží to roku 1327 věřiteli svému *Petrovi z Rožemberka*, totiž hrad Janovice s vesnicemi, tvrzemi, lesy atd., mlýny, lovy, čížbami, podacím, kromě toho také clo královské v městečku Nýrsku. Poněvadž však ještě zboží Janovské králi řádně přisouzeno nebylo, vymohl si opatrný Petr od krále téhož dne ještě jiný list, jímž vyznává král, že má zboží to v roce ode všech závad, zejména od nároků, které by příbuzní Janovi činili, sprostiti, kdyby se však tak nestalo, že má Petra v držení panství Vitorazského ponechati.[3]) Skutečně bylo právo královo k Janovicům jen na základech vratkých, a nedlouho po r. 1327 musil Petr Janovice postoupiti rodu dřevních držitelův a obdržel za to zástavou zboží Pištínské, jež se cenou svou Janovicům nevyrovnalo, tak že musil se král s Petrem opět r. 1334 smlouvati a jemu náhradou za peníze dlužné jiná zboží zastavovati.[4]) Držitelem zboží Janovského stal se nyní *Bohuslav z Janovic*, jenž žil ještě r. 1342.[5]) Asi v ten čas nacházíme zboží Petrovské v držení *Jana z Janovic* († r. 1360) a potom synů jeho *Příbíka* a *Jindřicha* (r. 1360); na Pajrece seděl *Něpr* odtudž (r. 1360) a Janovice držel *Racek z Janovic*. Tento po způsobu tehdejší šlechty postoupil

Ze zámecké kaple ve Švihově.

[1]) DZ. 160. F 5. [2]) Regesta II. 644—645. Srovnej Pam. archeol. X. 262. [3]) Pangerl, Urkundenbuch v. Goldenkron 85—86. [4]) Tamže. [5]) Reg. IV. 480.

hradu Janovic s městečkem císaři Karlovi, a přijal je od něho roku 1356, 5. října v městě Sulzbachu k manství ušlechtilému.[1]) Nacházíme potom Racka v letech 1358—1376 jakožto patrona kostela zdejšího[2]) a nedlouho potom zemřel. Tři synové jeho *Jan*, *Bohuslav* a *Smil* byli již r. 1366 zrostlí, tak že pomáhali otci svému při hospodaření na Janovicích; Bohuslav stal se r. 1367 farářem v Janovicích, ale zemřel již buď roku 1375 nebo 1376; ostatní dva bratří uvázali se v Janovice a v letech 1376—1402 sem faráře podávali.[3]) Ze starého seznamu berního dovídáme se, že patřily tehda k Janovicům vsi Ondřejovice, Rohozná a Kozlí (snad Kůzí[4]).

Od obou bratří se rozrodilo potomstvo. Smil se stal předkem *Ryžmberských z Janovic* skrze syny své Bohuslava, Racka, Janka a Půtu, a Janovi synové *Vilém*, *Bavor*, *Jan* a *Oldřich* drželi Janovice společně a sem r. 1404 nového faráře podávali.[5]) Vilém na místě bratří a Racek tolikéž na místě bratří darovali r. 1404, 8. října oltáři P. Marie v kostele Janovském 3 kopy platu v Janovicích a Blatech a dům ležící mezi kostelem a hradem Janovským s lukami a rolemi, jež od starodávna ke zvonictví zdejšímu patřívaly, desátky ze vsi Ondřejovic a konečně 10 měřic trojího obilí. Za to kněz oltářník povinen byl 4 mše za týden sloužiti a kněze zvoníka na svůj náklad vydržovati.[6]) Později se oddělili Racek a bratří jeho od strýcův ostatních, dostavše se v držení hradu Ryžemberka, v jehožto dějinách se ostatní jich osudy vypsané nacházejí. Ostatním bratřím zůstalo podací kostelní společně, ale o zboží samo se podělili; Vilém dostal polovici hradu (nebo tvrze, jak se nyní říkalo) a městečka, Bavor obdržel druhou polovici, ostatní dva dostali bezpochyby podíly na vesnicích nebo nějaké zboží mimo Janovice.

Vilém zemřel záhy a po r. 1405 se nepřipomíná. Díl jeho připadl *Přibě z Vřeskovic*,[7]) vdově po Hanušovi z Vildenfelsu, již byl snad Vilém jsoucí vdovou pojal. Táž paní měla od Hanuše syny *Jana* řeč. *Žofku*, *Hynka* a *Jindřicha z Vildenfelsu*,[8]) jež přijala na spolek dědictví svého v Janovicích; s nejstarším synem svým měla v l. 1412—1415 jeden hlas podací při kostele a oltáři zdejším.[9]) Ale potom prodali synové s mateří dědictví své Janovice, polovici tvrze, městečka, podací atd. *Oldřichovi z Janovic* (bratru Vilémovu) za 520 kop grošů.[10]) Trh ten vložen ve dsky r. 1419 dne 12. března, když byl Oldřich peníze trhové zaplatil; v skutku stal se již dříve, neboť již r. 1418 Oldřich na polovici městečka Janovic a na vsi Rohozné (již snad na svůj díl byl dostal) manželce své Bětce věnoval.[11])

Druhou polovici držel Bavor, ale podací kostelní a oltářní společně s bratřími svými vykonával. Splodiv s chotí svou Annou dva syny *Jana* a *Jindřicha*, zemřel r. 1415. Po smrti jeho zapsala vdova věno své synům svým a svatům svým Janovi a Oldřichovi, arci pro ten případ, kdyby synové její záhy zemříti měli.[12]) Nedlouho potom narodil se jí syn (r. 1416), jenž na křtu jméno *Bavor* obdržel. Aby také Anna ve věně svém opatřena byla, zapsal jí Oldřich na dotčené polovici 500 kop věna.[13]) Synové Annini byli všichni před počétím válek husitských pomřeli, a poněvadž i strýc jejich zemřel, stal se Oldřich jediným držitelem celého zboží Janovského a postaviv se potom na stranu pod jednou do Janovic r. 1423 katolického faráře podával,[14]) jenž však pro bouře tehdejší ani na svou faru uveden nebyl.

Soustředění veškerého zboží bylo Oldřichovi dobrou pomocí k nahromadění takové sumy, že za ni mohl koupiti zboží Bystřické. Připomíná se několikráte v jednáních soukromých tehdejšího věku.[15]) Roku 1450 utrpěl škodu na statcích svých; neboť když byli Češi z Klenového a Pajreka vpády činili do Bavorska, Bavoři za odvetu vtrhli na statky Oldřicha, jejich spojence. Pobrali mu dobytek, poplenili statky a spálili vsi Mileneč, Starý Láz a Ondřejovice se dvorem. Zemřel u vysokém stáří, zůstaviv vdovu Bětku, syny dva *Oldřicha* a *Bavora* a dceru Annu, která, tuším, v panenství zůstávala. Z věna svého postoupila Bětka r. 1464 200 kop synům svým a 100 kop dceři a zemřela r. 1465.[16]) Poněvadž Bavor také brzo zemřel, stal se Oldřich dědicem zboží Janovského i Bystřického a splodil s manželkou svou Jitkou z Nečtin dva syny *Jindřicha* a *Heřmana*. Nějaký čas stál Oldřich proti králi Jiřímu, drže se jednoty Zelenohorské, ale právě v ten čas, kdy král zemřel, podal se králi a na smlouvu přistoupil.[17]) Odbyv si v l. 1477—1479 půtku s Bavory, připomíná se naposled r. 1480.[18])

V držení obou zboží uvázal se nyní starší syn Jindřich, cítě však nedostatek zdraví zapsal na tvrzi a městečku Janovicích (r. 1483) dluh bratru svému, mateři a bratru svému jednobřišnému.[19]) Brzo potom zemřel a dědicem statkův obou stal se bratr jeho Heřman. Tento nedovedl tak dobře na zboží hospodařiti, jako předchůdcové jeho. Prodal r. 1496 zboží Bystřické a loupežnickým svým chováním byl by málem i o Janovice přišel. Heřman po způsobu pomezné šlechty v mladších letech býval ve službě

[1]) Archiv c. k. dvorský. [2]) Lib. conf. [3]) Lib. conf. III. C 18, VI. A 16. D 2. [4]) Emler, ein Bernaregister 8, 12. Slova „Janovicz opidum sororum Raczkonis“ obsahují patrně omyl, neboť má státi „filiorum“ na místě „sororum“. [5]) Lib. conf. VI E 14. Smilova snad choť byla Anežka, jejíž věno v Janovicích spadlo r. 1403 na krále; provolání jeho odpíral Vavřinec, komorník kraje Klatovského na místě synů Rackových. [6]) Lib. erect. VI. f. 429. [7]) Byla dcera Přibíkova (viz archiv č. III. 479). Roku 1409 již byla ovdověla, r. 1412 již byl Vilém mrtev a Přibka se připomíná jako „vidna de Vřeskovic“. [8]) Srovnej archiv č. I 530. [9]) Lib. conf. [10]) DD. 61, str. 222, archiv č. III. 492. [11]) Tamže C 1 a 3. str. 40. [12]) DD. 61. A 18. [13]) DD. 4. str. 8. [14]) Lib. conf. [15]) Viz na př. archiv č. III. 542. Jiné zápisy v Mnichově. [16]) DD. 5, str. 164, arch. č. III. 572. [17]) Arch. č. V. 316. [18]) Arch. říš. Mnichov. [19]) DD. 6, str. 16 a 25. C 14.

Bavorské, také otec a děd jeho Oldřich knížatům byli sloužili, vystoupiv pak z ní počítal si 600 zlatých roční služby za kolik let, nejen za sebe, nýbrž i za služby předků svých již od r. 1467 a znamenité peníze záškodní, což s úroky asi 15.000 fl. činilo. Když mu kníže Albrecht takové peníze zaplatiti nechtěl, začal pomeznou válku. V květnu r. 1501 učiněna jest mezi nimi smlouva skrze Zdeňka ze Šternberka a Otíka ze Stropčic, kteřížto psali dne 21. května do Bavor, že Janovský příměří až do sv. Vavřince do slunce západu (10. srpna) zachovávati chce. Od Zdeňka také byla prosba podána ke knížeti, aby svého záští proti Janovskému nechal až do budoucího sněmu. Aby se nepokoje podobné neopakovaly, přikázal král (16. srpna, tedy po vyjití příměří) všem obyvatelům kraje Plzenského, aby nikomu ze svých války ven ze země začínati nedali. Bylť se král o to sám staral, aby spor ten mírně rozřešen byl; skrze psaní králova věc ta u knížete na tom postavena a k tomu přivedena, že se on poddal, chtě o to s Janovským rozeznán býti. Proto i král (23. srpna) Heřmanovi všecko nepřátelství zapověděl a hrozil, kdyby všetečně a svévolně válku začal, že k hrdlu a statku jeho hleděti bude. [1])

Mezitím se byl Janovský na jinou stranu obrátil, neboť když se páni z Gutšteina na podzim roku 1501 k jiné pomezné válce strojili, přikázal se jim Janovský sám s 10 koni a 30 oděnci, což se jim tak líbilo, že mu slíbili pomáhati, kdyby zase válku s Bavorskem začíti měl; a k té také brzo došlo. Roku 1502, 25. července rokováno sice v Plzni mezi vyslanci Českými a Bavorskými po několik dní o pohledávkách Janovského, ale jednání to se brzo přerušilo pro velikou sumu, kterou Janovský na knížeti žádal a pro nedostatek plné moci poslů Bavorských. Janovský hned psal stížné listy po městech Českých, tak že mu od Pražan a jiných měst pomoc slíbena; města beztohoť se tehda ve stálém jitření vynacházela. Všude vytahovala se děla a Pražané prý 8000 mužů strojili do boje. Jestliže však si Janovský tím přátelství u měst vynašel, způsobil zase u panstva pohoršení, a na sjezdu Rábském (15. srpna) pro tu věc si mnozí do Janovského stěžovali. O válce samé v roce tomto se nic nedovídáme; jisto jest, že České roty jízdných i pěších přebíhaly přes hranice a co k Říši patřilo, plenily, Pražané někteří již v červnu byli psaním odpovědným do Cáhlova ohlásili císaři a poddaným jeho válku, činivše před tím Bavorsku i Pasovsku veliké škody. [2]) Zdali věci ty se při Janovského souvisí, není známo, on sám se snad ani neodvážil války, čekaje na slíbený příchod králův do země.

Roku 1503 o suchých dnech letničných jednáno na soudu zemském o spravedlnosti Janovského, ale k ničemu nedošlo. Téhož roku v červnu vypraveno z Čech poselství ke králi do Budína v příčině urovnání náboženských poměrů v Čechách. Když pak poslové věc svou byli vyřídili, tázal se s nimi král o věc Janovského, ale i tu nedocíleno konečného rozhodnutí, poněvadž většina pánů Janovskému přála a protivníci jejich proto se namáhali, aby věc ta zase odročena byla. Na nějaký čas věc usnula, ale r. 1505 v září vyslal kníže dva své úředníky Jindřicha Koce z Dobrše na Falkenšteině a Volfganga Rishaimera, aby v Praze se soudci zemskými jednali o Janovském; poslové ti vracejíce se zastavili na hradě Klenovém, kamž také Janovský přijev s nimi stoloval. Při jídle začal si Janovský stěžovati, že ve své věci ani u krále ani u knížete ke konci přijíti nemůže a mezi jinou řečí povídaje, že takto ke zkáze přijíti musí, hrozil, že učiní jako Jiřík Všerubský, t. j. že se ze země vyprodá a zemi odpoví. [3]) Bral také na silnicích a omylem jednou (r. 1508) i dva Rožemberské koně vzal. [4]) Zatím se mu přece podařilo získati si přízně královy, jenž slíbil Janovskému náhradu dáti a naproti Bavorským poslům r. 1509 v květnu do Prahy v té příčině poslaným tak se tvářil, jako by spravedlnosť Janovského sám svou osobou zastati chtěl. Ještě téhož roku na den 7. října volal k sobě král Vladislav Bavorské posly, aby s nimi o věci Janovského a mezích mezi Čechami a Bavorskem sporných jednal. [5]) Než i příštího roku ještě Janovský k penězům nepřišel a rozhněvav se nad dlouhým prodléváním r. 1511 králi se protivil, po čemž také Oldřich, syn jeho, odpověděl králi, ale brzo se s pomocníky svými dostal v zajetí Bavorů. Snad se to stalo, když Bavoři Janovice marně obléhali. Za to podařilo se Heřmanovi zajíti Matiáše Libáka z Radovesic, posla královského, když do Polsky jel, i s celým poselstvem; při tom si upřímného Libáka tak naklonil, že se tento u krále samého přimlouval, aby již Janovskému dosti učiněno bylo. I přišlo ke smlouvě, v níž slíbena Janovskému náhrada. Následek toho byly také čtyři majestáty královské (r. 1511, 14. června). Jedním král Heřmanovi vinu odpustil, druhým propuštěny mu Janovice z manství, třetím vysazeno mu clo v Janovicích a čtvrtým dány městečku trh téhodní ve čtvrtek a dva trhy výroční. [6]) Zdálo se nyní, že dlouhá ta nechuť ukončení svého dojde. Janovský však ještě téhož roku znovu králi odpověděl, poněvadž prý mu smlouva zdržena nebyla, a chystal se k odboji. Ale rázný Zdeněk z Rožmitála, nejvyšší purkrabě, hned měl vojsko pohotově, s nímž přilehl k Janovicům. Heřman obávaje se horších věcí utekl do Bavor, zůstaviv na hradě choť Markétu z Chříňova s dvěma synky a dcerkou. Příštího roku dobyli královští

---

[1]) Archiv c. I. 332—335. [2]) Palackého děje V. b. 46, Hist. sborník II. 351. [3]) Archiv říš. Mnichovský. [4]) Archiv Třeboň. [5]) Tamže. [6]) Museum Klatovské, Hist. sbor. II. 352. Náhrada se udává jednou 4000 kop a jinde 10.000 fl.

hradu, než paní Markétě s dětmi podařilo se v únoru utéci do města Štrubiny. [1]) Heřman tedy toho dovedl, že se stal psancem a ochrany vyhledával u bývalých svých nepřátel.

Po nějaký čas nebylo o Janovském mnoho slyšeti; nejednal veřejně, nýbrž kradí. Tak na př. r. 1515 polapen v Roudnici lotr, který pravil, že byl ho Janovský na to navedl, aby město zapálil. [2]) On sám nebyl v zemi, ale manželka jeho vrátila se do Čech, bydlila v Janovicích a tu hospodařila. Jednáno znova o smlouvu s Heřmanem a dán mu glejt na hrad Pražský (r. 1515), ale jednání se rozbilo o to, že žádal Heřman, aby mu byly navráceny Janovice a všechny škody nahrazeny. [3]) Heřman mezi tím přebýval za lesem. Ochranu měl zejména od paní Veispracharové, která také nepokojné zemany z Čech přechovávala. Jednou však Janovský služebníky její sehnal s hradu Landsee, sám jej držel a ani paní na něj pustiti nechtěl. Paní sebrala sedláky a dobývala ho, ale nemohla ho dobyti. Tedy táhla do druhého zámku nedalekého a když dověděla se, že jeden služebník Janovského sešel v noci fortnou do vesnice, dala ho jíti a tu přezvěděla, že jest fortna otevřena. Tou tedy lidi své pustila na zámek a jej opanovala. Janovský spustiv se s hradby zachoval si život a svobodu, ale vše ostatní tam nechati musil. [4]) Mezi tím také syn jeho Oldřich z vězení propuštěn byl a oba v Čechách tvrze, dvory a vesnice pánům a zemanům pálili.

Ze zámecké kaple ve Švihově.

Sněm roku 1518 v Praze shromážděný dal jim glejt svobodný až do 20 osob a jmenováni ze všech tří stavů, kteří by s nimi jednali o stížnostech jejich; [5]) jednání to nevedlo ke konci a poněvadž si Janovský zbujněji počínal než před tím, líbilo se sněmu roku 1519 v březnu svolanému rázněji zakročiti. Na hlavu obou Janovských vypsána cena pěti set kop míšenských na každého a uznáno, že zemanům od nich jatým a za výplatek propuštěným měla z důchodův zemských dána býti náhrada. I chtěla tomu náhoda, že byl v srpnu téhož roku od Klatovských jat; ale měšťané nenakládali s ním jako s nepřítelem a bylo potřebí dlouhého jednání a mnohých hrozeb od zemského soudu, až ho přivedli do Starého města Pražského, kdež potom sami hlídali ho tak, že jim ušel i s hlídači svými. Nelze nedomýšleti se, že Janovský, jako úhlavní nepřítel ne městského stavu, ale nejvyšších úředníkův a soudců zemských, objevil jak Klatovským tak Pražanům, kde přední té doby škůdcové měst mezi zemany mívali stanoviska i útočiště svá; zvláště, tuším, odkryl jim, co vše dálo se na jeho bývalé tvrzi, kterou držel po něm *Petr Suda* z *Řenec,* stavem sice rytíř, ale povahou zloděj schytralý a podlý, anobrž, jakž později říkáno, všech zlodějů mistr a kníže. Již na prvním sněmě r. 1520, potom pak na všech pozdějších bývaly řeči o žalobách stavu městského naň, jakožto předního podporovatele všech škůdců městských; ale stavové panský a rytířský nedali mu, jako dobrému člověku, v ničem ublížiti, a u zemského soudu nebylo pomoci. A přece Suda a jeho tovaryši statky měšťanů na svobodných královských silnicích brali a majíce z toho kratochvíli a posměch okolo měst objížděli, zda by koho pobiti neb obloupiti mohli, jiní pak urození ty loupežníky, vrahy a zloděje

[1]) Archiv říšský Mnichovský. [2]) Staří letop. 384. [3]) Historický Sborník 353—354. [4]) Archiv Třeboňský. [5]) Staří letop. 384, 423, Palacký 348.

na svá obydlí přijímali, jim rady dávali, koni, penězi a sluhami svými je zakládali. Takoví „královské komory zloději“ a jiní výtržní lidé Čech i jiných zemí přechovávání jsou na Janovicích i s kořistí sebranou a oukladové, o kterých Suda dobře věděl, odtud jsou se šikovali.

Když města královská zmařenu viděla naději svou, že královým příjezdem a uvázáním se ve vládu věci jich dojdou náležitého opatření, sešla se dne 9. října ke společné poradě v Praze; zde zavázali se sobě bratrsky ku pomoci, hrdly i statky, a slíbili neopouštěti jeden druhého, ale konati sami právo a spravedlnosť proti nepřátelům a škůdcům zemským. Dne 23. října ustrojena válečná výprava proti škůdcům a několik tvrzí potom v Prachensku vypáleno a sbořeno. Hlavní však podniknutí směřovalo proti Janovicům a Sudovi. Kancléř český Ladislav ze Šternberka hlásil se sice ke Klatovským žádaje jich, aby Sudu „služebníka jeho“ [1]) neměli v tom domnění zlém, než že jen samým domněním se hryzli, že chce Janovice k ruce své ujíti (a to pro nic jiného, než že se obával, aby ho neoblehli) a jestliže by toho učiniti nechtěli, že by Sudy opustiti nechtěl. Ale měšťané si toho nehleděli. V neděli dne 4. listopadu, když právě mnoho zemanstva okolí sjelo se bylo do Janovic na posvícení, Klatovští, Stříbrští a Plzeňští náhle valným vojskem obklíčili je a jali se jich dobývati. Hned psal švakr Sudův Aleš ze Sobětic (7. listopadu) panu Petrovi z Rožemberka a jiným pánům, aby Sudy neopouštěli. Odpověděl pán, že lidem svým kázal býti pohotově vojensky a když pořádně obeslán bude, vytáhne.[2]) Brzy potom (9. listopadu) přitáhlo městům z Prahy 500 jízdných, 800 pěších a 44 vozů na pomoc. Dobývání protahovalo se, jakkoli silně z děl hojných do tvrze stříleno, poněvadž obležení bránili se zoufale. Hluk o tom roznesl se rychle nejen po celé zemi, ale i za hranicemi, a budil náruživosti strannické všude. Někteří hrozili a nic nedělali, ale kancléř Ladislav vytáhl do pole, ku pomoci své volaje nejbohatší pány ze západních Čech, aby obránil služebníka svého prý před násilím od měst jemu činěným; ale když obsílal na Velhartice zemany z krajin okolních, mnozí odepřeli mu pomoci nechtíce prý ani chváliti ani podporovati obyčejů Sudových. Za to však lid sedlský z blízka a z daleka hrnul se k vojsku městskému, domnívaje se, že to půjde nyní na pány, v počtu takovém, že až uvodil hejtmany městské v rozpaky. Ladislav opuštěn byv od větší části svých pomocníků, požádal o sjezd obou stran, každé v počtu jen 100 branných, a o mírné rokování, pro kteréž i uzavřeno bylo příměří na tři dni. Volf Dobrohost z Ronšperka a Vilím Kfelíř jako hejtmanové krajští jeli do Klatov (před 13. listop.) a tu s Pražany a městy mluvili, předkládajíce jim krále, řád a právo. Podávali se jim, že se o to postarají, aby zhoubcové jim vydáni byli jako hejtmanům a Sudu zavážou, aby stál před králem, ale města se tím nespokojila. Proti tomu zase hejtmanové nedbali těch, kteří je nutili, aby hnuli celým krajem a proti městům. Když nedocíleno narovnání a dobyvatelé připravovali se k útoku valnému, obležení vzdali se na milosť a nemilosť dne 19. listopadu. Sudovi bylo se mezi tím podařilo v noci utéci se sedmi tovaryši

Ze zámecké kaple ve Švihově.

[1]) Archiv č. II. 149. [2]) Světeckého Paměti I. 699—700.

z tvrze, čili jak psal, „milý pán Buoh pomohl skrze mé nepřátely"; z jatých zemanů propuštěni jsou na svobodu pan Prostiborský s rodinou i jiní, kteří nebyli známi jako nepřátelé měst, a uvězněno jen 16 osob na Klatovech, mezi nimi matka, manželka a dítky Sudovy. Poselství mezi tím od krále přišlé k oběma stranám zamezilo další vedení války. Na tvrzi nalezená psaní a zboží poskytla měšťanům potřebné jistiny dosti na důkaz úkladů proti nim strojených. Janovice dány v požeh a obořeny, při čemž nalezeny peníze a skvosty, které tam Suda choval (23. listopadu), a vojsko Pražské vrátilo se 26. listopadu r. 1520 zase domů. Zajatí zemané jmíni nejprv u vězení v Klatovech, a potom z Klatov přivezli je do Prahy a rozsázeli je různo. Mezi zajatými nacházel se také jeden odpovědník pánů Vídeňských, na kteréhož naložili do dvou tisíc (t. j. tolik peněz naložili, aby jej chytili); toho také do Prahy přivezli a sťali jej r. 1521 před květnou nedělí za Horskou branou. [1])

Petr Suda stal se jako někdy Herostrat velmi slovutnou osobou v zemi; po celý rok nemluvilo se téměř než o něm. Ještě před koncem r. 1520 přimlouval se sám přední pán český Petr z Rožemberka jak u Klatovských tak i u Pražan o propuštění rodiny jeho z vězení; Pražané odpověděli, že by pánovi rádi byli povolni, ale že neměli té moci, aby sami o sobě bez vědomí a vůle měst ostatních rozhodovali o vězněch společných; ale že brzy sjedou se města dohromady zase, jimž prý věc ta předložena bude. Sjezd takový stal se dne 6. ledna r. 1521 a psáno jest králi velmi důtklivě o potřebě, aby přijda do země bez meškání zavedl v ní nový pořádek věcí, jehožto nedostatkem omlouváno vše, co posléze stalo se bylo mimořádného. Zemané jatí na tvrzích dobytých tázáni byvše ostře a shledáni u vině jako zemští škůdcové popraveni katem dne 11. ledna v počtu sedmi osob.

Z Bechyně, sídla páně kancléřova, psal Petr Suda (r. 1521, 13. ledna) Hynkovi Bořitě z Martinic, královskému maršálku, „jaká se mu moc stala od Pražan a od jiných měst, že jsou mu násilím tvrz odňali a moc i oheň v mírné a pokojné zemi pod řádem a pod právem pustili na jeho statek a k tomu manželku a dítky i jiné dobré lidi na Janovicích zjímali." Protož jej prosil jako toho, který drží místo nejvyššího purkrabí, aby ke čtyřem nedělím obeslal ta města, od kterých se ta věc stala, až by Sudovi právo pro ni a puštění ohně na nich dopomoženo bylo. Pan Bořita za tou příčinou obeslal všecky nejvyšší úředníky a soudce zemské na hrad Pražský ke dni 1. února, města pak ke spravení sebe před nimi ke dni 4. února. Pražané však a města poslali pánům svůj otevřený list dne 4. února daný a brzy také tiskem vůbec rozhlášený, jímž odpověděli na žaloby Sudovy obšírně odkrývajíce všecky jeho i tovaryšův a pomocníků jeho nešlechetnosť, končíce, že páni budou míti s nimi větší žádosť obecného dobrého a cti království tohoto a svornosti všech stavů, nežli aby zbytečně litovati chtěli příhody několika výtržných osob, při čemž teprve jistá a pravá škoda komoře královské, království a stavům státi se mohla a musila. Nicméně o suchých dnech postních (20. února) Albrecht Rendl z Úšavy, řečník u soudu zemského, nerozmýšlel se prováděti u soudu zemského žalobu na Klatovské, kterak oni s jinými městy připravili Petra Sudu o statek, proti řádu prý a právu bez jeho viny. Postaviv se však proti němu před soudem jiný neméně známý řečník M. Jan Pašek z Vratu, jal se ho viniti, že prý se všem třem stavům zle zachoval a nade všemi zradil. Když takto počali oba hádati se a pře sama přenesena jest na pole pouhých osobností, až prý řečníky oba páni okřiknouti musili, nebylo divu, že tím nedopomoženo právu. Po nějakém čase sešel se veliký počet panstva a rytířstva na hrad Pražský 19. března ku poradě, co a jak by počíti měli na pokoření měst a na potrestání pychu nad Petrem Sudou a jinými zemany dokázaného. Uzavřeno požádati krále o iniciativu ve směru tom a teprv kdyby jí odepřel, sebrati potřebný k tomu počet vojska. Pan nejvyšší purkrabě Lev dne 22. dubna po všech krajích nařizoval opět veřejnou hotovosť a potom 6. máje poháněl Klatovských a Táborských, aby v suché dni letničné (22. máje) stáli před ním a úřadem jeho na hradě Pražském a spravili se všeho toho, co jim Petr Suda i jiní urození lidé za vinu dávati budou. Ale král Ludvík již 4. máje z Budína rozeslal byl do Čech rozkazy přísné, aby tenkráte všichni soudové a všecka vedení práva zastavena i odložena byla až do času sv. Jeronýma (30. září, r. 1521), neboť chtěl král po svém příjezdu do Čech oběma stranám po spravedlnosti učiniti. Ale jiné mnohé a vážnější věci dobrého království se dotýkající byly toho příčinou, že věc ta poodložena. [2])

Mezi tím proti Janovskému válčeno. Dva z jeho pomocníků Heršteinský a Koštomlatský jati a r. 1520 na hradě Pražském sťati. Janovský pak z Popumhauzu posílal pohrůžné listy svým nepřátelům, nebo vpadal do Čech a plenil jejich statky. Největší škody činil r. 1522. Jana Ježovského z Lub oblehl dne 1. září, když vše obilí sklidil a do stodol svezl, spálil mu, maje 40 pěších, dvůr, stodoly a chlévy a pak tvrz jeho zapálil. Když všudy hořelo, stříleli k Ježovskému, tak že spustiv se po tenetě ledva ušel. Shořelo mu 80 kop na groších, obilí a dobytka za 600 kop, ženě jeho klénotů za 150 kop a čeledi

[1]) Staří letopisové str. 423, 444, 448; Palackého děje 374—380, archiv Třeboňský. [2]) Palackého děje 380—382.

za 40 kop. Po dvou nedělích dobral Ježovskému ostatek dobytka a k tomu pověděl, aby jel do Prahy a žaloval. Burjana Fremuta přepadl v noci a pobral mu, co si v mladosti vysloužil. [1]) Mnoho pomáhalo Janovskému, že se přidal na stranu stavu městského a tedy ty hubil, kteréž i města za odpůrce své pokládala, zejména viněni Klatovští, že ho podporovali. Ustavičné žaloby popálených a ochuzených obyvatelův a touha po pokoji způsobily, že se s Janovským znovu jednalo o smlouvu, než protahovalo se to jednání dlouho, nežli přišlo k dohodnutí.

Také s Petrem Sudou učiněno narovnání. Král Ludvík zajisté roku 1523 dal vložiti ve dsky zemské zápis, jímž Sudu na poctivosti opatřil, že co jest vzniklo mezi ním a stavem městským, jemu k újmě nemá býti; [2]) smlouva pak, jíž se mu měla náhrada za jeho škodu státi, učiněna jest téhož roku 16. března. Suda se zavázal, že Janovice a tvrz Veselí, kterouž k nim byl přikoupil, králi v moc dá a ve dsky zemské vložiti slíbil; co se pak dotýče té škody, která se mu od stavu městského stala, ta aby v nic obrácena byla. Naproti tomu obdržel od krále statek Zdechovice, ujatý po Václavovi Loreckém ze Lkouše, beze všech závad v 3250 kopách českých. Tak konečně Suda skorem jen prospěch vytěžil a pomohl si nyní i k penězům, za něž několik statků v okolí Zdechovském skoupil. Potomci jeho se v téže krajině až do třicetileté války udrželi.

Ssutí nebo vybavení Janovic stalo se jen z té příčiny, že se měly zase navrátiti Heřmanovi. S tímto zajisté a synem jeho Oldřichem jednáno již od počátku r. 1523, pak ke konci června dán jim svobodný průvod, aby mohli přijíti na hrad Pražský a tu své věci jednati. Pak před sv. Bartolomějem kníže Karel Minstrberský jakožto hejtman království odevzdal Janovice Oldřichovi prozatím jen jako správci, aby k důchodům přihlédal, když několik dní před tím se bylo stalo ujednání o tom, jaká se má státi náhrada Janovskému. Ujednání ta pak pojata do majestátu krále Ludvíka (r. 1524, 11. listopadu). Král předně Heřmanovi a všem jeho společníkům vinu odpustil, více mu daroval tvrz a městečko Janovice s příslušenstvím a zboží Veselské Sudou přikoupené s takovou ještě milostí, že co posud manského bylo, uvedeno bude nyní v dědictví zpupné. Jiné milosti králem udělené byly tyto: Městečku Janovicím udělil král svobodný trh každý týden, a to ve čtvrtek, a naň aby každý člověk masa, chleby, sůl, koření, sukna, plátna a jiné všelijaké věci k lidským potřebám náležející svobodně vézti mohl, nad to výroční trh na den všech svatých. Také obdržel Heřman svobodu, aby mohl v lesích řečených Království dříví sekati a bráti ke stavení i pálení, ale nic prodávati nesměl, též tudíž zvěř honiti ku potřebě své. Král mu vysadil také clo v Janovicích od formanů, pak z volův a dobytků. Poněvadž tvrz Janovice zkažena ve válkách a na ní mnoho zbořeno bylo, též rybníky skopány byly a jiné mnohé škody se na statku staly, poručil mu král na opravu těch škod 2500 kop míšenských z komory své vydati. [3]) Janovské, kteří těmito běhy válečnými nyní mnoho zkoušeli, odměnil Heřman tím, že jim dal r. 1530 svobodu, aby o statcích svých říditi a práva Klatovského užívati mohli. [4])

Několik let potom ještě Heřman Janovice v pokoji držel, stavení některá na tvrzi zase k bydlení připraviv, a kdysi před r. 1536 u vysokém stáří zemřel. [5]) S manželkou svou Markétou z Chříňova byl splodil 5 synův *Oldřicha*, *Smila*, *Viléma*, *Jiříka* a *Jindřicha*, kteří se r. 1539 dne 7. července o veškeré zboží otcovské podělili, při čemž dostal nejstarší syn Oldřich za svou práci dům v Praze dědičně a k tomu za díl svůj zboží Petrovské a Spolské. Druhý syn Smil dostal zboží Sohostovské. Mezi ostatní tři bratří rozděleno jest rovným dílem zboží Janovské. Vilémovi se dostal třetí díl tvrze, dvoru poplužného, díl městečka a dvory kmecí v Rohozné, Jiřík obdržel tolikéž třetinu tvrze, dvoru, městečka s částí vsi Rohozna, a zbývající třetinu vyvolil si nejmladší syn Jindřich. Věže zbořené ve tvrzi i také kamene, který v ní a okolo ní byl, všichni tři bratří užiti mohli, a kdyby chtěli věž znova postaviti, měli to na náklad rovný a společný učiniti a arci potom věže společně užívati. Co se týče kamene toho, který v příkopech okolo tvrze a předhradí byl, o tom smluveno, aby to každý ke svému dílu sobě k užitku vzal. Příkopu okolo tvrze jen díl první a druhý (neznámo nám čí?) užívati mohli, totiž ryby všelijaké, než jináče všechny tři díly ku potřebě též tvrze téhož příkopu užiti mohli. [6]) Zboží Veselské zůstalo ve společnosti a teprv r. 1543 prodali je ostatní bratří bratru svému Jiříkovi. [7])

Vilém, držitel jednoho dílu (podlé Balbína r. 1489 narozený, † r. 1562), prodal díl svůj *Markétě z Kokolína*, manželce někdy Zikmunda Vojslavického z Jemničky, [8]) vystěhoval se potom dokonce z Čech a usadil se ve Virtembersku, kdež velice vážen jsa pro způsobilosť svou vojenskou celý ostatní život strávil a potomky zůstavil, kteří se ještě za doby války třicetileté připomínají. Po smrti Markétině dostala se tato část Janovic dceři její Evě z Jemničky, provdané za pana Jindřicha Janovského, ta pak r. 1574

---

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 42. L 7. [3]) DZ. 42. G 27. DD. 67. f. 20, Hist. sbor. II. str. 356—359. [4]) Mus. Klatovské. [5]) Reg. pűh. kom. soudu 1535. K 6. [6]) DZ. 42. K 29—L 11. [7]) DZ. 4. B 29. [8]) Tamže.

poručila v Janovicích třetí díl tvrze, dvoru, městečka a panství s dílem ve vsi Rohozně *Janovi mladšímu* a *Jiříkovi* bratřím *Janovským* z *Janovic*, synům svým.[1])

Děje druhého dílu, jejž obdržel Jiřík, zároveň držitel tvrze Veselské, dostatečně se zachovanými zápisy nevysvětlují. Jiřík byv dvakráte ženat zemřel před r. 1556 a poručenství nad sirotky nezletilými po něm zůstalými ujali bratří jeho Oldřich, Smil a Jindřich.[2]) Synové tito, *Jan starší* a *Jakub*, nedrželi v Janovicích nic více než polovici rybníka nového pod Janovici, kterouž prodali r. 1567 strýci svému Jindřichovi.[3]) Tento zajisté, jak pozdější zápisy ukazují, nacházel se také v držení této třetiny a nabyl jí bezpochyby nějakým prodejem, jehož zápis ve dsky zemské nevešel.[4])

Na třetím díle seděl Jindřich Janovský (nar. asi r. 1497), muž zdraví nevšedního, jenž se vzácného věku 93 let dočkal. Ten pojal k manželství Evu z Jemničky, v dějinách prvního dílu připomenutou, jíž na třetině zboží svého Janovského 250 kop věnoval.[5]) Dobře uměl šetřiti a zboží okolních drahně kupoval. Roku 1567 nabyl polovice Petrovíček s polovicí velikého rybníka u Janovic, od strýce svého Oldřicha nabyl koupí r. 1581 rybníka prostředního nad rybníkem Pastvištným[6]) a v neznámé době získal také třetinu Janovic, kteráž náležela někdy Jiříkovi, bratru jeho; a poněvadž choť jeho Eva držela třetí díl Janovic, dostaly se synům jejím dědictvím celé Janovice. Kromě dvou synů splodil několik dcer, z nichž se dostala Marjana (zemřela roku 1587) Jiříkovi Harantovi z Polžic na Klenovém[7]) a Magdaléna Volfovi Gothartovi z Perglasu. Hned po smrti Jindřichově rozdělili se synové jeho o statek Janovský, tak že obdržel každý jeden z dvou domů, které byly na předhradí a k tomu jisté příležitosti, polovici Petrovic, polovici městečka Janovic a k tomu jisté vesnice. Tvrz starou (nynější hřbitov), která zůstávala zbořena, ponechali si v nerozdílu. Oba pak u císaře Rudolfa II. si vyprosili, že městečku svobody dané někdy králem Vladislavem potvrdil.[8]) Starší bratr *Jan mladší* (ale před smrtí starší řečený) byl ženat napřed s Kateřinou z Ryžemberka, s níž se dostal v držení zboží Nedanického; od ní se mu narodily děti *Jindřich* a *Eva* r. 1596 již zletilí a *Kryštof* na ten čas nezletilý; ti všichni prodali zboží Nedanické po smrti mateřině zděděné (r. 1596) strýci Janovi staršímu. Potom pojal Jan druhou manželku Krystynu Černínku z Chuděnic. Od té pošli synové *Drslav*, *Štěpán* a *Diviš*. I po prodání Nedanic zůstalo pro všechny děti dědictví dosti hojné, neboť Jan byl po strýci svém Rackovi ves Ondřejovice s dvorem popl. slove Stunovský, vsi Petrovice, Blata a Lhotku zdědil. Když Jan zemřel, nebyl již syn Jindřich na živě a nejmladší dva synové ještě let svých neměli, pročež nařízeni jsou soudem zemským jistí pánové, aby statek jejich, poněvadž se nesnadno děliti dal, prodali; ti pak učinili roku 1610 dne 2. listopadu smlouvu s Jiříkem Janovským a prodali mu řečenou polovici zboží Janovského a vsi po n. Rackovi zděděné za 26.000 kop míšenských.[9]) Sirotci potom jako by byli zapadli. Kryštof držel Sohostov a měl podlé genealogie Balbínovy syna Fridricha, jenž v mladých

Ze zámecké kaple ve Švihově.

[1]) DZ. 18. G 22. [2]) DZ. 2. H 21. [3]) DZ. 58. G 14. [4]) Ještě r. 1581 psal se Jan starší seděním v Janovicích (DZ. 21. F 17). [5]) DZ. 1. B 17. [6]) DZ. 21. F 24. [7]) Mittheilungen XII. 275. [8]) Mus. Klatov. [9]) DZ. 184. E 1. Vloženo 1611 v úterý po sv. Havle (DZ. 135. L 22).

letech zemřel. O Štěpánovi, jenž byl člověk násilné povahy, nějaký čas se po Plzensku chvalně nemluvilo. Týž r. 1613 na den Mlaďátek v městě Janovicích Jana Jindřicha z Polžic rapírem bodenou ranou pod prsy uhodil, naskrze probodl a tím probodením zavraždil. Boje se kázně u soudu zemského přistoupiti musel s příbuznými zavražděného ke smlouvě učiněné r. 1616, jíž mu uloženo odebrati se do Daliborky a tu čtyři téhodny zůstati takovým způsobem, že přes práh překročiti nesměl, také mu zakázáno do roka zbraň při sobě nositi.[1])

O Jiříkovi, držiteli druhého dílu a bratru Janovu není nic jiného známo, než že roku 1610 díl někdy Janův a několik vesnic více přikoupil a tak se zase pánem celé tvrze stal. Dočkal se ještě stavovského povstání, za něhož stavy odbojné podporoval berně jim dávaje; za tou příčinou vynesen nad ním nález, aby statek svůj všechen v manství a pod léno uvedl. Že nález ten hned proveden nebyl, toho příčinou byla smrť Jiříkova. Syn a dědic po něm zůstalý *Jan Jindřich* přijal r. 1626 léno na tvrz a městečko Janovice s příslušenstvím.[2]) Statek ten byl tehda již valně ztenčen, neboť kromě Janovic počítaly se k němu toliko vsi Rohozno, Ondřejovice a díl Spůle. Oženiv se Jan Jindřich s Mandalénou Kryzeldou z Perglasu splodil dva syny *Jiříka Gotharta* na rozumu nedostatečného a *Oldřicha Viléma*, mladíka chatrného zdraví, a dceru Evu Barboru. Fysicky jsa seslaben, jako celá tato pošlosť, záhy zemřel, zůstaviv vdovu a řečené dítky, jichž se ujal Vilém z Klenového a z Janovic, císařský rada, a také jménem jich r. 1634 přísahu manskou na statek Janovský učinil.[3])

Poněvadž r. 1649 statek Janovský k vůli propuštění z manství odhadnut byl a při tom se našlo, že pro množství dluhů udržeti se nemůže, potvrdili oba bratří výsady městečka Janovic to uvažujíce, že od některého sta let v poddanství zůstávalo a mnohými od r. 1618 neřestmi s přátelským i nepřátelským sužováním stíženo bylo.[4]) Když pak po smrti Oldřichově Jiří sám týž statek spravovati nemohl, dán za opatrovníka Jan Vilém Chanovský z Dlouhévsi, manžel již řečené Evy Barbory. Ten vzal tím na sebe úkol přetěžký; statek byl valně zadlužen a nesnadno tudíž bylo na něm hospodařiti; dobře nahlížel Chanovský, že by bylo lépe statek prodati, a za tou příčinou žádal, aby z manství propuštěn a v dědictví zpupné uveden byl. Žádosti jeho vyhověno r. 1670, 15. listopadu, poněvadž se našlo, že bylo na manství více dluhů nežli cena jeho obnášela. Potom nařízeni jsou ze soudu zemského jistí páni, kteří statek odhádali a po kupci se ohlíželi. Nabídl se tehda arcibiskup Pražský *Matouš Ferdinand Zoubek* z *Bílenberka* a koupil Janovice r. 1674 k nadání biskupství Klatovského, jež se mělo zříditi. Statek obsahoval tvrz starodávným dílem ode dřeva a dílem od kamene vystavěnou, pivovár, dvůr podací, městečko, ves Ondřejovice se dvorem a ves Rohoznou.[5]) Nový držitel se zboží koupenému dlouho netěšil, neboť již příštího roku dne 29. dubna zemřel, a poněvadž ze zřízení biskupství sešlo, prodán statek Janovský r. 1683 *Vilémovi Albrechtovi Krakovskému* hraběti z *Kolovrat*.[6]) Od pánů z Kolovrat připojeny Janovice k panství Dešenskému, kteréž pak hrabě Prokop *Karlovi Jozefovi* říšskému hraběti z *Palmu* a pánu na Bystřici prodal.[7]) Za hrabat z Palmu užíváno příkopu, z něhož se pustý pahrbek hradu s okrouhlými jeho rohy zdvihal, jako rybníku. Roku 1788 byly na hradišti ještě silné a hrubé zdi a prostranné sklepy; ale tehda koupila Janovská obec pahrbek ten od vrchnosti, odklidila zdivo a zřídila tu hřbitov. Příkop pak mlynář koupil a vysušiv na louku obrátil.

---

[1]) DZ. 189. E 24. [2]) DD. 7, str. 32, Bílek, děje konf. [3]) DD. 68. f. 49. [4]) Mus. Klatovské. [5]) DZ. 391. H 2. Bílek, děje konf. [6]) DZ. 409. K 3. [7]) DZ. 593. A 3.

OPÁLKA HRAD.

Do zeleného lučného údolí, které se od městečka Strážova k Janovicům táhne, vybíhá ostroh z výšiny západní, nepříliš se nade dnem údolí zdvihaje, ale přece tolik, že mu vévodí. Na ostrohu tom stojí kromě dvoru poplužného mezi stromovím starý zámek Opálka. Ačkoli tu málo jest, co by na středověk upomínalo, přece z polohy a z podání starších osob lze rozeznati, že tu bylo kromě starého hradu ještě předhradí, které sahalo až ke kapli svaté Anny při dvoře stojící a také objímalo místo, na němž nyní senník v nově vystavený stojí. Podlé toho bylo předhradí někdy hrazené, ale již od let, co hradby za své vzaly, otevřené, do čtyřhranu založeno. Z větší části obráceno jest nyní na sad a jest o něco nižší nežli vlastní hrad, jenž byl založen do pětihranu a na východní straně se čtyřhrannou, posud dobře zachovanou baštou končil. Trojhranný parkán nyní na zahrádku obrácený je mezi touto baštou a stavením zámeckým, jež se z několika čtyřhranných domů s malým dvorečkem skládá. Ač nelze pochybovati, že některé z jeho hlavních zdí jsou původu starého, přece upomíná způsoba jeho venkovská jakož i vnitřní úprava na minulé století a jen pevné sklepy v přízemí snad pocházejí z dob starších. Východně pod hradem jsou ještě stará stavení snad z 16. století pocházející.

Opálka byla Strážovskou tvrzí, a Strážovu se druhdy také Opálka říkalo. Zboží to patřilo r. 1367 a 1372 čtyřem vladykám *Bohuslavovi*, *Buškovi*, *Sulkovi* a *Otíkovi*. Z těch r. 1379 tu ještě byli tři kromě Otíka, držíce se Svatoborem, farářem zdejším, vsi Strážov, Viteň, Božtěšice a Brtí. Opálka tedy ještě nestála, poněvadž se tu ni slovem nepřipomíná. [1]) Později se ten statek rozdělil. Na Vitni povstal samostatný statek, v Strážově seděl (r. 1393 atd.) Otík ze Strážova, a Bušek přesídliv se na Opálku v nově založenou jal se podlé hradu toho z *Opálky* jmenovati. Roku 1392 koupil se Slaviborem z Přešína dvůr poplužný v Kratějově se 2 dvory kmecími od Přestana odtudž, [2]) r. 1393 podával s vladykou Viteňským a Otíkem nového kněze ke kostelu Strážovskému. Roku 1404 byli pány podací zdejšího Jan z Krásného dvora na Vitni, náš Bušek, Otík a Volkmar ze Strážova. [3]) Dotčení páni založili r. 1405 oltář sv. Kateřiny

---

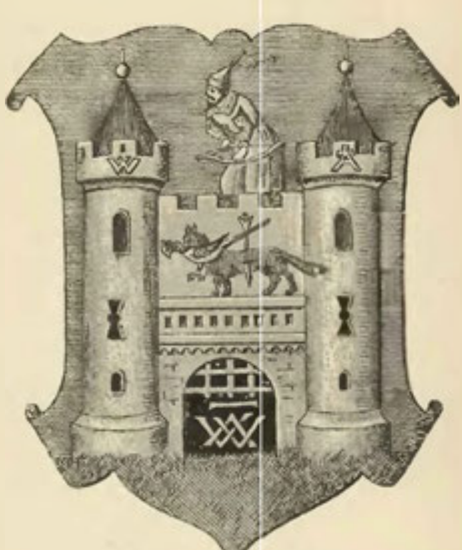
[1]) Tak vykládej místo v Berni na str. 14. [2]) Rel. tab. I. 545; DD. 14. f. 148. [3]) Lib. conf. V kusém listě archivu musejního má náš Bušek příjmí Fiola.

při kostele farním sv. Jiří ve Strážově a nadali jej platem 2 kop na mlýně nad Opálkou a na vsi Rozděšově, kromě toho, co již dříve ke zvonictví patřívalo, poněvadž zvoník u téhož oltáře přisluhoval. Ve svém štítě měli vladykové tito ze Strážova a z Opálky vedlé svědectví Balbínova kohouta, kterýž se také vidí na štítech jiných rodů [1]) Plzenského kraje, zejména Harantů z Polžic a Kořenských z Terešova. Z rodu vladyk z Opálky se ještě r. 1496 Jan asi 32 a Bohuslav asi 20 let starý připomínají. [2])

V polovici stol. 15. bezpochyby hrad náš držel *Dluhomil* z *Dražovic*. Roku 1464 ještě žil a syn jeho *Jan* z *Dražovic* a z *Opálky* jménem jeho vstoupil na odpor proti provolání zboží Hlohovského, také právo své dokázal a obdržel na soudu dvorském za právo. Dluhomil držel Opálku ještě r. 1473. [3]) Nástupce jeho *Bedřich Škorně* z *Malonic* seděl na Opálce od r. 1483 [4]) a vyskytuje se do r. 1509. [5]) Poněvadž mu r. 1501 od Norymberských a takových škůdců, kteří z Čech do Bavor utekli, škody se dály, velice se o to domlouval. *Jan Škorně* z *Malonic*, jenž r. 1534 a 1538 Opálku držel, byl bezpochyby synem jeho. [6]) Dosti jest možná, že mezi tím byla Opálka buď zastavena, nebo že ji spravoval jako poručník *Vilém Švihovský* z *Ryžemberka;* týž vyprosil na králi Ludvíkovi, aby městečku Strážovu, které zatím ze vsi v městečko vzrostlo, pečeť a erb udělil (roku 1525). Král vysadil jim za erb dvě věže bílé s červenými střechami a zlatými makovicemi, z nichž na cimbuří pravém jest písmena W, na cimbuří levém A s křížkem na vrchu jejím, mezi věžemi zeď bílou a v ní bránu se mříží vytaženou a pod tím písmeny W a A spolu sloučenými, nad branou ochoz, na níž stojí zvíře liška své přirozené barvy, majíc hřbet shora dolů šípem prostřelený a v ústech ptáka bažanta své přirozené barvy s hlavou a křídlem černým držíc. Nad tím cimbuří a na něm stojí bradatý střelec, oblečený v sukni tělné barvy, maje rukávy a límec žluté, na hlavě bílý klobouk s kožešinou a zelenou korouhvičkou na něm, an levicí drží luk a pravicí tetivu napíná, to vše na štítě modrém. [7]) A poněvadž Strážovští při pomezí německém blízko seděli a potřebí bylo to městečko zdí nebo příkopy ohraditi, vysadil Vilémovi mýto, kteréž měli platiti ti, kteří by tou silnicí od Cvizle a Nýrska k témuž městečku pracovali. Z toho pak Vilém povinen byl cesty opravovati a mosty dělati. Po několika letech držel Opálku *Adam Lev* z *Rožmitála*, ale jsa dlužen paní *Alžbětě starší* z *Pacova* 7400 kop míšenských i s úrokem a nemoha jí zaplatiti, odevzdal jí r. 1540 v 5500 kopách Opálku zámek s dvorem popl., Strážov městečko, Viteň tvrz pustou, dvůr poplužný s poplužím a druhé popluží pusté v Lukavici, též popluží pusté Opatovské řečené a druhé Krotivské, Kněžice, Javoříčko, Bozděšice, Mladotice, Viteň a Německovský vsi celé s příslušenstvím. [8]) Alžběta starší byla manželkou Jana Tunkla z Brníčka a ze Zábřehu, a peněz k tomu trhu nabyla Alžběta z dědictví otcovského Pacova, jež byla roku 1528 se sestrou svou Markétou prodala. Proto, tuším, požívala Markéta polovice zboží a Alžběta též polovice.

Tunkl přimluvil se u krále Ferdinanda za to, aby Strážov vysazen byl za městečko. Tak se stalo roku 1541 a za erb dostalo štít červený a v něm věž bílou se čtyřmi makovicemi modrými, [9]) ale Strážovští erbu toho nikdy neužívali. Alžběta, ležíc v kázni boží, odkázala jmění své Tunklovi. Mezi jiným nařídila mu také, aby Dorce malé 50 kop míšenských vydal. Z Dorky stala se r. 1557 Dorota, manželka Jana Tomana, a pořáde peněz nedostávala, poněvadž Tunkl byl v závadách a jiných dluhů neplatil. [10])

Markéta, sestra Alžbětina, vdána byla za Adama ze Šternberka a porodila mu syny *Viléma*, *Zdeňka*, *Ladislava* a *Jana*. Ti po smrti mateře své zdědili vše právo, které měla k Opálce, a převedli na sebe také díl Tunklův. Než Jan, jenž měl v držení svém Konopiště (vkl. r. 1572, 2. června), nápadní díl svůj na statku Opálce prodal *Zdeňkovi ze Šternberka* na Blatné a Lnařích bratru svému za 2750 kop grošů českých. [11]) Zdeněk skoupil díly ostatních bratří, neboť Markéta byla všem pospolu zboží své zapsala. Téhož roku totiž koupil Zdeněk za 2750 kop od Kateřiny Šternberkové z Lokšan a na Zelené hoře jako poručnice dětí a statku někdy Ladislava ze Šternberka právo a díl statku Opáleckého, totiž čtvrtinu, která po někdy Vilémovi ze Šternberka na někdy Ladislava († roku 1566) a Jana ze Šternberka bratří připadla a kdež

Erb Strážovským r. 1524 udělený.

[1]) Balbini misc. lib. V. 124. [2]) DD. 34. f. 138. [3]) DD. 16. f. 234, archiv gub. [4]) Paprocký o st. pan. 186. Roku 1476 ještě Opálky neměl (Archiv Plzen.). [5]) Reg. komorního soudu. [6]) Tamže a titulář. [7]) Vymalováno na originále, jenž jest v museu Klatovském. Srovnej Pam. arch. XI. 565. [8]) DZ. 5. D 12 a 44. A 1. [9]) Reg. královská. [10]) Reg. kom. soudu. [11]) DZ. 17. M 2.

Jan právo své Ladislavovi byl postoupil.[1]) Jak svědčí zápis r. 1574 na zboží Opalské učiněný, byl již Zdeněk samojediným držitelem zboží.[2])

Po smrti Zdeňkově vládli pozůstalí po něm synové *Adam starší, Pavel, Štěpán Jiří, Jan, Ladislav, Václav* a *Albrecht* dědictvím otcovským z počátku nedílně. Dělíce se r. 1577 učinili ze zboží Sedleckého 5 dílův a zboží Opálské na 2 díly rozdělili. K jednomu dílu, který obdržel *Václav*, přiděleny: zámek Opálka všechen, dvůr poplužný při něm, pivovár, mlýn, rybníky, potoky, lesy, v městečku Strážově 28 osedlých, Nové město horní s 24 osedlými, vsi Brtí s 8 a Javořičky s 3 osedlými.[3]) K druhému (vlastně sedmému) dílu přidělena tvrz pustá Viteň s ovčínem a všemi dědinami, dvůr Splž vystavený, rybníky, potoky, lesy, v městečku Opálce nebo Strážově 29 osedlých, vsi Lukavice s 7, Kněžice s 4, Bozděšice s 4, Mladotice s 4 a Viteň s 5 osedlými.[4]) Tohoto dílu také Václav od toho, kterémuž se dostal, dosáhl.

Trhem získal zboží Opálského *Jan starší z Lobkovic* na Točnice a Nové Bystřici, kterýžto maje manželku Markétu z Lobkovic, věno její 22.500 kop grošů českých, jež posud měla na zboží Točnickém zapsané, převedl na zámek Opálku a tvrz pustou Viteň a na vše panství, také při tom ustanovil, kdyby jí věno to nebylo zaplaceno, aby ten statek do smrti držela a jeho užívala.[5]) Toto opatření proto učinil, poněvadž bylo Točnicko zbožím zápisným, on pak dědiců mužských neměl, aniž pak míti doufal. Když tedy Jan ještě téhož roku zemřel, připadlo veškeré jeho zboží na bratří jeho *Ladislava staršího, Jiříka* a *Bohuslava Havla*. Ti se pak ještě téhož roku (1590) o všechno dědictví bratrské podělili. Při tom se dostal první díl, totiž Točník s panstvím a panství Opálecké s příslušenstvím *Bohuslavovi Havlovi*, již před tím pánu na Blšanech. S dcerami Janovými Evou Šternberskou a Alžbětou Lobkovskou pak učiněno r. 1593 porovnání takové, že jim vyplaceno 10.000 kop.[6])

Řečený Bohuslav také dlouho nedržel zboží Opálecké. Obdržev r. 1595 dne 7. ledna potvrzení na clo ve Strážově, odkázal toho roku posledním pořízením Opálku s příslušenstvím *Alžbětě Lobkovské z Kolovrat*, choti své, a *Volfu Novohradskému z Kolovrat* a na Lnářích, JMC. radě, ujci svému,[7]) a ještě téhož roku zemřel. Řečená jeho manželka již dříve od něho byla dostala Blšany, nyní tedy k tomu obdržela polovici statku Opálky, kterouž však jen dvě léta držela. Poslední pořízení sepsala roku 1595 v pondělí po druhé neděli adventní a jím poručila Blšanské zboží Anně Marii, sestře své, ale polovici Opálky odkázala otci svému *Kryštofovi Jindřichovi Krakovskému z Kolovrat*. Zemřela r. 1597, 29. dubna a Opálka měla tudíž dva majetníky jednoho rodu, ale různých linií. Než brzo Kryštof Jindřich pustil polovici svou Volfovi, a tak na zámku seděl zase jen jeden pán.

Ze synů Volfových, jenž r. 1609 zemřel, dostal mladší Jáchym zboží Vintrberské s Drslavskem, starší syn Zdeněk zdědil Košatky a Opálku. Tento byl mnoho let vyslancem u dvora španělského a odtud rytířem řádu sv. Jakuba de la spada; týž pán prodal r. 1614, 25. srpna zámek Opálku, tvrz Dvorec, dvůr Splž, nové městečko horní k Opálce náležející, vsi Lukavici, Kněžice, Javoří, Brtí, Bozděšice, Mladotice, Viteň, Zahořič, Novou ves, Růvno, také zápisenství své na Království, osm rycht, totiž Zejbiskou, Hogsovou, u sv. Kateřiny, Fajcovskou, u Šimonovy stodoly, Vejdovskou, Stachovskou a Zůří mateři své *Judytě Kolovratové ze Šternberka*.[8]) Pověstný Don Martin de Huerta některý rok před válkou českou (r. 1618 až 1620) zdržoval se na Opálce u paní Judyty a „tak daleko s obmysly svými španělskými přišel, že jest i Judyt z Kolovrat na Opálce vlastní dceru uloudil a ji snížil.“ Pro kterýžto svůj výstupek nešlechetný přece se s žádnou pokutou nepotkal.[9]) Judyta seděla na Opálce po celý čas české války a něco déle (kromě snad krátkého času, co direktoři zemští statek ujali a lidem císařským vojskem znuzeným k užívání zkázali), neumějíc však hospodařiti dluhů tolik nadělala, že je za živobytí svého splatiti nemohla. Hlavní věřitelé a rukojmě Jaroslav Bořita z Martinic a Lidmila z Přichovic skrze plnomocníka svého Petra z Přichovic, JMC. radu, o peníze své se hlásili a přísudkem úředníků Pražských menších desk zemských statek jim v dluzích 41.000 fl. uherských přiřčen. Tedy komisaři k tomu zřízení prodali r. 1630, 6. března zámek Opálku a tvrz řečenou Dvorec s dvory poplužnými, městečko Strážov starý i nový s podacím, vsi Lukavice, Kněžice, Javoří, Brtí, Bozděšice, Mladotice, Viteň, Zahořice, Novou ves, Růvnou a Lehom se vším příslušenstvím *Jiří Adamovi Bořitě z Martinic*, říš. hrabí, pánu na Hořovicích, Komárově, Podluzích, řádu sv. Jakuba rytíři, JMC. radě, presidentu komory České a krále Ferdinanda III. komořímu. Nový pán pak to vyprosil, že Strážovským r. 1630 a 1647 výsady jich potvrzeny byly.[10])

V těch časích měl Jiřík Adam polovici blízkého zámku Klenového a dosáhl později druhé polovice téhož zámku, tak že maje panství Klenovské s ním Opálku spojil. Odtud sdílela s ním Opálka stejné majetníky až do r. 1698. Poslední držitel spojených panství hrabě *Ferdinand Matyáš z Morzina* odprodal napřed r. 1698 panství Klenovské, a několik let potom prodal Opálku (r. 1701, 12. dubna) svob. pánu

---

[1]) DZ. 17. O 7. [2]) DZ. 88. P 16. [3]) DZ. 63. N 55 atd. [4]) Tamže O 1—16. [5]) DZ. 25. H 28. [6]) DZ. 168. E 29, 169. B 27. [7]) DZ. 27. O 4—7, Fam. arch. XI. 566. [8]) DZ. 190. C 30. [9]) Pavel Skála IV. 306. [10]) DZ. 144. E 6, archiv Strážovský.

Opálka u Strážova od východní strany.

Aloisovi Bonaventuře Alternsheimovi auf *Arnschwang* und *Agenpeilstein* za 73.000 uh. fl. a 1000 fl. klíčného, od něhož je koupil již 17. října téhož roku rytíř *Václav Alexander Hildprandt* von und zu *Ottenhausen* za 77.500 fl. r. Tento zase prodal Opálku r. 1721 rytíři *Karlovi Richardovi Josefovi* von *Schmiedeln*, a když všechny statky toho (9. února r. 1730) exekutivně na *Karla Jáchyma* hrabí z *Bredova* přešly a pro dluhy opět do úpadku přišly, dostala se Opálka manželům *Janovi Karlovi* a *Marii Rozině Jiříkovým*, a od nich ji koupil r. 1760 hrabě *Karel Josef* z *Palmu*. Od těch časů spojena jest Opálka s panstvím Bystřickým. Za těch dob sešel zámek zdejší, že byl r. 1737 v takovém stavu: Zámeček, jenž jest naskrze z kamene vystavěn, na zdech částečně dobrý, částečně však něco sešlý, jest šindelem kryt, a na oknech a dveřích chatrný, pokládá se za 1000 fl. r. [1])

TVRZE NA BYSTŘICKU.

DEŠENICE.

Jihovýchodně od Nýrska jest ves Dešenice se zámkem v minulém století postaveným. Ve starší době bývala tu tvrz. Z držitelů vesnice připomíná se první r. 1272, totiž *Rydkéř.*[2]) Roku 1379 držel *Racek z Dešenic* (z rodu Čachrovských) Dešenice, Milenice, Matějovice, Žiznětice, Březí, Třebov, Děpoltovice a Datelov, tedy statek rozměry obyčejného vladyčího statku přesahující.[3]) Týž žil ještě r. 1380, ale zemřel nedlouho potom s manželkou svou Eliškou. Roku 1414 držel Dešenice *Oldřich z Paběnic*. Zůstal po něm syn *Vilém*. *Ctibor z Dešenic* byl dlouhá léta ve službách cizích. Roku 1452 sloužil v Rakousích, r. 1458 byl ve službách polských a r. 1459 u Ludvíka knížete Bavorského.[1]) *Jiří Dešenský z Dešenic* zemřel před r. 1505, zůstaviv syny *Jana*, *Mikuláše* a *Václava*, kteří se v pamětech v l. 1505—1527 často připomínají.[2]) Později žili bratří *Václav*, *Jiřík* a *Volf* (snad synové Janovi), z nichž Václav zemřel záhy, zůstaviv syny *Jana* a *Jiříka* nezletilé. Tuť prodali dotčení čtyři strýci tvrz, dvůr a ves Dešenice, vsi Zelenou Lhotu, Děpoltovice, Žiznětice a Staré bydlo a vsi pusté Špát, Třebov, Radešice a Březí *Trystramovi z Předenic.*[3]) Tento kupoval ještě některé okolní vesnice v l. 1551—1555. Nástupce jeho (synové?) byli *Adam* a *Jindřich* bratří, z nichž onen ujal Dešenice

[1]) DZ. 161. G 9. [2]) Reg. IV. 730, berně na str. 15. [3]) DD. 13. f. 113. Viz i archiv č. VI. 456.

[1]) Archiv Třeboňský. Palacký, urk. Beitr. 185, ČČM. 1880. str. 405. [2]) Reg. komorního soudu, knihy Plzenské a Klatovské. [3]) DZ. 5. A 3. 10. E 5.

(r. 1570), slíbiv dáti bratru svému 7500 kop míšenských, svrchky, nábytky, ručnice, brnění, zbroj, sedla, rystuňky a koně.[1]) Za Adama, který rád kvasy strojil, bývalo na Dešenicích bouřlivo. Roku 1590 učinil tu Kryštof Častolár pobídku na Burjana Voračického z úst v ouši, je-li dobrý, aby s ním dolů šel a jemu se bránil, což Burjan, pamatuje na poctivosť, též splození své dobré, učinil. Napomínal Kryštofa k pokoji, tak že se již spokojiti chtěl, ale na popnzování jiných zase kordu dobyl a Burjana v nohu ranil. Když roku 1595 dne 10. ledna Adam dcerku svou za Viléma z Vrábí dodával, tu se někteří zemané ve večeřadle, schodech a parkáně tak servali, jako by byla nějaká bitva.[2]) Chtěje Adam dcerám svým statek zachovati, učinil r. 1603 smlouvu s bratrem svým Jindřichem, tak aby mu za 5000 kop stateček, kde by sobě koliv obral, koupil, ale Jindřich aby jej nezmenšoval a nezpouštěl, dokud Adam živobytím zůstávati bude. Zemřel pak téhož roku pořídiv o statku svém tak, aby byl prodán a dcery nevdané napřed po 2000 kopách míš. za věno vzaly a ostatek aby se na rovný díl rozdělil. Ještě téhož roku přišlo k prodeji statku, který ujal dotčený *Vilém Vrábský Tluksa z Vrábí*.[3]) Zboží Dešenské zůstalo nyní dlouho v rodě Vrábských a drženo obyčejně od držitelů Drahenic, jen od r. 1632 do smrti († r. 1641) držela je *Alžběta Polyxena Vrábská z Kokořova*.[4]) Pak ujal je zase syn její *Vácslav Rudolf*, za něhož postavena blízká kaple svatého Vácslava,[5]) a držel je do smrti. Zemřel r. 1667, zůstaviv nezletilého syna *Rudolfa Hynka*. Máti jeho Eva Marie roz. Lažanská jako poručnice přirozená obnovila roku 1670 faru Dešenskou, kteráž za minulých běhů válečných byla zašla. Když r. 1678 Rudolf dorostl a podlé způsobu mladých šlechticů cestu do cizích zemí předsevzal, odevzdal mateři své oba statky Drahenice i Dešenice, tak aby mu z toho peníze posílala a po třech letech kdyby se navrátil, jemu buď 5000 fl. vyplatila, nebo jeden ze statkův odevzdala. Když se roku 1682 vrátil, ujal Dešenice a tedy Drahenice projezdil.[6]) Ale i Dešenic nemohl udržeti a prodal týž statek s 14 vesnicemi r. 1686 *Vilémovi Albrechtovi Krakovskému z Kolovrat*.[7]) Na tvrzi zdejší i když potom prodána byla zase se nebydlelo. Roku 1729 byl tu starý zámek z kamene postavený a šindelem krytý, z něhož část byla sýpkou. Za kuchyní stála ještě stará věž beze střechy.[8]) Hrabě Prokop Krakovský postavil tu nynější zámek, ale prodal pak panství Dešenské r. 1757 k panství Bystřickému.[9])

SOHOSTOV.

Původní název osady této byl Psohostov, jak se nám vyskytuje ještě r. 1379 v seznamu berní kraje Plzenského.[10]) Tehda tu měli zboží svá *Drslav* a *Volfart* a nějaký Jindřich tu držel 2 čtvrti dědiny. V letech 1397—1401 byl *Ondřej ze Sohostova* purkrabí na Vilharticích.[11]) *Volfart ze Sohostova* držel se stranou katolickou a proto opověděl r. 1420 městům Pražským.[12]) *Mikuláš „ze Sostova“* narodil se r. 1446 a dával r. 1496 svědectví u desk dvorských;[13]) tuším, že jest týž jako *Mikuláš z Běšin* seděním *v Sohostově*, jenž svědčil r. 1510 při prodání zboží Svrčevského.[14]) Jakým způsobem se potom hrad Sohostov králi Ludvíkovi dostal, není nám známo; zdá se, že ve známých nepokojích r. 1520 hrad zdejší velikou pohromu na střechách a svršcích utrpěl. Král Ludvík zapsal Sohostov známému *Heřmanovi Janovskému z Janovic*, jenž Sohostov ke zboží Janovskému přivtělil a o opravu sešlého hradu pranic se nestaral. Když zemřel, rozdělili se synové jeho o dědictví otcovské dosti rozsáhlé (r. 1539 ve čtvrtek před sv. Prokopem); při tom se dostaly *Smilovi z Janovic* hrad Sohostov pustý, popluží pusté, ves, ves Struhadlo, ves pustá Ouboř a mlýn Holikovský.[1]) Smil koupil r. 1561 část Dlažova a dal jej r. 1567 manželce své Markétě z Čachrova, aby ho do smrti své a dále nic užívala a potom aby na syny Smilovy připadl.[2])

Smilovi synové byli *Oldřich* (nar. r. 1541), *Vladislav*, *Jiří* (nar. r. 1547), *Zdeněk* (nar. r. 1545), *Stanislav* (nar. r. 1543), *Jan Heřman* (nar. r. 1557) a *Holofernes* (nar. r. 1544). Mnozí z nich v dětském a mladickém věku pomřeli. Z pamětí listovních víme, že bratří tito vesměs schudli, jen malé statky majíce. Vladislav seděl na Dlažově, jejž na svůj díl dostal, Oldřich připomíná se až do roku 1589 jako pán na Sohostově, bratr jeho Jan Heřman držel Oubořský dvůr a uvádí se sice v tituláři roku 1572 vydaném, ale r. 1584 byl již mrtev, pročež Oldřich jako vlastní bratr zemřelého od krále poručenství sirotků dostal.[3]) Oldřich měl dvě manželky; první Kateřina Přechovna z Malevic záhy zemřela, druhá Anna Chocomyská z Vitnfelzu přečkala manžela svého a uvádí se jako paní na „Soustově“ ještě r. 1610.[4]) Oldřichův syn Heřman seděl potom na Spůli.

Od roku 1615 vyskytuje se jako držitel Sohostova *Kryštof Janovský z Janovic* (nar. r. 1589). Při vypuknutí známých bouří r. 1618 postavil se Kryštof na stranu stavův evangelických, pročež jest odsouzen r. 1623 polovice statku svého. Místodržící prodali a vložili r. 1629 „tvrz Sohostovo“ s příslušenstvím a ves Struhadlo *Zdeborovi Příchovskému z Příchovic* na Petrovicích nad Úhlavou za 10.500 kop míš.[5]) Trh tento stal se však mnohem dříve než r. 1629, neboť již r. 1628 Zdebor sám prodal tvrz Sohostovo za 11.000 kop míš. *Divišovi Kocovi z Dobrše*[6]) a na Bystřici. Kryštof odebral se pak do vyhnanství do Falce a tu zemřel r. 1644, maje věku svého skorem 63 léta.

LHOTA.

Při panství hradu Pajreka připomíná se již roku 1379 Lhota stará. Na ní zapsal Jan z Janovic a z Pajreka věno manželce své Elišce (r. 1419), a táž Eliška zapsala je r. 1454 synu svému *Břeňkovi z Janovic*. Když tedy tento r. 1461 díl svůj na Pajrece prodal, podržel přece pro sebe věnný statek matčin, totiž Lhotu, v níž tvrz vyzdvihl, část Nýrska hořejšího a dvory kmecí pusté ve Vysoké Lhotě.[7]) Ale tehdejšími běhy válečnými krajina zdejší dokonce spustla, a tak i Lhota vzala za své. Zboží to prodal Břeněk r. 1489 *Janovi z Klenového* a od toho je koupil zase *Vácslav Pajrek z Janovic* a připojil je k panství Pajreckému. Nám se zdá, že touto Lhotou míní se ves Freihols. Roku 1556 se praví o ní, že tu bývalo 12 osedlých a že před tím pronajal ji nějaký hutník a postavil si tu dvůr a dva dvorce s podsedky.[8])

VITEŇ.

Ves Viteň ve farnosti Strážovské ležící patřívala od starodávna ke Strážovu a ke zboží hradu Opálky. Neznámým způsobem oddělena pak a postavena tu tvrz.[9]) Držel ji napřed v l. 1386 až 1393 *Valkoun z Adlaru* a r. 1400—1404 *Jan z Krásného dvoru*, kteřížto oba hlas podací při kostele Strážovském vykonávali. Po smrti Janově († r. 1404) připovídal se ke statku jeho Vitni, části Strážova a vesnicím Krotějovu, Brti, Javoří, Boztěšicům, Očeděl

[1]) DZ. 60. E 16. [2]) Reg. kom. soudu. [3]) DZ. 131. M 25 až 29, 177. R 15, 181. K 30. [4]) DZ. 298. K 20 a 478 A 12. [5]) Prý od Adama Ignáce (Trajer 169). [6]) DZ. 396. K 19. [7]) DZ. 398. F 13. [8]) DZ. 160. C 30. [9]) DZ. 593. A 3. [10]) Na str. 14. [11]) Stará kniha Vilhartická. Zachoval se také od něho v museu Pražském koncept z r. 1404, kdež prodává ves Sohostov vladykám z Hrádku. [12]) Arch. č. IV. 380. [13]) DD. 34 p. 138. [14]) MS. bibl. univ. XVII. F 35 p. 223.

[1]) DZ. 41. L 20. [2]) DZ. 16. A 25. [3]) DZ. 21. F 24, 22. K 5. S manželkou Annou z Křimic (DZ. 183. F 25) měl Jan Heřman tři syny Bernarta, Smila a Zikmunda. Bernarta r. 1595 v pátek po sv. Martinu Jaroslav Častolár z Dlouhé vsi, jeda ze dvoru Oubořského na drahách k Bystřici skrze tvář probodl, od čehož jest téhož dne umřel. [4]) DZ. 183. [5]) Bílek, děje konf. [6]) DZ. 300. P 9. [7]) DD. 25. p. 36, 41, 61. p. 451, arch. č. III. 577. [8]) Arch. gub. [9]) Lib. conf. Berna na str. 14, rel. tab. I 507.

a Bohumilicům jiný *Jan z Krásného dvora*, ale poněvadž se neb. Jan dostal do všelijakých soudů pro škody a pře své prohrál, nevychází z paměti na jevo, kdo pak byl téhož statku držitelem.[1]) Tvrz Viteňská dostala se potom zase ke statku hradu Opálky a spustla. Roku 1544 bylo tu kromě tvrze pusté i popluží pusté a druhé s dvorem se vzdělávalo.[2])

HAMR.

Ve farnosti Strážovské, západně od městečka na horách jest ves Hamr, jejíž pojmenování ukazuje na původ pozdější. Rozeznával se v 17. století dvojí Hamr, hořejší a dolejší; při dolejším byl dvůr a ovčín. Páni si tu postavili také zámeček nebo tvrz, která se jen jednou (r. 1625) připomíná.[3])

DVOŘEC.

Jde-li se z Opálky po silnici k Janovicům, jest po pravé straně asi čtvrť hodiny daleko od Opálky mlýn Dvořecký, jehož pojmenování nám zachovalo také jméno bývalé tvrze Dvorce. Tvrziště posud jest u mlýna a západně od tvrziště jest také pahrbek, kterému se říká na marštalích. Odtud pocházel *Jakub Bujara ze Dvorce*, kterýž se roku 1378 připomíná. Roku 1379 držel Dvořec, Růvnou a Záhorčice *Černík*, jenž byl číšníkem králové České.[4]) Odtud nevíme dlouho nic o Dvorci. Připojena jest k Opálce a spustla při tom i se dvorem a s vesnicí. Když statky Adama Lva z Rožmitála pro dluhy k rozebrání přišly, převzal Lomec a Dvořec *Samson Křinecký z Ronova*, jenž pak dědictví to r. 1549 *Janovi Vidršpergárovi z Vidršperka* na Mutěníně prodal.[5]) Tento zemřel r. 1590 a po jeho smrti přidělen jest Dvořec k dílu syna jeho nezletilého *Jana Šebestiána*. Tehda byla tvrz zdejší zase vystavěna. Dostal ji za díl svůj *Jan Šebestián*, syn Janův nezletilý, ale jen pět let zůstala v držení jeho, poněvadž postoupena potom *Janovi mladšímu z Vidršperka*.[6]) Co se potom se statkem tímto dálo, není známo, než nacházíme r. 1614 při panství Opálském tvrz Dvořec se dvorem, kteráž také r. 1631 se připomíná, ale není pochyby, že za nedlouho spustla dokonce.[7])

PETROVICE.

Mezi Janovici a Nýrskem při údolí Úhlavy jest ves Petrovice. Rozdílné od ní bývaly jiné Petrovice, kterým se říkávalo Petrovičky. Tyto stávaly mezi Janovici a hospodou Granátkou na louce podlé Úhlavy a spatřují se posud známky, jak tu tvrz stávala.[8]) V Petrovičkách byla od starodávna tvrz, v Petrovicích povstala teprve později. Ze kterých pocházeli vladyky Petr a Předota (r. 1272), není již známo.[9]) Na Petrovičkách seděl *Jan* z rodu Janovských, který zemřel před r. 1360, zůstaviv vdovu a syny *Přibíka* a *Jindřicha*. Tito pak se rozdělili tak, že každý dostal polovici tvrze a zboží k ní patřícího. Po Přibíkovi dostala se polovice jeho manželce Adličce, kterou však bratr její *Racek z Prostiboře* odtud vytiskl; ale král Václav seznav tuto nespravedlnost, vrátil zase (r. 1387) Petrovičky Adličce a druhému muži jejímu Majnuši z Mlékovic.[10]) Polovice tato dostala se r. 1393 Janovi z Janovic a, tušim, zůstala při zboží Janovském. Druhá polovice spadla po smrti Jindřichově jako manství odumřelé na krále[11])

[1]) DD. 14. f. 155—157, rel. tab. I. 81. [2]) DZ. 5. D 12. [3]) DZm. 145. A 17. [4]) Berna 13, acta jud. [5]) DZ. 8. G 29, 9. A 3. [6]) DZ. 170. E 19. [7]) DZ. 190. C 30. [8]) Následuje to odtud, že se tvrz Lhotka jmenuje jednou (r. 1446) pod Petrovici a po druhé (r. 1459) pod Janovici (DD. 25. f. 8, 33). [9]) Reg. IV. 730. [10]) Lib. conf. arch. bibl. Praž. Srov. i arch. č. II. 466. [11]) DD. 13. f. 125.

a darována *Maršíkovi z Hrádku* (r. 1394), a ten prodal r. 1416 polovici tvrze, dvoru a vsi Petrovic a dva dvory kmecí v Rohozně *Janovi Bočkovi z Vilhartic*.[1]) Rodu jeho zůstalo toto zboží drahně let, jen že držitelé neseděli na Petrovicích, nýbrž na tvrzi postavené ve Lhotce. Hospodářství na Petrovičkách tím způsobem spustlo a dostalo se pak k panství Janovskému, tuším, když byl přikoupen statek Veselský. Při Veselí zůstalo až do r. 1567, kdež bratří Jan a Jakub z Janovic půl tvrze pusté, kteráž slove Petrovičky, Jindřichovi Janovskému z Janovic a na Petrovicích prodali.[2])

Druhé Petrovice nad Janovici patřily r. 1379 a již před tím ke hradu Pajreku a dlouhá léta k němu drženy. Roku 1475 prodal *Jan Pajrek z Janovic* ves Petrovice Jitce z Nečtin, která ji r. 1483 synům svým *Jindřichovi* a *Heřmanovi z Janovic* zapsala.[3]) Zůstaly potom při panství Janovském až do roku 1539. Tu pak při dělení téhož panství dostal *Oldřich z Janovic* za díl svůj popluží pusté v Petrovicích, ves, ves Spůli a ves pustou Blata.[4]) Týž věnoval na tomto zboží (r. 1557) manželce své Apoloně ze Štokavy a zemřel před r. 1567.[5]) Synové jeho *Racek* a *Vilém* rozdělili se o statek otcovský r. 1571 a drželi jej ještě okolo r. 1590.[6]) Nápadem dostaly se potom Petrovice synům Jindřicha Janovského a mezi ně r. 1590 na polovici rozděleny, ale r. 1611 přišlo zase ke sloučení. Hned potom nabyl Petrovic *Zdebor Přichovský z Přichovic*, pověstný práč, který tu zejména v l. 1612—1615 seděl.[7]) Statek jeho, totiž tvrz Petrovice a ves, a vsi Blata a Lhotku držel později Jan Vilém Přichovský a prodal jej r. 1648 *Vilémovi Albrechtovi Krakovskému z Kolovrat*. Tento postoupil Petrovic, dostav za to směnou Lomec (r. 1648), *Heřmanovi Kocovi z Dobrše* a na Bystřici.[8])

LHOTKA.

Při nynější Dolní Lhotě nad Úhlavou (asi uprostřed mezi Klatovy a Janovici ležící) stávala tvrz, kterou postavil *Jan Boček z Vilhartic*, když byl r. 1416 polovici Petroviček se zbožím manským koupil.[9]) Protože založena byla na manském, zůstávala také manstvím. Ofka, dcera Janova, a Kateřina, vdova po něm, prodaly r. 1446 tvrz, dvůr a ves Lhotku, dva dvory v Rohozně a polovici Petroviček *Přibíkovi z Klenového*.[10]) Statek ten od té doby až do sklonku 15. století zůstával při panství Klenovském. Nedlouho potom zanikla, tak že se o ní paměti nedostává.

VESELÍ.

Proti Janovicům přes řeku pod samou štací Janovskou leží ves Veselí s nově postaveným zámkem, na jehož místě někdy tvrz stávala. Podlé seznamu berního z roku 1379 držel tvrz a ves Veselí vladyka *Stach*. Roku 1404 připomíná se *Jan z Veselé*, jenž byl spřízněn s Běšiny.[11]) Jiný *Jan z Veselé*, který byl stejného rodu a erbu s Běšiny, připomíná se od r. 1452 jako služebník Jindřicha z Kolovrat, Domažlického pána; r. 1472 pomáhal švakru svému, pánu Úsilovskému proti Bavorům, učiniv pak s nimi mír a prodav Veselí přestoupil do jich služeb a byl r. 1475 vladařem v Brodu nad lesy; žil ještě r. 1483. O jeho zajetí na Ryžemberce (r. 1476) již na str. 64. vypravováno. Mezitím co Jan byl v Bavořích, dostalo se Veselí v držení *Racka z Kocova*, který odtud také Bavorům škodil (r. 1475), maje purkrabí na Veseli Ondřeje z Březovic, poněvadž obyčejně na Horažďovicích bydlíval. Roku 1496 žaloval *Trystram*, syn Rackův, na Bavory, že chtěli Veselí náhle přepad-

[1]) DD. 61. str. 152. [2]) DZ. 16. C 9. [3]) Berna 11. [4]) DD. 61. str. 521, 25. str. 55, DZ. 41. L 11. [5]) DZ. 12. J 29. [6]) DZm. 191. J 25. [7]) Reg. kom. soudu. DZ. 137. M 24. [8]) DZ. 306. D 17, 312. G 3. [9]) Poloha následuje odtud, že se Lhotka tato někdy „pod Petrovici“, někdy „pod Janovici“ nazývá. [10]) DD. 61. str. 344. [11]) Berně na str. 14., archiv musejní.

nouti.[1]) *Petr Suda z Řeneč* koupil později Veselí a držel je k Janovicům, jak již nahoře povídáno.

Při dělení panství Janovského roku 1539 nepojato Veselí v dělení, nýbrž bratři Oldřich, Vilém a Jindřich Janovští z Janovic odevzdali r. 1543 tvrz a dvůr Veselí se vsí puston bratru svému *Jiříkovi z Janovic* a manželce jeho Mandaléně z Laubenberka.[2]) Tento zemřel před r. 1556, zůstaviv syny *Jana staršího* a *Jakuba*, z nichž onen napřed spravoval Veselí jako starší bratr, ale později obdržel je na svůj díl Jakub a ten prodal r. 1581 tvrz, dvůr a ves Veselí *Burjanovi Fremutovi ze Stropčic.* Tento žil ještě r. 1597[3]) a následoval po něm *Jindřich Fremut.* Když tento před r. 1618

BUKOVÁ.

Ve visce Bukové, ležící mezi Kdyní, Polyní a Janovici uprostřed, povstala tvrz snad pozdě. Roku 1379 měli tu jen dva vladyky statky, totiž Suda a Ejvan. Ejvan se připomíná i r. 1385.[1])

V 16. století nacházíme dvůr Bukovou v držení Přichovských a v posledním pořízení Jana z Přichovic († r. 1574) odkazuje se ves Buková s dvorem popl. *Kryštofovi Vlasatému z Domaslavě.*[2]) V držení Vlasatých zůstal „dvůr Buková“ až do 17. století, kdež se opět dostal Přichovským. Později připojena Buková k panství Bystřickému.

První brána na Klenovém.

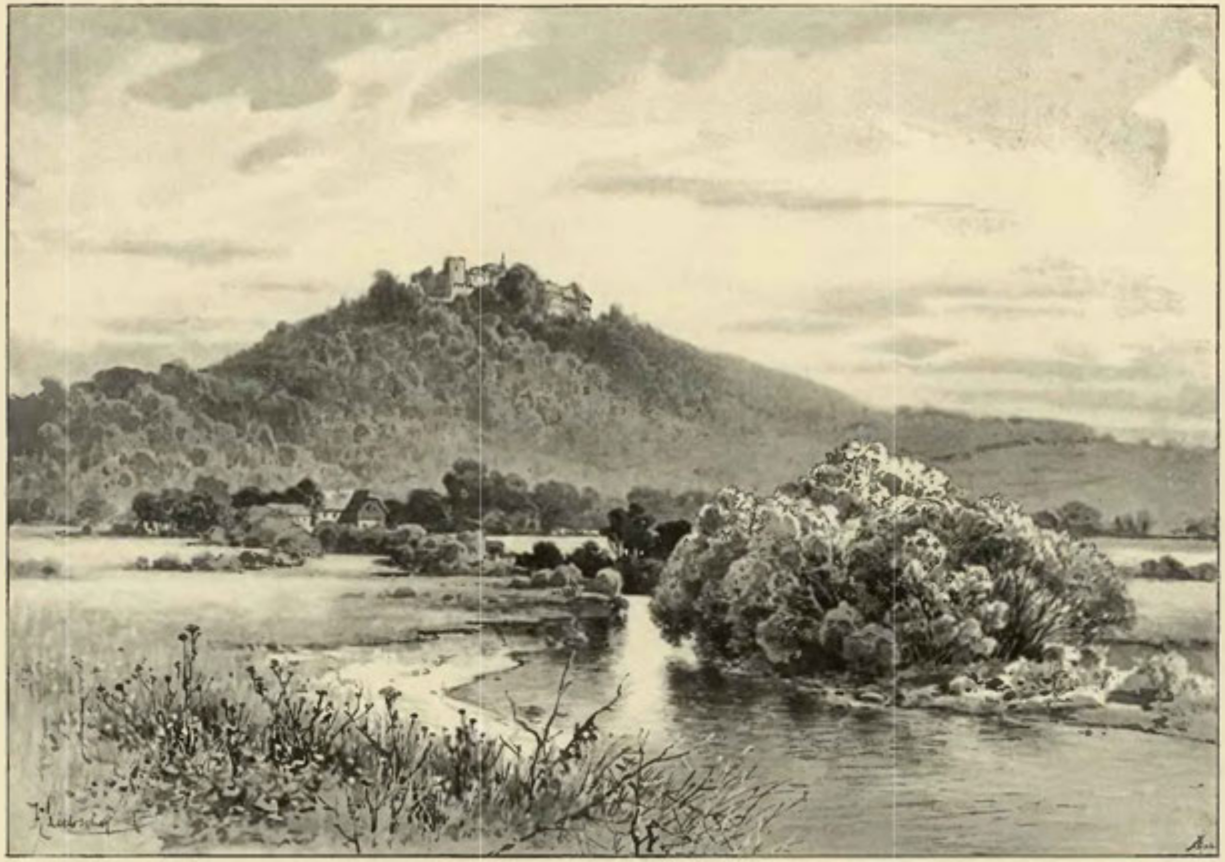
zemřel, zůstaviv sirotky nezletilé, ujala Veselí tvrz, dvůr a ves i s tím, co k tomu v Mileticích, Lhotce a ve Spůli patřilo, vdova *Eliška Fremutova z Chuděnic.*[4]) Po ní držel Veselí syn *Sezima Ladislav*, jenž tu seděl po některou dobu tehdejších válek; když pak zemřel, ujala sice (r. 1637) vdova po něm *Markéta z Újezda* týž statek, ale prodala jej roku 1646 *Janovi Jáchymovi Čejkovi z Olbramovic* a *Johance Čejkové ze Rzavého* manželům.[5]) Od syna jejich Jana Jiří koupil Veselí r. 1669 *Vilém Albrecht z Kolovrat* a připojil je později k Janovicům.[6]) Roku 1729 stála zde ještě tvrz z kamene postavená a dílem šindelem, dílem kůrky krytá, ve kteréž šafář bydlíval,[7]) ale v našem století již byla zašla a místa se používalo k účelům průmyslným.

[1]) Archiv říšský Mnichovský.
[2]) DZ. 4. B 29.
[3]) DZ. 21. F 18, reg. 33. F k. s. G 13.
[4]) DZ. 191. M 6.
[5]) DZ. 313. A 29, G 13.
[6]) DZ. 317. S 29.
[7]) DZ. 160. G 9.

SEDLEC.

Ve farnosti Stanětické jest ves Sedlec, která r. 1379 i s blízkou Skaňavou, nyní pustou, nějakému *Otíkovi* patřívala. Potomci jeho byli bratří *Jindřich* a *Jan*, oba řečení *Švejda.* Onen (roku 1424—1431) slouživ v Bavořích, kdež byl purkrabí na Englvertu, držel věrně se stranou katolickou a byl r. 1427 purkrabí královským na Radyni, tento vyprodav se z Čech sloužil od r. 1421 knížatům Bavorským, stal se asi r. 1431 hofmistrem knížete Albrechta a vladařem na Pfafenhofn a oženil se s Bavorkou Markétou z Valdeka. Když Jindřich zemřel, uvázal se v Sedlec napřed purkrabě Ryžemberský, ale potom statek tento odevzdán Otíkovi, jenž byl synem Švejdovy sestry.[3]) Z rodu toho, jenž měl kolo na svém štítě, žil ještě r. 1468 Hanuš z Sedlce.[4])

[1]) DD. 13. f. 120, berně kraje Plzenského.
[2]) DZ. 18. H 6—10.
[3]) Berna 21, archiv říšský Mnichovský a Třeboňský.
[4]) Archiv Třeboňský.

Klenový hrad.

Klenový roku 1800.

V 15. století spustla tvrz zdejší, a tvrziště Sedlecké nacházíme r 1544 při statku Záhořanském; mnohem později přivtělen Sedlec k panství Janovskému.

BĚHAŘOV.

Západně od Janovic jest ves Běhařov, kteráž od starodávna sídlem zemanským bývala. V 14. století rozdělena byla na tři statky, kteréž drželi r. 1379 *Bušek*, *Lvík* a *Sezema*. Tento Sezema pojal před rokem 1376 manželku Dorotu, s níž byl spřízněn; pročež byl nucen ji na čas opustiti a osobně v Římě dispensaci vymáhati. Roku 1378 byl zase v Čechách.[1]) Roku 1385 připomíná se *Jindřich z Běhařova*,[2]) a tím se končí řada vladyk Běhařovských, jichž potomci měli v 15. století štít s kolmými pruhy. Roku 1510 seděl tu *Jindřich z Malevic* a r. 1527 *Johanka z Hognestu*.[3]) Tato vdala roku 1533 dceru svou Markétu z Žihobec za *Bernarta Barchance z Baršov* a jemu při tom statek Běhařovský prodala. Jaké manželství bylo, již na str. 88. pověděno. Bernart prodal pak (r. 1543) tvrz, dvůr a ves Běhařov, část Miletic a ves pustou Budislavičky *Janovi Sádlovi z Kladrubec*, od něhož převzal statek ten po třech letech *Jáchym Fremut ze Stropčic*.[4]) Jáchym seděl tu ještě roku 1556 a následovali po něm synové jeho *Brykci* a *Burjan*. Onen držel tvrz a část vsi, tento dvůr v nově založený ve vsi, za nějž si r. 1580 statek Veselský vyměnil.[5]) Po jeho smrti uvázal se ve statek jeho bratr Burjan jako poručník dcery jeho Doroty nezletilé (roku 1581) a držel jej až do r. 1590, kdež jej i s tvrzí hrubě na stavení a střechách sešlou dědičce postoupil.[6]) Dorota vdala se za *Bořivoje Měsíčka z Výškova* (před r. 1596) a prodala Běhařov r. 1608 *Evě Měsíčkové z Údrče*.[7]) Ale již roku následujícího (1609) koupila jej *Anna Měsíčková z Ottersfeldu* a držela jej až do r. 1631, kdež jej odevzdala *Lidmile Kateřině Gerštorfové*, dceři své.[1]) Od této koupil týž statek r. 1651 *Karel Heřman* hrabě *z Dobrše* a připojil jej k panství Bystřickému.[2]) Později oddělen statek Běhařovský od Bystřicka a dlouho byl statkem samostatným, až roku 1863 zase přikoupen k panství Bystřickému.[3]) Z tvrze povstal nynější zámeček.

[1]) Berna str. 10, acta jud. [2]) DD. 13. f. 116, 120. [3]) Reg. kom. soudu. [4]) DZ. 4. D 5, 42 F 19, 47. C 23. [5]) DZ. 12. D 19, 68. E 12. [6]) Archiv musejní. [7]) DZ. 172. M 2, 182. L 25.

MILETICE.

Nedaleko Běhařova jest ves Miletice, v níž ve starých dobách snad také tvrz stávala; pokud však známo, povstala zde tvrz, z níž povstal nynější zámeček, teprve v 16. století. Roku 1379 seděli tu dva zemané, *Sezema* a *Sudivoj*. Tento druhý, jinak též ze Lhotky řečený, držel také ves Lhotku (nynější Dubovou Lhotu) a zemřel před r. 1395.[4]) Ale žil tehda i *Lvík z Miletic*, jenž se r. 1378—1385 připomíná.[5]) Roku 1437 seděl tu *Pavlík z Kněžic* a ještě r. 1524—1529 měl tu statek *Jiřík Nevlas z Kněžic*.[6]) Jiná část patřila tehda k Bystřicku a koupil ji r. 1542 s dvorem *Bernart Koc z Dobrše*. Ten seděl ještě r. 1563 jen na dvoře, jakož i nástupce jeho *Adam mladší Koc* (r. 1565 až 1584). Synové Adamovi byli Bohuslav, Bohusud a Kryštof, z nichž později Bohusud statek Miletický ujal.[7]) Týž odsouzen jest r. 1623 pro účastenství v rebelii k manství, ale chtě se pro náboženství vystěhovati, prodal r. 1629 statek svůj, totiž tvrz, dvůr a ves Miletice a ves Libkov *Vilémovi Pekovi z Římku*.[8]) Roku 1646 propuštěny Miletice Pekovi z manství a prodány potom *Karlovi Heřmanovi Kocovi z Dobrše*. Roku 1678 ujala týž statek jako dědictví *Barbora* svob. paní *v. Schützen* roz. Kocinka z Dobrše, ale prodala jej ihned *Václavovi Albrechtovi Kocovi z Dobrše* a na Bystřici.[9])

[1]) DZ. 183. A 21, 298. J 22. [2]) DZ. 306. H 24. [3]) Držitele viz v Sommerově topografii. [4]) Berna strana 14, DD. 14. f. 146. [5]) Acta jud. DD. 13. f. 120. [6]) DD. 15. f. 429, reg. kom. soudu. [7]) DZ. 1. D 6, 189. H 28. [8]) Bílek, děje konf. DD. 68. f. 53. [9]) DZ. 395. Q 21.

Pohled na Klenový od jižní strany.

KLENOVÝ HRAD.

Jedoucímu od Nýrska k Janovicům zajisté padne do oka homole zelená, která se nad údolím Úhlavy vysoko vypíná, ale sama o sobě nestojí, nýbrž sedlovitou výšinou s návrším Týneckým souvisí. Vrchu tomu říkávalo se ode dávna Klenový a jméno to zdědil také hrad, kterýž na něm postaven byl a jehož části z živého lesa, jímž hora obrostlá jest, vynikají. Vrch ten jest zvláště na jižní stranu velmi strmý a proto sem vede starodávná cesta od západní strany, od Janovic, k nimž se hradiště trochu volněji sklání; touž cestou přichází se také ke vsi Klenovému, kteráž někdy městečkem bývala.

Hrad Klenový rozdělen byl jako podobná opevnění na hrad a předhradí, ale *předhradí* nebylo tu takové jako obyčejně bývá před hrady, aby totiž vyplňovalo dlouhou a širokou prostoru, nýbrž skládalo se z širokého náspu, který se táhl v polokruhu od severu k jihu a okolo východní strany hradu. Na venkovskou stranu chráněno bylo baštami, z nichž jsou severní zaokrouhlené, východní však rohaté. (Severní bašta roku 1841 znova postavena.) Hradby i bašty vynikají z venkovského příkopu do znamenité výšky, ale jsou již stářím sešlé. Pod nimi vede cesta k *přední bráně*, kteráž byla k východu baštou ven z hradby povydanou chráněna; kromě toho stojí nad baštou vížka zděná s vysokou končitou střechou. Před touto branou býval také příkop ze skály vytesaný, ale později zasypán jest, aby se mohlo rovnou cestou a bez obtíží k bráně přicházeti. Úpravu svou obdržela tato brána skrze Edvarda hraběte Stadiona, kterýž také na ní erb svůj a několik starých kamenných koulí na Klenovém nalezených upevniti dal. Skrze tuto bránu, která obyčejně jen železnou mříží zavřena jest, vstupuje se do prostranného místa na pěknou zahradu proměněného, kteréž povstalo vyplněním příkopu (mezi předhradím a hradem) a rozvezením náspu. Na tomto prostranství stojí s průčelím k jihu nynější *panské obydlí*, řada domů gotickým slohem ozdobených, kteréž dal hrabě Stadion v l. 1834—1836 na místě bývalých konic a kolen postaviti. Týž umění milovný pán dal toto stavení, které se vlastně ze tří domů spolu spojených skládá, nádherně upraviti a vnitřek sochami českých panovníkův a obrazy znamenitých Čechův ozdobiti. Ostatek předhradí i příkopu, pokud se ještě zachoval, vyplňují pěkné sady; v příkopě nachází se také *stará studně*, velmi hluboká a ze skály vytesaná, tak že stávalo nad ní věžovaté čtyřhranné stavení, do něhož se z hradu bez překážky přicházeti mohlo.

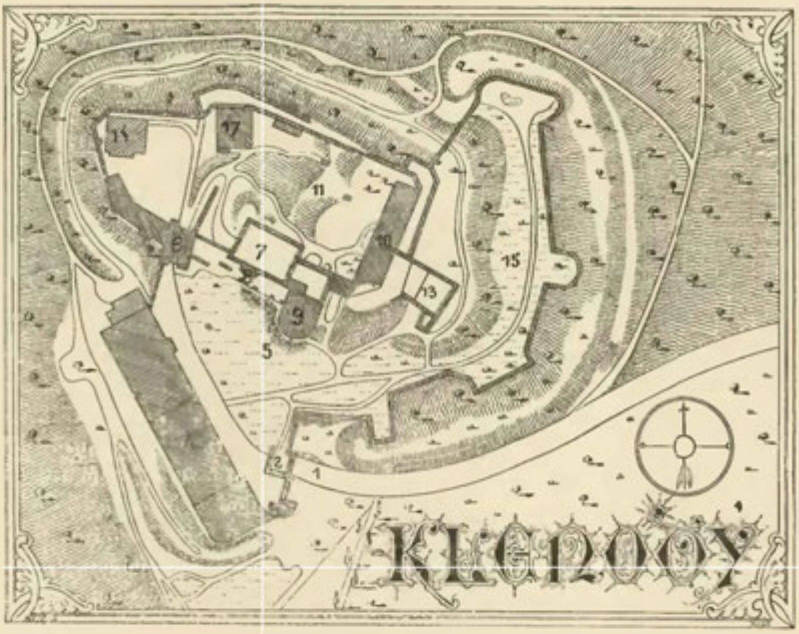
Vlastní hrad stojí na nejvyšším místě vrchu a z části na skále, která při jeho zakládání tak přitesána byla, aby byla strmá. Na jižní straně hradu stojí *zadní brána*, čtyřhranné věžovaté stavení. V horním patře téhož stavení nachází se kaple od dotčeného hraběte Stadiona zřízená, nevelká to čtyřhranná místnost, krytá dřevěným stropem táflovaným; na oltáři viděti jest sklený obraz Rafaelovy Madonny.

Před touto branou býval také příkop a nepřicházelo se k ní jinak, než po zvoditém mostě, jak svědčí posud otvory pro kladky. K bráně přiléhá malé jednopatrové stavení, nyní prázdné, v němž před lety kuchyně, divadlo a byty bývaly. Jestli nebylo již od počátku hradu, přistavěno jest k hradbám v 16. století; aspoň tehda dostalo svou rustikovou omítku, kterou lze posud pod novou omítkou znáti. Také tu bývalo viděti na vysokém jeho štítě znaky vyrýsované, zejména kohouta Harantů z Polžic. Naproti tomuto stavení nachází se *velká věž*, která nyní, ač jest již nižší než za starých dob, přece nad okolí své vyniká a již z daleka se spatřuje. Stavěna jest do čtyřhranu a měla vchod svůj jako všechny takové věže v znamenité výšce nad zemí. Když hrabě Stadion r. 1832 panství Klenovské převzal, byla tato věž pusta, ale upravena dílem od něho, dílem od nástupců jeho tak, že se volně do ní choditi může. Poněvadž jest vchod, jak již praveno, asi ve výšce prvního poschodí, přistavěno jest k věži schodiště, a tak lze pohodlně přijíti nad klenutí bývalého vězení, k němuž přízemí této věže určeno bylo, ano i otvor, jímž vězňové byli sázeni, se posud udržel a jest obklíčen železným zábradlím. K této věži snad vztahuje se příběh, který vypravuje Hájek k r. 1447 takto:

Léta tisícého čtyřstého čtyřicátého sedmého po slavnosti pokřtění pána Krysta, jinak tří králuov, Přibík Klenovský maje zprávu, že by dva mniši šli skrze jednu jeho ves, kázal je honiti a zjímati. Když jsú byli k němu přivedeni, ptal se jich, odkud a kde by jíti chtěli. Kteříž odpověděli: „Z Krakova z jednoho kláštera jsme posláni do Bavor, k staršímu našemu, proto, abychom jemu oznámili, že v Polště bratří našeho zákona jest málo, aby to opatřil a některé bratry tam poslal,“ a na to ukázali list od převora z Krakova. A on vyslyšav je a list ohledav řekl: „Tento list jest falešný a zrádný; máte-li jiné listy?“ A oni řekli: „Nemáme.“ I rozkázal je tu před sebú hned do nahoty svláčeti a oděv jich všecken přehledati, zda by mohli v nich jací listové býti nalezeni; a když nic není nalezeno, kázal je vsázeti a poslav pro kata, kázal je oba ukrutně mučiti, ptaje se jich, jsúli oni posláni od kapitoly kostela Pražského do Říma k papeži proto, aby Rokycana nebyl svěcen na arcibiskupství; a oni pravili, že jsú nikdá na hradě Pražském nebyli a žádného z těch prelatuov kapitolních nikdá neviděli a o tom mistru Rokycanovi nikdá neslyšali. A on nemoha se na nich nic doptati a znamenav, že se jim to bez viny stalo, kázal je do jedné věže vmetati a tam hladem zmořiti. Jací jsú se pak divové při nich v té věži dály, toho nechci psáti; v městě Klatovech to všecko bylo a snad i dodnes jest v kniehách městských na rathauze zapsáno.

Z této místnosti přichází se po schodech u vnitřku věže upravených do světnice a odtud zase po schodech do jiné světnice, ve kterýchž se na ten čas nebydlí. Nejvýše pak jest cimbuří v nově udělané, a nová střecha. To vše jakož i vrchní část zdiva a všechna úprava vnitřní pochází z dob novějších. Okolo této věže táhne se na kraji srázném a podlé příkopu venkovského hradba a zatáčí se pak k severovýchodu k stavení kolny, která teprve od hraběte Stadiona v těchto místech založena jest. Za hradbou zvenčí jest parkánek se zvláštními výklenky ve zdech, snad bývalá zahrádka. Asi od těchto míst vybíhala hradba, která hrad Klenovský na příč dělila a k zadní bráně se připojovala.

V druhém a zadním oddělení hradu nachází se kromě

Plán hradu Klenového.

Vysvětlení plánu: 1. cesta; 2. přední brána; 3. bašta podlé ní; 4. nynější obydlí panské; 5. bývalé předhradí; 6. zadní brána nacházející se při stavení, jež má úpravu 16. století; 7. starý palác s 8. kapličkou; 9. bašta; 10. stavení se sklepy; 11. dvůr zadního hradu; 13. bývalá studně; 14. velká věž; 15. valy a parkány.

starých sklepů, nyní obnovených a novou střechou přikrytých, zřícenina *starého paláce* s jeho příslušenstvím. Jihovýchodně vybíhá z něho silná polookrouhlá věž, nyní jen jako pouhý výstupek, na nějž se po schodech může přijíti, zřízená; ale před časy byla vyšší a nejvyšší její patro zdobeno bylo gotickými okny. Vedlé této bašty nachází se čtyřhranné docela pusté stavení, z něhož jen čtyři zdi stojí. Po jeho rumech lze přijíti až k výstupku, který z venkovské zdi k jihovýchodu vyniká. Zde se spatřuje *stará kaple*, malá klenutá místnosť, jejíž čtyři pruty se v okrouhlý svorník sbíhají. O některých z těchto místností děje se zmínka v jedné paměti z roku 1584, kdež Maryji Harantové z Janovic následující místnosti k obývání vykázány: Sklep nový nad hořejší mostnicí (to jest nad zadní branou) i s pavláčkou před sklepem, podlé sklepu komora, podlé komory světnička, jež slove zelená, za světničkou kuchyňka a nová světnička i s komůrkou až za kaplu od hořejšího mostu (tedy ta část od zadní brány ke kapli), na pravé straně parkán (to jest prostranství od zadní brány k polookrouhlé věži) a malý sklípek pod zelenou světničkou, za sklípkem komora pod novou světničkou až do studnice velké (to jest tedy část od kaple k studni) a nad těmi všemi pokoji pod krovy všecky pokoje. Z té studnice dovoleno jí, aby sobě dala vodu vážiti bez překážky. Kromě toho jest řeč o sklepu v zadním zámku (to jest stavení, kde ještě sklepy jsou), na němž byly červené železné dvéře, vedlé něho byl druhý sklípek v koutě a zespod pod těmi sklepy jeden sklep, také komora, lůšek, v němž vína mívali, a komora před lůškem. Na příkopech bývaly marštale a zahrádka u zazděné fortny, ve kteréž kvítí mívali.

Druhý dvůr a hláska na Klenovém před 50 léty.

Hrad Klenový dostal jméno své po vrchu (totiž Klenovém vrchu), a tento zase pojmenován byl po klenu nebo klení; není tedy dobře říkati ani Klenov ani Klenové, neboť i naši předkové jinak neříkali nežli Klenový (v 16. stol. Klenovay). Vystavěn byl asi ve 13. stol., a jako první jeho držitel objevuje se roku 1291 *Bohuslav z Klenového*. Když téhož roku dne 8. října král Václav a Ludvík kníže Bavorský na tom přestali, aby mocní oprávce ohledali škody v poslední době skrze obapolné loupeže činěné, Bohuslav k tomu sám čtvrtý zvolen byl od krále Václava.[1]) Následující držitelé pocházeli z rodu Janovských z Janovic a nosíce na štítě svém příční pruh s šachovnicí, nazývali se až do vymření svého pány z Klenového a z Janovic. První z nich byl *Přibík*, kterýž před rokem 1362 zemřel. Syn jeho *Přibík z Klenového* na záduší téhož otce svého založil v Týnci nový oltář posvěcení sv. Jana Ev., k jehož nadání obrátil platy některé ve vsi Lhotě, jak se zdá před tím některý čas Němci osazené.[2]) Přibík připomíná se v rozličných pamětech do r. 1390 a bezpochyby jest také týž Přibík Klenovský, který se r. 1408 jako patron oltáře v Týnci připomíná.[3]) Za jeho syna pokládati lze *Jana z Klenového*, který žil r. 1406 na Moravě a tu rozličné odúmrti od markrabě Jošta obdržel; r. 1412 byl mrtev. V pozdějších dobách setkáváme se také s *Václavem z Klenového*,[4]) o němž jen víme, že r. 1425 koupil plat v Chrastu na Kouřimsku a jej r. 1436 i s právy svými na Nebovidy prodal.[5]) Nejsnáze lze jej vykládati na syna Janova, a *Přibíka z Klenového*, proslulého za válek husitských, lze míti za bratra Václavova a syna též Janova. Tento Přibík připomíná se mezi bojovníky strany Táborské, ale k náčelníkům jejím teprve později patřil; ač byl sice víře pod obojí oddán, nepřipojil se k straně této z přesvědčení svého, ale pro štěstí její válečné, pročež také opustil ji, jakmile štěstí se od ní odvrátilo. Eneas Sylvius, který jej osobně znal, píše o něm, „že byl mezi kacíři o to učenější a výmluvnější, oč byl ukrutenstvím

[1]) Reg. II. 667. [2]) Borový, lib. erect. I 39. Viz i berní kraje Plzenského na str. 11. [3]) Acta jud. rel. tab. I. 533, lib conf. [4]) Dsky Brněnské. [5]) DD. 61. p. 326—327.

a nevěrností ošemetnější“. Že pak k pádným bojovníkům patřil, to i dokázal. Když r. 1426 v noci slezl město Stříbro a je obdržel beze škody, ani jediného ze svých lidí neztrativ, vypravovali o něm Stříbrští, že byl „bohatýr neodolatelný a vpadl do města jejich s mečem sahajícím od brány ke bráně“.[1] Město to r. 1427 udatně obhájil a po celé války podržel. Jako válečník Táborské strany škodil nemálo Oldřichovi z Rožemberka, úhlavnímu jejímu nepříteli, a co lidem jeho pobral, to se nosilo na Klenový nebo Pajrek; ale když přišel r. 1432 o svatém Jakubě spojenec Přibíkův Jan z Pajreka na Klenový, vstoupili oba zde v příměří s Oldřichem až do sv. Jiří příštího (r. 1433, 23 dubna). Smlouvě té také byl přítomen Janek z Hrádku, purkrabě na Klenovém.[2] To bylo přípravou k obratu, který se stal s Přibíkem roku 1434 v lednu, když v Chebu poddav se církvi, ale podržev svobody kalicha, dostal rozhřešení za minulost a přijat jest zase k obcování a ke společnosti služeb božích. Věc tato před stranou byla tajena a Přibík od té doby obojetně se choval. Připojil se sice s lidem svým k vojsku husitskému, které obléhalo Plzeň, ale přece úkladem a násilím dodal asi 700 korců obilí do obleženého města, po čemž ujev zavřel se na Stříbře a pomáhal pak vojsku stavovskému u Lipan.[3] Aby zase Stříbra dosáhl, zapsal mu císař Zikmund (roku 1436) zboží Volyňské prý proto, že spatřoval tu snažnost, kterou Přibík učinil pro zemské dobré a také nemálo pracoval o císařovo počestné a dobré jako pána přirozeného a dědičného.[4] K tomu mu zapsán r. 1437 Protivín.[5] Přibík dal se tehda a potom potřebovati v rozličných poselstvích a také účasten byl mnohých běhů veřejných, soukromých a válečných, jež vypisovati tu pro skrovnosť místa pomineme. R. 1450 zapletl se Přibík po druhé do války s Bavory, podporuje strýce své z Janovic. Vpadl s 500 oděnými do Bavor, zajal tam 600 kusů rozličného dobytka a šťastně jej přihnal na hrad Klenovský. Bavoři pálili za to v Čechách. Poněvadž se Janovských ujímali někteří páni a listy odpovědné do Bavor posílali, tak že z toho mohla krutá válka vzniknouti, svolal Přibík obojí stranu na hrad Klenovský k rokování o mír (r. 1451 na jaře). Ale oboje strana žádala tolik, že se spolu srovnati nemohli, a tak se ta věc o odpor všech rozbila.[6] Přibíkovi také přibývalo zboží pozemských; r. 1446 koupil Lhotku pod Petrovici a vyskytuje se také jako dědic pánů z Potšteina, na Žinkovech vymřelých.[7] Kromě toho vyskytuje se také před smrtí svou jako zástavní držitel nebo vladař na Brodu, Neukirchu a Osí.

Motiv z Klenového.

Za dob těch byl již Přibík při letech, maje dva zrostlé syny *Buška* a *Jana*. Onen držel se stranou Poděbradskou a poslal druhé straně (r. 1450) list odpovědný z pole u Buštěvsi. Roku 1457 ještě

1) Palacký III. b. 254, 287, staří letop. 70 2) Popravčí kniha 52, Paprocký o stavu ryt. 41. 3) Palacký III. c. 139, 144, 151. 4) Archiv Svatomářský. 5) Rkps. Vídenský. 6) Archiv říšský Mnichovský. 7) DD. 61, str. 344, rel. tab II. 289.

žil, ale r. 1459 byl již mrtev. O druhém, Janovi, ví se jen tolik, že r. 1454 vězněn byl v Uhřích a tam snad zemřel.[1]) Smrť Buškova starého Přibíka velice dojala. K pohřbu jeho daroval ves Mojkov k faře i k zádušní lázni do Volyně a radil se pak s Oldřichem z Rožemberka, jak by měl o statku svém poříditi. Zapsal tedy všechno zboží své vnuku *Janovi* (synu Buškovu), učiniv mu poručníky Jindřicha z Lipého, Linharta a Burjana bratří z Gutšteina, vnuky své, Dluhomila z Dražovic, úředníka svého Klenovského a ještě některé zemany, tak aby vnuka jeho spravovali do let jeho přirozených, nikoliv králem daných.[2]) Ke konci živobytí svého znepřátelil se s králem Jiřím, jemuž posud věrně oddán byl. Král totiž potřebuje Volyni k nadání mistrovství Strakonického, dal na ní výplatu Joštovi z Rožemberka, nejvyššímu převoru, který se jí dosoudil, a Přibíkovi zapsal za to 50 kop úroku na opatu Teplském.[3]) Pro tu věc vzal Přibík ke králi zlou vůli a jednal proti němu tajně všecko zlé, nadýmaje pány proti němu. Tak i on byl jeden z těch, kteří ze sobeckých příčin způsobili to, že se jednota panská utvořila proti králi a na zemi nešťastnou největší záhuby přivedla.

Asi okolo nového roku 1465 zemřel Přibík a pochován jest v klášteře Klatovském. Hned po jeho smrti pracovali o to Brodští a jiní Bavoři, které Přibík daněmi a robotami a též zkracuje svobody velice utiskoval, aby jim dán byl domácí za vladaře. V Klenový a jiná zboží uvázal se ihned *Linhart z Gutšteina* jako první poručník mladého Jana, a psal se proto s bratrem od té doby na Klenovém, ač nebyl jeho dědičným držitelem. Odtud také podporoval jednotu panskou proti králi. Asi r. 1475 odevzdal Klenový *Janovi z Klenového.*[4]) Tento roku 1476 poprvé samostatně řídil, prodávaje dvůr svůj v Chrastu pod plat[5]) a roku 1478 ujímaje se strýců svých Janovských, důtklivě dopisoval do Bavor, tak že proto povstala malá válka, většinou jen na papíře vedená. Jan se tehda psával obyčejně na Žinkovech, ač Klenový držel a na něm přebýval. Roku 1489 koupil část zboží Nýrského, kterou zase r. 1497 prodal, a od r. 1500 byl purkrabí Karlšteinským.[6]) Jako pána na Klenovém a spolu hejtmana kraje Plzenského nacházíme jej r. 1509 naposled.[7])

Od roku 1525 vyskytuje se jako pán na Klenovém *Vilém Švihovský z Ryžemberka*, jenž tehda městečku Strážovu erb vyprosil.[8]) Seděl tu do r. 1534, kdež obdržel zápisem panství Dobříšské, a Klenový proto prodal *Zdeňkovi Lvovi z Rožmitála a na Blatné*, který skrze nákladné své cesty panství svá velikými dluhy obtížil a konečně před svou smrtí († r. 1535) panství Klenovské se všemi statky připojenými synu svému *Adamovi Lvovi* zůstavil.

Nedlouho po smrti otcově nucen byl mladý Lev statky odprodávati, aby mohl část dluhův splatiti; ale již také rukojmí a věřitelé jeho na statky ty sahali. Tak Adam prodav Vilhartice Adamovi ze Šternberka na Zelené Hoře, purkrabí Karlšteinskému, spravoval zbožím svým Klenovským a měl nyní Vilhartice očistiti. Toho však učiniti buď opomenul, buď nemohl; z té příčiny se Adam s komorníkem uvázal v panství Klenovské, které již rukojměmi spravováno bylo (r. 1547).[9]) Tehdejší správce a poručníci rukojmí Jan Byšický z Byšic na Svatém poli, purkrabě hradu Pražského a Jan Žatecký z Vejkrstorfu, vidouce, že tím, jenž se dal na Klenovsku zvésti, nejsnáze ke svému přijdou, prodali r. 1555 celé panství, totiž Klenový zámek s dvorem poplužným a městečko s 14 osedlými a 7 pustými domy, Javor a Loučany vsi celé, Týnec tvrz pustou a ves tudíž pustou, Bezděkov tvrz pustou s dvorem poplužným pustým a ves, vsi Koryto, Hynkovice, Želivo hořejší, Datelov s podacími v Týnci a Bezděkově (v Týnci byl kostel panny Marie), lesy Paseku (pod Klenovým), Hájek (za Javorem), Holenka, v skále, hájek pod Loučany, Kozlov a j. v. *Adamovi ze Šternberka* na Zelené Hoře, nejvyššímu komorníku království Českého.[10])

Adam panství to nepodržel dlouho, nýbrž části jeho odprodával, jak se komu hodily. Napřed prodal (r. 1553) zboží Bezděkovské Viktorinovi Pekovi, pak v Datelově 2 dvory kmecí osedlé a poustku třetí, v Hořejším Želivě dvůr a poustku Trystramovi z Předenic na Dešenicích, a konečně prodal téhož roku dne 10. listopadu zámek Klenový s dvorem, městečko, Týnec tvrz pustou se vsí pustou, Loučany, Javor, Hynkovice vsi celé a ves Vacovy, kterou měl od Markéty z Žihobec zastavenou, s mlýnem pod zámkem Klenovým, sladovnou, pivovárem, potůčkem, který na rybníčky jde, s podacím v Týnci, a ve Lhotě jeden dvůr kmecí, k témuž podací náležející, *Jiříkovi Harantovi z Polžic* za 3325 kop grošů českých.[11]) Nový tento držitel, aby mohl snáze trhovou sumu zaplatiti, odprodal od panství Klenovského r. 1554 pusté zboží Týnecké Bořivojovi z Otova.

Rodina Harantů se trvale na Klenovém usadila. Jiřík, jenž čtyřem císařům (Karlovi V. r. 1541 v Alžíru, Ferdinandovi, Maximilianovi a Rudolfovi) sloužil, byl roku 1578 hejtmanem kraje Plzenského, r. 1583 císařským radou a soudcem zemským, a přikoupil vsi Chřepice a Němčice.[12]) Byl čtyřikráte ženat,

---

[1]) Archiv Třeboňský. DD. 33, str. 255. [2]) Archiv Třeboňský, archiv č. III. 568, DD. 33, str. 269. [3]) Archiv Teplský, staří letop. 70. [4]) Následuje odtud, že se r. 1475 psal na Klenovém a r. 1476 na Vartemberce (Rkps. Vídenský, archiv č. VI. 510). [5]) Archiv Plzenský. [6]) Arch. říš. Mnichov. DD. 62, str. 145, 238. [7]) Reg. kom. soudu. [8]) Tamže, museum Klatovské. [9]) DZ. 41. L 28. [10]) DZ. 11. K 17. [11]) Tamže. Jiřík Harant byl synem Jindřicha Haranta († r. 1541) na Dlouhém Újezdci a Brygyty z Háje († r. 1542). [12]) DZ. 17. H 26.

s Annou z Otova, Johankou z Chuděnic († r. 1556), Marjanou z Předenic a Marjanou Janovskou z Janovic († r. 1587, 1. května), a zemřel r. 1584 buď dne 16. nebo 26. května, maje věku svého 62 let.[1]) Kromě dcer Evy, Žofie, Mandalény a Judyty zůstali po něm synové *Jindřich*, *Kryštof*, *Adam* a *Jan Jiří*, z nichž první byl r. 1579 císařským výběrčím v kraji Plzenském, ale u sousedů svých málo víry míval, sice by o něm Jakub z Janovic nebyl mluvil na Janovicích, že není víry hoden jako pes.[2]) O pozůstalosť otcovskou smluvili se roku 1585 tak, že Jindřich a Jan Jiří odbyti jsou 10.000 kopami míš. a ostatní dva panství Klenovské podrželi, jež však zase na dvě polovice rozdělili.[3]) Přes půl století zůstalo pak panství to na dva díly rozděleno.

Kryštof Harant z Polžic, držitel první polovice, jenž později tak velice proslul a znám jest pro smutný konec života svého (viz V. díl na straně 106—113), seděl na Klenovém jen krátký čas, neboť polovice jeho dostala se způsobem nám neznámým *Přibíkovi z Klenového*. Tento potomek dřevních držitelů Klenovských byl bratr Jana z Klenového a na Žinkovech, s nímž r. 1598 učinil rozdíl dskami zemskými,[4]) a manželem Mandalény z Polžic, tuším, svrchupsané dcery Jiříkovy, čímž se stal snuřínem (švakrem) Kryštofovým, a tímto svazkem příbuzenským lze postoupení Klenového vysvětliti. Poněvadž byli i Přibík i Adam bujného ducha a s takovými se často scházeli, způsobili páni Klenovští nejednou výtržnosti. Roku 1586 došlo k pračce na rynku Klatovském mezi Adamem Harantem a Adamem Varlýchem z Bubna, o níž vydal r. 1588 Jan Podskalský z Klatov svědomí toto: „To jest mi vědomý, že tímto časem dvě léta budou, v masopustě bylo, sešlo se ke mně mnoho panstva. Potom když sou se rozešli, pobídli se, aby také někam šli. I zastavili se ve dveřích společně a v tom nějakých řečí sobě podávali, co jest bylo; jakých slov panu Varlejchovi od pana Haranta podáváno, toho sem nedoslechl,[5]) než Adam Varlejch odpověděl: „Muoj milý Harante, proč se na mne hněváš? Nemáš proč, neb sem já tvůj a sem s tebou dobře, tu máš můj kord.“ Hodil jej a on Harant zas jej odhodil k Varlejchovi. V tom porozuměvši, že se ke zlý vůli schyluje, odešel sem, jak se dále stalo, nevím. Pachole přiběhši, když sem večeřel, že se sekají; já vyšedši z daleka sem patřil, neviděl sem, kdo nebo jak se prali, neboť bylo tma, než Adam Varlejch že jest krvavil a odtud s panem Hendrychem šli k lazebníku. A když zas přišli ke mně, dal sem ustlati Varlejchovi na zem a on oznámil, že jest mu nedvorsky udělal zrádně. Tak potom přišel i Adam Harant — okolo půl noci bylo — tloukl, jemuž sem odevříti dal; ten se na lavici položil a aby zraněn býti měl, toho sem neviděl.“[6]) Jeden druhého pak obsílal z výtržnosti, že jej zranil beze vší slušné příčiny jemu dané. Na Haranta pak dáno stanné právo a musel pokutu a náhradu platiti.

Roku 1587 vyšel Přibík z Klenového a na Klenovém před dům Doroty uzdářky na rynk Klatovský, zbraň svou v pošvě maje a „hodroval“ se s Petrem Kokořovcem u přítomnosti Adama Varlýcha z Bubna. Tu prosil Adam Přibíka, aby se nesekal s Petrem, a je odvozoval. I nechal Přibík Petra a pustil se do Adama řka, že mu po tom nic není. Jeden na druhého volal, dobuď ty zbraně, i nedobyl tu žádný z nich, ani jeden ani druhý zbraně. I šel Adam zase mimo Přibíka k domu Dorotinu, maje rapír v ruce nedobytý v pošvě i přiměřil jej i s pošvou Přibíkovi proti hrdlu, ale nic se ho nedotekl a pravil: „Hudlaři, smíš pobízeti a nesmíš dostáti!“ Tu Přibík sed' na kůň, pobízel Adama, je-li dobrý, aby jel s ním za město. Ptal se Adam, kam by ho chtěl zavézti, i řekl Přibík: „Pojeď jen přece!“ Adam mu oznámil, aby jel. A tak jel Přibík, volaje na Adama, aby jel, že jest připověděl, je-li dobrý. I vypůjčil si Adam koně od Petra a když sedal naň pravil k Petrovi a Maršovi Vyntíři: „Milí páni! Proč toho dopouštíte, že třebas jeden druhého zabije, mohouce to spokojiti?“ A tak kázal Petr pacholku svému s koně a Marše pobídl, že tam jel za město za ním. K boji přišlo před Špitálskou branou. Napřed se oba z sucha prali a kordy na zemi ležely, potom si mezi oči fikali s nedobytými kordy, až Přibík vydobyl a tu do tří nebo čtyř ran na sebe učinili. V tom Adam podskočil kord a Přibíka porazil na zem, tak že zpátky upadl, vsedl naň a pral jej suchými ranami pěstí. V té chvíli rozvedli je páni, kteří za nimi vyjeli za město a zase je dovedli do města.

Roku 1588 Adam Harant jsa v městečku Janovicích Petra mladšího Kokořovce kordem uhodil a potom po něm bodl. Téhož roku, když byl u mustruňku v Písku, probodl a zabil Adama ze Šternberka a pokutě za vraždu ušel jen tím, že mohl dokázati, že ho Albrecht k bitvě pobízel. Roku 1593 jsa na louce pod zámkem Klenovým na Martina Soumara, poddaného Přibíkova, šavle uherské dobyl a na něho ránu udělal, jež však nedopadla, poněvadž člověk uskočil.[7]) Konec Přibíkův byl takový jako jeho živobytí. Roku 1609 blíž Litoměřic, když svého poddaného zběhlého domů vezl, od lidu byl kamením utlučen.[8]) Polovicí jeho vládla pak vdova *Mandaléna Klenovská z Polžic*[9]) jako poručnice dětí svých

[1]) Mittheil. d. V. f. G. d. D. XII. 275. [2]) Reg. kom. soudu [3]) DZ. 68. E 25—27. [4]) DZ. 128. G 10. [5]) Adam Varlých pravil, že některou čeládku musí vydusiti, a Harant zase řekl, bude-li chtíti koho dusiti, že se mu dusiti nedá. [6]) Reg. 7. G. svědomí k. s. A 29. [7]) Reg. kom. soudu a DZm. 209. A 28. [8]) Rukopis knihovny Pražské. [9]) DZm. 107. C 11.

nezletilých Jana Kryštofa († r. 1624), Přibíka († r. 1625) a Viléma mladšího. Tento Vilém, když dorůstal, byl takový jako jeho otec. Roku 1614 tloukl Viléma Peka z Římku v Klatovech na předměstí kordem nedobytým a r. 1615 jiného v Klatovech pěstí v nos udeřil.[1]) Za stavovského povstání chtěli stavové hrady Opálku a Klenový lidem svým osaditi, aby se bránilo odtud nepříteli dále do kraje vnikati, ale, tuším, nepřišlo k tomu, poněvadž Vilém ve zřejmý odpor proti císaři přijíti nechtěl. Klenový ujal napřed Přibík, ale prodal roku 1623 polovici zámku Klenového s polovicí dvoru a městečka, pak podíly své ve vsích Loučanech, Javoře, Němčicích, Chřepicích, Hynkovicích a polovici mlýna pod Klenovým bratru svému *Vilémovi mladšímu z Klenového*, místopísaři království Českého, za 5000 kop míšenských, po čemž tento (r. 1624) choti své Anně Věnceslavě rozené Janovské z Janovic 800 kop míšenských na zboží svém Klenovském věnoval. Než r. 1631, 16. října prodal Vilém polovici Klenového strýci svému *Vilémovi staršímu z Klenového* a živ byl později (r. 1655) v Klatovech jako císařský rada a soudce zemský se synem Rudolfem. Nový držitel, nedávno před tím do stavu hraběcího povýšený, držel tehda Roupov, Žinkovy, Přestavlky, Nový hrad a Merklín a prodal r. 1640, 24. září část svou Klenového nejvyššímu kancléři a rytíři řádu svatého Jakuba kompostellského *Jiřímu Adamovi Bořitě z Martinic* za 99.000 kop míšenských, jenž Klenový k sousednímu statku svému Opáleckému připojil.

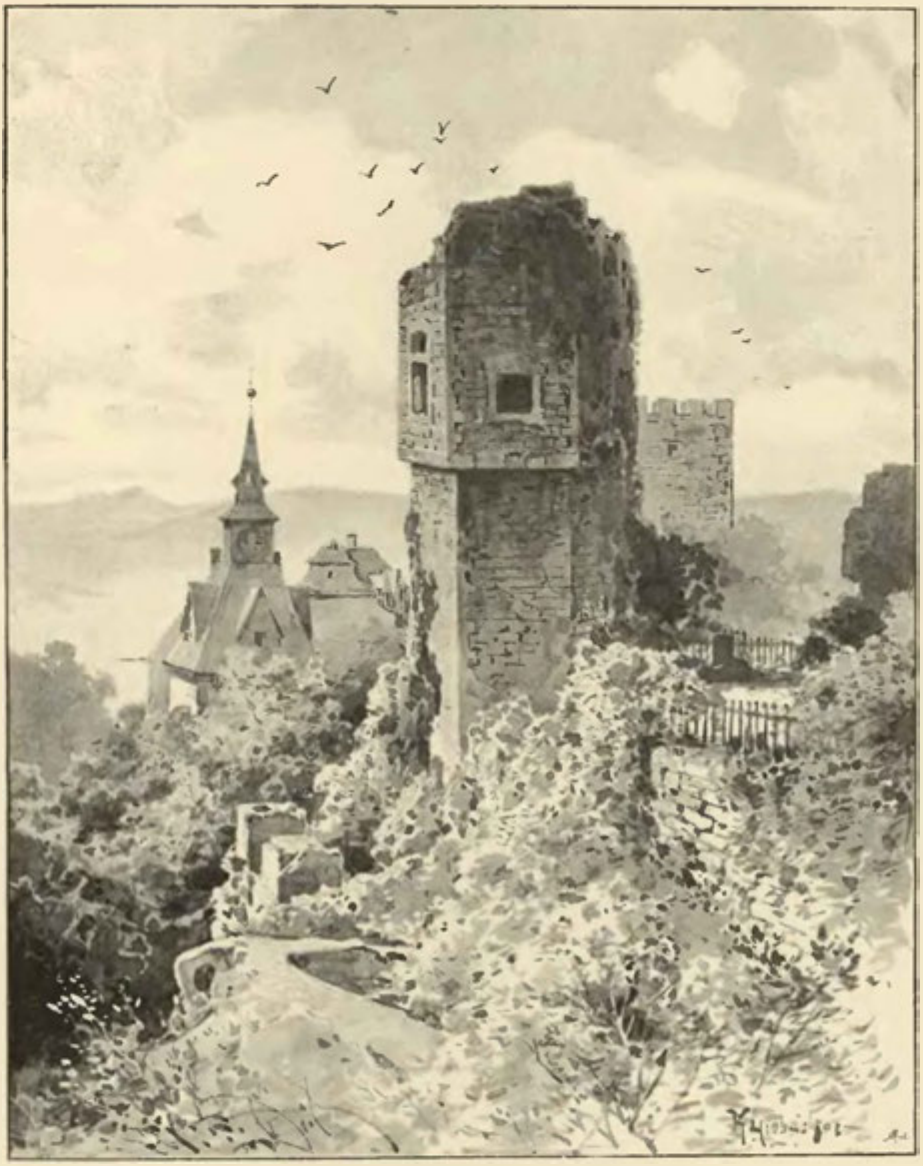
Kdežto polovice první několik držitelů vystřídala, patřila druhá polovice ustavičně rodině Harantů. Po *Adamovi* následoval v držení tohoto zboží syn jeho *Jan Jiří mladší*, jenž se r. 1618—1620 strany Ferdinandovi II. odporné přidržel, Ferdinanda II. zavrhl a Bedřicha falckrabě volil. Poněvadž neměl dědiců, kteří by po něm statek byli dědili, odsouzen jest r. 1623, aby všechen jeho dědičný statek z dědictví vyňat a v manství královské uveden byl. Tudíž u desk dvorských (r. 1626) léno přijal na polovici zámku Klenového s polovicí městečka a dvora, polovici Loučan, Křepic, Němčic s lidmi, platy, robotami, rybníky, lesy, háji, porostlinami, lukami, lady atd. a obnovil přísahu svou manskou r. 1638, 3. srpna, když byl nový král Ferdinand III. panování nastoupil.[2]) Mezitím však obdržel *Jiří Adam Bořita z Martinic* listem roku 1637, 13. ledna daným „exspektanci a královské v tom zakázání" na polovici Klenového, až Jan Jiří zemře, a přislíbeno mu zároveň, že se Klenový z manství propustí a v dědictví zpupné uvede. Když pak Harant zemřel, rozkázal Ferdinand III. (roku 1646, 23. října), aby statek tento, právem odúmrtním naň připadlý, z desk dvorských byl vymazán a ve dsky zemské přenesen.[3]) Tím také oba díly Klenovské v jedno panství jsou spojeny.

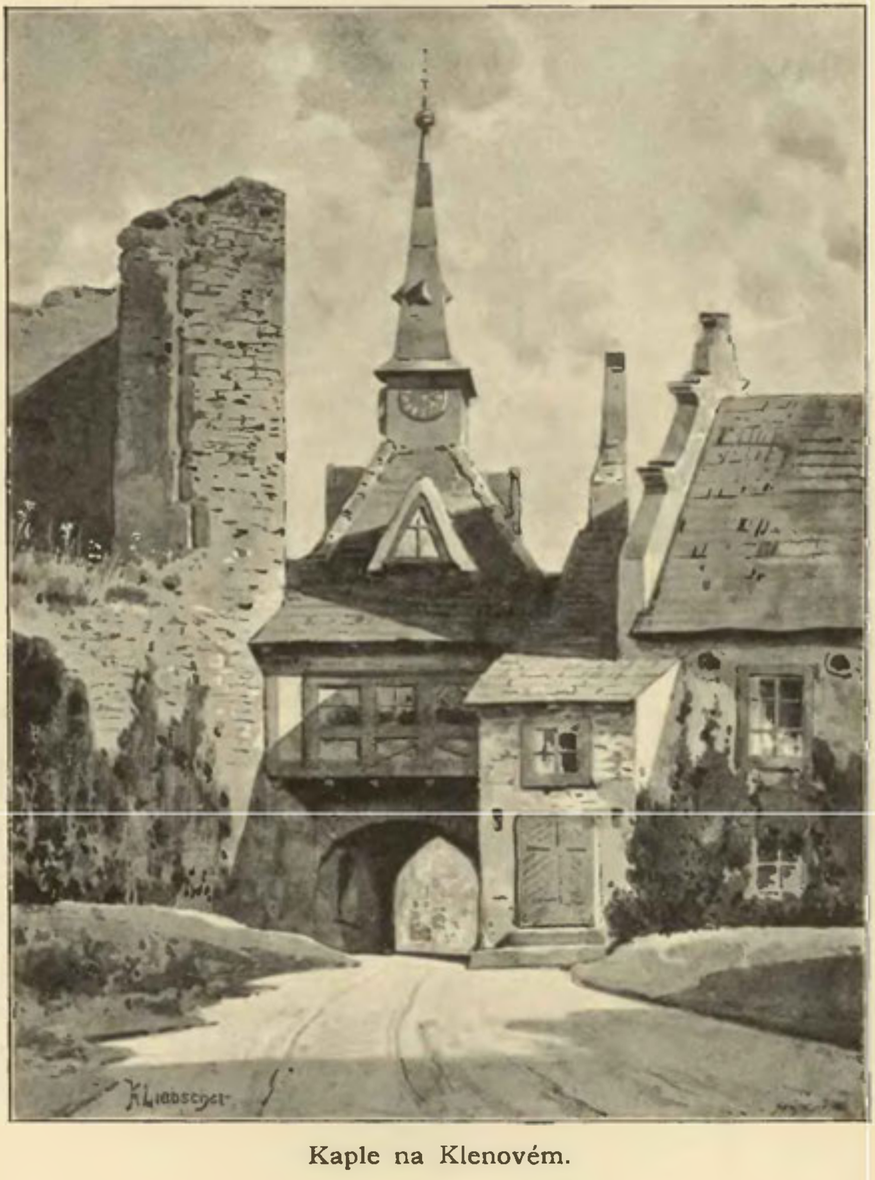
Motiv z Klenového.

Jiří Adam zámek Klenovský dobře proti nepřátelům opatroval. Míval tu pět soudků prachu, 65 mušket, čtyři svazky luntů, 89 pik, devět svazků pantalírů, 51 koulí do kusův a čtyři truhličky kulek mušketských.[4]) Kšaftem svým roku 1650 dne 28. března učiněným odkázal panství svá zpupná Hořovice, Komárov, Podluhy, Opálku, Klenový, Bezděkov a Bystré choti své *Johance* rozené *marchese Gonzaga*, kněžně z *Castiglione*, tak aby jich užívala do smrti své a potom na bratra jeho *Maximiliana Valentina* říšského hraběte z *Martinic* toliko spojená zboží Opálecké, Klenovské a Bezděkovské s domem ve Vídni připadla. Jelikož však ovdovělá kněžna obydlí své v Italii vyhledala a tudíž o správu českých svých statků starati se nemohla, smluvila se r. 1652, 29. listopadu se svými švaky *Bernardem Ignácem* a *Maximilianem Valentinem z Martinic* a pustivši jim tak práva svého za 110.000 fl. uh., zemřela brzo potom v zemi Vlaské. Maximilian prodal

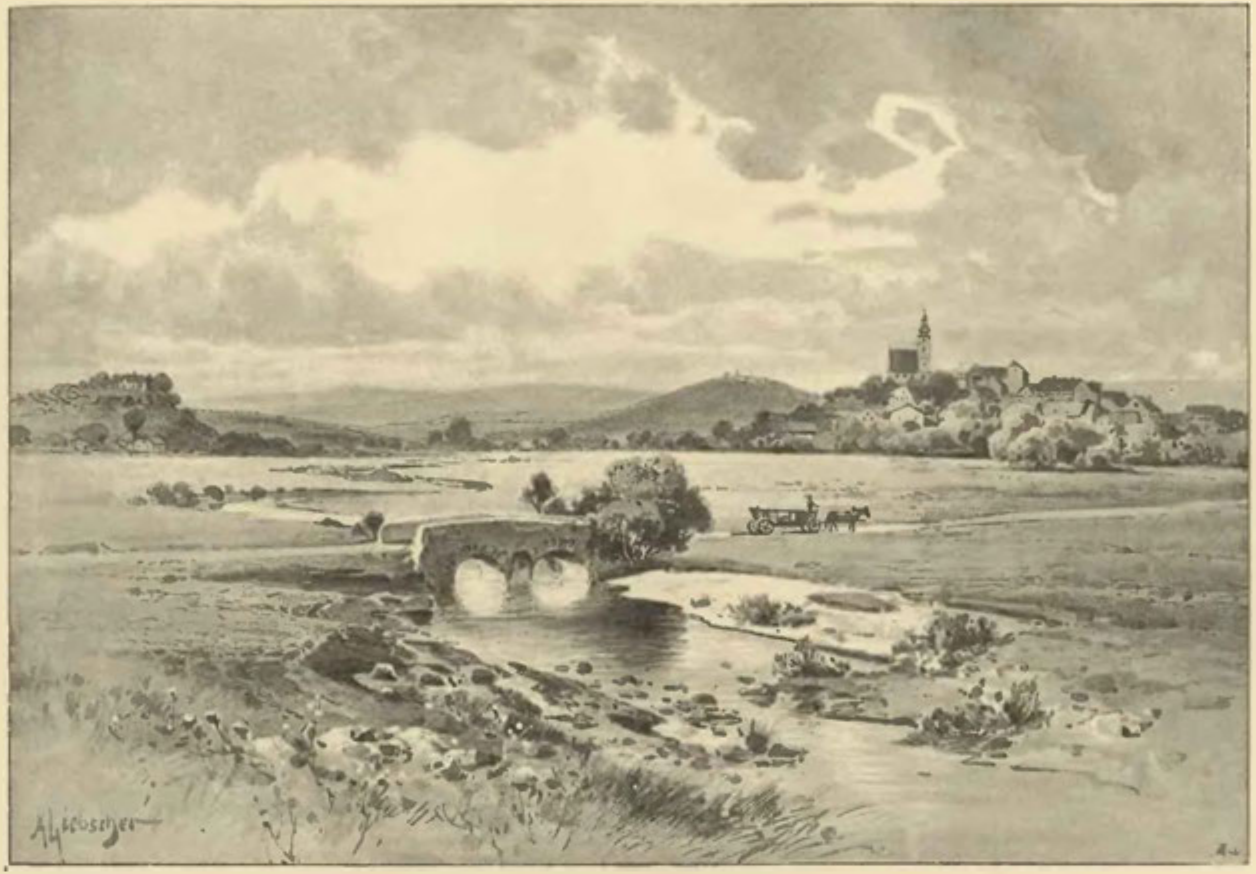
[1]) Reg. kom. soudu. [2]) Bílek, děje konf. [3]) DD. 68, str. 54. [4]) Archiv musejní.

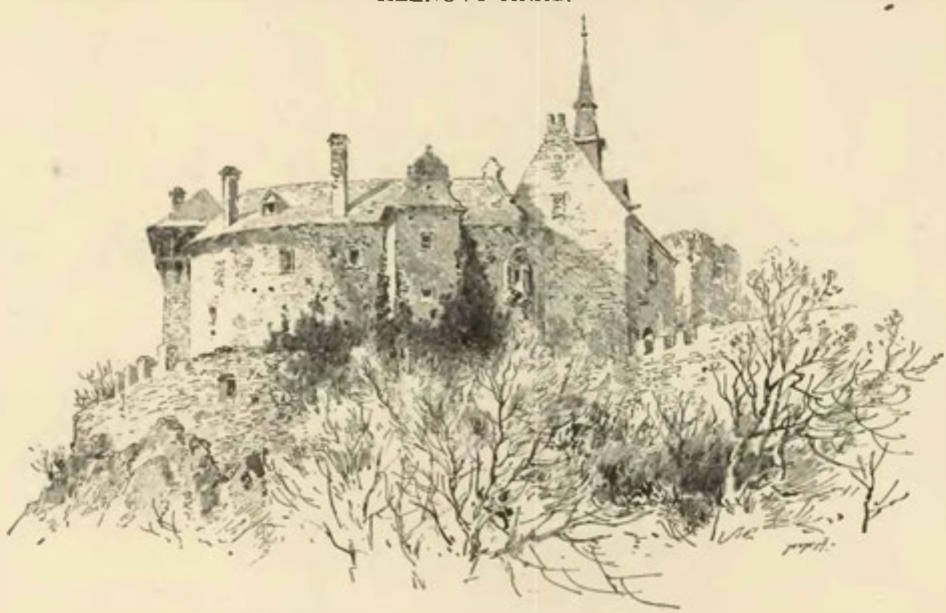
Klenový.

Kaple na Klenovém.

Opálka, Klenový a Strážov.

Klenový roku 1866. (Dle kresby architekta J. Kaisra.)

potom r. 1656 zámky Opálku, Klenový a Bezděkov se vším příslušenstvím *Maximilianě* ovdovělé hrabince z *Valdšteina* rozené *ze Salmu* a *Neuburka nad Jinem* za 85.000 fl. uh. Tato provdavši se v druhém loži za markrabí Braniborského poručila Opálku, Klenový a Bezděkov neteři své *Marii Elišce Bernardině* hrabince *ze Salmu* rozené *von Tübingen*, která opět statky ty 20. února r. 1669 dceři své *Isabele Emilii* provdané *Švihovské* z *Ryženberka* a *na Nalžovech* postoupila. Než i tato držela panství to jen čtyři neděle a prodala je se vším příslušenstvím r. 1669 dne 20. března JMC. komorníku a radě nad apelacemi *Ignácovi Karlovi* říšskému hrabí *ze Šternberka* na Horažďovicích.

Panství, které tehda Šternberkovi patřilo, bylo obšírné, neboť se k němu počítaly zámky Klenový, Opálka a Bezděkov, městečka Strážov Starý a Nový a Klenový, dvory Opálecký, Lukavský, Lehomský, Splžský, Klenovský, Javorský, Bezděkovský a Tupadlský a vesnice Lukavice, Kněžice, Javorníčko, Brtí, Viteň, Bezetice, Zahořice, Hamr, Růvna, Lehom, Loučany, Javor, Němčice, Hynkovice, Chřepice, Bezděkov, Koryta a Tupadla. Nedlouho však zůstalo panství to ve svém objemu. Šternberk sice prodal celé to panství r. 1673, 14. května říšskému hraběti *Pavlovi z Morzina* a na Vrchlabí, po němž celé panství dědil nejstarší syn *František Mikuláš*, spolu pán na Čachrově, ale již tento panství dělil; podržev si Bezděkov prodal Klenový a Opálku (roku 1690, 1. srpna) bratru svému mladšímu *Ferdinandovi Matějovi* z *Morzina*. Tento v dělení dále pokračoval; Opálku si podržev prodal r. 1698 zámek Klenový s městečkem a vsi Javor a Loučany *Juliovi Františkovi Šteinbachovi* z *Kranichšteina*, který je r. 1702 *Václavovi Alexandrovi Hildprandtovi* z *Ottenhausen* a na Opálce za 30.000 fl. uh. prodal. Od něho převzal Klenový r. 1708 rytíř *Ignác Vidršpergár* z *Vidršperka* na Jiřičném, jenž je přece něco déle, totiž 11 let držel a teprve roku 1721 *Karlovi Richardovi Josefovi Šmidlovi von Schmiedeln*, radě vlády Dolnorakouské a pánu na Bystřici a Mileticích v Čechách a na Pasdorfu v Rakousích za 40.200 fl. uh. prodal. Když veliké statky tohoto pána pro dluhy věřitelům odevzdány byly, prodal soud zemský panství Bystřické, Petrovské, Miletické, Klenovské, Běhařov, Loučeň, Modlín, Opálku, Bezděkov, Kal, Poborovice a Žleby (roku 1730) prvnímu věřiteli *Karlovi Jáchymovi* hraběti z *Bredova*, vše za 1,120.000 fl. uh., a Klenovy jsou tudíž s Bystřicí, Bezděkovem, Opálkou a Miletici v jedno panství spojeny. Z této nudné řady držitelův aspoň to se poznati dá, že Klenový často se přirážel k nějakému ze sousedních statkův a majetníci panství tudíž nepřetržitě na hradě nebydleli. Z té příčiny také na opravu hradu velmi málo, nebo spíše nic nevynakládáno, pročež se v polovici 18. století mezi pustými hrady nacházel. Roku 1737 praví se o zámku, že stojí z něho jen zříceniny a že jest obehnán dvojím příkopem, toliko u vjezdu po levé ruce že se nachází 7 pokojů, v nichž se bydleti může, kuchyně klenutá a nad tím sýpka pro obilí. Také tu byly ještě zděné konice, byt ze dřeva postavený pro klíčníka a pod starým stavením několik dobrých sklepů suchých a podzemních. Cenil se tehda zámek na 700 fl. [1])

[1]) DZ. 161. F 25.

Statky Karla Jáchyma z Bredova r. 1744 také pro dluhy přiřčeny jsou věřitelům a malý statek Klenovský přešel v držení rodiny svobodných pánů *Smith von Balroe*, z Anglie sem přistěhovalých. Císařský královský nejvyšší a velitel pražské invalidovny *Robert Smith* svobodný pán *von Balroe* prodal s chotí svou *Františkou Xaverií* rozenou hrabínkou z *Klebelsberka* statek Klenovský (roku 1783) c. k. rytmistru *Janovi Karlovi Henigárovi* z *Eberka*, jenž jej zase roku 1792 Plzenskému měštěnínu *Vojtěchovi Pokornému* a jeho manželce *Alžbětě Sittaurové* prodal. Držitelé tito z veliké chtivosti po penězích kamení pustého hradu vylámavše poddaným prodávali. Totéž činil i nástupce jich *Volfgang Hübel*, jenž byl Klenový r. 1801 za 70.000 fl. koupil a polovice statku (4. září r. 1804) při svatebních smlouvách choti své *Eleonoře Fišerové* postoupil. Když pak Klenový r. 1819 za 77.500 fl. V. m. a 100 dukátů klíčného *Justovi Ferdinandovi* rytíři z *Eichenstadtu* a choti jeho *Eleonoře z Krausentálu* prodán byl, hrad již byl velice sešlý a hospodářskými stavbami valně zpotvořený. Tuť hrabě *Edvard Stadion-Thannhausen*, chtě zachrániti Klenový před jistou záhubou uhodil o statek a koupil jej 7. srpna r. 1832 za 52.500 fl. a vynaloživ na zámek 20.000 fl. k. m. poopravil jej tak, jak se nyní nachází. Bohužel, šlechetný tento muž pro jisté příčiny statek podržeti nemohl a postoupil tudíž statku Klenovského bratru svému *Františkovi* (r. 1836, 9. února), jenž jej r. 1838, 29. srpna *Vácslavovi Veitovi* prodal. Tak došlo k nynějšímu stavu zámku, jak jsme jej na počátku tohoto článku popsali.

LUBY TVRZ.

Asi půl hodiny jižně od Klatov zachovala se ve vsi Lubech na jejím východním konci stará zajímavá tvrz, asi v té podobě, jako v 15. století postavena byla. Příkopy, které se z potoka podlé tvrze tekoucího nadýmaly, jsou sice již zarovnány, ale hmotné stavení tvrze s vysokým štítem, skrovnými okny a zvláště vchod starý s končitým obloukem (ač zazděný) i s místem k dopadání zvoditého mostu svědčí o velikém stáří, kdežto přístavky po stranách a to, co jest před tvrzí, poukazují na dobu, kdy již tvrz přestávala býti pravou tvrzí. V přízemí stavení, jemuž se říká „na baště", nachází se chlév.

Luby patří ke starým osadám, ač o nich ze starších dob pamětí nemáme. Na počátku 14. století připomíná se *Ctibor z Lub*, jenž byl nedlouho před rokem 1316 zavražděn. Synem jeho byl *Dětleb*. Roku 1318 připomíná se také *Milota z Lub.* [1]) V letech 1367—1379 drželi ves tu společně *Kunrát* řečený *Syntro* a *Sudivoj*, oba podávajíce faráře ke kostelu zdejšímu. Onen držel, tuším, tvrz a k tomu dvoje popluží v Lubech a dědiny ve Vrhavči a Bříze, kdežto Sudivoj měl jediné popluží. [2]) Kunrát připomíná se naposled r. 1400, kdež koupil les mezi Týncem a Luby a obětoval jej k užitku faráře a kostela Lubského. [3]) Tudíž zdá se býti *Petr z Lub*, kterýž se roku 1390 připomíná, nástupcem Sudivojovým. Po r. 1400 koupil Luby *Oldřich*, jenž sem r. 1408 kněze podával. On se stal praotcem potomních *Loubských* a *Ježovských z Lub.* Oldřich žil ještě roku 1415. [4]) Syn jeho *Vilém* a jiní synové obdařili r. 1413 kostel Lubský platem ve Vrhavči a jiný plat tudíž prodali Vácslavovi Palečkovi, oltářníku v Klatovech, jenž jej mínil obrátiti na vydržování kněze střídníka v Lubech. [5])

Od těch dob dlouho nevíme o Loubských, až teprve k r. 1486, kdež bratří *Petr* a *Mikuláš*, synové *Oldřicha z Lub*, koupili statek Lomec; ale dovídáme se, že měl na témž statku také peníze zapsané *Jan Loubský*, který asi r. 1489 zemřel. Mikulášův syn *Jan* (r. 1496 atd.) stal se pánem na Zalužanech, kteréž dlouho byly v držení Loubských. Na Lubech snad seděl r. 1505 *Chval z Lub.* [6])

Okolo r. 1530 drželi i Luby i Zalužany bratří *Vilém* a *Ladislav Loubští z Lub.* Ti se hned potom rozdělili tak, že onen držel Zalužany, tento Luby. [7]) Buď jeden z nich aneb oba byli zapleteni v nepokoje, které způsobil Heřman Janovský. Když skrze pomocníky Janovského tvrz jedna vybita byla, vzata Anně ze Stropčic sukně její. Když potom byla svatba v Chuděnicích, poznala Anna touž sukni u Johanky z Lub. Dělala sice pro to hned povyk, ale upokojila se, když jí Vilém a Ladislav bratří Johančini přiřekli, aby sestře jich lehkosti nečinila, že oni soukupa vědí. Soukup ten ovšem byl Heřman, který se r. 1533

---

[1]) Tab. vet. 6, 265, 301. [2]) Lib. conf. berně na str. 15. [3]) Kopiář Přemyšlovský. [4]) Rel. tab. I. 533, stará kniha Vilhartická, lib. conf. [5]) Lib. erect. IX. Q 9. [6]) Rel tab. II. 419. DD. 17. f. 232—233, archiv český VI. 320. [7]) DZ. 252. A 22

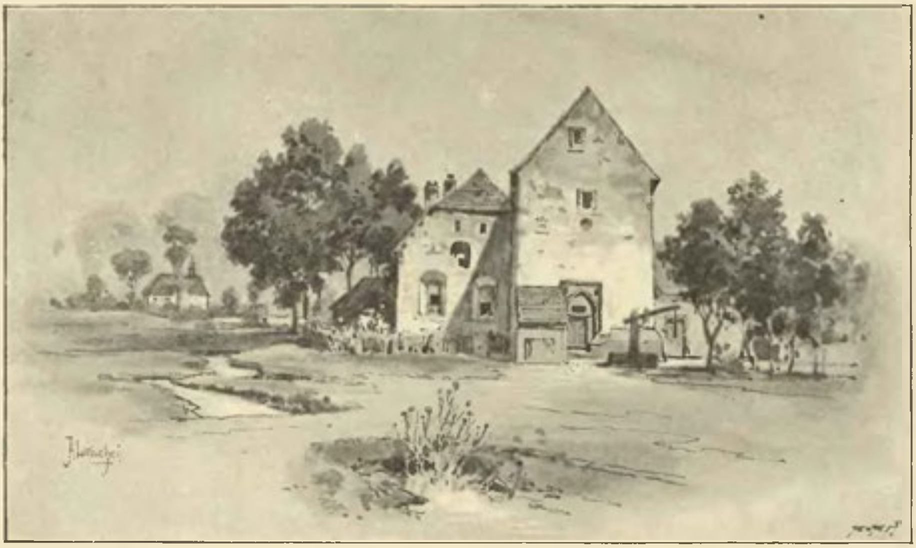
u soudu vymlouval, že válku začal, ohradiv svou poctivosť, a tak plen a zájem dobře mohl učiniti. Nechvalně se také o Ladislavovi mluvilo, když r. 1531 mlynáři v Lubech mlýn jeho násilím vzal.[1]) Ladislav zemřel před r. 1544, zůstaviv nezletilou dceru *Krystynu*. Poněvadž bylo nesnadno statek její udržeti, prodal Vilém jako poručník r. 1544 tvrz Luby s dvorem poplužným, díl vsi a podací sv. Mikuláše, Březsko tvrz pustou s poplužím pustým, část vsi Vrhavče a člověka ve Lhotce *obci města Klatov*.[2])

Klatovští zůstali v držení Lub až do r. 1547, kdež všechen svůj statek propadli, poněvadž se byli přidrželi těch, kteří Ferdinandovi I. odporovali. Ze statků těchto vrátil jim král Ferdinand r. 1549 tvrz, dvůr a ves Luby, Březsko tvrz pustou s dvorem pustým, Vésku malou ves celou s platem ve Vrhavči a Lhotě.[3]) Ke vzpouře r. 1618 obec Klatovská přistoupila a r. 1619 dne 31. srpna direktorům připověděla do nejvyššího přemožení svého císařskému vojsku odpírati a se hájiti, žádajíc za podporu municí a kusem polním. Pročež po vítězství bělohorském obci všecky statky v pokutě odňaty a císařskému rychtáři ke správě odevzdány. Ale poněvadž obec byla dluhy přetížena, proto jí r. 1629 zase statky navráceny. Z těch něco prodáno na zaplacení dluhův a ostatek s Luby zůstal v držení Klatovských, kromě že Luby od r. 1641 nějaký čas byly zastaveny Přibíkovi Jeníškovi z Újezda.[4])

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 43. K 29. [3]) DZ. 8 H 14. S 10. [4]) Bílek, děje konf.

Luby tvrz. Motiv ze dvora

Luby od jižní strany.

TVRZE V OKOLÍ KLATOV.

BŘÍZA (BŘEZSKO).

Asi na půl cestě mezi Luby a Véskou malou, ale ještě mezi polnostmi obce Lubské nachází se pastvina se zbytkem studně, která se nazývá Březsko. Stávala zde vesnice se dvorem a vsí, kteráž se nazývá roku 1379 a 1413 Bříza a r. 1544 Březskem, jak vypravováno bylo v dějinách Lub, z nichž také jde na jevo, že tvrz Bříza před spustnutím vždycky bývala v držení Loubských z Lub.

TAJANOV.

Ve vsi Tajanově (severozápadně od Klatov) spatřovaly se prý na počátku nynějšího století zbytky nějakého zámečku. Jestliže to nebyl zbytek nějakého dvorského stavení, stávala tu tvrz. Souditi lze, že patřil Tajanov původně k šosu města Klatov, ale nelze tak dokázati, poněvadž staré památky Klatovské na zmar přišly. Roku 1381 odumřel dvůr v Tajanově po nějakém Ondřejovi, ale zpráva ta platí o Tajanově u Vilhartic.[1]) V 16. století tu bylo hospodářství měšťanům Klatovským patřící; tak na př. dovídáme se, že Mikuláš Jiskra pustil Tajanov r. 1534 Matouši tesaři.[2]) Roku 1547 nacházíme již Tajanov mezi statky, jež obci Klatovské byly odňaty a r. 1561 zase navráceny.[3])

KOSMAČOV.

Ve vsi Kosmačově (východně od Klatov) spatřovalo se před lety v zahradě jistého statku sedlského (Vácovského) tvrziště. Ves tato byla r. 1379 rozdělena mezi tři držitele. Mikeš měl tu málo, ale Englhart ze Sobětic a Otik drželi tu po popluží.[1]) Na díle Englhartově stála tvrz a držena potom ke statku Sobětickému, k jehož dějinám poukazujeme. Část ta se dostala pak k panství Týneckému. Druhá část, totiž čtyři dvory kmecí, dostala se od Jana Beňovského z Hunštruku r. 1507 obci Klatovské, v jejímž držení pak zůstávaly až do zrušení poddanství. V 16. století obvyklo si mnoho rodin erbovními listy nadaných zváti se po Kosmačovu.

¹) DD. 13. f. 82. Tak i Borový lib. erect. II. 219. ²) Knihy Klatovské trhové 1523—1549, f. 118. ³) Bílek, děje konf.

BEŇOV.

Západně od Klatov jest ves Beňov, při níž se na počátku našeho století nějaké tvrziště spatřovalo. Vesnice jest prastará, jmenovala se prvotně Beňovice nebo Beněvice, a patřívala ke klášteru sv. Jiří na hradě Pražském. Když král Přemysl II. Klatovy město zakládal a šosem městským darovati chtěl, odňal témuž klášteru vsi Horky, Beňovice a Novakovice a přivtělil je k obci Klatovské. Náhradou za to dostaly se klášteru r. 1305 jiné statky.[1]) Bohatší měšťané Klatovští mívali tu své dvorce, ale podací kostelní náleželo králi.[2]) V 15. století tu stávala tvrz s hospodářstvím, jež, tuším, povstalo skoupením někdejších dvorců. Roku 1496 seděl tu *Jan Beňovský z Hunštruku*, muž asi padesátiletý, jenž daroval roku 1507 obci Klatovské dědictví své v Kosmačově.[4]) Nástupcem jeho roku 1532 byl *Ondráček Samuel z Šentálu*. Týž zemřel r. 1538, zůstav dlužen obci Klatovské přes 85 kop míšenských, kteréž Regina, manželka jeho, zapsala na tvrzi Beňovech. Asi pro dluhy prodala pak týž statek (r. 1543) Pavlovi Jelítkovi a Janu Krbcovi sousedům Klatovským.[5]) Odtud nacházel se tento statek v držení rozličných sousedů Klatovských, za nichž stará tvrz na dobro zanikla. Obec tu mívala v 16. stol. dvůr a mlýn.

¹) Berna na str. 14. ²) Reg. I. 337, 380. II. 881. ³) Lib. conf. ⁴) DD. 34, strana 137. ⁵) Staré knihy Klatovské a registra komorního soudu.

Luby od západní strany

BEZDĚKOV.

V Bezděkově nad Úhlavou byl do té doby, co postaven nynější nový zámek, starodávný zámeček, jenž povstal z bývalé tvrze. Na počátku 14. století držel *Eblin z Bezděkova*, služebník královský, vesnice Bezděkov, Tetětice, Tupadly a Struhadla. Když zemřel bez dědiců, spadly na krále Jana, který je daroval r 1331 *Petrovi z Rožemberka.*[1])

Ale nedlouho potom týž pán Bezděkov prodal, když král Jan si od něho penize vypůjčiti chtěl a pán hotových neměl Roku 1356 vyznal cizozemec Lipart z Bachaldichoven, že 6 dvorů v Bezděkově, mlýn Volenov nad Úhlavou a ves Oldřichovice od císaře Karla v manství přijal,[2]) ale později není o nějakém manství zde památky. Roku 1379 držel celou ves, tušim, s tvrzí a s dvorem nějaký *Jan* a r. 1404—1417 *Jan Bohuchval z Hrádku.*[3]) Ač se i mnohem později Bezděkov jako sídlo Bohuchvalů připomíná, přece na nějaký čas z držení jich vyšel a stal se sídlem *Racka Chlevce z Malšína*, vladyky nepokojného, který měl ustavičné boje. Roku 1449 ukončil boje své s pány okolními, r. 1450 však nastaly znova, když začaly boje mezi jednotou Poděbradskou a Strakonickou. Někdy přede dnem 13. května vytáhl k Bezděkovu Jan ze Švamberka a na Rokycanech, k němu se přidal lid Přibíka z Klenového a Plzenští, ale nevedlo se jim příliš valně, neboť několik dní potom žádali Oldřicha z Rožemberka, aby jim na pomoc přitrhl. Nicméně přece potom tvrz dobyta a to, tušim, teprve když Hynek Krušina ze Švamberka s lidem svým přitrhl.[4]) Proto také při jednání o mír (r. 1451, 6. ledna) uloženo Krušinovi, aby Bezděkova synu Chlevcovu ve třech nedělích postoupil.[5]) Z pozdějších pamětí jde též na jevo, že žil nedlouho potom *Mikuláš z Bezděkova*, o němž sice se ví, že držel Koryta, ale není jisto, držel-li také Bezděkov. Roku 1463 vložila Kateřina z Hrádku, dcera někdy Bohuchvalova, tvrz, dvůr a ves Bezděkov ve dsky zemské *Půtovi z Pěšína*, který tu do smrti své seděl.[6]) Za něho Bezděkov po druhé dobyt. Pan Pflug v Bavořích vzav roku 1468 na se kříž proti Čechům a maje pomoc od pánů Dobrohosta i Švamberka s 1800 brannými dne 30. dubna oblíčil tvrz „řečenou Bosda“ a přinutil vzdáti se, ale dne 2. máje již vrátil se odtud zase.[7]) Půta seděl tu drahně let a když zemřel i se syny svými, zůstala po něm jediná dcera *Eliška z Pěšína*, mimo manželství splozená. Ta prodala roku 1496 tvrz, dvůr a ves Bezděkov, dvůr a ves Koryta, vsi Slavíkovice, Rudoltice, Výllevo s podacím kostelním v Beňově *Půtovi z Ryžemberka* a *ze Švihova.*[1])

[1]) Reg. III. 706, IV. 119. [2]) Rkps. Roudnický. [3]) Berně na str. 14, lib. conf. rel. tab. II. 133. [4]) Archiv č. III. 380, 542. [5]) Archiv č. II. 289. [6]) Rel. tab. II. 295, 327. [7]) Palacký na str. 465.

Zdá se, že krátký čas potom přivtělen byl Bezděkov ke Klenovému, když ho nabyli Švihovští; při témže panství pak zůstal až do r. 1555. Tehda prodal Adam ze Šternberka tvrz pustou Bezděkov s dvorem pustým a vsí a ves Koryta *Viktorynovi Pekovi*, měštěnínu města Klatov.[2]) Pekové pocházeli z Němec, kdež byli nabyli šlechtictví, ale roku 1518 v Čechách žili jen jako měšťané. Když tedy Viktorynovi r. 1558 stav jeho vladycký pro Čechy potvrzen, obral si příjmení „*z Římku*“ od vrchu jihozápadně od Bezděkova ležícího.[3]) Když se Viktoryn po druhé oženil, zapsal r. 1564 Bezděkov synu svému Václavovi, poněvadž byl k sobě přijal jmění Václavovo, jemu patřící po dědu z matčiny strany, ale zdá se, že Viktoryn Václava živobytím přečkal a tak zase neobmezeného práva nad Bezděkovem nabyl.[4]) Roku 1584 věnoval na Bezděkově Voršile z Těšína, manželce *Jana*, syna svého, a zemřel roku 1586, odkázav Bezděkov témuž synu svému.[5]) Tento dočkal se bouří po r. 1618 a sám jsa stár, vyslal k vojsku stavův odbojných strýce svého Viléma. Když pak roku 1621 zemřel, dědiců po sobě nepozůstaviv, uvázal se Vilém ve statek jeho, ale týž statek r. 1623 zabrán a teprve po nějakém čase zanechán byl pod léno a k manství dědicům Pekovým, strýci Vilémovi a jiným strýcům, Zikmundovi Jaroslavovi a Janovi Zachařovi[6]) Ale poněvadž se Pek i jistin strýce svého Jana bezprávně ujímal, přinucen byl statky své Bezděkov a Tupadla komoře české postoupiti a tato prodala je r. 1646 dědičně *Jiříkovi Adamovi Bořitovi z Martinic.*[7]) Tak Bezděkov po druhé připojen ke Klenovému a držen k Opálce. Oddělen sice později, ale koupen zase r. 1721 k Bystřici. Tvrz od Peků obnovená a vodním příkopem objatá v dobrém stavu udržována. Roku 1737 při ní byla kaple a věž, v níž byly troje sklepy nad sebou.[8]) Asi v ty časy Bezděkov oddělen a učiněn statkem samostatným, jímž zůstal až do zrušení poddanosti. Bývalá tvrz teprve za naší paměti v nynější zámek přestavěna.

[1]) Rel. tab. I. 479. O provolání odúmrti po Půtovi viz arch. český I 353.
[2]) DZ. 11. K 18.
[3]) Reg. královská
[4]) DZ. 56. I. 8.
[5]) DZ. 22. G 25, 23. G 2.
[6]) Bílek, děje konf. DZm 61. A 2, reg. kom. soudu.
[7]) DZ. 149. E 17.
[8]) DZ. 161. D 22

KORYTA.

Severozápadně od Bezděkova jest ves Koryta. Připomíná se již r. 1316. Tehda totiž se *Něpr z Koryt* soudil s Vitlou z Úboče, poněvadž mu tento zavraždil otce jeho Zdebora. Koryta se dostaly nedlouho potom králi a zadarovány r. 1331 s Bezděkovem *Petrovi z Rožemberka.*[1]) Ale již od r 1348 nacházíme Koryta v držení *Sobětických ze Sobětic,*[2]) jimž, pokud víme, ještě r. 1406 patřívaly. Jak se zdá, postavena tu od Sobětických tvrz, na níž seděl později *Mikuláš z Bezděkova.* Když tento zemřel, zdědila po něm tvrz, dvůr a ves Koryta manželka jeho Eliška z Letin a vdavši se po druhé za Petra Hrabaně z Přerubenic, prodala s ním r. 1460 týž statek *Buškovi z Pěčína* a synu jeho Půtovi. Tímto prodejem dostaly se Koryta ke statku Bezděkovskému. Půta prodal dvůr zdejší lidem pod plat, čímž přestalo hospodářství a při tom také tvrz opuštěna a snad i pobořena.[3])

TUPADLY.

Severně od Bezděkova jest ves Tupadly, která se již r. 1331 jako příslušenství statku Bezděkovského připomíná.[4]) Později si tu postavil tvrz nějaký vladyka z Trubec; buď to učinil *Stojmír z Trubec* († r. 1371) nebo syn jeho *Stojmír z Tupadl.* Tento vyskytuje se od r. 1371 jako dobrodinec kláštera ve Stříbře a jako svědek v soukromých jednáních.[5]) Připomíná se ještě r. 1394.[6]) Za jednoho z synův jeho pokládati můžeme *Viléma z Tupadl,* jenž za válek husitských stál po straně katolické a vysloužil si věrnými službami plat v Hanově († r. 1443). Plat ten držel r. 1454 syn jeho *Václav.* Jiný syn, *Stojmír,* prodal r. 1443 v zákup dvůr kmecí v Loučimě.[7]) *Racek z Tupadl* (podlé smýšlení našeho též syn Stojmírův) seděl od r 1412 v Soběticích; r. 1420 opověděl Pražanům a vyskytuje se v pamětech do r. 1427.[8]) *Jošt z Tupadl,* snad syn Rackův, vyskytuje se od r. 1448 v rozmanitých pamětech, drže menší statky na Plzensku asi do roku 1485 nebo 1486, kterého zemřel. Všechny tyto osoby přijímí své měly od Tupadl, ale bezpochyby jen do válek husitských je držely; byly téhož rodu jako Přichovští z Přichovic a na štítě svém nosily tré husích krků s hlavami dohromady spojených. Není pak známo, komu se Tupadly dostaly. Teprve když všechno zboží *Adama Lva z Rožmitála* pro dluhy k rozchvácení přišlo, dovídáme se, že věřitelé jeho (r. 1548) tvrz a dvůr Tupadly, oboje pusté a ves *Janovi Jeníškovi z Újezda* a na Svrčovci prodali.[9]) Před r. 1620 pak přikoupeno jest toto zboží k Bezděkovu.

OBYTCE.

Od Klatov na východ jest ves Obytce, původiště Obyteckých z Obytec, kteří měli jako erb štít pošikem a křížem tak rozdělený, že dvě pole vedlé sebe se nacházející byla černé a ostatní stříbrné barvy. Obytečtí seděli dlouho na tvrzi zdejší. Jeden z jich předků byl *Zbraslav,* jenž držel Obytce s Buškem a asi r. 1380 bez dědiců zemřel.[10]) Jedna jich větev usadila se v okolí Horažďovic. Tu držel r. 1404 *Mich z Obytec* dvůr Prácheň, kterýž zdědili po jeho smrti vladyky ze Zahrádky a *Zbraslav Obytec,* odjinud z Chuchle řečený.[11]) Toho bratrem snad byl *Výšek,* enž se v letech 1411—1416 připomíná.[12]) Zbraslavovi potomci psali e Chuchel z Obytec, totiž *Oldřich* (roku 1433), *Bohuslav* (roku 1433 až 1452) a *Jan* (r. 1448—1457). Oldřichův syn *Výšek* držel dvůr v Obytcích a zemřel okolo r. 1470 bez dědiců.[1]) Jan měl syna též *Výška* řečeného (r. 1457—1483), jenž sloužíval pánům ze Šternberka, býval purkrabí na Kašperce a přichází ve mnohých pamětech této doby.[2]) Kromě toho připomínají se *Půta* (r. 1451 – 1488) a *Protiva* (r. 1469—1483), kteří bývali také purkrabí na Švihově, a *Litmír,* jenž držel r. 1483 Neprochovy a byl purkrabí na Rábí.[3]) Dotčený Výšek, syn Janův, byl vladyka velmi pobožný, jenž bohatě nadal oltář sv. Anny ve Vilharticích. Nemaje sám dědiců přirozených, zapsal všechno zboží své, jež měl v kraji Prachenském, strýcům svým *Albrechtovi, Bohuslavovi Vydunovi* a *Václavovi* (r. 1483) Z těch zemřel Albrecht již r. 1484, zůstaviv sirotky nezletilé. Jeho synem, tuším, byl *Bohuslav,* s nímž učinil strýc jeho Bohuslav Vyduna smlouvu o zboží po předcích. Vydunovi zůstalo zboží Hvožďanské a Bohuslav obdržel Obytce, Hoštice, Střítěž, Lhotku, díl Kydlin, popluží v Habarticích a měl spravovati kaplanství Vilhartické.[4])

Dotčený Bohuslav připomíná se ještě v tituláři r. 1534 vydaném a zemřel před r. 1543, zůstaviv syny *Albrechta, Václava Vydunu, Jana, Šebestiána, Petra* a *Alexiho,* kteří si r. 1543 tvrz, dvůr a ves Obytce, vsi Myslovice a Hoštice a půl vsi Kydlin v obnovené desky zemské vložili.[5]) Albrecht ujal potom Hoštičky, druhý jejich statek, Václav též se oddělil Kydlinami a ostatní se r. 1553 rozdělili. Na tvrzi měli některé části společně. Jak prosté a jednoduché bylo tehda živobytí a jak na stále přestávali, o tom dává rozdělení toto svědectví významné. Každý bratr měl čtvrť kuchyně a v maštali jedno stání. Kromě toho obdržel Petr věž v tvrzi s polovicí světnice velké v tu stranu k věži, komůrku a místo. Druhou polovici téže světnice v tu stranu ke kuchyni, pivnici pod ní, špižírnu nad kuchyní, dvě komory a síni obdržel Alexí. Jan dostal polovici světnice nad příkopem, komoru hostěnici nad maštalí, komůrku, kde se oves choval, a ještě dvě komůrky. Druhá polovice té světnice s komorou, kde slepice sedaly, pavlačí nad ní, komorou, kde dívky léhaly, komorou novou, sklepem a světničkou nad mostnicí dostala se Šebestiánovi.[6]) Při takovém nuzování o pohodlný příbytek není divu, že rozdíl dlouho nepotrvával. Šebestián vytrhl se z něho r. 1556, prodav díl svůj Janovi a Aleximu, a Petr († r. 1573) prodal díl svůj Václavovi Vydunovi.[7]) Jan znenáhla všechny díly na sebe převedl a před smrtí svou († roku 1584) odkázal statek Obytecký *Janovi Kocovi z Dobrše* a na Bystřici.[8]) Tento věnoval na něm r. 1588 Lidmile z Chuděnic, manželce *Jana Václava,* syna svého, který po jeho smrti Obytce držel a r. 1608 zemřel, několik synů zůstaviv.[9]) Z těch držel Obytce napřed *Diviš* a věnoval na nich r. 1616 manželce své Saloméně z Kokořova, později je ujal bratr jeho *Adam Havel.* Týž prodal roku 1631 tvrz, dvůr a ves Obytce a vsi Vítkovice a Kvaslice *Václavovi Markvartovi Šofmanovi z Hemrlesu.*[10]) Od toho ujal je později *Vilém Pikhart Breněk* ze Zeleného Údolí, ale prodal je potom *Maximiliánovi Jiří* hraběti *z Dobrše,* jenž přikoupil Bolešiny s Činovcem a Myslovice. Zemřel roku 1656, odkázav statky tyto manželce své *Anně Elišce Kocové z Chuděnic.* Tato užívala Obytec až do své smrti r. 1663.[11]) Poněvadž byl statek ten velice zadlužen, dostal se r. 1668 do prodeje a koupil jej starší syn zemřelé (z prvního manželství) *Jindřich Bedřich* hrabě *z Gutšteina.* Tento prodal Obytce, Myslovice, Kydliny, Hoštice a Hoštičky roku 1685 *Leopoldovi Antonínovi* hraběti *z Trautmansdorfu.*[14]) Od tohoto koupil Obytce roku 1700 *Adam Humprecht Fortunat Koc z Dobrše* a tak se dostaly po třetí v držení Koců.[13]) Ke konci minulého století dostaly se v držení hrabat z Thunů a

[1]) Reg. III. 706, tab. vet. 5. [2]) Viz Sobětice. [3]) Rel. tab. II. 295, 479. [4]) Reg. III. 706. [5]) Archiv Třeboňský a Hradecký, berně na str. 10. [6]) DD. 13. f. 124 [7]) Archiv č. I. 502, kopiář Kladrubský, knihy Plzenské. [8]) Archiv c k. dvorský, archiv český IV. 378, arch. bibl. Praž [9]) DZ. 8. O 18. [10]) Berna 11, DD. 13, f. 286 [11]) DD. 15, f. 141 [12]) Rel. tab. II 81, lib. erect. XI. 130.

[1]) Archiv č IV. 249, archiv bibl. Pražské. DD. 16 f. 236. [2]) Knihy dlužní v archivu Třeboňském, archiv v Horažďovicích, říšský v Mnichově Pam. arch. X. 230. [3]) Archiv kapit. Písecký, bibl. Pražské, kopiář Kladrubský, archiv č III. 549. [4]) Archiv kapit. [5]) DZ. 250. E 24. [6]) DZ. 51. K 30, 34, 50, 53. [7]) DZ. 12. D 15, 13. J 16. [8]) DZ. 22. E 14. [9]) DZ. 24. E 25. [10]) DZ. 138. F 1, 304. A 26. [11]) DZ. 113. M 30, N 18, 261. K 11 [12]) DZ. 317. N 8, 397. Q 29. [13]) DZ. 407. N 18.

potom odkazem *řádu sv. Jana.*[1]) Z bývalé tvrze Obyteckých zbylo v předešlém století stavení z kamene postavené a šindelem přikryté, z něhož povstal nynější zámek.[2])

KYDLINY.

Východně od Klatov jest farní ves Kydliny, před věky zemanské sídlo s tvrzí. V druhé polovici 14. století byly tu tři zemanské statky, jeden držel Beneš, druhý Otík a třetí s poplužím Hoštickým Léva, z nichž druhý a třetí se r. 1360 jako patronové kostela a r. 1379 všichni tři připomínají. Roku 1383 připomínají se jako patronové kostela zdejšího Léva z Kydlin, Beneš z Kruténic, Kunrát z Kydlin a vdova Aluše.[3]) Později drželi jednu část bratří *Ondřej Donat* (r. 1389—1418, naposled z Újezdce řečený) a *Jan* (r. 1389), kterýž se stal r. 1404 farářem v Kydlinech a v tomto zaměstnání ještě r. 1418 zůstával. Druhou část a popluží Hoštické drželi bratří *Léva* a *Beneš z Kydlin*. Bratří tito s Ondřejem a bratřími z Makalova zřídili r. 1404 v kostele zdejším oltář svaté Maří, k jehož nadání obrátili platy na Měčině a jednom dvoře v Kydlinech. O málo později darovali k témuž oltáři městiště mezi cestou a farou, které někdy zvoníkům patřívalo.[4]) Roku 1411 koupili společně zboží Nedanické; pak věnoval Léva na Kydlinech manželce Markétě a Beneš na Nedanicích manželce Adličce.[5]) Beneš žil ještě r. 1418 a Léva ještě r. 1419, jsa v těch letech číšníkem královým.[6]) Po Benešovi, jenž Lévovi Nedanice ve dsky vložil, zůstali synové *Mikuláš* a *Jan* (r. 1439), kteří seděli na Nedanicích. Když pak Mikulášův syn Jan zemřel, uvázal se v ně *Beneš z Kydlin*, syn Lévův.[7]) Tento připomíná se od roku 1441, kdež opověděl Budějovským, až do r. 1436 a pak se z toho rodu jen již *Mikuláš z Kydlin* připomíná.[8]) Sice jest známo pak o Kydlinech, že se dostaly k sousedním Obytcům a že je roku 1545 přijal za svůj díl *Václav Vyduna Obytecký z Obytec* od bratří svých starších a mladších.[9]) Týž měl manželku Annu ze Šťáhlav, jíž roku 1545 na Kydlinech věnoval. Po něm následoval syn *Bohuslav*, jenž měl syny *Jana* a *Václava Vydunu*. Onen ujal Kydliny, ale prodal je r. 1615 *Anně Markétě Šleglovské* rozené z *Vrtby* snad jen na čas, poněvadž se týž prodej r. 1627 opakuje.[10]) Později držel Kydliny *Jiří Děpolt Lukavský z Řeneč*, jenž zemřel r. 1641, zůstaviv Kydliny synu svému *Bohusudovi Karlovi*.[11]) Roku 1685 již byly připojeny ke statku Obyteckému.

HOŠTIČKY.

Blízko Kydlin jsou vesnice Hoštice a Hoštičky, nebo Velké a Malé Hoštice, kdysi tak řečené z pochopitelné příčiny, kdežto dnes jsou Hoštičky větší než Hoštice. V Hoštičkách bývala tvrz. Roku 1379 držel ji s poplužím nějaký *Otík* (tuším z Kydlin). O pozdějších dějinách Hoštiček jest málo známo. Tak se dovídáme teprve k r. 1518, že tu seděl *Jan Sádlo z Kladrubec.*[12]) Týž prodal r. 1544 tvrz, dvůr a ves Hoštičky a ves Litkovice bratřím Obyteckým ke statku jich Obytcům. Téhož roku přijal je za díl svůj jeden z nich, totiž *Albrecht Obytecký z Obytec* a věnoval na nich manželce své Eufemii z Rabšteina.[13]) Roku 1562 prodal Hoštičky *Adamovi Sekerkovi ze Sedčic*, jenž se stal v okolí pověstným pro své časté pranice a výtržnosti.[14]) Živobytí toto frantovské trvalo asi do r. 1585. *Fabián Jáchym*, syn

[1]) Viz Sommer na str. 14. [2]) DZ. 163. F 19. [3]) Lib. conf. berna na str. 14. [4]) Lib. erect. VI. 87, 401. [5]) Rel. tab. II. 81, archiv č. III 480. [6]) DD. 15. f 144, 163, 208. [7]) Staré knihy Plzenské. DD. 15. f. 431. [8]) Archiv Budějov., rel. tab. II. 204, archiv mus. [9]) DZ. 44. L 8. [10]) DZ. 7. E 13, 142. N 1, 293. R 15. [11]) DZ. 147. K 14. [12]) Berna str. 14, arch. mus. [13]) DZ. 5 J 29, 7. B 28. [14]) DZ. 14. A 22, reg. kom. soudu.

Adamův, otci svému v té příčině velice se podobal. Roku 1609 prodal Hoštičky *Apoléně Kadovské z Rabčic*, která tu ještě r. 1615 seděla.[1]) Nedlouho potom přišlo ke spojení Hoštic i Hoštiček; onyno nacházely se okolo r. 1624 v držení Nebílovských. Když *Mikuláš Jan Nebílovský z Drahobuze* roku 1665 zemřel, uvázaly se v obě Hoštice sestry jeho. Roku 1680 prodal *Alexander Mikuláš Šofman z Hemrlesu* statky Malé a Velké Hoštice s tvrzí a dvěma dvory *Jindřichovi z Gutšteina*, který je připojil k Obytcům.[2])

HOŠTICE.

V Hošticích postaveno sídlo nějaké, jež tvrzí jmenovali teprve v 16. století. Ves Hoštice, která se r. 1331 připomíná, byla r. 1379 mezi tři vladyky rozdělena a část patřila ke Kydlinům.[3]) Obytečtí skoupili Hoštice a drželi je roku 1494 k Obytcům.[4]) O dělení Obytec r. 1553 bylo vypravováno. Při tom i rozděleny Hoštice, ale zdá se, že po skoupení Obytec samých přišlo zase ke zcelení Hoštic. Statek ten držel později *Bedřich Obytecký z Obytec*, za něhož tu panské obydlí stálo. Týž postoupil totiž r. 1597 tvrze Velkých Hoštic, dvoru a vsi *Melicharovi Kolkreitárovi z Kolkreitu.*[5]) Později drželi je *Adam* a *Vilém* bratří *Nebílovští z Drahobuze* (1624), a pak přišlo ke spojení obou Hoštic. Rozvaliny a sklepy bývalého sídla spatřovaly se ještě v našem století.[6])

MĚCHOLUPY.

Severovýchodně od Klatov jest ves Měcholupy, osada velmi stará, po níž se jmenoval roku 1245 nějaký *Amcha.*[7]) Roku 1379 seděl tu na tvrzi a držel celou ves *Arnošt z Měcholup*, s nímž se zase k r. 1386 setkáváme.[8]) Nástupce jeho Petr věnoval na Měcholupech (r. 1392) manželce Ofce a žil ještě r. 1408.[9]) Nějaký *Kunrát z Měcholup*, jenž však před tím žil, připomíná se roku 1427. Roku 1458 žil *Arnošt z Měcholup*,[10]) jenž držel také plat v Těšnici a před r. 1464 zemřel. Poněvadž neměl dědiců, byly o jmění jeho pře u soudu dvorského. Zdá se, že obdržel statek týž *Sobín*, a když tento r. 1464 zemřel, *Přibík z Jindřichovic.*[11]) Roku 1518 seděl tu *Apolon z Žihobec*, ale r. 1523 následoval po něm *Bernart Barchanec z Baršov* s manželkou svou Barborou z Nedvídkova. Týž prodal r. 1536 tvrz, dvůr a ves Měcholupy a díl Petroviček *Volfovi Sedleckému z Újezdce.*[12]) Tento zemřel některý rok potom, učiniv r. 1537 své poslední pořízení, jímž obdrželi Měcholupy a přikoupený Mohtín *Adam* a *Kryštof* synové jeho, s Markétou z Pruku splození. Byvše dlouho v nedílu rozdělili se pak takovým způsobem, že Adam držel Mohtín a Kryštof Měcholupy (r. 1556). Tento zůstavil syny *Sezimu, Volfa* a *Viléma*, kteří se pak rozdělili tak, že každý z obou prvních dostal polovici tvrze, dvoru a vsi Měcholup, Sezima kromě toho ves Domažličky, díl Třebišova a člověka v Petrovičkách, Volf ostatek Petroviček a Třebišova a Vilém statek Makovský. Sezima prodal r. 1589 díl svůj *obci města Klatov*,[13]) kteráž jej asi do r. 1640 držela. Volf věnoval r. 1591 na díle svém manželce Dorotě z Šenraitu, jíž i potom celý statek svůj dědičně zapsal.[14]) Zemřel bez dědiců a statek jeho dědil bratr *Volf*, který jej prodal r. 1625 *Apoloně Čejkové z Chuděnic.*[15]) Apolona koupila později také tu polovici, která patřila obci Klatovské, a prodala pak (roku 1647) celé Měcholupy *Elišce Zuzaně z Račína*, později vdané *Pechyové*, od níž převzala je r. 1659

[1]) DZ. 134 M 6, rozvržení sbírek 50. [2]) DZ. 114. H 24, 397. O 18. [3]) Reg. III. 706, berna 14. [4]) Archiv kapit. [5]) DZ. 1084. S 10. [6]) Archiv mus. Sommer 17. [7]) Reg. I. 534. [8]) Berna 11, lib. erect. V. 129. [9]) Arch. č. III. 470, rel. tab. I. 546. [10]) Arch. c. k. dvorský a mus. [11]) DD. 16. f. 232, 233. [12]) Archiv mus. reg. kom. soudu, DZ. 3. H 10. [13]) DZ 3. B 8, 166. F 5, reg. kom. soudu. [14]) DZ. 26. A 17, 1084. S 16. [15]) DZ. 296. L 24.

Lidmila Kateřina Kocova z Račína.[1]) V držení Kocův zůstaly statky Měcholupy, Makov a Újezdec až do r. 1692, kdež je Adam Humprecht Fortunat Koc odevzdal *Františkovi Mikuláši* hraběti z *Morzina*, a směnou za ně statek Čachrovský obdržel. Od něho koupil dotčené statky r. 1696 Ferdinand Ludvík Libšteinský z Kolovrat, nejvyšší mistr převorství, pro *řád sv. Jana* a spojil s nimi i statek Pečetínský téhož roku koupený.[2])

MAKOV.

V Makově postavena byla tvrz teprve v 17. století, pročež do této sbírky nepojat.

ÚJEZDEC.

Mezi Ostřeticemi, Předslavem, Petrovičky a Domažličky jest ves Újezdec. Roku 1379 držel ji Petr nějaký.[3]) K tomuto Újezdci snad se vztahuje starý list z r. 1513, jímž *obec města Klatov* prodává tvrz v Újezdě s trávníkem, dědinami a rybníky Matoušovi Kutalovi.[4]) Neboť ves tato byla po celé šestnácté století (kromě l. 1547—1549) v držení obce Klatovské, vzata jest jí r. 1623, ale potom zase navrácena. Roku 1630 prodali Klatovští Tetětice, Újezdec a Habartice Přibíkovi Jeníškovi z Újezda.[5])

PŘEDSLAV.

Ves Předslav mezi Klatovy a Mečínem ležící od dávných dob bývala sídlem zemanským. Vladyky z Předslavě stejného byli původu s vladykami z Mečkova a s nimi podací při kostele Předslavském sdíleli, jako na př. roku 1370 Jeník, farář v Mečíně, Ondřej, Habart, poručník sirotků Antonových z Mečkova, a Bedřich z Lužan, poručník sirotků n. Janových z Předslavě. Jako jejich nástupci jmenují se k r. 1390 *Hynčík Pluh z Orlíka* a *Frana z Předslavě*. *Vilém z Předslavě*, jenž asi v ty časy žil, držel Nedanice, Mečkov, Lhotu a Činov, jež prodal Homberským, od nich je koupil r. 1405 syn jeho *Jan*, jenž však již nebyl pánem na Předslavi. Zde sídlil tehda *Ropert z Tlucné*, jenž byl spolu pánem na Mečíně a zde r. 1404—1408 ke kostelu a r. 1410 k oltáři sv. Jana Křtitele kněze podával. Z následujících držitelů žádný nám znám není, až teprve *Beneš z Újezdce*, jenž r. 1435 katolického kněze do Předslavě podával.[6])

V druhé polovici téhož století drželi Předslav dva sestřenci *Ondřej z Předslavě* a *Půta*. Poněvadž dětí neměli, spadlo zboží jejich na krále a král Vladislav udělil r. 1483 tvrz Předslav s dvorem poplužným a ves a ves Těšnici *Půtovi z Ryžemberka a ze Švihova*, nejvyššímu sudí; ale i ti, kterým zboží to náleželo, *Jindřich z Kdова na Nedanicích*, *Petr z Damnice na Ježově* a *Ondřej Klatovský* odpírajíce tomu dokázali práva svá dskami zemskými.[7]) Tvrz Předslavskou držel zejména Petr z Damnice, jenž Ježov prodav vysokého stáří na Předslavi se dožil. Posledním pořízením (r. 1522) odkázal statek svůj Předslav, více pak vesnice Damnice, Nahořanky, Šimanov a Soběšice v kraji Prachenském manželce své *Anéžce z Olbramovic a ze Lhoty* tak, aby po smrti její statky ty na Anéžku a Uršilu, vnuky její, na rovný díl spadly.[8]) Dotčená Anéžka († r. 1535) odkázala věno své 300 fl. uh. na statku Předslavském zapsané vnučce své Uršile ze Žihobec, manželce Viléma Bořikovského z Košmberka na *Bořikovech*, ale na jisté výminky; po smrti Uršilině měl v držení toho manžel její Vilém následovati.[9])

Z dotčených dvou vnuček vdána byla Anéžka za Jana Měsíčka z Výškova na Dolanech. Poněvadž se po smrti Anéžčině sestra její Uršila Bořikovská k vydání dílu neměla a dílu na tvrzi Předslavi postoupiti nechtěla, pohnal ji Měsíček r. 1539 do soudu zemského.[1]) Učinivši Voršila s Měsíčkem konečně porovnání seděla potom na Předslavi pokojně s manželem svým, jemuž tři dcery *Annu*, *Bohunku* a *Barboru* porodila; když pak zemřela, dcery své dědičkami učinivši, rozdělil otec jejich Vilém r. 1550 veškeré zboží Předslavské na tři díly stejné. Každé sestře dostala se třetina tvrze, dvoru, vsi (po třech dvorech kmecích) a třetina podací u sv. Jakuba. Na tvrzi zůstal příkop okolo ní všem v nedílu, tvrz pak sama rozdělena. K dílu prvnímu, Barbořinu, dostaly se světnice a komora spodní a stavení proti mostnici, díl druhý, Bohunčin, obsahoval půl věže pusté s pokoji sešlými a tu stranu k nové pivnici, k třetímu dílu patřilo půl téže věže pusté a sešlé s pokojemi tu stranu k sázce nové.[2]) Držitelky prvních dvou dílů prodaly zboží své *Bavorovi Sádlovi z Kladrubec*, manželu Anninu, r. 1554—1555. A tak přišlo zase ke scelení Předslavě.[3])

Bavor byl Předslav penězi otcovými koupil, pročež byv od Jana bratra svého požádán, aby mu vydal díl ze statku otcovského, spokojil jej (r. 1563) vydav 300 kop míšenských.[4]) Jak potom přešla Předslav v držení Říčanských, není nám známo. *Karel Říčanský z Říčan* uvádí se ve sbírkách r. 1615 jako držitel zboží Předslavského. Byv r. 1618—1620 na straně katolické podržel statek svůj a zůstavil Předslav *Oldřichovi Adamovi*, jenž se v jejím držení r. 1629 nacházel.[5]) Dotčený Oldřich byl však jen správcem statku Předslavského, kterýž, porovnav se s bratrem mladším *Petrem Vilémem*, tomuto postoupil, sám pak ujal statky otcovské Otěšice a Bukovou za díl svůj. Petr prodal r. 1673 Předslav *Magdaléně Maximilianě Kanické* rozené *Lehomské z Malevic*,[6]) která žila na Předslavi několik let s manželem svým *Vilémem Jetřichem Kanickým z Čachrova*. Když pak roku 1699 pořízení o statku svém neučinivši zemřela, stala se dcera její *Anna Lidmila* provdaná *Konencova* dědičkou veškerého statku, ale i otec její ohlašoval se u úřadu desk zemských, že s chotí svou zemřelou smluv svatebních neučinil, žádaje v tom za opatření. Tedy mu dán 16. června komorník, aby se do čtvrtého dílu zboží Předslavského uvázal.[7]) Anna Lidmila dostala se později vedlé smlouvy dědičně v držení celého statku, prodala však roku 1700 tvrz Předslav s kostelem svatého Jakuba, dvůr poplužný a ves otci svému dotčenému.[8]) Od tohoto koupil roku 1704 týž statek za 20.000 fl. *Albrecht Příchovský z Příchovic*, jenž zdědiv sousední statek Otín po otci svém (r. 1705) oba statky v jedno spojil.[9]) Po sloučení tomto zanikla tvrz zdejší.

OTÍN.

Název vsi Otína (u Předslavě), v níž záhy tvrz vladycká povstala, svědčí patrně o pozdějším založení nějakým Otou, jenž jméno to obdržel po způsobu německém křesťanském. O starších jejích osudech jest málo známo. Roku 1379 byla ves rozdělena na dvě části; větší část s poplužím, k němuž asi i tvrz náležela, držel *Jeniš*, menší pouze s jedním lánem *Oldřich* jakýsi.[10]) Z držitelů pozdějších jest nám jediný *Vaněk z Otína* (r. 1458) znám. Kolem r. 1534 seděl tu *Burjan Bořikovský z Košmberka*, jenž svědčil téhož roku ve kšaftu Anéžky z Olbramovic.[11]) Týž koupiv r. 1544 statek Vlčkovský prodal r. 1550 tvrz Otín s dvorem poplužným a ves *Šebestiánovi Raichembachovi z Raichembachu* na Srbicích.[12]) Tento zemřev několik let po zakoupení Otína, zůstavil oba statky Srbice a Otín synům svým *Kryštofovi*

[1]) DZ. 314. Q 7, 10. [2]) DZ. 404. G 25, J 15. [3]) Berně na str. 14. [4]) Staré knihy Klatovské 1523—1549. [5]) Bílek, děje konf. [6]) Lib. conf. rel. tab. II. 18. [7]) DD. 17. f. 227. [8]) DZ. 2. L 8. [9]) DZ. 2. L 9.

[1]) Rel. tab. I. 292. [2]) DZ. 51. D 12, 14, 15. [3]) DZ. 11. K 6, 12. B 13. Viz i MS. bibl. Praž. XVII. F 35. [4]) DZ. 56. K 26. [5]) DZm. 62. D 30. [6]) DZ. 390. P 19. [7]) DZ. 118. B 29. [8]) DZ. 407. G 5. [9]) Srovnej Sommerovu topografii str. 267—269. [10]) Berna 15. [11]) DZ. 2. L 9, archiv mus. [12]) DZ. 9. F 19.

a *Jindřichovi*, z nichž se tento se Sibylou Stankovou z Korytova oženil a jí r. 1553 se svolením bratra svého na zboží Srbickém věnoval. Snad pro závady nějaké prodali oba bratří Otín tvrz s dvorem a ves z části osedlou a z části pustou *Václavovi Broumovi z Miřetic* a v Těchodělích, vložili však dotčené dědictví ve dsky zemské teprve r. 1556, když byl zatím Broum statek ten dále prodal *Fabiánovi Mejtolárovi z Mejtolu*.[1])

Mejtolár prodal Otín s příslušenstvím r. 1558 *Matyáši Kafuňkovi z Poborovic*, vladyce rodu v Čechách málo známého, kterýž však ze vsi Poborovic blíže Bezděkova pocházel.[2]) V tituláři r. 1589 vydaném připomíná se jako držitel Otína *Pavel Kafuňk z Poborovic*, jenž byl synem snad Matyášovým. Následuje pak mezera v dějinách Otína až do držení *Kanických z Čachrova*. Za nich opustla stará tvrz, jíž Šabat říkali, a vystavěna jest tvrz nová, prostrannější s několika komorami a světnicemi. *Jiří starší Kanický* připomíná se r. 1615 v rozvržení sbírek a r. 1622 mezi těmi, jimž byla odpuštěna pokuta za účastenství v pominulé rebelii; dočkav se požehnaného stáří zemřel teprve kdysi na konci třicetileté války. Synové po něm zůstali *Jan Jiří*, *Vilém Jetřich* a *Petr Ferdinand* dělili se r. 1656; tvrz nová Otín a dvůr rozděleny jsou na dvě polovice, z nichž jedna k dílu prvnímu, druhá k dílu druhému náležela, než starou tvrz, slove Šabat, nechali společně k oběma dílům, poněvadž obmýšleli z ní špilku vystavěti. K třetímu dílu patřil statek Vlčí, a ke každému z těchto dílů přidělena jest třetina domu v Klatovech.[3]) Poněvadž byl Petr nejmladší stavu duchovního, dáno mu na vůli, aby si jeden díl vybral, i vzal si Vlčí, polovice pak řečené dostaly se bratřím jeho, první Vilémovi a druhá Janovi. Onen prodal r. 1668 díl svůj *Marii Žofii Bukovské* rozené *Štrausovně z Heydersdorfu*, jež příštího roku (1669) druhou polovici, Janovu, za 3500 fl. přikoupila.[4]) Od ní koupil statek ten r. 1678 *Jan Vilém Přichovský* z *Přichovic*, spolu také pán na Svojšíně, Lomech a Mlázovech. Po smrti pána tohoto, jenž pořízení neučinil, dostaly se všechny statky po něm zůstalé synům jeho; r. 1705 rozdělili se o ně tak, že zůstaly *Albrechtovi Karlovi z Přichovic* „sídlo panské Votíno s dvorem poplužným a ves, sídlo panské Mlázov s kostelem, dvorem, pivovárem a ves a ves Lubojišty se dvorem.“ [1]) Týž Albrecht Karel měl k tomu také statek Předslav, který byl nedávno před tím z vlastního měšce koupil; oba ty statky prodal r. 1708 *Přibíkovi Vilémovi z Kokořova* a zemřel bezdětek r. 1726 dne 14. dubna.

Dědicem Kokořovcovým stal se r. 1712 *Přibík Vilém z Újezda*, a po tomto následovali r. 1724 *Adankt* a *Václav Isidor z Újezda* a po nich *Marjana Michnova z Újezda*. Tato prodala oba statky r. 1735 *Viktorii z Unwerthu* rozené *z Engelsflussen*, od níž je koupil r. 1743 *František Adam Janovský z Janovic*; tento přikoupil také r. 1750 statek Habartice a dvůr Chuchle. Všechny tři statky Předslav, Otín a Habartice dědil r. 1780 Františkův syn *Jan Vincent z Janovic*, po jehož smrti se tolik dluhů našlo, že přišly řečené statky do veřejného prodeje, při čemž je koupil za 96.000 fl *Ferdinand se Sternfeldu*. Týž začal stavěti zvonici v Předslavi a zůstavil ty tři statky r. 1808 dceři své *Aloisii* provdané *Somsischové de Szar*, od níž je koupil r. 1809, 5. srpna za 114.000 fl. Dr. *Jan Měchura*, advokát v Praze; tento přikoupil také dvůr Chuchle od roku 1818 odcizený (Sommer str. 268—269). Že Měchura vlasteneckým čtenářům jest známou osobností, snad zbytečně připomínáme. Na místě novější tvrze postaven jest r. 1810 nynější zámek.

V Habarticích řečených tvrze nebylo, ale v druhé polovici 17. století vystavěn tu zámeček, jenž se roku 1739 takto popisuje: „Habartice, tvrz velmi sešlá a spustlá, vše v ní sešlé, ale k dobrému způsobu zase přivedena býti by mohla, pokládá se za ni 150 fl. uh.“ (DZ. 163. H 21.)

[1]) DZ. 12. H 11. [2]) DZ. 53. F 18. [3]) DZ. 70. P 22 a 73. R 9. [4]) DZ. 318. D 22, P 2.

[1]) DZ. 82. H 21—27.

Bezděkov r. 1811. (Dle kresby architekta Kaisra.)

SKÁLA HRAD.

Mezi vesnicemi Radkovici, Zálesím a Libšteinem vystupuje od břehu Horšického potoka výšina táhnoucí se od severovýchodu k jihozápadu, větším dílem porostlá lesem, který se nazývá Černým lesem. Zvláštností její jsou skaliska buližníku, neb i jednotlivé kameny z povrchu vystupující. Hřeben návrší hned od počátků jeho jest bradlem táhnoucím se směrem již dotčeným, úzkým a celkem příkrým, ač jsou místa, kde spadající ssutiny utvořily aspoň obstojný přístup. Kde jest bradlo nejvyšší, korunováno jest zdmi starými sice, ale posud jako skály pevnými, kteréž jsou zbytky pevného někdy hradu Skály. Na holé a někdy strmé skále stoje obdržel toto jméno od lidu a páni na tom nic neměnice nazývali jej také Skálou.[1]) Již z daleka, na př. od Přeštic viděti jest, že má bradlo to dvě oddělení, která uprostřed úzkým skaliskem souvisí, a takto neslo vlastně dva hrady, z nichž horní byl o něco vyšší než dolní a tudíž každý stál o sobě, aniž by známek bylo, že spolu nějak souvisely. Takéť i z daleka i z blízka patrno jest, že vyšší hrad průlomem širokým ve skále učiněným oddělen byl od ostatní výšiny, na které se dotčené bradlo snižuje.

Kromě těchto částí pozorují se i obšírná *venkovská opevnění.* Jedno z nich táhne se na severní straně Skály a nebylo dříve, když Skála byla obrostlá lesem, tak patrné, jako jest nyní. Jest to obdélník objatý příkopem a náspem, pravidelný a pravoúhelný, který přiléhá ke bradlu ještě než začínají zříceniny hradu a končí se hezký kus západně, nad koncem hradu Skály. Jest to starodávné opevnění, tuším starší nežli hrad Skála, k němuž užito na jedné straně bradla jako přirozené hradby, kdežto ostatní strany jako obdélník k němu byly přidělány. O staročeském jeho původu svědčí i to, že země vybraná z příkopů nasypána byla na vnitřní stranu. Kromě toho měla Skála ještě své opevnění přidělané při založení hradu zděného, totiž příkop a násep venkovský, zavírající horní hrad v podobě podkovy.

Přes tento široký a hluboký a travou porostlý příkop přicházelo se kdysi po zvoditém mostě ke bráně *horního hradu.* Dobře ještě znáti jest, jak vybíhala do příkopu, který snad napuštěn byl vodou a místy posud mokrý jest, ostrožna, na kterouž most spuštěný dopadával, a zrovna proti ní zbyly ještě

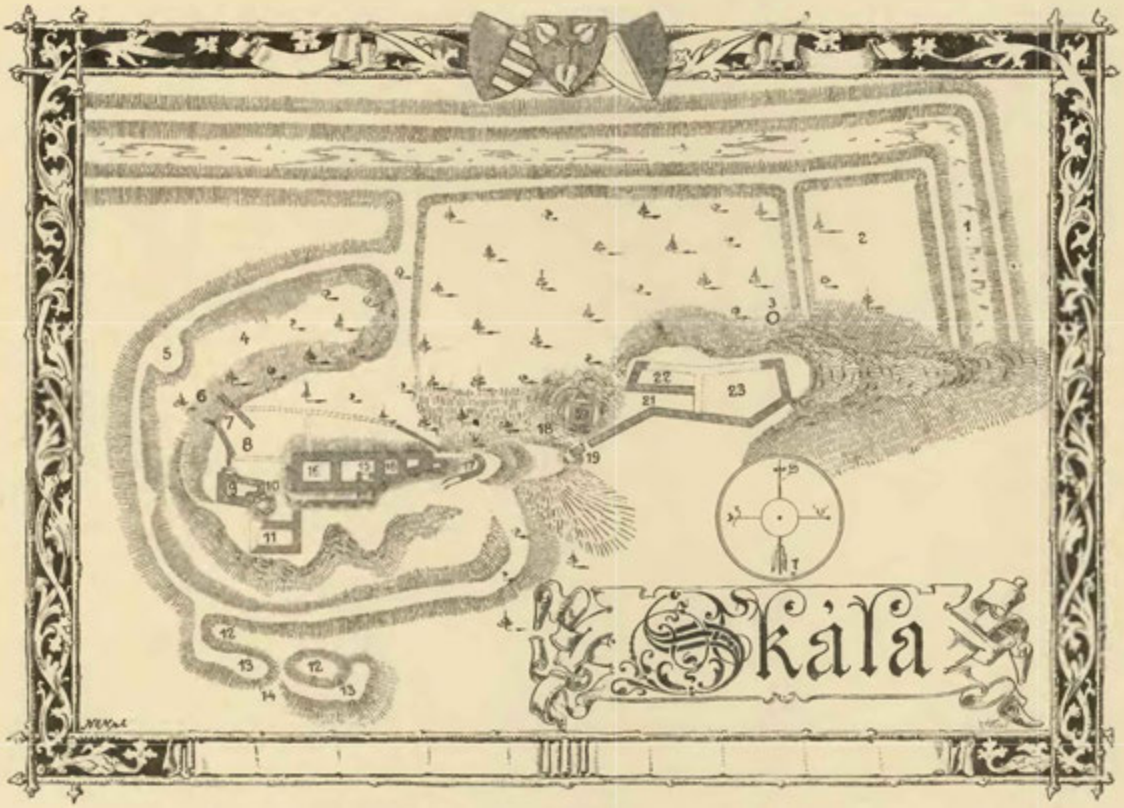
---

[1]) Pomůckou: Heber's Burgen IV. 90.

Přední věž na Skále

příční zdi *brány*, skrze niž se přicházelo do dvorka nevelikého, na němž se příchozímu ukazuje pohled na strmé a přitesané skály horního hradu, vysoké stavení v pravo stojící a skalnou branku, která málo sobě podobných v Čechách hledá. Dotčené stavení v pravo stojící a vysoko vynikající podobalo se věži čtyřhranné, kteráž měla na tu stranu ke bráně vchod široký s obyčejným klenutím a nad tím ve výšce otvor, o němž se příchozí přesvědčí, přijda do vnitřku, podlé otvorů pro trámoví podlahy, že to byla branka na vedlejší skálu a ven na nějaké pavlače, které spojovaly stavení toto s branou. Tímto způsobem vysvětlí se nám také důležitosť věže této, již jmenujeme *věží přední*, neboť po cestě právě popsané dostala se pomoc snadno a brzo bráně severozápadní čili přední a rovněž se odtud brániti mohla druhá

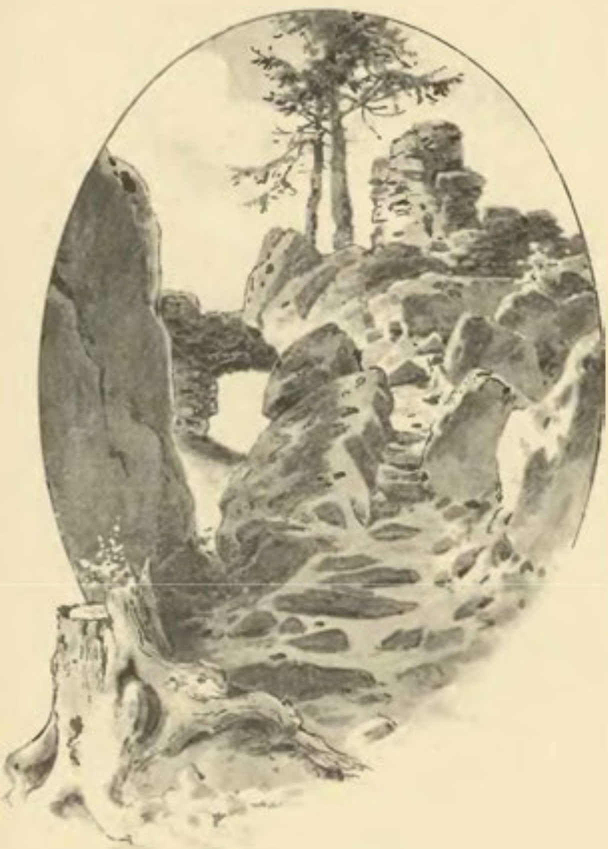
Plán hradu Skály.

Vysvětlení plánu: 1. Příkop, v němž voda stojatá; 2. přední ohrazení valů starodávných, za nímž ještě několik takových ohrazení až ke konci bradla, na němž hrad stojí, následuje; 3. stará cisterna nebo nádržka; 4. příkop horního hradu; 5. povydaný násep k mostu; 6. místo zvoditého mostu; 7. brána přední; 8. dvůr; 9. přední věže; 10. branka mezi skalami; 11. zadní brána; 12. druhé příkopy před ní; 13. venkovský val; 14. průchod v něm; 13. (2) branka do paláce; 15. schody nahoru s druhou brankou; 16. jednotlivá oddělení paláce; 17. bašta a venkovská hradba; 18. vchod do dolního hradu; 19. branka ven; 20. věže na skalisku; 21. horní část obydlí; 22. dolní část obydlí; 23. dvůr dolního hradu.

brána zadní na jižní straně se nacházející, a konečně mělo toto stavení věžovaté úlohu sprostředkovati přístup k paláci horního hradu.

O důmyslném využitkování místností na skalnatém hradě svědčí také *skalnatá branka* nebo průchod ve skále vylámaný, asi tolik široký, co by dva lidé vedle sebe prošli; neboť on spojoval obě brány mezi sebou, ale zároveň byl také příkopem dělícím palác od přední věže. Projdouce touto těsninou, jejíž stěny jsou rovně a pečlivě přitesány, uvidíme zbytky *brány zadní*, také ven z hradu povydané jako nějaká bašta. I k ní se přijíždělo přes příkop ke zvoditému mostu, a kdo si nelení vyjíti ven na toto místo, spatří za příkopem a náspem ještě druhý příkop s náspem, mezi nimiž ponechán byl rovný příjezd. Možná, že opevnění to pochází z doby, kdy leželo vojsko krále Václava na protější výšině také v bradlo se zůžující, odkudž stříleli ke hradu Skále koulemi žulovými, z nichž některé se v rumech pod touto branou našly. Koule tyto pocházejí bezpochyby z okolí Nepomuckého.

Přístup k paláci horního hradu myslíme si takto: Ten, kdo přijel, odevzdal za branou koně, aby byl veden do konice někde za branou se nacházející, a vystoupil do horního patra přední věže, odkudž

Notiv z hradu Skály.

se dostal na dřevěný poklop, který byl spuštěn přes skalnou branku a mohl býti podlé potřeby do hradu vytahován. Pak šel po úzkém parkánu maje v pravo tenkou hradbu a v levo skálu až ke konci jejímu, kdež se obrátil v levo do široké a nevysoké branky, umístěné v hrubé zdi paláce. Tu vstoupil do místnosti malé a tmavé, v níž mu vůdce svítil. Hned za brankou vstupoval po schodech maje v pravo dotčenou zeď a v levo skalní stěnu, ale málo jen popošed měl před sebou zase zeď s brankou vraty a kládou zavřenou, jak svědčí zbytky zdí a otvor pro zastrčení klády. Skrze ni dostal se do vnitřku paláce, k němuž se nyní také po schodech, ale v nově udělaných přichází. Bývalo tak na mnohých hradech 14. století, že přístup do paláce všemožně stížen býval; u mnohých dávno to bylo zastaveno a změněno, dobře se to však zachovalo u Skály a našlo se také po nových výzkumech na hradě Lopatě.

Palác byl založen do čtyřhranu, ale tak, že přizpůsobuje se bradlu k východní straně se úžícímu, také se podlé toho zůžoval, tak že každé z posledních oddělení bylo užší než soused jeho k západu. Největší a nejprostrannější tedy byla dvě oddělení západní, kdež byla bezpochyby velká síň. Poslední oddělení k východu lze míti za spodek hrubé věže, pod níž byla bašta horní hrad končící. Z paláce zbyly sem a tam vysoké zdi, někde však se svalily a zůstaly jen jejich základy. Pod tím bývaly prý sklepy jako jinde, a vypravovalo se i tu o pokladech v nich uschovaných.

Jak již řečeno, spadá odtud skalisko horního hradu k ostrožně, skrze niž souviselo s dolním hradem, ale proti každému slezení chráněno bylo hradbou oválného základu a tedy jako baštou ke bránění přizpůsobenou. Tu lze slézti, poněvadž bašta je provalena, po skalách bez velikých obtíží do *dolního hradu*. Že však oba hrady nepříliš od sebe vzdálené tudy za starých časů spojeny nebyly, o tom svědčí nejen již popsaná bašta, která horní hrad úplně zavírala, nýbrž i vchod zvláštní do dolního hradu, k němuž se vytesal mezi skalami příjezd aspoň takový, že se ke hradu dolnímu s koněm nebo soumarem přijížděti mohlo. Byť dnes přístup pro koně jest obtížný, třeba si přimysliti, že tu za starodávna bývala dřevěná rampa. Zde není nikde příkopu a náspu, ale o ochranu vchodu postaráno bylo *věží* čtyřhrannou, která stála nad samým příjezdem na skalisku strmém a vysokém. Naproti tomuto příjezdu táhne se po délce bradla hradba vysoká a hrubá, v níž se nachází branka dosti široká, tak že se tou šířkou rozeznává od obyčejných branek. Zavírala se dvěma kládami, jednou dole a jednou ve výšce, co by zrostlý člověk dosáhl. Stojí na kraji strmé skály, kterou mohl člověk slézti a tak se ke brance dostati. V dolním hradě rozeznáváme troje oddělení. První, hned za věží a parkánem mezi ní a brankou bylo stavení, v jehož přízemí nacházely se komory beze všech oken; nad tím bývala podlaha, jak viděti jest na otvorech ve zdi, a byla asi tak vysoká, že se s ní mohlo přicházeti skorem rovnou cestou na druhé oddělení čili dvorek hradbami zavřený a o něco málo vyšší, než dno prvního oddělení, jak se dnes objevuje po zasutí rumem. Třetí oddělení, na severní stranu prvního položené, jest mnohem nižší než ono a má okno tak veliké jako nějaké dvéře a na západní stranu obrácené.

Že má Skála jméno své po bradlu, na němž stojí, o tom sporu nebude. Říkalo se místnosti původně na skále nebo pod skalou, jako se říká teď starý hrad v černém lese. Že valy pod nynějším hradem založené a o bradlo se opírající jsou starší nežli kamenný hrad, již jsme pověděli a dodáváme, že kdyby Skála tak, jak se spatřuje nyní, byla povstala jednoho času, že by si byl zakladatel zajisté

ušetřil některý z těch četných příkopů. Jak jsou staré, nesnadno říci. Přes to však, že je pokládáme za starší nežli hrad na skále, přece nesouhlasíme s těmi, kteří sem kladou události roku 1178 a 1179 zběhlé. Když totiž Bedřich kníže vytáhl na Soběslava II. kníže, který tehda v Čechách panoval, a jej porazil, tento obrácen jsa na útěk utíkal ke Skále a na tomto hradě se udržel, i když Bedřich Prahy se zmocnil. Tím sice získal Bedřich panství nad Čechami, ale nikoliv bezpečného, poněvadž mu Soběslav ze Skály a jiných míst, kteráž udržel ve své moci, velikou škodu činil. Odtud za nepřítomnosti Bedřichovy učinil (r. 1179) nenadálý útok na Prahu, ale nedobyl ji pro tuhý odpor posádky. Když pak se Bedřich vracel do Čech, byť věděl o úkladech, které mu Soběslav strojil, přece dal se od něho přepadnouti u potoka Loděnice a utrpěv porážku utekl k Prčici. Odtud dostav posily z Moravy dostal se přes řeku Sázavu ku Praze, vrazil tu na Bojišti za Vyšehradem na Soběslava a poraziv jej pronásledoval až za Prosek. Soběslav ztrativ pole i vojsko držel se potom jen na Skále. Odtud bránil se Bedřichovi skrze jedenácte měsícův a opustil ji, tuším, jen hladem donucen jsa, teprve na konci r. 1179.[1]) Palacký, věda dobře, že hradů toho jména v starých Čechách bylo několik, domýšlel se, že tím míní se naše Skála, a to z té příčiny, že první boj mezi Bedřichem a Soběslavem, po němž tento utekl na Skálu, stal se bezpochyby na hranicích jihozápadních země České. Ale byť Bedřich přišel z Němec, přece mohl přitáhnouti z Rakous, jichž panovník mu přál. Také náš hrad Skála z té příčiny nemohl býti jevištěm těchto bojův, poněvadž by se na něm nikdy jedenácte měsíců nemohli brániti. Kamenný hrad tehda ještě nestál a ta skála, na níž hrad stojí, pro tuhou a dlouhou válku byla příliš nízká a dala se stéci; neboť hlavní pevnosť pozdější Skály záležela ve vysokých jejích zdech a skály pod nimi měly jen tu důležitosť, že se nemohly zdi podkopávati.

Hrad Skála postaven byl na zboží nevelikém a nevyskytuje se před 14. stoletím. To oboje svědčí o tom, že postaven byl teprve tehda, když rod držitelů jeho, páni z *Ryžemberka* se rozplodili a původní své veliké jmění rozdělili. Děpolt ze Zbiroha, odjinud z Ryžemberka (r. 1251—1282), měl totiž šest synů, z nichž nejstarší byl *Vilém ze Skály*. Tento se sice od r. 1287 připomíná, ale po Skále nazývá se teprve r. 1318, když před tím se byl oddělil a panství, na němž kamenný hrad Skálu vyzdvihl, za díl svůj dostal. Roku 1325 koupil ves Ketnici.[2]) Tento pán stal se předkem *Švihovských z Ryžemberka*, a podlé starých pamětí kláštera Klatovského, kdež on a předkové jeho byli pochováni, měl manželku Vratislavu, dceru Jindřicha knížete Vratislavského.[3]) Syn jeho *Vilém ze Skály* sedal v l. 1337—1356 na soudě zemském, od r. 1343 vyskytuje se také jako pán na Švihově a r. 1356 obdržel od papeže povolení, aby si mohl na smrtelném loži zpovědníka svého voliti.[4]) Buď on nebo syn jeho stejného jména vyskytuje se v l. 1358—1359 jako patron kostelů v Letinech, Chýších a Švihově. Manželka jeho podlé pamětí dotčených Klatovských sloula Lidmila. Měl tři syny, *Viléma*, *Břeňka* a *Půtu*, s nimiž se asi r. 1362 rozdělil tak, že onen dostal Skálu, Břeněk Švihov a Půta zboží Budětické, na němž postavil hrad Rábí. Všichni tři druhdy se nazývali ze Skály, ale Skálu držel jediný Vilém, jenž do r. 1362 spravoval vše zboží otcovské, jsa r. 1360—1363 patronem v Želči, r. 1360 oltáře ve Švihově a v l. 1361—1371 v Měčíně, kterýž snad otec jeho přikoupil.[5]) V Měčíně vyskytuje se pak r. 1372 jako patron Bartoloměj rytíř (miles) ze Skály a dosazoval sem Hynka ze Skály, jáhna, tedy syna Vilémova; není-li tu chyba, jak se obyčejně v knihách potvrzovacích vyskytuje, ukazovalo by to na nějakého náměstka Vilémova, neboť jméno Bartoloměj jest při osobách stavu panského něco neobyčejného. Náš Vilém pro nepořádný život s nějakou Žofkou upadl do klatby církevní, z níž propuštěn byl r. 1376, když slíbil, že se jí vystříhá.[6]) Roku 1377 prodal dvě jitra lesu v Sukoříně Tomáši Pabiánkovi, sousedu Plzenskému, a Vavřinci, zeti jeho, a roku 1378 klášteru Chotěšovskému 2 lány lesu řečeného Dronpich.[7]) Naposled se připomíná roku 1379 v berni kraje Plzenského. Podlé pamětí kláštera Klatovského nazývala se manželka jeho Markéta a měl s ní syny Hynka již dotčeného a Viléma a dceru Vracku. Onen byl farářem v Měčíně, kdež r. 1385

Motiv z hradu Skály.

[1]) Font. rer. Boh. II. 473, 475. Palacký I. b. 79—81. [2]) Reg. III. 183. tab. vet. 392. [3]) Německý překlad v archivu Hradeckém. [4]) Reg. Vat. rel. tab. I. 408—418. [5]) Lib. conf. [6]) Acta jud. [7]) Archiv bibl. Praž. Dronpich, r. 1575 Rampych les u Lhoty Skášovy.

nový farář potvrzen. Události pak pozdější ukazují, že potomstvo Vilémovo buď za jeho živobytí nebo hned po jeho smrti vymřelo a tak po něm řádných dědiců nezůstalo. Skály ujali se tedy bratří Břeněk [1]) a Půta, kteří r. 1385 faru Měčínskou novým knězem obsadili, ale později ujal Půta sám toto zboží a podával v l. 1386—1399 faráře do Měčína, nazývaje se Půtou starším. Půta starší byl pán rekovný a bujné krve; r. 1388 jsa ve službách Albrechta knížete Bavorského opověděl městu Řeznu. [2]) Roku 1397 prodal dům svůj v Radkovicích dětem Vojtěchovým v zákup. Roku 1399 byl již mrtev a bratr Břeněk založil na spásu duše jeho a Elišky manželky své oltář sv. Jakuba a kaplanství v kostele Švihovském sv. Jiljí. [3])

Zdá se, že Půta zahynul při obléhání hradu Skály. Co předcházelo, není známo, jisto však jest, že se tehdejší držitel Skály králi Václavovi protivil. Seznáváme tak z kratičké zprávy Beneše minority, že vojsko královo oblehlo r. 1399 Horažďovice a odtud táhlo ke hradu Skále, vezouc sebou pušku velikou. [4]) Jest to první zpráva, že Čechové užívali střelné zbraně, kterouž byli již r. 1346 u Kreščáku poznali. Po tomto obležení následovalo v brzku druhé, když byl král Václav r. 1402 dne 6. března skrze bratra svého Zikmunda jat v Králově Dvoře u Berouna. Kdežto Zikmund v létě vytáhl do pole, aby potíral stranu Václavovu, položilo se zase nějaké vojsko této strany před hradem Skálou, jehož držitelé stranili Zikmundovi. Velitelem vojska byl Petr Zmrzlík ze Svojšína, a Stříbrští dali tehda sousedu svému Jakubovi Kotaškovi čtyři groše na koupení piva pro pana Zmrzlíka. [5]) Držitelem Skály byl, tuším, Břeněk, ode dávna protivník krále Václavův a stranník těch, kteří se mu protivovali. Břeněk zemřel r. 1407, zůstaviv syny *Půtu*, *Jana* a *Viléma*. Půta nazývaje se starším (tuším na rozdíl od strýce Dolanského) stranil r. 1400 jednotě panské, sedal r. 1404—1409 na soudě zemském, [6]) účastnil se některých jednání soukromých a vyskytuje se od r. 1409 jako poručník mladých pánů ze Švamberka. [7]) Asi v ten čas ujal Skálu k svému držení, nechav bratra Jana na Švihově; kromě toho držel také Březnici. Zde měl ústrky s farářem Rožmitálským nechtěje mu dávati, co mu náleželo. V příčině té bylo jednání na jaře r. 1410 v Březnici a r. 1410 dne 19. července na hradě Skále v domě, kdež byla síň letní. [8]) Jako poručník mladých pánů ze Švamberka z neznámé příčiny protivil se králi Václavovi. Roku 1409 dne 22. dubna zjednáno jest příměří s městy Pražskými a ovšem také s králem na čtyřnedělní výpověď, a na podzim téhož roku zasedl pan Půta zase na soudě zemském. [9]) Asi v ten čas ujednána jest smlouva mezi králem a Půtou, tak že tento měl králi prodati Březnici, ku kteréž měl král lepší právo než on. Ač byly peníze připraveny, přece se Půta k postoupení neměl. Proto jej pohnal král Václav k soudu zemskému. Když přišel rok soudní, stál král Václav na soudě zemském životně jako každý obyvatel tohoto království, ale Půta nežádav ani svobodného průvodu do Prahy nestál a dal tím na jevo, že práva země trpěti nechce. Z té příčiny dáno králi za právo. [10]) Na Půtu tedy vedeno právo. Ještě přes dvě léta protahovalo se jednání o to, nežli rozkázal král Václav obehnati hrad Skálu. Než však k tomu přišlo, zavražděn jest Půta r. 1413 dne 6. února v domě Jana Bechyně v Praze. Vrahem byl Jan Městecký z Opočna a příčina, proč se tak stalo, jest neznáma. [11]) Snad se Půta ve skrytosti odvážil do Prahy a byl tu ze mstivosti zavražděn. Vůdcem vojska královského, jež přilehlo ke Skále, byl Hájek z Hodětína, podkomoří; ten z rozkázání králova dal práva nebo zřízení vojenská napsati „pro budoucí Čechy bojovné, aby se uměli u vojskách spravovati" a přikázal je u vojště před nadepsaným hradem písařům vojenským čísti, tak aby je všichni pod jistými pokutami drželi. [12]) Obležení trvalo od měsíce června až skorem do zámrzu. Pražané vypravili také žoldnéře své do pole a kromě toho posílali za nimi peníze. Když se obléhání protahovalo, vyslali Pražané v srpnu za obléhajícími nové stroje bořicí. Až do konce měsíce října sahají v starých knihách Pražských poznamenání, že se posílaly peníze za vojskem. Zdali hrad byl dobyt nebo nedobyt, není známo; jestli podlehl, stalo se to zajisté jen z hladu. Zajímavé při tom je, že se na hradě dála jednání taková, jako bývají uprostřed míru. Roku 1413 dne 26 května (tedy snad před obléháním) dálo se takové jednání na mostě dolním pod velkou světnicí (tedy snad tam, kde jsme na plánĕ položili č. 7); Rupert z Tlucné daroval tu horu a les u Černovce blízko městečka Měčína kaplanství v Měčíně. Jednání tomu přítomni byli Mikuláš, kazatel kláštera Klatovského a kaplan na Skále, a Přibík z Tuklek, purkrabě Skalský. Téhož roku dne 2. července (tedy mezi obléháním) podobné jednání dálo se v síni hořejší na věži nad mostem (na plánĕ číslo 9), kdežto panoše Jan starší z Tuklek daroval k témuž kaplanství nějaký plat. [13])

Po smrti Půtově pominula důležitost hradu Skály jako panského sídla, třebas ve vážnosti udržován jako původiště rodu Švihovských. Zboží Skalské ujali bratří jeho Jan a Vilém, z nichž onen držel Rábí a tento Švihov. O Skále ani neumíme udati, který z obou bratří ji ujal, ale zdá se, že to byl Vilém, který se později v držení jejím vyskytuje. Z Ryžemberka, odjinud ze Skály psali se oba. Rozhojnění

[1]) V originále chybně „Hinco". [2]) Arch. říš. Mnichov. [3]) Lib. erect. VI. 107, arch. Plzeň. [4]) Palacký II. b. 340. [5]) Staré počty Stříbrské v museu Plzeňském. [6]) Archiv č. II. 363—367, rel. tab. II. 61. [7]) Lib. erect. IX. F 3, archiv č. VI. 459. [8]) Lib. erect. VIII. 108. [9]) Tomek, děje Prahy III. 501. [10]) Rel. tab. I. 98. [11]) Tomek, děje Prahy III. 545. [12]) Výbor staroč. liter. II. 167—176. [13]) Lib. erect. XI. 171.

Zbytek nástěnné malby v kostele Vícovském.

došlo zboží Skalské, posud nevelké, za válek husitských. Za služby, které bratří Jan a Vilém králi Zikmundovi konali, zapsal jim tento (roku 1420) městečko Přeštice a ves Soběkury kláštera Kladrubského, ať nedíme o jiných zbožích, kteráž po zemi dostali.[1]) Po ztrátě Švihova, když ho dobyli Táboři, zůstala Vilémovi jediná Skála a tu držel ještě r. 1427.[2]) Jak se zdá, ztracena jest později také Skála a dostala se v držení neznámého nám pána a vladyky. Když nastal mír v zemi (r. 1436), nevracena Skála Švihovským, ano ten, který se na ní držel, dopouštěl se loupeží. Proto Hynek Krušina ze Švamberka a Hanuš z Kolovrat obehnali hrad Skálu na počátku měsíce dubna r. 1441 a mocí ho dobyli; kteří na něm byli, ty všechny hned zvěšeli, pána samého vzali do vězení a hrad vypálili.[3]) Páni z Ryžemberka ujali potom Skálu zase, opravili ji a drželi ke Švihovu. Přeštice nacházíme potom v držení *Viléma mladšího*, syna Janova. Král Jiří připsal mu peníze na témž zboží (r. 1460—1465) a dal mu r. 1469 opravu dědičnou a věčnou na vsi Žerovicích,[4]) uděliv mu před tím (r. 1458) svobodu takovou, aby zboží jeho, kteráž má po otci, nikdo jiný nemohl vyplacovati, leč králové sami. Král Vladislav pak svolil k tomu r. 1474, aby všechra práva Vilémova přenesena byla na Půtu, strýce jeho. Témuž Půtovi potvrdil r. 1481 všechny zápisy a přirazil mu nové peníze na zboží Přeštickém (r. 1494). Půta nahromadiv drahně zboží zemřel r. 1504 a synové jeho rozdělili se r. 1505 dne 1. prosince, jak již vypravováno na str. 17. Panství Švihovské rozděleno mezi Jindřicha a Václava a při tom každý dostal polovici hradu Skály, půl paseky, v níž stál, půl lesu Hati a polovici jiných lesů.[5]) Jindřich sám za sebe i také jako poručník strýce svého Jana Půty (syna Václavova) udělil roku 1519 svobody měšťanům Přeštickým, propůjčiv jim právo města Horažďovic.[6]) Pro dluhy a závady mnohé prodali oba panství Švihovské roku 1548 *Heraltovi Kavkovi Říčanskému* z *Říčan* (viz na str. 19) a s ním ovšem také Skálu.

Až do r. 1505 nacházela se Skála aspoň v takovém stavu, že se na ní bydleti mohlo, ale za synů Půtových zanedbávána tak, že všechny dřevěné části zašly a hrad spustl. Roku 1568 prodal Heralt od panství Švihovského zámek pustý Skálu, vsi Radkovice s dvorem poplužným a Kucíno celé, v Zeleném část, ves pustou Dolce a lesy Jindřín, Paseku a Zálesí *Šebestiánovi* z *Říčan* a na Přestavlcích.[7]) Týž podržev dotčený statek několik let, prodal jej v témž objemu, jak byl koupil, (r. 1572) *Janovi nejstaršímu Chlumčanskému* z *Přestavlk* a na Újezdě.[8]) Po jeho smrti došlo k rozdělení statku mezi syny jeho, při čemž dostal Jindřich Chlumčanský statek Skalský a psal se „na Radkovicích pod Skálou“. Roku 1596 koupil také Dolní Lukavici, kteréž oboje statky odkázal dcerám svým *Kateřině* a *Alžbětě* na rovný díl. Zemřel r. 1603. Nežli přišlo k rozdělení, prodaly obě sestry (r. 1613) zámek pustý Skálu, dvůr poplužný ve vsi Radkovicích pod týmž zámkem Skálou a ves Kucíny *Bedřichovi Švihovskému* z *Ryžemberka* a *ze Švihova* na Nalžovech a Neprochovech.[9]) Tak se dostala Skála zase v držení Švihovských, kteří ji připojili ke zboží Příchovskému. V zápise r. 1613 jméno Skála naposled v starých pamětech se připomíná. Nežli uplynul lidský věk, zapomenuto úplně, tak že r. 1630 při vymezení lesů na panství Příchovském mluví se jen o lesu jedlovém nad starým zámkem.[10]) Až do našeho století se o jménu hradu tohoto nevědělo, až teprve přičiněním Palackého na světlo vyneseno bylo.

[1]) Rkps. Strahovský, archiv gub. [2]) Bezold str. 165. [3]) Staří letop. str. 124, Palacký str. 55. [4]) Rkps. Strahovský. [5]) DZ. 252. A 9. [6]) DZ. 27. A 18. [7]) DZ. 16. F 14. [8]) DZ. 17. K 17. [9]) DZ. 132. C 6, 136. M 21. [10]) DZ. 309. V 23 atd.

TVRZE V OKOLÍ SKÁLY.

PŘICHOVICE.

Mezi Přeštici a hradem Skálou jest úhledná ves Přichovice, jejižto zámek novověký, tuším v minulém století postavený, stojí na místě bývalé tvrze. Ještě r. 1630 stála tu tvrz od kamene po starodávnu vystavěná s příkopem okolo ní, ve kterémž si držitelé udělali mlíčnici. Z držitelů připomíná se první roku 1328 *Dluhomil z Přichovic.*[1]) *Vilém* odtudž vyskytuje se r. 1357—1362 jako patron kostelů v Loučimi a Čachrově a oltáře v Nezdicích.[2]) Jako nástupce jeho a držitel Loučimě připomíná se v l. 1367—1378 *Zdebor z Přichovic.* Týž držel r. 1379 podlé berního rejstříku kraje Plzenského část Přichovic, vsi Loučim, Slavikovice, Modlice a Svrčovec a měl syna *Jana*, který r. 1392 bez dědiců zemřel.[3]) Z pozdějších zápisů jde na jevo, že Vilém z Trubec prodal tvrz, dvůr a ves Přichovice co tu měl i s platy a dvory v Loučimě, Svrčovci, Polence a Slavikovicích Stojmírovi a Vilémovi z Tupadl a Chvalovi z Očína.[4]) Přichovice ujali nyní tři synové Stojmírovi z Trubec († r. 1371), totiž *Stojmír z Tupadl*, *Martin Rochce z Otova* a *Vilém z Trubec*, kteří pospolu v l. 1393—1416 kněze k farnímu kostelu v Loučimě a kaplanství u oltáře sv. Kateřiny podávali. Kapli s oltářem dotčeným zřídili r. 1404 při zdi, kteráž byla okolo hřbitova kostela farního; k nadání oltářníka ukázali platy v Přichovicích, Niměři, Mileticích, Počinovicích a na domě v Klatovech.[5]) Stojmír držel Přichovice, Martin Kvíčovice a Vilém seděl na Trubcích, odkudž se i psával,[6]) ale od roku 1401 slove obyčejně z Přichovic aneb i seděním na Přichovicích, jako na př. roku 1406, kdež drže s obcí Plzenskou učinil mír s Bavory [7])

[1]) Reg. III. 579. [2]) Lib. erect. ed. Borový I. 16. lib. conf. [3]) DD. 13. f. 124. [4]) Rel. tab. I. 461. [5]) Lib. conf. lib. erect. VI. 441. [6]) Rel. tab. I. 577. [7]) Archiv říš. Mnichov.

Roku 1413 daroval nivu u Loučimě faráři tudíž k jeho lepšímu vydržování.[1])

Za husitských válek vyskytují se z rodu tohoto, který nosil na štítě tři husí krky spojené na způsob trojháku, dva bratři *Vilémové.* Jednomu z nich se říkalo *Kravý*, druhému *Rohovec*, ale v zápisech nedávala se jim tato jména domácí, nýbrž říkalo se jednomu starší, druhému mladší. Od r. 1420 až do r. 1429 vidíme je na straně katolické.[2]) Asi r. 1429 odkázal Vilém Kravý, jenž dětí neměl, dědictví své tvrz Přichovice Janovi a Stojmírovi, synům bratra svého Viléma, les Haléř a ves Loučim pak témuž bratru svému.[3]) Ze stručnosti listu tohoto lze souditi, že psán a pečetěn jest před smrtelným zápasem a svědkové, kteří pečeti přivěsili, dávají znáti, že Vilém zemřel na Moravě. Bratr jeho Vilém Rohovec připomíná se pod tím jménem také r. 1443,[4]) koupil r. 1451 právo věnné v Kvíčovicích, které náleželo n. sestře jeho Žofce, manželce Jana Rendla z Úšavy, a žil ještě r. 1454. Tehda provolána odúmrť po n. Vilémovi Kravém a Žofce, ale Vilém se synem svým Janem dokázali, že pořádně vešli v držení zboží Přichovského, a dáno jim za právo.[5]) Dotčený *Jan Rohovec* žil ještě r. 1486 a prodal tehda tři vesnice, kteréž byl darem od strýce svého Tupadlského obdržel.[6]) Vývod potomků jeho ke konci téhož a počátku 16. století jest nesnadný, protože se rozvětvili; teprve k r. 1549 dovídáme se, že *Kryštof Přichovský z Přichovic* sobě dědictví, kteréž před tím od bratří na díl obdržel, totiž Přichovice tvrz, dvůr a ves, Týniště dvůr pustý a ves pustou v obnovené dsky zemské vložil.[7]) Když syn jeho *Karel* před r. 1572 zemřel,

[1]) Lib. erect. VIII. 166. [2]) Arch. č. III. 264, 501, IV. 379, arch. bibl. Praž. [3]) Rel. tab. II. 244. Rok 1409 nesrovnává se s ostatními pamětmi. [4]) Kopiář Kladrubský. [5]) Rel. tab. II. 221. DD. 16. f. 210, 218. Také po nějakém Nosákovi odumřel dvůr v Přichovicích. [6]) Arch. Plzen. [7]) DZ. 250. L. 17.

Náhrobek H. A. Henigára ze Seeberka v kostele Horšickém.

Náhrobek Jana Markvarta z Hrádku v kostele Vícovském.

ujaly statek Přichovský sestry jeho Eva, Aléna a Johanka i na místě Markéty, dcery Karlovy, a prodaly r. 1575 tvrz, dvůr a ves Přichovice, v Tyništi dvůr poplužný na díle postavený, že čeládka v něm bydleti mohla, a Rampych les společný *Adamovi Nebílovskému z Drahobuzi* na Polyni, cís. radě. Když na tomto r. 1582 syn jeho *Mikuláš*, jenž byl ženat a děti měl, žádal, aby byl oddělen a vyhledalo se, že každému synu po 5500 kopách míšenských dostati se má, pustil mu otec Přichovice, vyminiv jen, aby z něho vyplatil, oč ten statek vyšší cenu nad jeho díl má.[1]) Mikuláš zemřel roku 1595, zůstaviv sirotky nezletilé; tudíž soudem zemským dáno poručenství nad nimi Smilovi Nebílovskému.[2]) Synové *Adam*, *Václav* a *Vilém*, když dorostli, prodali r. 1604 Přichovice *Bedřichovi Švihovskému z Ryžemberka* na Nalžovech.[3]) Tento přikoupil k tomu r. 1606 zboží pustého hradu Skály a statek Újezdský. V držení statku toho zůstal i Bedřich po bitvě Bělohorské.[4]) Zemřel před r. 1630, zůstaviv syny *Petra Voka* a *Ferdinanda Václava*, z nichž onen Přeštice a Přichovice od otce již od r. 1623 na jisté výminky držel. Týž obdržel také při dělení (r. 1630, 10. ledna) na svůj díl zboží Přichovské s Přešticemi a oženil se po druhé s Reginou Alžbětou šlechtičnou z Talmberka, jíž r. 1636 na obou statcích věnoval [5]) Skrze první manželku svou Elišku Polyxenu z Žerotína dostal se v držení polovice Nových Dvorů. Zemřel r. 1642, odkázav pořízením svým, nedlouho před smrtí zdělaným, statky své Přichovice, Přeštice a Lažany synům svým *Bedřichovi Kašparovi* a *Ferdinandovi Karlovi* a polovici statku Novodvorského toliko staršímu synovi.[6]) Při dělení pozůstalosti obdržel Bedřich (nar. r 1626) statek Přichovský, ale zemřel již r. 1654. V Přichovice uvázala se tedy vdova Marie Monika z Valdšteina jménem dcer svých Marie Elišky, Johanky Polyxeny a Anny Marie; ale když r. 1666 i matka jich zemřela, ujala jej nejstarší dcera

[1]) DZ. 63. A 22, 66. A 27. [2]) DZ. 27. M 20. [3]) DZ. 132. H 25. [4]) Viz program gymnasia Táborského roku 1892 na str. 26. [5]) DZ. 145. F 27, 309. V 23. [6]) DZ. 147. N 5—10.

Marie, jež zatím let svých byla dosáhla.[1]) Táž ujala pak Přichovice a vdala se za Adama hraběte z Bubna Zemřela r. 1705 a dědici jejími byli dotčený Adam a dcera jeho Marie Josefa hrab. z Lobkovic roz. z Bubna. Ti prodali r. 1716 statky Přichovice, Radkovice, Kucíny a Tyniště *Jindřichovi Antonínovi Henigárovi z Eberka*,[2]) pustivše Přeštice hned po smrti mateře své klášteru Kladrubskému. Henigár, jenž býval hejtmanem kraje Plzenského, držel také Horšice a zemřel r. 1724. Potomstvu jeho zůstaly Přichovice až do r. 1784, kdež je koupil od Václava Henigára *Hugo Damián Ervín* říš. hrabě *z Schönbornu*. Rodu jeho statek pozemský Přichovice posud náleží.

RADKOVICE.

Ve vsi Radkovicích pod Skálou na severním konci vesnice stávalo staré věžovaté stavení, kterého se užívalo jako sýpky. Asi před 14 lety shodili svršek a ze spodku udělali stavení o přízemí. Mělo to stavení troje okénka nad sebou a střechu s valbami. K tomuto stavení vztahuje se snad zpráva z r. 1397, že Půta ze Skály prodal dům v Radkovicích Vojtěchovým dětem, totiž Bohuslavovi a jeho sestrám, v zákup.[3]) S tím pak souhlasí to, že se potom nikde a nikdy o nějaké tvrzi v Radkovicích nemluví, poněvadž byla v sedlském držení. Jen v dílčích cedulích Přichovských r. 1630 připomíná se „kamenný štok ve vsi Radkovicích“, snad proto, že jej měla vrchnosť právě ve svém držení.

HORŠICE.

Jihovýchodně od Radkovic jest ves Horšice (nyní obyčejně Horčice zvaná), kteráž má jméno své po vladyce, který se nazýval Horeš (proto neříkej a nepiš Horsice). Před časy tu bývala tvrz, po níž dnes není ani památky. Z dlouhé řady vladyk zdejších připomíná se první roku 1245 *Adam z Horšic*.[4]) Asi okolo r. 1350 podací kostela zdejšího bylo rozděleno; jeden hlas měl Vilém ze Skály, druhý měli vladykové z Horšic, zejména Jaroslav nejstarší. Tehda se nemohli shodnouti o kněze, tak že jim farář dán od konsistoře.[5]) Roku 1356 měli zde

[1]) DZ. 113. K 20, 114. K 14. [2]) DZ. 492. G 27. [3]) Archiv Plzenský. [4]) Reg. I 534 [5]) Tadra cancell. Arnesti 207 č. 16.

Radkovice tvrz.

podací společně *Jaroslav*, *Vitmar* a *Petr* bratří, kteří ještě r. 1379 Horšice s Újezdem a Lhotou Skášovou drželi, a *Jan* řečený Patřich a *Jiřík*, synové n. Ondřejovi.[1]) Petr byl farářem ve Švihově a zemřel r. 1379. Kromě těchto vladyk vyskytuje se od r. 1375 nějaký Tomáš a tento sám s Jiříkem v l. 1386—1393 vykonával podací kostelní v Horšicích. Jiřík zemřel před r. 1405, zůstaviv vdovu Annu a syny *Jana*, *Jaroslava*, *Zikmunda* a *Martina*, z nichž někteří se v l. 1405 až 1418 jako patronové kostela zdejšího vyskytují; samotným patronem byl však r. 1407 také *Ondřej z Horšic*. Zikmund zůstavil vdovu Voršilu, která ještě r. 1456 žila.[2]) Dotčený Ondřej neb Ondrášek byl pátým synem Jiříkovým a žil ještě r. 1451, kdež obdržel zápis na ves Polenku. Roku 1463 učinil syn jeho *Jan* u konsistoře katolické ujednání s potomky Tomášovými (po přeslici), že mu zůstaly dva hlasy podacího v Horšicích a jim jediný hlas.[3]) Dotčení potomci Tomášovi byli Olkmar z Háje a Vilém z Kněžic, kteří r. 1480 dvůr svůj v Horšicích řečený Zikmundovský pod kostelem a část vsi prodali.[4]) *Jan Horšický z Horšic* vyskytuje se také v rozličných zápisech roku 1481 a 1486.[5]) Jiný *Jan* vyskytuje se od roku 1527 a r. 1546 vložil si ve dsky zemské tvrz a dvůr Horšice s částí vsi (druhá část patřila k Újezdu) a vsi pusté Záhorsko, Hloupensko, Křeloveves a Dolce s podacím v Horšicích jako dědictví po předcích.[6]) Roku 1559 žili bratří *Vilém* a *Mikuláš z Horšic* a sestra jich Marjána, která byla manželkou Šebestyánovou z Klenového.[7]) V tytuláři r. 1589 vydaném připomíná se *Jan Horšický*, jenž také do r. 1593 v pamětech přichází; od r. 1596 připomíná se také *Hynek Horšický*, který bujností svou okolí znepokojoval.[8]) Oba, Jan i Hynek, odsouzeni jsou r. 1623. Hynek měl propadnouti třetinu statku, ale nějakým způsobem z toho sešlo, Jan pak odsouzen k manství.[9]) Tak se stalo, že polovice statku byla dědičná a polovice manská. Jan přijal léno r. 1626 a zůstavil syna *Mikuláše Viléma*, jenž r. 1638 povinnost manskou obnovil.[10]) Týž, jak se zdá, zdědil také druhou polovici statku a r. 1650 statek n. Jiříka strýce svého. Byl již toho rodu jediný a zůstavil syna *Jiříka Antonína*, jenž r. 1668 skrovné statečky otcovský a mateřský, totiž Žďár a Horšice ujal.[11]) Pro dluhy pak prodán statek jeho skrze komisaře k tomu nařízené r. 1676 *Adamovi Františkovi Henigárovi z Eberka*.[12]) Jak již řečeno, připojili Henigárové statek Horšický ke statku Přichovskému.

LUKAVICE DOLEJŠÍ.

Severně od Přeštic jest rozsáhlá ves Lukavice Dolejší, jejíž nový, r. 1708 postavený zámek stojí na místě staré tvrze. Lukavice patří k starším osadám, neboť odtud psali se r. 1216 *Štěpán*, v l. 1243—1245 bratří *Bohuchval* a *Vitla* a r. 1250 jiný *Štěpán z Lukavice*.[13]) Z rodu tohoto, jenž měl na štítě pruh třikráte lomený, pocházeli také *Vitla* (r. 1354—1355) a *Vilman* (r. 1355), kteří podávali kněží ke kostelu zdejšímu. Roku 1366 byl již Vilman mrtev, zůstaviv vdovu Zdeňku a s ní vykonával zde práva panská Vojslav z Krchleb.[14]) Roku 1379 držel většinu Lukavice Dolejší i něco v Hořejší Bohuchval, Vojslavův syn, kdežto nějakému Otíkovi jen půl lánu patřilo.[15]) Jako patronové kostela zdejšího vyskytují se potom r. 1389 Vavřinec, měštěnín Plzenský, a r. 1427 *Štěpán z Lukavice*, bezpochyby potomek dřevních držitelů.[16])

Uprostřed 15. století dostala se Lukavice v držení vladyk, kteří se odtud psali *Lukavskými z Řeneč*. První tu seděl v l. 1444 až 1452 *Lvík z Řeneč*. Jeho syn byl bezpochyby *Jan z Řeneč*, s nímž se v l. 1470 a 1474 setkáváme.[1]) Synové jeho byli *Lvík* a *Markvart*, kteří si koupili r. 1502 les Vysokou a asi v té době také Hořejší Lukavici přikoupili. Když se r. 1505 dělili, dostal Lvík tvrz Lukavici Dolejší s dvorem a částí vesnice, mlýnem v lukách a podacím a les Rovně.[2]) Lvík seděl tu ještě r. 1522 a zůstavil syny *Petra* a *Václava*, kteří statek ten asi do r. 1530 drželi a jej r. 1546 v obnovené dsky zemské jako dávné dědictví po předcích vložili.[3]) Každý měl pak polovici tvrze, ale Petr postoupil své polovice Adličce z Nalžov, manželce Václavově.[4]) Ale dělení toto zrušeno později a učiněno nové, podlé něhož Václav si nechal Lukavici a ponechal Petrovi dvůr Vodokrty. Po Václavovi následoval v držení *Vilém Lukavský z Řeneč*, jenž r. 1575 učinil pořízení o Žofii z Bukova, manželce a dětech. Ještě za jeho živobytí stropil mnoho hluku syn jeho Václav mladší, jako na př. r. 1582, kdež zbil některé lidi, cizí poddané.[5]) Vilémovi synové *Václav*, *Jan*, *Petr* a *Adam* prodali statek Lukavský r. 1596 *Jindřichovi Chlumčanskému z Přestavlk*,[6]) jenž držel také Radkovice pod Skálou a r. 1603 zemřel. (Viz str. 175.) Dcery jeho Kateřina Říčanská a Alžběta prodaly r. 1606 tvrz Lukavici dolejší se dvorem, mlýnem, chmelnicí, ves celou s podacím a ves Zelený *Petrovi mladšímu z Říčan*, jenž hned potom Zelený odprodal.[7]) Od Petra koupil týž statek roku 1615 *Jáchym Loubský z Lub*, jenž rok před tím také Lukavici Hořejší získal[8]) a od několika let také statky Vodokrty a Snopoušov držel. Povstání se sice účastnil, ale podržel své statky. Nemálo mu prospělo, že se záhy hlásil za odpuštění a také protivenství od druhé strany trpěl. Mnoho mu příkoří činil Smil starší Janovský z Janovic bydlem v Přešticích, jenž mu roku 1620 dříví v lese Háji posekal a do domu svého odvezl. Když pak po bitvě Bělohorské lidé Mansfeldští, ještě v Plzni se zdržující, výpady na statky okolní činili i vpád do Dolní Lukavice učinivše rybník nade vsí dobře nasazený skopali a vyvolili, tu Smil na ten rybník jim potravu vozil a za ni od nich ryby přijímal.[9]) Jáchym potom (r. 1623) sice odsouzen polovice jmění, ale že dovedl klamati, jako by na statcích jeho více dluhů bylo, nežli taxa jich činila, ponechány mu jeho statky, totiž Lukavice Dolejší a Hořejší, ves pustá Lomy, ves Lišice, dvůr a ves Snopoušov, vsi Předenice (díl), Háje, Osek, Libakovice, Plevňov, dvůr a ves Řenče, ves Knije, dvůr a ves Vodokrty a ves Krasavce.[10]) Na zaplacení dluhů prodal Jáchym ještě roku 1623 jen Lukavici Dolejší a Hořejší *Lidmile Žakavcové* rozené *z Kokořova*; od této sice koupil statek ten nedlouho potom *Jan Filip Krac z Šarfenšteina*, nařízený nejvyšší nad jízdou, ale prodal jej roku 1627 *Divišovi Kocovi z Dobrše* na Bystřici. Koc prodal Lukavici ještě téhož roku manželce své Saloméně,[11]) po jejíž smrti zdědili statek ten synové její Karel Heřman, Jaroslav Jáchym, Maximilian Jiří a Diviš Albrecht, z nichž každému se dostala čtvrtina statku. Všechny čtyři díly skoupil v letech 1651—1653 *Ota Jiří z Helversonu* na Tasňovicích a Racovech a Maří Majdaléna z Dobrše, manželka jeho.[12]) Ale poněvadž Loubský, jak již řečeno, komoru královskou byl klamal, vedeno k dosažení pokuty jemu uložené právo nejen na Řenče, statek Loubských vlastní, nýbrž i na Lukavici ještě nezaplacenou, tak že statky ty v dotčené pokutě král. prokuratorovi odhádány. Při tom dovídáme se, že tvrz Lukavická bylo stavení chatrné, málo od kamene, ale větším dílem od lepenice vystavěné a cihelnou střechou přikryté, jehož trámy a vazby byly místem velmi sešlé.[13]) Císař Leopold daroval právo své roku 1662 *Františkovi Albrechtovi* hraběti *z Harachu*, který pak prodal roku 1665 statky dotčené, totiž obojí Lukavici a Řenče *Karlovi Leopoldovi* hraběti

[1]) Lib. conf. berně na str. 14. Vitmar svědek r. 1361 v arch. Teplském. [2]) Acta jud. lib. conf. arch. č. I. 177. [3]) Arch. č. III. 548, 549, acta administr. [4]) Rel. tab. II. 380. [5]) Archiv Svatováclavský, Paprocký o st. pan. 338, DD. 17. f. 230. [6]) Reg. kom. soudu, DZ. 250. J 24. [7]) DZ. 13. F 13. [8]) Reg. kom. soudu. [9]) Rkps. kláštera Teplského. [10]) Bílek, děje konf. [11]) DZ. 112. E 8, 478. C 12. [12]) DZ. 392. J 13. [13]) Reg. I. 265, 520, 534, 585. [14]) Viz str. 107. [15]) Berně na str. 10 a 12, lib. conf. [16]) Lib. conf. Roku 1423 měl tu nějaký statek Jan z Talmberka (Archiv č. II. 56).

[1]) Archiv Plzen. a bibl. Praž. archiv č. IV. 44. [2]) Archiv bibl. Praž. DZ. 44. A 14. [3]) Reg. kom. soudu, DZ. 250. G 20. [4]) DZm. 228. H 7. [5]) DZ. 10. D 6, 18. K 19, reg. kom. soudu. [6]) DZ. 127. F 14. [7]) DZ. 180. K 3, 4. [8]) DZ. 252. D 7—8. [9]) Reg. kom. soudu. [10]) DZ. 141. G 22, Bílek, děje konf. [11]) DZ. 142. L 18, 19, 154. B 18, 293. R 8, 10, 27. [12]) DZ. 307. Q 29, 309. R 20—27. [13]) DZ. 28. P 29.

Caretto z Millesimo, ale od toho hned r. 1006 prodány *Pavlovi* hraběti *z Morzina*.[1]) Tento zemřel r. 1686, zůstaviv dva syny, totiž *Jana Rudolfa* a *Ferdinanda Matěje*, z nichž každý měl polovici dostati, ale Jan Rudolf prodal díl svůj i se statkem v Hořejší Lukavici přikoupeným r. 1699 bratru svému.[2]) Ferdinand zdědil s tím statkem také Seč a přikoupil r. 1712 Chlumčany a r. 1717 Letiny. *Karel Josef* hrabě *z Morzina* prodal panství Lukavské r. 1780 do rodu hrabat z Hatzfelda, a od něho získal je r. 1794 *Hugo Damián* hrabě *z Schönbornu*, jehož rodu posud náleží.

LUKAVICE HOŘEJŠÍ.

Nedaleko Lukavice dolejší, ale v poloze něco vyšší, leží druhá ves Lukavice, která také bývala sídlem zemanů. Roku 1379 patřila ještě většinou k Dolejší Lukavici, ale byly tu také dva malé zemanské statky. Za nedlouho přišlo k rozdělení, tak že byl v Lukavici statek samostatný s tvrzí, ale seděli tu potomci dřevních majetníků, kteří nosili na štítě pruh příčný, třikráte lomený. První z nich byl *Jan Lukava z Lukavice*, jenž byl roku 1395 purkrabí na Žebráce, později po straně Plzenských bojoval s Bavory, s nimiž roku 1406 mír učinil.[3]) Pro služby jeho dovolil mu král Václav (r. 1407), aby mohl zříditi kaplanství v kostele sv. Petra v Dolejší Lukavici, což on i učiniv kaplanství novému dal řádné věno s platy v Lyšici, statkem sedlským v Lukavici Dolejší a lesem Zlincem, kostelu pak a k faře daroval r. 1408 les Pře.[4]) Roku 1416 nacházíme jej zase jako purkrabě na Domažlicích a naposled vůbec r. 1423, ježto tehda sám druhý prodával dvůr v Tlucné.[5]) Synové jeho byli bezpochyby bratří *Habart Malsa* a *Bohuslav*, kteří se postavili r. 1420 na stranu katolickou.[6]) Když Habart na předměstí Chebském od družiny markrabě Braniborského, jsa ve službě pána ze Švamberka zavražděn byl, tu Bohuslav učiniv roku 1436 s Chebany smlouvu, úplně od nich jest uspokojen. Od r. 1448 vyskytuje se jako pán na Kadově, kdež seděl ještě r. 1461.[7]) V držení Lukavice následovali bratří *Zdeněk* a *Jan*, bezpochyby synové Habartovi. Onen vyskytuje se od r. 1444—1454 v rozličných zápisech soukromých a veřejných,[8]) tento přečkav bratra živobytím přítomen byl roku 1474 na sjezdu tří krajův a držel Lukavici hořejší ještě roku 1475.[9]) Potomky jeho byli *Zdeněk* a *Oldřich* bratří *Lukavští z Hrádku*, kteří nabyli roku 1495 lesu Vysoké zápisného. Zdeněk zemřel nedlouho potom a Oldřich koupiv si Přestavlky prodal r. 1502 právo své na les Vysokou *Lvíkovi* a *Markvartovi* bratřím *z Řeneč*. S ním také prodal jim tvrz, dvůr a ves Hořejší Lukavici, Lomy ves pustou, v Lyšici část vsi.[10])

Na krátký čas spojena jest tato Lukavice s Lukavicí Dolejší. Ale když se r. 1505 dotčeni bratří rozdělili, dostal Markvart za díl svůj zboží Horno-Lukavské, k tomu díl vsi Chlumčan a Dolejší Lukavici.[11]) Markvart seděl tu ještě r. 1545, kdež mu Hořejší Lukavice opět ve dsky zemské vložena. Synové jeho, tuším, byli bratří *Jan* a *Petr Lukavští z Řeneč*, z nichž tento vzal od bratra díl na penězích. Jan prodal díl svůj v Dolejší Lukavici s rybníkem Novým strýci svému Václavovi (r. 1560) a oženil se s Eliškou z Bukova, jíž r. 1569 na vsi Lyšci věnoval; ale právě tehda mu ves tato až do 11 sídel sedlských skrze Jiříka Bohuši z Otěšic vypálena.[12]) Jan měl r. 1572 syna Markvarta, kterýž byl téhož roku jeda z Mirotic na kočím voze od Jana z Reicenšteina napaden a ručnicí tlučen a brzo potom zemřel. Ostatní synové, jak se zdá, byli Adam (zemřel r. 1593), Václav (na Strkově), Jan (na Nemilkově) a konečně *Petr*, jenž ujal Lukavici Hořejší.[1]) Týž Petr zemřel před r. 1600 a Lukavice dostala se bratru jeho *Václavovi*, jenž ji prodal r. 1600 *Vilémovi Černínovi z Chudenic* a na Mělnicích podlé nějaké smlouvy, kterouž p. Jan Černín byl o týž statek učinil.[2]) Ale tím neprodána celá Lukavice, nýbrž jen tvrz s dvorem a část vsi, kdežto ostatek ještě v držení Lukavských (snad potomkův Adamových) zůstával. Zdá se však, že z toho trhu sešlo, neboť jest jisto, že Petr zase roku 1601 Lukavici držel a zde jednoho chudého zemana pěstí v hlavu sepral a jím o zem hodil.[3]) Teprve r. 1614 prodal Petr zboží své Lukavské s tvrzí *Jáchymovi Ladislavovi Loubskému z Lub*, který je připojil k Dolejší Lukavici.[4]) Tvrz zdejší potom zanikla.

Druhou polovici vesnice držel Jiří Kunrát Lukavský z Řeneč (kromě toho, co od r. 1590 Dobřanským patřilo). Propadl jí sice r. 1623, ale ponechána mu zase proti zaplacení jisté pokuty.[5]) Držel ji potom Markvart Jan († r. 1688), kterýž statek dotčený prodal Janovi Rudolfovi z Morzína ke statku jeho Dolejší Lukavici.[6]) Markvart odpočívá v kostele Polenském, kdež synové jeho oltář zřídili a jej nápisem opatřili, ze kterého se i dovídáme, že drželi statek Mezholeze.

ŘENEČ.

Východně od Lukavice jest ves Řeneč, tak řečená od zakladatele, kterýž sloul Řenek, nyní v mluvě lidu a tak již od dlouhých dob Řenče. Bývala tu tvrz, která předělána později na zámeček a z toho zase udělána sýpka. Roku 1379 byly tu tři vladyčí statky, totiž Blahoslavův, Havlův a Litoltův; Blahoslav měl také dědictví v Háji a ve Lhotě (potom spustlé). Roku 1412 připomíná se *Zdeněk z Řeneč*.[7]) Za válek husitských objevují se nám z Řeneckých, kteří nosili na štítě pruh shora dolů položený, čtyři vladyky. Jeden z nich, *Petr*, sloužil roku 1432 proboštovi Chotěšovskému, druhý, *Zachař*, dostal r. 1437 nějaké dědictví u Kutné Hory. Bratří *Suda* a *Lvík* půjčili r. 1420 klášteru Chotěšovskému peníze, začež dostali v zástavu ves Šlovice, což jim také král Zikmund r. 1430 potvrdil. Lvík, jenž se r. 1439 ještě bez určitého sídla připomíná,[8]) vešel před rokem 1444 v držení Dolejší Lukavice, odkudž se potomci jeho psali *Lukavskými z Řeneč*. Na Řenči zůstali, jak se zdá, potomci Sudovi, kteří se psali *Sudami Řeneckými z Řeneč*. Nějaký *Suda* seděním na Řenčích připomíná se v l. 1474—1481.[9]) Jeho synem, jak se zdá, byl pověstný *Petr Suda z Řeneč*, rytíř od meče i od huby. Již r. 1493 měl při u soudu zemského, že nařkl Jindřicha z Drahobuze zrádcí Marburským, jako by byl nectně jednal, když byl Marburk v Prusích odevzdáván, ale nářku svého ničím neprovedl.[10]) Jaké později bouře natropil, jsa v držení Janovic, již vypravováno.[11]) Suda vyzískal tím Zdechovice a jiné statky pod Železnými horami a prodal proto tvrz, dvůr a ves Řenče, vsi Plevňov, Osek, Knije, část Libakovic a vsi pusté Háje a Lhotku *Janovi Markvartovi z Hrádku*, což později syny Sudovými obnoveno bylo *Humprechtovi*, synu Janovu. Tento vyskytuje se na Řenčích od r. 1523 a býval také hejtmanem kraje Plzenského.[12]) Ke statku svému přikoupil Snopoušov a roku 1545 obdržel výplatu na vsi Krasavči kláštera Kladrubského.[13]) Zemřel r. 1558, odkázav statek svůj dětem svým.[14]) Vdova Anna z Drahenic zakoupila se ve Vodokrtech (r. 1561) a Řenče ujal syn *Jiřík mladší*, jenž nedobře hospodařil, dědiny některé zastavoval, peníze rozhazoval a v Praze se pral (jako na př. roku 1568 v hospodě u Zlaté hvězdy). Zavedcn jsa prodal r. 1571 Řenče tvrz, dvůr a ves, ves Plevňov a jisté dědiny *Marjáně Markvartové z Bukova*, manželce své.[15]) Ale i ta nemohla týž statek udržeti; část Řeneč nacházela

[1]) DZ. 316. E 15, M 26. Viz díl V. na str. 232. [2]) DZ. 406. K 29. [3]) Lib. erect. XII. 183, archiv říš. Mnichov. [4]) Lib. erect. VII. 147, VIII. 16. [5]) Arch. mus. a Plzen. [6]) Arch. č. IV. 378. [7]) Archiv Chebský, Horažďovský a mus. [8]) Archiv Plzen., archiv č. III. 542, 548. DD. 16. f. 213. [9]) Arch. č. IV. 476, arch. bibl. Praž. [10]) Archiv bibl. Pražské. DZ. 7. D 13. [11]) DZ. 43. C 28 [12]) DZ. 13. K 8—9, 16. K 4, 59. P 13.

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 129. N 26. [3]) Reg. kom. soudu. [4]) DZ. 252. D 8. [5]) Bílek, děje konf. [6]) DZ. 406. K 29. [7]) Berně na str. 5. DD. 15. f. 181. [8]) Archiv č. III. 194, archiv bibl. Praž. [9]) Archiv Plzen. a Svatováclavský. [10]) Rel. tab. I. 168. [11]) Viz děje Janovic od str. 136. a též díl I. na str. 246. [12]) DZ. 1. G 26, reg. komorního soudu. [13]) Kopiář v arch. gub. [14]) DZ. 13. B 3. [15]) DZ. 17. G 8, 56. F 29, 58. F 21.

se již roku 1571 v držení *Kryštofa Loubského z Lub*, jenž měl za manželku Veroniku, dceru Humprechtovu, a pak celých Řeneč dosáhl a tu ještě r. 1595 seděl.[1] Syn jeho *Jáchym Ladislav* koupil r. 1597 ves Krasavče[2]) a připojil Řenče ke statku Lukavskému, kterýž později koupil.[3]) Ale když *Adam Jaroslav*, syn jeho, toho při otci vyhledával, aby mu se oženiti dovolil a jej živnosti opatřil, Jáchym uvažuje sešlosť a spracování věku svého, že by mu v ta těžká léta při hospodářství na nejvýše popleněném nebylo možno hospodařiti, odevzdal mu r. 1623 statek Řenecký, totiž tvrz, dvůr a ves Řenče, vsi Libakovice, Plevňov, Vodokrty, Knije, Osek, Snopoušov, Háj a díl Předenic. Ale statek ten prodal Adam ihned *Janovi Filipovi Kracovi z Šarfenšteina*. (Viz str. 71.) Po popravení Kracově (r. 1635) a konfiskaci všech jeho statkův odevzdán byl statek Řenecký zase Adamovi Jaroslavovi, jemuž nebyl úplně zaplacen, aby z něho jisté věřitele spokojil.[4]) Adam přidělil týž statek roku 1657 synu svému *Kryštofovi Bedřichovi*;[5]) když však mezi tím vyšlo na jevo, že otec jeho n. Jáchym komoru královskou oklamal a Adam pokutu uloženou zaplatiti nemohl, vedeno jest právo nejen na Řenče, nýbrž i na Lukavici. Oba statky r. 1662 k ruce král. prokuratora odhádány a potom Řenče ke statku Lukavskému na věky přivlastněny.

Náhrobek Adama Loubského z Lub a na Řenčích († r. 1590) v kostele Vícovském.

SNOPOUŠOV.

Od Lukavice Dolejší severovýchodně jest ves Snopoušov, ode dávna sídlo zemanů. Bývaly tu dvě tvrze, z nichž jedna byla na louce Strubině a druhá snad u dvora nynějšího. Na jedné seděl r. 1373—1379 *Kunrát*, na druhé r. 1379 *Martin*.[6]) Veliké znamenitosti držitelé obou tvrzí nedosáhli, neboť slyšíme potom jen o Ctiborovi (1395) a r. 1399 o Markétě, dceři *Ješka ze Snopoušova*.[7]) Potomky některého z nich byli Letinští ze Snopoušov, kteří si pomohli v 16. století ke jmění a na Nedražicích r. 1592 vymřeli. Roku 1463 připomíná se *Dobeš Snopoušovský z Čečovic*, jehož příjmení svědčí o tom, že Snopoušov držel. Od roku 1523 vyskytuje se *Jan starší Snopovský z Borku*, kterýž měl kromě Snopoušova také dům v Plzni, jejž r. 1526 prodal. Otík Snopovský byl, tuším, bratr, a synové jeho snad byli Jan mladší a Mikuláš bratří.[8]) Tito dva s Janem starším prodali tvrz Snopoušov, dvůr a ves a ves Čížice *Janovi Snopovskému z Borku*, jenž držel před tím druhou tvrz s druhým dvorem a ještě

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 172. G 27. [3]) Tamže. [4]) Archiv DZ. Bílek, děje konf. [5]) DZ. 70. N 24. [6]) Trajer, Diözese Budweis 822, berně na str. 3, archiv Plzen. [7]) DD. 14. f. 146, 20. str. 122. [8]) Reg. kom. soudu, knihy Plzenské.

jiná zboží.[1]) Syn tohoto *Petr* vložil dvě tvrze v Snopoušově se dvěma dvory a ves, tvrz, dvůr a ves Předenice, vsi Čížice a Lyšce *Humprechtovi z Hrádku* ve dsky zemské. To se stalo bezpochyby r. 1539, ve kterémž Humprecht oznamoval Domažlickým, že koupil Snopoušov od Honze Mejtolára, to jest toho, který jej měl po Petrovi a Humprechtovi prodal.[2]) Po smrti Humprechtově († r. 1558) dostal syn jeho *Jáchym Markvart* za díl svůj Snopoušov, Předenice, Čížice, Háje, Osek, Vodokrty, Krasavče a Lyšce, což vše odkázal umíraje (r. 1573) mateři své *Anně z Drahenic* a pokud by ho nepřežila, sestrám svým Kateřině a Anně. Anna zemřela r. 1589 a pohřbena v kostele Vícovském. Posledním pořízením svým odkázala všechny statky svoje Kateřině Boubínské, dceři své, a dětem Dětleba Koce z Dobrše s druhou dcerou n. Annou splozeným.[3]) Po dělení předsevzatém ujal Snopoušov *Jan Adam Koc z Dobrše*, syn Dětlebův, jménem bratří a sester svých a bydlel na jedné z tvrzí lépe vystavěné a obnovené. Dědici ti prodali r. 1603 tvrz, dvůr a ves Snopoušov, Háj, Osek a Lyšice *Jáchymovi Ladislavovi Loubskému z Lub*, od kteréž doby patřil statek ten k Řenči a Lukavici Dolejší.[4])

VODOKRTY.

Jihovýchodně od Lukavice jest ves Vodokrty, jež se již r. 1239 jako dvoje vesnice a příslušenství kláštera Kladrubského připomíná. Roku 1266 patřily tu dva lány ke kostelu sv. Vavřince u Plzence.[5]) Poněvadž tedy byly jměním duchovním, nesetkáváme se s vladykami, kteří se odtud psali.[6]) Bezpochyby se zbožím Přeštickým dostala se ves tato ke hradu Skále a panství Švihovskému a stala se pak dědičnou. Jan Půta z Ryžemberka prodal ves Vodokrty roku 1526 *Humprechtovi Markvartovi z Hrádku*, po čemž držena k Řenči. Jindřich z Ryžemberka prodal část svou, totiž dvůr Vodokrty a les Střížov *Petrovi* a *Václavovi* bratřím *Lukavským z Řeneč*.[7]) Při konečném rozdělení dostal Václav za díl Lukavici a Petr podržel Vodokrty. Týž zemřel r. 1552, odkázav dvůr manželce své *Žofii z Kalenic*, a ta prodala týž statek r. 1561 *Anně z Drahenic*, vdově svrchupsaného Humprechta.[8]) Až do té doby tu tvrze nebylo, ale Anna, jak se zdá, ji postavila a pak drahně let ve Vodokrtech bydlela. Se Snopoušovem zdědila po synu svém také ves Vodokrty. Pořízením svým r. 1588 sepsaným odkázala statek svůj Kateřině, dceři

[1]) DZ. 1. E 27. [2]) DZ. 1. E 29, arch. Domažlický. [3]) DZ. 24. K 10—14. [4]) DZ. 252. D 6. [5]) Reg. I. 452, II. 202. [6]) Jediný leda Ryneš z Vodokrt r. 1493. (Rel. tab. I 206.) [7]) DZ. 1. D 5 a 7. F 28. [8]) DZ. 10 D 6, H 4, 56. F 29.

své a manželce Adama Boubínského a dítkám Dětleba Koce z Dobrše od nebožky Anny z Hrádku, druhé dcery, splozeným. Zemřela r. 1589 a pohřbena v kostele Vícovském, kdež se spatřuje posud její náhrobek.[1]) Když se pozůstalosť dělila, dostal se Snopoušov Kocům a Vodokrty podržel Adam s manželkou svou, která ještě r. 1595 žila.[2]) Roku 1599 držel Vodokrty syn jejich *Zdeněk* a koupil k nim části vsí Únětic a Libakovic.[3]) Týž prodal pak roku 1603 tvrz pustou Vodokrty s dvorem a vsí, vsi Háje, Předenice, Libakovice tvrz a dvůr Drahkov a dvůr a ves Únětice *Jáchymovi Ladislavovi Loubskému z Lub*, který statek ten k Řenči a Dolejší Lukavici připojil.[4])

PŘEDENICE.

Severovýchodně od Lukavice jest ves Předenice, kteráž bývala ve 13. století jměním kláštera Kladrubského. Ve 14. století byla rozdělena na několik vladyčích statkův a ke spojení jich v jeden nepřišlo nikdy. Roku 1379 drželi tu statky zemané Otík, Hedvika, Vítek, Kyselice, Ješek, Němec a Johan, tak že tu pro sedláky místa nebylo.[5]) Z potomních vladyk připomínají se *Stach* (r. 1403) a *Petr*. Tento daroval r. 1406 na záduší otce Ludvíka, Milky mateře polovici řeky pod Předenicí od splavu hořejšího až dolů ke hranicím kostelu v Prusinech.[6]) Ještě roku 1411 připomíná se *Jan Němec z Předenic*, jenž koupil téhož roku dům v Plzni.[7])

V 15. století došlo ke sloučení Předenic ve dva vladyčí statky. Jeden z nich, při němž byl toliko dvůr, držela dosti dlouho rodina *Předeniců z Předenic*, jichž erb byl štít černý s bílým pruhem pošikem položeným. Prvního toho rodu našli jsme k r. 1508 *Oldřicha Předeníčka z Předenic*. *Trystram z Předenic* prodal tento statek před r. 1540 Václavovi Nebílovskému z Drahobuze a od té doby patřil k Nebílovům.[8]) Druhá část, při níž bývala tvrz, dostala se před r. 1525 v držení *Jana Snopovského z Borku*[9]) a připojena později ke statku Snopoušovskému. V 16. století patřila také k Vodokrtům a potom připojena k Řenči a Lukavici.

[1]) DZ. 24. K 10—14. [2]) Reg. kom. soudu.
[3]) DZ. 173. L 30. [4]) DZ. 252. D 6.
[5]) Reg. I. 453, berně na str. 7.
[6]) Lib. erect. V. f. 120, VI. 390.
[7]) Kniha Plzenská nejstarší.
[8]) DZ. 5. J 27, archiv na Hradisku u Znojma.
[9]) Reg. komorního soudu.

Náhrobek Anny Markvartovny z Drahenic († r. 1589) v kostele Vícovském.

CHLUMČANY.

Severozápadně od Lukavice, až blízko u Dobřan, jest ves Chlumčany, v níž posud stojí bývalý zámeček z tvrze přestavený. Tvrz tato byla původištěm *Chlumčanských z Přestavlk*, v jichž držení ode dávna byla. Tak na př. drželi roku 1379 bratří *Petr* a *Racek* i Přestavlky i Chlumčany. Na Chlumčanech měla Markéta, manželka *Janova z Přestavlk*, své věno, ale Jan je převedl r. 1416 na Přestavlky.[1]) Stalo se to snad proto, že měl Chlumčany dostati za svůj díl *Racek*, bratr Janův. Ten totiž psal se seděním v Chlumčanech i po r. 1422, když byl se také v Přestavlky uvázal.[2]) V l. 1486 až 1488 vyskytuje se jako pán na Chlumčanech *Rous*, po němž následoval asi r. 1497 *Markvart z Přestavlk*, bezpochyby syn jeho.[3]) Tento prodal nedlouho potom tvrz, dvůr a ves Chlumčany *Matoušovi z Domaslavě*, jenž se potom tak nepsával, nýbrž nazýval se z Chlumčan. Týž učinil roku 1506 pořízení o statku svém, učiniv poručnicí dětí svých Elišku z Felndorfu, manželku svou, tak aby na tvrzi Chlumčanech byt a živnosť svou pokojně beze všech překážek až do stavu svého vdovského změnění měla.[4]) Matouš měl dva syny, *Zikmunda* a syna neznámého jména, po němž zůstal syn *Jan*. Těm oběma zboží Chlumčanské r. 1545 ve dsky vloženo. Zikmund starší vysokým závazkem se zapsal, že dá 36 fl. uh. Marjáně dceři své, když ji vdával za Jana Čejku z Olbramovic, ale ty zlaté zase od dcery své, maje ji v moci, vzal. Když se oba strýcové oddělili, dostal Jan polovici vsi a jisté dědiny, a ostatek podržel Zikmund. Zikmundovi synové (?) *Jindřich*, *Šebestyán*, *Adam*, *Karel* a *Petr* vložili r. 1560 tvrz a dvůr Chlumčany a polovici vsi ve dsky zemské *Drslavovi Přichovskému z Přichovic*,[5]) jenž byl s Vlasatými spřízněn. Vlasatí zůstali i potom v Chlumčanech, poněvadž ves jak již praveno, na dva díly rozdělena byla. Roku 1579 držela jednu polovici s tvrzí Lidmila Přichovská, druhou Jan Vlasatý.[6]) Roku 1592 prodala Alžběta Chanovská z Přichovic tvrz Chlumčany *Janovi Vidršpergárovi z Vidršperka*, jenž přikoupil od Vlasatých (r. 1595) druhou polovici Chlumčan.[7]) Ale r. 1602 prodal Jan tvrz, dvůr a ves

[1]) Berně na str. 15, rel. tab. II. 129. [2]) Lib. conf. arch. č. II. 129. [3]) Arch. bibl. Praž., kodex Kladrubský. Obšírněji v dějinách Bubna. [4]) DZ. 6. D 28, 7. F 9 [5]) Reg. kom. soudu. DZ. 13. M 16. [6]) Berní rejstříky v arch. Třeboň. [7]) Arch. DZ. a DZ. 178 L 27.

Chlumčany *Mikuláši Vratislavovi z Mitrovic.*[1]) Tento podržel statek svůj nad míru prý zadlužený i po bitvě Bělohorské. V držení potomků jeho, kteří získali statek Mirošov, zůstaly Chlumčany až do počátku 18. století, kdež je koupil Adam Jindřich v. Steinau, ale prodal je roku 1712 k panství Lukavskému.[2])

SEČ.

Seč (nebo podlé staršího pojmenování Seteč) jest daleko východně od Lukavice, již v okolí Blovic a bývala statkem samostatným s tvrzí, která již dávno zanikla. Již r. 1318 setkáváme se v pamětech s *Oldřichem* a *Předíkem z Setče.* *Jan z Setče* vyskytuje se r. 1358 jako patron kostela zdejšího.[3]) Podlé berně r. 1379 sepsané seděl tu *Přech z Setče* s nějakou Otoslavou; týž Přech zemřel asi roku 1380 v mladém věku o málo později, než máti jeho Přiba.[4]) Ve zboží jeho uvázali se bratří jeho *Oldřich,* jenž se stal roku 1403 farářem v Seči, *Jiřink* a *Jan.* Jeden z těchto posledních měl syny *Jana* a *Alše,* kteří roku 1407 faráře ke kostelu zdejšímu podávali. Oldřich, přečkav bratří své

[1]) DZ. 178. L 30. [2]) Sommer na str. 234. [3]) Tab. vet. 301, lib. conf. [4]) Berně na str. 2. DD. 13. f. 110, 115.

a stav se děkanem kraje Rokycanského, učinil roku 1408 s Janem, synovcem svým, z odkazu sedláka Sečského nadání ke kostelu zdejšímu platem v Úněticích a roku 1409 přidali tudíž plat na záduší vladyky Hanuše Poláka.[1]) *Přech,* syn Alšův, vyskytuje se od r. 1427 v rozličných pamětech;[2]) r. 1446 dostal dvůr Chylice s podacím od Mikuláše z Chylic, syna sestry své.[3]) Později, jak se zdá, přikoupena jest Seč ke hradu Vildšteinu. Dvůr zdejší darován jest pak nějakému Hulmatovi. Když pak tento zemřel a Václav z Pejru v dvůr se uvázal, tuť Bořivoj z Donína vpadl v Seč a dvůr jemu vzal. Poněvadž to učinil nespravedlivě, vzat jest r. 1495 v kázeň panskou a dvůr Václavovi navrácen.[4]) Roku 1545 prodali *Jiřík* a *Albrecht* bratří *Netoničtí z Nebílov* tvrz, dvůr a ves Seč, dvůr a ves Sádek pusté a dvůr a ves Blaždice pusté *Zikmundovi* a *Václavovi* bratřím *z Trycláru.* Zikmund věnoval na témž zboží Anně z Prostého, manželce své,[5]) a co se s ním potom na Seči dálo, není známo. Jak se zdá, tvrz zdejší potom zanikla a Seč připojena k Vildšteinu. Roku 1665 prodala *Lidmila Loubská ze Svárova* dvůr a ves Seč a ves Chlum Karlovi Leopoldovi Caretto z Millesimo, jenž statek ten připojil k Dolní Lukavici.[6])

[1]) Lib. conf. lib. erect. VIII. 50, 60. [2]) Archiv č. I. 409, III. 518. [3]) DD. 22. f. 15. [4]) Rel. tab. II. 466. [5]) DZ. 7. E 10, 11. L 22. [6]) DZ 316. F 12.

PROSTIBOŘ HRAD.

Asi uprostřed mezi Kladruby a Hostouní nachází se ves Prostiboř. Blízko ní stojí bývalý hrad a nyní zámek Prostiboř, jemuž se říká obecně Kopec. Založen byl na skalnatém ostrohu, který z výšiny k severu vybíhá, tak že hradiště odloučeno příkopem hlubokým ve skále vytesaným a na dvoře též skála ponechána a přitesána potud, pokud potřebí bylo k pohodlnému přecházení. Dříve chodívalo se k němu po mostě zvoditém, nyní se jde a jede po mostě kamenném do stavení zámeckého, kteréž založeno do čtyřhranu, ale tak, že severozápadní roh jest takřka uťat a na severní straně oboje křídla zámku spojuje chodba. Stavení vypíná se do prvního poschodí, má zvenčí ráz moderní a ve vnitřku na dvoře upomíná ještě na 16. nebo 17. století, majíc v přízemí chodbu se sloupovím a v poschodí též chodbu, ale otevřenou, nad níž povydána jest střecha na silných břevnech. Jihovýchodní roh býval tvrdou věží čtyřhrannou na ochranu brány, jak svědčí o tom hrubé zdi; když však starý hrad přestavěn jest v nynější zámek do jedné rovnosti, svršek této věže zbořen a ve spodku prolámána okna v rovnosti s ostatními okny. Vedle této místnosti k severu jest veliká světnice. V přízemí nachází se klenutá kaple beze všech památností. Až do počátku našeho století nacházela se při křídle západním okrouhlá věž střechou končitou krytá, kterou však dal tehdejší držitel Jindřich svobodný pán z Grafenreutu pobořiti.[1]) Stalo se tak jen s velikým namáháním.

Prostiboř obdržel pojmenování své od Prostibora, zakladatele dvora asi v těch místech, kde stojí nyní ves. Touž ves drželi také bratří *Radoslav* (r. 1235—1251) a *Bohuše* z *Prostiboře*, kteří nosili na štítě svém dvé rohů jeleních křížem přeložených. Radoslavovi synové *Jindřich* a *Vintíř*, kteří se od r. 1248 připomínají, vyprodali se odtud a vystěhovali se do východních Čech, kdež založivše si hrad stali se předky pánů z *Brandýsa*, zejména i známého válečníka Jana Jiskry z Brandýsa. Jiný rod, kterýž měl za původiště Svržno a Tasňovice a nosíval na štítě polovičném pruh na příč položený, postavil hrad Prostiboř, což se stalo asi na počátku 14. století. První tohoto jména byl *Habart* z *Prostiboře*. Klášter Kladrubský zapsal r. 1333 dcerušce jeho Fětě ves Tuněchody do jejího života.[2]) Za to daroval Habart se synem svým Rackem (r. 1346) témuž klášteru tři země úroční ve vsi Telici, aby v kapli Všech Svatých sloužívána byla mše zádušní za ně a jejich přátelstvo. Do Prostiboře podával kněze r. 1356, kromě toho vyskytuje se jako patron kostela Racovského r. 1359 a připomíná se r. 1362 naposled,[3]) zůstaviv několik synů. Jednomu z nich, *Sulkovi*, dovolil markrabě Karel (asi okolo r. 1340), aby okolo vesnice Prostiboře a vsí Zhoře a Skapče doly na kovy zaraziti mohl.[4]) Tento, jsa bezpochyby již od otce svého oddělen, zemřel před r. 1382. Jiný syn byl *Jindřich*, o němž víme jen tolik, že měl nějaký statek ve vsi Hluboké u Domažlic a před r. 1403 zemřel.[5]) Třetí, *Racek*, který se od r. 1346 připomíná, prodal r. 1368 nějaké dědiny klášteru Kladrubskému, jehož opatem byl Racek, též prý z rodu Prostibořských pocházející. Císař Karel povolil mu r. 1372, aby mohl prodati hrad Prostiboř opatu Kladrubskému a opat aby platil hotovými penězi; ale když přišlo r. 1373 k prodeji Prostiboře, Dalmyšle a Telice, opat bezpochyby peněz neměl a proto Rackovi vsi Meclov a Ohnišťovice odevzdal.[6]) Ale Racek podržel přes to nějaké dědictví v Strachotíně, kromě toho vyskytuje se r. 1374 jako pán na Nýrsku a později na zboží Petrovském, jež ujal od Adličky sestry své, získav před tím i jiné zboží blízko Prostiboře. Zboží to totiž mezi dotčené tři bratří rozděleno bylo, při čemž jeden z nich dostal třetinu jistých dědin a postavil si tvrz novou ve

[1]) Podlé zpráv pana Hanuše Karla rytíře ze Štreruvic, c. a kr. plukovníka. [2]) Kodex Kladrubský, Reg. IV. 480. [3]) Lib. conf. archiv Třeboňský, kodex Kladrubský. [4]) Tadra, Summa Gerhardi. [5]) DD. 14. f. 149. [6]) Rel. tab. I. 434. Borový lib. erect. I. 91—92, kodex Kladrubský.

vsi Dalmyšli. Statek ten pak koupil Bohuslav ze Švamberka, nechal tvrz spustnouti a prodal pak r. 1373 tvrziště v Dalmyšli s třetinou popluží a luk a třetinu lesa Líštnice Rackovi z Prostiboře, kterýž, jak se zdá, později dědiny tyto také klášteru Kladrubskému odevzdal. Roku 1382 daroval témuž klášteru s Rackem synem a Jindřichem bratrem svým úroky hojné na vsi Strachotíně u Puclic takovým způsobem, že sem i převedl úrok někdy ze vsi Telice vydávaný. Za to zavázal se opat, že bude míti při oltáři sv. Kateřiny kněze, který bude sloužiti mše za duše Sulkovu, Unka zetě Rackova a Bonuše manželky Rackovy, a že tělo Rackovo, až zemře, před dotčeným oltářem pohřbeno bude. Racek zemřel před r. 1387, pamatovav před smrtí ještě na klášter Kladrubský, pro nějž poručníci a vykonavatelé posledního pořízení úrok v Staněticích koupili. Zůstavil syna *Racka*, který se ještě r. 1407 připomíná.[1]) Kromě těchto vladyk připomínají se ještě jiní, jako r. 1370 *Zdeněk* z *Borku* odjinud z *Prostiboře*, který prodal tehda úrok nějaký v Nebílově,[2]) r. 1382 *Huk* (Hugo) z *Prostiboře* a konečně r. 1403 bratří *Habart* a *Filip*, kteří seděli na Klenovicích. Od nich pocházejí ti, kteří seděli dlouho na Podmoklech, nazývajíce se až do vymření *Podmoklskými* z *Prostiboře*. Jiná větev seděla již ve 14. století na Vinařicích u Loun.

Obraz Prostiboře, jak vyhlížel okolo r. 1790.

Klášter Kladrubský zakoupil Prostiboř pro dobré a bezpečenství svoje. Na věži prý schovávali poklady klášterní a kostelní v čas nebezpečí, a ve vězení ve spodku jejím se nacházejícím trestali prý neposlušné zákonníky. Podlé pověsti prý jeden z nich, který pro své výstupky do věže dán byl, zakázal se opatu, bude-li propuštěn, udělati veliký rybník svou prací a svým nákladem, což i potom věrně vyplnil.[3]) Z časů prvních za držení kláštera známo jest, že opat Racek mlýn v Telici (roku 1386) prodal právem purkrechtním, vyminiv odtud plat k hradu Prostiboři. Nějaký čas později, jak se zdá, zastaven byl Prostiboř nějakému nepokojnému šlechtici. Ze starých počtů města Stříbra jde totiž na jevo, že hrad Prostiboř byl r. 1403 od vojska královského obléhán. Ke konci měsíce června poslali sem Stříbrští mzdu pro Erharta puškaře a ještě po hodu Všech Svatých posílali sem chléb, odkudž viděti jest, že obležení až do zimy trvalo.[4]) Zástava trvala i potom ještě a proto připomínají se r. 1407 *Vrš mladší* z *Prostiboře* (t. j. z Modřejovic), roku 1410 *Beneda* z *Volfšteina* seděním v Prostiboři a roku 1412 *Slavibor* z *Modřejovic* jako patron kostela Prostibořského.[5])

Klášter Kladrubský padl r. 1421 v moc bratří Táborských a nějaký čas od nich byl osazen. Roku 1427 vyskytuje se veliká část klášterství Kladrubského, Kladruby samé a hrad Prostiboř v držení

[1]) Kodex Kladrubský, acta jud. [2]) Archiv Plzenský. [3]) Köppl, Gesch. v. Kladrau 45. [4]) Staré knihy v museu Plzenském. [5]) DD. 19. str. 562, archiv č. VI. 460, lib. conf.

Prostiboř od západní strany.

Markéty ze Šternberka, vdovy po Jindřichovi z Elstrberka a na Plané.[1]) Bezpochyby přišlo k tomu tak, že Jindřich v čas Prostiboř osadil a kláštera na kališnících dobyl. Za nějaký čas stal se opatem Bušek z Vrtby († r. 1443) a ten zastavil Prostiboř příbuznému svému *Janovi* z *Vrtby,* jenž se v držení hradu od r. 1438 vyskytuje. Roku 1441 nacházíme jej mezi těmi, kteří opověděli konšelům Budějovským. Po smrti Buškově mrzelo to klášter, že byl Prostiboř od něho odcizen, a proto si vymohl r. 1457 povolení na králi Ladislavovi, aby mohl hrad Prostiboř od Jana vyplatiti.[2]) Podlé toho dal Jan opat dobrou vůli a moc Mikuláši z Rejšic a z Vrbice, číšníku králové České, aby mohl Prostiboř vyplatiti. Roku 1459 dne 14. dubna stala se mezi oběma stranami smlouva taková, že Mikuláš má s Jindřichem a Dětřichem, bratřími svými, Prostiboř vyplatiti a když by to zboží vysvobodili a jeho se zmocnili, že je nemá opat splacovati za plných dvanácte let; pakli by potom chtěl vyplatiti, byl povinen rok napřed dáti věděti. Pochybujeme však, že k této výplatě přišlo, poněvadž se Jan z Vrtby zase r. 1466 pánem na Prostiboři nazývá a tu ještě r. 1475 seděl. Zdá se, že roku tohoto zemřel, poněvadž se odtud *Sezema* z *Vrtby* jako pán na Prostiboři vyskytuje.[3]) Týž měl r. 1480 při s macechou svou Dorotou o lesy, které příslušely k Dalmyšli, pročež vypraven tam byl purkrabě hradu Pražského, aby je rozeznal.[4]) Až do r. 1490 vyskytuje se jako svědek v různých pamětech a následoval po něm *Burjan* z *Vrtby,* jenž ještě r. 1510 Prostiboř držel.[5]) Asi v ty časy neb o něco málo později stalo se, že hrad Prostiboř tehdejším držitelům byl dědičně prodán.

Od r. 1526 vyskytuje se jako držitel Prostiboře *Alexí Dobrohost* z *Ronšperka,* jenž před r. 1528 zemřel, zůstaviv vdovu Elišku ze Šternberka.[6]) V Prostiboř uvázal se pak *Vácslav Dobrohost* z *Ronšperka,* a ten prodal roku 1537 zámek, dvůr a ves Prostiboř, dvůr a ves Dalmyšl či Darmyšl, dvůr pustý a ves pustou Sovolusky a ves Telici s podacím v Prostiboři *Kryštofovi Točníkovi* z *Křimic.*[7]) Tento zemřel několik let potom a poněvadž po něm dědiců nezůstalo, podědil statek jeho bratr *Vácslav,* jenž se již r. 1545 v držení Prostiboře nacházel.[8]) Týž převedl r. 1550 věno manželky své Anny z Prostiboře ze statku Křimického na statek Prostibořský a r. 1551 dal uliti nový zvon do kostela Prostibořského.[9]) Pocházeje po předcích z rodiny městské, kteráž slynula v Plzni bohatstvím, nejeden úštipek na to vyslyšel, ač rod jeho již od sta let byl ve stavu vladyckém. Tak na př. se stalo, že Petr Muchek z Bukova sedě r. 1555 na Zelené hoře u Adama ze Šternberka promluvil k Markétě Kočovské z Křimic: „Ten Točník, bratr Váš, ten Točník, ten zemánek! a není zemánek, jest měštěnín, však to v Plzni o něm praví.“[10]) Z ostatních jeho soudů připomeneme, že dal Hynkovi Chrtovi ze Rtína koně hnědého, kterému Perglár říkali, na odměnu zase jiného dobrého koně, ale toho se teprve r. 1560 dosoudil.[11]) Vácslav zemřel r. 1570, odkázav posledním pořízením krátce před smrtí zdělaným statky svoje Prostiboř, Křimice a Vejprnice třem synům svým *Janovi, Vácslavovi* a *Michalovi.* Když potom k dělení přišlo, dostal Jan Prostiboř a Vácslav Křimice; byl-li Michal v čas dělení živ, není nám známo. Jan cítě nedostatek zdraví učinil roku 1573 pořízení o manželce své Marjaně z Prostiboře a dcerách svých a zemřel téhož roku mezi soudem, kterýž mu povstal proto, že u Bukovce Mikuláše pastýře kordem zbil a jemu hlavu prorazil.[12]) Prostiboř se dostal

[1]) Fr. v. Bezold K. Sigmund II. 166. [2]) Kodex Kladrubský, arch. v Budějovicích. [3]) Kodex Kladrubský, arch. říš. Mnichov. kapitul. a bibl. Praž. [4]) Archiv č. VII. 549. [5]) Kodex Kladrubský, archiv bibl. Praž., reg. kom. soudu. [6]) Archiv Domažlický, reg. kom. soudu. [7]) DZ. 6. D 30. [8]) DZ. 83. L 28. [9]) DZ. 9. F 25, Sommer na str. 162. [10]) DZm. 2 L 27. [11]) Reg. kom. soudu. [12]) DZ. 17 D 27, 18. B 23, reg. kom. soudu.

potom *Purkartovi Točníku z Křimic*, synu Vácslavovu. [1]) Týž byl na onen čas osobou na slovo vzatou, neboť jsa od r. 1603 císařským radou, podkomořím a soudcem zemským, míval také platné účastenství v tehdejších sněmích a jednáních stavovských. Jako všechen jeho rod věrně stál sice při straně katolické, ale r. 1619 přece přistoupil ke snešení stavův o zavržení krále Ferdinanda II. a zvolení Bedřicha falckrabě toliko vykonáním přísahy; ale poněvadž při témž snešení stavů nebyl přítomen, zanedbav obeslání k témuž sjezdu, z té příčiny od stavův odbojných za neupřímného syna vlasti byl prohlášen a mezi osoby položen, kteréž napotom v úřadech a službách královských a zemských bývati neměly. [2]) Zemřel nedlouho potom bezdětek, a tak se dostal statek Prostibořský sestře jeho *Lidmile*, nevdané a nevybyté. Táž postoupila r. 1624 zámku, dvoru a vsi Prostiboře s podacím, vsi Darmyšle s dvorem popližným a Telice a vsi pusté Sovolusk *Janovi Rudolfovi Volfingárovi z Ploskovic a Volfspachu* a Zuzaně, manželce jeho. [3]) Tento stal se radou královským pro veliké zásluhy, jichž si dobyl jako primator města Plzně, dav schovati kostelní klénoty a svobody městské při dobytí města; z té příčiny potvrzen mu r. 1626 stav vladycký a polepšen štítek jeho štítkem modrým, bobkovým věncem ozdobeným, na němž bylo zlaté písmeno F. [4]) Po něm následoval syn (?) jeho *Jan Kryštof*. Roku 1636 na den sv. Bartoloměje přijel k němu na Prostiboř na žádosť jeho Jan Adam Sok z Plumentalu na Nedražicích a drahnou chvíli u něho zůstal. Když pak se k noci schylovalo, oznámil mu, že již odjede, ale Jan Kryštof jej zdržoval a vrata zamknouti dal. Obávaje se Sok, aby se mu tím opozděním něco zlého nepřihodilo, nechal svých koní u Volfingára a přes rouben u vrat přeskočil. Tu Jan Kryštof za ním koně jeho s posměšnými řečmi ven ze dvora vyvésti dal a potom vyšed před vrata o něm německou řečí promluvil, že jest jemu šelmovský kus udělal a jeho zámek zlezl. [5]) Jan Kryštof byl ženat s Lidmilou Chlumčanskou z Přestavlk, s níž splodil pět dětí. Těm se po smrti jeho (r. 1672) dostaly statky Prostiboř a Veselí a dům v Plzni. Jeden z těch dětí, Ferdinand Josef, zemřel ve věku mládeneckém; r. 1696 živi byli ještě jeho bratří *Frant. Rudolf*, *Vácslav Karel* a *Jan Antonín*, kteří se v dědictví zemřelého v Prostiboři uvázali. [6]) Od rodu tohoto dostal se Prostiboř v držení rodiny *Širntyngárů* z *Širntynku*, r. 1755 pak *Renaty* hraběnky z *Opršdorfu* rozené z Širntynku. Skrze ni dostal se Prostiboř v držení hrabat z Opršdorfu, ale po smrti Františka hraběte z Opršdorfu prodán dražbou (r. 1789). Měl jej potom *Vácslav Hora* z *Ocelovic*, potomek staročeské rodiny, který jej prodal r. 1799 již zmíněnému *Jindřichovi* hrab. z *Grafenreutu*, jenž z pouhé libůstky věž zdejší přepevnou zbořiti dal. Za naší paměti byl zakoupen od knížecího rodu Löwensteinského a držen k Boru.

O tvrzi v Dalmyšli již v dějinách k r. 1373 bylo mluveno.

---

[1]) DZ 1084. A 26. [2]) Bílek, děje konf. [3]) DZm. 238. A 23. [4]) Reg. král. ve Vídni. [5]) DZm. 152. G 6. [6]) DZ. 115. D 10, 117. K 18.

Prostiboř od severní strany.

MERKLÍN TVRZ.

Asi uprostřed mezi Přešticemi a Merklínem leží město Merklín v údolí Bukovského potoka, který se odtud Merklínkou nazývá. Nedaleko něho na návrší stávala tvrz, z níž povstal zámek a ten byl později stržen a na jeho místě postaven v letech 1824—1825 nynější zámek. Takovým způsobem zahlazeny i poslední zbytky bývalé tvrze, jestli se které udržely.

Merklín obdržel jméno své od osobního jména Merkla, kteréž jest německou obměnou buď jména Marek nebo Markvart. Vyskytuje se také poměrně pozdě, totiž teprve ve 14. století, ale tu hned jako městečko. Tehda byl v společném držení *Něpra* a *Bohuslava*, snad bratří. Něpr vyskytuje se od r. 1362 až do r. 1379 a r. 1375 podával s Bohuslavem nového faráře do Merklína, totiž *Bohuslava*, syna svého [1]) Bohuslav starší zemřel před r. 1391 a jmění jeho, na něž se sáhnouti chtělo právem odúmrtním, uchráněno pro dcerku jeho Hedviku a Bohuslava, faráře [2]) Poněvadž chtěl Něpr pro kostel Merklínský jistý důchod ukázati, ale pro brzkou svou smrt toho provésti nemohl, dal Bohuslav, syn jeho, jako jeho pravý dědic k témuž kostelu úrok na Merklíně, mlýnu v Jamkách a vsi Bolkově, aby nový kněz střídník kromě těch, kteří již byli, chován býti mohl. [3]) Mezi tím byla se Hedvika vdala za *Kunráta Borníka ze Štítar*, odjinud z *Bystřice*, kterýž se takto stal spoludržitelem Merklína. Z těch příčin bylo darování dotčené obnoveno roku 1410 i od Bohuslava i od Kunráta a výminka přidána, že má býti střídník oltářníkem u oltáře Navštívení Matky boží a má v domě vystavěném bydleti. Svědkem toho nadání byl Matěj vladař nebo správce na Merklíně. Roku 1413 přidal Kunrát s manželkou svou témuž oltářníkovi nějaké důchody a vyskytuje se roku 1417 samojediný jako patron kostela Merklínského, drže zboží to ještě r. 1431. [4])

Za dob válek husitských dostal se Merklín v držení jistého *Michala*, jenž býval měštěninem ve Stříbře, potom si Merklín koupil a odtud se jako nějaký vladyka z *Merklína* psával. Erb jeho byla větev, z níž visely dva lupeny. Přikázav se do služby pánům z Gutšteina opověděl Michálek roku 1449 Sasům. [5]) Shledávaje, že oltář Matky boží v kostele Merklínském skrze předky byl nedostatečně nadán, přidal k němu r. 1453 úroky a zapsal je na jednom domě v městečku, na louce pod horou Kloušovskou u Merklína a mlýnu pod Kloušovem. [6]) Syn jeho *Petr z Merklína* vyskytuje se od r. 1450, kdež držel s jednotou Poděbradskou. Za jeho služby zastavil mu král Jiří r. 1466 dvůr Maškrov kláštera Chotěšovského. [7]) Potomci jeho nazývali se *Merklínskými* z *Merklína* a rod jich ještě dlouho potom v Čechách trval. Poslední toho rodu, kteří na Merklíně seděli, totiž *Jan* a *Petr* prodali tvrz, dvůr a městečko Merklín s podacím *Vilémovi z Chříňova*, což se stalo před r. 1496, neboť roku tohoto a za let následujících vyskytuje se Vilém jako pán na Merklíně. [8]) Vilém žil ještě r. 1508, kdež prodal ves svou Kříženec. [9]) Zůstavil syny *Vácslava*, *Hynka* a *Petra*. Vácslav, jenž se od r. 1510 připomíná, zavražděn jest v Domažlicích od domácích obyvatelů; bratří jeho se o to zdvihli, a teprve se spokojili, když obec Domažlická 200 kop grošů na záduší a mši věčnou dáti připověděla. [10]) Přikoupivše pak Bukovou rozdělili se r. 1546 tak, že Hynek dostal za svůj díl Bukovou a Dnešnice a Petr Merklín s pustými vesnicemi Horoušany a Jesení, a každý z nich polovici popluží Otěšického. Petr býval hejtmanem kraje Plzenského, přikoupil r. 1555 dvůr kmecí v Otěšicích a zemřel roku 1560, zůstaviv dcerku *Kateřinu*, [11]) kteráž se vdala za *Zdislava z Říčan* a na Zásmucích. Z manželství tohoto pošli synové *Adam*, *Petr* a *Karel*, kteří r. 1591 sestře své Evě vyplatili 5250 kop m. jako podíl její z mateřského statku, ale pak prodali r. 1595 tvrz Merklín s dvorem a pivovárem, městečko, dvůr Horoušany na pusté vsi postavený, dvůr a ves Otěšice a část vsi Bolkova *Oldřichovi z Říčan* na Přovanech. [12]) Z četných Oldřichových synův ujal Merklín napřed *Vilém*, ale postoupil ho r. 1615 za díl bratru svému Heřmanovi. [13]) Tento ač katolík přistoupil k zavržení krále Ferdinanda, pročež lid císařský statek jeho osadil a mocně vzal. Asi v l. 1620—1623 umřel Heřman a obviněn potom, že stavům daně

---

[1]) Berně kraje Plzenského, lib. conf. kodex Kladrubský. [2]) DD. 13. f. 125. [3]) Lib. erect. V. 122. Nějaké dědictví v Merklíně měl také Habart Hedvábný, jenž asi r. 1408 zemřel. [4]) Lib. erect. IX. J 6, lib. conf. arch. kapitulní. [5]) Kopiář Stříbrský v arch. Třeboň., archiv Drážďanský. [6]) Acta Žitav. arch. č. III. 552, IV. 44. [7]) Archiv c. k. dvorský a Třeboňský. [8]) DZ. 7. G 14, archiv bibl. Pražské. [9]) DZ. 6. C 4. [10]) Archiv č. IV. 244, reg. kom. soudu. [11]) DZ. 12. B 26, 13. L 30, 49. D 17. [12]) DZ. 167. N 8, 170. D 2. [13]) Rozvržení sbírek, str. 49—50.

platil, sám do pole vytáhl a společné jich snešení podepsal, ale bratr jeho (Vilém?) svědky dokázal, že nikam netáhl, ošklivosť měl a spis, nevěda co to, podepsal a před bitvou Bělohorskou u knížete Bavorského milosť vyhledával. [1]) Bratří jeho tudíž jako dědici ponecháni při dědictví svém, ale poněvadž byl statek Merklínský od vojáků tak spustošen, že se ho ani ujíti nechtěli, postoupen jest na poručení Karla z Lichtenšteina, místodržícího, r. 1623 *Vilémovi z Klenového* a Říčanští pak r. 1624 trhovou smlouvu naň sepsati dali. [2]) Když pak Vilém r. 1642 zemřel, zůstalo po něm sice veliké jmění, ale také drahně dluhů. Na jich uplacení prodali r. 1652 komisaři od soudu zemského zřízení Merklín a Horoušany *Anně Albertině z Říčan* hraběnce z *Fyrštemberka* a na Olbramovicích, ale tato nemajíc v témž statku pro jeho vzdálenosť zalíbení, postoupila ho r. 1653 *Janovi Grefovi z Grefenburka*, radě při apelacích a královskému prokuratorovi, směnou za statek Jindický. [3]) Podobným způsobem nabyl Merklína s Kloušovem a Bijadly, které byl Gref k němu připojil, r. 1659 *Jakub Filip Berchtolt* svob. p. z *Uherčic*. [4]) Tento připojil k Merklínu Bukovou a zemřel r. 1079. Nejstarší syn jeho *František Ferdinand* ujal r. 1681 Merklín, také jako poručník bratra a sestry nezletilých, ale prodal r. 1692 zámek a městečko Merklín, tvrze Bijadla, Kloušov a Bukovou a vsi Soběkury, Zemětice, Čelakov, Bukovou a dvory Horoušany a Lhotu *Františkovi Zdeňkovi* hraběti *Novohradskému z Kolovrat*. [5]) Tento zemřel r. 1716, zůstaviv drahně dětí, z nichž nejstarší *František Václav* ujal Merklín a prodal jej r. 1723 *Antonínovi Bedřichovi Convayovi z Waterfordu*, radě při úřadu nejvyššího purkrabství. [6]) Náležel pak dlouhá léta rodu Morzinovskému, jenž připojil k němu Ježov a Ptenín, a dostal se pak dědictvím Krakovským z Kolovrat a od nich též dědictvím hraběti Palffy.

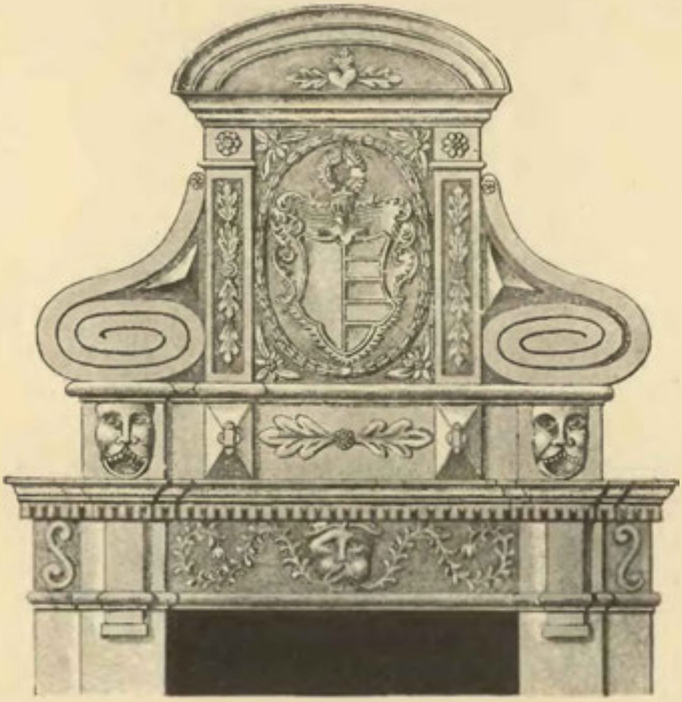
JEŽOV TVRZ.

Západně od Švihova a jižně od Merklína pod horou Bělčem stojí uprostřed vsi Ježova ve dvoře poplužném bývalá tvrz Ježovská, staré hmotné stavení v renesančním slohu postavené o jednom poschodí, jehož krov vysoko jsa vyhnán dodává celku tvaru malebného. Přízemí tvrze jest všude pěkně sklenuto. V pravo ode vchodu do přízemí jest veliká síň klenutá, dlážděná původními dlaždicemi šestihrannými z pálené hlíny, jíž se nyní jako čeledníku užívá. Vedlé této síně jest malá světnice (nyní obydlí šafářovo), v níž se nachází zbytek krbu provedeného v slohu barokovém a ozdobeného nahoře erbem Černínů z Chuděnic. Dubovými schody přichází se do prvního poschodí, v němž obyčejně správce bydlívá, a vstoupí se napřed do prostranné síně. V pravo od schodů nacházejí se dva pokoje klenuté, jichž klenby uměle jsou ozdobeny prací štukovou. V jednom pokoji, který před několika lety byl tak zvanou „černou kuchyní", byly, jak se po oškrábání mouru a vyčištění zdí shledalo, ozdoby klenby ve vzorech známého dnes národního vyšívání provedeny, v druhém pokoji jsou pouze kruhy v maltě, ve kterých snad namalovány bývaly erby rodin spřízněných. V levo od schodiště jest bývalá prostranná tabulnice s rákosovým stropem a podlé ní zase dva pokoje, z nichž jeden jest dnes kuchyní. Mezi schodištěm a touto kuchyní nachází se úzká chodba, kterou se chodívalo do přístavku věžovatého, bývalé kaple, která je dnes spižírnou. Ani v bývalé kapli ani na celém tom přístavku, který jest vystavěn mimo hlavní zdi zámku, nenajde se i při bedlivém pátrání nic paměti hodného. Zvenku okrášlena bývala okna při vrchu svém vypouklými okrasami, ale dnes pouze u některých oken lze zbytky spatřiti. Nade vchodem do zámku bývaly také podobné okrasy a mezi nimi erb nějaký, ale poněvadž byl příliš vypouklý, utrpěl mnoho povětřím a kus po kuse spadával.

Podlé pověsti lidu nacházelo se při samém zámku (v nynější zahradě) návrší uměle nasypané a prvního poschodí dosahující, které prý spojeno bylo se zámkem skrze kožený (?) most. Pamatují také lidé, že na návrší tom vrchnosť jídávala. V pravdě končí se chodba v prvním poschodí na pravé straně schodiště, o níž se již zmínka stala, dveřmi dnes zazděnými a není pochyby, že se tudy ven po mostě (ovšem dřevěném) chodívalo, jak zvenčí ještě dobře pozorovati lze. Nemineme se s pravdou, pokládáme-li toto návrší za staré tvrziště, na němž tvrz ve 14. století postavena byla. Vedlé zámku v těch místech, kde dnes postaveny jsou stáje, stával pivovár, jenž byl asi před 50 lety zrušen, tak že zůstaly jen pivovarské sklepy pod byty dvorské čeládky. [7])

---

[1]) Rkps. Křivoklátský, Bílek, děje konf. [2]) DZ. 302. O 20. [3]) DZ. 312. A 26. A 30. [4]) DZ. 318. J 8. [5]) DZ. 116. D 32, 402. F 29. [6]) DZ. 497. M 25. [7]) Popis Ježova zaslán byl panem správcem Jos. Nevrlou.

Starý krb v Ježově (podlé nákresu zaslaného p. ředitelem Edv. Běhálkem v Chuděnicích).

Se stavem nynějším zámku shoduje se starý popis z r. 1738, jenž zní takto: Tato tvrz jest zcela od kamene vystavěná a prejzy přikrytá a vynachází se při ní při vchodu síň velká klenutá, pak v pravo pokoj a kabinet klenutý, v levo zase pokoj a za ním lokajna, dále i kuchyně klenutá; v druhém štoku jest zase síň, v levo velká tabulnice, podlé ní dva pokoje, v pravo však jeden do dvora a druhý do zahrady, pokoje klenuté. Při téže tvrzi jest kaple klenutá a pod ní sklep též klenutý.[1])

Nejstarší nám známý držitel Ježova jest *Bohuslav* z *Ježova*, jenž byl r. 1251 při dvoře markrabě Přemysla v Netolicích. *Jindřich* odtudž připomíná se r. 1320.[2]) Roku 1379 byla ves tato mezi několik vladyk rozdělena; nějaký *Ješek* držel půl lánu a půl držel Drslav ke zboží svému na Vřeskovicích.[3]) Roku 1393 žil nějaký *Suda* z *Ježova*, jenž prodal nějaké dědiny klášteru v Rokycanech.[4]) Tím jsou zprávy o vladykách Ježovských vyčerpány, neboť o Otíkovi z Ježov, jenž se r. 1425 připomíná, není známo, ze kterého Ježova pocházel.[5])

Na Ježově usadili se záhy vladyky z Lub, kteří se psali odtud *Ježovskými* z *Lub*. Předek jich jménem *Mikuláš* koupil roku 1491 statek Zálužany a, tuším, nic na Ježově neměl. Buď on se z Ježova vyprodal, anebo Petr Ježovský, jenž asi r. 1496 bez dědiců zemřel.[6]) Roku 1518 držel Ježovy *Mikuláš Nebílovský* z *Drahobuze*.[7]) Týž, jak se zdá, koupil jej společně s bratrem svým Janem, od něhož se odděliv vzal za díl tvrz, dvůr a ves Ježov a pustil mu zboží Nebílovské.[8]) Jak Mikuláš, tak i syn jeho *Adam* skoupili něco statků v okolí, jako Pušperk, Polyni, Černíkov a obyčejně na Polyni bydlívali. (Viz na str. 45.) Když se Adamovi synové Smil a Vojtěch r. 1592 o pozůstalosť otcovskou dělili, dostal Smil za díl svůj tvrz s příkopem vodním, dvůr a ves Ježovy (jak se tehda říkávalo), vsi Trnčí, Slatinu, Lučici, člověka ve Zdeslavi, tvrz pustou a ves v Černějkově.[9]) Jak dlouho Ježov měl, není známo, poněvadž se roku 1615 v držení jeho *Jan Kryštof Račín* z *Račína* vyskytuje. Ale týž prodal Ježov ještě téhož roku *Jindřichovi Černínovi* z *Chuděnic*, jenž jej připojil k panství Švihovskému[10]) a až do své smrti (r. 1640) držel. Při dělení se synů jeho připadla tvrz Ježovská „od kamene dobře vystavená a cihlami přikrytá, se všemi a všelijakými pokoji, tak jakž v svém zavření a obmezení od starodávna zůstávala“, k druhému dílu Švihovskému,[11]) jenž byl *Jana Maximiliana Černína*. O něm již vypravováno na str. 20. a 21. Při odhadu

[1]) DZ. 162. H 9. [2]) Reg. I. 593, rel. tab. I. 399. [3]) Berně na str. 13. [4]) Rel. tab. I. 551. [5]) Archiv č. III. 253. [6]) Rel. tab. II. 449, DD. 17. f. 280. [7]) Arch. musejní. [8]) DZ. 5. J 23. [9]) DZ. 172. A 15—22. [10]) Rozvržení sbírek na str. 52. [11]) DZ. 71. G 9.

tohoto dílu r. 1662 dostal se Ježov s dotčeným dílem v držení synů Děpolta Protivy Černína, kteří se o něj r. 1663 dělili. Jeden z nich, *Jan Heřman*, dostal za díl statek Ježovský, na němž se usadiv, zase tvrz zdejší od Nebílovských postavenou obnovil. Týž byl ženat s Eliškou Saloménou z Chuděnic, přikoupil roku 1690 statek Kšenický a zemřel roku 1699, zůstaviv dvě dcery Annu Veroniku a Majdalénu Justinu. Roku 1738 přišel statek tento Černínovský k odhádání věřitelům. Dostal se potom hrabatům z Morzína a připojen od nich k panství Merklínskému.

TVRZE NA MERKLÍNSKU.

ZEMĚTICE.

Asi půl hodiny pod Merklínem leží ves Zemětice, která se vyskytuje již r. 1239 v držení *kláštera Kladrubského.*[1]) Za husitských válek, když některé statky téhož kláštera rozchváceny byly, dostaly se Zemětice v držení zápisné neznámých rodin. Když je držel *Zikmund Chlumčanský z Přestavlk* (okolo r. 1544), stála tu také tvrz, kterouž bezpochyby zápisní držitelé postavili. Jan mladší z Lobkovic obdržev (r. 1550) od krále Ferdinanda k tomu moc, obeslal Jiříka Chlumčanského z výplaty tvrze, dvoru a vsi Zemětic a vsi pusté Bijadl (r. 1564), ale pak se s ním po dobrém srovnal.[2]) Držitelé postavili si pak novou tvrz v Bijadlech, a tvrz Zemětická opuštěna.

BIJADLA.

Mezi Merklínem a Zemětici stojí dvůr Bijadla, na jehož místě dříve ves s kostelem farním stávala. Ves tuto i s kostelem daroval kníže Vladislav r. 1115 *klášteru Kladrubskému.*[3]) Co řečeno svrchu o Zeměticích, platí také o Bijadlech, jež se v 16. století jen jako pustá ves vyskytují, byvše bezpochyby za válek o náboženství spáleny. Z toho však, že se r. 1597 *Markvart Chlumčanský z Přestavlk* seděním na Bijadlech nazývá, lze souditi, že si tu postavil dvůr a snad také tvrz, kteráž se teprve v 17. stol. připomíná, poněvadž jest paměti o Bijadlech velice poskrovnu. Ještě r. 1612 seděl tu Markvart,[4]) ale r. 1615 držena již Bijadla k Ježovu[5]) a r. 1659 vyskytuje se tvrz Bijadla a ves Zemětice jako příslušenství panství Merklínského.

OTĚŠICE.

Nedaleko Merklína k jihovýchodu jest ves Otěšice, nyní obecně Vojtěšice zvaná, jak se jí také již v 16. věku říkávalo. V 13. století byla ves ta v držení *kláštera sv. Jiří* na hradě Pražském, ale již roku 1328 seděl tu *Ota z Otěšic.*[6]) Od té doby tu bývala tvrz. Praotec vladyckého rodu, který se odtud jmenoval a teprve za naší paměti vymřel, byl *Bohuše z Otěšic*, jenž žil r. 1365 a r. 1371 byl mrtev. Syn jeho Jindřich stal se r. 1374 kanovníkem kostela Vratislavského.[7]) Od počátku 15. století vyskytují se bratří *Bohuslav* nebo *Bohuše* a *Václav z Otěšic.* Tento byl v l. 1402—1414 pánem na Osvračíně, onen držel s ním Osvračín, ale vyskytuje se r. 1405 jako pán na Starém Sedlišti, r. 1406 jako držitel hradu Kanšperka na Moravě a od r. 1409 jako držitel Skočec.[8]) Ani jeden, ani druhý bratr již

[1]) Reg. I. 455. Viz i reg. II. 956. [2]) Kopiář v arch. gub. reg. kom. soudu, arch. v Touškově. [3]) Reg. I. 89. [4]) Arch. č. IV. 61, arch. gub. [5]) Rozvržení sbírek na str. 52. [6]) Reg. I. 337, 380, III. 579. [7]) Reg. Vatikán. [8]) Brandl, lib. citat. I. 186, lib. conf. arch. Plzen.

Otěšic neměli, neboť statek tento již ke konci 14. století byl prodán. Již r. 1398 připomíná se *Stanislav z Nové vsi*, odjinud z Otěšic. Tento seděl tu ještě r. 1417 a obdaroval tehda kostel Kotounský.[1]) Roku 1427 držel Otěšice *Jaroslav z Čečovic* a po něm následoval něco později *Bušek z Prostiboře.*[2]) Nástupce jeho *Jan z Prostiboře* zapsal r. 1495 tvrz, dvůr a ves Otěšice *Vilémovi z Chříňova* a *Janovi Bohuchvalovi z Hrádku*, kterým také dala Markéta z Prostiboře právo své k témuž statku.[3]) Vilém připojil Otěšice ke zboží Merklínskému a tvrz zdejší spustla tak záhy, že se v zápisech 16. století již nepřipomíná. Otěšice patřívaly od r. 1546 až do r. 1674 z části k Merklínu, z části k Bukové.

KLOUŠOV.

Od Merklína k jihozápadu jest ves Kloušov. Nedaleko ní na břehu rybníka spatřuje se místo, kde stávala tvrz Kloušovská, kdež v první polovici nynějšího století všelijaké starožitnosti a „hliněné ozdoby“ (totiž staré kachle) vykopali. Jako nejstarší držitel její vyskytuje se v letech 1373—1379 *Zbyněk z Kloušova*, jenž držel také Močerady a Bukovou a asi r. 1381 zemřel.[4]) Erbu byl, jak se nám vidí, svini hlavy. V 15. stol. připojen jest Kloušov k Merklínu a zůstal v držení *Merklínských z Merklína*, i když byli Merklín prodali. Roku 1515 připomíná se *Václav Kloušovský z Merklína.*[5]) Dcerou jeho byla bezpochyby *Anna z Merklína*, jež obdržela r. 1532 majestát, aby mohla o statku svém pořiditi. Táž vložila si roku 1549 v obnovené desky zemské Kloušov tvrz pustou, dvůr a ves a Lhotu ves pustou a zapsala týž statek r. 1552 *Bohuslavovi z Vidršperka*, manželu svému.[6]) Tento držel také Hlohovou, Kamenici, Ptenín a jiné statky, jež zůstavil čtyřem synům svým. Z těch ujal *Václav*, druhý syn, Kloušov, ač tu také nějaký čas bratr jeho Balcar seděl.[7]) Zemřel r. 1609, zůstaviv dva syny, z nichž starší *Kryštof* držel Kamenici i Kloušov a tento ještě r. 1612,[8]) kdež zapsal věno manželce své Judytě Vidršpergárové z Janovic. Ale již r. 1615 držel Kloušov *Jan z Klenového.*[9]) Týž žil ještě r. 1629, kdež se o pokutu za účastenství své v minulém odboji porovnával. Kloušov držela potom *Eva Pirgekova* rozená *z Mitrovic*, ale pro dluhy Janovy přišel r. 1656 k odhádání. Ujal jej napřed přední věřitel *Jan Karel Hložek ze Žampachu*, ale postoupil ho r. 1657 Janovi Grefovi z Grefenburka, jenž jej připojil ke statku Merklínskému.[10])

[1]) Rukopis kapituly Pražské, lib. erect. XI. 151.
[2]) Archiv c. k. dvorský, stará kniha Plzenská (v nár. mus.).
[3]) Rel. tab. II. 478, arch. č. V. 557, DZ. 249. A 30.
[4]) DD. 13. f. 114, 15. f. 197, berně na str. 21.
[5]) Archiv č. III. 552, archiv musejní.
[6]) Reg. král. ve Vídni, DZ. 86. C 9, 250. L 18.
[7]) Titulář r. 1572, reg. kom. soudu.
[8]) Archiv gub.
[9]) Rozvržení sbírek na str. 52.
[10]) DZ. 28. C 9.

BUKOVÁ VELKÁ.

Hodinu cesty jihozápadně od Merklina jest ves Buková, v níž se ještě v první polovici našeho století zbytky nějaké tvrze spatřovaly. V l. 1354—1358 držel ji *Hynek z Bukové*, spolu pán na Stněticích. Jestli z této Bukové pocházel rod Lažanských z Bukové, tedy tento Hynek byl zajisté jejich předek. Po něm držel Bukovou *Zlyněk z Kloušova* († r. 1381), jenž ji prodal asi r. 1380 *Bohuchvalovi z Krchleb.*[1] Od té doby držena Buková ke Hrádku (viz na str. 108) až do polovice 15. století, kdež přišlo k rozdělení obou statků. Vyskytuje se pak r. 1463 jako držitel její *Bohuše Bohuchval z Hrádku.*[2] Po něm následoval r. 1491 *Jan Bohuchval* a později *Viktoryn* téhož rodu. Když pak tento zemřel, nezletilé děti zůstaviv, prodal poručník jich Mikuláš z Velemyšlevsi r. 1542 tvrz, dvůr a ves Bukovou s podacím a vsí Otěšice a Strýčkovice *Hynkovi* a *Petrovi* bratřím *Chříňovcům z Chříňova.*[3] Na témž statku věnoval Hynek manželce své Kunhutě ze Šertynku (r. 1546), obdržev jej právě za svůj díl.[4] Týž zemřel r. 1571, zůstaviv z dvojího manželství (druhou manželkou byla Aléna z Pratendorfu) jedinou dceru *Reginu*, kteráž vdána byla za *Štěpána ze Šlovic.* Dědicům těchto se statek Bukovský odkazem dostal.[5] Synové *Vilém* a *Karel ze Šlovic* i na místě *Jana* bratra jich němého a *Dobše* bratra nezletilého nesnáze činili mateři své, poněvadž jim statku nepostupovala, ano u soudu zemského na ni žalovali. Roku 1601 smluveno tak, že jim Kamenice postoupila ihned a Bukovou do smrti podržela.[6] Regina žila ještě roku 1612, kdež koupila díl vsi Otěšic, ale r. 1616 drželi statek již dotčení synové její[7] a jsouce náboženství katolického zůstaveni jsou při témže statku i po bitvě Bělohorské. Později držel Bukovou a Otěšice *Oldřich Adam z Říčan*, jenž zemřel r. 1670, zůstaviv vdovu a děti, ale již r. 1681 spojena byla Buková s Merklinem.[8]

BÍŘKOV.

Jihovýchodně od Merklína jest ves Bířkov, kteráž stála již ve 13. století, jsouc sídlem *Břetislava z Bířkova* (r. 1245), praotce rodu Ryžemberského.[9] Z téhož rodu pocházel také *Ota z Bířkova*, odjinud řečený z Vřeskovic, jenž prodal r. 1339 mlýn svůj nade vsí Kšenicí ležící klášteru Chotěšovskému.[10] Od něho nebo některého jiného ze starších vladyk Bířkovských postavena jest při vsi tvrz, z níž zbyl pahrbek vodou otočený a posud „na tvrzi“ zvaný.[11] Asi r. 1379 držel tvrz tu *Bohuchval z Hrádku* a prodal ji tehda nějakému *Alšovi*[12] Roku 1412 seděl tu *Petr Frase z Chrastu*, jenž na Bířkově manželce své Markétě věnoval. Dávno po smrti Markétině, když věno to odúmrtí na krále spadlo, vyprosil si je Vilém z Mečkova (r. 1454) a podržel přes odpor Petra z Chrastu. Později seděl tu *Jan Pokonický z Dlouhé vsi* a když tento bez dědiců zemřel, vyprosil si odúmrť (r. 1485) *Jan z Roupova* a připojil Bířkov k panství Roupovskému.[13] Tvrz potom spustla, poněvadž tu nikdo nebydlival.

Zbytky paláce v Roupově.

PTENÍN.

Od Merklina k jihu jest ves Ptenín s bývalým zámkem, na jehož místě stávala tvrz. Roku 1668 popisuje se jí, když již přestavěna byla v zámek, jedna polovice. Jako u všech těch a takových stavení bývaly v přízemí sklep, kuchyně a v ní pec, spižírna, konice, vše klenuté, nahoře byla veliká světnice, kancelář, komora a komora slove hostinec, sklep bílý, světnička dlouhá a j. v. Kromě toho tu byla také některá sýpka. K roku 1738 dovídáme se, že přední díl zámku byl novější a z kamene vystavěný, ale zadní díl ještě starý a celý zámek byl novou zdí obrazen.

V 13. století tu byla jen ves, kteráž patřila ke *klášteru sv. Jiří* na hradě Pražském.[1] Roku 1379 byla ves mezi několik vladyk rozdělena. Seděli tu Albert, Vyšemír, Olbram, Petr řečený Pardus, Ješek, Sezema a Budivoj, z nichž se někteří také v souvěkých pamětech vyskytují.[2] Albert zemřel r. 1382 a na jeho jmění v Újezdě saženo právem odúmrtním; odpíral tomu kromě jiných i Oldřich ze Ptenína, jenž byl popluží od Vyšemira koupil.[3] I dlouho potom byla ves rozdělena. Na jedné části seděl *Lipolt z Kolešovic*, jenž dal r. 1416 almužnu kostelu v Bijadlech, uděliv mu úroky v Bolkově a Pteníně. Seděl tu ještě r. 1427.[4] Na jiném díle seděl r. 1418 *Petr z Kozolup*, a *Vidolt* a *Racek ze Ptenína* opověděli roku 1420 městům Pražským.[5] Racek jsa zeman pobožný odkázal před svou smrtí († r. 1437) klášteru Dominikánů v Plzni plat věčný a 5 kop, aby si kalich stříbrný pozlatili.[6] Větší část vesnice s tvrzí skoupil potom *Bozděch z Kamenice.* Týž získal r. 1450 také ves Kšenice a obnovil r. 1454 svobody vesnice Milaveč.[7] Od r. 1479 vyskytuje se *Petr Bozděch z Kamenice* jako pán celé vsi Ptenína. Nástupce jeho *Bohuslav Bozděch* vyskytuje se r. 1492 a od r. 1509 zase *Petr Bozděch z Kamenice.*[8] Tohoto připomínají mnohé paměti soukromé a v nich se také nachází doloženo, kterak Ptenín odkázal před r. 1535 *Václavovi Pětipeskému z Krásného dvoru* a jak se potom s Václavem o něj soudil Adam z Kamenice.[9] Václav obdržev Ptenín i po nálezu soudu zemského, vložil si r. 1546 ve desky zemské tvrz, dvůr a ves Ptenín, vsi Přetín a Strýčkovice, vsi pusté Bolkov,

[1]) Lib. conf. berně na str. 21, DD. 13. f. 114. [2]) Rel. tab. II. 327. Viz i Palackého děje k roku 1467 na str. 396. [3]) Kodex Kladrubský, DZ. 43. C 24. [4]) DZ. 8. A 27. Viz děje Merklína. [5]) DZ. 17. H 6. [6]) DZ. 175. O 4. [7]) DZm. 51. P 1. [8]) DZ. 115. A 21—22. [9]) Reg. I. 534. [10]) Reg. IV. 254. 290. [11]) Trajer, Diözese Budweis 812. [12]) Berně na str. 12. [13]) Lib. erect. VIII. 157, DD. 16. f. 213, 17. f. 228.

[1]) Reg. I. 337, 380. [2]) Berna na str. 13, starý kopiář v Prachaticích, acta jud. [3]) DD. 13. f. 115. [4]) Lib. erect. XII. 134, arch. c. k. dvorský [5]) Lib. conf. archiv č. IV. 379. [6]) Archiv Plzeňský. [7]) Archiv bibl. Pražské, archiv č. IV. 239. [8]) Archiv č. V. 257, DZ. 252. A 18, reg. kom. soudu. [9]) Reg. kom. soudu.

Újezdec a Vyšňovsko vsi pusté.[1]) Nedlouho potom prodal Václav zboží Pteninské *Bohuslavovi Vidršpergárovi z Vidršperka.*[2]) Tento žil ještě r. 1574, drže několik statků na Plzensku. O ty podělili se okolo roku 1577 synové jeho tak, že dostali Balcar Úsilov, Václav Kloušov, Jan Hlohovou a *Mauřic* Ptenín. Tento poslední zemřel r. 1607 bezdětek a statek jeho dostal se *Kryštofovi* a *Bohuslavovi staršímu*, synům Václavovým. Když tito se dělili, dostal onen Kloušov, tento Ptenín, ale po rozebrání dílů Bohuslav na Pteníně v bílém sklepě peníze od zlata a stříbra, které tam n. Mauřic zazdíti dal, nalezl, vyzdvihl a za sebou podržel na ublížení práv Kryštofových.[3]) Pokud nám je známo, Bohuslav si těmi penězi nepomohl, podržev do smrti jediný statek Ptenín. Týž statek odkázal synům svým kromě dvoru Hájů, lesu Vyšenska a vsi Strýčkovic, které poručil manželce své *Anně Vidršpergárové z Chudenic.*[4]) Ale r. 1623 odsouzen jest Bohuslav polovice jmění, statek jeho zabrán a prodán manželce jeho Anně.[5]) Jen tímto způsobem zachován Ptenín synům jeho *Václavovi Protivovi* a *Mauřicovi Karlovi*, kteří se o něj rozdělili r. 1646 tak, že každý obdržel polovici tvrze, dvoru a vsi Ptenína. Václav zejména obdržel k tomu dvůr pustý Háje a díly vsi Přetína a Újezdce,[6]) ale poněvadž upadl do závad, všechen jeho díl skrze věřitele uchvácen. Háje, Přetín a Újezdec dostaly se r. 1660 koleji jezovitské v Klatovech a polovice Ptenína r. 1668 *Lidmile Elišce Vřesovcové* rozené *Fremutce ze Stropčic* a ještě jiným věřitelům.[7]) Než i Lidmila byla po několika letech v takových závadách, že roku 1690 a 1705 polovice její zase odhádána byla věřitelům.[8]) Mezi tím byl následoval na druhé polovici po *Mauřicovi* syn jeho *Bohuslav Karel*, jenž zemřel před r. 1696, zůstaviv potomky nezletilé *Antonína Leopolda* a *Václava*.[9]) Znenáhla skoupeny díly ty od Černínův a připojeny ke statku Ježovskému.

KŠENICE.

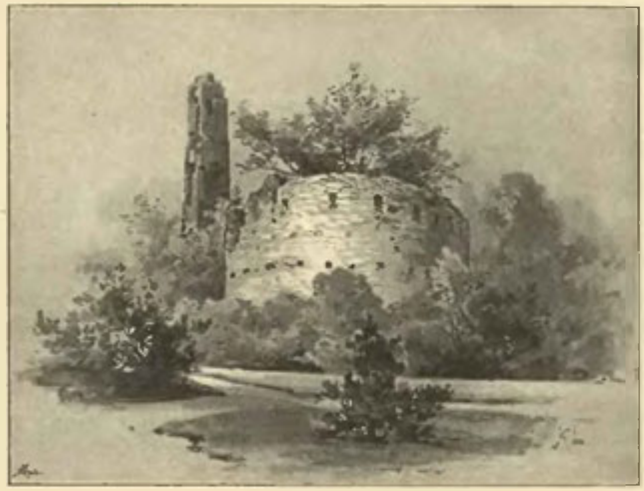
Jižně od Merklína v údolí jest ves Kšenice, kteráž patřila též k starodávnému dědictví pánů z Ryžemberka. *Sezema z Dolan* prodal r. 1339 „ves Kčenice“ s poplužím, tvrzí, rybníkem a mlýny Petrovi proboštu a konventu *kláštera Chotěšovského*, od kteréžto doby zůstal klášter v nepřetržitém držení této vesnice až do válek husitských.[1]) Klášter míval tu nápravu, jejíž držitel, kdykoliv proň probošt nebo jeho vladař poslal, s koněm sloužil a snad na staré tvrzi sídlíval. Sulek probošt udělil nápravu tu r. 1408 *Buškovi Dleskovi ze Psovlk*, jenž tu ještě r. 1426 seděl a odtud ze Kčenic se psával. Poněvadž klášter zakládal penězi, připisovány mu tehda některé úroky.[2]) Závadami jsa donucen prodal Václav probošt r. 1450 osm kop úroku ve Kčenicích, kromě nápravníka, mlyniště a lesů *Janovi Bozděchovi* a *Olbramovi* bratřím *z Kamenice*, a ostatek platu prodal r. 1455 týmž bratřím a Matěji z Kosova, faráři z Vřeskovic k založení oltáře v kostele Vřeskovském.[3]) Takovým způsobem dostaly se Kšenice (pak snad i s nápravou) v zápisné držení světských držitelův a část vesnice r. 1452 prodána dokonce v dědičné držení vladyk Pteninských, tak že ke Pteninu patřila i dědičná i zápisná část. *Jetřich Vádecký z Vřesovic* obdržev r. 1544 a 1549 od krále výplatu na vsi a nápravě Kšenické, dosoudil se jich, obeslav o to Václava Pětipeského z Krásného dvoru, teprve roku 1558. Tu král Ferdinand dal životy jemu a synu nejstaršímu a dovolil také les Býšov vyplatiti.[4]) Vřesovci vyzdvihli tu zase tvrz. Na ní seděl *Jakub starší Vřesovec*, jenž zemřel r. 1598 a pohřben jest v kostele Chuděnském. Zůstali po něm synové *Jan mladší, Smil, Jindřich, Humprecht* a *Jetřich Jakub*, z nichž pak Smil Kšenice ujal.[5]) Roku 1615 seděl tu Jetřich Jakub, jenž jej podržel i po konfiskaci a r. 1629 se o pokutu za perdon udělený smluvil. Tehda asi staly se Kšenice statkem zpupným, který držel potom *Ferdinand Tym Kyšperský z Vřesovic.*[6]) Synové jeho Jan František a Petr Diviš prodali r. 1679 tvrz, dvůr a ves Kšenice a dvůr Býšov *Lidmile Elišce* prve *Vřesovcové* a již *Lipovské*, rozené *Fremutce ze Stropčic*, a od té přikoupil pak týž statek r. 1690 *Jan Heřman Černín z Chuděnic* a připojil jej ke zboží Ježovskému.[7])

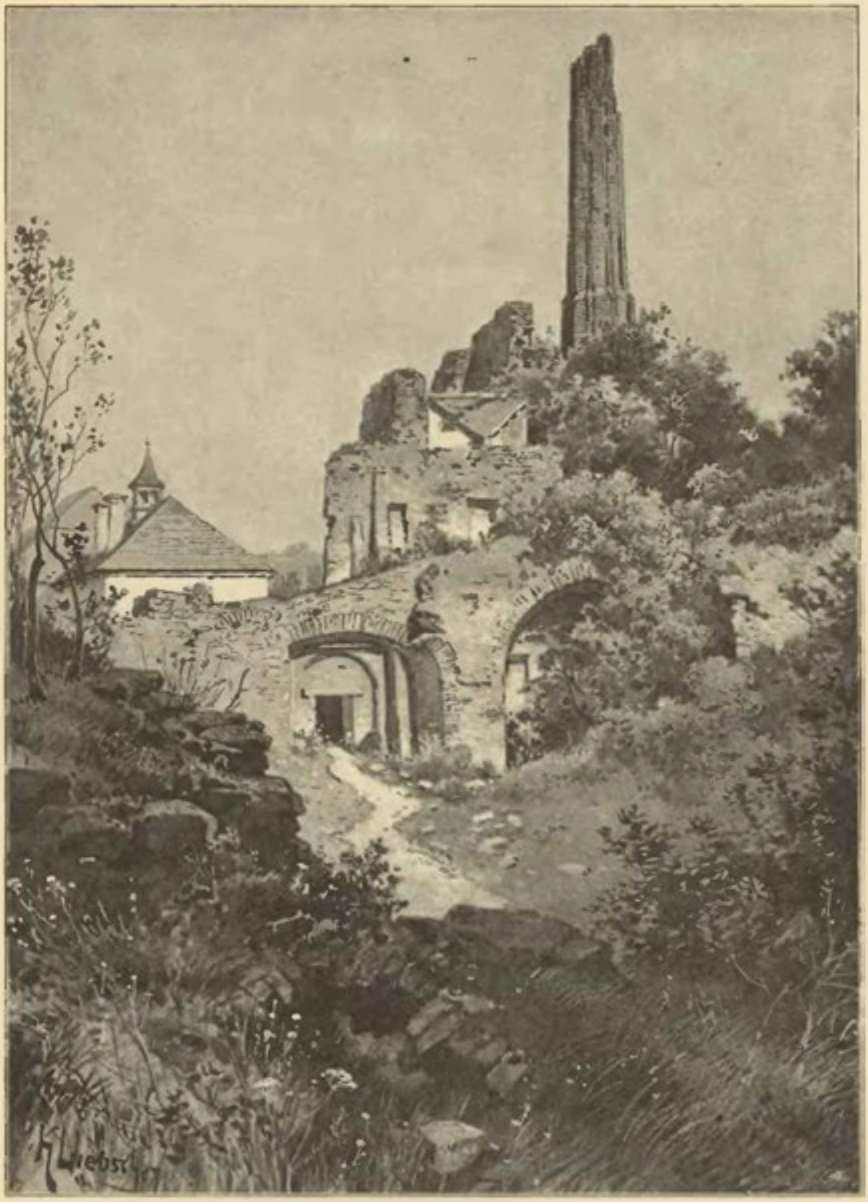
[1]) DZ. 250. K 17. [2]) DZ. 47. C 12. [3]) DZm. 127. J 3. [4]) DZ. 137. D 22. [5]) Bílek, děje konf. [6]) DZ 71. B 27—C 14. [7]) DZ. 28. L 12, 29. M 7, 399. R 21 [8]) DZ. 31. R 23, 36. C 20. [9]) DZ. 117. K 17.

---

[1]) Reg. IV. 254, Emler, Nejst. urbáře.
[2]) Archiv bibl. Praž.
[3]) Tamže, akta Žitavská.
[4]) Kopiář v archivu gub., reg. kom. soudu.
[5]) DZ. 180. A 9, reg. kom. soudu.
[6]) Rozvržení sbírek 51.
[7]) DZ. 394. K 1, 401. E 21.

Spodek věže v Roupově.

Roupov.

Roupov.

ROUPOV HRAD.

Jihozápadně od Přeštic zdvihá se nad městečkem Roupovem táhlé zelené návrší k severu a severozápadu strmě spadající a na ostatní strany volně se sklánějící, na němž stojí bývalý hrad Roupovský, dílem obydlený, dílem zřícený. Při něm stojí obrovská sýpka, jejíž bílé zdi se z daleka v slunečném svitu skví, poněvadž hradiště okolnímu kraji panuje a jen příchozímu z blízka, dílem lesy, dílem návrším, které je od údolí Vřeskovského dělí, se zakrývá. [1]) Proto také dí spisovatel staré pamětní knihy panství Poříčského: „Roupov jest prastarý veliký hrad, kterýž leží na velikém vrchu a skále nad okolní hory vynikajících. Jede se tam od východu; k jihu stojí vysoko nad městečkem. Vyhlídka odtud jest veselá, z některých míst až na 10 mil. Má hrad ten velikou rozsáhlosť, obsahuje mnohé a přehluboké příkopy s mnohými baštami, parkány a hradbami, též věžemi, odkud na jevo jde, že před časy pevností býval a k obraně znamenitě mosty a ohradou opatřen jest.“ [2])

Zakladatelé hradu probrali návrši, na němž hrad stojí, tam, kde přes něj jde silnice k Vřeskovicům, a vybranou zemi navezli tam, kde stojí kaple svaté Anny v malebném položení na vršku mezi křovím. Tím docílili pohodlnějšího příjezdu ke hradu a také, že mohli na vršku (jak smýšlíme) umístiti baštu k obraně této cesty.

Hrad, jehož části nyní stromovím a křovím zakryty jsou, skládal se z hradu vlastního a předhradí, kteréž oboje zavíral na západní, jižní a východní straně hluboký a široký příkop (nyní zarostlý), který byl ve skále vytesán a vyzděn, jak tu a tam znáti jest. Kromě toho byl na jižní straně, ze všech nejslabší, ana se volně sklání, mohutný násep. Před vjezdem na východní straně býval příkop jen tak daleko, co bylo potřebí, aby se stala brána nepřístupnou; část jeho před samým vjezdem jest zasypána a po tomto náspu přichází se k *první bráně* prosté ve zdi se nacházející, která pochází z dob novějších. Za branou obrací se cesta k severozápadu, tak že máme v pravo plot a za ním starou hradbu, v levo zahradu, která zabírá větší díl *předhradí*. Dále v pravo jest stavení o přízemí, v němž jsou kolny, stáje a byty; přistavěna jest k němu polookrouhlá bašta, dobře zachovaná a taškovou střechou krytá, kteréž se užívá jako skladiště. Spisovatel pamětní knihy dotčené praví o této části, že tu bývaly veliké panské konice, ale za jeho dob tu býval jalový dobytek. K severu (t. j. v rohu severovýchodním) přiléhá k tomuto stavení dům založený do nepravidelného čtyřhranu a ostřím svým ven obrácený, poschodí vysoký, který byl dříve vyšší, ale asi r. 1843 pro střechu svou sešlou byl snesen a asi tak upraven, jak dnes vidíme. V přízemí jsou skladiště. V prvním poschodí jsou skladiště a přichází se k nim po schodech umístěných ve stavení vedlejším. Skrze dvoje dvéře pěknými veníři obložené a z 15. stol. pocházející,

Náhrobek pana Hynka z Roupova v Týnském chrámě v Praze.

[1]) Pomůckou Heber's Burgen IV. 41. [2]) Beschreibung des Wirthschafts-Umtriebes der Herrschaften Poritschen-Kronberg und Ruppau. (Sepsal v l. 1740—1750 J. H. Th. Koschisch. Original v Poříčí, opis na faře Vřeskovské.)

jež se nacházejí v hrubé zdi, vstupuje se do vnitřku, kdež se spatřuje čtyřhranná světnice z cihel, v 16. století postavená a neobmrštěná, se 4 okny tesným kamením obroubenými. Pod každým oknem jsou okrouhlé, kamenem tesným obložené díry, kteréž z venčí jsou zazděny. Malá místnosť v levo od vchodu, k níž jsou dvéře veníři obložené, pokládá se za bývalou kuchyni, což se s pravdou neshoduje, neboť místnosť tato jest jen tolik veliká, co by se člověk pohodlně otočil. Zvenčí objevuje se tento dům jako stavení věžovaté s rohy tesným kamením zavřenými; dole jsou nová okna prolomena, nahoře jsou stará okna s veníři z 15. století pocházející. Není pochyby, že tu bývala věž vysoká, a že je to vysoké věžovaté stavení, kteréž na starém obraze Roupova (str. 200) za samým komínem vidíme. V dotčené památní knize popisuje se jako „velké stavení, jež prý bývalo kaplí husitskou".

K jihozápadu přiléhá k tomuto spodku bývalé věže stavení také s poschodí vysoké, ale mnohem vyšší než ten spodek, v němž jsou byty a kanceláře s pěknými světnicemi moderním způsobem upravenými. Venkovská jeho strana mívala námětky, známky po bývalých arkéřích a starou způsobu ukazující, že to jest stavení staré, v němž později moderní okna vylámána, ale v novější době obmrštěním ty známky zakryty. V památní knize jest psáno, že „tu jest dobrý byt s dvěma velikými světnicemi s jedno poschodí v tu stranu městečka," ve kterýchž světnicích se posud každoročně slavnosť na místo kaple svaté Anny blízko stojící koná. Toto stavení spojeno jest s horním hradem starou hradbou, ku které přistavěna jsou nová skladiště; jest tu zazděná branka, kterou se ven na parkán ke hradu a na násep něco níželi se nacházející přicházelo.

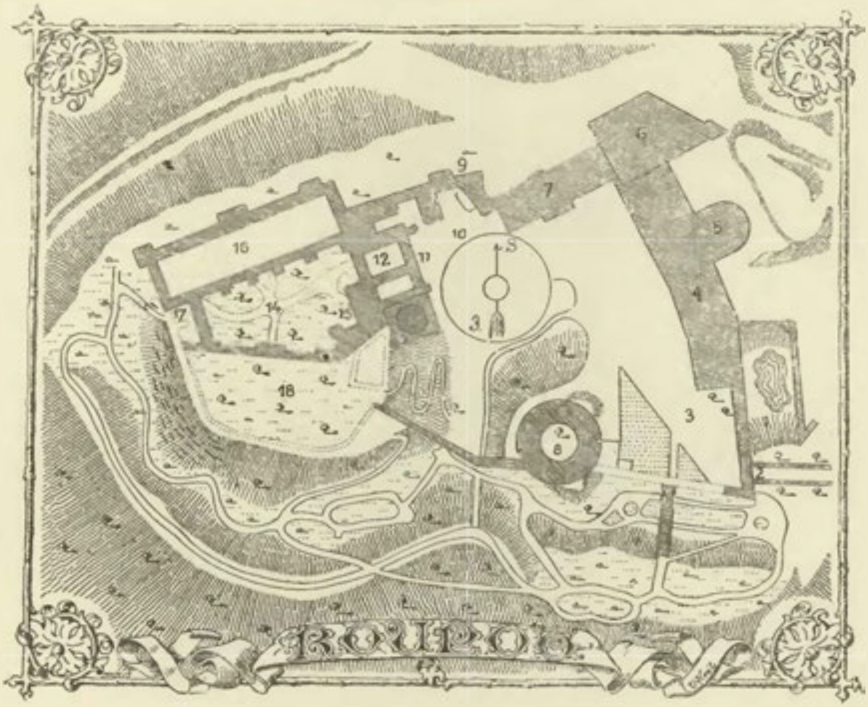
Na nejvyšším místě předhradí, na vysoké a strmé skále stojí zbytek *velké věže*, do jejíž hrubých zdí vlomen jest nový vchod. Založena byla do kruhu, byla velmi rozsáhlá, ale zbyl z ní jen spodek. Prvotně tu otvoru nebývalo, poněvadž sloužila za vězení; jak bývalo výše, nelze ze skrovného zbytku posouditi. Zvláštností u této věže jest, že má vnitřek mnohem rozsáhlejší, nežli se u těch a takových starých věží spatřuje. V pamětní knize činí se o ní tato zmínka: „Jest tu veliká, rozsáhlá, do pola pobořená okrouhlá věže, v kteréž podlé podání a nynější tvářnosti několik děsných žalářův a hluboké sklepy podzemní bývaly." Na starém obraze spatřuje se v pravo od komína; není příliš vysoká a kryta jest sedlovitou střechou. Mnohá okna v ní se nacházející byla příčinou, že se horní část záhy sesula.

Horní hrad dělil od předhradí široký, ve skále vytesaný a na koncích zdmi zavřený příkop, který byl na počátku našeho století zasypán a v zahradu proměněn. V minulém století byl přes něj postaven kamenný most s velikými a dobrými oblouky, a za starších dob býval tu most zvoditý. Bývalá *brána* k hornímu hradu se z části zachovala. Roh v pravo od ní sice se zřítil, ale starodávné obložení končité na této straně tak tak drží; otvory pro kladky svědčí o tom, že se odtud spouštěl zvoditý most. Branou vstoupí se do průjezdu, který jest nyní bez klenutí Vedle brány bývalo vysoké věžovaté stavení, z něhož zbytky až do výšky druhého poschodí vynikají; okna do něho v 16. století byla prolomena. Před časy prý tu vídati bylo zbytky nějakých maleb. V průjezdě brány v levo jsou dvéře do bývalé *kuchyně*, která se skládá ze dvou oddělení. Z prvního čili malého sklípku, nyní přehrazeného, který má malá okna, vejde še do vlastní kuchyně, která překvapuje výškou; neboť klenutí 11 m. vysoko nad zemí založeno jest na způsob osmihranné báně a vybíhá v komín vysoký, z cihel postavený, který se z daleka štíhlé věži podobá. Ve vnitřku kuchyně, jejíž díl jest ve skále vytesán, jest pec a sušárna. Ve zdi jsou výklenky. Že jest dítkem 16. století, o tom svědčí cihly. O kuchyni píše se v staré pamětní knize takto: „Nejznamenitější u tohoto stavení jest veliká kuchyně o sobě stojící, kteráž jako vysoká věž beze střechy postavena byla; ona na samé skále vystavena jest světlá, bezpečná a veliká tak, že by na tom krbu či ohništi vola péci mohl a protož podivno jest viděti, že když se udělal veliký vítr, že se celá vížka nebo komín skláněl. Říká se, že jest vystaven v samých řetězech, ale příčinu svou má v dobré stavbě, neboť se může spatřiti, že kámen a vápno jakoby spolu srostly."

Druhou branou, která se první podobá a pěkně obložena byla, ale nyní kromě dvírek jest zazděna, přichází se z průjezdu do dvora zadního hradu, který v pravo obmezen jest ssutinami stavení a v levo dobíhá strmých skalnatých stěn, na nichž stávala stavení. Po levé ruce za průjezdem viděti dva výklenky do okrouhla sklenuté a z cihel postavené, které jsou na zadní straně kuchyně. V jednom z nich stojí kříž, v druhém jest studnice ve skále vytesaná, posud asi 38 m. hluboká, z níž obyvatelé zámečtí dobrou vodu váží. O ní dí se v starém popise: „Jest tu pod kamennými oblouky ve vnitřním dvoře výborná, na vodu bohatá studně, ve kteréž se zdravá, čistá voda nachází, pro niž lidé z daleka přicházejí, chtíce ji ráno píti pro své zdraví. Studně tato jest hluboká, že podobné hloubky neslýcháno, kamením dobře vyzděna, v hloubi své však v holé skále pracně a nákladně, jako by po vrstvách, vytesána. Vypravuje se též, že kdysi do ní kachnu pustili, jež potom půl míle neb hodinu cesty dále až na silnici z Poříčí k Borovu pod horou Stramchy vyplavala. Prý k tomu místu pod zemí mezi skalami a ve vodě plavala

nebo lezla. Díra, kudy vyšla, ještě po pramenění vody se poznává; před lety však pramen ten mnohem silněji proudil, nežli nyní."

Na severní straně starého hradu jsou zříceniny *paláce*, pod nimiž posud jsou dobré sklepy. Bohuslav Balbín [1]) zmiňuje se o něm takto: „Roupov zámek pevný, ale podlé starověkých zákonů postavený. Jest v témže zámku palác znamenitý skrze štíty starých rodin, obsahuje vývod Roupovských, ale zlým návodem před pominulými třiceti lety držitel zámku některé štíty vymazal, nahradiv je svými a předků svých štíty (to jest pánů z Klenového), a tak všechnu té rodiny Roupovské souvislosť a vývod pomátl. Má zámek ten kamna díla znamenitého a skvostného, neboť celý vývod rodu Roupovského nachází se vytlačený na cihlách zvláště k tomu připravených a pálených, které však jsouce pozlaceny, znaky rodinné šlechetných rodů Českých ukazují. Že stála kamna tato 1000 tolarů, když byla postavena, nejednou jsem od starých mužův urozených slýchal." V dotčeném popise panství Pořičského mluví se o těchto místnostech

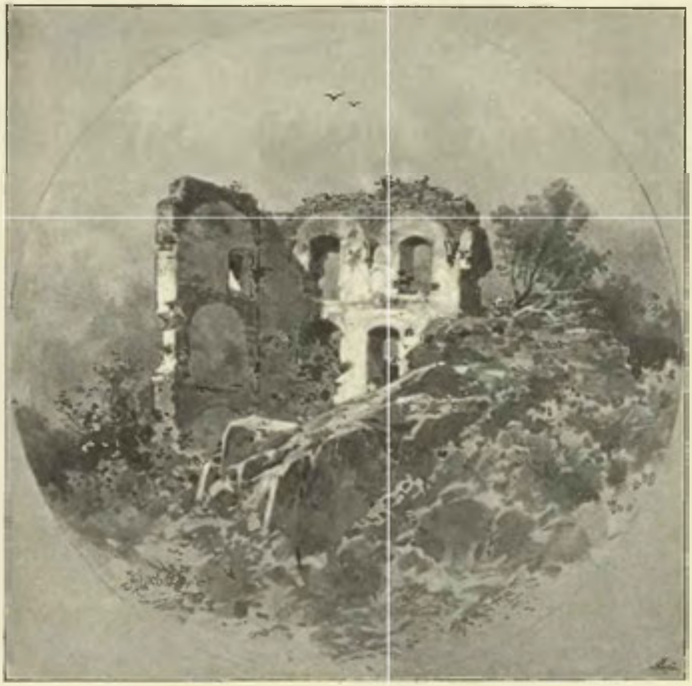
Plán hradu Roupova.

Vysvětlení plánu: 1. Část příkopu někdy před branou se nacházejícího; 2. první brána; 3. předhradí; 4. hospodářská stavení; 5. bašta; 6. věžovaté stavení; 7. obydlí v nově upravené; 8. velká věž; 9. hradba; 10. zasypaný příkop; 11. druhá brána; 12. průjezd; 13. kuchyně; 14. dvůr zadního hradu; 15. místo u studně; 16. palác; 17. zřícené křídlo; 18. Taneček či místo jižního stavení.

takto: „Ve dvoře v levo a v pravo se množství překrásných, pevných a velkých suchých sklepů s rozličnými obydlími služebníků, též i něco posud dobrých sklepů podzemních, dobře zachovaných a ve skále vytesaných s pohodlnými, hluboko vtesanými a kamennými vchody nachází. U těch kamenných oblouků jde se kamennými schody do velké síně, kdež nade vchodem se dvojí erby pánů tohoto zámku namalované spatřují, totiž rok 1598, v levo nápis Jan z Roupova, pod tím erb jeho s (pruhem a) orlicí, v pravo Lidmila Roupovská z Vrtby, pod tím erb její tři stříbrné kroužky (rozuměj troje černé jelení rohy) na zlatém štítě. Mezi erby jest psáno: ‚Staň se vůle boží.'" Síň tato tedy byla bezpochyby nad branou, neboť hned potom následuje tento popis severního stavení: „V druhé velké síni k půlnoci a na stranu městečka, která se dosti dobře zachovala, nachází se na zdi asi 300 rozličných erbů, v levo a v pravo mnoho panských světnic a hostinic, pohodlné rozličné chodby k vyšším patrům, též několik kamenných, tečitých schodů, na nichž se může pohodlně nejen ven rozličnými chodbami na pavlače, ale i v čas potřeby k záchodům a na dvůr dolů scházeti. Mnohých prostranných světnic a tajných míst ani nepřipomínáme."

[1]) Miscell. III. c. 8. p. 95.

Severní tento palác spojovalo s jižním stavením křídlo krátké, v němž viděti nahoře zříceniny světnice někdy nádherně upravené, zejména hlavice, z nichž vybíhaly pruty klenutí, neboť místnosti tu bývaly nahoře i dole klenuty. V jednom okně k severu obráceném nebo vlastně v jeho překlenutí, kam déšť nikdy nepřišel, viděti jest ještě malbu, totiž pole tmavožluté barvy a v něm arabesky bledozelené. *Jižní stavení* kromě jediné zdi zmizelo dokonce, tak že ten, který by o něm nevěděl, nikdy by netušil, že tu nějaké stavení stávalo. Místu tomu se říkávalo Taneček (chybně, tuším, Daníček) V popise již dotčeném taková se o něm činí zmínka: „Co se zevnějšku dotýče, jest zde několik stavení, ačkoli ta největší jsou věže, z nichž největší s dosti velkou řadou přednějšího stavení na jižní straně již zbořeno a kamení k postavení velké sýpky nedaleko stojící a nedávno postavené odvezeno a spotřebováno jest; stojí však k východu a k půlnoci ještě mnohá stavení, která až do 2—4. patra vyzdvižena jsou a pokryta kůrkami nebo prejzy (kterážto kůrka jest mnohem bytelnější nežli nynější). K západu dobrý díl rohu spadl a pro vnikání povětří stavení porouchané schází.“ O tomto jižním stavení činí se také zmínka v posledním pořízení Adama z Roupova takto: „K tomu tyto pokoje na zámku Roupově do smrti paní Ludmile manželce své nebo do stavu jejího změnění odkazuji, z kterýchžto od synů mých ani od žádného aby potiskována nebyla, poroučím: světnici, malý sklípek a z též světnice sklep ten, v kterémž jsme spolu mnohá léta líhali, a z též světnice opět sínku a sklep, kdež dcerky mé a panny líhají, též před tou světnicí síně i ten prsk u veliké světnici i s kuchynkou aby jí užívala a bylo-li by jí kdy toho potřebí sobě vzíti mohla, jí přidávám; průvozy a sklep v skále, v kterémž řídká piva se chovají, také i ten příkop pod okny se světnicemi podlé staré školy s tou baštou, která v něm jest, přidávám.“

Zbytky paláce v Roupově. Pohled přes příkop.

Dívající se na zbytky Roupova nemůže se ubrániti domněnce, že mnohé části již v 16. století byly chatrné a že tehda Roupov skorem celý přestaven, při čemž jen něco málo ze starších stavení zbylo; také i to se shledává, že upravení to v 16. století se dálo někde zběžně, tak že toto dílo dlouho trvati nemohlo. Ovšem způsobuje vandalismus, kterým se tu řádilo, hořký pocit, ale na to boření a lámání všecku vinu nynější spousty svalovati bylo by nespravedlivé, poněvadž bylo přece v zájmu dřívějších dob stavení udržovati a zachovati. Že opustlý byl zámek ten již před 150 lety, o tom se již mluví v popise dotčeném takto: „Toto stavení a zámek politování hodný čím dále tím více schází; mohlo by se tu však s nemalým nákladem krásné a řádné panské obydlí bezpečné, ozdobné a veselé zříditi. Pod tím zámkem níže, tedy v menší výšce jest výstavná kaple svaté Anny, jížto pouť se na den její ročně koná. Také se i po pravé straně na vrchu se zámkem stejně vysokém nachází sýpka krásná, velmi velká a dlouhá, z cihel a vápna postavená a cihlami krytá a dobře opatřená, kteráž obsahuje pět pater a dvě z nich ve střeše. Mohlo by se tu úhrnkem 300 korcův obilí nasypati. Obsahuje 128 oken bez vykýřův, opatřených dlouhými železnými mřížemi. Ale nejkrásnější jest, že se z dolejška při vchodu na jediných schodech, jež z dobrého širokého kamene zdělány jsou, do všech pater, v pravo i v levo, pohodlně vstoupati může. Dvéře jsou na straně polední. Stavení toto daleko viděti jest. Má délku 85 a šířku 17 krokův.“

Že Roupov byl již v 13. století, jest dokázáno, neboť tehda (r. 1250) připomíná se *Držek z Roupova*, snad totožný s Držkem ze Vstiše, kterého k r. 1243 nacházíme.[1]) Jest sice jisto, že se zpráva ta k Roupovu vůbec vztahuje a že z toho přísně nelze vyvoditi, že hrad již tehda stával. Kromě této paměti nedostává se nám po celé 13. století zpráv o Roupovu. Na počátku 14. století nacházíme Roupov, Skočce, Poříčí a Jiníno (Jíno) v držení větve Drslavců, zejména tři bratří *Jaroslava ze Skočec* odjinud *z Poříčí*, *Drslava z Poříčí* odjinud *z Jinína* a *Oty z Roupova*. Ti všichni koupili r. 1320 vsi Lhotu a Vadkov, ale nikoliv za své, nýbrž za peníze kláštera Chotěšovského, jemuž je také odevzdali. Jaroslav, jenž r. 1318 koupil Maškrov, připomíná se v mnohých pamětech doby tehdejší až do r. 1352, jsa velký příznivec kláštera Chotěšovského a jiných sborů duchovních, jakož i pán té doby v Plzensku na slovo vzatý. Syn jeho *Racek* (1335 až 1379) a tuším jiní synové seděli potom na díle Skočic.[2]) Drslav, bratr Jaroslavův, žil až do r. 1339 a měl, tuším, syna *Viléma z Jinína*, který se r. 1346 připomíná. Ota konečně stal se maršálkem dvoru královského a nabyl vsi Čachrova, na níž mu král Jan některé svobody dal.[3]) V pamětech mansionářů Pražských zapsán jest i s Kateřinou manželkou a dětmi svými jako jejich dobrodinec, an jim na polepšení plat nějaký daroval.[4]) Tito všichni měli erb takový, jako mají nyní Černínové z Chuděnic, a za pokračování jejich rodu lze pokládati pány z Vřeskovic nebo Schonangru, jichž praotec Ota z Bířkova, odjinud z Vřeskovic, snad jest totožný s Otou z Roupova, který se naposled r. 1336 pod tím jménem připomíná.[5])

Zbytky bran v Roupově.

Od polovice 14. stol. vyskytuje se na Roupově, části Vřeskovic, Skočcích větších a Jiníně, tedy velké části těch statků, které před tím Drslavci drželi, rod jiný, kterýž měl na štítě svém stříbrném pruh shora dolů položený. Jako přední větve rodu tohoto poznáváme Roupovské z Roupova, vladyky ze Stropčic a Kanické z Čachrova, ale ty všechny předčili Roupovští bohatstvím a polepšením erbu svého, na nějž dostali zlatou orlici. Paprocký, který velký jich vývod na zámku Roupovském viděl a také paměti jich probrati mohl, měl pomůcek dosti k poznání jich posloupnosti, ale jako jinde, tak i zde spisovatel tento, jemuž se více dostávalo dobré vůle než pravého povolání, všechno pomátl. Vývod svůj počíná s Otou z Roupova, jehož rodu neznal, a dává mu manželku Mandalénu z Kovaně proti znění dobrých pamětí, s níž prý zplodil syna Purkarta. Možno, že tento Purkart, jenž měl prý manželku Apolonu z Potšteina, žil, ale že se nám o něm pamětí nezachovalo; avšak více se víře podobá, že tu Paprocký osoby z rozličných století podlé svého lehkomyslného způsobu spletl. Střízlivě paměti své roztřiďuje, byl by nám Paprocký za vděk učinil, neboť přechod od Drslavců k pozdějším Roupovským jest trochu nejasný. Z pamětí dobrých seznáváme, že ve 14. století aspoň ves Roupov byla rozdělena. K roku 1380 jest zpráva, že v Roupově

---

[1]) Reg. I. 520, 585. [2]) Reg. III. arch. bibl. Praž. berně kraje Plzenského. [3]) Paprocký o st. pan. 336, věstník král. české spol. nauk r. 1890 na str. 405. [4]) Dobner Mon. III. 304. [5]) Archiv bibl. Pražské.

zboží Slaviborovo odumřelo a že se na ně táhl *Jiřík z Roupova* jako společník nedílný. S tímto Jiříkem a bratrem jeho *Bedřichem* († r. 1390), jenž byl od roku 1383 oltářníkem v Klatovech, setkáváme se zase k roku 1389, kdež měl při s Oldřichem, farářem v Polyni, a odsouzen byl, aby jemu úrok zadržený i se škodami zaplatil a pokud by se z úroku vybaviti chtěl, aby stejně veliký úrok v okolí Polyně zjednal.[1]) Kromě toho setkáváme se s *Arklebem ze Skočec*, jenž se r. 1384 psal z Roupova a měl r. 1384 sestru Annu, vdanou za Heřmana z Hrádku.[2]) O příbuzenství těchto osob není nic známo, aniž víme, jak příbuzný s nimi byl *Něpr z Roupova*, jenž držel hrad Roupov, část Vřeskovic a jiné vesnice dále nebo blíže v okolí. Připomíná se r. 1375 po prvé, kdež dostal od Bohuslava Hrubce hlas podací ve Vřeskovicích; r. 1384 koupil s Arklebem dvůr Nezdický s dvojím poplužím od Mladoty, faráře Nezvěstického, a vyskytuje se odtud často jako patron v Nezdicích a spolupatron kostela a kaplanství ve Vřeskovicích.[3]) V l. 1380—1393 býval hofmistrem arcibiskupovým[4]) a nejedním zbožným nadáním zůstavil po sobě památku. Učiniv r. 1388 smlouvu s Rackem z Vřeskovic o podací tudíž, daroval r. 1391 s Purkartem z Roupova dvorec ve Vřeskovicích ležící pod tvrzí u rybníka a úroky v Zeleném na vyzdvižení a zřízení nového kaplanství v kostele Vřeskovském. Kaplan byl zavázán každý týden sloužiti tři mše sv. v kapli hradu Roupovského a tři mše v kostele Vřeskovském, k tomu měl povinnosť faráři při všech slavnostech a službách zádušních přisluhovati.[5]) Podobně obdařil r. 1398 faráře v Nezdicích úrokem v Zeleném, aby za to mše zádušní za předky slouženy byly. Neznámého roku učinil také nadání faráři v Čachrově, dada mu plat v Roupově.[6]) Pro věrnosť svou k arcibiskupovi Janovi z Jenšteina trpěl mnohé protivenství, jsa již muž starý a šedivý. Když arcibiskup neopatrným a kvapným potvrzením opata Kladrubského krále Václava rozhněval a pak se r. 1393 dne 20. března nehezký výstup v klášteře Svatomářském odehrával, tu se král obořil na Něpra volaje naň: „Ty mi hned jdi odtud, sice ti dám sraziti hlavu!“ Potom kázal jej vésti jatého na radnici Staroměstskou a odtud na rychtu a tam jej kázal spolu s kněžími zajatými mučiti. Stařeček šťastně muka tato přečkal, byl živ ještě r. 1398 a měl potom při s Janem Serou, farářem Hlavenským, o nějaký dvorec v Nezdicích, jejíhož konce se nedočkal.[7]) Dětí po sobě nepozůstavil.

Purkart z Roupova nazývá se dědicem Něprovým a byl tudíž snad synem Arklebovým. Od r. 1391 vyskytuje se v pamětech nejednou. Králi Václavovi věrně sloužil, začež od něho r. 1400 dar 100 kop grošů na berni kláštera Nepomuckého obdržel. V l. 1407—1410 měl dům v Praze v široké ulici židovské, současně se také vyskytuje jako patron kostelův a oltáře ve Vřeskovicích a Nezdicích.[8]) Roku 1407 prodal úrok v Dehtíně ke klášteru kazatelskému v Klatovech.[9]) Zemřel před r. 1412, zůstaviv sirotky nezletilé, jichž poručníkem byl Zachař z Nezdic. Když tedy r. 1412 dědictví v Nezdicích po Purkartovi jako odúmrť prcvoláno bylo, Zachař tomu jménem *Jana* syna Purkartova a jiných sirotkův odpíral.[10]) Teprve asi r. 1419 dosáhl Jan let svých a podával kněze ke kostelu Vřeskovskému téhož roku i r. 1422. Jsa po předcích svých smýšlení přísně katolického také o to dbal, aby řády katolické na panství zachovávány byly. Takového smýšlení byl i bratr jeho *Purkart*, jenž s ním r. 1426 kněze ke kostelu Vřeskovskému podával. Třetí bratr byl *Hynek*, jehož má také Paprocký ve svém vývodu, nazývaje jej Jindřichem a dávaje mu manželku Barboru z Michalovic.[11])

Hněv strany pod obojí sesypal se na Roupovské dosti pozdě. Když Táboři byli r. 1427 dobyli skvělého vítězství u Tachova, obrátili se k hradu Roupovu, hrozíce mu děsným obléháním. Tu držitel hradu (Jan?) sešed s hradu poddal se jim a spolek s nimi učiniv na zisk i na ztrátu, hrad a dědictví sobě zachoval. Ihned vytrhl s nimi Jan před Plzeň, kdežto lehlo veškeré vojsko husitské, města dobývajíc.[12]) Jan byl r. 1440 na sněmu obecném v Praze a žil ještě r. 1443, ale r. 1448 byl již mrtev.[13]) Paprocký dává mu manželku Lidmilu z Kravař, s níž zůstavil syna *Jana* (II.).

Za válek husitských potáhli Roupovští na sebe zápisy královskými některé statky duchovní v okolí, čímž nemálo zbohatli. Z bratří svrchupsaných žili ještě roku 1448 jen Purkart a Hynek; tento, tuším, přeživ bratra svého získal si milosť u krále Ladislava, že mu totiž roku 1454, 4. července všechno právo své odúmrtní, kterak by kolivěk mohlo vyhledáno býti, na Roupově daroval.[14]) Věc tato měla jemu jakož i bratrovci jeho Janovi zameziti všecka zaplétání a nemilá obmeškávání u soudu dvorského. Hynek žil ještě r. 1460.[15])

Jan (II.), podlé starého vývodu syn Janův, věhlasem svým všechny předky své převýšil. Přidržuje se krále Jiřího věrnosť svou při kolika příležitostech skvěle prokazoval, zůstávaje věrným přívržencem

[1]) Lib. conf. et erect. XII. 43. DD. 13. f. 109. [2]) Rel. tab. I. 498, 500, lib. conf. [3]) Acta jud. lib. conf. rel. tab. I. 498, berně. [4]) Tomek, děje Prahy III. 48, 371. [5]) Borový, lib. erect. IV. 369. [6]) Lib. erect. V. 1, 28, XII. 21. [7]) Archiv c. k. dvorský. [8]) Kopiář Přemyšlovský f. 26, DD. 18. f. 115, acta jud. lib. conf. Tomek, Základy I. 218. [9]) Archiv Plzenský. [10]) DD. 15. f. 181. [11]) Paprocký o st. pan. 338, lib. conf. [12]) Bartošek z Drahenic, Palacký III. b. 291. [13]) Archiv č. I. 245, III. 527, IV. 42. [14]) DD. 25. f. 236, archiv český III. 557. [15]) Staré knihy Plzenské.

i nástupci Jiříkovu králi Vladislavovi, začež obdržel nejen úřad hofmistra dvoru královského, nýbrž i výnosný úřad nejvyššího písařství, kteréž měl v l 1488—1493. K panství svému dosáhl r. 1468 od krále Jiří rybníka Janova, ale jen do své živnosti, k čemuž mu přidal král Vladislav r. 1472 ves Borek. Týž král dovolil mu vyplatiti Hrádek Poděhusy a vsi Lesinu a Jicharce (r. 1473). Konečně dostal od téhož krále r. 1486 zápis na clo ve Stříbře. Zdá se, že on vymohl rodu svému povýšení do stavu panského a polepšení erbu. Od Školastiky z Otova dosáhl r. 1487 vsí zápisných Chotěšovských: Mlýnce, Kramolína, Vlkanova, Lesiny, Jichařec a Zámělic. Král Vladislav zapsal jemu a synům jeho *Vácslavovi*, *Purkartovi*, *Hynkovi* a *Jiříkovi* řečenému *Jan* r. 1491, 29. dubna v 700 kopách plat královský v Dobřanech kláštera Chotěšovského a téhož roku 30. dubna potvrdil jim zboží zápisná Koloveč, Žitenice, v Libakovicích c. t. m., ves Lesinu s pustou vsí Jicharce a dvůr pustý Maškrov. [1]) Jan připomíná se naposled roku 1493, kdež obdržel od Ladislava z Rabšteina panství Prachatické. Podlé pamětí rodinných u Paprockého zachovaných měl manželku Lidmilu z Rabšteina, s níž měl dotčené již syny *Vácslava*, *Purkarta*, *Hynka* a *Jana*. Z těch ujal napřed Vácslav řízení statkův otcovských, dosáhl od krále Vladislava obnovení zápisů na Prachatice r. 1501, ale ještě téhož roku panství to prodal, pustiv před tím i statek Bynický. [2]) Asi nějaký rok po tom oddělil se od bratří a oženiv se s Annou z Gutšteina koupil si Bělou hrad s rozsáhlým panstvím. [3]) Založil Žitenickou čili nejstarší pošlost rodu svého, která se dlouho do 17. století udržela. Purkart, bratr jeho, jak se zdá, brzo po otci zemřel. Třetí bratr Hynek nazývá se r. 1505 seděním na Roupově, kdež měl svůj díl, bezpochyby polovici hradu [4]) Pustiv ji bratrovi vstoupil do řádu Kartouzského pode jménem Bruno. V klášteře Gaminku v Rakousích sepsal život sv. Reginy. Léta 1527 zvolen za převora v Kartouzích u Brna, kdež zemřel r. 1528. [5]) Nejmladší bratr Jan, kterýž potom celý hrad Roupov držel, sloužíval za mládí svého při dvoře papežském, kdež se mu dostalo druhé jméno při konfirmací křtu, totiž Jiří, a potomně byl radou krále Ferdinanda. Buď on anebo bratr jeho Hynek způsobili, že ves jejich Roupov byla roku 1514 povýšena na městečko. [6]) Jan přikoupil ke statkům svým zboží Poříčí Spálené a ač byl dobrý hospodář, přece někdy býval v závadách. Tak na př. vypůjčiv si v drahé léto r. 1531 šedesáte strychů žita míry Poděbradské od Albrechta z Gutšteina na Ronšperce, dlouho jich nevracel. [7]) Kšaftem svým daným r. 1532 v pátek před hodem narození Panny Marie učinil poručníky statku svého manželku svou Markétu z Klinšteina (ale jen do stavu změnění), Adama ze Šternberka na Zelené hoře a Viléma z Klenového a na Žinkovech. Po smrti jeho měla manželka jeho s dětmi na Roupově žíti, kdyby pak synové její s ní se srovnati nechtěli a ona s nimi zbýti nemohla, aby obdržela Poříčí se Žakavou. [8]) Zemřel roku 1540 a dědictví jeho ujali synové již zletilí *Volf*, *Adam* a *Kryštof*, z nichžto Kryštof († r. 1590) dostav Poříčí za díl založil novou linii, která vládla na Libochovanech a Plané.

Dotčení tři bratří prodali roku 1543 zboží Hlohovské a pustili téhož roku mateři své statek Nezvěstický. Nejstarší z nich, Volf, spravoval panství Roupovské a zle dováděl na silnicích královských. Roku 1544 někde na silnici dva zemany zbil a zranil. [9]) Z pozdějších let o něm nic nevíme. Adam, kterýž držel panství Roupovské, stal se r. 1556 radou krále Ferdinanda, kteroužto hodnosť měl i za nástupce jeho, krále Maximiliana. Manželku měl Lidmilu z Vartenberka, a ta mu darovala šest dětí (čtyři syny a dvě dcery), kteréž ho všechny přečkaly. [10]) Měl-li vážnosť u mnohých, u Vácslava Točníka z Křimic jí neměl, neboť ten o něm napsal, „že jest u něho o smlouvu snadno, ale o zdržení daleko.“ Když pak Adam o to u komorního soudu žaloval, bránil se Vácslav, „že z toho půhonu není ještě srozuměno, aby tu jaké hanění nebo nářek býti mělo, neb to každý může říci, když kdo komu něco přidí a tomu dosti neučiní“, a soud se k tomu také přidal. Posledním pořízením daným 9. března r. 1570 učinil nejstarší své syny *Jana* a *Hynka* poručníky nad dětmi let nemajícími *Vilémem*, *Kryštofem Karlem*, Annou a Majdalenou, a manželce své Lidmile odkázal byt a výměnek na hradě Roupově jakož i ves Oploty, jíž měla až do smrti své užívati. Ale Lidmila brzo po smrti manžela svého (r. 1573) v druhém loži se vdala za nějakého vladyku z Dolan.

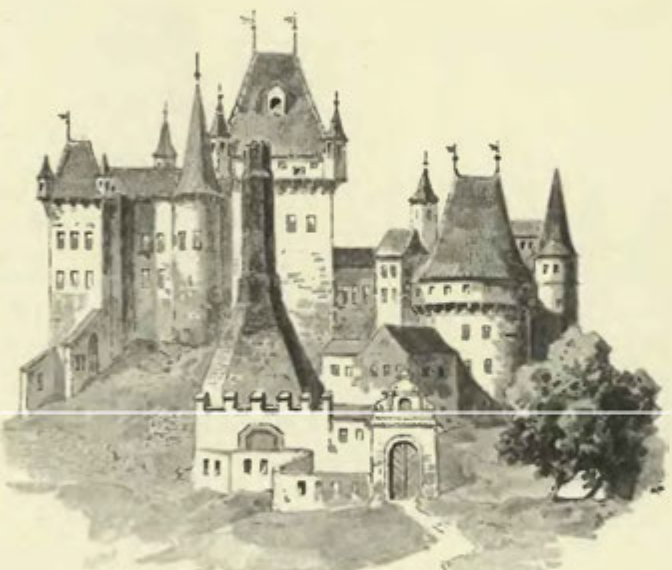
O synu Hynkovi zachoval nám Paprocký ve své posloupnosti rodu Roupovského následující podání: „O tom panu Hynkovi tak mluví, že se narodil s dlouhou kšticí vlasův a několik neděl před narozením svým, při čemž sedělo několik osob vzácných a víry hodných, že jest třikráte vzkřikl v životě matky své; když se narodil a pokřtěn byl, v tom chůva od něho odešla a převrátila se s ním kolíbka. Paní máti ležíc na loži, když procítila a spatřila kolíbku býti převrácenou a okolo ní krve velmi mnoho, s leknutím a ze strachu vykřikla a sama sejdouc s lože zdvihla dítě, a ono se smálo, laskavě na ni vzhlédajíc, z čehož ona Pánu Bohu poděkovala. A syn onen velmi dobře se vychoval a byl pán úrody velké.“

[1]) Archiv c. k. dvorský, kapitulní a bibl. Pražské. [2]) Archiv č. VI. 588, Břežan, rel. tab. II. 504. [3]) Kopiáře v archivu gub. [4]) Archiv Plzenský. [5]) Jirečkova Rukověť II. 163. [6]) Rkps. knihovny Pražské. [7]) Reg. kom. soudu. [8]) DZ. 3. E 23—27. [9]) Reg. kom. soudu. [10]) Úředníkem jeho r. 1561 byl Kryštof z Melhauzu.

Když byl Hynek skrze strýce svého Kryštofa ústní promluvení od Jana mladšího, jako bratra nejstaršího, dílu požádal, přišlo roku 1574 o zeleném čtvrtku k rozdělení. Na první díl, Vilémův, položena polovice zámku Roupova s jistými vesnicemi. Díl druhý, totiž druhá polovice zámku Roupova s příslušenstvím, tvrz pustá a dvůr ve Vřeskovicích, dostal se Kryštofovi Karlovi. Zámek a díly obojí strany byly v dobrém stavu a k obraně jeho bylo tu 5 kusů střelby. Díl třetí, totiž ves Nezdice, polovice Kolovče, Žvichov, Lesina, Jinín, Kaliště, Kbel, Zelený a Bířkov, dostal se Janovi. Hynek konečně obdržel v Srbicích dvůr panský s ovčínem, polovici městečka Kolovče s domem panským a kostelem a části vsí Chocomyšle, Kaniček, Srbic a Těšovic jako čtvrtý díl. A poněvadž k třetímu a čtvrtému dílu bytu staveného ještě nebylo, vymínilo se držitelům jich, že budou míti byt v pokojích, které ke druhému dílu připojeny byly, až do sv. Martina.[1]) Společně všichni bratří dokoupili r. 1577 od císaře Rudolfa Koloveč a vesnice příslušné, jež byly posud zbožím duchovním zápisným. A poněvadž se ty dědiny byly Janovi a Hynkovi na díl dostaly a ti tedy z toho dokoupení jediné získali, stala se r. 1578 smlouva v ten rozum, aby tu sumu všichni ze svých dílů platili, poněvadž obmýšleli i duchovenství k prvním dvěma dílům patřící dokoupiti.[2]) Hynek prodal díl svůj Srbický r. 1580 a vešel s manželkou svou Eliškou z Říčan v držení Vrchotových Janovic. Zemřel r. 1603, nezanechav dědiců po meči. Také mladším jeho bratřím odnechtělo se v krajině zdejší zůstati a prodali oba díly své bratru Janovi. Vilém prodal mu díl svůj roku 1581 a odstěhoval se na Moravu. Kryštof Karel prodal svou polovici r. 1584, koupil pak Maršovice a později držel Humpolec s Heralcem.[3]) Oba si při prodeji ves Čelakov, dvůr Maškrov a vína, která vycházeti měla ze statku Žitenického, vymínili. Na zaplacení těchto výloh prodal (r. 1589) Jan díl statku svého v Kolovči a Žvichově.[4])

Jan Nezdický byl poslední z toho rodu, jenž Roupov držel.[5]) Dal v letech 1595—1598 hrad Roupovský tak nádherně obnoviti, že se podobal obydlí knížecímu, vystavěl též na hradě obrovskou kuchyni (posud zachovanou) a kamna, kteráž dle Balbína samotná 1000 tolarů stála. Takové výlohy spotřebovaly však mnoho peněz a Jan pořáde půjčoval; konečně zděláno tolik dluhů, že na velké naléhání věřitelů r. 1607, 23. srpna panství Roupovské *Janovi* z *Klenového* a z *Janovic* na *Žinkovech*, JMC. radě a nejvyššímu písaři království Českého, místokomorníkem Jaroslavem ze Vchynic odhádáno bylo. Obsahovalo tehda: zámek Roupov s městečkem, dvůr poplužný, ovčíny, pivovár, vsi Vřeskovice, Mstice, Bířkov, Kbel, dvory ve Vřeskovicích a Msticích a pustou tvrz v Bířkově. Jan držel později Manetín.

Jan z Klenového byl času toho pán znamenitý. Byl od roku 1597—1618 a po přešlé vzpouře (v níž věrnost zachoval Ferdinandovi II.) až do smrti své (r. 1624) nejvyšším písařem. Byl pán bohatý, neboť mimo Žinkov, Roupov a Žitín držel též Březinu a Nový hrad Měčínský. Roku 1614 ujal se poddaného svého Roupovského pro tuto příčinu: Na den svatého Šimona a Judy téhož roku bylo veselí svatební Jana Molana do domu Jakuba Netrvala, mlynáře. A když tam byli ve mlýně, někdo pověděl Janovi Adamovi Janovskému z Janovic, že by jeden sedlák přítomen byl, který by dceru téhož Netrvala chtěl, kterouž Jan Adam miloval. Tu přišel Janovský z Nedanic do mlýna jako ztřeštěný a nejprve se s formany pral a hned kordu na Jana Vlka, rychtáře Roupovského, dobýval. A když upamatován byl, že jest Vlk poddaný pana nejvyššího písaře, zase kord svůj schoval a Vlka rychtáři Nedanskému do vězení vzíti poručil. Byl tu pak Matěj Piskáček ze vsi Žitína, jenž při témž veselí na dudy pískal, též poddaný pána Klenovského, i promluvil k Vlkovi: „Jděte

Roupov podlé starého vyobrazení.

[1]) DZ. 65. D 13. [2]) DZ. 65. D 13. [3]) DZ. 68. A 12, 14. [4]) DZ. 24. N 17. [5]) Že měl manželku Lidmilu z Vrtby, odnikud není doloženo a snad se tu mate ona s Lidmilou z Vartenberka, mateří jeho. Roku 1591 byla manželkou jeho Benigna ze Švamberka. (DZ. 168. E 16.)

Červené Poříčí.

vy, pane rychtáři Roupovský, do vězení, když vás poroučí bráti, však pán náš, nejvyšší písař království Českého o tom dobře zví." I optal se ho Janovský: „Čí jsi ty a odkud jsi?" Odpověděl, že jest pana písaře nejvyššího poddaný. Tu mu lál Janovský, že jest sakr. šelma a přistoupiv k němu dal mu dva „flinky", až ho krev polila; potom dobyv kordu sháněl se za jinými okolo mlýna a stodol, až se dostal do světnice. Tu se sedláci do něho dali a přes stůl táhli, jedni sem a druzí tam, že mohli ho přetrhnouti. Na štěstí ještě to rozvedeno, že Janovskému škody neudělali.[1]) Jan se potom poddaných svých ujal a Janovského pohnal, aby byl pokutován. Ještě za živobytí svého postoupil Jan Roupova synu svému *Vilémovi* (staršímu), jenž roku 1616 manželce své Kateřině ze Šternberka na zámku, dvoru a městečku Roupově věnoval.[2]) Na Roupově měl při sobě r. 1616 a v letech následujících Adama Vyntíře z Vlčkovic, který ten čas pro potřebu svou peněz, koní a některých jiných věcí za 400 kop míšenských vybral. Když Vilém r. 1618 věrnost zachovávaje císaři odjel, týž Adam na Roupově koně plesnivého z marštale vzal a prodal, pak na zámku šatů chodécích, zbraní pobočních a ručnic se ujal a je kam se mu líbilo obrátil. Vilém mu věřil, neboť ještě v l. 1625 a 1626 dal mu dva koně, začež Adam dvě klisny dáti se zamluvil. Kromě toho vypůjčil si Adam od něho rapír s kříži postříbřenými, pěknou a dobrou španělskou hlavni a 14 strychův ovsa, z čehož nic nevrátil. Roku 1619 vrátil se Vilém do země, ale vzat jest od stavů do

[1]) Reg. svěd. komorního soudu. [2]) DZ. 133. L 13.

zajetí a dán do arrestu v domě Viléma z Lobkovic na Hradčanech. Bylo mu tehda tak zle, že si od Jana Habarta z Vřesovic 50 dukátů vypůjčil. Když pak císařské vojsko do Plzenska vtrhlo, osadil don Martin de Huerta hrad Roupov, aby odtud lid Mansfeldský potíral. [1]) Byv Vilém již r. 1615 do stavu panského přijat, potom r. 1623 k starožitným rodům panským připočten jest a konečně r. 1630 do stavu hrabat říšských povýšen. Držel též polovici Klenového a Zvíkovec, tento však pustil r. 1633 dceři své Evě Eufrozině provdané Týřovské z Enzidle. Poddané své po r. 1627 násilně na katolictví obracoval, káže je kyji bíti. Zemřel r. 1642 jako JMC. rada a komorník.

Po smrti jeho vládla Roupovem až do r. 1653 máti jeho (tuším nevlastní a druhá choť Vilémova) *Alžběta Benigna* rozená z Klenového [2]) (později hrabinka z Rozdražova). Když byl pak *Jan Řehoř*, nejstarší syn, let svých dosáhl, rozdělil se s bratry svými mladšími *Vilémem*, *Hartmanem* a *Petrem Ignácem* r. 1653, 8. května. Učiněny čtyři díly, jeden Roupovský, druhý Přestavlcký, třetí Žinkovský a čtvrtý Měčínský. Hartman volil sobě Roupov, Jan Řehoř dostal Žinkovy, o ostatní se oba bratří podělili. K Roupovsku patřily tehda: zámek Roupov celý, jakž týž v své ohradě pozůstává, dvůr, městečko, dvůr a ves Břeskovice, tvrz a dvůr v Nezdicích, vsi Jíno, Kaliště, Mstice a Bířkov. [3])

Hartman, jinak Maximilian řečený pojal k manželství Kryzeldu Nebílovskou z Drahobuze a dostal s ní Pušperk. Zemřel roku 1675, zůstaviv syna nezletilého *Františka Hartmana*. Ten byl z počátku pod poručenstvím mateře své, od r. 1678 sestry své Alžběty Františky a když tato poručenství r. 1680 složila, konečně pod poručenstvím Hynka Týřovského z Enzidle. [4]) František Hartman postavil r. 1696 na místě staré kaple hradské již pusté veřejný kostelíček sv. Anny, posud stojící. Byv od r. 1704 pánem na Ulicích a Rakolusích, o Roupov hrubě nedbal, než prodal jej s celým panstvím polnímu FM. lejtenantovi *Janovi Jiřímu* říšskému hraběti *von der Hauben*, kterýžto panství to se statkem svým Červeného Poříčí spojil a s manželkou svou jakousi hrabinkou von Stäel-Halstein 10 let pokojně držel. Bojoval r. 1716, 5. srpna ve velké bitvě Petrovaradinské, kdež jej Turci zajali a na kusy rozsekali. Od těch dob patří Roupov k panství Poříčskému.

Co se hradu samotného dotýče, nacházejí se ve starých pamětech jen tyto zprávy: Po bitvě Bělohorské, když stavovský vůdce Arnošt z Mansfelda mnoho měst v Plzensku obsadil a odtud celé okolí projížděl, rytmistr Lindstav na jaře r. 1621 z Tachova do Plzně táhna s jezdci svými přepadl císařské kozáky okolo Roupova ležící, některé z nich zbil v Merklíně a zde kolik domů vypálil. Odtud táhl k Roupovu, chtěje se mstíti na Vilémovi Klenovském, císaři příchylném; poněvadž však viděl, že tvrdý hrad opanovati nemůže, kázal městečko na čtyřech úhlech zapáliti a zničiv je takto, teprve k Plzni odtáhl. Za třicetileté války, zvláště v letech 1641, 1645, 1648, když Švédové řádili v Čechách, zajisté Roupov s okolím všeliká příkoří snášel, není nám však o tom nic podrobného známo. Přes to se hrad až do 18. století tak tak zachoval a značné škody neutrpěl. Když však statek Roupovský r. 1707 k panství Poříčskému připojen jest a hrabě von der Hauben k svému pohodlí tvrz Poříčskou v krásný nádherný zámek přestavěl, zanedbáván byl starý hrad, posléze i některé části jeho strhli a z kamení vystavěli novou velikou sýpku u hradu se nacházející. Roku 1817 veliká část zdí se sesula a poněvadž téhož roku 18. února městečko Merklín vyhořelo, obyvatelé k stavění kamení potřebujíce, dostali dovolení kámen zřícený odvézti; při tom arci mnohá tvrdá zeď sbořena jest a kámen odvezen.

---

[1]) Reg. komorního soudu, Bílek, děje konf. 484. [2]) Viz Dvorského Paměti žen 312. [3]) DZ. 73. K 19—L 13. [4]) DZ. 115. F 11, 116. C 14, D 9.

VŘESKOVICE TVRZ.

Pečeť Rackova z Vřeskovic.

Jihovýchodně od Roupova prostírá se úhledná ves Vřeskovice. Podlé ní táhne se směrem k severovýchodu ostroh ne sice strmě, ale dosti příkře na obě strany se skláněje, na jehož konci stojí starodávný kostel Vřeskovský, v první polovici našeho století obnovený. Před kostelem stojí škola a hned za ní jest místo, kde stávala tvrz Vřeskovská, z níž zbyla jediné zeď asi 7 m. vysoká, o kterouž se opírá chalupa. Neboť tvrziště zastaveno jest asi šesti chalupami, a to tak, že znáti jen slabě zbytky bývalých příkopův a náspů, které prý ji ve čtyřhranu zavíraly. Na ostatní planině, kteráž nyní také zastavena jest, bývalo některejší panské hospodářství a místo prázdné, kterému se říkalo Úpor (t. j. trávník). Podlé toho také, tuším, tvrzi naší říkávali po německu *Schonanger*, t. j. krásný úpor.

Vřeskovice patřívaly ode dávna ke zboží Drslavcův. Usadila se tu jedna větev a tvrz si postavila, rozeznávajíc se od ostatních větví tím, že mívala za klénot rybu nějakou. K předkům jich náleží *Ota z Vřeskovic*, odjinud z *Bířkova*, kterýž prodal r. 1339 mlýn svůj hořejší ve vsi Kšenicích klášteru Chotěšovskému.[1]) Někteří z následujících jsou jeho synové. Jako patronové oltáře sv. Jakuba ve Vřeskovicích vyskytují se r. 1358 *Sezema z Borov* a bratří jeho. Jest to týž Sezema, který slove r. 1391 z Heršteina. Bratr jeho *Bohuslav Hrubec ze Schonangru* vyskytuje se od roku 1362 několikráte v pamětech souvěkých; měl také statky v okolí Ronšperském a svůj podíl na Vřeskovicích. Když tento prodal pánům Roupovským r. 1375, odevzdal jim také svůj hlas podací kostelního a oltáře sv. Jakuba.[2]) Roku 1386 prokázal králi veliké služby, provázeje jej na výpravě do Uher, začež mu dovoleno postaviti dva masné krámy v Praze a psal se r. 1391 z Heršteina. Současně vyskytuje se *Zdebor Bílý z Vřeskovic* v l. 1367—1384, jsa také jedním z patronův oltáře sv. Jakuba.[3]) *Bušek* téhož rodu byl r. 1367 a potom farářem ve Vřeskovicích a zemřel asi roku 1380. Konečně se vyskytuje *Přibík z Vřeskovic* roku 1362 jako poručník mladých pánů Brodských a ženat byl s Kunkou, jíž věnoval na dvoře Msticích, dvoře Vřeskovském a úroku tudíž a krčmách a dvorech kmecích na Úpoře. S ní měl dceru Přibu, vdanou za Hanuše z Vildenfelsu, a dva syny. Starší *Racek*, řečený napřed *ze Schonangru* a později *Seďák z Vřeskovic*, držel tvrz a k ní něco polí a v mladších letech vykonal několik dobrodružství. O jednom z nich je psáno krátce. Roku 1385 byl v Prusích na křížové výpravě proti pohanským Litvanům[4]) a osmý v řadě seděl za stolem, když společnost tato (tuším v Marienburku) uctěna. Roku 1388 učinil smlouvu s Něprem z Roupova o podací kostelní ve Vřeskovicích tak, aby každý měl jeden hlas a Racek mohl po smrti Drslava, tehdejšího faráře, podávati bratra svého Buška.[5]) Roku 1392 nacházíme jej zase na vojenské výpravě, na které dne 24. června došli až na hranice Chorvatska u řeky Dunaje.[6]) Když se navrátil, dělal mu protimyslnosti bratr jeho farář, chtě na něm míti podíl otcovský; teprve po nějakém protahování slíbil mu r. 1394 vydati ze statku svého Vřeskovského a Mstického 42 kop. Až do r. 1397 se připomíná jako patron kostela zdejšího. Poněvadž byl často v cizině, měl na tvrzi zdejší purkrabě; jeden, jistý Všerubec, připomíná se r. 1399.[7]) Bratr jeho Bušek, jenž se od r. 1380 připomíná, stal se r. 1390 farářem Vřeskovským, odtud se dostal r. 1397 na Sekyřany a tu asi r. 1409 zemřel.[8]) Rackův syn *Jan z Vřeskovic* vyskytuje se v l. 1407—1419 jako patron kostela zdejšího a věnoval r. 1409 Dorotě manželce své na tvrzi Vřeskovicích, dvoru poplužném s dvojím poplužím, na třech kopách platu ve vsi, dvoru ve Msticích a 10 kopách platu na Úpoře.[9]) Roku 1416 zemřela Kunka, bába jeho, zapsavši všechno věno své dceři Přibě a dětem jejím z Vildenfelsu. Jan sice odpíral tomu, ale nemohl tím měniti.[10]) Ve válkách husitských stal se známým *Otík z Vřeskovic*, snad bratr Janův. Roku 1429 byl sám kolikátý rozsudím ve přech Starého a Nového města Pražského a držel v l. 1431—1433 dům v Kozí ulici v Praze. S první manželkou svou Anéžkou z Janovic dostal zboží věnné 500 kop v Janovicích Uhlířských, kteréž později zapsal druhé manželce své Anně z Úlibic; r. 1431 odkázal jí všechno zboží své movité i nemovité.[11]) Jediná jeho dcera Veronika vdána byla za Ctibora

---

[1]) Reg. IV. 290. [2]) Lib. conf. arch. bibl. Pražské a Třeboň Přece se také r. 1380 mezi patrony připomíná. [3]) Arch. Plzen. lib. conf. rel. tab. I. 495, arch. musejní. [4]) Voigt, cod. dipl. pruss. IV. 36—38. [5]) Lib. erect. XIII. a. 21. [6]) Arch. Třeboň. [7]) Manuale v archivu kapitulním, lib. conf. [8]) Lib. conf. [9]) Rel. tab. II. 63, archiv č. III. 479. [10]) DD. 21. str. 30. [11]) Staré knihy Pražské, Tomek, Základy I. 184.

Bývalý farní kostel ve Vřeskovicích.

Kačici ze Svojkova. Roku 1456 provolána po něm odúmrť, totiž 600 kop grošů na Vřeskovicích zapsaných, jež si vyprosil Ctibor. Tehda tomu odpor činila Anna z Vřeskovic, manželka Domaslava Mládence z Miličína, jež byla na sebe převedla právo věnné vladykám z Vildenfelsu patřící, ale spor byl jen o tvrz samotnou, Úpor u ní a dvůr ve Msticích, tedy bez kostela a vesnice. Veronika ovdověvši asi r. 1462 vdala se po druhé za Alexandra Kapouna [1]) a nedlouho potom právo své prodala.

Asi tehda dostaly se Vřeskovice docela pánům z Roupova. Již r. 1423 a 1426 Jan a Purkart bratří z Roupova sami tu právo podací provozovali, což se dá i tak vyložiti, že vlastní držitelé Vřeskovic přidržujíce se vyznání pod oboji k dosazení katolického kněze svoliti nechtěli. Roku 1467 strana katolická po prohlášení odsudku na krále Jiřího naléhala na to, aby se odstoupilo od králova poslušenství, a hrozila zastavením všech služebností duchovních těm, kdo by toho neučinili. Ale mnozí kněží vůle patronů svých neuposlechli, interdiktu nešetříce, jakož se dálo na mnohých hradech a tvrzích v Plzensku, zejména i na Roupově a Vřeskovicích. [2]) Páni z Roupova však ještě celou ves nedrželi; jeden dvůr kmecí držel v 16. století Jan, jinak Půta z Ryžemberka (snad po předcích svých) a prodal jej před shořením desk (okolo r. 1545) Janovi z Roupova. [3]) Tak tedy celé bývalé zboží Vřeskovské připojeno jest k panství Roupovskému, ale tvrz již byla pusta; osudy další hledej v dějinách Roupova. Jen to ještě připomeneme, že se r. 1573 Kryštofovi Karlovi z Roupova zboží Vřeskovské s polovicí zámku Roupova na díl dostalo, a že on zboží to, totiž díl Roupova, tvrz pustou Vřeskovice s dvorem poplužným, podacím, krčmami, ovčínem atd. *Janovi* mladšímu z *Roupova* prodal. [4]) To jest i poslední zmínka o tvrzi zdejší.

SKOČCE TVRZ.

Jihozápadně od Přeštic leží ves Skočce, nyní obyčejně Skočice řečená, nad níž spatřuje se zajímavé tvrziště. Jest to návrší někde volněji, jinde příkřeji se zdvihající, nevysoké sice, ale přece vesnici panující, jež jest uměle srovnáno. Od vesnice či vlastně od silnice jde se k němu starou cestou a vstupuje se na prostranné pastviště, na němž bývalo někdy předhradí s hospodářstvím a nyní stojí pohodnice. Za tím na druhém konci pahrbku jest tvrziště objaté někdy širokým a hlubokým příkopem, nyní zaneseným, a mohutným náspem na mnoze již rozkopaným. Na jižní a severní straně kromě toho byly ještě násep a příkop, oboje užší a slabší než předešlé. Na tvrzišti rozkopaném jest veliká prohlubeň od sklepů pocházející, ale žádných jiných zbytků, poněvadž staviva již dávno k vystavění sídel ve vsi užito. Návrší se říká teď „na vrchu“ a tvrzišti „v šanci“.

Staré paměti vysvětlují nám více, než dnes pouhým zrakem postihnouti lze. Místo, které dnes příkopy zavřené vidíme, bylo v 16. a 17. století věží, v níž nejspodněji, kde viděti nyní prohlubeň, byly dva sklepy, jeden nad druhým, v přízemí vězení a nad tím dvoje sýpky, jedna nad druhou. Patrně se byli držitelé navolili těsného a nepohodlného příbytku v této věži a přeloživše hospodářství, jež posud bylo v předhradí, do vsi, postavili si tu novou tvrz. Z této tvrze známe jednu stranu dopodrobna, totiž tu, když se do tvrze vcházelo, po levé straně. Tu se nacházely při

[1]) DD. 16. f. 222, 231. Roku 1443 připomíná se také Jan Kozlík z Břeskovic. (Archiv Třeboňský. Viz i archiv č. III. 556.) Roku 1454 jest zmínka o odúmrti po Kunce, vdově Zdeborově z Vřeskovic, jejíž věno Racek z Vřeskovic převedl; tuším, že se to vztahuje k osobám ve 14. století žijícím. (DD. 16. fol. 220.) [2]) Palackého dějiny IV. b. 395. [3]) DZ. 7. F 5. [4]) DZ. 68. A 14.

Nádvoří zámku v Červeném Poříčí.

zemi světnice s kanceláří, za ní komora a pod tím dvě komory. Když pak se šlo parkánem po pravé straně, byla tu asi 4 stupně zvýší kuchyně s domem, pavlačí, kamennou pecí a některými jinými příležitostmi. Vypravuje ctihodný Bohuslav Balbín, že páni Přichovští, bydlící na této tvrzi, z rozličných znamení poznávali, jestli některý z jich rodu má umříti. Neboť měl-li umříti takový, jehož radostí byla myslivosť, tuť prý trouby a rohy lesní zachrastěly a psi lovečtí vyli; měl-li umříti vojín, uslyšen byl ryk takový, jakoby se vojínové do bitvy hnali; byl-li konečně ten, který umříti měl, hudby nebo koní milovný, zazvučel zpěv anebo zaslechlo se neobvyklé nějaké řehtání koní.

Skočce připomínají se poprvé r. 1239 a tehda měl tu klášter Kladrubský popluží. Ostatek byl vladyčí statek, na němž seděl r. 1250 *Bořislav ze Skočec.* [1]) Za několik let potom nacházíme Skočce a jiné vesnice v okolí v držení tří bratří, o nichž se vypravuje v dějinách Roupova, a z nichž jeden, *Jaroslav,* v l. 1318—1352 na Skočcích seděl. Syn jeho *Racek* připomíná se s ním v l. 1335—1345 a držel ještě r. 1379 popluží v tak zvaných Menších Skočcích. Současně s ním připomíná se také *Otík ze Skočec,* jenž se v l. 1359—1379 připomíná a druhé zboží v Menších Skočcích držel. [2]) Konečně se připomíná také *Černín ze Skočec* r. 1375. [3]) Ti všichni náleželi k témuž rodu jako Černínové z Chuděnic. Současně žil také (r. 1368) *Markvart Koba ze Skočec,* ale nevíme, má-li se také k rodu tomuto počítati. [4])

Ke konci 14. století setkáváme se s vladykami ze Skočec, kteří byli stejného rodu a původu s pány Roupovskými z Roupova, ano tito psávali se druhdy také ze Skočec, jako na př. r. 1407 Purkart.

---

[1]) Reg. I. 453, 586. [2]) Lib. erect. I. 16, archiv bibl. Pražské, berna na str. 12. [3]) Archiv Plzenský. [4]) Archiv Třeboňský.

Z rodu toho stal se *Jan Mráz* biskupem napřed Lubuským a od r. 1397 Olomouckým a zemřel r. 1403. Bratra svého *Mikuláše Mráza* učinil purkrabí na Mirově a dal mu v léno fojtství Příborské; též opatřil podobnými statky příbuzného svého Jakše Klatovského, jenž byl purkrabí na Šaumburce.[1]) Ti před tím seděli na Skočcích Větších, jež koupil od nich *Bohuše* z *Otěšic*. Tento daroval roku 1409 plat na kmeti jednom v Skočcích klášteru dominikánskému v Plzni, aby měli polepšení. Roku 1420 přidal se ke straně katolické. Buď s ním anebo synem stejného jména setkáváme se jako s pánem Skočickým v rozličných pamětech až do r. 1448.[2]) Od r. 1475 vyskytuje se jako držitel Skočec *Vilém ze Chříňova*, jenž tu seděl ještě r. 1497.[3]) Ale nějaký rok po tom prodal tvrz a dvůr Skočce a ves Skočce velké i malé *Zdeborovi* z *Přichovic*. Tento byl již roku 1527 mrtev, zůstaviv kromě jiných synův i syna *Markvarta*, jenž potom Skočce držel.[4]) Po jeho smrti zůstali synové Petr, Zdebor, Lvík, Burjan, Jiřík Adam a Markvart.[5]) Ti se asi r. 1574 o statek otcovský dělili. Jednotlivých dílů neznáme, víme však, že Zdebor dostal za díl na tvrzi Skočcích věž, nynější tvrziště příkopem otočené, ve vsi dvůr s ovčínem a polovici popluží při tvrzi. Adam dostal tvrz, stavení na nynějším předhradí, dvůr ve vsi a druhou polovici popluží.[6]) Oba zemřeli záhy, zůstavivše sirotky nezletilé a nebylo možno statky pro ně udržeti. Prodány tedy (r. 1584 díl Zdeborův, r. 1589 Adamův) bratru jich *Petrovi* z *Přichovic* na Lužanech, kterýž byl dobrým hospodářem. Skočce drželi po něm syn nejstarší *Jan Markvart* a nejmladší *Jiřík*. Kryštof Harant z Polžic navrátiv se ze své veliké cesty r. 1599, navštívil napřed příbuzné své a potom se odebral se svým služebníkem vlaským na tvrz Skočce k Janovi Markvartovi, oblečen jsa ještě v roucho poutnické. Po nějaké chvíli přijel bratr jeho Adam Harant, jenž o něm ještě nevěděl. Domácí pán ho venku přivítal a po jeho bratru se vyptával, o němž arci Adam nic nevěděl. Přišed Adam do světnice udiveně pohlížel na cizího poutníka, až v něm svého bratra poznal.[7])

Po smrti Jana Markvarta uvázala se ve Skočce manželka jeho Aléna Přichovská ze Sobětic jako poručnice nezletilého syna svého *Petra Markvarta*. Mezi tím držel druhou polovici Skočec ještě dotčený Jiřík mladší, vladyka nevázaný. Neboť r. 1613 jsa v příbytku Alénině na Zdebora Přichovského tesáčku dobyl, roku 1614 faráře Loučimského v Dlažově pohlavkem udeřil a téhož roku v Plzni Jana z Klenového v ruku uťal a zranil.[8]) Také Aléna měla soudy. Když r. 1613 na Skočcích s Mikulášem Broumem v karty hrála a Zdebor Přichovský k ní přišed vedle ní se posadil, tu Petr Markvart přistoupiv ke stolu postavil se za Mikulášem. Tu Zdebor k Mikuláši promluvil: „V. M. pane ujče, tu ráčíte míti největšího nepřítele!“ Na tato zbytečná slova odpověděl Petr: „Zachovej pán Bůh! Paní mátě ráčí míti svou vůli při sobě.“ K tomu řekl Zdebor: „Jsi troup! Prosíš, klekáš, aby se paní mátě nevdávala!“ a vyrazil mu z rukou klobouk jeho. Když pak Petr odpověděl: „Nečiňte mi toho! Po roce, po dvou letech nedám sobě chleba vzíti; dá-li mi kdo jednu, dám mu zase dvě,“ řekl Zdebor k němu: „Špatný bys mi byl.“ Aléna nechtějíc dáti k něčemu dalšímu přijíti, ozvala se a pravila: „Kdoby to koliv pravil, že by pravdy nepravil a že jest syn můj každému poctivému v poctivosti roveň, byť i let neměl.“ Ale poněvadž Zdebor řekl na konec: „Já pravím, že není,“ pohnala jej z toho k soudu zemskému.[9]) Ze sňatku, jak se zdá, nic nebylo a Aléna prodavši tuto polovici Skočec vystěhovala se později do Hofu a tu r. 1640 dne 12. listopadu, majíc 72 léta věku svého, zemřela.[10])

Polovice Alénina dostala se snad pro dluhy v držení Petra mladšího z Říčan a jiných osob, kteréž prodaly dědictví to *Václavovi staršímu Přichovskému* z *Přichovic*. Tento odsouzen jest pro účastenství své ve vzpouře r. 1623 k manství a přijal r. 1626 léno na statek svůj Lužany, půl tvrze Skočic s dvorem poplužným při tvrzi, třetí díl vsi Skočic a díl vsi Zeliny. Ale Václav chtě pro náboženství Čechy opustiti a do Hofu se stěhovati († r. 1647 v stáří 73 let) prodal tento statek r. 1628 *Petrovi Jiřímu Přichovskému* z *Přichovic*, od něhož jej koupil téhož roku *Zdebor Přichovský*, o němž k r. 1614 řeč byla. Roku 1634 drželi tyto statky Markvart Adam, Václav Ferdinand a Jan Vilém, synové n. Zdeborovi.[11]) Ujal je později Jan Vilém sám, jemuž roku 1651 z manství propuštěny.[12]) Jan Vilém, JMC. a soudů dvorského a komorního rada, zemřel roku 1661 dne 12. měsíce září,[13]) zůstaviv syny nezletilé *Františka Karla* a *Jana Václava*. Z těch starší bratr, došed roku 1674 let svých, rozdělil statek otcovský,[14]) ale, jak se zdá, ujal později oba díly zase.

Jiří Přichovský, držitel druhého dílu, zemřel asi r. 1623, zůstaviv syny nezletilé *Viléma* a *Bořivoje Rohovce*, z nichž onen záhy zemřel a tento zděďiv díl jeho potom vše odkázal sestře své *Aléně Barboře Broumové* z *Přichovic*. Ale tato buď nedovedla nebo nemohla pro dluhy hospodařiti, tak že statek ten

[1]) Cod. dipl. Mor. XII. 371, 407, 408, 441, 473, archiv Třeboňský. [2]) Archiv Plzenský a bibl. Pražské, archiv č. IV. 43, 379. [3]) Archiv Plzenský a bibl. Pražské, Paprocký o st. pan. 338. [4]) DZ. 9. B 20, reg. kom. soudu. [5]) DZ. 61. N 17. [6]) DZ. 67. D 20, 166. M 1. [7]) Mittheilungen XII. 280. [8]) Reg. kom. soudu. [9]) DZm. 49. F 19. [10]) Dietsch, christliche Weihestätten in und bei der Stadt Hof. [11]) Bílek, děje konf. DD. 68. f. 26, 31, 50. [12]) DZ. 152. Q 12. [13]) Schaller, Pilsn. Kr. 86. [14]) DZ. 74. K 30—L 9.

r. 1654 k odhádání přišel.[1]) Dostala jej *Anna Vidršpergárova z Kadova* a prodala jej roku 1659 *Kateřině Saloméně Přichovské z Kokořova* (manželce dotčeného Jana Viléma). Tato držela díl ten až do roku 1685, kdež jej odevzdala synu svému Karlovi Františkovi.[2]) Tak došlo ke spojení obou dílů, které trvale spojeny byly se statkem Lužanským. Až do té doby stála tvrz Skočická, jak stará tak i nová, v neporušenosti, ale opuštěna jest ke konci téhož století tak, že se brzo rozpadla. Ještě na počátku našeho století byly tu dosti znamenité zříceniny, ale tehda potřebovali kamení a proto je bourali. Ve vsi postaveny z nich dvě chalupy, kromě toho stavěno z nich ve dvoře a něco i voženo do Lužan. Po tom boření ještě drobotina všechna pobrána a vožena na silnice. Tak se stalo, že dnešního dne místo tvrze, kromě starého věžiště, sotva poznati lze. Při kopání našli tu rozličné železné prsteny, zlatý prsten a zlatou jehlici, ale na tysudy vína, které jsou podlé pověsti pod zemí, přece nepřišli.

POŘÍČÍ ZÁMEK.

Půl hodiny severně od Švihova při řece Úhlavě vypíná se nad sídla vesnice Červeného Poříčí zámek Poříčský, přestavený z bývalé tvrze a hlavní sídlo panství Poříčského. Nynější zámek skládá se ze dvou dílů. V prvním dílu, dlouhém to stavení při silnici, nachází se brána postavená v copovém slohu, nad ní lev drže prázdný štít a Minerva se štítem Bavorsko-falckým. Vlastní zámek jest velké čtyřhranné stavení, v jehožto jihovýchodním rohu jest pětihranná věž se zdmi velice hrubými a ozdobnou báni, zbytek to původní tvrze. Podobná věž byla také v severovýchodním rohu, jak svědčí prvotní plány za Klimenta Františka knížete Bavorského zdělané a nyní v c. k. důchodenském úřadě chované. (Jeden takový plán dělal také Jan Pejrek, stavitel v Chuděnicích.) Ostatek jest čtyřhranné obdélné stavení s několika světnicemi a velikou síní, na jejímž stropě jsou malovány pěkné fresky a obrazy z mythologie řecké (na př. Olymp, Paris, Perseus a j. v.).

Poříčí neobjevuje se v pamětech dříve, než na počátku 14. století. O *Jaroslavovi z Poříčí* (r. 1318—1352), jenž se psal od r. 1321 ze Skočec, a bratru jeho *Drslavovi* (r. 1320—1339), jenž se psal také z Jinína, mluveno již v dějinách Roupova. Z pozdějších osudů Poříčí, které bezpochyby k nějakému většímu panství připojeno bývalo, jest málo známo. Roku 1411 seděl tu *Radislav z Kocova* a r. 1473 patřilo *Janovi z Ryžemberka* a z *Rábí*.[3]) Později drženo bylo ke Švihovu a teprve Jindřich z Ryžemberka prodal Poříčí dvůr poplužný a ves celou, v Polyni městečku domy, část Polenky a v Jiníně mlynáře *Jindřichovi Mladotovi z Jilmanic* (r. 1547). Týž buď postavil aneb obnovil tvrz zdejší a prodal roku 1569 tvrz, dvůr a ves Poříčí a mlýn v Jiníně *Mikuláší Šicovi z Drahenic*, jenž zemřel r. 1571 a pohřben jest v kostele Vřeskovském.[4]) Zůstala po něm vdova Kateřina z Jilmanic, jež měla nemalé nesnáze s Albrechtem a Adamem, bratřími zemřelého, o vychování sirotka dcerky své, na jejíž vychování oni uvázavše se v Poříčí nechtěli peněz vydávati. Když ta věc až k soudu zemskému došla, učiněna r. 1573 smlouva taková, aby dcerka zůstala při mateři až do vdaní nebo do smrti, do 5 let aby každého roku též bratří na její vychování vydávali po šesti kopách, později ročně po 15 kopách a kdyby ke vdaní přišla, aby zaplatili 500 kop, než výpravou a nákladem na svatební veselí že nebudou povinni, leč by něco ze své dobré a strýcovské vůle učinili.[5]) Poříčí ujal *Adam Šic*, jenž byl dobrý hospodář; r. 1591 obdržel zástavou vsi Třebejcinu obojí, Kokšín, Osí, Jinín a Kbel.[6]) Zemřel roku 1593 a pohřben v kostele Horažďovském, kdež mu krásný náhrobek postaven. *Albrecht Šic*, bratr a nástupce jeho, dokoupil některé vesnice zastavené a zemřel roku 1606, ztrativ smrtí před tím

[1]) DZ. 141. D 2. [2]) DZ. 315. C 13. 400. H 1. [3]) Lib. erect. XI. 171, kodex Strahovský. [4]) DZ. 8. H 16, 59. M 16, rkp. bibl. Pražské. [5]) DZ. 62. K 16. [6]) DZ. 168. H 28. 30.

Náhrobek Albrechta Sice z Drahenic v kostele Vřeskovském.

Náhrobek paní Alžběty Šicové z Drahenic v kostele Vřeskovském.

(r. 1601) manželku svou Alžbětu rozenou Netvorskou; oba odpočívají v kostele Vřeskovském. Dotčení tři bratří známi byli u lidu venkovského jako páni zámožní, pročež se říkávalo ve vsi Borově, kteráž patřívala Kocům:

Borovský Jemnost pán Koc má peněz moc,
Pořickey Jemnost pán Šic ten jich má ještě víc.

Poříčí ujal po Albrechtovi *Mikuláš*, jenž byl práč té doby známý. Roku 1598 byl s Hynkem Horšickým návštěvou na tvrzi Hradišti; tu Mikuláš vytrhl na Petra Dobše Karla ze Svárova tulich, jej bodl a na levé ruce rukáv probodl, potom Hynek přiskočiv k němu chytil ho pozadu za krk, jím hodil a na něho vsedl. Kromě toho čte se několikráte v rejstrech soudních pro výtržnost a pych na dědinách způsobené.[1]) Byl sice dobrý hospodář, přikoupil r. 1616 zboží Nedanické[2]) a tvrz Poříčí v nově postavil. Pro účastenství ve vzpouře odsouzen jest r. 1623 dvou třetin jmění svého, kteréž ihned zabráno. Obsahovalo kromě vesnic v Prachensku tvrz a ves Poříčí a vsi Kokšín, Borov, Vřeskovice, oboji Třebejcinu, Osí, Oplot, Nedanice, Nedaničky, Kbel, Jinín, Zelený a Kaliště, jež koupil roku 1623 cizozemec *Filip Adam* svobodný pán z *Kronberka*, cís. plukovník a komorník.[3]) Od rodiny této obdrželo Poříčí německé své pojmenování (Kron-Poritschen), kdežto Češi mu od vysoké červené střechy zámku Červené Poříčí říkali. V držení rodu tohoto zůstalo Poříčí až do smrti *Adolfa Oty* hraběte z *Kronberka* († r. 1692), po němž je dědily čtyři sestry jeho,[4]) ale měly po výpovědi soudu zemského postoupiti třetiny *Janovi Jiřímu*, *Janovi Lotharovi*, *Janovi Karlovi* a *Janovi Bedřichovi* bratřím *von der Hauben* (r. 1707); když pak tak neučinily, odhádána jim dotčená třetina na panství.[5]) Později ujal Poříčí Jan Jiří sám a přikoupil také právo dotčených čtyř sester jakož i panství Roupovské. Vyznamenav se v tehdejších válkách padl r. 1716, po čemž zdědila Poříčí dcera jeho Františka Augusta vdaná hrab. Törringova. Syn její Norbert hrabě Törring ujal je r. 1758, ale upadl do dluhů, tak že Poříčí ve veřejné dražbě prodáno. Koupil je Kliment František kníže Bavorský. Jak pak se Poříčí s ostatními statky v držení císařského rodu Lothrinského dostalo, vypravováno bude při dějinách Zákup. Nynějším držitelem Poříčí jest *J. V. císař* a *král František Josef.*

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 137. N 28. [3]) Bílek, děje konf. [4]) DZ. 117. G 18. [5]) DZ. 39. A 20.

Zámek v Červeném Poříčí.

Vnitřek „kuchyně“ v Roupově.

TVRZE V OKOLÍ ROUPOVA.

BOROVY.

Půl hodiny severně od Poříčí nad Úhlavou leží ves Borovy, v níž bývala tvrz, nyní na sýpku obrácená. Roku 1358 připomínají se *Sezema* a bratří jeho *z Borov* jako patronové oltáře sv. Jakuba ve Vřeskovicích. K r. 1379 nedovídáme se o Borovech nic více, než že ta ves mezi několik držitelů rozdělena byla.[1]) Roku 1426—1427 držel tvrz zdejší a část vsi *Vácslav z Drahobuze*[2]) a po něm následoval r. 1447 *Jan Muchek z Bukova*, jenž téhož roku ves Kotovice právem purkrechtním vysadil. Seděl tu ještě r. 1457.[3]) Synové jeho byli *Jan* a *Bohuslav*, z nichž onen se nazýval roku 1476 mladším[4]) a později také Osek držel. Ze synů jeho seděl na Borovech *Bohuslav* a nazývá se pánem tudíž ještě v titnláři r. 1534 vydaném, ač již Borov nedržel. Tehdejší držitel byl *Adam Pernšteindr z Pernšteina*. Když on zavražděn byl od Linharta Markvarta z Hrádku, dědil Borovy bratr jeho *Vácslav Pernšteindr* a smluvil se s Linhartem tak, že tento měl 400 kop dáti a Vácslav je na milosrdné skutky obrátiti. Roku 1544 vložil Vácslav tvrz, dvůr a ves Borovy a části vsi Kbela, Malinice a Vřeskovic v obnovené dsky zemské,[5]) věnovav na témž statku před tím (r. 1540) manželce své Dorotě z Žebnice, kteráž byla dědičkou statku Chotomíře.[1]) Po smrti Vácslavově dělily se o statek Borovský *Kateřina*, sestra jeho nedílná, a dcera jeho *Anna*. Tato dostala za díl svůj polovici tvrze Borov se světnicí táflovanou a malovanou se schodem a svobodným vcházením k té světnici, se síňkou před ní a kuchynkou, tu též i komůrku za touž světnicí nad mostem, druhou komoru za ní, v níž Bohosud Koc léhal, komoru nad maštalí, komoru v mostě, maštal přední, dvě pivnice, špižírnu, kout za dveřmi, které byly u věže za zadní maštalí, kde prve maštalka v tom rohu byla a tak to místo za věží i s tou obořenou zdí potud, jakž na zdi věže pod „krakštein“ druhý v té věži poznamenáno + bylo, komoru první hned nad pivnicí u věže, komůrky dvě na věži pod krovem (jednu, kde tenata byla, a druhou u zvonce). Kateřina obdržela druhou polovici tvrze Borov se světnicí velkou, ve které se obyčejně sedalo, s tou síní napřed a komorou nad tou světnicí pod krovem, jistbu za kuchyní, kuchyni i s pecí, ve které se chléb pekl i s tím přístřeším před tou kuchyní, komory a pivnice za jistbou a tak tu stranu i s tou pivničkou, kde se mléko chovalo, se studnicí v tom koutě zanečištěnou i s tím místem v té straně okolo věže a něco proti obořené zdi pod „krakštein“, kterýž blíž k té straně ve zdi věže jest, maštale z druhé strany věže zadní od dveří přední maštale až do těch dveří u věže, skrze které k obořené zdi vchod jest i s tou komorou nad tou maštalí, pivnici u věže, komoru prostřední v té věži a druhou komoru hned nad ní, ko-

[1]) Lib. conf. berně na str. 16. [2]) Arch. c. k. dvorský, bibl. Pražské. [3]) Archiv č. III. 565, IV. 41. [4]) Stará kniha Plzenská v mus. národ. Roku 1486 se nazývá Jan seděním na Borovech. (Paprocký o st. pan. 338.) [5]) DZ. 250. H 5. reg. kom soudu.

[1]) DZ. 8. K 29.

můrku nahoře pod krovem věže, která byla proti řece nad obořenou zdí.[1])

Takto Borovy rozděleny na dvě polovice. První, Anninu, držel s ní již dotčený *Bohosud Koc z Dobrše*, manžel její, a když r. 1570 zemřel,[2]) vdala se Anna po druhé za Brykci Fremuta a žila ještě r. 1586.[3]) Na druhém díle snad seděl onen *Mikuláš Fremut ze Stropčic* a na Borcvech, jenž roku 1572 v Klatovech v hospodě „na kovárně" Vladislava z Janovic zsekal a zranil. Po smrti Annině dostala se polovice její Borov dětem jejím *Václavovi mladšímu* a *Janovi mladšímu Kocům z Dobrše* a *Dorotě Fremutce ze Stropčic*, kteřiž učinili r. 1593 smlouvu mezi sebou, podlé níž Václav týž statek od spoludědiců koupil.[4]) Tento po tři léta živ byl po frantovsku a ještě roku 1596 psal se seděním na Borovech. Na druhé polovici Borov seděl zatím dotčený Mikuláš, po jehož smrti na vznesení synů jeho statek dotčený prodán jest *Sezimovi Fremutovi ze Stropčic*, synu nejstaršímu.[5]) Za nedlouho jsou připojeny Borovy ke zboží Pořičskému, aniž známo jest, jak se to stalo. Roku 1709 mluví se o dvoru Borovech, „kdež někdy tvrz bývala, ze kteréž nyní špejchary na dvoje sypání udělány a k nim ještě na dvoje sypání špejchar ode dřeva přistavěn jest; dolejší příležitosti v téže tvrzi se za marštale užívá."[6])

NEZDICE.

Severovýchodně od Pořičí jsou dvě vsi Hořejší a Dolejší Nezdice. V Dolejších stávala tvrz, jejíž místo zabírá nyní několik chalup, kdežto příkopy někdy vodou naplněné obráceny jsou na zahrádky.[7]) V l. 1243—1245 připomíná se *Ludvík z Nezdic*.[8]) V r. 1364 vyskytují se *Drslav ze Stropčic* a *Mařka*, vdova po *Zdeslavovi z Jinina*, jako patronové kostela Nezdického. Onen držel svou část ještě r. 1379, kromě toho seděli tu Racek a Vilém z Jinina a konečně měl tu díl dvoru s dvojím poplužím a 9 dvorů kmecích Mladota, farář v Nezvěsticích, kterýž to vše dědictví prodal r. 1384 *Něprovi* a *Arklebovi z Roupova*.[9]) K Roupovu patřila tato část jakož i jiné dědictví ještě na počátku 15. století, ale r. 1408 byl Purkart z Roupova skrze papežský soud k tomu donucen, aby dvůr v Nezdicích postoupil Janovi řečenému Sera, faráři Hlavenskému.[10]) Přes to zůstala část vsi pánům Roupovským, ale ostatní část s podacím kostelním držel *Zachař z Řeneč*, zejména v l. 1412—1417.[11]) Všechny tuto uvedené osobnosti byly ač různého příjmení, přece jen jednoho rodu a erbu. Až do 16. stol. skoupeny od Roupovských všechny vladyčí statky v Nezdicích a drženy ke hradu Roupovu. Tvrz zdejší stala se pak ještě jednou sídlem samostatného statku, když Jan Roupovský Nezdice na svůj díl obdržel, ale nedlouho potom spojeny zase s Roupovskem. Roku 1653 byl dvůr Nezdický pustý, ale při řece ještě díl nádvorního stavení zůstával.[12])

NEDANICE.

Jihovýchodně od Pořičí ve farnosti Měčínské jsou Nedanice a Nedaničky. V oněch bývala také tvrz, po níž není dnes památky. Nedanice patřívaly k starodávnému dědictví vladyk z Mečkova, kteří nosili na štítě svém dva meče křížem přeložené. *Jeník z Mečkova* měl s manželkou Domaslavou čtyři syny. Jeden, *Amcha z Nedanic*, seděl na Předslavi a zemřel před rokem 1370, zůstaviv sirotky nezletilé. Druhý, *Jeník z Mečkova*, stal se farářem r. 1358 v Chýších, r. 1361 v Měčíně a zemřel okolo r. 1372. Třetí, *Erich*, stal se mnichem v klášteře Kladrubském a poprosil na smrtelné posteli bratří své a mateř, aby dali kopu platu klášteru témuž, ale ačkoli plat ukázali v Mečkově, přece k jeho vydávání nechali se přinucovati soudem arcibiskupovým (r. 1368). Čtvrtý bratr, *Vilém z Předslavě*, zemřel také okolo r. 1372. Kunka, která r 1379 zboží Mečkovské spravovala, byla bezpochyby jeho vdovou.[1]) Z téhož rodu snad pocházel také Diviš, jenž se r. 1379 jako držitel Nedanic a Vlčic připomíná. Jest sice známo, že Vilém dvůr a ves Nedanice, dvůr a ves Mečkov, ves Lhotu a dvůr Činov dskami zapsal Jaroslavovi z Homberka, ale toliko k věrným rukám jako poručníku, což z toho následuje, že Jaroslav týž statek r. 1405 *Janovi z Předslavě* a *z Nedanic*, synu Vilémovu, odevzdal.[2]) Roku 1411 prodal Jenik všechna zboží dotčená *Benešovi* a *Lévovi* bratřím *z Kydlin*. Beneš věnoval na Nedanicích manželce své Adličce a postoupil pak (r. 1411) své polovice statku Nedanického bratru Lévovi, ale jak viděti z pozdějšího, také jen k věrným rukám, neboť Nedanice drželi potom Beneš a syn jeho *Mikuláš*, a když tento zemřel, udělil císař Zikmund (r. 1434) Janovi z Schonsee spolek se sirotkem *Janem*.[3]) Když tento zemřel, táhl se Jan z Schonsee ke statku tomu právem odúmrtním, ale v Nedanice se uvázal *Beneš z Kydlin*, syn n. Lévův.[4]) Tomuto Benešovi také Jeník z Mečkova r. 1446 Nedanice, Mečkov a Činov ve dsky zemské vložil.[5]) Ve všech těchto zápisech se žádná tvrz ani v Nedanicích ani v Mečkově nepřipomíná.

Ke sklonku 15. století seděli tu vladyky *z Kadova*, zejména r. 1479 *Jindřich* a r. 1524 *Kateřina*, snad dcera jeho. Také se připomíná r. 1525 Zdislav Nedanský z Kadova.[6]) Roku 1542 seděl tu *Nachval Úsilovský z Ryžemberka*, dostav se snad v držení jeho skrze manželku svou Kateřinu z Vlčkovic, která mu r. 1545 všechna práva a spravedlnosti své zapsala.[7]) Přečkav ji živobytím pojal pak druhou manželku Markétu z Přichovic, kterouž učinil také poručnicí dětí svých nezletilých. Touž Markétu vinil r. 1558 Václav Lehomský z Malevic z peněz, kteréž n. Nachval jemu za statek v Nedanicích prodaný dlužen zůstal. Táž Markéta vdala se pak za Jiříka Muchka z Bukova, kterýž se smyslem pominul, pročež jej hojiti dala Řehoři Frydmanovi, lékaři v Klatovech, začež přířekla dáti 20 kop míš., ale r. 1559 ještě 15 kop nedoplatila.[8]) Neznámým způsobem dostaly se Nedanice v držení *Jana mladšího Janovského z Janovic;* bezpochyby se to stalo skrze první manželku jeho Kateřinu, která byla rodu Ryžemberského. Tím se také vysvětluje, že dědici statku nebo peněz zaň stržených stali se nejen Jan, nýbrž i jeho děti Jindřich, Kryštof a Eva; od těch všech osob vloženy tvrz, dvůr a ves Nedanice r. 1596 ve dsky zemské *Janovi staršímu Janovskému z Janovic*, ale prodej stal se mnohem dříve, poněvadž Jan starší již r. 1585 manželce své Elišce z Prostiboře a z Podmokl na Nedanicích věnoval.[9]) Po Janovi drželi Nedanice synové jeho Heralt a Jan Adam s mateří svou Eliškou, ale pak všechen statek skoupil a zdědil Jan Adam. Týž prodal statek Nedanický r. 1615 *Mikulášovi Šicovi z Drahenic* na Pořičí a Borovech.[10])

LUŽANY.

Nedaleko Přeštic leží ves Lužany s novým zámkem, přestavěným z jiného zámku, na jehož místě bývala tvrz. Ode dávna bývalo tu sídlo vladycké, na němž seděl roku 1245 *Jimram z Lužan*,[11]) ale ves nepatřila jednomu pánu, nýbrž několika. Jeden z nich, *Bedřich*, připomíná se v l. 1370—1383, a roku 1379 seděli tu *Bušek*, *Čeněk*, *Sezema*, *Kunka* a někteří

[1]) DZ. 53. H 14 atd. [2]) Rkps. bibl. Pražské. Pochován byl ve Vřeskovicích. [3]) Berní rejstříky v archivu Třeboň. Viz i děje Běhařova. [4]) Reg. kom. soudu. [5]) DZ. 177. S 32. [6]) DZ. 39. A 29. [7]) Trajer, Diözese Budweis 810. [8]) Reg I. 520, 534. [9]) Lib. conf. berně na str. 10, 13, 16, rel. tab. I. 498. [10]) Archiv c. k. dvorský. [11]) Lib. conf. DD. XV. 181. [12]) DZ. 73. K 19.

[1]) Lib. conf. kodex Kladrubský, berně na str. 14. [2]) Rel. tab. II. 18, archiv č. III. 476. Část Nedanic patřila tehda k Měčínu. [3]) Rel. tab. II. 81. DD. 15. f. 432. [4]) DD. 15. f. 431, 25. f. 208. [5]) Rel. tab. II. 204. [6]) Arch. č. V. 527, reg. kom. soudu. [7]) Reg kom. soudu, DZm. 227 C 27. [8]) Reg. kom. soudu. [9]) DZ. 23. B 9, 127. D 19. [10]) DZ. 189. C 9. [11]) Reg. I. 534.

Brána v Roupově.

sirotci.[1]) Současně žil také *Jindřich Štpice z Lužan* (r. 1378), o němž jsme již na str. 11. mluvili. Zemřel před r. 1383 bez dědiců. Jiného erbu a rodu byl *Amche z Lužan*, jenž svědčil r. 1397 v listu Půty ze Skály.[2]) *Jan Štpice z Lužan* sloužil r. 1401 proboštu Přeštickému a r. 1412 byl purkrabí na Čečovicích.[3]) Synem jeho snad byl *Oldřich Štpice* (r. 1431—1454), jenž držel s katolickou stranou v Plzensku a r. 1439 plat na mlýně v Stankovech zástavou obdržel. Synové jeho slouli Jan a Bohata, z nichž tento r. 1475 část Lužan držel.[4])

[1]) Lib. conf. berně na str. 13.
[2]) DD. 13. f. 117, 118, archiv Plzenský.
[3]) Kopiář Kladrubský, archiv Třeboňský.
[4]) Arch. bibl. Praž. arch. č. IV. 43. DD. 16. f. 219—220.

Ondrášek z Lužan zastavil roku 1434 louku svou podlé studenky jmenem Želevy Jakubovi, měštěninu Stříbrskému, a připomíná se ještě r. 1464.[1]) Sice je známo, že patřila část Lužan také pánům z Vřeskovic a r. 1488 že držel jinou část Fremut ze Stropčic. Jak se dostaly Lužany v držení *Příchovských z Příchovic*, není nám známo; v druhé polovici 16. století vyskytují se jako příslušenství statku Skočického. Od něho oddělovány Lužany jako díl napřed Petrův (r. 1574), pak jeho synů Vácslava a Karla. Kterak se Vácslav statku toho zbavil (r. 1628), již vypravováno. Lužany a Skočce zůstávaly spojeny. Nynějším majetníkem statku Lužanského jest pan Josef Hlávka.

[1]) Arch. bibl. Praž. arch. č. IV. 49, kopiář Kladrubský.

Vildštein od západní strany.

VILDŠTEIN HRAD.

Krajina jihovýchodně od Plzně a jižně od Rokycan vyznamenává se skalisky ze dna strmě vynikajícími, z nichž některá mají podobu pitvornou. Na některých z nich stávaly hrádky, jejichž zdivo takořka na skálu přilepeno bylo. Podobnou polohu měl také hrad Vildštein, jehož zříceniny stojí asi hodinu cesty severozápadně od Blovic. [1]) Skládal se z dotčeného skaliska, na němž stával palác, a *dolního hradu*, kterýž pod ním stál v rovině. Z této příčiny byl dolní hrad dvojím náspem a příkopem zavřen, ač to jen na severní a západní straně zřejmo jest; kdežto se na jižní již jen jediný násep spatřuje, jest na západní straně vše dokonce zarovnáno, odkudž se na hradiště přichází. Místo ve valech uzavřené má asi podobu trojhranu, v jehož jižním přiseceném rohu horní hrad na skále se vypínající stával. V dolní ohradě málo se spatřuje a více se tuší než vidí. Že byl na všech stranách hradbami zavřen, rozumí se samo sebou, ale jen na východní straně se ještě zbytky spatřují. Tu přistavěno bylo ke hradbám obdélné čtyřhranné stavení, v němž prvotně bezpochyby konice a obilnice bývaly; později tu zřízena byla sýpka, která r. 1842 tak důkladně pobořena byla, že z ní jen dnešní nepatrné zbytky pozůstaly. V západním rohu dolního hradu pozoruje se prohlubeň, kteráž bezpochyby z nějaké věže a lidomorny v ní se nacházející pochází a také tomu nasvědčuje, že vedle této věže (jak často bývalo) brána stávala. Dokonalé zpuštění dolního hradu lze vysvětliti tím, že se mnoho kamení z jeho zdí vylámalo a na silnici z Plzně do Nepomuku vedoucí, která jde nedaleko hradu, odváželo.

Strmou pěšinou přichází se na skalisko, na kterémž stojí *horní hrad*. K jihu a k východu spadá skála jako stěna, na ostatních stranách však, poněvadž tu byl svah volnější, postavena jest od zakladatelů vysoká hradba, kteráž pak průběhem mnohých věků tak zemdlela, že ji podepřeli dvěma vysokými pilíři. Kromě malého dvorku na povrchu spatřuje se na horním hradě *palác*, stavení poschodí vysoké, ve čtyřhranu obdélném tak založené, že kratší strany k severu a jihu a delší k západu a východu hledí. A poněvadž severní dva rohy jsou zaokrouhleny, podobá se stavení toto velice nějakému zpustlému kostelíku a v té příčině jest podobnost Vildšteina s Radyní tak zřejma, že lze mysliti na jednoho stavitele. Jak se prvotně k stavení tomuto z dolního hradu přicházelo, dnes již není patrno; později bývaly z dolejška kamenné schody, z nichž se r. 1845 ještě nějaké zbytky spatřovaly. Dotčený palác přes 20 m. dlouhý a přes 9 m. široký skládá se ze dvou oddělení, většího a menšího, která jsou příčkou od sebe oddělena. Vchod v přízemí se nacházející a na západní straně umístěný vede do většího oddělení, jehož severní z venku zaokrouhlená strana se uvnitř třikráte láme. Odtud lze přijíti do druhého, menšího oddělení, které jest

[1]) Pomůckou: Heber's Burgen V. 190.

skorem do pravidelného čtverhranu založeno. Roku 1822 dal hrabě Josef Krakovský z Kolovrat stavení to střechou přikryti, jižní stranu cimbuřím ozdobiti a vnitřek tak tak k bydlení upraviti. Tenkráte nacházela se v přízemí síň dvěma okny osvětlená a byla tu kamna, aby se mohla zahřívati. Ve vedlejším menším oddělení byla kuchyně s komorou. Po dřevěných schodech přicházelo se do horního oddělení, kdež se k severu polookrouhlá světnice se stropem a v ostatku veliká síň s dvěma komorami nacházely. Nad tím nade vším byl strop a krov. Když hrabě r. 1824 zemřel, nestaral se syn jeho Hanuš příliš o Vildštein, tak že r. 1845 byla kamna v dolní síni již zbořena a po zemi rozházena, brzo potom se také krov sřítil a dřevěné části rozpadaly se a shnily, tak že dnes zase jen holé zdi stojí.

O založení hradu Vildšteina, který se poprvé teprve ke sklonku 13. století připomíná, nedostává se nám paměti. Možná, že předkové jeho zakladatele neb aspoň nejstaršího nám známého držitele byli Těma (r. 1188—1192) a synové jeho *Olen* a *Drslav* (roku 1216). Zdali však *Holen* z *Vildšteina*, který se r. 1284 mezi předními pány zemskými připomíná, byl jejich potomek a z jakého rodu pocházel, to nelze s jistotou tvrditi. [1]) Ve 14. století vyskytují se ještě páni, kteří se po tomto hradě nazývali, třeba již ho nedrželi. Tak na př. vyskytuje se roku 1362 *Petr* nebo *Pešík* z *Vildšteina*, téhož erbu jako Prostibořští, a připomíná se ještě r. 1371. [2]) Tento Pešík nazýval se sice tehda po hradě Vildšteině, ale, jak se zdá, již ho nedržel. Asi okolo r. 1360 dostal se hrad ten, prvotně jen jednoduše a snad ze dřeva vystavěný, v držení pánů z *Rožemberka*, od nichž založen jest asi v té způsobě, jak jej dnes spatřujeme. [3]) Ke hradu patřívaly vesnice Chlumany, Chouzov, Olešná, Holoubkov, Lhotka, Třebín, Sloupek, Přívětice, Zhoř, Milenov, Vlkov a Nezvěstice. [4]) Poprvé se r. 1369 *Petr*, *Jošt*, *Oldřich* a *Jan* bratří z *Rožemberka* jako páni z Vildšteina vyskytují, podávajíce faráře ke kostelu Nezvěstickému. [5])

Jan z *Rožemberka* († 1. září r. 1399) bral sobě k manželství Elišku, sestru hraběte Lipolta z Halsu. Když byly smlouvy svatební roku 1370, 14. července činěny, zavázal se hrabě Lipolt, že dá výpravy sestře své 500 kop, Jan naproti tomu věna s obvěněním celkem 750 kop slíbil dáti; oboje ty peníze (totiž 1250 kop) zapsány jsou na hradě Vildšteině, při čemž se také Jan zavázal, že hrad ten manželce své dskami zapíše a jí 187 a půl kopy grošů platů z téhož panství vycházejících zjistí. Více pak i slíbil, kdyby Lipolt ještě 500 kop k výpravě přidal, že je zase 750 kopami obvění a druhých všech 1250 kop grošův opět na hradě zapíše a z toho své manželce další úroky vykáže. [6]) Prozatím věci tou v držení panství změny nezpůsobeny; r. 1374 podávali zase bratří Petr, Oldřich a Jan ke kostelu Nezvěstickému, [7]) a roku 1377 prodal Oldřich, jenž byl mezitím Vildšteinské panství (kromě věna Eliščina) na svůj díl obdržel, tři díly mlýna s dvěma koly ve vsi Šťahlavech právem zákupním Jiříkovi mlynáři [8]) Purkrabě tu měl r. 1389 *Mikšíka ze Lhoty*. [9]) Roku 1394 dne 5. srpna zemřela Eliška z Halsu, manželka Janova, bez dědiců, pročež veškeré jmění její se všemi zápisy na *Sigosta lantkrabí* z *Leuchtenberka* a *hraběte* z *Halsu* připadlo. Vildštein

Plán hradu Vildšteina. (Měřil Heber.) Plán paláce na Vildšteině. (Měřil Lindacker.)

Vysvětlení plánu: 1. Cesta do hradu; 2. dvůr dolního hradu; 3. věžiště; 4. bývalá sýpka; 5. dvorek horního hradu; 6. menší, 7. větší oddělení paláce; 8. bývalá studně v příkopu.

[1]) Reg. I. 182, 186, 265, II. 570. [2]) Arch. Plzenský. Paprocký o st. pan. 199. Připomínají se také r. 1406 Ondřej z Vildšteina, jenž bydlel u sv. Apolináře v Praze (Lib. erect. VII. f. 146), a roku 1411 Mareš Vildštein z Libošína. (Archiv kap. Praž.) [3]) List r. 1349 (Pangerl G U. 398) jest podvržen. [4]) Truhlář, urbář Rožemberský. [5]) Lib. conf. [6]) Archiv Hradecký a říšský v Mnichově. [7]) Lib. conf. [8]) Arch. Třeboňský. List tento daroval r. 1377 Pavel Korka z Korkyně panu Vilémovi z Rožemberka. [9]) Archiv města Krumlova.

tehda držel *Jindřich*, syn Oldřichův, jenž r. 1394 sám kněze ke kostelu Nezvěstickému podával. [1]) Nemoha hned peníze na Vildšteině zapsané zaplatiti, ponechal hrad Sigostovi, jemuž již od otce jeho a strýců byl ve 2200 kopách zapsán, později však týž hrabě s Jindřichem smluvil se tak (r. 1396, 14. prosince), že mu postoupil hradu Vildšteina a za něj přijal zápisně městečko Haslach. [2]) Z činnosti Jindřichovy na panství zdejším víme jen to, že r. 1403 prodal plat ve vsi Chlumu opatrnému Ondřejovi z Písku, v l. 1404 a 1407 ke kostelu Nezvěstickému nové faráře podával a r. 1407 klášter v Rokycanech platem v Kokotě obdaroval. [3]) Purkrabí byl za tohoto pána roku 1397 *Aleš z Pokonic*, držitel zboží Žakavského, [4]) po tomto následoval r. 1408—1413 *Bušek z Dlouhé vsi.* [5])

Po smrti Jindřichově stal se Čeněk z Veselé a z Vartemberka poručníkem syna jeho, mladého *Oldřicha z Rožemberka.* Když se v panství všechna uvazoval, učinil smlouvu s *Eliškou z Kravař*, vdovou Jindřichovou, aby držela panství Vildšteinské do smrti v 1000 kopách, jež jí jako věno s obvěněním náležely a na témž panství již od Jindřicha zapsány byly. [6]) Ale dlouho v držení jeho nezůstala. Na počátku totiž r. 1421 vojska Pražské a Táborské spojivše se za Brdy rychle táhla přes Žebrák a Hořovice k Rokycanům, do nichž vpuštěna jsou bez odporu. Vyhýbajíce se pak Plzni dala se odtud do krajiny Blovické a přitáhla k Vildšteinu. Purkrabě, jménem Cikán, dal se uhroziti a Žižka obsadiv hrad zanechal na něm jako velitele *Viléma Kostku z Postupic.* [7]) Objevení jich v kraji Plzenském zastrašilo krále Zikmunda, jenž ležel u Kladrub, tak, že hned z pole odtrhl. Táboři a Pražané hnuli pak se k Plzni, jižto sice nedobyli, ale přece tolik dosáhli, že kraj Plzenský slíbil mír s nimi až do nového roku 1422 zachovávati. Hrad Vildštein zůstal pak v držení bratrstva Táborského, kdežto Rokycany upadly zase v držení strany katolické Vrchním správcem Vildšteina byl *Bohuslav ze Švamberka*, hejtman vojska Táborského, drže je se zbožím kláštera Nepomuckého a městem Horažďovici. Když pak Bohuslav r. 1425 zemřel, ujal tato zboží Přibík z Klenového jakožto jeho poručník a odevzdal je i s velikou puškou obcím Táborské, Žatecké, Písecké a Vodňanské, jakožto předním údům jednoty Táborské; oni pak z moci své sstoupili všech těch statků *konšelům* a *obci města Klatovského*, kteří všechny dluhy a škody, v nichž Bohuslav tovaryšům a služebníkům svým vinen pozůstal, podstoupili úplně. [8]) Jak dlouho Klatovští Vildštein drželi, není známo, ale tolik jest jisto, že ho zase někomu z tovaryšstva Táborského postoupili. Roku 1427 byl na něm hejtmanem *Přibík z Javora.* [9]) Po něm následoval jako hejtman *Volfart z Javora*, snad bratr jeho; r. 1428 dne 25. listopadu přistoupil k příměří, kteréž učinila strana Táborská v západních Čechách s krajem Plzenským. [10]) Po Volfartovi nabyl Vildšteina a zůstal tu jako hejtman *Svojše ze Zahrádky*, také jeden z vůdců jednoty Táborské. V l. 1430—1436 držel jako hejtman také město Rokycany, roku 1432 vyskytuje se také jako hejtman na Vildšteině, an přitrhl k vojsku obléhajícímu katolický hrad Lopatu. [11])

Po porážce strany Táborské u Lipan (r. 1434) sice mnohé pevnosti jich ztraceny jsou, ale jiné se držely tak zmužile, že na jejich pokoření nebylo pomyšlení. *Oldřich z Rožemberka*, jenž se velice o to bral, aby ztracených hradů zase dosáhl, učinil r. 1435 dne 25. listopadu smlouvu se Svojší, tak že tento s hradem Vildšteinem slíbil pánovi (t. j. zavázal se, kdykoliv pán bude chtíti, jemu hradu postoupiti), ale že jej má držeti, dokud by mu buď pán neb Eliška z Kravař 400 kop nesplnili. Ale poněvadž měl pán tehda veliké výlohy na vedení válek, k té výplatě tak hned nepřišlo; Svojše pak, jenž byl v bitvě Želenické (r. 1438) poražen, byl by podržel snad Vildštein do smrti, poněvadž Oldřich jsa v ustavičných závadách peněz na vyplacení sehnati nemohl. Ale poněvadž Oldřich hradu kališníkovi nepřál a raději by jej byl v rukách katolíka viděl, umluvil se se *Zbyňkem z Kocova* seděním na Nečtinách, že tento hrad Vildštein pro sebe vyplatí a jako zástavu Oldřichovu podrží, Oldřich pak, kdyby chtěl hrad vyplatiti, že má rok napřed dáti věděti. [12]) Poručeno tedy Svojši, aby hradu Zbyňkovi postupoval, což se také státi muselo, jakmile Svojšovi 400 kop vyčteno, ale při postupování prolámal Svojše díru v hradbách, aby se zase hradu zmocniti mohl, až by se mu líbilo.

Zbyněk, jenž se roku 1442 jako pán na Vildšteině připomíná, [13]) ženat byl s Annou ze Sobětic a zemřel asi ke konci r. 1443. Zůstavil tři syny, *Jana*, *Jindřicha* a *Racka*, z nichž jeden byl služebníkem přikázaným u Burjana z Gutšteina na Rabšteině, a druhý u pana Přibika z Klenového. Příležitosti této umínil Svojše použiti ke svému prospěchu Na jaře r. 1444 Svojše tiše děrou prolomenou se prodrav hrad Vildštein slezl a vzav na něm dosti peněz hotových i klénotů, dva syny, sirotky Zbyňkovy, kteréž tu zajal, na Tábor zavezl, [14]) hrad pak svými opatřil. Při tom také ztraceny jsou všechny listy a jistoty, které n. Zbyněk za mozoly své vojenské byl dostal. [15]) Poněvadž se od této posádky s toho hradu veliké loupeže a záhuby dály, hleděli Plzenští spolek k obléhání a dobytí hradu způsobiti, k čemuž i Hynka

[1]) Lib. conf. [2]) Archiv Třeboň. [3]) Lib conf. [4]) Viz děje Žakavy. [5]) Paměti Světeckého I. 204. a archiv Třeboň. [6]) Tak v listě d. 1423, 25. května v archivu Třeboňském podvrženém. [7]) Palacký, Tomek, děje Prahy IV. 132. [8]) Archiv Třeboňský. [9]) Bezold, K. Siegmund II. 163. [10]) Archiv č III. 267. [11]) Tomek, děje Prahy IV. 542, staré knihy v Rokycanech. [12]) Archiv Třeboň. [13]) Archiv Plzenský. [14]) Staří letop. 135, archiv č. III. 26, 370. [15]) List 1446, 28 Jan. v archivu bibl. Pražské.

Krušinu ze Švamberka přemlouvali, jenžto se byl vrátil z Němec, hájiv tam služebníka svého, na nějakém hradě od Němcův obleženého. O tom Krušina byv zpraven poslal hned pro svého úředníka Kostenpira a jeho ke Svojši vyslal, hroze, aby jemu vzaté věci vydal, sice že má vždy býti obehnán; také se ho ptáti dal, zdali by s ním uhodil o trh o ten hrad, žádaje na poslu, aby ihned dal věděti, což by na Svojši porozuměl. An tento Kostenpir k hradu se odebral, sebrali se zatím Burjan a Jan z Gutšteina, Přibík z Klenového a Děpolt z Ryžemberka i jiní zemané z Plzenska k hradu Vildšteinu, úmysl majíce, aby obležen byl. Zatím se byl Kostenpir se Svojší smluvil o postoupení hradu, a nic o tom pánu svému nedav věděti, přibral k sobě jiné úředníky Krušinovy a lidu pět set z Nepomuckého zboží, náležejícího Krušinovi, a táhl s nimi na Vildštein veza s sebou v zápětí špíži na vozech, prve ještě než zemané druzí k hradu přitáhli. A tak špihovav hrad Kostenpir se v něj s jinými služebníky uvázal jako hejtman Krušinův, pravě před dobrými lidmi té chvíle, „že k ruce pána svého hradu jest Kostenpir mocen jeho Krušinovým kázáním, a že s hradem tak chce učiniti, jakž jemu jeho pán rozkáže“. Tedy potom Přibík Klenovský obeslal Krušinu, aby mu kázal hradu sstoupiti, jemuž Krušina odpověděl, že toho mocen není, a že což Kostenpir učinil, učinil bez jeho rozkázání. I poslal Krušina druhého úředníka svého Markolta ke Kostenpirovi na Vildštein, aby jemu kázal dolů jíti s lidmi Švamberskými, kteří byli na Vildšteině, a prve aby se stavil Markolt u Přibíka a to aby jemu pověděl, proč jede na Vildštein ke Kostenpirovi. A když Markolt přijel k Přibíkovi, tu tento ho jal a s ním druhého Švamberského služebníka, a tak je nepustil na Vildštein až po dvou nebo po třech dnech potom. A když tam Markolt dojel a o to s Kostenpirem mluvil, tehdy tento s hradu odešel a tak Svojši zůstal.

Zatím i obléhající „jsouce tím hanebným úkladem a návodem od hradu odtištěni“, odtáhli pryč zanechavše tam jen jednoho člověka, kteréhož na hradě věznili. Burjan z Gutšteina 5. dubna (r. 1444) zle si stěžoval u pana Oldřicha z Rožemberka na Hynka Krušinu pro ty úskoky. Z toho pošlo další dopisování, a to napřed psaní Oldřicha ke Krušinovi a omluva tohoto (13. dubna) a konečně z toho vzešlo záští mezi oběma stranami, do něhož se však Oldřich nemíchal.[1]) Konečně ještě jest připomenouti, že právě v ten čas zemřela Eliška z Kravař (25. července r. 1444), jíž vlastně hrad ten náležel. Pan Oldřich nejvíce se hleděl přičiniti, aby statek navrácen byl Kocovským a hrad jemu samému. Ačkoliv pak Jindřich z Lipna o to jezdil, chtě ten hrad koupiti od Svojše (sobě-li nebo panu Hanušovi z Kolovrat, to se nevědělo), přece Svojše více byl příchylen panu Oldřichovi.[2]) Pan Oldřich také hleděl, aby i Svojši i Kočovské uspokojil. Tito zajisté bez viny své byli o peníze své přišli. Jednomu z nich, Janovi, vyplatil r. 1445 Mikuláš z Čestic, purkrabě na Helfenburce, 100 kop jakožto díl jeho za právo k tomu hradu. Se Svojší pak, kterýžto se roku 1448 naposled připomíná a potom smyslu zbyl, stalo se nějaké ujednání již r. 1445, ale nedokonáno, pročež o to dopisováno Markétě z Chrustenic, manželce Svojšově, ještě za jeho živobytí. Z Vildšteina pak psala Markéta, že věrně učiní s hradem podlé předešlých námluv a na svou čest i duši manželovu nezapomene, poněvadž jí jest její čest i jeho duše tak milá, jako by jí vždy zdráv byl.[3]) Že pak Svojšovi potomci chudí z Vildšteina neodešli, dokazuje to, že až do 16. století statky pozemskými na Moravě vládli. Markéta, jak se zdá, ještě r. 1449 na Vildšteině bydlela, ale držitelem hradu byl již r. 1446 *Bedřich z Donína*,[4]) ač není známo, od které strany Vildšteina dosáhl, jestli od Oldřicha nebo Svojše. Ale jest jisto, že Bedřich panství Vildšteinské malými statky v okolí přikoupenými zvětšil.

Bedřich z Donína[5]) byl mezi předními válečníky českými 15. století; první důkazy udatenství ukázal r. 1429 ve spolku s Habartem z Adlar a na Týřově. Roku 1440 v březnu konal důležité poselství od králové vdovy Alžběty z Prešpurka do Čech, jednati maje u pánů Českých, aby Ladislav Pohrobek, syn její, mohl při své spravedlnosti zůstati, rok potom konal jednání v Lužici od země České. Kromě toho vyskytuje se při některých bězích soukromých i veřejných v říši Německé. V dobách těch věrně se držel jednoty Poděbradské a za dob jeho určen byl Vildštein k zvláštním a novým věcem, nabyv takto důležitosti přední v dějinách Českých. Pan Jiřík z Poděbrad ve válce své proti jednotě Strakonické přitáhl v červnu r. 1450 do krajiny Rokycanské a Nepomucké; jednotníci Strakoničtí sami první zoufajíce o možnosti svého vítězství počali rokovati ku příměří, a dne 7. června dali páni Poděbradští pánům Strakonickým list bezpečnosti, aby v počtu až do 300 jízdných přijeti mohli k nim na hrad Vildštein. Smlouva zde 11. června uzavřená vynikala konečně vlastností vzácnou a blahodárnou, ode dávných let ve všech téměř aktech státních národa Českého bolestně pohřešovanou: bylatě s obou stran upřímná, opravdivá, poctivá, i vedla tudíž skutečně ke smíření stran a k upokojení země. Hlavní obsah smlouvy

---

[1]) Pře tato urovnána Jakoubkem z Vřesovic, Alšem ze Šternberka a Hanušem z Kolovrat na zvláštním sjezdě v Kralovicích a učiněno příměří až do 24. srpna t. r. (Archiv č. III, 27—28.) [2]) Viz o těch věcech archiv český III. 26. a 370. [3]) Archiv Třeboňský. Markétin list nedatovaný pochází bezpochyby z r. 1449 a má jen datum in Wilsstein sabbato in die Francisci, což mohlo býti jen v l. 1438, 1449 a 1455. [4]) Břežan (ve vývodu pánů Švihovských) vypravuje, že měl Vildštein také Děpolt z Ryžemberka a z Dolan, dostav ho postoupeného od Svojše ze Zahrádky. [5]) Viz Pam. arch. V. 275 a Aufzeichnungen über die erloschenen Linien der Familie Dohna. Berlin 1876.

Vnitřek zříceniny Vildšteinské.

Vildšteinské byl následující: uzavřeno příměří mezi stranami až do dne sv. Jiří roku příštího; voleni noví oprávci po dvou z každé strany, a přidán k nim ze spolku jako mocný a nejvyšší rozdílce pan Zbyněk Zajíc z Hasenburka; uložen opět sjezd ke dni sv. Markéty (13. července) do Pelhřimova, kdežto dotčení oprávci měli ve třech nedělích učiniti konečnou výpověď o všech přích a nesnázích; kompakta, list mírný r. 1440, smlouvy Pelhřimovské r. 1446 a jiní zápisové mezi stranami učinění měli zůstati ve své moci; na den sv. Kateřiny (25. listopadu) ustanoven valný sněm obecní do Prahy atd. Kromě Oldřicha z Rožemberka, který nebyl sjezdu přítomen, byli zde nejznamenitější Čeští páni a rytíři téhož věku. [1])

Nastoupením vlády krále Ladislava Pohrobka počala práva zemská i dvorská před se jíti a zvláště staré odúmrti pilně vyhledávány. Tehda i roku 1454 okolo sv. Brikcí provoláno jest věno zemřelé paní Elišky z Kravař na hradě Vildšteině a vesnicích, a král Ladislav je dal Jindřichovi z Rožemberka, vnuku řečené Elišky. [2]) Nesmí nás másti, že se vedlé toho Bedřich z Donína jako pán na Vildšteině připomíná. [3]) Bedřich měl právo dědičné, Jindřich právo odúmrtní (věnné). O pevnosť tohoto práva posledního byl se již staral otec jeho Oldřich, zdělav falešný list krále Zikmunda, daný v Ložnici r. 1423 dne 25. května. Téhož roku prý poslal Oldřich ke králi posla Matěje Višni z Větřní, purkrabě Krumlovského, jenžto Zikmundovi předkládal, že jest nyní Eliška, máti páně, nemocna a že vlastně jí hrad Vildštein se zbožím nenáleží, ana jej jen v zápise do smrti své drží podlé ujednání někdy Čenkova „zlé paměti", čehož zápis však již tehda ztracen byl. Král prý slyše věci ty, aby Oldřich o peníze na Vildšteině zapsané nepřišel, daroval mu právo své královské či odúmrtní. Jindřich potom právo své pronásledoval a protože r. 1457 dne 25. března zemřel, vyprosili si je otec jeho *Oldřich* a bratr *Jan* roku 1457. Jak se to skončilo, níže bude psáno. [4])

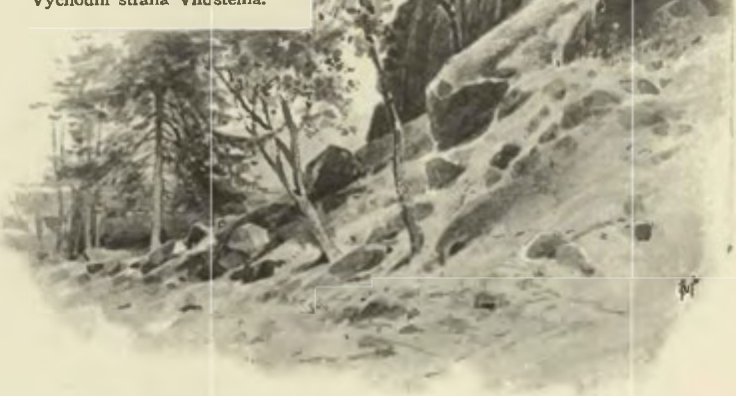
Bedřich z Donína i po r. 1450 byl vždy zkušeným a věrným rádcem Jiříkovi z Poděbrad až do smrti své (r. 1457). Protož myslíme, že se slova letopisce: „Král Jiří došel zármutku i hoře, neb jemu páni zemřechu, ježto najpilnější rada běchu, najprv pan Fridrich, muž udatný, a *po něm* pan Michalec († roku 1468) atd." vztahují na našeho Bedřicha. Zůstali po něm sirotci nezletilí, [5]) v jichž jméně zboží otcovská spravoval děd jejich *Bořivoj* z *Lochovic* a z *Okoře.* Tomuto i sirotkům svrchupsaným postoupil

[1]) Palackého Děje I. b. 210, archiv č. II 275—283 [2]) DD. 16. f. 220. [3]) Rel. tab. I. 116. [4]) DD. 16. f. 225. [5]) 1463 orphani olim Friderici de Donin.

Vildštein od jižní strany.

Jan z Rožemberka r. 1463, 17. března všech práv svých odúmrtních a ti potom zvedeni jsou dne 26. března na panství Vildšteinské, jehož právo odúmrtní jim odhádáno v 1000 kopách grošů. [1]) Brzo potom vypukly známé nepokoje jednotou panskou vyvolané. O hradě Vildšteině za té doby se více nedovídáme, než že zde r. 1467 k vůli světského pána zrušen interdikt, jímž byl papež krále a zemi stížil. [2]) Kdo tehda poroučel na hradě, nedovídáme se, ale zdá se, že to byl poručník mladých pánů, kteří se v l. 1475—1477 o statky své otcovské a po dědovi rozdělili. Při tom obdržel *Ješek* z *Donína* hrad Vildštein s některými statky v Slanském kraji a bratr jeho *Bořivoj* hrad Okoř též s některými menšími statky. Výslovně se Ješek r. 1480 pánem na Vildšteině nazývá, [3]) ale držel kromě toho také statky, kteréž získal s manželkou svou Kateřinou ze Stráže. Zdá se, že záhy zemřel, zůstaviv syna nezletilého Bedřicha, jehožto poručníkem byl strýc jeho Bořivoj ještě r. 1495, [4]) ačkoliv Bedřich již od r. 1486 na soudě dvorském sedal. Roku 1499 nazývá se již Bedřich seděním na Vildšteině, a to jest poslední zpráva o přebývání jeho ve zdejší krajině; tehda obdržel od krále pokutu na zemanu Chvalovském na shonu s tenaty postiženém. [5]) Purkrabí tu měl roku 1498 Jana (Snopovského) z Borku. [6]) Oblíbiv si Bedřich jednotu bratrskou a mravní směr její toužil po tom, aby měl statky v krajinách, kde jednota bratrská kořeny své byla zapustila. Asi okolo roku 1500 zakoupil hrad Valečov a nyní statky své v západních a jižních Čechách mezi katolickým obyvatelstvem ležící šmahem prodal. Poříčí a Žakavu prodal pánům Roupovským, ves Kotorov Petrovi Ebrzvínovi a konečně prodal i Vildštein. Jako majetník tohoto vyskytuje se v l. 1514—1525 *Jan Varlých z Bubna*, [7]) ale týž *Jan z Roupova*, který od Bedřicha Poříčí a Žakavu koupil, koupil také Vildštein. Týž postoupil manželce své, Markétě z Klinšteina, zástavou věnnou tvrz, dvůr a ves Nezvěstice, vsi Rakov a Nevidy a půl Šťahlavec, kromě toho jí odkázal statky Poříčí a Žakavu. [8]) Když Jan r. 1540 zemřel, ujali statky jeho synové *Volf*, *Adam* a *Kryštof*, a potvrdili r. 1543 mateři své statek Nezvěstický, ale poněvadž r. 1549 paní Markétě její věno vyplaceno, statek Nezvěstický zase k Vildšteinu navrácen. Později ujal Adam Roupovské panství a Kryštof obdržel za díl Vildštein s menšími statky připojenými. Oženil se pak se Sidonií Šlikovnou z Holíče, jíž r. 1551 na Vildšteině zámku, dvoru poplužném, na vsích Olešné, Nezvěsticích a polovici Šťahlavec věnoval. [9]) Jako jiní mnozí páni, míval i on u soudů nemalá zaneprázdnění. Jeden soud na př. byl r. 1551, když se za Zikmundem Tryclárem na silnici královské před krčmou u Vildšteina na koni hnal, štus jemu dal a pak ručnice dobyv a kohoutek přiloživ k němu udeřiti chtěl. Jiný soud měl r. 1579. Když totiž r. 1577 v Blovicích při právě Šimon Kolář pro zavraždění poddaného Kryštofova byl odsouzen, žádal Bořivoj Rochce z Otova za milosť témuž Šimonovi, aby při hrdle zachován byl a v to se uvolil a řekl, jestli Šimon bude při hrdle zachován, jestliže by kdykoliv a kdekoliv od kteréhokoliv poddaného páně z Roupova buď dva nebo tři poddaní Bořivojovi zavražděni byli, že žádnému na jeho bezhrdlí nastupovati nechce, nýbrž že každého chce při hrdle zachovati. Když pak Beneš Vlach Jana Churavého z Vácov zavraždil, tu poslal k němu Kryštof s cedulí řezanou, aby svému rčení dosti učinil. Odpověděl napřed, že se nepamatuje a k tomu uvolení nezná, a potom odepřel. Mezi soudem Bořivoj zemřel a tak bylo po soudu. [10]) Naposled se vyskytuje Kryštof jako pán Vildšteinský r. 1587. Tehda jsa královským radou a hejtmanem kraje Plzenského udělil městečku Blovicům svobody na kšaftování a volné nakládání se statky, vaření piva a jiné. [11]) Stalo se tak, poněvadž

Východní strana Vildšteina.

[1]) DD. 16, 225 a 23. J 9. [2]) Palackého děje IV. b. 395. [3]) Archiv Plzenský. [4]) Viz rel. tab. II. 466, 467. [5]) Arch. č. VI. 582. [6]) Archiv musejní. [7]) DZ. 2. G 30—H 2. [8]) DZ. 3. E 24, 83. F 23. [9]) DZ. 10. B 24. [10]) Reg. kom. soudu. [11]) DZ. 68. Q 16.

Kryštof Vildštein prodati chtěl. Koupil jej nedlouho potom *Jan Hradištský* z *Hořovic*, jenž se v tituláři r. 1589 vydaném pánem na Hradišti a Vildšteině nazývá a kromě toho statek Nebílovský držel. Čím dále tím více mijela důležitosť Vildšteina, jenž byl sídlem těsným a nepohodlným; proto také páni obyčejně na Hradišti přebývali, ač Vildšteina přece na stavení nezanedbávali.

Jan Hradištský ženat byl s Annou Pouzárovnou z Michnic, jež mu dcery *Markétu*, *Sibylu* a *Annu Salomenu* darovala. Markéta vdala se za Petra Tobiáše Karla ze Svárova, Sibyla za Petra Pešíka z Komárova a Anna konečně za proslulého Kryštofa Haranta z Polžic. Pán tento se také někdy na Vildšteině zdržoval, zejména r. 1611, když zuřilo v Čechách vojsko Pasovské. Tehda se za svou povinností jako služebník císařský jen s velikou obtížností ke dvoru císařskému dostal.[1]) Jan Hradištský, královský rada, zapsal r. 1594 všechen statek svůj dotčeným dcerkám, tehdáž ještě svobodným a nezletilým, a manželce své daroval k užívání v 1000 kopách věnných statek Nebílovský.[2]) Dcery šetříce vůle otcovy a to uvažujíce, že jim máti vždy lásku mateřskou prokazovala, i pro dokázání vděčné a pobožné poslušnosti pustily jí (r. 1600) vše dědické právo na Nebílovech.[3]) Při dělení sester obdržela Markéta statek Hradiště, Anna hrad Vildštein a Sibyla konečně statek Žďárský. Kdežto však Markétě se líbilo na statku svém hospodařiti, Anna a Sibyla díly své prodaly mateři své *Anně Landšteinové z Michnic*, kteráž zase na splacení jich statek Nebílovy prodala Prodej Vildšteina stal se snad před r. 1606, kdež se již Anna paní na Vildšteině nazývá, ačkoliv tak se psal r. 1611 i Kryštof Harant.[4]) Druhým manželem Anniným byl Vilém z Landšteina, královský rada a hejtman Nového města Pražského, vzácného tohoto rodu poslední. Když pak on roku 1612 dne 14. května zemřel, zdědila po něm Anna všechno jeho jmění.[5]) Paní tato zemřela r. 1618 dne 17. ledna, odkázavši vše jmění své posledním pořízením nedlouho před smrtí zdělaným dvěma dcerám svým. Poručila též, aby mrtvola její vedlé mrtvoly prvního manžela v kostele Blovickém pohřbena byla a zde aby se jí zřídil ozdobný náhrobek za 150 kop míšenských. Štědře též obdařila okolní kostely; tak dostaly Sečský 150 kop míšenských, Žďárský 100, Chvalenický 50, Hoštický 100, Brlozský 100 a špitál Hoštický 20 kop míšenských. Tím způsobem dostal se statek Žďárský zase Sibyle a statku Vildšteina nabyla *Markéta Karlova* z *Hořovic*, jež držela již Hradiště.[6]) Oba statky, Vildštein a Hradiště, zůstaly od té doby spojeny, ale vrchnosť bydlívala obyčejně jen na Hradišti.

Markéta Karlova odevzdala r. 1618 na podzim statek svůj Hradištský, totiž tvrz s předhradím, pivovár, dvůr, mlýn, městečko Blovice, vsi Hradiště, Vlčice, Štítovo, Struhaře, Nechanice a Újezdec manželu svému *Petrovi Tobiášovi Karlovi ze Svárova*.[7]) Tento provinil se za následující vzpoury tím, že zavrhl Ferdinanda II. a volil Bedřicha falckrabě, pročež statek jeho Hradištský r. 1623 k rozkazu knížete Lichtenšteina správcům statků konfiskovaných odevzdán, ale brzo potom navrácen byl *Janovi Václavovi*, synu jeho pozůstalému, jenž byl pokuty osvobozen.[8]) Týž oženil se s Lidmilou Eliškou z Kokořova, jíž r. 1626 na statku Hradištském věnoval, ale zemřel již r. 1632 (bezpochyby na nemoc morní). Statky jeho Hradiště, Vildštein a Zdomyslice dostaly se nezletilému synu jeho *Kryštofovi Rudolfovi*, jenž r. 1649 let svých dosáhl a mateři své, kteráž se mezi tím byla ještě dvakráte vdala (jsouc napřed Přichovskou a potom Malovcovou), z poručenství poděkoval.[9]) Tento daroval kostelu v Seči roku 1659 obraz Matky boží, ale nemaje zdraví valného zemřel také záhy (roku 1663) zůstaviv z manželství svého s Kateřinou Eleonorou z Klenového ovdovělou Kocinkou z Dobrše dcery Lidmilu a Annu Barboru, z nichž tato záhy zemřela. Kateřina převedla dotčené statky na sebe a proto se po její smrti (r. 1678) v Hradiště, Vildštein, Běhařov a Mečkov dcery její *Saloména Barbora Šicova*, *Maximiliana Františka Vratislavova* rozené *Kocinky*, *Lidmila Barbora* slečna *Karlovna* a *Maximilian Rudolf* hrabě z *Gutšteina*, třetí manžel zemřelé, uvázali.[10]) Pozůstalosť dělena již r. 1678, při čemž se dostal statek Běhařov Saloméně. Mezi ostatní rozdělen zámek Hradiště, tak že každý podílník dostal několik světnic a schody; dvéře, jízdárna, pivovár a kaple sv. Ondřeje všem ve společnosti zůstávaly, ale dílčí cedule sepsány teprve r. 1679 dne 14. ledna, když byly dědičky již před tím všechna práva svá převedly na Maximiliana. Tento pak odprodal v l. 1678—1681 statky Mečkov a Běhařov a podržel si až do smrti své Hradiště, Vildštein a Zdomyslice.[11]) Oženil se po druhé s *Polyxenou Kateřinou Vratislavkou* z *Mitrovic* a poněvadž ani z prvního ani z druhého manželství dětí neměl, odkázal umíraje (r. 1690) statky své dotčené své druhé manželce, kteráž se potom zase za *Jana Josefa* svobodného pána z *Újezda* a na Březnici vdala. Tento také se stal po smrti její dědicem Hradiště, Vildšteina a Žďáru.[12])

[1]) Mittheilungen d. V. f. G. d. D. XII. 283. [2]) DZ. 27. F 3.
[3]) DZ. 174. F 6. [4]) DZ. 133. C 4, archiv guberniální.
[5]) Archiv Roudnický. DZ. 136. B 21. [6]) DZ. 139. D 2—7. Mittheil. XII. 285.
[7]) DZ. 139. J 12. [8]) Bílek, děje konf.
[9]) DZ. 142. J 21, 255. A 12, 256. A 14, reg. kom. soudu. [10]) DZ. 113. N 14, 116. B 27.
[11]) DZ. 397. E 15, 400. K 3, archiv musejní. [12]) DZ. 117. D 10, 118. F 4.

Kterak pak statky ty po vymření rodu Újezdského v držení hrabat *Krakovských z Kolovrat* a od roku 1872 v držení hraběte *Palffy* přešly, bude v dějinách Březnice vypravováno. Zde budiž jen to doloženo, že hrad Vildšteinský od té doby, co se na něm nebydlelo, pustl. Že se na něm ještě v 17. století bydlelo nebo bydleti mohlo, poznamenal Beckovský ve své Poselkyni (roku 1700) řka: „Leží v kraji Plzenském 10 mil od Prahy a měl věku předešlého ještě obyvatele, nyní pak toliko zříceniny se spatřují."

TVRZE U VILDŠTEINA.

HRADIŠTĚ.

Nedaleko Blovic leží zámek Hradiště, roku 1775 od Josefa hraběte Krakovského z Kolovrat vystavěný, stavení do čtverhranu založené a dvůr též čtverhranatý objímající, ale všech zvláštností prosté. V těch místech nacházela se před tím tvrz, a když se r. 1873 park zámecký obnovoval, přišlo se na hluboké příkopy a mohutné zdi, kteréž však opět zasypány.[1] Název Hradiště jest prastarý, ale kdy tu ves povstala a které byly její osudy před polovicí 15. věku, nevíme. Ani to nemůžeme tvrditi, zdali se rodina *Ebrzvínů z Hradiště* psala po tomto Hradišti nebo po Hradišti u Plzně. V l. 1480—1498 připomíná se jako pán tvrze zdejší *Beneš Častolár z Hořovic*, jeho potomci psali se odtud Hradištskými z Hořovic.[2] Nástupce jeho *Jan Častolár z Hořovic* maje táhnouti r. 1529 k vybavení Vídně od Turků, poslal tam Marše Vyntíře z Vlčkovic a dal mu na cestu peníze, 4 koně, vůz, hákovnici a špíži, ale jak živ se již s těmi věcmi neshledal.[3] Byl dobrý hospodář a přikoupil Žďár. Zemřel r. 1545, zůstaviv syny nezletilé *Častolára* a *Beneše*, nad nimiž poručníky byli někteří vladyky okolní. Zboží, jež sirotkům připadlo a od poručníků v obnovené desky zemské vloženo bylo, obsahovalo kromě tvrze, dvoru a vsi Hradiště drahně vesnic osedlých i pustých.[4] Častolár došed let svých a přečkav, jak se zdá, bratra Beneše, ujal Hradiště a přikoupil r. 1556 statek Letinský.[5] Žil ještě r. 1566, ač tehda pro tloušťku těla do pole proti Turkům vytáhnouti nemohl.[6] Nástupce jeho (syn?) *Jan Hradištský z Hořovic* koupil r. 1580 vsi Chlum a Nechanice[7] a několik let později Vildštein. Hradiště a Vildštein zůstaly nyní spojeny kromě krátké doby, kdež Vildštein držela Anna z Michnic a Hradiště Marjána Karlova ze Svárova.

ŽĎÁR.

Jihovýchodně od Blovic jest ves Žďár, starodávné sídlo panské, ale tvrz Žďárská nestávala ve vesnici nynější, nýbrž k severu od ní na Smedrově, na skalnatém ostrohu, kdež ze zbytků postaveno několik chalup, tak že pouze nepatrná zeď po panském sídle zůstala.[8] Vladyky Žďárští patřili k rozvětvenému rodu, kterýž nosil na štítě berana ve skoku. Předkové jich byli bratří *Zdeslav* a *Vilém* (r. 1326), z nichž tento se v rozmanitých pamětech do r. 1358 připomíná.[9] Zdeslavovi synové byli, jak se zdá, bratří *Protiva*, *Přibík* a *Ješek*. Protiva prodal r. 1360 mlýn s řekou a jezem, dvorec Osov s dědinami a lipovým lesem dotčeným bratřím svým, z nichž Přibík se zval z Osova a Ješek byl jáhnem, když r. 1369 se strýci svými faráře do Žďáru podávali.[10] Synové Vilémovi *Vilém* a *Půta* vyskytují se od r. 1369 společně jako držitelé Žďáru, a to až do roku 1401, kdež se Půta naposled připomíná. Vilém směnil r. 1376 dědiny svoje některé s farářem Žďárským a r. 1383 prodal plat v Podhoří.[1] Až do r. 1410 držel Žďár se synovcem svým Vilémem mladším a zemřel před r. 1414. Vdova jeho Domaslava ze Snopoušova zapsala r. 1414 věno své na Strhařích a Kyptově synům *Janovi* a *Přibíkovi*, z nichž onen žil ještě r. 1432. Oba zemřeli bez dědiců a podědil po nich Oldřich Štipice z Lužan, bratr jich jednobřišný.[2] *Vilém mladší*, syn Půtův, připomíná se od r. 1409 a prodav Žďár byl potom (r. 1445) vladařem kláštera Chotěšovského a konečně (r. 1447) purkrabí na Týně Horšovském.[3]

V držení Žďáru nacházel se r. 1423 *Bohuslav z Chlumu*, jenž sem tenkráte katolického faráře podával, Žďár ještě r. 1453 držel a ještě r. 1457 živ byl.[4] Později tu seděl (r. 1478—1495) *Oldřich z Chrastu*, jenž býval také purkrabí hradu Pražského.[5] Nástupce jeho byl *Volf Žďárský z Chrastu* (r. 1510) a synové jeho (?) *Petr* a *Václav* bratří prodali v l. 1523—1540 tvrz, dvůr a ves Žďár, vsi Ždírec, Louňavu, Lhotku, Otěšice a Podniví s mlyništěm Závsím *Janovi Častolárovi z Hořovic*.[6] Od té doby patřil Žďár ke Hradišti a pak k Vildšteinu až do r. 1618, kdež se stal samostatným dědictvím *Sibyly Pešíkové z Hořovic*. Když tato zemřela, rozdělil Petr Pešík z Komárova, muž její, dcery své obě o statek mateřský. Při tom dostala Anna Saloména statek Přečíno a *Eliška Lidmila* tvrz, dvůr a ves Žďár, vsi Ždírec, Lhotku a Louňavu.[7] Tato vzdala r. 1634 statek Žďárský manželu svému Petrovi Jiřímu z Přichovic a na Liblíně, kr. radě, soudci zemskému a měst věnných podkomořímu; když však zemřela, ujala máti zase týž statek s dcerami svými a postoupen r. 1651 třetí z dcer jejích *Sibyle Aleně*, manželce *Mikuláše Viléma Horšického z Horšic*.[8] Roku 1674 prodán jest Žďár od *Jiříka Antonína Horšického Janovi Karlovi Magauerovi z Greifenau*, jenž r. 1680 zemřel; pozůstalá pak vdova Eliška Johanka Magauerova rozená Oulička z Třebenic, jsouc také poručnicí dětí svých, prodala Žďár r. 1685 *Polyxeně Kateřině Gutšteinové z Mitrovic* a na Hradišti.[9]

CHOCENICE.

Ve farnosti Blovické jest ves Chocenice se zámkem, nacházejícím se nyní na spadnutí, na jehož místě stávala někdy tvrz.[10] Chocenice nebo, jak se nyní říká, Kocenice, patřívaly dlouho ke klášterství Nepomuckému, potom ke hradu Zelené hoře a konečně ke statku Prádlu. Ze čtyř synů Jana Kokořovce z Kokořova, kteří statek Prádlo na tři díly rozdělili, dostal *Kryštof Kokořovec* tak zvaný díl Bezský, totiž několik vesnic se dvorem Bzí, ale sídlo své si neoblíbil ve Bzí, nýbrž po-

---

[1]) Časopis Method. XIV. 28. [2]) Archiv Třeboňský a Plzen. [3]) Reg. kom. soudu. [4]) DZ. 7. A 18, 250. H 12. [5]) DZ. 12. D 19. [6]) Arch. Třeboň. [7]) DZ. 65. A 23. [8]) Method XIV. 28. [9]) Reg. III. 457, archiv Třeboň. bibl. Praž. rkps. Roudnický. [10]) Archiv Drážďanský, lib. conf.

[1]) Borový, lib. erect. 129, 209. [2]) DD. 21, str. 132—133, arch. bibl. Pražské. [3]) Arch. bibl. Pražské, arch. č. III. 479, 512. [4]) Lib. conf. archiv č. III. 264, 515, rel. tab. II. 228. [5]) DD. 16. f. 238, Tomek, Základy IV. 148, arch. c. k. statků. [6]) DZ. 7. A 22, reg. kom soudu. [7]) Archiv DZ. [8]) DZ. 306. N 11. [9]) DZ. 116. D 15, 391. C 20, 397. O 20. [10]) Method XIV. 29.

stavil novou tvrz a nový dvůr v Chocenicích. Pro účastenství ve vzpouře odsouzen byl z počátku k manství, ale potom naprosto osvobozen (r. 1623); statek pak svůj Chocenice prodal r. 1624 manželce své Kateřině rozené ze Svárova.[1]) Zdá se, že ji přečkal živobytím a zase ten statek zdědil. Dcera jeho *Lidmila Eliška Malovcova z Kokořova* prodala tvrz Chocenice s příslušenstvím (r. 1650) *Janovi Václavovi Kocovi z Dobrše* a *Kateřině Saloméně z Příchovic*, manželce jeho, kteří drželi statek Dolejší Lukavici.[2]) Po smrti manželově převedla Kateřina na sebe polovici jeho od dědicův a provdavši se zase za pana Vítu, držela Chocenice až do r. 1662, kdež je prodala *Jindřichovi Bedřichovi* hraběti *z Gutšteina*.[3]) Od toho koupil Chocenice r. 1666 *Ferdinand Ludvík z Vopinku*, c. k. nejvyšší vachtmistr a později nejvyšší, kterýž přikoupil k nim statky Drahkov, Únětice a Újezd Šatavův, a potom všechny čtyři statky (r. 1685) *Markovi Josefovi* svobodnému pánu *Lanoy*, radě vlády Dolnorakouské, prodal.[4]) Po smrti Markově nedržen jest týž statek pro sirotky, nýbrž zase prodán, ale dlouho nezůstával v držení osob, nýbrž zase puštěn jiným. V minulém století připojen byl ke statku Nebílovskému a tak držen k panství Šťáhlavskému, od něhož oddělen zase r. 1816, ale později se opět pánům Šťáhlavským dostal.

DRAHKOV.

Západně od Chocenic jest ves Drahkov, která se sice již ve 14. století připomíná, ale vždy jen sídlem nebohatých zemanů bývala. Dvěma dvorům ve vsi říkávalo se „na Mokřici“, a tu si postavili prosté sídlo čili dům, kterému se říkávalo také Mokřice. Jest to, tuším, táž tvrz Drahkov, kteráž r. 1615 koupena jest od *Jáchyma Loubského z Lub* a držena k Řenčům a Dolejší Lukavici.[5]) Ale po r. 1620 prodal Jáchym týž statek *Martinovi z Vidršperka*, jemuž jest r. 1623 v pokutě odňat.

[1]) Bílek, děje konf. [2]) DZ. 306. H 14. [3]) DZ. 306. M 25, 313. S 4. [4]) DZ. 317. C 30, 400. K 24. [5]) DZ. 140. E 23.

Roku 1626 prodán jest známému plukovníkovi *Filipovi Kracovi z Šarfenšteina*, po jehožto popravení (r. 1635) postoupen jest dědicům po *Vavřinci Majdrlovi*.[1]) Okolo r. 1650 držen jest k Prádlu a od Elišky Zuzany Pechové rozené z Račína prodán jest (r. 1671) ke statku Chocenickému.

ÚJEZD ŠATAVŮV.

Mezi Chocenici a Sečí jest ves Újezd, která se za starých dob Újezdem Šatavovým nazývala; jméno toto obdržela po svých držitelích. Nejstarší majetníky vypátrati jest nesnadno, poněvadž bylo Újezdův a Újezdců mnoho, a příjmeními se od sebe nerozlišovaly. Že ovšem tu seděl ke konci 15. století *Oldřich Šatava z Újezda*, jenž měl v erbu svém čápa, nepodléhá pochybnosti.[2]) Roku 1549 drželi *Jan*, *Hynek* a *Burjan* bratří *Netoničtí z Nebílov* tvrz, dvůr a ves Újezd a dva dvory kmecí na Mokřici. Burjan dostav ten statek za díl prodal jej r. 1550 *Zikmundovi Broumovi z Miřetic*.[3]) Když tento zemřel, ujali statky jeho Smolivec a Újezd strýci a odbyvše r. 1578 dcery zemřelého, sami se o pozůstalosť podělili.[4]) Ujal Újezd potom *Adam Broum z Miřetic* a prodal r. 1581 dvory na Mokřici. Nástupcové jeho *Karel* a *Vilém* bratří *Broumové z Miřetic* prodali r. 1609 statek Újezd Šatavův se vsí pustou Hlubokým *Anežce Řesanské ze Sedčic* a na Veselé.[5]) V rodě Řesanských zůstal Újezd dlouho. Seděl tu s Anežkou až do smrti své (r. 1624) Bedřich Řesanský z Kadova (manžel její?), pak děti její Jan Vácslav, Lidmila a Markéta. Roku 1636 ujala Újezd od těchto dědicův *Eliška Řesanská z Mitrovic*, ale prodala jej r. 1674 Ferdinandovi Ludvíkovi z Vopinku, který jej připojil k Chocenicům.[6])

[1]) Bílek, děje konf. [2]) Rel. tab. I. 212, archiv Třeboňský, archiv č. VI. 317. [3]) DZ. 9. E 15, 250. L 13. [4]) DZ. 64. C 17. [5]) DZ. 65. L 19, 183. L 17. [6]) Reg. kom. soudu. DZ. 391. J 14, 392. D 6.

Malá bašta v Klatovech.

Zelená Hora

Zelená Hora od východní strany.

ZELENÁ HORA HRAD.

Již zdaleka svítí mezi lesnatými vrchy nad lučnatými údolími, na něž jest krajina Nepomucká bohata, bělavé stěny zámku Zelenohorského, od počátku tohoto století každému vzdělanci u nás známého. Poloha jeho na vysokém vrchu činí jej malebným, les na bocích hory s procházkami svými a veselým zpěvem ptactva řadí jej mezi půvabná a příjemná místa a konečně vábí upomínky na doby jeho minulé a slavný klášter, který pod ním stával, k prohlédnutí jeho i okolí. I jest Zelená Hora, ač nejednou byla přestavována, přece dosud obrazem staročeského, přírodou a uměním opevněného hradu, jestliže se na ni zrakem cvičeným pohlíží. [1])

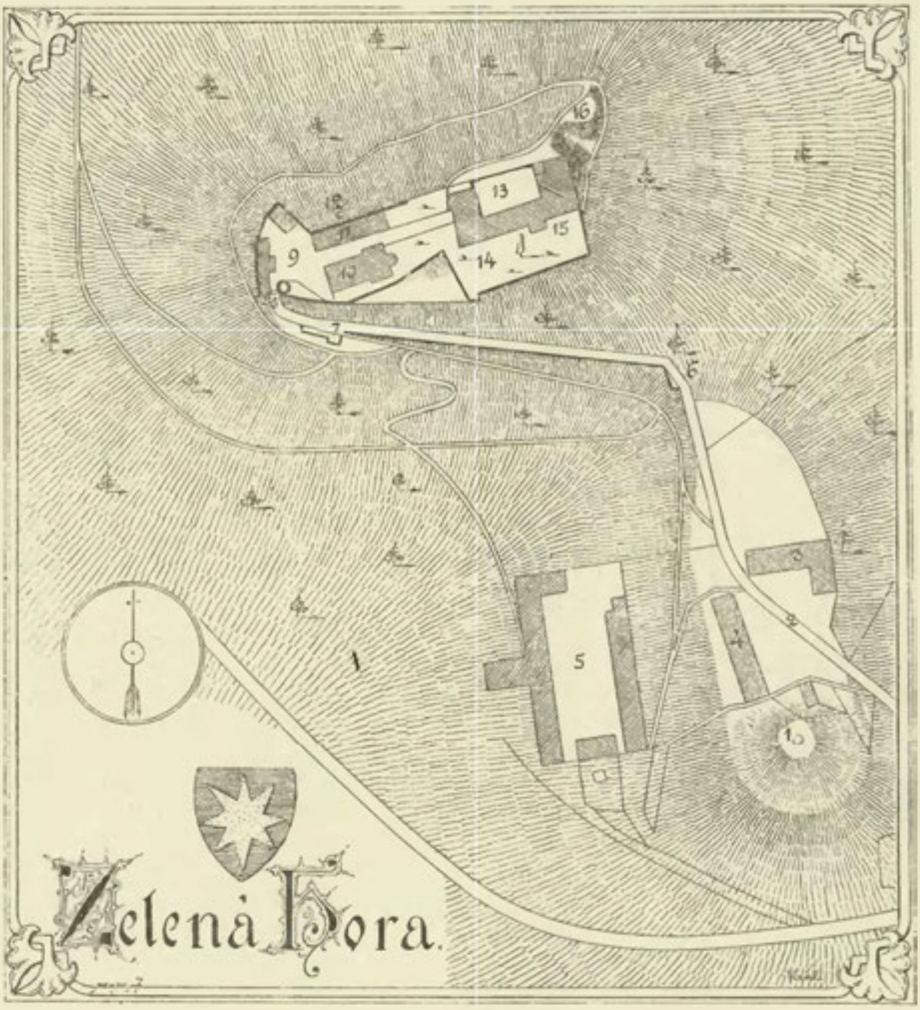
Zelená Hora stojí na vrchu vysokém, který své boky nestejně, to jest více nebo méně strmě, ale na všecky strany sklání, tak že z jisté strany má tvar homole. Nejpříkřejší jest vrch na straně severní, odkud zdá se Zelená Hora státi na velmi vysokém vrchu, nejvolnější jest svah k městu Nepomuku, neboť tu jde bok hory až do samého města, a tu zrovna při vjezdu na náměstí dosti příkře, a končí se teprv u farního kostela, na konci města stojícího. Volný tento svah vyžadoval proto náležitého zpevnění. Jde-li někdo od města k zámku, tuť utkví zrak jeho na výběžku hory, který se k městu příkře sklání; tu uvidí zrak i necvičený již zdálí zříceniny zdí, které chlumek ten jako plášť objímaly, a v prostřed na něm spatřují se i ssutiny bývalé hlásky. Tato *bašta dolejší*, jak jí říkali páni Zelenohorští (r. 1560), leží ještě hezký kus před zámkem před velikou sýpkou, tak že byla nejen k ochraně zámku, nýbrž i dvoru poplužního, v těch stranách stojícího. Na tu stranu k zámku mezovala s rovinkou, po kteréž jde cesta k zámku, na ostatní strany se příkře sklání. Třebas i se zámkem nespojena, byla bašta tato všem, kteří v nepřátelském úmyslu k zámku přicházeli, velikou překážkou a i po odstranění této překážky mohl se hrad dlouho brániti s hradbami a věžemi svými. Zdali byla spojena s hradem ploty, není sice zřejmo, ale víře podobno, srovná-li se s tímto opevněním způsob někdy obvyklý a staré obrazy jiných hradův.

Cesta vine se pak po volném svahu až ke hradu, ale tak, že před samým hradem zatočí se tak, že jde po celé jeho délce a podlé starých hradeb, tudíž pak nepřítel přicházeje v tato místa ukazoval obhájcům na hradě své pravé neozbrojené boky a pro hradby nemoha se uhýbati nucen byl zůstati těsně

[1]) Název Zelená Hora vysvětluje se v krajině zdejší takto: Když jest i nejvíce sněhu v zimě, jest přece vršek hory zelený, poněvadž vítr svěje sníh s vršků stromů.

pod hradem a v dostřelu obránců Zelenohorských. Ještě na svahu hory nedaleko před branou lámala se hradba tak, že cestu zavírala a příchozího prostou branou propouštěla; spodek její posud stojí a užívá se ho jako terasu. Městiště mezi branou touto dolejší a hradem podobala se parkánům, které bývaly u bran městských; i byl při této venkovské hradbě široký baštovitý ústupek, v němž se i okno nebo střílna ven na tu stranu k zámku spatřuje.

Brána do hradu jest jednoduchá s širokým zaokrouhleným obloukem, nad nímž jest chodba spojující obě stavení, v pravo a v levo od brány stojící. V levo totiž jde stavení, jehož omítka z 16. stol.

Plán hradu Zelené Hory.

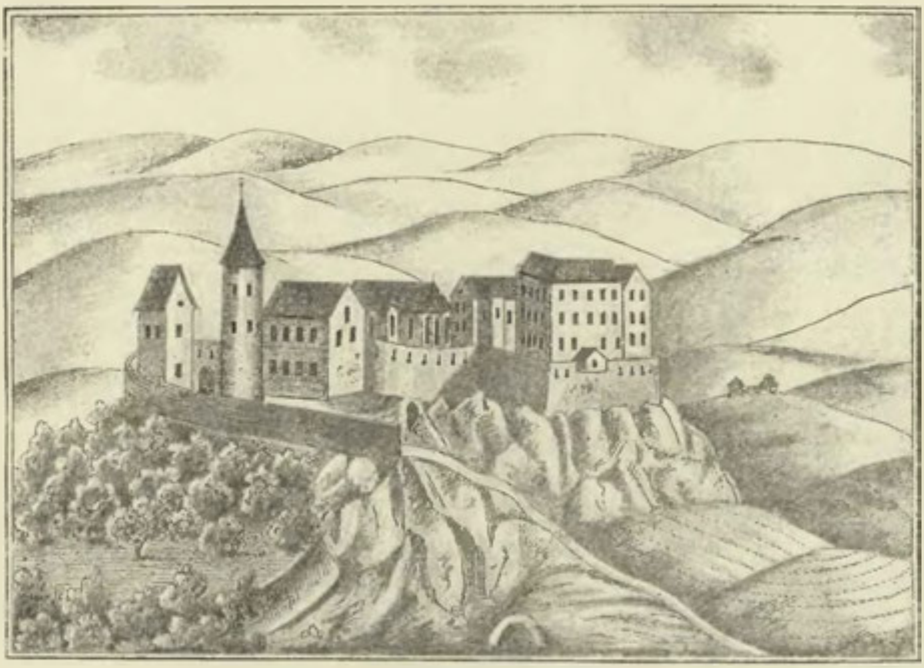
Vysvětlení plánu: 1. Dolejší bašta při 2. cestě od Nepomuku; 3. sladovna; 4. sýpka; 5. pivovár; 6. a 7. bývalé brány; 8. brána do hradu; 9. předhradí; 10. kostel; 11. konice a sýpky; 12. nádržka; 13. dvůr horního hradu; 14. parkán; 15. veranda; 16. srub nebo bašta.

pochází a jehož střecha proto ven jest povydána, poněvadž tu bývalo bezpochyby podsebití a později zrušeno. K hořejším místnostem tohoto stavení jde se zvenčí po schodech krytých stříškou, položenou na dřevěných sloupech. Z venkovské strany má stavení to námětek na krakorcích úplný a od druhého jen krakorce. V levo jest *věžka okrouhlá*, která sloužívala k obraně brány, ale ve spodku jejím bývalo vězení, jež se nazývá r. 1560 vězením napřed u vrat a roku 1584 věží pro vězně. Z části má rustiku ze 16. věku, ale věž jsouc mnohem starší pochází z prvotního hradu. V přízemí jejím jsou nově prolomené dvéře do klenuté místnosti, bývalého vězení, a v prvním poschodí byt. Dotčenou branou vstupuje se na *předhradí* čili prostranný dvůr, který na všech stranách posud hradby a stavení zavírají. V levo od brány

jest dotčené stavení s omítkou z 16. století (v něm jest místnosť klenutá, v níž do r. 1848 šatlava bývala) a za ním malý domek novější, naproti bráně pak jest kůlna a dále k hornímu hradu po obou stranách jsou stavení, v levo konice a sýpky, v pravo kostel. Na konicích zvenčí býval také námětek, na jehož místě jest zazděné okno.

V dílčích cedulích r. 1560 popisují se některé příležitosti předhradí. Podlé nich nacházely se na severní straně předhradí asi v těch místech, kde se nyní táhne stavení konic, obročnice dobrá o dvou ponebích, šlachta, psinec na místě, kdež se mohla dobrá konice postaviti, podlé psince jedny konice. Naproti tomu na jižní straně za kostelem blíže ke vratům bývala světnice a při tom dole čtvery konice. Světnice ta r. 1584 byla již zbořena, tak že toliko místo po ní zůstávalo; od ní šly dřevěné pavlače na zdech až k hořejšímu zámku.

Kostel zvěstování Panny Marie úpravně zřízený a v čistotě nejpořádněji udržovaný jest sice v přední části své původu novějšího, ale část jeho od kazatelny až k oltáři jest stará a pochází z prvních

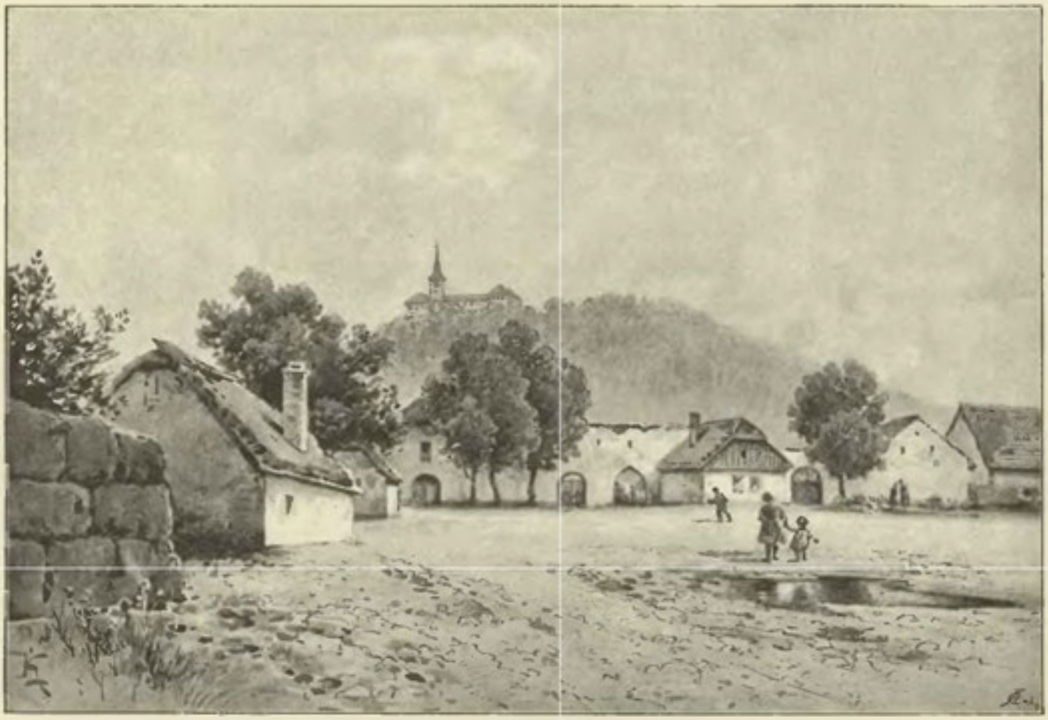
Zelená Hora dle rytiny ze XVII. století.

dob hradu. Pruty ze zdí bez hlavic vybíhající protínají se v křížích a sbíhají se v okrouhlé svorníky. Nad oltářem velkým sbíhá se šest prutů ve svorník, kterýž má podobu takovou, jakoby na obdélník položil kruh tak, aby prostředky jich na sebe padaly. I na tomto i na ostatních svornících jsou štíty s hvězdami, důkaz to, že kostel postaven byl v 15. věku od Šternberků. Na velkém oltáři jest socha Matky boží bez veliké umělecké ceny; v levém jejím rameni, kterým drží Ježíška, jest sekerka, která podlé pověsti tam uvázla, když ji chtěli rozsekati. Před tím se tu chovala starožitná a památná socha Panny Marie Zelenohorské, pocházející prý ze zbořeného kláštera Nepomuckého, která se nachází nyní ve Vídni ve Františkánském kostele u sv. Jeronyma. Okolo oltáře jest bohaté a umělé vyřezávání v barokovém slohu. Za oltářem jest holý kus skály, kámen od vlhkosti zelený, z něhož prý sv. Vojtěch zemi žehnal. (Viz pověsť na počátku dějin.) Za oltářem na tabulkách jsou nápisy napřed české a potom německé, vztahující se na úmrtí Jeronyma hraběte z Kolloreda a z Mansfelda († r. 1822, 23. července) a Františka téhož rodu a hesla († r. 1852, 28. května). Před oltářem jest kámen s hvězdou, zavírající bezpochyby hrobku Šternberskou; jest sice na kameni nápis, ale pro nedostatečné světlo a prach na něm nelze jej čísti. Na pravém postranním oltáři jest pěkný obraz Krista na kříži, asi z počátku 18. století pocházející, na levém jest nový obraz Anděla strážce. Ve své nynější podobě dostavěn jest kostel od Šternberků v 17. věku, o čemž svědčí hvězda na klenutí zákřiští.

Boj Jaroslava ze Šternberka s Tatary u Olomouce.

Dle starobylé fresky v zámku Zelenohorském.

Zelená Hora od severní strany. Pohled z kláštera.

Mezi kostelem a sýpkou jde cesta vzhůru, poněvadž všechno předhradí má od horního hradu až ke bráně volný svah. Zdali tu býval příkop, není již zřejmo; také ve starých pamětech se příkop nepřipomíná, ale ovšem jest r. 1560 řeč o mostu zdvihacím při horním zámku. Jestli tu byl příkop, byl později zasypán a tím asi se také stalo, že kůr kostela přišel dosti hluboko do země, jakož se podnes spatřuje. Možná, že jest i sklep mezi kostelem a rohem horního zámku zbytkem příkopu.

Stavení zámecké, nyní na místě horního hradu stojící, jest mohutný dům třípatrový (t. j. o dvou poschodích se světnicemi podkrovními), skládající se ze tří křídel, totiž dlouhého stavení, táhnoucího se od západu k východu, jež spatřuje ten, který přichází od Nepomuku, a dvou kratších domů, které vybíhají k severu; v jednom jest průjezd vysoce sklenutý, u druhého jest čtyřhranná věž. Čtvrté strany stavení nemá, než jest tu hradba V průjezdě stoupá se do kopce, poněvadž jest horní dvůr dosti vysoko nad předhradím. Zámek má ráz stavení v 17. věku vystavěného a od té doby nejednou opravovaného. O 17. věku svědčí portály a kameny, na nichž se spatřuje erb Šternberský, o nejnovějších pak dobách svědčí úprava některých oken. Na 17. věk upomíná též věž čtyřhranná, ve spodku o něco širší než na vrchu; obě ty části odděleny jsou nevkusnou barokovou římsou. Na věži zdola až nahoru jest drahně oken, což poukazuje také na úpravu pozdější, jakož i hodiny bicí a střecha vysoká končitá, břidlicí krytá. Zdá se tedy, že věž tato, jež se v starých pamětech nepřipomíná a také na starém obraze nespatřuje, teprve v 17. věku znova postavena byla.

Vnitřek zámku obsahuje drahně světnic nákladně upravených. Na chodbách k nim je několik pěkných obrazův olejovými barvami malovaných, ale mezi nimi není ani jeden, který by měl historickou cenu nebo souvislost s dějinami hradu. Pamětihodný jest ovšem obraz, jenž se spatřuje na stropě tak zvané Šternberské světnice, která jest v prvním poschodí křídla, jež jest nad průjezdem. Vymalována tu byla v 17. století bitva u Olomouce (r. 1241) a vítězství domnělého Jaroslava ze Šternberka nad Tatary. Ač se hlavní skupení, boj vůdce s nepřátely, nejšpatněji vydařilo, přece tu a tam poskytuje obraz ten několik hezkých skupin. Klíč k určení, kdy asi světnice tato ve své nynější úpravě zřízena byla, poskytují dvéře její, na nichž se čte rok 1671, jakož i jiné dvéře s počtem 1670. Pod touto světnicí nachází se sklípek se studnicí.

Památné místo, kde prý se objevil rukopis Zelenohorský, jest v přízemí hlavního průčelí. Býval tu dříve archiv, který se nacházel ve dvou klenutých komorách čili sklepích, které jsou vedlé sebe a dveřmi

spolu spojeny. Jeden je menší světlý, poněvadž jest opatřen pořádnými okny, druhý jest větší a tmavý, poněvadž má skrovnější osvětlení. V menším sklepě bývaly jen písemnosti, ve větším bylo také něco spisův a ostatek byl za hospodářskou komoru. V tom větším prý objeven r. 1817 rukopis skrze Josefa Koláře, který byl důchodním Zelenohorským.[1]) V chodbě, kterouž se jde k úřadu důchodenskému (v přízemí téhož průčelí), zasazena jest tabulka na památku této události. Mezi touto tabulkou a dveřmi důchodního úřadu v levo jest vchod k velikým sklepům podzemním, které se táhnou po celé jižní straně zámku. V jednom z těch sklepů nachází se pamětihodné vězení, v němž byl prý zazděn Ferdinand ze Šternberka, který r. 1590 matku svou zavraždil. Jest tu ovšem viděti výklenek anebo krátkou šíji mající tolik prostranství, aby zrostlý člověk v ní nejen státi, nýbrž se i otáčeti a seděti mohl. Zazděné okénko vydává se za místo, kudy se topilo, a otvor nahoře v rohu za prostředek, kterým se jídla dolů spouštěla. Z části jest toto vězení posud zazděno a vybouráno jest jen tolik, co jest potřebí, aby se tělo mrtvého vyndati mohlo. Tolik se vypravuje v ústním podání. V jihozápadním rohu stavení zámeckého stávala bezpochyby čtyřhranná věž; zdi hrubé jsou ještě v přízemí, kdež jest klenutá místnosť a vedlé ní jest šnek k hornímu poschodí zazděný.

Není pochyby, že mnohé z hlavních zdí nynějšího stavení zámeckého pocházejí z doby velmi staré, i to možno jest, že větší část nynějšího zdiva pochází z dob velmi starých a že později jen nová okna prolomena. Ale možno je i to, že jest jen část stará, pokud se potřebovati dala, a ostatek jest pak přistavěn. Staré popisy aspoň, jak se z let 1560 a 1584 zachovaly, nelze dobře srovnati s nynějším zámkem. Podlé nich nacházela se r. 1560 „v nejhořejším placu“ na severní straně asi, kde jest severovýchodní roh, *světnice holomčí* nebo čelední s některými příležitostmi a něco dále (asi tam, kde jest světnice Šternberská) *světnice břevnová veliká* a pod ní špižírny. Naproti tomu při nynějším jihovýchodním rohu byla *síň veliká* s jinými příležitostmi, jakož i v témž položení světnice veliká (v jižním průčelí) s jinými příležitostmi, konečně byla v těchto místech *kaple sklepová sv. Vojtěcha* a při ní vězení ve věži. Poněvadž věž ta stávala v jihozápadním rohu, není pochyby, že tato kaple sklepová bývala vedlé tohoto rohu. V těch končinách také bývala kuchyně, kancelář, komory a jedna komora nad mostem zdvihacím, tedy asi v těch místech, kde jest nynější průjezd. Z dílčích cedulí r. 1584 sepsaných jde na jevo, že v severovýchodním rohu byla dotčená čelední světnice, veliká, klenutá při zemi a při tom světnice, „kdež paní bydlela“. Proti čelední světnici bývala kuchynka. Při tom byl také sklep přední veliký, do něhož byly dvéře v nějaké uličce, jak se do obory chodívalo, po pravé straně. Nad tím v prvním poschodí býval palác klenutý se světnicí velikou klenutou a ještě jednou světnicí velikou a s jinými příležitostmi, mezi nimiž byla i světnička pro pacholata. Světnice tyto zřízeny nedlouho před tím a nazývají se proto nové pokoje. Podlé čelední světnice bylo tehda vykázáno prázdné místo k postavení nové kuchyně, ale postavili tu toliko dřevěnou kuchyni, kteráž knížecí sloula a později byla vybořena. Před r. 1600 postavili na to místo novou kuchyni a nad ní dva pokoje, dílem na starých zdech a ven do obory (k severu). Také pokoje v této straně nazývaly se knížecími. V jižním průčelí připomínají se světnice s vrchy táflovanými, prostými, bez malování. V přízemí připomíná se *sklep stříbrný*, z něhož šel šnek do těch vrchních pokojů; jest to roh jihozápadní a tudíž se zdá, že snad po r. 1560 puštěno jest vězení ve věži čtyřhranné a z něho udělána stříbrnice. V těchto stranách byla také světnice veliká břevnová, kteráž se nazývala zelená a nacházela se nad špižírnami, a komora hostěnice, kdež tehda čeládka líhala. Také tu bývala kuchyně a při ní bašta.

V nejbližším okolí zámku jsou některé pamětihodné podrobnosti. Na jižní straně zámku jest parkán dosud zavřený starými hradbami, v nichž se spatřují hustě za sebou střílny dole v kruh se končící; lemovány jsou cihlami a pocházejí tudíž ze 16. věku. Pozoruhodna jest úzká skalnatá homole za severovýchodním rohem zámku, která jen úzkou šíjí s ostatním vrchem souvisí; tu zajisté stával na obranu srub dřevěný (poněvadž po zdech není památky) nebo tu bývala dřevěná bašta k zasazení střelby. Starodávná cisterna nebo nádržka na vodu, kteráž se r. 1560 připomíná, stojí za konicemi, kde již svah hory severní začíná. Jako u každého hradu, vypravuje se i tu o chodbách. Povídá se, že šla chodba z hradu do kláštera, což má bezpochyby jen tolik pravdy, že nějaká chodba z hradu na tu stranu ke klášteru vychází.

Tam, kde nyní zámek Zelenohorský hrdě do okolní krajiny shlíží, před dávnými lety bylo jen to, o čemž podnes název svědčí, totiž Zelená Hora. O místě tomto se vypravovaly ode dávna pověsti rozmanité, kteréž slučovány pak s příběhy, jež se věděly o osobnostech historicky známých. Podlé jedné takové pověsti postavil na kopci tomto nábožný muž Břímota dřevěný kostelík, Matce boží posvěcený. V jiné pověsti se vypravuje, kterak sv. Vojtěch omrzelý jsa, že se mu v úřadě jeho pastýřském podlé přání nedařilo, opustil Prahu a přišel na tuto horu, kdež se nějaký čas jako poustevník zdržoval.

---

[1]) ČČM. r. 1859 na str. 28. a 102.

Ale tehda nebyla hora zelená, nýbrž od sucha, které dlouho trvalo, vyprahlá. Lid mezi tím jsa mořen suchem a hladem přišel k poznání a hledali proto sv. Vojtěcha, až ho šťastně našli na vyprahlé hoře. Prosili a prosili, slibujíce polepšení, a když pak pobožný muž, potěšen jsa lítostí jejich, jim a vší krajině rukou svou požehnával, tuť prý se hora v okamžení zazelenala a od té doby slove Zelenou Horou.[1]) Také se povídalo, že nějaký kníže Jindřich Nábožný postavil tu klášter.

Z pamětí psaných jde na jevo, že před husitskými válkami na Zelené Hoře stavení velkého nebo patrného nebylo. Snad bychom lépe poznali starší osudy Zelené Hory, kdyby se nám zachovaly ty četné a přeskvostné paměti kláštera Nepomuckého, kteréž v 16. stol. císaři Rudolfovi z kláštera Ebrachu vydány byly a nyní se, bohužel, pohřešují. Jisto jest, že r. 1144 založen jest blízko Pomuku (nebo Nepomuku) a pod Zelenou Horou klášter,[2]) jehož žalostné zbytky nám podnes toto semeniště zbožnosti a umění připomínají. Klášter dostal velikou lesnatou krajinu, kteroužto vzdělával a na ní tři městečka, Nepomuky, Blovice a Planici, vyzdvihl. Brzo vynikl bohatstvím mezi předními kláštery v zemi, maje ve svém držení dlouhé tříslo země od Mlazov až ke Zdemyslicům. Zelená Hora k opevnění jako stvořená užívána bezpochyby jen lesem, až teprve Mikuláš z Husi poznav výhodné její položení ji osazoval a domnívaje se, že bude pevnou záštitou straně pod obojí, dal jí jméno biblické Olivetská hora. Ale straně katolické záleželo na tom, aby k tomu nepřišlo; pročež Bohuslav ze Švamberka udeřiv na posádku opevnění nehotového dobyl a všechny, které tu našel, buď při boji pobil anebo potom na hranici jako kacíře upálil.[3]) Osazování Zelené Hory asi bylo také příčinou, že mniši Nepomučtí bojíce se nebezpečí lepší svoje věci zavezli ze země do vzdáleného Ebrachu, odkudž přišli první obyvatelé kláštera, a že jich asi mnoho tu nezůstalo a ti útěkem se zachránili, když roku 1420 dne 25. dubna kališníci klášter vypálili. Ale toto neznamená vyhubení nebo vyvrácení kláštera, neboť jemu záhubu připravila sama katolická strana, obětujíc tehda na marnou válku skorem všechno jmění církevní v Čechách. Neboť r. 1420 dne 22. srpna zapsal král Zikmund *Bohuslavovi* a *Hynkovi Krušinovi* bratřím *ze Švamberka* dílem za zadržely žold a škody, dílem v dluhu jim na městě Lounech zapsaném všecka zboží opatství Nepomuckého, dokudž by jim 5200 kop grošů nebylo zaplaceno. Při tom vyminěno, že mají lidi poddané při jich právech a zvyklostech zachovávati a osm mnichů v klášteře chovati a slušnou výživou opatřovati.[4]) V držení klášterství zůstal pak Bohuslav, jenž napřed byl horlivým přívržencem strany pod jednou, ale od té doby, co se král Zikmund o jeho vybavení z Přiběnic nestaral, předním hejtmanem strany Táborské. Zdá se, že on tu dal hrad vyzdvihnouti, aby od něho rozsáhlému panství Nepomuckému panováno bylo. Jako obhájce „pravd, kteréž poznal ze zákona božího,“ súčastnil se bojů téže strany, až r. 1425 těžce byv poraněn u Rece v Rakousích, nedlouho potom v Krumlově Moravském zemřel. Před smrtí svou učinil poručníkem jmění svého Přibíka z Klenového, kterýž potom pečoval o to, aby zaplatil všechny dluhy, jimiž byl povinen Bohuslav tovaryšům svým za utrpené škody. U přítomnosti Táborských, Žateckých, Píseckých, Vodňanských a Klatovských postoupil Přibík panství Nepomuckého, hradu Vildšteina a Horažďovic s velikou puškou straně Táborské a tato zase *konšelům a obci města Klatov* tak, aby oni sami všechny dluhy a škody podstoupili.[5]) Obec Klatovská zůstala několik let a bezpochyby až do r. 1436 v držení Nepomuckého panství, jež však potom vydáno bylo *Hynkovi Krušinovi ze Švamberka* jakožto dědici podlé zápisu Zikmundova.

Hynek vyzdvihl zase klášter aspoň z části a spravoval panství skrze své úředníky. Tak na př. byli za něho Mikuláš Kostenpir z Mělnic purkrabí na klášteře Nepomuckém, Michael z Milče byl také purkrabí (tuším na Zelené Hoře), a jiní úředníci jeho byli Otík Radkovský, Drha a Jan Švihovec.[6]) Za bouřlivých dob, které byly v l. 1448—1451, Švamberšti ze Zelené Hory mnoho škodili straně pod obojí; zvláště služebníci Hynkovi olupovali obchodníky a řemeslníky jedoucí z Prahy na jarmarky do Klatov. Není tudíž divu, že Jiří Poděbradský, když dne 8. června r. 1450 u Nepomuka ležel, panství Zelenohorské popleniti dal a druhou stranu tak zastrašil, že prosila za příměří, kteréž učiněno hned potom na hradě Vildšteině. Podlé toho pak uloženo Hynkovi skrze mocné oprávce, aby k příštímu sněmu r. 1451 sám přišel anebo poslal Kostenpira, úředníka svého ze Zelené Hory a postavil tu ty čtyři pacholky, kteréž Kostenpir k těm rotám loupežným poslal.[7]) Hynek měl asi Zelenou Horu do smrti († r. 1454), a bezpochyby ji měl také nějakou dobu syn jeho *Bohuslav*, ale po nějakém čase postoupil panství *Zdeňkovi ze Šternberka*. Kdy se to stalo, není známo: jisto však jest, že Zdeněk měl Zelenou Horu r. 1464, když se syny svými Jaroslavem a Janem dal Nepomuckým svobodu, aby o statcích říditi mohli,[8]) a r. 1465, když Jošt, biskup Vratislavský, volal sem k radě nespokojené panstvo, a Zdeněk z bývalého přívržence Jiřího Poděbradského stal se jeho protivníkem. Zde došlo také r. 1465 dne 28. listopadu k pověstnému sjezdu Zelenohorskému,

[1]) Tak pověsť v lidu. (Poutník od Otavy I. 1. číslo.) Viz i Ill. Chronik II. 424. V Nauč. Slovníku již pověsti ty přizpůsobovány k dějinám skutečným. [2]) Rkps. bibl Mnichovské. [3]) Staří letop. str. 28. [4]) Archiv č. II. 189. [5]) Archiv Třeboňský. [6]) Tak v listu Jana Sekáče z Újezda (1437? 1443?) v arch. kapitulním. [7]) Archiv č II. 291. Palacký IV. a 209. [8]) Archiv Zelenohorský. Nepomučtí mají též obdarování dvoje krále Jiří (r. 1465, 12. února, 30. května).

na němž přítomní páni zapsali se k společné pomoci na pět let, kdyby se na některého z nich sáhnouti chtělo. Známo jest, že po několikerém takovém pokoutním sněmování přišlo k domácí válce. Čím více se schylovalo k ní, tím více rostla Zdeňkova nenávisť. Krátce před počátkem války dal zmučiti a upáliti jakéhosi Juristu, o kterémž rozpisoval, že najat byl od králových strážného a krejčího, a to prý královým návodem, aby vypálili hrad Zelenou Horu a městečko Nepomuk. Když pak válka začala, dal král všechny zámky Zdeňkovy obehnati najednou; jen Zelená Hora neobléhána, než poslán jest do kraje toho kníže Jindřich, syn králův, s vojskem, aby zamezil připojení se zemanstva okolního ke Zdeňkovi; i docílil toho, že se mnozí dali v jeho ochranu. Za to také mnoho snášeli, když se Zdeňkovi po vpádu křižákův a odpadení Jana z Rožemberka ulevilo Neboť maje již jedinou Zelenou Horu, usadil tu všelijaký lid sebraný, který vypadaje z hradu jímal lidi a je všelijak mučil, jen aby z nich peníze za výplatu vydřel, tak že i nejchudšího mučili, až vyžebře několik zlatých jim musel dáti. Mnohé mučením ochromovali, že byli nestatečni do smrti, ano některé i zmořili. Když to nějaký čas trval, činili královští také tak. A tak mezi sebou hubili zemi z obou stran, až v Plzeňště málo která ves celá mohla nalezena býti. I v ostatních

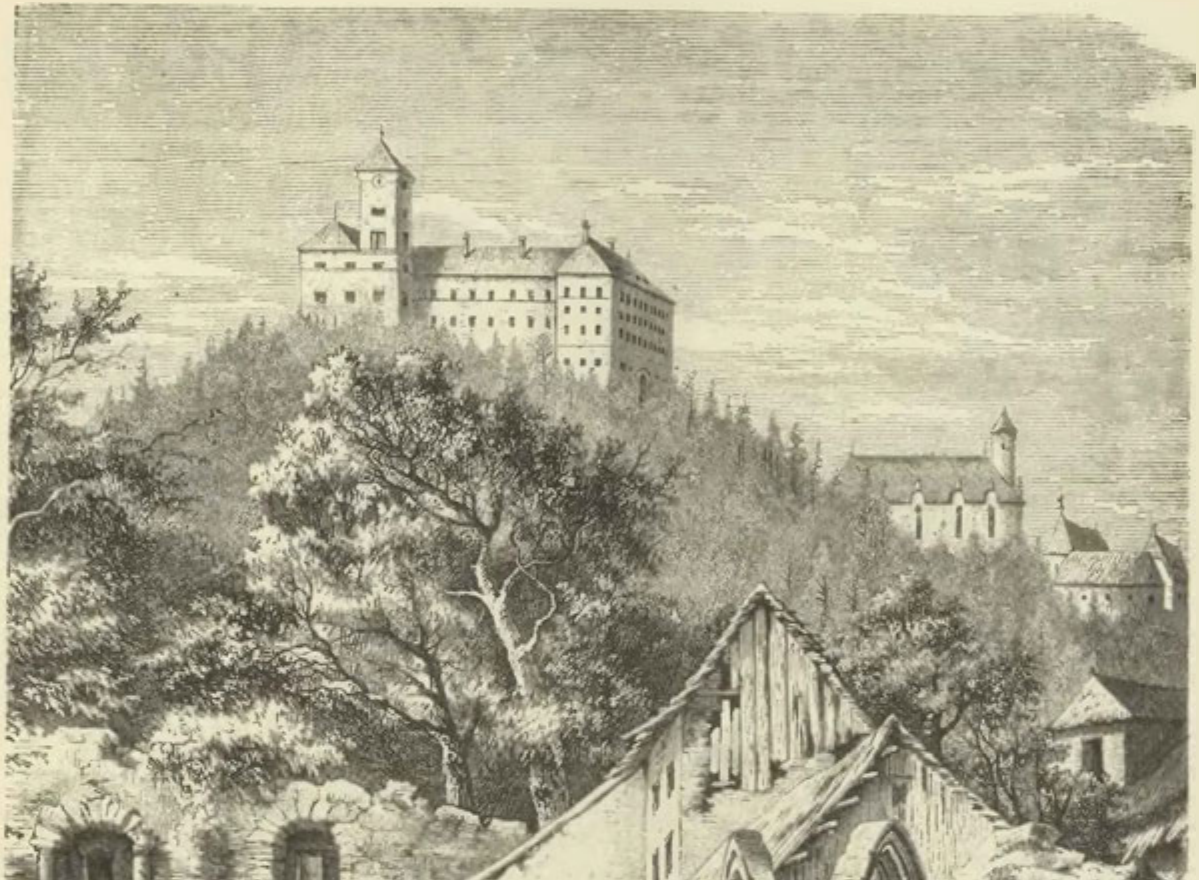
Okrouhlá bašta na Zelené Hoře.

Čechách a na Moravě mnoho vesnic tehda vypáleno; na Zelenohorském panství spustlo několik vesnic.[1]) A kdežto Zdeněk se vymlouval, že to činí za víru katolickou, dobře poznamenal Jan z Rabšteina, že slova slyšíme, na skutky se díváme, a že Zdeněk hrad Zelenou Horu vystavený na klášterském záduší podlé svrchované k duchovenstvu, stolici apoštolské a Pánu Bohu lásky osáhl.[2]) Mezi těmito válkami učinil Zdeněk r. 1466 a 1472 obdarování Nepomuckým. Purkrabě tu měl r. 1471 Marše Čejku z Olbramovic a r. 1473—1476 Milotu z Běšin.[3])

Po smrti Zdeňkově († r. 1475, 4. prosince) dostali Zelenou Horu synové jeho *Jaroslav*, *Zdeslav*, *Jan* a *Jiří*, kteří ji drželi v nedílu a dříve se do dělení nedali, až r. 1479, když jim byl král Vladislav navrátil Konopiště a jiná zboží odňatá. Proto Zdeslav jako nejstarší bratr obdaroval Nepomucké, aby o statcích svých říditi mohli (r. 1479).[4]) Zelenou Horu dostal na díl svůj *Jaroslav*, jenž zemřel r. 1492, zůstaviv z manželky Elišky z Gerova syny *Zdeňka*, *Ladislava*, *Jana*, *Jiříka*, *Albrechta* a *Jindřicha*. Nejdříve z nich zemřel Jindřich, jehožto právo k Bechyni a Zelené Hoře mělo spadnouti na krále Vladislava (r. 1497) a od tohoto darováno bratru jeho Jiříkovi; když však tomu ostatní bratří odpor činili, Jiřík od toho upustil.[5]) Tehda byl již Jiřík oddělen od nich, maje Konopiště, Zdeněk držel Zbiroh, Ladislav a Jan

---

[1]) Palacký, staří letopisové. [2]) Palacký IV. b. 587. [3]) Archiv Třeboň., archiv c. I. 240, Sommersberg str. 1037. [4]) Soudíme tak, že Zdeslav do r. 1479 datuje psaní ze Zelené Hory, odtud vždy ze Zbiroha. (Archiv říšský Mnichov.) [5]) DD. 17. f. 237. Od Jaroslava mají Nepomučtí dva listy z l. 1483 a 1492 na rozličné dědiny.

Zelená Hora hrad roku 1868.

Bechyni; zůstala tedy Zelená Hora (bez Planice, v jejímž držení se Ladislav v l. 1519 a 1521 vyskytuje) Albrechtovi,[1]) ale poněvadž to byl statek zápisný, vyprosil Albrecht s bratřími svými Ladislavem a Janem na králi Vladislavovi milosť, aby z toho zboží do jich životů nebyli splacováni (r. 1504); Albrecht pak (r. 1512) na témž králi Nepomuckým nový výroční trh vyprosil.[2]) Poznav nedostatek Nepomuckých na živnostech, ježto děd a otec jeho mnoho dědin a luk odkoupili od města, prodal jim (r. 1514) dědiny za Ovčincem, potvrdil jim dědinu Hloupov a daroval jim r. 1527 dvůr pustý Borek na zdělání pastvišť.[3]) Byl také r. 1519 hejtmanem kraje Plzenského. Mezi tím se staly mezi bratřími smlouvy nějaké, nám neznámé, a jen víme, že se Ladislavovi zase Zelená Hora na díl dostala, že pak bratr jeho Jan Jana Šťáhlavského z Doupova, úředníka Zelenohorského, z řádných počtů kvitoval, a že se po Ladislavovi († roku 1521, 18. listopadu) zase Albrecht jako pán na Zelené Hoře vyskytuje.[4]) Týž Albrecht byl z nejúčinlivějších pánů, kteří proti volbě Ferdinanda II. za krále Českého pracovali; i když bylo po volbě a korunování, oddával se marným nadějím, že Ferdinand přijde o své země. S radostí psal, když se byl z dlouhé zimnice zotavil, bratru svému Janovi, že mu psal Jan Zápolský, „jeho král", že jej učiní hejtmanem na Trenčíně, že se Poláci, Francouzi, Angličané a Benátčané proti císaři a jeho bratru spolčili a Zápolský že vtrhne do zemí Ferdinandových. Posel, kterýž nesl psaní toto s jinými psaními, nesl pak psaní to od Jana k panu Zdeňkovi Lvovi na Blatnou, ale když přišel k Písku, ztratil zrovna to zrádné psaní, jež pak našla dívka jakási a donesla do Písku na městský úřad. Písař Stanislav je hned opsal a poslal Janovi z Rožemberka, kterýž pak (r. 1528, 9. února) je poslal králi Ferdinandovi;[5]) následek toho byl, že Albrecht zbaven cti a statkův a panství Zelenohorské zabráno. Král Ferdinand zapsal Zelenou Horu a Nepomuk s panstvím v 20.000 fl. *Zdeňkovi Lvovi* z *Rožmitála* za to, že králi postoupil užitky své na dolech Jáchymovských, kteréž se za 40.000 fl. cenily, dal mu právo, aby mohl vyplatiti všechny statky, kteréž od klášterství Nepomuckého zastaveny byly, a konečně mu vsi Chynín a Železný Újezd dědičně prodal. To vše se stalo r. 1529 v červnu.[6]) Zdeněk učinil hejtmanem na Zelené Hoře Adama Rausendorfa z Plakvic, ale nedržel ji dlouho. Upadal čím dále tím více v dluhy. *Pražanům Staroměstským* dlužen byl 1200 kop, pro kteréž oni právo vedli na Zelenou Horu, i měla se jim v tom dluhu odhádati. Ale král Ferdinand si přál, aby na něj právo své převedli, což oni také r. 1532 nejen učinili, nýbrž i peníze připůjčili, začež dostali zápisem Klomín a Hořany.[7]) Není nám známo, jaké změny se dály potom za čtyři léta; tolik jest jisto, že r. 1536 při času sv. Václava *Adam ze Šternberka* Zelenou Horu koupiv v ni se uvazoval, a že ji koupil od krále, tomu by nasvědčovalo, že s ní koupil zboží hradu Radyně. Posud však ji měl jako statek zápisný. Peníze k tomu sehnal snadno, poněvadž Bechyni prodal. Nedostatky, kteréž měli Nepomučtí ve svých svobodách, r. 1540 napravil, vyměřiv jim v té příčině nový řád.[8])

Sotva ujal panství, byly soudy. Jak se zdá, první cesta Adamova ze Zelené Hory, když byla jeho, byla na Kotouň k Častolárovi z Dlouhévsi, jenž mu činil dobré služby, když prodával Bechyni a Zelenou Horu kupoval. Adam mu sliboval za to, že mu nebude v myslivosti na Zelenohorsku překážeti, ale později litoval této připovědi a činil Častolárovi překážky, tak že až k soudům přišlo. Rovněž se soudil Adam pro připověď s Annou, sestrou svou, která mu slíbila jistoty svoje a peníze dáti, ale tak neučinila, až k tomu r. 1547 soudem zemským donucena.[9]) Víta staršího ze Rzavého měl r. 1545 hejtmanem na Zelené Hoře.[10]) Adam se stal pak sudí dvorským a r. 1552 manželku svou Markétu z Pacova s věnem jejím, které měla na Konopišti zapsané, převedl na Zelenou Horu a jisté dědiny k ní patřící.[11]) Poněvadž králi Ferdinandovi, kdykoliv byl v závadách, pomáhal a věřil, připsáno mu r. 1553 na panství Zelenohorském 3000 kop. Adam pomalu měl tolik peněz na panství zapsáno, že by je sotva byl duchovní držitel mohl vyplatiti. K tomu prokázal tak mnohé a věrné služby králi Ferdinandovi, že tento mu konečně r. 1558 dne 4. února vše klášterství a co se jiného k Zelené Hoře drželo dědičně dal a ve dsky vložil. Tak dostal Adam kromě zámku Zelené Hory a kláštera pustého pod týmž zámkem i zámek pustý Radyni, městečka Nepomuk, Blovice, Planici a Starý Plzenec a drahně vesnic, lesův a jiných dědin.[12]) Zemřel pak r. 1560 dne 6. února a pochován v Nepomuce. Vypravuje o jeho pohřbu Pavel Korka z Korkyně takto: „Žalostivý pohřeb byl a ode všech pláč a kvílení, neb jest byl otec všech služebníkův a kdož se k němu koliv oč utekl, našel radu a pomoc. A tomu nevěřím, aby kdy slýcháno bylo, aby lidé v tomto království kterého pána více plakali, želeli a litovali. Tož ta radosť světa marnosť."[13])

Po Adamovi zůstali synové *Vilém, Zdeněk, Ladislav* a *Jan*. Plných let všichni měli a do dělení otcovy pozůstalosti dali se hned toho roku po květné neděli. Nejmladší z nich obdržel panství Konopišťské, ostatní se dělili o Zelenou Horu. Vilém, nejstarší bratr, dostal již za živobytí otcova Planici, neboť r. 1556

[1]) Arch. Planický. [2]) Rkps. Roudnický. [3]) Arch. Nepomucký. [4]) Reg. kom. soudu. [5]) Arch. Třeboň. [6]) Rkps Roudnický. [7]) Reg. kom. soudu, rukopis Budišínský. [8]) Arch. Nepomucký. [9]) DZm. 41. A 17. reg. kom soudu. [10]) DZ. 7. A 18. [11]) DZ. 10. D 30. [12]) Kopiář v archivu gub. DZ. 13. A 17. [13]) ČČM. 1830, str. 437.

nejen se psal seděním na Planici, nýbrž i žaloval na Jana z Obytec, že po zápovědi na gruntech jeho jezdil. [1]) Při dělení nad to obdržel kromě polovice Zelené Hory dvůr pod zámkem, městečko Blovice, vsi Klášter, Srby, Vrčeně, Sedliště, Zahrádku, Čečovice, Bezděkov, Štmeliny, Mohelnici, Tojice, Dvořec, Třebčice, Zelvice, Bezděkovec, Záhoří, Kozlovice, Kramolíno, Maňovičky, Chlumy, ves pustou Měřčíno (která se znova stavěla). [2]) Druhý bratr, Zdeněk, obdržel druhou polovici zámku Zelené Hory, dvůr Prádlo, městečko Starý Plzenec s hradem pustým Radyní, vsi Losinu, Lhotu, Lukavici, Zdomyslice, Komorno, Lhůtu, Kotousov, Chocenice, Zhůře, Mécholupy, Rajovo, Nevotníky, Osobovy, Biluky, Petrovice, Partoltice, Radochovy, Kvašňovice, Soběsuky, Novou ves, Klikařovo, Pohoří, Lovčice, vsi pusté Sudicko, Bzík, Malé Bzí, Chýlavu, Lháň, Chvostuli a Soběticko, dvory pusté a jiné. [3]) Ladislav sídla neobdržel, poněvadž na zámku všichni tři bratří bytu volného i také pokojů dostatek míti nemohli. Dostal za díl dvory Ovčinec a Sulov, městečko Nepomuk, vsi Milče, Nakvasovy, Kojčíno, Milčice, Vojovice, Vaňovice, Olšany, Stražovice, Lužnou, Štipoklasy, Nehodivo, Myslivo, Polanku, Zbislav, Neurazy, dvory pusté a drahně dědin. [4]) Co se hradu zejména dotýče, ustanoveno, aby ve společnosti zůstávali placové zadnější i přednější, mostové a brány tak, aby chůze byla obojí straně zúplna svobodna na hrad i s hradu, kostel v zámku s klénoty a rouchem mešným, poněvadž nebylo potřebí jej děliti, cisterna k vodě, vězení u brány nejpřednější, bašta dolejší, vápenice, rybníček u dvora pod zámkem pro vodu braní na zámek a vybrozování koní, hájek Lipovka a stráně pod hradem. Vilém dostal polovici hradu vyšší, jedouce do něho po pravé straně, Zdeněk zase takovou polovici jedouce do hradu po levé straně. Zdeněk nedostal ani marštale ani kuchyně. Protož ujednáno, poněvadž Zdeněk na spěch kuchyně míti nemohl, aby dotud, dokud by se neopatřil a sobě nevystavěl, dal kuchaři svému v kuchyni Vilémově vařiti, ale aby také pomáhal lesem a palivem; a to aby bylo jen do roka. Rovněž učiněno takové opatření strany pekárny a kovárny. Místo marštale přidána Zdeňkovi krčma před zámkem.

Náhrobek Ladislava ze Šternberka v kostele svatého Jana v Nepomuku; dole znak paní z Lokšan

Záhy přišlo zase ke sloučení hradu a větší části panství v jedno Neboť Vilém, jenž z manželky své Anny z Pernšteina dědiců neměl, zemřel roku 1562 zdělav na svůj statek poručníky, kteří měli odkazy jeho plniti; ale hned potom nacházíme díl jeho v držení Ladislavově. Zdeněk dostav se v držení Blatné prodal polovici hradu Zelené Hory a všechno panství k té polovici náležité (r. 1561) *Jiříkovi Kokořovci z Kokořova* na Šťáhlavech. [5]) Ale právě ta věc, že by na zámku poroučeli dva držitelé rozličné krve, donutila Ladislava k výměně, tak že roku 1563 obdržel od Jiříka polovici hradu Zelené Hory se stráněmi, háj Lipovku a ves Soběsuky, a za to mu dal vsi Lovčice, Močovice a Olšany. [6]) Byl tedy Ladislav, jenž se tehda psal seděním na Zelené Hoře a Planici a arciknížete Ferdinanda komorníkem, pánem celé Zelené Hory. My jsme již o pánu tomto, kterýž měl za manželku Kateřinu z Lokšan, neteř Filipiny Velserové, mluvili při dějinách Křivoklátu (v díle VIII.), a tam jsme také chválili laskavou jeho mysl. Zde budiž i to doloženo, že byl dobrý hospodář a r. 1564 vsi Bezděkov, Štmeliny, Mohelnici, Zahrádku, Čečovice s dvorem pustým v Háji a dva mlýny (někdy od

Starý náhrobek některého pána ze Šternberka na Zelené Hoře.

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 54. H 1. [3]) DZ. 54. H 18. [4]) DZ. 54. J 6. [5]) DZ. 14. A 28. G 28. [6]) DZ. Karlštein. XII. M 29.

Zbytky hradu Zelenohorského na straně západní.

dílu Vilémova odtržené) zase k panství přikoupil.[1]) Zemřel r. 1566 dne 7. července, učiniv posledním pořízením svým (téhož roku 15. února) manželku svou poručnicí nad dětmi a vším statkem; odkázal jí také nad věno 5500 kop, tak že měla všeho věna 10.000 kop, řetězy, prsteny a zápony zlaté a pokud by byt se syny míti nechtěla, i dům na Planici s dvorem a pivovárem.[2]) Vdova postavila mu pěkný náhrobek ve velkém kostele Nepomuckém, uvázavši se v Zelenou Horu. Ale nebyla tak laskava, jako zemřelý pán; byla paní tvrdého srdce, jež poddané své Příbramské utiskovala. K panství přikoupila r. 1569 vsi Pohoří a Lovčice, jež se mezi tím v držení Zikmunda Doupovce z Doupova byly dostaly, ale když se potom vdala za Jiříka Popela z Lobkovic, napočítala sirotkům, co dluhů jako poručnice zaplatila a zvláštní smlouvou (r. 1583) o to a co jí věna náleželo s nimi počet učinila.[3])

Synové pozůstalí byli *Jiřík*, *Ondřej*, jenž byl „od Pána Boha na rozumu poražen", *Ferdinand* a *Lacek* (nebo Ladslav). Jiřík, jenž byl také arciknížete Ferdinanda komorníkem, r. 1584 dne 1. května panství na čtyři díly dělil. Na první díl položeny polovice zámku Zelené Hory, dvůr Podhorský pod zámkem a Zelvický, polovice městečka Nepomuku, vsi Klášter, Srby, Sedliště, Zahrádka, Měřčíno, Čečovice, polovice Vrčeně, Dvořec, Třebčice, Tojice, Bezděkov, Štmeliny, Mohelnice, Bezděkovec, Zelvice a Záhoří. Ten obdržel Jiřík. Na druhý díl, Ondřejův, položena druhá polovice zámku Zelené Hory a městečka Nepomuku s dvorem Ovčínským, polovice Vrčeně a vsi Chlumy, Nakvasovy, Kojčíno, Milčice, Nehodivo, Polanka, Myslivo, Kramolíno, Maňovičky, Milče, Kozlovice, Soběsuky a Vojovice. Ve společnosti těchto obou dílů zůstaly kostel na zámku s klénoty a rouchem mešním, brány, vrata, pekárna, šlachta, studnice, kovárna, věže pro vězně, cesta svobodná na zámek, schody, obora a pivovár, ale ustanovení toto nemělo ceny skutečné, poněvadž Ondřej pod opatrováním Jiříkovým, jakožto nejstaršího bratra, zůstal, a proto Jiřík na celém zámku svobodně poroučel; říkalo se přece však dílu Jiříkovu díl první a Ondřejovu díl druhý. Mezi Ladislava a Ferdinanda rozdělen ostatek na dva díly, z nichž jeden nazýván díl první a jeden díl druhý Planický. S prvním dílem dostal Ferdinand jisté světnice na tvrzi Planické, dvůr Štipoklasy, polovici městečka Planice, Zborovy, Lovčice, Křižovice, Loužnou, Stražovice, Hnačov, Plchtice, Křižovice, Pečetíno a Chrast, Bolešiny, Vracovy a Kroměždice. Na díl Ladislavův položeny díl tvrze a polovice městečka Planice, dvůr v Nové vsi, vsi Kvasetice, Zdobořice, Čiháně, Lukoviště, Kocourov, Bystrý, Kvaslice, Habartice, Planička, Zbislav, Újezdo, Strhadlo, Kratice, Bližanovy a Neurazy.[4]) Také tu na Planici nebylo oběma bratřím volno, a tak se stalo, že Ladislav Ferdinandovi (r. 1587) díl svůj na tvrzi Planici s dvorem prodal,[5]) ale ponechav si polovici městečka psal se seděním na Planici a Kraticích, poněvadž nyní sídla nemaje sobě ve vsi Kraticích nové sídlo vyzdvihl. Ale často bydlíval v Planici v domech dvou. Od dílu svého pak prodal Ladislav r. 1591 dvůr Haldovský v Habarticích i se vsí.[6])

Beckovský zle horlí na tyto bratří ze Šternberka. Matku jejich nazývá zatvrzelou kacířkou, která prý syny své v témž bludu vychovávala, pročež i všichni nešťastnou smrtí zhynuli. Ač to vše, jak on vypravuje, není pravda, přece tolik se ví, že všichni byli tak neštěstím pronásledováni, jako by byla na nich nějaká

Románská fortna na hřbitově v klášteře pod Zelenou Horou.

[1]) DZ. 15. A 22. [2]) Archiv Třeboň. [3]) DZ. 16. M 24, 67. H 22
[4]) DZ. 69. M 13—N 24, O 7—30, 166. A 2, 171. A 1. [5]) DZ. 166. B 14.
[6]) DZ. 178. K 16. Roku 1566 daroval Ladislav s Kateřinou, manželkou svou, ke špitálu Nepomuckému rybník u malého kostelíka a dědinu na Stalicích. (Archiv Nepomucký.)

Brána do zámku na Zelené Hoře.

kletba. I matka jich smutně sešla. Bylo to r. 1590 dne 6. května ráno o sedmé hodině, když manžel její Jiřík Popel odešel ke stolu Páně; Ferdinand vstoupil do světnice mateře své a tu zachvácen jest najednou takovou šíleností, že se chtěl usmrtiti. Paní mu domlouvala a bránila, jak mohla, ale poněvadž šílený obyčejně síly nasazuje, nepřemohla ho, naopak dýka, kterou držel nešťastník v ruce, vjela jí do života, tak že střeva z ní vyplynula a ona patnácte hodin po tom duši vypustila. Šíleného syna přátelé jeho ihned přikovali na kočár a odvezli na panství. [1]) Nebylo tedy žádné příčiny, aby císař Rudolf (podlé vypravování Beckovského) dal rozkaz, aby se Ferdinandovi na Zelené Hoře žíly přeťaly a krev se nechala ujíti. [2]) Z pamětí naopak jde na jevo, že Ferdinand ještě několik let po té nešťastné události byl živ. Jiříka nazývá Beckovský kostelů, duchovenstva, vdov a sirotků loupežníkem, ale ničím toho nedokládá. Jiřík, jenž sloužil arciknížeti Ferdinandovi, smutně se světa sešel; když jednou jel z Inšpruku do Ambrasu s poselstvím svého pána, spadl s koně a srazil vaz. To se stalo roku 1592 dne 13. listopadu. Obyčejné bylo, že po bratřích, jestliže neměli synů, dědili vždy jich mužští příbuzní, pokud to byl statek otcovský; ale kromě Ladslava, jediného zdravého bratra Jiříkova, byla tu také sestra nevybytá *Marie* šlechtična *ze Šternberka;* té soud zemský r. 1594 statek někdy Jiříkův přisoudil a Bohunka, manželka Ladslavova, která dosud důchody panství vybírala, nucena byla Marii panství postoupiti. [3]) Ale již se také připovídali někteří, aby z toho statku dostávali. Šebestián z Trautenberka povídal, že Jiřík nedávno před smrtí mluvíval k němu tato slova: „Můj milý Šebestiáne! Tebe jsem za tvé věrné služby za syna přijal, a věř mi jistotně, že tobě chci mnohem víceji dobrého učiniti, nežli vlastnímu bratru a sestře své, neb jsem na tebe tak laskav, jako bys můj vlastní syn byl; s tebou já se o nic nedělím; co jest mého, to jest tvého, a jestliže by pak (jakož všichni lidé smrtelni jsou) Pán Bůh mne smrti zachovati neráčil, tehdy, můj milý Šebestiáne, všecky svrchky, nábytky, klénoty a hotové peníze, co by koliv jich po mé smrti zůstalo a se našlo, tobě to dávám a odkazuji.“ Šebestián nejen toho všeho na Marii žádal, ale chtěl míti nad to 200 kop, poněvadž jsa ve službě Jiříkově daroval prý mu pět koní. I k soudu ta věc přišla (r. 1597), ale nežli došlo k rozsouzení, původ zemřel. [4])

[1]) Mikovec, Starožitnosti I. 115. [2]) Poselkyně II. a. 292. [3]) Reg. kom. soudu. [4]) Reg. kom. soudu.

Na Zelené Hoře poroučela potom Marie, jsouc také opatrovnicí bratra svého Ondřeje, a Ladslav byl pánem na celém Planickém statku, poněvadž byl poručníkem Ferdinandovým a od r. 1598 také Evy, dcery n. Ferdinandovy. Byl také arciknížete Ferdinanda komorníkem, sice však pán takový, který si lásky sousedů nezískal. Oldřich Smrčka ze Mnichu mluvil o něm r. 1593 na Hradčanech, že tomu, co Plzáci o něm Ladslavovi mluví, jakou tlamu (zlou hubu) on Ladslav má, věří. Nedlouho se také vkládal v panství nad Zelenou Horou. Neboť ačkoliv Marie měla Ondřeje opatrovati, přece se Ladslav sám o své újmě v díl Ondřejův uvázal, lidi v poddanosť si uvedl a důchody k svému užitku obracoval. Marie chtěla se s ním smluviti, ale on k žádnému mírnému prostředku nepřistupoval. A poněvadž císař Rudolf Ladslavovi poručenství nad Ondřejem až do své vůle dal, poroučeli na Zelené Hoře dva páni, kteří však dobré vůle spolu neměli. Dobře to bylo znáti, když Ladslav roku 1597 v noci Markvarta Redingara z Hartnštorfu, úředníka Mariina, na zámku zbraní v čelo zranil a okrvavil.[1]) Zpupná mysl jeho se také ukazovala r. 1602, když pohnán jsa od Johanky Švihovské, měl stavěti na soudu Karla, úředníka svého z Planice; neboť dal od sebe psáti, že není povinován takového člověka jí stavěti, poněvadž táž paní netoliko jedem pikhartským nakažena jest, ale od dětinství svého po otci, bratru a sestrách toho zdědila a proto že jí zřízení zemské nemá sloužiti. Ale rada královská na takové jeho vytáčky nic nedala.[2]) Mezitím Ladslav dosti chatrně hospodařil. Roku 1599 s manželkou svou Bohunkou z Lobkovic si statek Kratický, totiž ves Kratice, pustou ves Újezd a mlýn Chýlavu navzájem zapisovali. Nedlouho potom spatřujeme Ladslava v závadách, pročež pořáde statky prodával. Roku 1601 odprodal Číhani, Stražovice, Plchtice, Hnačov, Bolešiny, Myslovice, Novou ves, Zdobořice, Bystrý, Pečetino, Kroměždice rozličným osobám, a r. 1602 prodal vsi Kvasetice, Bližanovy a Strhadlo manželce své Bohunce.[3])

Na zvláštní poměry, které tehda v rodině této panovaly, naráží se také v listu, jejž psala Sibyla Lobkovská z Valdšteina a na Týně Horšovském Bohunce Šternberské z Lobkovic, kterýž tuto vložený jest takový: „Službu svú vzkazuji, urozená a má nejmilejší paní, paní Bohunko! Od Pána Boha Ti žádám zdraví a v něm jiné všecko nejlepší dobré; to co sobě sama na Pánu Bohu žádáš, toho bych Tě jistě srdečně a upřímně ráda přála, tak jako sama sobě. Má nejmilejší paní Bohunko! Nemohla sem toho nikoli pominouti, abych Tě neměla svým psaním navštíviti a přezvěděti, kterak se mezi nima na Planici nyničko máš; tu naschvále k Tobě svého pána pachole posílám, abych mohla zvěděti, kterak se máš, a oznam mi, kterak jsi byla přivítána na Planici, když jsi mezi ně přijela. Také Tě prosím, milé srdce, mohu li k Tobě své posly posílati, aby mi mých listů nepřejímali, také-li tam mají takové špehy, jako na Zelené Hoře. Neboť bych k Tobě ráda častěji posílala, než vždycky se bojím, aby mi mých listů nepřejali. Prosím, že mi oznámíš, jestli jsi dostala ode mne odpověď na to psaní, jak jsi mi ten list od paní Kryštofovy poslala. Já jsem hned nazejtří ten list za pánem svým poslala, nežli že je tam čtyřimecítma mil, ještě tam posel nedošel, ještě nic neslyším, kdy pán přijede; Pán Bůh rač ho tam opatrovati. O sobě Ti oznamuji, že sem chvála Pánu Bohu i s dětmi na ten čas zdráva i tolikéž Tobě toho, má paní Bohunko, na Pánu Bohu žádám. Když ode mne listy přečteš, spaluj je, aby jich oni nedostali. S tím se Tě, má nejmilejší paní Bohunko, poroučím a Tvá vždycky ostávám; prosím, že na mne nezapomeneš. Pán Bůh rač dáti, abych se mohla s Tebou brzo v dobrém a sčastném zdraví s potěšením shledati. Dáno na Teyně tu sobotu po sv. Mikuláši.“[4])

O špatném hospodaření Ladslavově bezpochyby se doneslo něco ke dvoru císařskému v Praze, a poněvadž pře jeho s Marií o poručenství nad Ondřejem ještě trvala a r. 1602 rozsouzena, dán Ladslavovi rozkaz, aby statek zůstalý po Ferdinandovi mezi sebe a Ondřeje rozdělil, poněvadž ještě pochybnosti nebylo, aby Ondřej k rozumu zdravému přijíti neměl. Ke vzetí dílu učiněni komisaři a Ladslavovi nařízeno, aby z dílu Ondřejova nic bez dovolení soudu zemského neprodával.[5]) Tedy zdělány o statek někdy Ferdinandův r. 1604 dne 26. července dílčí cedule, tak že na díl první, Ondřejův, položeny tvrz Planická s věží, světničkou u vrat, kašnou, pivovárem, obročnicemi, dvůr Štipoklaský, polovice městečka Planice, vsi Zborovy, Skrančice, Křižovice a Vracovy, a ostatek, pokud již prodán nebyl, ponechán Ladslavovi.[6]) O posledních letech živobytí Ladslavova není nic známo. Beckovský vypravuje, že na hradě Pražském v Bílé věži zlou nemocí se světa sešel. Jisto jest, že přečkal manželku svou Bohunku, po níž zdědil Kratické zboží; dále, že roku 1606 již svéprávným nebyl, a že poručenstvi nad Ondřejem dáno Adamovi ze Šternberka. Tento „maje v moci oba bratry Ladslava a Ondřeje“ r. 1606 Nepomuckým výsadu dal na vaření piva, vrátiv jim právo, které byli n. Jiříkovi ze Šternberka postoupili.[7]) Po smrti Ladslavově našlo se pak drahně dluhů, na něž se statek jeho obětovati musel; i nařízeni jsou k tomu od soudu zemského komisaři, kteří prodali r. 1613 statek jeho půl městečka Planice i s těmi dvěma domy, v nichž

[1]) DZm. 137. E 39, reg. kom. soudu. Dvorský, Paměti žen na str. 150. [2]) Paměti Slavatovy (Rozpr. uč. spol.) str. 41. [3]) DZ. 92. H 10, 130. H 7, 13, 131. A 10, G 29, 175. M 18, 28. [4]) DZm. 37. C 5. [5]) Paměti Slavatovy na str. 45. [6]) DZ. 180. L 6. [7]) Arch. Zelenohorský.

předešle bydlíval, vsi Neurazy, Planičku, Újezdo, dvůr a ves Kratice, ovčín a kostel Nicovský *Adamovi ze Šternberka* a na Bechyni, nejv. purkrabí Pražskému.[1]) Poroučeli tedy na obojím panství, Zelenohorském i Planickém, zase jen dva páni, Adam a Marie.

Tato mezi tím spravovala svůj díl. Veliké nesnáze měla pro faráře Nepomuckého, který byl pod jednou, kdežto celý Nepomuk byl pod obojí a lidé jemu se vyhýbajíce utíkali se ve svých potřebách k farářům okolním. Také týž farář neřestmi a nezpůsoby pohoršení činil. Nejednou jsouc v té příčině od poddaných prošena, konečně r. 1603 faráře vypověděla. Ale tento se nehnul dobrovolně, tak že Marie se dovolávala pomoci Ladslavovy. Ale ani Ladslav ani manželka jeho Bohunka, která statky po odjezdu jeho do Uher spravovala, neobmýšleli jí vyhověti, a když nový kněz pod obojí s velikou oslavou a zvoněním na faru Nepomuckou uveden byl, tu Bohunka, bydlíc na Zelené Hoře v domě Ondřejově, čtyři osoby úřadní s dotazem k ní poslala, co to před sebe béře, ale ona jich ani slyšeti, ani jim k sobě přistoupiti dáti nechtěla. Když pak Bohunka takovou věc žalovala, nařídil císař Rudolf Marii, aby kněze pod obojí zase vybyla a předešlému správci překážek nečinila.[2]) Kdy Marie zemřela, není nám známo; roku 1614 ještě žila.[3]) Statek její po ní, jak se domníváme, spadl na Adama, který tudíž držel polovici Zelené Hory a Planice jako pán dědičný a polovici jako opatrovník Ondřejův.

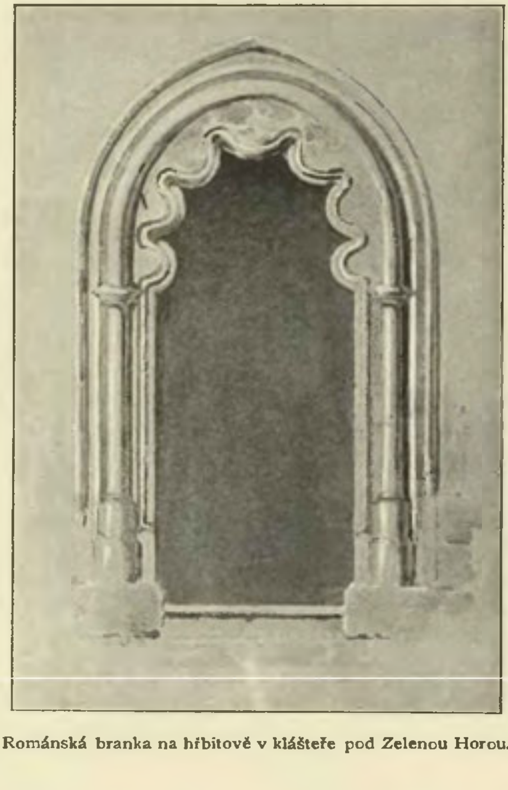
Na Zelené Hoře zavládlo za těch let ticho. Od smrti Marie, tuším, tu málokdy kdo bydlíval, a tak o osudech jejich nemnoho víme. Roku 1620 Maximilian Bavorský, když se po bitvě Bělohorské vracel domů, ze dne 19. na 20. listopadu na Zelené Hoře přenocoval.[4]) Adam zemřel r. 1623 dne 10. dubna, zůstaviv kromě dcer syny nezletilé Františka Matěje a Vojtěcha Ignáce. Poručníkem Ondřejovým stal se bratr jeho Štěpán Jiří, jenž r. 1625 zemřel. Asi v ty doby zemřel také Ondřej, jehožto polovice se dostala *Václavovi staršímu ze Šternberka*, bratru Adama dotčeného, který držel před tím statek Evaň. Týž pak udělil roku 1629 výsady obyvatelům polovice své Nepomucké. Ač téhož roku teprve zaplatil pokutu za účastenství v pominulé rebelii, stal se přece nedlouho potom císařským radou a prodal r. 1630 polovici zámku Zelené Hory s polovicí městečka Nepomuku, vsi Chlum, Kojčíno, Milčice, Nehodivo, Polanku, Myslivo, Kramolíno, Maňovičky, Milče, Kozlovice, Soběsuky, Vojovice, půl Vrčeně, tvrz Planici, půl městečka, Štipoklasy, Loužnou, Zborovy, Skrančice, Křižovice, Vracovy a kostel Nicovský *Jaroslavovi Bořitovi* říšskému hraběti z *Martinic* a na Smečné a *Marii Eusebii Bořitové ze Šternberka*, manželům, ale Eusebie hned potom právo své na manžela převedla. Jaroslav potvrdil svobody své polovice Nepomuku, povolil sousedům, aby vína šenkovali na konvice, pinty a žejdlíky, též aby židů mezi sebou v městě netrpěli (r. 1638).[5]) Mezi tím byl *František Matěj*, starší syn Adamův, svých let dosáhl a panství všechna po otci ujal a také díl mladšího bratra podědil. Tedy r. 1634 dne 26. července potvrdil výsady polovice své Nepomucké a nedlouho potom oženil se s Lidmilou Kateřinou Kavkovnou z Říčan. Oba držitelé, i Jaroslav i František, shledávali, jak je pro ně nepohodlné a obtížné, že každý z nich měl polovici Zelené Hory a kromě toho po polovici dvou městeček. Aby tedy se udělalo nové příhodnější rozdělení, učinili roku 1638 dne 27. března smlouvu o směně jistých svých statků. Tedy František Matěj postoupil Jaroslavovi svou polovici městečka Planice s dvěma domy panskými, ale spuštěnými, tvrz Kratice se stavením spustlým a dvorem, ovčín Nicovský, vsi Kvasetice, Bližanovy, Neurazy, Struhadlo, Újezdo a Planičku, a obdržel za to od Jaroslava polovici zámku Zelené Hory, polovici Nepomuku, dvory Borkovský a Milecký, dvorec Strouhalovský, ovčín v Soběsucích, vsi Kozlovice, Milče, Soběsuky a půl Vrčeně.[6]) Takovým způsobem se bývalé panství Zelenohorské nadobro rozdělilo na dvě panství, Zelenohorské a Planické. Polovice Nepomuku, již Jaroslav ještě dne 2. února výsadami obdařil, dostala se pod vládu Františkovu, který ještě téhož roku dne 4. prosince ustanovil, že se obdarování jednoho dílu i na druhý díl rozšiřuje.[7])

František raněn jest nebezpečně r. 1648, když Švédové vnikli na Hradčany a jej z okna hledícího postřelili. Zemřel dne 9. srpna. Vdova Lidmila Benigna porovnala se r. 1665 se syny svými *Václavem Vojtěchem, Janem Norbertem* a *Ignácem Karlem* tak, že na místě věna svého obdržela od nich Budyni, Libochovice a Krupku se statky připojenými; po té pak rozdělili mezi sebou ostatní panství otcovská, tak že Vojtěch dostal Zelenou Horu, Vršovice, Bubeneč, Podol a Vinohrady, Jan Norbert Bechyni, Želeč a Rataje a Karel Ignác Horažďovice, Sedlec a Zalužany.[8]) Vojtěch koupil r. 1672 od mateře své statky jí r. 1665 postoupené, stal se císařským radou a komorníkem a maršálkem dvoru královského v Čechách, ale prodal Budyni zase r. 1676, koupiv před tím od bratra Horažďovice; kromě toho měl ještě drahně jiných statků. Postupuje v úřadech stal se r. 1690 presidentem nad apelacími, r. 1696 nejvyšším sudí a r. 1704 nejvyšším hofmistrem. Byl pán učený, miloval umění, a umělce vydatně podporoval. Od něho

[1]) DZ. 186. N 15. [2]) Dvorský, Paměti žen. [3]) DZm. 26. F 12. [4]) Dějiny Skálovy IV. 372. [5]) DZ. 143. L 9, arch. Zelenohorský. [6]) DZ. 146. E 20—24. [7]) Archiv Zelenohorský. [8]) Koubek, děje Libochovic, DZ. 316. B 6—20.

bezpochyby pocházejí obrazy bitvy u Olomouce, kteréž jsou vymalovány na Zelené Hoře a Horaždovicích; i lze za to míti, že na Zelené Hoře mnoho stavěl, a zejména novější část hradu vyzdvihl. Na Zelenohorsku ještě mnohé památky naň upomínají. Na veniřích dveří některých spatřují se letopočty 1670 a 1671, na pivováře pod hradem, kterýžto znova vyzdvihl, spatřuje se letopočet 1695, erb jeho a manželky jeho Kláry z Malcánu. Nepomuckým vymohl r. 1672 při císaři Leopoldovi výsadu na nový trh výroční a trh téhodní.[1]) Učený jezovita Bohuslav Balbín za něho na Zelené Hoře dějepisné památky sbíral.[2]) Vácslav Vojtěch zemřel r. 1708 dne 25. ledna bez dědiců. Panství Zelenohorské i se statkem Prádlem k němu přikoupeným, nový zámek v Zadním Ovenci a dům na Hradčanech odkázal strýci svému *Leopoldovi*, jenž držel také Zásmuky a Častolovice a r. 1745 zemřel. Zelenou Horu prodal roku 1726 *Adolfovi Bernartovi* hraběti z *Martinic* a pánu na Smečně a Planici, jenž zemřel r. 1735 dne 27. července Po jeho smrti spadla panství jeho nápadní na mladšího bratra, ale zpupné statky Zelenou Horu, Bubny a dvůr v Burgsdorfu u Vídně odkázal posledním pořízením svým dceři své *Marii Dominice z Martinic*, jeptišce v klášteře sv. Anny ve Vídni. Tato dosáhla r. 1746 let svých a zemřela r. 1784. Posledním svým pořízením učinila nadání pro kaplana Zelenohorského a odkázala Zelenou Horu knížeti *Františkovi Gundakárovi* z *Kolloreda* a z *Mansfeldu*, ale jen k užívání do života a tak, aby následoval po něm druhý syn *Jeronym.*[3]) Tento býval statečným vojínem, proslaveným pomníkem na bojišti Chlumeckém roku 1813 a podlé svědectví vrstevníků byl pán dobrý sice, ale přísný a prchlivý. Hrabě Jeronym zemřel r. 1822 dne 23. července, a následoval po něm syn jeho *František* († r. 1854) Nyní jest držitelem Zelené Hory Františkova dcera, kněžna *Vilemína* (narozena r. 1826), vdova po knížeti *Vincentovi* z *Auersperka* († r. 1867).

[1]) Archiv Zelenohorský. [2]) Roku 1680 tu přebýval, když v okolí přímoří hustě proskakovalo. (Miscell. dec. I. lib. V. p. 95.
[3]) Pam. arch. I. 366.

Románská branka na hřbitově v klášteře pod Zelenou Horou.

NĚMČICE TVRZ.

Mezi Klatovy, Měčínem, Žinkovy a Planicí leží ves Němčice v malebném položení mezi lesnatými horami a zelenými nivami· Při vsi jest dvůr poplužný, při němž jest zahrada dobře zřízená, a v té se spatřují zbytky bývalé tvrze, která založena byla do čtyřhranu obdélníku. Tvrziště objímají příkopy někdy hluboké, ale nyní již zanesené, jichž strany bývaly vyzděny; někde sice ještě zdivo to zůstalo, ale jinde se se zemí sesulo. Příkopy jdou na všech čtyřech stranách, kromě jediného rohu, kdež jsou zastaveny sklepem. Sice z tvrze zbylo jen věžovaté stavení čtyřhranné, bývalá brána, v jehožto přízemí jest průjezd, totiž z předu vjezd v končitý oblouk sklenutý a v zadu výjezd s klenutím válcovitým. Po schodech těsných a strmých lze se dostati do prvního poschodí, kdež jest místnosť do kříže sklenutá s nevelikými okny, nad tím výše jest ještě jedna místnosť s pouhým stropem. Za věží jest mezi hradbami prázdné místo, pro stromoví, křoví a zelené dno rozkošné k podívání. Jindy tu bývalo stavení nějaké, po němž dnes není památky; jen o bývalých jeho základech a sklepích se vypravuje. Hned za věží k východu slunce jest bývalá studně, nyní přikrytá. Před 12 lety nalezl zahradník zdejší, pan Maňas, kopaje sklepy, kachlíky střídavě pozlacené a postříbřené, na nichž vyobrazeny byly honby. Nádenníci kradí je sebrali a domů dětem donesli, které je rozbily. Na bývalé pány Němčické upomínají kromě těchto zbytků tvrze také rozmanité starožitnosti v kostele, jako náhrobek, vypouklé vyobrazení a nápis v kapli na hřbitově a konečně zvony a nápisy na nich.

Němčice vyskytují se v našich pamětech teprve ve 14. stol., jsouce v držení vladyckého rodu, který kohouta na štítě nosil. V l. 1360 až 1370 vyskytuje se několik bratří jako patronů kostela sv. Bartoloměje u Úloha, zejména *Budivoj*, *Budislav*, *Zdeslav*, *Drslav* (Sezema?) a *Držek*, z těch pak Budivoj a Zdeslav se vyskytují také roku 1362 jako spolukolátorové kostela Němčického, a vedlé nich též *Zdislav Němec* a jiný *Zdislav*, jestli paměti ty druhdy nedbale psané dobře vykládáme. Ves samotna obsahovala r. 1379 pět popluží; jedno z nich držel farář, druhé *Budivoj Zub* svrchupsaný, třetí *Zdeslav*, bratr jeho, čtvrté Kunrát nějaký

Němčice tvrz.

a páté Lev z Malonic. Žil však tehda také Držek, jenž se roku 1380 s Budivojem, Zdeslavem, Lvem a Přibou vdovou jako patron kostela zdejšího vyskytuje. [1]) *Jan Nosek z Němčic* seděl r. 1413 na Jedle, *Drslav Zub z Němčic* připomíná se r. 1417, ale ti nedrželi Němčic, nýbrž tu seděl od r. 1415 *Brum z Němčic*, jenž se oženil s nějakou Annou a jí r. 1419 na svých poplužích v Němčicích (kromě dvoru Zubovského) věnoval. [2]) Patrno tedy, že v té době (r. 1380—1419) rozličná ta popluží skupována a zůstala v držení jedné osoby.

Brum přetrval války husitské a učinil roku 1437 zápis *Zdislavovi z Němčic*, anebo kdyby tento i s dětmi svými sešel, *Zdeňkovi* a *Svojši* bratřím z *Němčic* takovým způsobem, aby se po smrti jeho uvázali v tvrz Němčice a ves s podacím kostelním, vsi Třebešov a Petrovičky tak, jako by jim byl dlužen 350 kop. [3]) To se také stalo nedlouho potom a, tuším, asi r. 1441 nebo 1442, neboť posledního roku Anna, vdova po Brumovi, věnné své právo Zdislavovi propustila. [4]) Za tehdejších běhů válečných, kde život lidský býval vrátčejší nežli nyní, stala se Zdislavovi nějaká nehoda, pro kterou nakvap zavadil statek Němčický *Janovi Noskovi z Němčic*, otci svému, a na to list na pergaméně udělal. Již pak r. 1445 prodal Nosek tvrz, dvůr s dvojím poplužím a ves Němčice, ves Třebešov a výplatu na Horkách, které byl n. Brum zastavil *Janovi z Težovic*, jenž měl za manželku Barboru, dceru Janovu a sestru Zdislavovu. [5]) Když se stal králem Ladislav, tuť Jan z Doupova vyprosil si na něm odúmrť po Zdislavovi, ale nic nevyhrál, poněvadž Tažovec mohl dokázati, že Zdislav statek ten odevzdal otci. [6]) Mezi tím měl Tažovec i spor s Budějovskými, proto-

Tvrz v Němčicích.

že svěřil list na 600 kop Jakubovi, písaři v Budějovicích, který s ním obchody vedl, k věrné ruce, ale od něho jeho dostati nemohl. [7])

Z rodu prvotních vladyk Němčických žili ke konci téhož století Bohuslav a Zdeněk bratří, [8]) kteří snad již rodné své sídlo neměli. Kdo pak byl tehda v držení Němčic, o tom se nám pamětí nedostává. — Roku 1501 vyskytuje se v držení Němčic *Jan Čejka z Olbramovic*, [9]) kterýž zůstavil po sobě čtyři syny, *Jana*, *Petra*, *Jiříka* a čtvrtého, jehož jména neznáme. Ti tři totiž se vyskytují v pamětech zejména, o čtvrtém pak soudíme proto, že tvrz Němčická mezi bratří rozdělena byla na čtyři díly. [10]) Všechny ty díly skoupil pak Petr, neboť Jan dostal se okolo r. 1530 v držení Svojšína, a Jiřík usadil se na Osece v Prachensku. Tedy si r. 1545 Petr celý statek, totiž tvrz, dvůr a ves Němčice, vsi Hůrku a Petrovičky v obnovené dsky zemské vložil. [11]) Syn a nástupce jeho *Jan* byl dobrý hospodář, neboť koupil r. 1579 Mlynařovice, které k Němčicům připojil, a r. 1599 statek Dlouhou ves, na splacení jich však prodal vsi Vítkovice a Kvaslice Janovi Kocovi z Dobrše. [12]) Nejstarší syn Jiřík, jenž byl rytířem řádu sv. Jana, žádal otce za díl, ale otec ho hned vyplatiti nemohl, přednášeje, že má více synův a také v dluzích postaven jest, ale r. 1602 slíbil mu 7000 kop. Byl se vydal r. 1580 na cestu do Malty a dav napsati zkoušku o štítech nebo předcích rodu svého rytířského, dal ji zavěsiti v kostele Němčickém. S druhými dvěma, *Petrem* a *Václavem mladším*, učinil otec r. 1602 smlouvu takovou, že je také oddělil a dal jim za díl statek Dlouhou ves; podržev si pak Němčice zůstal tu se svým nejmladším synem *Janem Adamem*. [13]) Tento ujav Němčice po smrti otcově byl jako předkové jeho náboženství katolického, pročež

[1]) Berna str. 16, lib. conf. [2]) Archiv Třeboňský, lib. erect. XI. 130, rel. tab. II. 146. [3]) DD. 20, str. 21. O Zdeňkovi archiv č. IV. 249. [4]) Rel. tab. II. 194. [5]) Rel. tab. II. 204. Vdova po Zdislavovi nazývala se Eliška. [6]) DZ. 16. f. 208. Viz i reliq. tab. I. 141. [7]) Archiv Třeboňský. [8]) Rel. tab. II. 449. [9]) Paprocký o st. ryt. 41. [10]) DZ. 5. D 29. [11]) DZ. 250. H 11. [12]) Archiv Třeboňský. DZ. 127. M 9. [13]) DZ. 176. J 7, N 21.

také v bouřích roku 1618—1620 nic proti Ferdinandovi II. nepodnikal. Sloužil třem císařům a čtvrtému volenému Českému králi. Také on dobře hospodařil, tak že ho r. 1625 též v držení Měcholup a Myslovic nacházíme.[1]) Když pak v krajině zdejší lid na víru katolickou obracován, byl Jan Adam v té příčině nad jiné horlivým; povídalo se o něm, že sedláky v Němčicích kyji v příhbí bíti rozkazoval, aby klekali.[2]) Nemaje dětí z manželství svého s Apolénou z Chuděnic, která postavila r. 1610 kapli na hřbitově, učinil roku 1635 ustanovení o statku svém takové, aby na způsob nějakého svěřenství děděn byl od potomků Petra, bratra jeho.[3]) Ale k provedení této vůle nemohlo přijíti, poněvadž byl statek Němčický tak prodlužen, že jej z dědiců nikdo ujíti nechtěl a nemohl. Tedy nařídil soud zemský r. 1636 jisté komisaře, kteří týž statek, totiž tvrz, dvůr a ves Němčice, dvůr a ves Mlynařovice, vsi Pečetíno, Zbislav, Malou Hůrku, Petrovičky a Třebišov prodali *Václavovi Otakarovi Perglárovi z Perglasu*.[4]) Tento a nástupce jeho *Volf Perglár* drželi Němčice celý lidský věk, ale poslední hospodaře na nich sotva se nad vodou udržeti mohl. Věřitelé na něho nastupovali, statek přišel k odhadu a Volf nemoha si pomoci prodal jej r. 1665 *Mikuláši Alšovi Vítovi ze Rzavého*, aby si jej od přední věřitelky Lidmily Kocové vyplatil. Než Vítovi se buď do toho nechtělo, nebo snad z jiných příčin prodal Němčice roku 1668 *Maximilianovi Valentinovi* hraběti z *Martinic*, jenž je připojil k panství Planickému.[5])

TVRZE V OKOLÍ NĚMČIC.

PLANICE.

V městě Planici posud stojí zámek, stavení prosté a jednoduché, ač k bydlení úpravně zřízené a nyní za dům úřednický určené, na jehož místě v 16. stol. postavena byla tvrz. Stála u ní také věž a měla uvnitř všelijaké příležitosti, jako světnici a sklep, obě klenuté, světnici, kteráž slula kamenná, kuchyni, jiné sklepy a komory, špižírnu, světnici velkou břevnovou, druhou světnici břevnovou a j. v.

Město ode dávna patřívalo ke zboží kláštera Nepomuckého a poslouchalo po válkách husitských pánů Zelenohorských kromě doby let 1519—1521, kdež patřilo Ladislavovi ze Šternberka. Roku 1556 poprvé se děje zmínka, že se tu bydlelo; dostalť Planici ještě za živobytí otce svého *Vilém ze Šternberka*, a ten tu bezpochyby nové sídlo vyzdvihl a r. 1558 Planickým nový trh výroční vyprosil.[6]) Jak se vypravuje v dějinách Zelené Hory, děleno panství toto na díly, k nimž přikupováno a od nichž odprodáváno, až r. 1638 přišlo ke konečnému a stálému rozdělení na dvě panství, totiž Zelenohorské a Planické. Poslední připadlo tehda *Jaroslavovi Bořitovi z Martinic*, o jehož životě v dějinách Smečna (díl VIII.) s dostatek vypravováno. Po smrti Jaroslavově († r. 1649) následoval v držení Planice a jiných statků třetí jeho syn *Maximilian Valentin* hrabě z *Martinic*, jenž sídlíval obyčejně na Pruneřově. Týž se stal nejvyšším sudí (r. 1652), nejvyšším komoří (r. 1656), nejvyšším hofmistrem (r. 1658—1677) a pojal za manželku Annu Kateřinu Bukůvkovou z Bukůvky. Zdá se však, že se stal pánem celého panství teprve tehdy, když byl díly bratří svých skoupil; jisto totiž jest, že r. 1649 čtvrtý díl Planice od bratra *Ferdinanda Leopolda*, probošta Vyšehradského, koupil. Zemřel r. 1677, učiniv z panství svých Hagensdorfu, Pruneřova se statky přivtělenými a Planice s Němčicemi (r. 1676, 4. března) druhé svěřenství rodu Bořitovského, o něž se synové jeho poděliti měli. Tedy tito se r. 1678 dne 24. srpna podělili tak, že Jaroslav Bernart dostal Pruneřov, *Jiří Adam* Planici a Němčice a Maximilian Guidobald Hagensdorf. Jiří Adam stal se r. 1685 po smrti staršího bratra vladařem domu Smečanského a byl tudíž pánem velice bohatým. A poněvadž takto svěřenství Planické se svěřenstvím Smečanským sloučeno bylo, následovali po smrti Jiříka Adama († r. 1714) syn *Adolf Bernart*, jenž držel od roku 1726 také Zelenou Horu († r. 1735), pak mladší jeho bratr *František Michal* († r. 1760), potom *František Karel* (vnuk Maximiliana Guidobalda skrze syna Jana Josefa Karla), jenž zemřel r. 1789 dne 29. listopadu, jsa posledním po meči potomkem tohoto staroslavného rodu. Podlé ustanovení Maximiliana Valentina přestaly svěřenské statky po vymření rodu po meči býti svěřenstvím a mohly mezi žijící ženské údy rodiny stavu světského rozděleny býti.[1]) K tomu také přišlo, ale před tím prodáno roku 1790 panství Planické *Františkovi* hraběti z *Wallisu*, svobodnému pánu z *Karighmainu*. Po tomto převzal je r. 1797 na jistý způsob bratr jeho *Josef*, jenž byl c. k. tajným radou, státním a konferenčním ministrem a osobností toho času vynikající a zasloužilou († r. 1818), a po tomto následoval zase na jisté výminky syn jeho *Maximilian*, c. k. komoří. Nyní je drží toho syn *Josef Arnošt* (narozen r. 1822).

MLYNAŘOVICE.

Severně od Planice jest ves Mlynařovice, někdy zvláštní stateček, jehož držitelé na staré tvrzi sídlívali. K r. 1362 známi jsou sirotci držitelovi *Vyšemir*, *Heřman* a *Ješitbor*, jejichž poručníkem jsa Vilém z Jinina spolu s vladykami Němčickými nového faráře ke kostelu Němčickému podával. O právo toto bral se pak r. 1381 také *Bohuslav z Mlynařovic* a měl při u duchovního soudu, ale zdá se, že při svou probrál, poněvadž se mezi potomními kolátory kostela Němčického žádný z vladyk Mlynařovských nevyskytuje.[2]) Že pak vladykové zdejší mnoho hluku ve světě nenadělali, svědčí to, že se teprve k r. 1442 zase o držiteli Mlynařovic *Mikuláši ze Sedliště* dovídáme. Týž Mikuláš učinil tehda smlouvu s obcí Kratickou, jíž byl rybníkem

[1]) DZm. 145. A 20.
[2]) H. o těžkém protiv. 312.
[3]) DZ. 144. N 21.
[4]) DZ. 299. O 1.
[5]) DZ. 315. M 8, 317. T 2.
[6] Archiv Planický.

[1]) Pam. arch. I. 363—367.
[2]) Lib. conf. acta jud.

svým novým pod Kraticemi louky a nivy zatopil, za kteréž jim oddal od svého popluží. Seděl tu ještě r. 1446.[1]) Pak následuje zase dlouhé mlčení. Okolo r. 1500 seděl tu *Mikuláš ze Snopoušova*, jenž na tvrzi Mlynařovicích manželce své Alžbětě z Mokře věnoval. Tato žila ještě roku 1542 a postoupila dotčené věno vnuku svému *Mikuláši Radkovci z Radkovic.*[2]) Ale již r. 1547 nacházíme tohoto Mikuláše beze statku a sídla.[3]) Mlynařovice dostaly se pak neznámým způsobem k Srbicům, tak že tu nikdo nebydlel a tvrz spustla. Roku 1579 prodal *Adam Sedlecký z Újezdce* a na Srbicích tvrz pustou Mlynařovice, dvůr poplužný, mlýn, krčmu a ves *Janovi Čejkovi z Olbramovic*, jenž statek ten k Němčicům připojil.[4])

[1]) Archiv český III. 534, archiv Planický. [2]) DZ. 250. B 1. DZm. 226. C 9. [3]) Archiv musejní. [4]) DZ. 20. J 2.

KRATICE.

Půl hodiny severně od Planice jest ves Kratice, jež ode dávna patřila k panství kláštera Nepomuckého.[1]) Kterak tu v 16. stol. sídlo vyzdviženo, vypravuje se v dějinách Zelené Hory. Dělením dostaly se Kratice k dílu Planickému a r. 1638 připomíná se tu tvrz se stavením spustlým, ale dvůr tu zůstal posud. Posud se spatřuje ve dvoře stavení věžovaté, čtyřhranné, řečené nyní Barbora, jehožto zdi jsou hrubé, ale okna zazděna, poněvadž jsou tu sýpky.

[1]) V Berni roku 1579 slove ves ta Kratnice a měl tu farář Planický popluží, ale fara Planická také patřila ke klášteru Nepomuckému.

Hrádek u Zborov

POTŠTEIN A ŽINKOV.

Západně od Nepomuku rozkládá se na březích velikého rybníka osada Žinkovská ležíc v pěkné krajině, poněvadž její zelené údolí obmezeno jest lesnatými horami a okrášleno mnohým a pěkným stromovím. Nade dvorem poplužným vypíná se příkrý vrch, na němž stával *hrad Potštein*, táhna se v dlouhém čtverhranu od západu k východu. Stará cesta vozová k němu vedoucí šla bezpochyby od Vojovské strany po hrázi rybníčka, kterýž jest pod Potšteinem a za dob bývalých pána a čeleď jeho vodou zásoboval. Nynějším k němu přístupem nejkratším jest pěšina, napřed k jeskyni a potom podlé Drstníka hory vzhůru vedoucí. Ačkoli jest návrší Potšteinské strmé, přece vrchol jeho nevyhovoval úplně všem požadavkům středověké bezpečnosti, pročež na těch místech, kde bývaly západní a východní konce hradu, zpevněn dvěma vysokými a hrubými valy. Rozdělen byl Potštein na hrad a předhradí, kteréž oboje (jak již praveno) mělo podobu čtverhranu. Na obou místech, příkopem mělkým a zasypaným od sebe oddělených a lesem porostlých, jen málo pamětihodného spatříš Na předhradí stojí nyní jesle pro srny a znatelné jest jen podlé příkopu, který je dělí od východního valu, a jiného příkopu dělícího je od hradu. V severozápadním cípu hradu, v němž spatřiti lze jen větší a menší kopce rumu, jest spodek bývalé velké věže okrouhlé. Vnitřek jest odkryt a vyčištěn, a viděti, že tu bývala lidomorna. Okolo věžiště spatřuje se kopec v celém hradu nejvyšší, na důkaz, co tu spadlo kamení a rumu. Postavena jsouc u příkopu dělícího hrad a předhradí byla důležitou pevností k obhajování brány a při tom také posledním útulkem páně, jestliže byl ostatní hrad ztracen.

Pod Potšteinem na břehu rybníka a u Žinkova jsou dva zámky. Tak zvaný *Nový zámek* obrácen jest nyní na pivovár. Na místě bývalého hradu Žinkovského jest tak zvaný *Starý zámek*, obydlí vrchnosti a stavení prosté, jednopatrové, bez architektonických zvláštností; jen nerovné jeho průčelí svědčí, že nebyl za jedné doby postaven, nýbrž že povstal přidáváním nových ke starým částem. Kdežto nyní i cvičeným okem se nic nenajde, co by upomínalo na staré doby, připomínají se v starých pamětech mnohé podrobnosti. Podlé nich skládal se hrad z tvrze a předhradí k ní patřícího. Okolo tvrze, kteráž

Portál kostela v Žinkovech se znakem pánů z Vrtby.

stála v rovině, šel příkop, jenž býval vodou z velikého rybníka napájen a z pravidla loven. Na tvrzi býval dům mnichovský, k němuž byla věž přidělána, v němž bývala veliká světnice a dvě pavlače; po jedné se chodilo k světnici od schodu a po druhé se chodilo od zadní strany. Proti němu stával dům veliký s několika pokoji, jenž pro starožitnosť svou pilíři přidělanými byl podepřen. Do předhradí chodilo se po zdvihutém mostě, nad nímž bývala vížka. Pod ním v rohu stála veliká věž, ale nepraví se, byla-li ještě v zavření tvrze nebo na předhradí. Jiná věž nedodělaná stála v předhradí v tu stranu k Vojovicům. Na předhradí byly dvě konice; nová, opatřená nahoře ponebím, stála blíž k mostu, druhá, hořejší, stála při brance, nad kterouž byl srub. Konečně byla za fortnou zahrádka plotem ohrazená.

Potštein založen jest ve 13. století a býval napřed pevným obydlím pánů panství, kteříž však mívali kromě toho již záhy tvrz v Žinkově pod Potšteinem. Byla tu tedy dvě sídla na jednom panství, a to od starodávna, pročež také dějiny obou v jedno splývají. Předek prvních pánů zdejších, kteříž v pamětech se objevují, byl Drslav, jenž seděl v l. 1160—1165 jakožto popravce královský na Staré Plzni. Syn jeho *Oldřich*, jenž se od r. 1176 vyskytuje a asi r. 1192 zemřel, psal se již z Žinkova nebo vlastně z Žizeňkova, jak se prvotně Žinkovu říkávalo, a daroval před smrtí svou klášteru Plasskému statek Lomany a klášteru Doksanskému ves Brňany. Měl syny dva, *Oldřicha* (r. 1193—1213) a *Protivu* (r. 1183—1219). Onen dostal při dělení statek u Plzně ležící při vsi Liticích, kdež nový hrad postavil, tento zůstal na Žinkově a odtud se také psával. Ale poněvadž Oldřich bez dědiců se světa sešel, dostalo se jmění jeho Protivovi kromě Nynic, statku, kterýž odkázal klášteru Plasskému, a peněz, jež se dostaly sestře jeho Markétě. Protiva měl dva syny, *Protivu ze Žinkova* (r. 1235—1245) a *Půtu z Křimic* (r. 1245 atd.), z nichž každý měl polovici hradu Litic. Žinkov snad jim také z polovice patříval, poněvadž se po něm též *Vilém* (r. 1263—1279), syn Protivův psával, ale v l. 1252—1259 postavil Půta nový hrad nad Žinkovem a dal mu po svém jménu název Potenštein (t. j. Půtův kámen). Ale nežli Půta, jsa v l. 1284—1285 purkrabí na Domažlicích, běh života svého dokončil, povstal druhý Potštein, po němž se jiný *Půta* r. 1287 z *Mladého Potšteina* psal. Není jisto, zdali hrad ten někde na Plzensku stával, anebo míní-li se tu hrad Potštein v Hradecku (díl II. na str. 1.); neboť Pracek, potomek Půty Křimického, jak se zdá, přestěhoval se do Hradecka, a tu v lesích pod horami vyzdviženy dva nové hrady, Potštein a Litice, kteréž se staly potom mnohem slavnějšími než hradové téhož jména v Plzensku. Půta z Potšteina (tuším syn Půty Křimického) obdržel od krále Václava Bor v Prachensku, poněvadž vzdal králi svou polovici Litic a kromě toho držel zboží Žinkovské, s nímž pak všechny styky synů Protivových přestaly. Již r. 1317, kdežto s jinými úklady strojil králi Janovi, měl syny zrostlé *Viléma* a *Oldřicha*, kteří se asi r. 1318, když mezi tím otec byl zemřel, rozdělili. A tak měl Vilém († r. 1336) zboží Borské a Oldřich dostal Žinkov s nějakými menšími statky.[1]) Týž Oldřich dostal se před r. 1318 v zajetí Sezemy a Protivy z Frymburka, z něhož jej vybavil Vilém ze Strakonic, zaručiv se zaň, že zaplatí 500 hřiven stříbra. Když pak Oldřich neplatil, vedena jest o to po dvě léta pře u soudu zemského, po jejíž ukončení zveden jest Vilém na ves Hoštice, půl Břežan a hrad a městečko Žinkov. Teprve roku 1322 ukončeny tyto nevole smlouvou.[2]) Oldřich dosáhl velikého stáří. Syn jeho *Soběhrd ze Žinkova* prodal ještě za živobytí otce svého statek svůj svobodný v Žinkově klášteru Nepomuckému;[3]) proto také, když Soběhrd roku 1374 s bratřími svými *Ojířem* a *Oldřichem* právo podačné v Žinkovech vykonával, měl tu jeden hlas opat

Erb pánův z Potšteina a zbytek náhrobku ze zřícenin kláštera ve Vysokém Mýtě.

[1]) Vše podlé I.—III. dílu Regest. [2]) Tab. vet. 265, 301. [3]) Formulář v knihovně kláštera Oseckého.

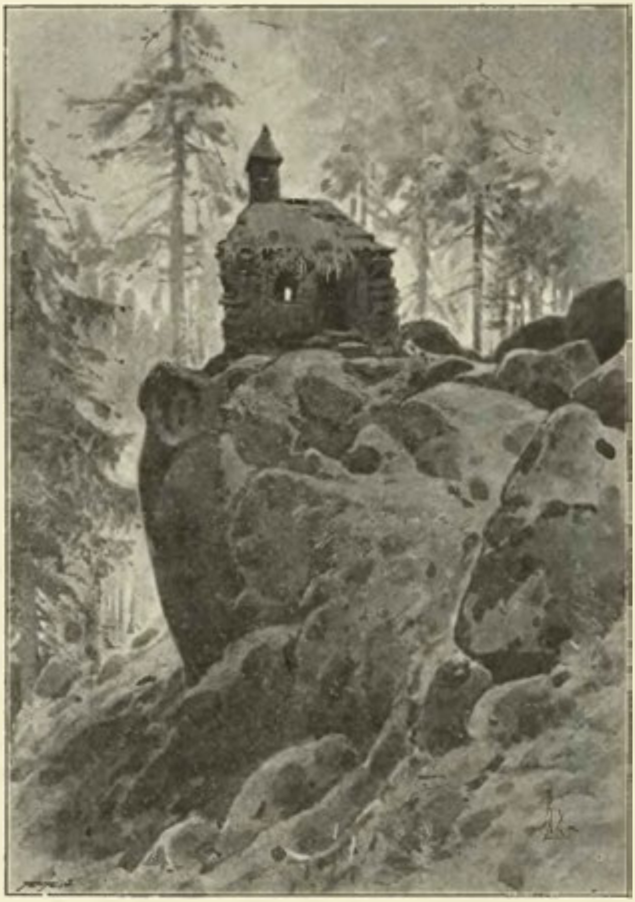
Týnec u Klatov.

Nepomucký, a klášter dostal se po smrti Soběhrdově a Vilémově († r. 1384) také v držení těch částí, které jim patřívaly. Až do r. 1390 držel Ojíř Žinkov s opatem, ale od r. 1396 vyskytuje se na místě jeho *Bavor z Žinkova*, tuším syn jeho, napřed společně s opatem a od r. 1414 sám.[1]) Bavor se psal zase z Potšteina, ale nikoliv proto, že tu seděl, nýbrž z té příčiny, že se předkové jeho tak psali. Potštein, jak se zdá, byl již tehda nebo nedlouho potom opuštěn a sto let potom byl zarostlý lesem. Bavor spečetil r. 1415 stížný list poslaný do Kostnice a žil ještě roku 1437, kdež mu císař Zikmund dva listy předkům jeho ve 14. století dané potvrdil.[2]) Stejný čas sešli smrtí Bavor, poslední z větve Žinkovské, a Vilém Lopata, poslední z větve Litické, tak že již na Plzensku nikoho toho rodu a jména z Potšteina nebylo. Dědicem jeho stal se *Přibík z Klenového.*[3])

Po dlouhá léta měl Žinkov stejné pány s hradem Klenovým (viz na str. 157—158), a Jan, vnuk Přibíkův, psával se často seděním na Žinkově nebo Žinkovech, jak se tehda mluvívalo.[4]) Když pak po r. 1509 Klenový prodán, Jan změnu tuto dlouho nepřečkal. Jakožto dědicové jeho vyskytují se před r. 1519 bratří *Přibík*, *Jiřík*, *Bušek*, *Šebestián*, *Vácslav* a *Vilém z Klenového*, synové jeho.[5]) Jiřík byl již r. 1525 mrtev, Vácslav tolikéž se tehda již nepřipomíná, a ostatní bratří rozdělili se r. 1525 o statek Žinkovský. První dva obdrželi každý část městečka a k tomu jisté lesy a dědiny. Vilém přijal za díl půl tvrze a dvoru poplužného, chalupy v Žinkovech, kus poplužíl Žinkovského, kusy popluží v Žinkovicích, Kokořově, na Starcích, chalupy v Žinkově, část vsí Kokořova a Svarkova, les s hradištěm Potšteina a jiné lesy. Šebestián obdržel druhou polovici tvrze a ostatní kusy částí již řečených a k tomu jisté lesy. Příkop okolo tvrze zanechán byl ke tvrzi, kdyby jej chtěli zadělati nebo dokud by nezadělali, zatopíce rybníkem chtěli sloviti.[6]) Jak i jinde bývalo, tak i zde dva bratří bydlíce na jedné tvrzi nedovedli spolu svorně žíti. Ústrky počaly r. 1537. Vilém vinil Šebestiána před soudem, že slíbil jemu Šebestián, že lidem svým v Žinkovech nedá piv jiných šenkovati než Vilémových, ježto přece tak neučinil a lidem svým jiná piva šenkovati dopouštěl. Kromě toho vinil jej z toho, že řekl před dobrými lidmi jinému žádnému statku svého nedati, nežli dětem Buškovým, ale byv napomenut, takovému rčení posud dosti neučinil. Také si škodili, jak mohli. Roku 1540 vpadl Vilém s lidem svým na grunty Šebestiánovy a tu člověku jednomu žito a pšenici sežal

[1]) Lib. conf. DD. 13. f. 119. Proto se psal r. 1409 seděním v Žinkovech (Archiv č. III. 479). [2]) Archiv č. III. 187, rukopis Roudnický. [3]) Rel. tab. II. 289. [4]) Archiv říšský Mnichov. [5]) Archiv Třeboňský. Roku 1521 zemřela Lidmila ze Šťáhlav, žena Přibíkova (Rkps. bibl. Pražské). [6]) DZ. 3. C 11—15, 42. L 13—15.

a odvezl. Kromě toho přel se také Vilém s Filipem ze Strochovic a na Žitíně, kterýž byl také přiřekl Vilémovi, že poddaným svým odjinud piva bráti a voziti nedá, než od téhož Viléma. Lidé Filipovi brali piva půl druhého léta, než potom, když piva zlá byla, přestali. Když pak Filip jednou u Žinkovic honil, pohnal jej Vilém do komorního soudu. Druhou při Vilém prohrál, poněvadž neprokázal, který den Filip honil, a první při prohrál také (r. 1541). Neboť Filip vymlouval se, že půhon ten zbytečně jest učiněn, aby byl ke škodám připraven a těžké by bylo, aby se kdo tak zavázati měl a že mohlo tak býti, dokud naň Vilém laskavější byl, ale poněvadž se to změnilo, není na tom, by jaké rčení v tom bylo, státi, neb že se mu do žádného času nezavazoval. Novou při s Šebestiánem měl r. 1542. Neboť Šebestián přechovával u sebe Jana, mladého syna Buškova, mimo vůli Vilémovu, jenž byl jeho poručníkem, dokonce i poddané sirotkovy obsílal do svého obydlí, jim předkládaje, že pán jich týž sirotek jest. [1]) Prozatím konec ústrkům učiněn jest téhož roku, když Šebestián polovici svou Vilémovi prodal. [2]) Na své polovici byl Vilém hned po dělení manželce své Lidmile z Brloha věnoval, na téže polovici věnoval také r. 1548 Anně z Říčan, druhé manželce své. [3]) V starších letech, když byl již Vilém král. radou, hejtmanem Nového města Pražského a též hejtmanem kraje Plzenského, přece jej bujnost neopouštěla. S Šebestiánem začal nové pře r. 1555 většinou pro nepatrné věci. Oba bratří zemřeli nedlouho po sobě. Vilém zemřel roku 1558, zůstaviv pět synů. Šebestián, jenž, tuším, děti Buškovy podědil a tak polovice městečka dosáhl, zemřel tu na domě v nově zřízeném roku 1559, zůstaviv z manželky Marjany z Horšic syna *Jiříka*, jenž se psal seděním na domě v Žinkovech, a později menší statky v Plzensku držel. [4]) Ze synů Vilémových měl nejstarší Kryštof podlé vůle otcovy dostati statek Janov. Z ostatních čtyř jeden záhy zemřel, a tak zůstali na Žinkovech tři bratří, *Jan*, *Adam* a *Přibík*. Jan ujav Žinkovy vyplatil r. 1572 bratřím svým peníze, za něž si jinde pozemské statky koupili. [5]) Ke statku svému přikoupil Jan roku 1580 od Jiříka dědictví jeho, totiž dům v městečku Žinkovech, městečko, vsi Březí, Svarkov a Kokořov. [6]) Byltě Jan tento velmi bujné krve. Tak na př. r. 1577 přepadl s Jiříkem jsa v Měcholupech Petra z Kokořova a uhodil ho ručnicí v rameno, kdežto jej Jiřík kordem ve hlavu ranil. Není tedy divu, že Mikuláš z Maxu r. 1577 na Janovi řetěz zlatý, který stál 80 korun, s hrdla jeho strhal. Roku 1583 posekal Jan člověka jednoho z Biluk. Sice byl dobrý hospodář. K Žinkovskému statku přikoupil Žitín a Nový hrad, kromě toho také držel panství Březinské. Býval císařským radou a nejvyšším písařem a jsa nad jiné horlivým katolíkem, zachovával věrnost Ferdinandovi II., pro kteroužto věc také všelijaké ústrky snášel. Ujav se po bitvě Bělohorské zase úřadu nejvyššího písařství, kterýž mu byl po r. 1618 odňat, zemřel roku 1624, odkázav statky své Žinkov, Nový hrad a Březinu synu svému *Vilémovi staršímu*

Poustevna na Potšteině u Žinkov.

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 1. D 4. [3]) DZ. 4. K 26, 8. L 13. [4]) DZ. 13. D 19, F 13. [5]) DZ. 17. N 18, 60. N 1. [6]) DZ. 21. C 17.

z *Klenového*,[1]) kterémuž byl ještě za živobytí svého panství Roupovské postoupil. O Vilémovi psáno již na str. 201. Zemřel roku 1642, odkázav statky své Žinkov, Roupov, Nový hrad, Přestavlky a Merklín synům svým *Janovi Řehořovi*, *Vilémovi Hartmanovi* a *Petrovi Ignácovi*,[2]) kteří zůstávali ještě několik let pod poručenstvím mateře své Elišky Dobrotivé rozené Berčinky. Při dělení dostal panství Žinkovské nejstarší syn Jan, ale zemřel již r. 1665, zůstaviv děti nezletilé.[3]) Když ze synů jeho *Viléma Františka* a *Hartmana Ignáce* starší bratr let svých dosáhl, rozdělili se r. 1679 o pozůstalost otcovskou. Onen dostal kromě části zámku, nedlouho před tím v nově postaveného, též staré stavení, tento druhou část nového zámku a kromě toho dostal každý polovici vesnic Žinkova, Kokořova, Svarkova, Tyniště, Luhu, Černovic a Radkovic.[4]) Ale nedlouho po učiněném rozdělení usnesla se máti Hartmana, ještě nezletilého, na tom, že statek jeho prodá. I prodán jest r. 1682 Vilémovi, a tak oba díly zase spojeny. Vilém měl s manželkou Zuzanou Františkou rozenou Hartmankou z Klaršteina několik dětí, kteréž při jeho smrti (r. 1691) nezletilé byly.[5]) Poněvadž bylo nesnadno Žinkov pro ně zdržeti, prodala jej poručnice r. 1712 říšskému hraběti *Janovi Františkovi* von *Steinau*, kterýž jej odevzdal r. 1717 dceři své *Marii Terezii*, provdané za *Václava* hraběte z *Vrtby*, pána na Křimicích a Nekmíři. Ze synů dvou z tohoto manželství pošlých starší *Jan Josef* zůstal svobodným a ujal po smrti otcově (r. 1738) všechny statky jeho, mladší však *František Václav* skrze sňatek svůj s Maří Annou z Klenového dosáhl statků Újezda a Petrovic, jež však bratru svému pustil, když se stal skrze dědictví pánem na Konopišti. Jan Josef přikoupil pak ještě statky Měčín a Mečkov a připojil je k panství Žinkovskému. Zemřel roku 1782, odkázav jmění své synovci svému *Františkovi Josefovi* hraběti z *Vrtby*, jenž přikoupil r. 1796 statek Malinec. Františkem vymřel r. 1830 vzácný tento rod staročeský, a všechny jeho statky dostaly se odkazem *Janovi Karlovi* knížeti z *Lobkovic*. Z rodu Lobkovského dostaly se Žinkovy na krátký čas v držení Filipa hraběte Šenka ze Štaufenberka, manžela kněžny Karoliny z Lobkovic, když pak tento panství prohospodařil, koupil Žinkov nynější pan držitel *Jan* hrabě z *Harrachu*.[6])

---

[1]) DZ. 141. K 28, archiv Roudnický. [2]) DZ. 147. M 9. [3]) DZ. 114. H 31, 261. N 10. [4]) DZ. 75. S 3—22. [5]) DZ. 117. K 18, 395. T 11. [6]) DZ. 493. E 10, Sommer na str. 258.

Zbytky příkopu na Potšteině.

Zámek v Měčíně.

NOVÝ HRAD NAD MĚČÍNEM.

Mezi Švihovem a Žinkovy rozkládá se městečko Měčín. Nad ním stojí dvůr poplužný, na jehož severní straně stával zámek Měčínský, tak zvaný Nový hrad. Před lety zdaleka bylo vídati osmahlé jeho stavení, v němž bývala sýpka, z části syrobárna a byt úřednický, když však potom shořelo, zbořeno druhé poschodí a ponecháno jen první patro Zbytek tento upraven zase jako úřednický dům, tak že se nám objevuje nyní jako obyčejné, jednopatrové, čtverhranné stavení beze všech stavitelských zvláštností a ozdob, ano svou střízlivostí a skromností ještě daleko za mnohými městskými domy zůstává.

Měčín patříval od dávných dob k panstvím hradů Skály a Švihova, pokud jest známo až do r. 1399, ale nedlouho potom odprodán Za dob následujících vyskytuje se zde tvrz, která bezpochyby na místě nynějšího zámku stávala. Od r. 1404 vyskytuje se jako pán statku Měčínského *Rupert z Tlucné* seděním na Předslavi. Téhož roku podvolil se k oltáři Matky boží v Kydlinech platiti plat z Měčína a dvoru svého v Kydlinech.[1]) Roku 1411 postoupil horu s lesem (Hůrku), ježto ležela podlé Černovce blízko u Měčína, ke kaplanství sv. Jana Křtitele v kostele Měčínském. Roku 1413 byl mezi obhájci hradu Skály a asi v týž čas prodal Měčín *Radslavovi z Kočova.* Tento držel tvrz, dvůr a ves Měčín, část vsi Kbela a Malince a vyskytuje se od r. 1414 jako pán Měčína a patron kostela Kbelského. Již před tím byl odkázal kostelu Měčínskému plat na Nedanicích, ale r. 1414 změnil to s přivolením farářovým, dada plat na Měčíně.[2]) Ještě r. 1425 nazýval se pánem na Měčíně a sem katolického faráře podával, ač snad ani Měčín ve své moci neměl.[3]) Po jeho smrti táhli se r. 1437 Smil a Radslav, bratří z Kočova, strýcové jeho na zboží Měčínské a snad je také nějaký čas drželi,[4]) ale za nedlouho připojeno jest k panství hradu Švihova, po čemž také tvrz zdejší zanikla.

Bašta v Klatovech.

Při panství Švihovském zůstal Měčín zajisté přes sto let. *Heralt nejstarší Kavka z Říčan* postavil zase nad Měčínem zámek, jemuž dal jméno Nový hrad. Poprvé připomíná se r. 1596 v zápise, jímž Heralt zapsal Kateřině, manželce, a Sidonii, dceři své, panství Švihovské a s ním zámek Nový hrad, městečko pod týmž zámkem slove Měčíno, vsi Nedaničky, Luh, Vlči, Mečkov a ves pustou Tukleky.[5]) Když potom pro dluhy celé

[1]) Lib. conf. lib. erect. VI. 87, 401. [2]) Lib. erect. X. 15, 46, XI. 171, archiv č. VI. 469. [3]) Lib. conf. [4]) DD. 2, str. 167. [5]) DZ. 1084. R 7. Od Heralta darován jest ke kostelu zvon.

panství k rozebrání přišlo, odhádány Nový hrad a Měčín, vsi Luh a Vlči roku 1597 *Přibíkovi z Klenového a z Janovic* a na Klenovém.[1]) Když pak tento zemřel a také po něm drahně dluhů pozůstalo, nařízeni jsou páni k proceji statku Měčínského a ti prodali r. 1610 týž statek *Janovi z Klenového* na Žinkovech, Roupově a Žitíně JMC. radě a nejvyššímu písaři. Týž byl již dříve z částí rozprodaného panství Švihovského něco v okolí zakoupil, zejména r. 1598 háj dubový Pahrbek nad Měčínem a r. 1600 vísku Černovec a háj veliký dubový, a všechny ty části i s Novým hradem k panství Žinkovskému připojil.[2]) Jan zapsal sice Měčín r. 1623 manželce své Alžbětě, ale tím od panství odcizen nebyl.[3]) Když na počátku 18. století panství Žinkovské zadluženo bylo, odtržen jest Měčín od něho a odevzdán Alžbětě hraběnce z Klenového, rozené z Walmerode, kteráž o to se starala, aby kostel zdejší od 17. století k faře Žinkovské připojený zase na farní povýšen byl (r. 1716), a r. 1718 pro Měčín svobodu na výroční a téhodní trhy vyprosila. Když pak r. 1746 Maximilian Josef hrabě Toerring z Jettenbachu statek Měčínský Janu Josefovi hraběti z Vrtby prodal, připojen jest zase k panství Žinkovskému.[4])

TVRZE V OKOLÍ ŽINKOV.

ŽITÍN.

Severozápadně od Žinkov při silnici Nepomucké jest samota Žitín se dvorem poplužným, při němž také tvrz stávala. Roku 1379 byla v těch místech vesnice mezi několik držitelů rozdělená. Jednu část držel nějaký Štěpán, druhou (r. 1387) Výšek, Ješek, Martin a Ondřej bratří ze Žitína.[5]) Po Žitíně psali se později vladykové Žitinové z Myslovic, Žitínové z Újezda a Žitínští z Blažtice. K jednomu z těch rodů patřil *Otík z Žitína*, jenž r. 1452 Chebským opověděl; týž byl pak r. 1484 purkrabí na Bělé.[6]) Současně žil Pavlík Žitín z Myslovic, jenž koupil roku 1459 plat v Mochtíně.[7]) Roku 1519 držel Žitín *Jan Žitinský z Blažtice*. Když pak se zadlužil, odhádány r. 1523 tvrz a dvůr Žitín se sadem a dva rybníčky ke pravému právu dědickému *Tůmovi Pěnicovi z Hrádku*.[8]) V tytuláři r. 1534 vydaném připomíná se *Bedřich ze Strachovic* a v Žitíně. Nástupce jeho *Jindřich Strachovský ze Strachovic* koupil roku 1567 od Jiříka Kokořovce z Kokořova lesy a louky řečené Částkov a Malešov, kdež někdy dvory poplužné kláštera Nepomuckého bývaly; v Malešovském lese jsou prý posud zbytky nějakých zdí, kteréž se za sídlo pánů Žitínských, ač neprávem, vydávaly. Roku 1591 prodali Adam Jindřich a Kryštof Strachovští, synové Jindřichovi, spolu s pány od soudu zemského vydanými tvrz, dvůr a ves Žitín, vsi Žinkovičky a Březí, pustotiny Malešov a Částkov Jiříkovi, Janovi a Danielovi, bratřím svým ze Strachovic,[9]) ale Jiřík ujav později týž statek sám prodal jej r. 1598 *Janovi z Klenového* na Žinkovech.[10]) Při panství Žinkovském zůstal Žitín až do r. 1651, kdež pro dluhy od komisařů soudu zemského prodán jest *Břeňkovi Pikhartovi ze Zeleného Údolí*.[11]) Žitín byl pak sídlem zemanským až do počátku 18. století, kdež znova přikoupen k Žinkovům. Tvrz potom zanikla tak, že dnes po ní není památky.

RADKOVICE.

Západně od Žinkov ve farnosti Měčínské leží ves Radkovice s dvorem poplužným, až do 16. století sídlo zemanské. Roku 1379 sedělo tu několik vladyk, totiž Havel, Valeš, Vilvar, Bedřich, Helolt a Hereš, a tak bylo i později. Na jednom dvoře seděl *Jan z Radkovic*, jenž r. 1420 Pražanům opověděl a ještě r. 1452 žil.[12]) Na jiném dvoře odumřel před r. 1437 Držkraj, syn Hrzkův, a táhli se na jeho dědictví Lidmila, sestra Držkrajova a *Otík z Radkovic;* tento připomíná se také r. 1443.[1]) Konečně se připomíná r. 1464 *Jindřich z Radkovic*, jenž si dvůr odumřelý po Janovi Rusovi z Boru vyprosil. Potomci jednoho z nich, *Jan* a *Zikmund* bratří *Radkovští z Radkovic*, prodali tvrz, dvůr a ves Radkovice *Václavovi Varlýchovi z Bubna*, jenž tu již r. 1533 seděl.[2]) Žil ještě r. 1544, ale synové jeho *Jan, Markvart, Jindřich* a *Kryštof* byli roku 1535 (kromě posledního) zletilí. Rozdělili se potom, a někteří zůstali v Radkovicích. Z nich zemřel tuším Markvart první, pak Jindřich (po r. 1564) a naposled Kryštof (asi r. 1576). Na tvrzi seděl, tuším, ještě r. 1576 Jan, a následovali po něm (asi r. 1579) *Adam* a *Václav* bratří *Varlýchové*, z nichž onen († r. 1598) seděl v Bilucích, a tento držel Radkovice.[3]) Týž Václav prodal r. 1601 tvrz a dvůr Radkovice s částí vsi *Janovi z Klenového*, JMC. radě a nejvyššímu písaři, který statek ten k panství Žinkovskému připojil.[4]) Tvrz zdejší brzo zanikla, a r. 1679 spatřovalo se z ní jen samo místo a něco od kamene.[5])

ÚJEZD PURKARTŮV.

Jihovýchodně od Přeštic při silnici k Nepomuku jest ves Újezd, kteráž se nazývá v 17. století Újezdem Purkartovým. Roku 1379 byl tu některý statek zemanský, mezi nimiž byl i statek Počinův. Jiný statek „v Újezdci a Horšicích“ držel Vitmar, jenž před r. 1373 zemřel. O osudech dcery jeho Žofky řeč bude při dějinách Vlčkovic.[6]) Roku 1427 připomíná se nějaký Purkart z Újezda, který se zapsal Hynkovi, proboštu Chotěšovskému, jenž ho měl ve vězení, na nemstu, ale není zřejmo, pocházel-li z tohoto Újezda neb Újezda nade Mží, jak by poukazovali svědkové, ač erb Purkartův jakož i jméno jeho křestné svědčí pro náš Újezd.[7]) Za to jest to jisté o *Alšovi z Újezda*, jenž před r. 1437 zemřel.[8]) *Dominik z Újezda* koupil r. 1480 část vsi Horšic s částí podací, byl téhož roku purkrabí na Švihově a seděl na Újezdě ještě r. 1501.[9]) Jak se zdá, byla dcerou jeho *Kateřina z Újezda*, která asi r. 1513 tvrz Újezd, dvůr a ves, dvůr a část vsi Horšic prodala *Janovi Steblencovi z Drahkova*.[10]) Anna z Drahkova, kteráž se pak vdala za *Václava Chlumčanského z Přestavlk*, byla bezpochyby Janova dcera, a Václav psal se proto od roku 1527 seděním v Újezdě. Asi r. 1532 přijel na tvrz Újezd Jáchym Fremut ze Stropčic a koněm obracel v téže tvrzi; když pak Jindřicha, syna Václavova a Annina, týmž koněm udeřil a proto napomínán byl od Anny, aby toho nechal, tuť Annu koněm udeřil, že hned padla

[1]) DZ. 128. A 2. [2]) DZ. 174. A 20, A 21, 187. A 20. [3]) DZm. 248. A 14. [4]) Pam. kniha farní. [5]) Berně Plzen. na str. 12. DD. 13. f. 86. [6]) Archiv Chebský, DD. 17. f. 99. [7]) Arch. bibl. Praž. [8]) Arch. Třeboň reg. kom. soudu. DZ. 6. B 19. [9]) DZ. 16. E 3, 168. M 19. [10]) DZ. 129. H 28. [11]) DZ. 313. C 30. [12]) Berně na str. 12., arch. č. IV. 379, stará kniha Kasejovská.

[1]) DD. 15. f. 427, arch. kapitul. [2]) DD. 16. f. 233. DZ. 5. J 24, reg. kom. soudu. [3]) DZ. 19. B 4, 22. B 21, 23. C 12, reg. kom. soudu. [4]) DZ. 131. D 25. [5]) DZ. 75. S 14. [6]) Berně na str. 12. DD. 13. f 120. [7]) Arch bibl. Pražské. [8]) DD. 15. f. 427. [9]) Rel. tab. II. 380, archiv Švihovský. [10]) DZ. 6. G 18.

a omdlela a z toho nebezpečnosť na zdraví svém měla.[1]) Roku 1546 nacházel se v držení Újezda *Jan Chlumčanský z Přestavlk*, jenž na tvrzi zdejší Anně ze Lhoty, manželce své, věnoval. Nazývaje se ke sklonku svého života Janem nejstarším koupil r. 1572 hrad pustý Skálu a připojil jej ke statku Újezdskému.[2]) Po jeho smrti přišlo k dělení synů jeho. Starší *Jan Boreň* obdržel tvrz Újezd ode dřeva dobře vystavěnou, v níž bylo světnic, komor a jiných pokojů dostatek, tak že se v ní dobře bydleti mohlo, dvůr a ves a části vsi Tyniště, Horšic a Letin,[3]) mladší Jindřich dostal pustý hrad Skálu s příslušenstvím. Jan tento od mladosti své měl zalíbení v cestách po cizích krajích. Již jako pachole byl v l. 1570—1574 ve Švábsku a Tyrolích. Jsa v letech mládeneckých vykonal r. 1575, 1587—1610 několik velikých cest po Německu, Vlaších, Slezsku, Polsku a Uhrách a všechny ty cesty jazykem českým popsal.[4]) Ze svého dědictví prodal r. 1586 ves Kbel Adamovi Šicovi z Drahenic a r. 1605 věnoval na statku Újezdském manželce své Markétě z Janovic.[5]) Roku 1614 v domě jeho „v Újezdě" (Heřmanově) Vácslav starší Přichovský z Přichovic Viléma Brouma z Miřetic u stolu sedícího pěstí dvakráte ve tvář udeřil a okrvavil. Asi tehda zemřel Jan Boreň. Synové jeho Rulant, David a Jiřík i na místě bratří svých nezletilých Jindřicha, Vladislava a Karla prodali r. 1615 od statku Újezdského dva ochozy lesů, ale poněvadž peníze stržené na zaplacení dluhů nestačily, prodán statek Újezd ještě téhož roku *Bedřichovi Švihovskému z Ryžemberka*[6]) a držen potom k panství Přichovskému. Roku 1628 koupila statek Újezd od téhož pána *Judyta Voršila Vchynská* rozená z Ryžemberka, když pak zemřela, prodán jest týž statek skrze komisaře k tomu nařízené (r. 1642) *Jonovi Karlovi z Kokořova*.[7]) Kokořovci seděli tu až do 18. století. Pak dostal se Újezd skrze *Marii Annu*, dceru *Vácslava* hraběte *z Klenového*, *Františkovi Vácslavovi z Vrtby*, manželu jejímu (r. 1740), od něhož se dostaly Újezd a Petrovice k panství Žinkovskému. Z tvrze povstal nynější zámeček.

MALINEC.

V Malinci, ve farnosti Kbelské, nacházel se ještě v našem století starý zámeček, který však nepocházel z nějaké staré tvrze, nýbrž ze zámečku, jenž teprve pozdě tu byl postaven. Ve 14. století tu bylo několik zemanských statků. Část vsi patřila r. 1437 k Měčínu v 16. stol. ke Švihovu, jiná část v 16. stol. k Neprochovům, konečně třetí část k Borovům. V této poslední části byl dvůr poplužný, a po něm nazýval se r. 1616 Sezema Fremut ze Stropčic, jenž koupil r. 1603 Borov, seděním na Malinci. Statek Malinec, který teprve později povstal, připojen jest okolo r. 1790 k panství Žinkovskému.

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 8. A 25, 17. K 17. [3]) DZ. 80. G 29. [4]) Jirečkova Rukověť I. 293. [5]) DZ. 132. P 29, 168, H 27. [6]) DZ. 188. J 15, M 22, reg. kom. soudu. [7]) DZ. 393. C 20.

PRÁDLO.

Nedaleko od Nepomuku k západu jest ves Prádlo, někdy sídlo statku zemanského, ale teprve od století 16., poněvadž před tím tu býval dvůr náležitý ke klášteru Nepomuckému a později k panství Zelenohorskému. Roku 1561 dostalo se Prádlo k panství Šťahlavskému, při němž asi 20 let zůstávalo. Teprve r. 1584 vykázány *Janovi Kokořovci z Kokořova* za jeho díl dvůr Prádlo se sídlem mezi dělením postaveným, vsi Nevotníky, Nová ves, Klikařovo, Radochovy, Partoultice, dvůr a ves Petrovice, Biluky, Osobovy, Měcholupy, Rajovo, Zhůř, Kocenice, Kotousov, Lhotka, Komárno a dvůr poplužný Bzí.[1]) Jan zemřel někdy po r. 1589 a manželka jeho Markéta z Dlouhé vsi r. 1600.[2]) Čtyři synové jejich rozdělili se pak o statek otcovský Prádlo a mateřský Oselec. Když pak r. 1601 změna mezi dvěma díly učiněna, držel Petr díl Petrovský s vesnicemi, jak se do nedávna k Petrovicům počítaly, Kryštof držel díl Bezský nebo Chocenický, Jan Adam dostal díl Prádelský s dvory Prádlem a Dubcem, vsi Měcholupy, Nevotníky, Novou ves, Klikařovo a Jan Vilém konečně držel Oselec.[3]) Jan Adam zemřel v čas vzpoury, jíž se súčastnil zavržením Ferdinanda II. a zvolením Bedřicha falckrabě. Z těch příčin odsouzeni jsou synové jeho *Petr Jiří* a *Jan Vilém* k manství (r. 1622), ale poněvadž statek jejich velice zadlužen byl, propuštěn jest z manství již r. 1623 a prodán pak od pánů k tomu nařízených (r. 1629) *Jindřichovi Lapáčkovi ze Rzavého*.[4]) Pán tento daroval s manželkou svou Alénou z Kokořova (r. 1652) dva veliké zvony ke kostelu zdejšímu. Býval královským radou a hejtmanem kraje Plzenského. Zůstavil čtyři syny, z nichž dva zahynuli bojujíce s Turky, jeden zemřel v Klatovech ještě před sklonkem téhož století a *Petr Lapáček* držel Prádlo. Asi r. 1700 přikoupeno Prádlo k panství Zelenohorskému, po čemž tvrz zdejší přestavěna a k jiným účelům upotřebena.

[1]) DZ. 67. J 27. [2]) DZ. 129. L 16. [3]) Viz DZ. 175. N 30. [4]) Bílek, děje konf. DZ. 296. K 7.

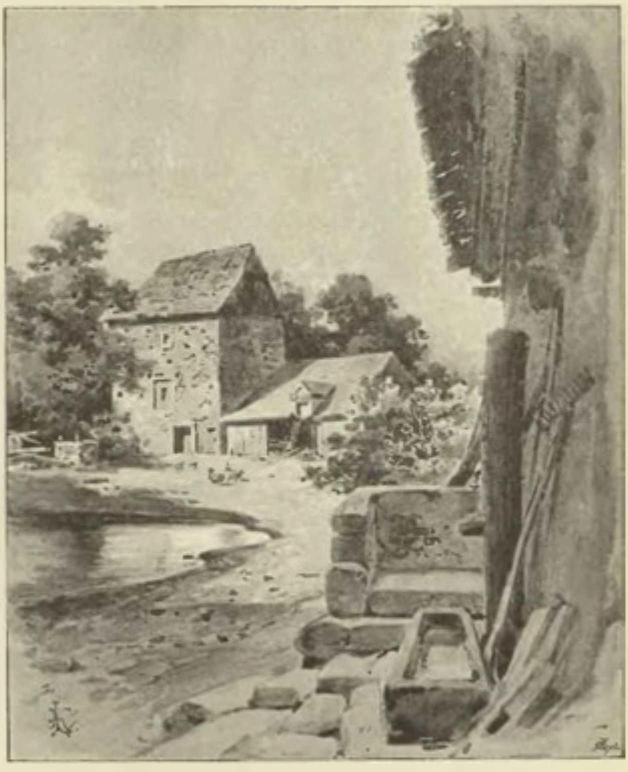

Lhotka Kouskova v XVIII. století.
(Podlé kresby architekta p. J. Kaisra, shotovené podlé freska v zeleném pokoji zámku Týneckého.)

LHOTKA KOUSKOVA TVRZ.

Byla jednou u stavu zemanského prostota a skrovnost taková, že bylo-li několik bratří a chtěli se rozděliti mezi sebou, nejen celá stavení, než i světnice větší, kuchyně a konice mezi sebe dělili. Proto také v pozdějších dobách, kde byla láska k pohodlí větší, stavěli sídla prostrannější, a z těch příčin jest každá starodávná věžovatá tvrz, jestliže se šťastnou náhodou udržela, vzácností. Takovou jest také tvrz Lhotka Kouskova, dosud ve zdech neporušená. Nade vsí Neznašovem leží panský dvorec „u Černé krávy", teprve tak asi od 100 let řečený, poněvadž se vždy Lhotkou jmenoval. Nad ním se spatřuje tvrz, které říká lid Parkán, totiž po dvoru jejím, jenž se tak jmenoval. Okolo tvrze jest příkop z části vodou naplněný, z části již zasutý, objímaje ji asi v kruhu. Uvnitř okolo něho na tvrzišti šla hradba, z níž zbyly zbytky na straně východní. Na severní straně tvrziště jest staré čtverhranné a věžovaté stavení, v němž jest nyní sýpka. Oken původních má málo, a ta jsou jen malá, ale všechna i s dveřmi v přízemí jsou venkří obložena. Výška stavení tohoto, jehož zdi pevné jsou již tu a tam natrhlé, má asi výšku našeho prvního poschodí, ač snad za starodávna dvoje podlahy nad sebou bývaly. Poněvadž je sýpka stále zavřena, lze se do vnitřku dostati jen náhodou.

Jak se zdá, bývalo ještě jedno stavení větší buď na samém tvrzišti nebo podlé něho. Jde to na jevo odtud, že v dílčí ceduli, která se nám z r. 1655 zachovala, jest řeč o tvrzi nějaké kromě věže. Z ní se dovídáme, že bývala nad mostnicí veliká světnice, při ní sklípek, za ním komůrka, podlé toho kuchyně s pecí chlebovou, za kuchyní špižírna s pavlačí, okolní síní malou, druhá světnička po schodech nahoru z veliké světnice jdouc a za ní komůrka, nad tím sýpka a ponebí se všemi krovy a střechami nad tímto stavením. Tu již je tolik místností, že by se do staré věže nevešly. Pod dotčeným stavením dole, kde se do něho vcházelo, pod kuchyní byl lůšek pro piva a nad ním sklípek pustý, proti tomu druhý lůšek slove pivnice a nad tím obilná sýpka. V zadu za věží bývaly dvě sýpky nad humnem, jedna nad druhou, a dále vedlé toho za věží i s druhé strany věže bývalo stavení zbořené, kdež starý hvozd býval. Konec jeho byla komora, jíž se říkalo kapla, a pod ní byla maštal koňská.[1]

Lhotka Kouskova od východní strany.

---

[1]) DZ. 71. H 15.

Lhotka Kouskova od jižní strany.

V okolí Klatov jest několik Lhot dosti blízko sebe, a tudíž jest nesnadno všechny paměti o Lhotách vypravující tak dobře srovnati, aby se vědělo, o které Lhotě se kde mluví. O Hořejší Lhotě, která jest nade Lhotkou, víme, že byla rozdělena r. 1379 mezi tři zemany, z nichž jeden držel také Štěpanovice.[1]) Z posloupnosti pozdější jde na jevo, že na naší Lhotce seděl r. 1501 *Milota Beneda ze Šťahlavě.*[2]) Z téhož rodu seděl tu v l. 1521—1523 *Jan Beneda*, jenž umřel před r. 1539, zůstaviv dceru *Lidmilu ze Šťahlavě.*[3]) Tato přiřekla jednou Hynkovi Černínovi z Chuděnic, že mu dá polovici všeho práva, což by koli si vysoudila nebo vysmluvila na bratřích a strýcích Šťahlavských z Doupova: když pak se s nimi smluvila, že dostane 150 kop, 23 lokte damašku a dva lokte aksamítu, nedělila se s Černínem až po nálezu soudním (r. 1539). Lidmila zapsala napřed tvrz a dvůr Lhotku, vsi Radoňov a Neznašov celé a díly Vrhavče a Lhotky manželu svému *Bartoloměji Čejkovskému z Čejkov*, ale nemohouc pak statek ten udržeti prodala jej roku 1544 *Janovi Kouskovi ze Sobětiček.*[4]) Tento se narodil jako Jan Kousek a býval sousedem v Klatovech, že však r. 1529 přijat jest od Jiříka ze Sobětic za strýce, dostal majestát na erb, totiž štít červený a v prostředku zeď bílá s třemi stíny zděnými, z které zdi půl srnky barvy přirozené předními nohami nahoru jako vyskakuje. Manželku měl Lidmilu z Římku, která jej přečkala a pak na statku svém Mlazově přebývala. Synů měl pět, *Václava, Daniela* († r. 1572), *Jakuba, Adama* a *Samuela.* Václav vyskytuje se již od r. 1559 jako pán na Lhotce, již jako nejstarší spravoval a dobře hospodaře přikoupil r. 1570 vsi Onen svět a Jarkovice a r. 1571 mlýn Šmejsárovský na Bystrém.[5]) Asi tehda přišlo k dělení bratří. Václav seděl pak v Radoňově, Adam v Kůzím a Samuel ve Vrhavči, majíce jen statečky. Lhotku ujal Jakub,[6]) jenž zemřel před r. 1607, zůstaviv syny *Jindřicha, Viléma* a *Daniele.*[7]) Jindřich († r. 1621), jenž jako nejstarší statek spravoval, obviněn byl z účastenství ve vzpouře a pak, poněvadž bratří jeho vinu jeho jen na díle odvedli, odsouzen jest k manství; proto přijali bratří jeho r. 1626 léno na tvrz, dvůr a ves Lhotku a vsi Neznašov, Vrhaveč a Radoňov. Po smrti Vilémově († r. 1635) přijali jeho synové *Jan Adam, Vilém Daniel, Albrecht Hynek* a *Jindřich Jaroslav* roku 1637 léno na týž statek, kterýž pak r. 1652 po zaplacení jisté summy z manství propuštěn byl.[8]) Roku 1655 dělili se o týž statek jen Jan a Albrecht. Onen dostal část tvrze Lhotky a vsí Neznašova, Radoňova, Vrhavče, Lhotky, Kůzí a mlýn Červený, tento díl druhý. Jan zemřel asi r. 1657 smrtí násilnou, byv na Hořejší Lhotce raněn, a zůstavil vdovu Kateřinu Apolénu z Janovic a dítky nezletilé. Tato měla nemalé spory s Albrechtem v příčině pozůstalosti otcovské nedodělené a dědictví po n. Danielovi, ale smluveni r. 1662 skrze komisaře k tomu nařízené tak, že Kateřina přestala na vyplacení 500 kop míš. a ponechání jí dvoru Kubanovského v Neznašově. Syn její *Ladislav Vilém* prodal r. 1667 díl svůj statku Lhoteckého Vilémovi Albrechtovi Krakovskému z Kolovrat, ale tento ponechav si vesnice prodal díl Lhotky ještě téhož roku Albrechtovi a vymínil si jen svou polovici příkopu pro vedení vody na trávníky. Roku 1686 zemřel Albrecht a ve Lhotku uvázala se manželka jeho Kateřina Polyxena Kouskova z Perglasu,[9]) ale nemohouc týž statek udržeti, prodala r. 1687 s *Vilémem*, synem svým, statek Lhotku s dvorem, ves Neznašov (kromě dvorce), Radoňov a díly Hořejší Lhotky a Vrhavče *Vilémovi Albrechtovi Krakovskému z Kolovrat.*[10]) Od té doby patřila Lhotka ke statku Týnci.

[1]) Berna na str. 16. [2]) Archiv říš. Mnichov. Paprocký o st. ryt. 41. [3]) Reg. kom. soudu [4]) Pam. arch. VIII. 501. DZ. 44. A 19, 83. D 12. [5]) DZ. 17. C 24, 60. N 22 DZm. 100. J 11, reg. kom. soudu. [6]) DZm. 45. A 12, reg. berní v archivu Třeboň. [7]) Reg. kom. soudu, archiv gub. r. 1662. [8]) Bílek, děje konf. [9]) DZ. 113. L 21, 116. L 14, 316. P 9, archiv gub. [10]) DZ. 399. K 3.

BĚŠINY TVRZ.

Jihovýchodně od Klatov rozkládá se na svahu pěkného údolí, kterým nyní probíhá dráha transversální, ves Běšiny, od pradávných dob sídlo zemanské. Na západním konci vesnice při dvoru stojí starý zámek na mírné vyvýšenině, která svažuje se k rybníku pod zámkem se nacházejícímu. Na ten čas skládá se zámek ze dvou křídel, z nichž jedno čelem k západu, druhé k severu obráceno jest. Před časy bývalo ještě jedno křídlo k východu, ale již před dávnými lety zbořeno. Tam, kde obě křídla se sbíhají, jest čtverhranná věž, krytá střechou končitou, ale co se výšky týče, v rovnosti s ostatním stavením. V hlavním stavení jest na tu stranu ke dvoru chodba o 7 sloupech; ta, jakož i okna západního křídla s římsami hodně vystupujícími, pak vysoké komíny hlavního stavení ukazují na 16. nebo počátek 17. století. Část západního křídla stará vypíná se do prvního poschodí, a ten kus o přízemí, který odtud k sýpce dosahuje, jest původu novějšího. Pod zámkem jsou sklepy, a jedna šíje táhne prý se až pod ves nad nynější kostel. O sýpce jižně od zámku stojící povídávalo se, že povstala ze staré tvrze, což se s pravdou srovnává, jak níže ukázáno bude v dějinách. [1])

Běšiny, původiště *Běšínů* z *Běšin*, vyskytují se dosti pozdě v pamětech, totiž teprve k r. 1379, kdež byla ves rozdělena mezi Častovoje, Sudu a Drslava, zemany. *Jeník Mnich* z *Běšin*, první nám známý předek Běšínů, zajat byl v pútkách tehdejších a byv r. 1382 v dubnu na závazek propuštěn, slíbil se zase postaviti na velkém hradě Přiběnickém a do té doby žádných válek nepodnikati. [2]) *Milota* z *Běšin* vyskytuje se v l. 1395 a 1396 jako svědek. [3]) Synové jednoho z nich byli *Jiřink* a *Jan Hlávka*, kteří se r. 1404 pospolu vyskytují. Onen vyskytuje se v l. 1408—1429 jako pán na Hlohové a žil ještě r. 1432, o tomto jest řeč ještě při r. 1410. [4]) Ale vedlé něho vyskytuje se r. 1404 jiný *Jan*, a nelze potom rozlišiti Jana, který byl r. 1413 purkrabí Vilhartickým, a Jana, jenž držel r. 1418 Čejkov a r. 1420—1433 Střeziměř. [5]) V letech 1423—1444 vyskytují se vedlé sebe Jan starší a Jan mladší, kteří byli po sobě purkrabí na Vilharticích. [6]) Skrze tyto zemany rozrodili se tak, že se pak v 15. století několik Běšínův, *Jan* (r. 1452), *Jiří* (r. 1452), *Vilém* (r. 1430—1465), *Mikuláš* (r. 1460—1470), *Stach* († roku 1477), *Milota* (r. 1465—1484) a *Vácslav* roku 1482 vyskytuje. [7]) Milota, jenž byl pánem na Běšinech, potřebovati se dával od pánů ze Švamberka a pomáhal pak Smilovi Ryžemberskému proti Bavorům. [8]) V tu dobu žili také bratří *Jiřík* († r. 1509), *Zbyněk* (r. 1508—1519) a *Jindřich* řečený *Jeptiška*. Poslední, tuším, se vyskytuje již r. 1468, byl místosudí království Českého (r. 1497—1506) a držel statek Bělčice. [9]) Od něho a bratra jeho Zbyňka pocházely dvě pošlosti rodu tohoto, které s Běšinami nic činiti neměly. Konečně žil na rozhraní obou století (r. 1491—1507) *Mstich* z *Běšin*. [10]) Na Běšinech seděl r. 1529 nějaký *Milota*, a kromě toho asi v ty časy druhý *Jindřich*, [11]) jenž koupil tehda ves Střítěž. Tuto držel r. 1545 syn jeho *Jindřich*, jenž žil ještě r. 1579, nazývaje se starším a jsa v ty doby hejtmanem kraje Plzenského. [12]) Když kostel sv. Bartoloměje nad Běšiny shořel, dal r. 1579 sliti nový zvon, který se dosud v kostele Běšínském nachází. Syn jeho *Adam* z manželky Mandalény z Merklína byl povahy bujné, jak svědčí tato událost:

Jednoho času roku 1581 jel Adam ze vsi Tržku a současně Sezima Štěňovský z Kadova, pán Střeziměřský, jezdil po lovu v rejdích s jestřábem, to jest honil ptáky, metaje po nich jestřábem. Když ptáci vstali, vrhl po nich „jestřáb“; ten se hnal po nich, ale uletěl, obrátil se pak k vršku na třešni a usedl na gruntech Adamových. Adam tudy jel a kázal člověku svému naň uhoditi kamenem. Ten dvakráte naň dal kamenem, ale on beze škody tu seděl přece. Když to viděl Sezima, běžel s Havlasem, myslivcem svým, k Adamovi a mluvil: „Šelmo hromobitná, proč velíš házeti poddanému svému na jestřáb? Že bych, šelmo, dal, že by tu zůstal!“ Adam: „Že proto, proč po gruntech mých ptáky honíš, poddaným mým škody děláš.“ Sezima: „Proto jezdím, proč zápovědi není; ty mi nezabráníš!“ Adam: „Nevím, nezabráním-li.“ Sezima sedě na koni odkrýval se a pověděl něco, co nechceme po něm opakovati Adam: „Nemám kdy! Spokojme se, milé pachole, a pojďme raději spolu ptáků hledat.“ Sezima znova několikráte svou řeč opakoval a pak pravil: „Ou, pane Běšíne, pobízíš mne, abych s tebou jel ptáků

[1]) Podlé vyšetření p. Dra Karla Hostaše v Klatovech [2]) Berna na str. 10, archiv Třeboňský. [3]) Archiv Třeboň. lib. erect. XIII. a. f. 64. [4]) Archiv mus. lib. erect. IX. H 9, arch č. III. 504. [5]) DD. 2. str. 36, arch. č. III. 494, 507. [6]) Stará kniha Vilhartická v museu Sušickém. [7]) Archiv Třeboňský, archiv č. III. 354, rel. tab. II. 295. DD. 5. str. 266, archiv gub. [8]) Archiv Třeboňský a říšský Mnichov. [9]) Arch. gub. Třeboň. Srovnej děje Bělčic. [10]) Reg. kom. soudu a DD. 17. [11]) Reg. kom. soudu. [12]) DZ. 7. B 28, arch. Třeboň.

Přichovice.

hledat, jsi nápravný pacholek, jsem tě prvé syt, pýcháte statkem, pane Běšíne, svým, tak brzy jej budete míti, jako nemíti, tak brzo bude něčí, jako váš.“ Adam: „Já se bojím, aby váš nebyl.“ Sezima: „Tak brzo můj, jako tvůj.“ Adam: „Skrze jakou příčinu?“ Sezima: „Pro tu příčinu, že toho dočkám, že na tobě kat seděti bude.“ Adam: „I proč prej? Pro jakou příčinu? Tak brzo můž na tobě seděti, jako na mně.“ Sezima: „Pro tu příčinu, proč jsem se lépe choval k otci svému, nežli ty; o to jsem lepší.“ Mezi tím byl rozkázal Sezima Havlasovi, aby jestřába člověku jej držícímu vyvrhl; i odňal jestřába, a vzav jej na kůň, sám také vsedl a jel k pánu. Adam pak odpověděl: „Všudy jsem se tak dobře k otci svému choval, jako i ty.“ Sezima: „Však ty v hrdlo lžeš, však jsem já se tak dobře choval, jako i ty choval.“ Hned po té k sobě na koních jeli. Sezima kordu dobyl a ťal na Adama prudce ze svrchka, Adam pak se mu na dobytí kordu zavrhl a tak hrubě mu do kordu uťal, až kordy uvázli. Sezima, když na se měli po druhé rány udělati, prchl na koni a prosil: „Pane Běšíne, prosím vás, dejte mi pokoj, již já vám dávám dobrý pokoj.“ A když se Adam přece za ním hnal, prosil pro Pána Boha, aby mu dal pokoj, že on mu dá dobrý pokoj. Po té pak se nechali a rozjeli se pryč. Oba se proto poháněli k soudu komornímu, ale k nálezu nepřišlo, poněvadž se v čas smluvili.[1])

Sice byl Adam na své poddané laskav. Když r. 1591 na počátku července po těžké nemoci ke smrti pracoval, poručil své paní a své paní bábě, aby rejstra všecka dluhovní do kamen hodili a žádného neupomínali, ale zapomněli na to strachem. Dostala se potom synu Jindřichovi, který podlé nich dlužníky upomínal.[2]) Zůstali po něm synové *Jindřich* a *Adam Trystram*, kteří se r. 1602 rozdělili. Jindřich obdržel tvrz starou v Běšinech s pivovárem, dvoje polovičné podací kostelní, jedno založení sv. Bartoloměje a druhé sv. Petra v Úloze, dům slove Šabat v Běšinech, ve kterémž farář bydlel; Adam dostal tvrz novou, buď již od otce nebo teprve od něho postavenou a ves Tržek, kterou r. 1604 prodal. Jindřich, jenž již r. 1601 na Běšinech manželce své Sibyle z Jichu věnoval,[3]) vzdal r. 1612 díl svůj Běšin *Volfovi Lamingárovi* z *Albenreitu* a na Novém dvoře,[4]) jenž byl manželem dcery jeho Evy.

Volf a Adam se v Běšinech dobře srovnávali. Když roku 1616 Mikuláš Brodský z Kobeřovic, písař při soudě komorním, na žádosť Adamovu dal vážiti v minci řetěz zlatý, držící v sobě 110 kroužků, při kterém byl groš zlatý slove Portuglezer přivěšen, tu mu od gegenhandlera na jisté cedulce napsáno bylo zevnitř, co váhy drží, a Brodský na té cedulce při konci poznamenal cifry 763 kopy $\overline{127}$. Spatřiv to

[1]) Reg. komorního soudu 16. G. f. 122 a 20. F str. S 2—6. [2]) Lumír roku 1854, str. 547. [3]) DZ. 130. K 28, 132. K 19. [4]) DZm. 237. E 2.

Volf oznámil, že tu ruku dobře zná a ty cifry $\overline{127}$ že znamenají krejcary, proti tomu se však Brodský na odpor stavěl řka, že ty cifry nejsou krejcary a že ví, co vyznamenávají; když pak Volf na svých slovích stál, s ním se o 50 dukátů vsadil. Po tom „vetunku" šli spolu do mince a tu jim oznámeno od gegenhandlera, poněvadž jest on Brodský ty cifry sám rukou svou poznamenal, že on neví, co vyznamenávají. Z těch příčin pohnal Brodský Volfa z dluhu 50 dukátův a Volf smluviv se s ním, byl pak o něco peněz chudší.[1])

Volf prodal r. 1620 svou polovici Běšin manželce své *Evě Lamingárové* z *Běšin*, která, jak se zdá, také polovici Adamovu zdědila.[2]) Po smrti jeho vdala se Eva v druhém loži za *Adama Havla Koce* z *Dobrše* a na Úloze (asi okolo roku 1626), jemuž také tvrz starou v Běšinech i nové stavení odkázala. Zemřela r. 1644. Adam Havel brzo ji smrtí následoval a zdědil po něm Běšiny *Jaroslav Jáchym*, synovec jeho, jenž potom byl pánem také na Kolinci a Nemílkově.[3]) Týž přebýval na Běšinech a tu učinil r. 1655 poslední své pořízení, jímž odkázal statky své manželce své Kateřině Eleonoře z Klenového a synům svým.[4]) Zemřel r. 1656 a oba synové ho v l. 1658—1661 smrtí následovali. Zůstaly tedy jako dědičky vdova Kateřina mezi tím zase vdaná Karlova ze Svárova a dcery Salomena Polyxena a Maximiliana Františka. Roku 1666 dělena pozůstalosť mezi dědice na tři díly, Běšinský, Kolinecký a Nemílkovský, při čemž dostala Maximiliana za díl svůj tvrz Běšiny, dvůr a ves, ves Kůzí a dvůr Hubenov.[5]) Táž přikoupila k tomu některé dědiny a prodala r. 1678 tvrz, dvůr a ves Běšiny s podacím sv. Bartoloměje a v Běšinech, dvory Hubenov a Úloh, podací sv. Petra a Pavla, vsi Hubenov, Úloh, Javoří, Rejský, Zahrádku a Tvrdoslav *Vilémovi Albrechtovi Krakovskému* z *Kolovrat*, jenž zboží to k panství Týneckému připojil.[6])

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 192. J 16. [3]) DZ. 148. K 28. [4]) DZ. 261. G 30. [5]) DZ. 73. O 8 P 1. [6]) DZ 394. F 19.

Bašta a hradby u děkanství v Klatovech.

TVRZE V OKOLÍ TÝNCE.

TÝNEC.

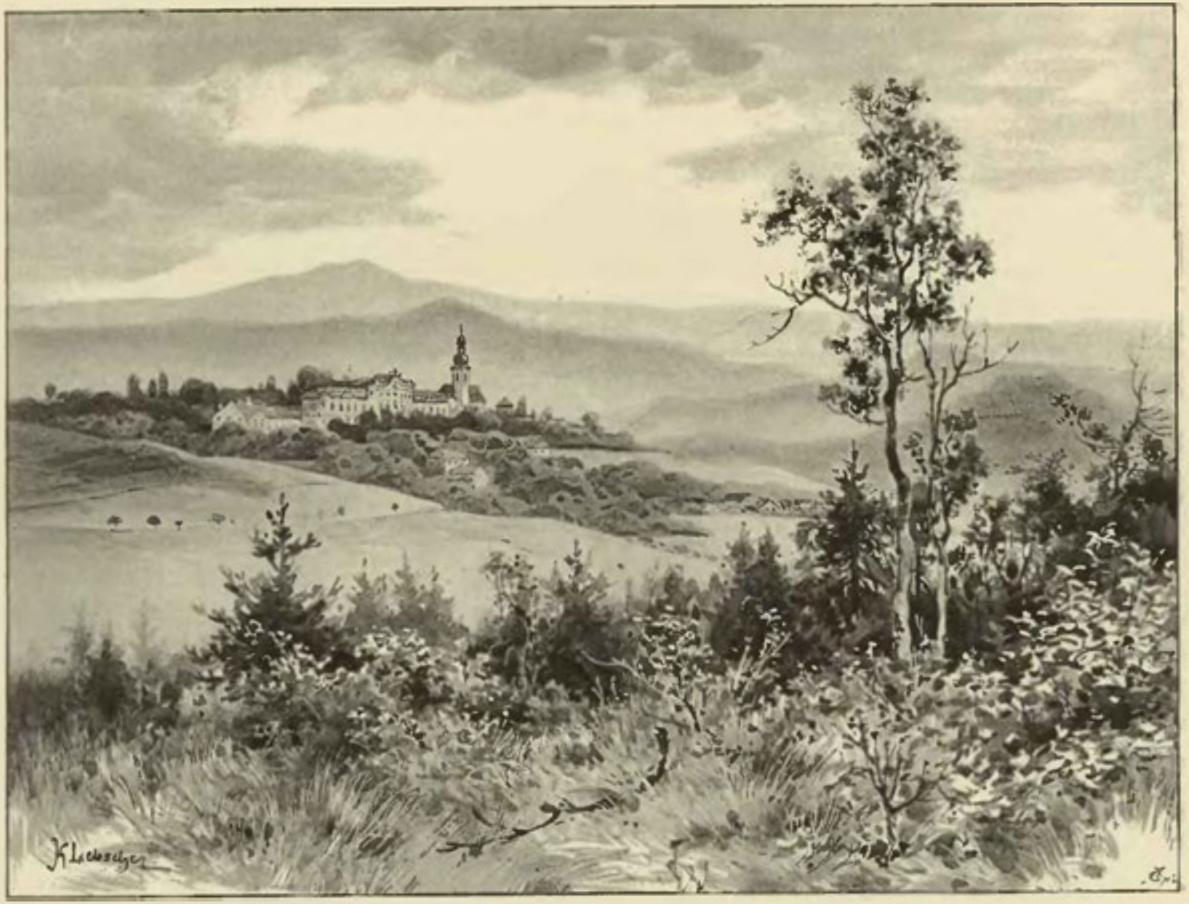
Jihozápadně od Klatov leží na návrší ves Týnec s pěkným zámkem novějšího původu, na jehož místě stávala tvrz staročeská. Pokud jest známo, seděli tu nejdříve r. 1355 bratří *Jan* a *Jošt*, kteří faráře ke kostelu zdejšímu podávali. Roku 1379 seděli tu tři vladykové, Mikeš starší s bratrem, Mikeš mladší a Půta; tento držel také dva lány v Rakomě.[1]) Okolo r. 1400 prodal *Jan z Týnce* nějaký les blízký k nadání kostela farního v Lubech.[2]) Kteří potomní vladykové se po Týnci jmenovali, nelze poznati, poněvadž bylo na Plzensku Týnců několik; než zdá se, že sem patří *Diviš z Týnce*, který se v l. 1437 až 1446 připomíná.[3]) Za neznámého času připojen jest Týnec k panství Klenovskému; teprve Jiřík Harant z Polžic, aby je mohl snáze zaplatiti, prodal r. 1555 Týnec tvrz pustou, dvůr pustý a ves pustou (tuším od německých křižáků vypálené) a ves Vacovy *Bořivojovi Rochci z Otova.* Tento žil ještě r. 1581.[4]) Roku 1575 dal postaviti dvoje boží muka mezi Týncem a Loretou a Týncem a Klenovým, na nichž se spatřují erby jeho, manželky jeho (?) rozené ze Šlovic a nějakého Fremuta ze Stropčic. Roku 1584 prodaly Fronika, Dorota, Anna Bechyňova, Benigna a Regina, sestry a strýně Rochcevny z Otova (neb Ůtova), tvrz, dvůr a ves Týnec, ves Vacovec, ves novou Nevděk, ve Lhotce člověka, vsi Chvalšovice, Předborovice a Stojanovice *Janovi mladšímu Vidršpergárovi z Vidršperka* a bratřím jeho.[5]) Jan, řečený potom starší a naposled nejstarší, neměl synů, než jen dvě dcery, z nichž mladší Anna Eva dědila po otci Týnec a jej r. 1624 manželu svému *Vilémovi Albrechtovi Krakovskému z Kolovrat* zapsala.[6]) Tento pán rodu svému schudlému i jměním i důstojenstvím znamenitě na nohy pomohl a stav hrabský zjednal. Z paterého manželství (Anna Eva zemřela r. 1638) měl dva syny, z nichž mladší, *Maximilian Norbert*, převzal po smrti otcově (r. 1688) Týnec a přikoupené statky Běšiny, Dešenice, Janovice a Hvozd. Založil mladši pošlosť rodu toho, Týneckou, která svěřenství Týnecké až do vymření držela. Po Maximilianovi († r. 1721) následovali vždy nejstarší syn po otci, totiž Jan Josef († r. 1766), Emanuel František († r. 1790), Arnošt Josef († r. 1830) a Josef Arnošt († r. 1864), jehož ještě dva bratří přečkali. Dlouhá léta potom bylo panství pod sekvestrací, poněvadž se ho žádný z oprávněných dědiců starší pošlosti ujímati nechtěl.[1])

SRBICE.

Východně od Týnce jest ves Srbice, rozdílná od Srbic v tomto dílu (na str. 55) již popsaných. Z berně r. 1379 dovídáme se, že tu seděli vladyky *Zbislav* a *Sezema.* Později se nám ani o tvrzi, která tu stávala, ani o vsi pamětí nedostává, jen to víme, že se po ní psali *Srbičtí ze Zálezl. Jan Kanický z Čachrova* prodal okolo roku 1540 tvrz, dvůr a ves Srbice *Janovi Dlouhoveskému z Dlouhévsi*, po němž následoval r. 1545 *Šebestián z Reichenbachu.*[2]) Týž zemřel nedlouho potom, zůstaviv syny Kryštofa a Jindřicha, z nichž druhý r. 1553 na témž statku manželce své Sibyle Stankové z Korytova věnoval.[3]) Dosud panovalo na tvrzi zdejší tiché staročeské živobytí, ale od roku 1569, kdy se asi *Adam Sedlecký z Újezdce* v Srbice uvázal, bývalo tu bouřlivo, tak že nejednou si pohlavky dávali, konvicemi a svícny po sobě házeli a zbraněmi se potýkali. Později, když byl Adam starší, také to přestávalo. Adam měl osm synů. Nejstarší z nich, Jan Volf († r. 1600), měl tuším na svůj díl polovici Srbic, druhý, Jiří Volf, měl druhou polovici Srbic, třetí, Kryštof Bohuslav, obdržel dvory kmecí v Mohtíně a Čestíně,[4]) Bedřich dvůr poplužný v Čestíně,[5]) Petr mlýn prostřední pod Mohtínem a dvůr poplužný v Čestíně,[6]) Karel Mareš dvůr Andrlovský s příslušenstvím v Mohtíně,[7]) Hynek mlýn Dubový pod Mohtínem, krčmu tudíž a dvorec pustý a dvůr poplužný v Čestíně,[8]) Heřman konečně, jak se zdá, ves Újezdec anebo část její.[9]) Velikou část těchto dílů skoupil v l. 1592—1603 *Jan Václav Koc z Dobrše;* témuž prodal také Jiří Volf svou polovici tvrze Srbické,[10]) a poněvadž se Kocové později v držení celých Srbic nacházejí, pravdě se podobá, že Jan Václav i druhou polovici koupil. Po něm držel Srbice syn jeho *Jindřich starší* a ten je prodal r. 1630 *Matyášovi Rosenhainerovi*, císařskému a Bavorskému radě a nařízenému hejtmanu.[11]) Dcera tohoto *Anna Jakobina Žeberkova* prodala Srbice r. 1654 Vilémovi Albrechtovi Krakovskému z Ko-

[1]) Lib. conf. berna na straně 13. [2]) Kopiář Přemyšlovský. [3]) DD. 3, str. 128 a 61. str. 344. [4]) DZ. 11. K 18, reg. kom. soudu. [5]) DZ. 90. E 24. [6]) DZm. 169. B 4 a 338. A 27.

[1]) Dějiny pánů z Kolovrat. [2]) DZ. 5. J 24 a 7. A 26. [3]) DZ. 11 D 19. [4]) DZ. 177. P 27, 29. [5]) DZ. 178. F 22. [6]) DZ. 177. Q 1—2. [7]) DZ. 169. B 3. [8]) DZ. 177. Q 3, 4. [9]) DZ. 177. Q 7. [10]) DZ. 177. Q 6. [11]) DZ. 297. B 5, 311. B 26.

Týnec u Klatov.

Boží muka na cestě z Klatov do Domažlic.

lovrat a tak připojeny k Týnci. Nedlouho potom následovalo zpuštění tvrze.

STŘEZIMĚŘ.

Nedaleko Srbic jest ves Střezimeř, tak řečená od zakladatele svého Střezimíra. Za starých dob také tu bývala tvrz. *Olkmár ze Střezimeře* připomíná se v l. 1360 – 1370 jako patron kostelů v Křištíně a Chlistově; roku 1379 vyskytuje se jako držitel Střezimeře a části Chlistova.[1]) Jako nástupcové jeho vyskytují se v l. 1391 *Vilém z Čachrova*, v l. 1408—1414 *Jenec z Čachrova* a v letech 1420—1433 *Jan z Běšin.*[2]) Po mezeře dosti dlouhé setkáváme se se *Střezimířskými z Lub.* Roku 1519 seděl tu *Břeněk Ježovský z Lub* a bratr jeho *Zdeněk* byl již mrtev, zůstaviv dceru Annu, „chudou panenku", narozenou teprve ve třech nedělích po smrti otcově. Ta se r. 1528 s Břeňkem soudila o díl svůj po otci, ale nemohla nic provésti, poněvadž cedule dílčí byly potraceny a ona se jich doptati nemohla.[3]) Od r. 1530 seděl na Střezimeři *Jan z Lub* se strýci svými *Václavem, Adamem, Šebestiánem* rozumnými a *Zikmundem*, bratrem jich, na rozumu nedostatečným. Ti všichni prodali r. 1546 tvrz, dvůr a ves Střezimeř a Křištín ves celou s podacím *Mikuláši Štěňovskému z Kadova*, jenž na tom zboží (r. 1555) Dorotě z Kračína, manželce své, věnoval.[4]) Potomstvo jeho (jež nesnadno v rámec genealogický vřaditi) drželo Střezimeř až do r. 1635,[5]) kdež *Voršila Sobětická* a *Anna Vidršpergárová z Kadova* (dcery Sezimovy) prodaly zboží Střezimeřské *Bohuslavovi z Vidršperka.*[6]) Bezpochyby nějaký čas potom přikoupen Strezimeř k panství Týneckému.

TĚŠETÍN.

Ve farnosti Chlistovské jest ves Těšetín (nyní Tešetiny), někdy zemanské sídlo s tvrzí. Z počátku (r. 1379) byla rozdělena na šest zemanských statků, z nichž některé odumíraly, jako r. 1383 po Pešantovi a r. 1389 po Ratmírovi, studentovi. V jednáních o to připomíná se také Zvěst z Těšetína.[7]) Roku 1406 patřila část vsi ke Chlistovu, kdež i r. 1416 byl *Bušek z Těšetína* spolupatronem.[8]) Roku 1459 prodal *Protiva z Těšetína* plat ve vsi Mohtíně.[9]) Za doby té navykl si lid okolní Těšetín překládati do množného čísla a říkati mu Těšetiny. Tak se i psal *Jaroslav z Těšetín* (r. 1489), jenž okolo r. 1520 dvůr v Nemilkově zdědil. Od r. 1524 vyskytují se synové jeho; byli to *Zdeněk, Jan* a *Vilém*. Poslední dva seděli na Těšetinech, ale Vilém stěžoval si do Jana, kterak jej obtěžuje a na tvrzi jeho mimo vůli a bratrské napomenutí bil; pročež rozkázáno Janovi od hejtmanů zemských (r. 1531), aby mu zúmyslného protivenství nečinil a tvrze ve dvou nedělích postoupil. Roku 1538 vdali oba sestru svou Kateřinu za Václava, řezníka ze Strážova, dadouce jí věna 10 kop.[10])

Později držel Těšetiny a Chlistov *Václav Lehomský z Malevic*, jenž zemřel před r. 1570. Starší synové jeho Jiřík a Jan nemohli se nijak shodnouti s Krystynou z Kočova, vdovou po Václavovi,

[1]) Lib. conf. berna na str. 11. [2]) Lib. conf. archiv č. III. 494, 507, 508, VI. 457, 469. [3]) Reg. kom. soudu. [4]) DZ. 46. E 13 a 12. A 12. [5]) DZ. 169. C 28. [6]) DZ. 146. E 19 a 300. F 27. [7]) Berna na str. 11. DD. 13. f. 86, 117. [8]) DD. 14. f. 157, lib. conf. [9]) Archiv bibl. Praž. [10]) Paprocký o st. ryt. 212, reg. kom. soudu. DD. 17. f. 232.

a pobrali jí některé věci, které měla ve sklepě na tvrzi.[1]) Seděli s bratrem svým Bohuslavem na Těšetinech několik let a za tu dobu dosti výtržností se natropili. Roku 1578 koupil od nich Těšetiny *Bedřich Horčice z Prostého.*[2]) Když tento některý rok potom zemřel, zdědily po něm Těšetiny čtyři jeho synové, z nichž Pavel statek tento ujal.[3]) Podlé sbírek sněmovních seděl tu roku 1615 *Burjan Jeníšek z Újezda* a přečkav vzpouru zůstal pak v držení statku svého.[4]) Roku 1661 přikoupil Vilém Albrecht Krakovský z Kolovrat statek ten od *Evy Polyxeny Tuněchodské z Robčic* a *na Malonicích*,[5]) a připojil jej k Týnci.

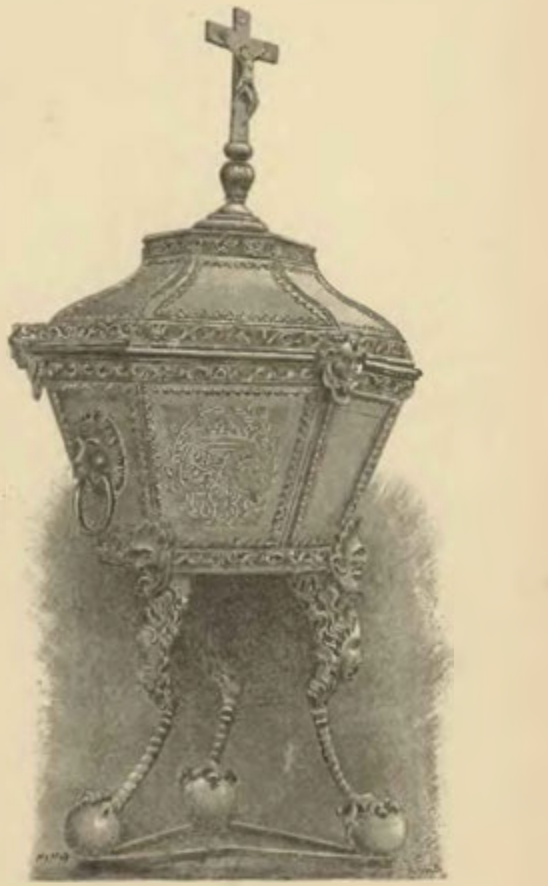
KŮZÍ.

Do vsi Kůzí klade se tvrz,[6]) ale něco takového tu nebývalo, než toliko některý dvorec zemanský, na němž seděli Kouskové ze Sobětiček a Jeníškové z Újezda.

LOMEC.

Nedaleko od Týnce jest starožitná ves Lomec. Před časy v krajině byly Lom i Lomec, ale kde Lom stával, dnes již nikdo neví. Na tvrzi zdejší seděl od r. 1379 *Boček* jinak *Bolek z Lomce*

[1]) DZ. 61. B 25. [2]) DZ. 20. P 2 a 64. N 1. [3]) DZ. 27. C 10, 169. J 7. [4]) DZm. 54. E 15. [5]) DZ. 313. G 3. [6]) Trajer na str. 192.

Cínová křtitelnice v kostele Týneckém u Klatov z r. 1678 se znakem Kolovratským a Hyzrlův z Chodů.

**Boží muka pod Týncem při cestě na Klenový.
Pohled ze strany západní.**

z rodu pánů Vilhartických, jenž se za půtek tehdejších dostal v zajetí pánů z Rožemberka na Příběnice (r. 1382) a svobody jen na těžký zápis dosáhl. Mezi tím bylo se octlo vše zboží jeho v držení nějakých výbojníků, kteréž král Václav r. 1384 důtklivě napomínal, aby mu Lomec navrátili.¹) Seděl ještě na Lomci r. 1407 a zemřel před r. 1414 bez dědiců, zůstaviv toliko manželku Markétu, která držela věno své v Chlistově.²) Později se připomínají *Protiva z Lomce* (r. 1424) a *Kuneš z Hoholova a z Lomce* (r. 1437).³) Tohoto nástupce *Bušek z Hoholova* zůstavil Lomec ve věnném držení manželce své Anně ze Stráže, od níž jej koupil *Půta z Ryžemberka* a *ze Švihova*. Z těch příčin pak přišlo k ústrkům a přím s osobami, kterým náleželo právo dědické.⁴) Půta prodal Lomec r. 1486 *Petrovi* a *Mikuláši* bratřím *z Lub*, ale peníze na nich zapsané měl také Jan z Lub, jenž asi r. 1489 zemřel.⁵) Na počátku 16. století koupil Lomec schudlý pán *Jan Heršteinský z Vilhartic*. Seděl tu podlé paměti našich od roku 1509, jsa ustavičně v dluzích. Jak zemřel rukou katovou, již na str. 38. doloženo. Po něm seděl tu r. 1523 *Burjan Heršteinský*, ale potom připojen Lomec k panství Klenovskému. Když toto od věřitelův

¹) Berna II, archiv Třeboň. liber Johannis de Przinda. ²) Acta jud. 1406—1407, DD. 15. f. 186. ³) Arch. č. III. 247. DD. 61. str. 279. ⁴) Viz o tom obšírně archiv český VIII 407. ⁵) Rel. tab. II. 419. DD. 17. f. 232.

a rukojmí uchváceno bylo na zaplacení dluhů Adama Lva z Rožmitála, prodány r. 1545 Lomec tvrz pustá, dvůr pustý a ves pustá, vsi Lhota a Růvná, Dvorec tvrz, dvůr a ves, vše pusté, a ves Opatovice pustá jednomu z věřitelů *Samsonovi Křineckému z Ronova*.¹) Tento prodal dotčené zboží s Dobromyslem, bratrem svým nezletilým r. 1549 *Janovi Vidršpergárovi z Vidršperka* na Mutěnině.²) Tento zemřel teprve r. 1590, ale dlouho před tím již tu seděli synové jeho Šebestián a Jindřich.³) Tento, řečený potom *Jindřich starší*, držel polovici tvrze, dvoru a vsi Lomce a vsi Lhotu a Petrovsko, kteréž prodal r. 1612 *Lidmile Kocové* a *Kateřině Merklínské*, sestrám Černinkám z Chudenic,⁴) od Lidmily pak, která právo toto na sebe převedla, dostala se tato polovice postoupením synu jejímu *Příbíkovi Kocovi z Dobrše* a na Myslovicích.⁵) Druhou polovici držel *Jiřík Vidršpergár*, bratr Jana Týneckého, který r. 1619 pro věrnosť svou k rodu císařskému ze země ustoupil. Tu prý Jan se ujal statku jeho a přijal z něho 54 kbelce obilí, kteréž nenavrátil.⁶) Roku 1625 byl Jiřík bytem v Plzni, patrně svou polovici prodav a bezpochyby jest to táž polovice, kterou r. 1626 Ladislav a Diviš Vilém, bratří z Vidršperka, *Divišovi Kocovi z Dobrše* prodali.⁷) V držení Koců zůstal statek Lomecký drahně let, až pak přikoupen k Týnci.

VRHAVEČ.

Ve vsi Vrhavči sice od 14. století byly statky zemanské, ale tvrze tu nikdy nebylo; teprve v 16. století povstalo tu tak zvané sídlo čili prostý panský dům, jenž se také tak nazývá r. 1628 ve smlouvě, již Jakub Kousek ze Sobětiček prodává Vrhaveč a část Neznašov Mikuláši Jetřichovi Čejkovi z Olbramovic. Ale když tento r. 1635 týž statek Vilémovi Albrechtovi z Kolovrat a na Týnci prodal, položil do smlouvy pojmenování tvrz Vrhaveč.⁸)

SOBĚTICE.

Ves Sobětice ve farnosti Klatovské ležící bývala původištěm vladyk Sobětických ze Sobětic, kteří zde dlouhý čas na tvrzi seděli. Z jich rodu první se připomínají *Jindřich*, jenž věnoval na Korytech a Vícenicích manželce své Kateřině ze Knína, a *Ješek*, jenž držel r. 1359 nějaký statek v Soběticích. Zdá se, že byli bratří, a třetím bratrem snad byl *Heřman ze Sobětic*, jenž věnoval r. 1364 manželce své Katruši na Korytech.⁹) Vedlé nich žili i Jetřich ze Sobětic (r. 1359 až 1368), jenž se vyskytuje jako spolupatron kostela v Újezdě Draho-

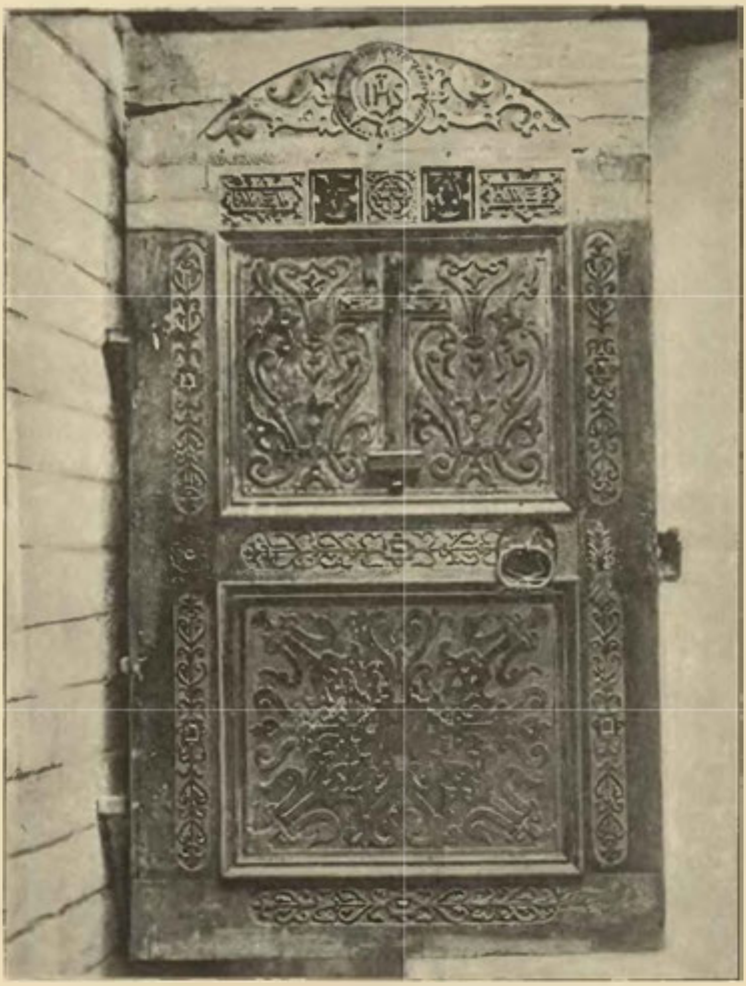
¹) DZ. 8. G 29. ²) DZ. 47. L 25. ³) Reg. kom. soudu. ⁴) DZ. 189. D 23. ⁵) DZm. 237. K 3. ⁶) Reg. komorního soudu. ⁷) DZ. 142. J 18. ⁸) DZ. 312 R 8, T 5. ⁹) Rel. tab. I. 415, 426, 431.

Detaily k vyobrazení Boží muky pod Týncem při cestě na Klenový.

nově, a Odolén ze Sobětic,[1]) ale ti bezpochyby pocházeli z jiných Sobětic anebo snad ze Sebečic a nesouvisejí nijak s našimi Soběticemi. Dotčený Jindřich udělal kapli sv. Doroty v klášteře Klatovském, dal k ní plat v Kosmačově a Korytech a zřídil tu pohřeb pro svůj rod. Žil ještě r. 1379, drže i Koryta i Sobětice, ale byl již mrtev r. 1380.[2]) Zůstavil vdovu (druhou manželku) Kláru z Plzně a děti. Heřmanův syn Albrecht oddal se r. 1365 bohoslovi, ale co se s ním potom stalo, není nám známo. Také nelze určiti, v jakém příbuzenství k osobám předešlým byli *Englhart ze Sobětic*, jenž držel r. 1377 díl Kosmačova, a *Ješek* odtudž, jenž seděl r. 1378 na Smrčanech.[3]) O poručenství sirotků po Jindřichovi byla roku 1380 pře u soudu zemského; tuto přířčeno jest *Prokopovi ze Sobětic*, místopísaři království Českého i s poručenstvím nad sirotky n. Kunše Sobětického.[4]) Poněvadž toho byla potřeba, prodal Prokop Sobětice ještě téhož roku; kupcem byl, tuším, *Přibík ze Sobětic*, snad jeden ze synů Jindřichových, jenž sem manželku svou s věnem převedl.[5]) Sice se

dovídáme, že *Jindřich ze Lhotky* prodal dům v Soběticích *Buzkovi z Pněva* (r. 1390) a jiný dvůr že tu prodal r. 1391 nějaký *Jezvec*.[1]) Pozdější Sobětičtí pocházeli prý od Kunše a syna jeho Alše a vnuka Jindřicha, ale v pamětech tito dva nepřicházejí. *Jan ze Sobětic*, jenž daroval r. 1406 k oltáři sv. Anny v kostele sv. Jiří v Klatovech plat v Korytech, vyskytuje se od roku 1414 jako podkomoří arcibiskupův a od roku 1415 jako zápisný pán Týna nad Vltavou.[2]) V první polovici 15. věku vyskytují se bratří *Jan* (r. 1433—1448), *Jindřich* (r. 1433—1465), *Racek*, *Vácslav* a *Aleš*. Ti seděli na Týně, Třebli a naposled ve Velešíně. Nejdéle žili Jindřich a Racek, nejdříve zemřeli Vácslav a Aleš, z nichž jeden zůstavil syny *Jana* a *Viléma*. Na Soběticích seděl r. 1448 nějaký Jindřich snad od Jindřicha dotčeného rozdílný, který tu r. 1448 věnoval. Týž Jindřich a *Oldřich* prodali r. 1473 Sobětice, a to bezpochyby Klatovským, kteří zase r. 1476 jsou odsouzeni, aby Sobětice postoupili *Kunce Sobětické z Němčic* a ani jí ani *Vilémovi*, muži jejímu, nepřekáželi.[3])

Dvéře v kostele Týneckém s řezbou z r. 1617.

[1]) Lib. conf. rel. tab. I. 435. [2]) Berna, rel. tab. I. 464, Paprocký o st. ryt. [3]) Rel. tab. I. 450, 452, reg. Vatikánská. [4]) Rel. tab. I. 464. Kuneš, tuším, byl syn Ješkův, a Prokop Heřmanův. [5]) Rel. tab. I. 463, 465.

[1]) Rel. tab. I. 533, 539. [2]) Lib. erect. VII. 69. Srov. děje Týna n. V. O jednom Sobětickém viz Staré letop. na str. 89. [3]) Archiv č. IV. 312, rel. tab. II. 214, 365. Vilém tentýž jako nahoře.

Boží muka u Zborov.

Na počátku 16. století seděli na Soběticích *Aleš* a *Mikuláš* bratří, kteří se r. 1514 dělili, tak že každý dostal polovici tvrzí Sobětic a Kosmačova, polovici dědin a lesů tudíž. Aleš zejména, jenž žil v l. 1507—1534, obdržel v tvrzi srub a sklep větší a sloučil pak oba díly. Roku 1520 přidržel se Sudy, a proto tvrz jeho od vojska městského vypálena.[1]) Jeho bezpochyby synové byli *Václav* a *Jindřich* (r. 1536), kteří se r. 1541 o pozůstalost otcovskou smluvili tak, že Václav ujal tvrze Sobětice a Kosmačov a bratrovi 150 kop grošů českých zaplatil.[2]) Na zboží Sobětickém byl již Václav před tím manželce Markétě z Pruku věnoval. Václav zemřel kdysi okolo r. 1556, a následoval po něm *Jindřich Sobětický*, snad bratr jeho, který se r. 1556 psal pánem na Soběticích a r. 1566 ženil se, pojímaje Lukrecii z Janovic.[3]) Po něm vyskytuje se jako držitel Sobětic *Jan ze Sobětic*, jenž v l. 1569—1572 všelijaké výtržné kousky prováděl, bodaje po lidech nožem, stříleje po nich ručnicí a potíraje je koněm. Roku 1589 byl již mrtev, zůstaviv vdovu Kateřinu z Běšin. Jeho synem byl *Oldřich ze Sobětic*, jenž byl v l. 1589—1593 pod poručenstvím sestry své Anny a také se rád do výtržností pouštěl.[4]) S Václavem Hovorkou Klatovským učinil smlouvu, aby mu po potřebě piva bílá vystavoval, začež měl za každých 10 věrtelů piva 11 kbelců pšenice k sladování způsobilé dávati, ale potom za 50 věrtelů dlužen zůstal. Pro účastenství v povstání odsouzen r. 1623 polovice jmění, nicméně tvrz a ves Sobětice a dvůr pustý v Kosmačově zanechány mu ke správě, a když pak zemřel, odevzdán týž statek jeho pěti synům a čtyřem dcerám, k jichž rukám r. 1636 pro dluhy prodán vdově po něm pozůstalé *Voršile Sobětické z Kadova.*[5]) Tato prodala týž statek *Jakubovi Longinovi z Longinu* k ruce dcery jeho Salomeny (r. 1639), ale Longin prodal jej r. 1659 *Vilémovi Albrechtovi Krakovskému z Kolovrat* na Týnci.[6])

[1]) DZ. 42. J 7, archiv č. VI. 320, Palacký V. b. 382.
[2]) DZ. 5. C 1, 43. E 4, reg. kom soudu
[3]) Reg. kom. soudu, starý kopiář Klatovský.
[4]) DZ. 167. A 9, reg. kom. soudu.
[5]) Reg. kom. soudu, Bílek, děje konf.
[6]) DZ. 307. Q 11, 312. T 28.

JINDŘICHOVICE.

Dvoje jsou Jindřichovice v jihozápadních Čechách, jedny u Strakonic a Horažďovic, druhé ve farnosti Kolinecké. V těchto také bývala tvrz. Ve vsi měl statek Přibík, zeman († r. 1382), a Jitka tu měla věno. Odtud asi pocházel také *Oldřich z Jindřichovic*, jenž byv zajat od Oldřicha z Rožemberka seděl r. 1384 ve vězení na Novém hradě a odtud na závazek propuštěn.[1]) *Drha z Jindřichovic* daroval r. 1384 plat v Újezdci ke kostelu Mlazovskému. *Drslav z Jindřichovic*, jenž byl v l. 1397—1418 purkrabí na Vilharticích, byl téhož erbu jako Oldřich a bezpochyby syn jeho.[2]) Současně žil *Jan Jalovice z Jindřichovic*, jenž r. 1411 Lidmilu, manželku svou, s věnem jejím přenesl z Újezdce na Jindřichovice.[3]) Nějaký čas tu seděl *Petr z Jindřichovic*, vlastně řečený z Vilhartic, a ještě r. 1455 bydlela tu Kateřina z Vilhartic, panna šedesátiletá.[4]) *Jan z Jindřichovic* seděl r. 1450 v Hradci a připomíná se ještě r. 1463.[5]) Statek Jindřichovský s tvrzí patřil tehda *Stachovi z Běšin*, jenž zemřel před r. 1477. Statek jeho vyprosil si Mikuláš z Ledče, první písař v kanceláři královské, ale za nedlouho, a to před r. 1479 dosáhl téhož statku *Vyntíř z Vlčkovic*,[6]) kterýž se psal, ač i jiné statky držel, ještě r. 1505 seděním na Jindřichovicích. Když r. 1516 čtyři synové jeho o statky své se dělili, dostali dva z nich, *Mareš* a *Beneš*, každý po polovici tvrze, dvoru a vsi Jindřichovic a části vsi Brodu.[7]) Mareš koupil později i druhou polovici a prodal asi r. 1534 tvrz, dvůr a ves Jindřichovice a ves Brod *Mikuláši Uchačkovi z Kracína*. Tento byl již r. 1543 mrtev, zůstaviv dvě dcery *Uršilu* a *Dorotu*. Při dělení dostala onano Jindřichovice, tato ves Brod s rybníkem velikým u Jindřichovic. Uršila vdala se za *Sezimu Prostibořského z Vrtby*, jenž roku 1555 statek Dorotin koupil a před svou smrtí († r. 1562) ten statek manželce své Uršile odkázal.[8]) Tato žila ještě roku 1580 a odevzdala tehda Jindřichovice synu svému *Václavovi z Vrtby*, ale takovým způsobem, aby z něho splatil bratra Jana a sestru Kateřinu. Týž Václav žil ještě r. 1598,[9]) ale zemřel, dědiců mužského pohlaví nemaje, pročež statek Jindřichovský spadl na bratra jeho Jana, který děle r. 1609 syny své dal Jindřichovice tvrz, dvůr a ves, vsi Brod, Sluhov, Úloh a Hory Matky boží synu svému *Janovi Hroznatovi*. Tento měv účastenství v povstání odsouzen jest k manství, ale teprve synové jeho *Jan Adam* a *Sezima Jan* přijali r. 1631 léno na statky své[10]) a vymohli r. 1640, že jim byly Jindřichovice z manství propuštěny.[11]) Později držel Sezima týž statek sám, kterýž zdědil podlé kšaftu jeho synovec jeho *Beneš Hroznata* (r. 1681), spolu pán na Třebomyslicích. Když pak tento zemřel (r. 1686), dostal se týž statek odkazem synu jeho *Janovi Václavovi* z druhého manželství, ale nežli tento let dosáhl, prodány jsou Jindřichovice na naléhání věřitelů roku 1689 *Jiřímu Vojtěchovi Janovskému z Janovic* na Oselci a Kotouni a Markétě z Dobrše, manželce jeho.[12]) Od té doby až do dneška žádný rod tak dlouho tu neseděl, jako páni z Vrtby. Z bývalé tvrze povstal nynější zámek.[13])

CHLISTOV.

Ves Chlistov (jihovýchodně od Klatov) za starodávna rozdělena byla na několik statků zemanských. Jedna část patřila v l. 1360 1379 k Střeziměři, na druhé seděl v letech 1360—1379 Vilém; kromě toho drželi tu statky roku 1360 Ota a Oldřich,

[1]) DD. 13. f. 83, arch. Třeboň. [2]) Lib. erect. XIII. a. f. 26, arch. gub [3]) Rel. tab. I. 84. [4]) Arch. č. I. 165, III. 318. [5]) Arch. bibl. Praž. rel. tab. I. 206. Roku 1464 připomínají se také Sobin, jenž téhož roku zemřel, a Přibík z Jindřichovic (DD. 16. f. 232). [6]) DD. 16. f. 263, mus. Sušické. [7]) Arch č. VI. 316, DZ. 6. E 16. [8]) DZ. 4. G 30, 12. A 12, 14. J 22. [9]) DZ. 21. A 16, gruntovní kniha Kolinecká (v Planici) [10]) DZ. 182. L 1. DD. 7. f. 173. [11]) DZ. 150. J 29. [12]) DZ. 116. E 22, 400. F 17. [13]) Majetníci minulého století u Sommra na str. 51.

r. 1365 Petr, r 1379—1397 Bohuněk [1]) a konečně r. 1397 Olbram, kterýž asi roku 1406 zemřel, zůstaviv dceru Elišku, kteráž tu držíc věno z něho 20 kop zapsala kostelu zdejšímu.[2]) Farářem tu byl tehda a od r. 1397 Oldřich z Chlistova. Roku 1410—1416 držel jednu část Zachař z Hradiště, jinou Otík, a připomíná se r. 1413 také *Oldřich z Chlistova*, a konečně měl tu část jeden Boček z Lomce, jenž okolo roku 1414 zemřel.[3]) Část někdy Zachařova patřila ještě roku 1471 ke Hradišti, a větší část vesnice s tvrzí byla zvláštním statkem. Tu seděl asi od r. 1523 *Petr Čejka z Chlistova*,[4]) jenž ji prodal asi r. 1530 *Vácslavovi Lehomskému z Malevic.*[5]) Tento držel také Těšetiny a prodal asi r. 1552 tvrz, dvůr a ves Chlistov s mlýnem *Michalovi Březskému z Ploskovic*, od něhož se dostala roku 1554 *Mikuláši z Kadova* a *na Střezimíři.*[6]) Na této tvrzi bydleli potom jeho potomci, zejména r. 1612 Zikmund starší a r. 1629 Racek z Kadova. Současně drželi také nějaký statek Lehomští z Malevic.[7]) Tvrz se v pozdějších zápisech nepřipomíná. Bezpochyby se rozpadla, a ves Chlistov jsouc na tři díly rozdělena zůstala v jedné části statkem samostatným a ostatní dvě části připojeny k sousedním statkům.

MLAZOV.

Ve vsi Mlazově nebo Mlazovech (nedaleko předešlé ležící) jest zámek, kterýž byl r. 1721 na místě starší tvrze postaven, ale i tato tvrz připomíná se teprve v druhé polovici 17. stol., a poněvadž tu stával v 16. století pouhý dvůr, pomineme ji mlčením.

---

[1]) Berna na str. 11, lib. conf.
[2]) DD. 14. f. 157, arch. gub.
[3]) Lib. conf. lib erect. XI. 171, DD. 15 f. 186.
[4]) DD. 16. f. 236, reg. kom. soudu.
[5]) DZ. 7. G 29.
[6]) DZ. 11. F 19.
[7]) Reg. kom. soudu.

BOŘÍKOV.

Malý kus cesty od Mlazova jest Bořikov, bývalé sídlo zemanské s tvrzí, která postavena byla od *Bořikovských z Košumberka*. Předkové jich přistěhovali se sem z Chrudimska. Předek jich *Vilém z Košumberka* měl r. 1365 jeden hlas podací v Chlistově. Potomek jeho *Oldřich* nazývá se roku 1444 seděním v Boříkově,[1]) a byl r. 1453 purkrabí na Vilharticích, ve kterémž úřadě následoval po něm r. 1458 Vilém, (snad) syn jeho.[2]) Na konci téhož století seděli na Bořikově bratří *Ctibor* a *Jan*, z nichž onen se již r. 1485 připomíná.[3]) a asi okolo r. 1520 zemřel. Zůstali po něm synové *Vilém* a *Burjan*, z nichž tento se oddělil a na jiných statcích v okolí seděl. Vilém dostal se r. 1535 skrze manželku svou Voršilu z Žihobec v držení statku Předslavského, přečkav ji pak oženil se ještě dvakráte a věnoval manželkám svým na zboží Boříkovském.[4]) Roku 1550 dělil zboží Předslavské mezi dcery své a žil ještě r. 1573, kdež zapsal statek svůj, tvrz, dvůr a ves Boříkov a ves Bernartice *Eufemii Mejtolárové z Košumberka*, dceři své.[5]) Tato prodala r. 1577 týž statek *Ondřejovi Švábovi z Nízkého Přívozu.*[6]) Následující změny nejsou známy. Roku 1594—1615 vyskytuje se jako pán Boříkova *Jiří Perukló z Šenraitu*. Nástupce jeho *Jan Karel* súčastnil se povstání tím, že zavrhl Ferdinanda II, ale byv přece osvobozen (r. 1622) podržel statek svůj Bořikov.[7]) Poněvadž jej potom zadlužil, prodány jsou r. 1670 sídlo, dvůr poplužný a ves Boříkov skrze pány k tomu nařízené *Františkovi Jiřímu Peruklobovi z Šenraitu.*[8]) Tento zemřel okolo r. 1692, zůstaviv vdovu Voršilu z Příchovic a syny Jana Viléma, Františka Rudolfa, Ferdinanda Antonína a Vácslava Maximiliana [9]) V 19. století vystřídalo se tu ještě několik rodin a teprve r. 1833 spojen jest Boříkov se statkem Mlazovským.

---

[1]) Lib. conf. DD. 61 p. 449. [2]) Stará kniha Vilhartická. [3]) DD. 17. f. 267, reg. kom. soudu. [4]) DZ. 7. A 12, 12. H 14. [5]) DZ. 17. Q 9. [6]) DZ. 19. M 15. [7]) Bílek, děje konf. rozvrž. sbírek 51, reg. kom soudu. [8]) DZ. 289. M 27. [9]) DZ. 117. F 26.

ZAVLEKOV TVRZ.

Jižně od Planice leží ves Zavlekov [1]) v krajině hornaté a na všech stranách lesnatými horami zavřené. Nad ní vypíná se strmá skála, na níž se spatřují zříceniny bývalé tvrze nebo hrádku téhož jména. Stávala na skalnatém ostrohu, který vybíhá z blízké výšiny, tak že jediný přístup pohodlný jest se strany východní. Z tvrze zbyl jen spodek věžovatého stavení, totiž i věže i obydlí, jež založeno bylo do čtverhranu nepravidelného, tak že nejužší strana obrácena byla k jihu a druhá, něco delší, k severu. Na této straně byl také vchod, k jehož obraně nachází se v rohu okrouhlá bašta. Stavení to z lomeného kamene postavené a na rozích tesným kamením sesilené bývalo někdy vysoké, ale na ten čas zůstal jen jeho spodek někde vyšší někde nižší, poněvadž svršek okny opatřený dříve podlehl zkáze. V přízemí, jak viděti jest, bývala komora, ale kromě okna vybouraného a střílen nelze tu nic pamětihodného spatřiti. Po hradbách, ani těch, které přece stavení to na východní straně zavíraly, není již památky; buď totiž roztrhány do základů, když prostor východně od hrádku po pole rozdělán, anebo tu byly dřevěné ploty. V 15. století hrádek tento pro svoje těsné obydlí opuštěn a postavena nová tvrz ve vsi při dvoře, po níž dnes není ani potuchy.

Zboží okolo Zavlekova patřilo k prvotnímu zboží pánů z Vilhartic, které se táhlo od poříčí Ostružné až blízko k Planici. Tu postavil starou tvrz Zavlekov (prvotně Zavlekom) bezpochyby onen *Dluhomil z Vilhartic*, jenž se r. 1334 připomíná s bratrem svým Půtou, a bezpochyby jest to týž Dluhomil ze Zavlekova, který se r. 1374—1377 připomíná. O podací kostelní sdíleli se s ním strýci jeho *Břeněk* a *Bušek* bratří z *Vilhartic* a z *Letov* a bratří *Jan* a *Dluhomil* z *Letov*, kteří prodali roku 1377 dvůr svůj v Černci, r. 1378 koupili ves Lhotu a r. 1381 v držení Tužic se vyskytují. Bylo tedy zboží jich rozlehlé, táhnouc se za Hory Nalžovské. [2]) Na Zavlekově seděl potom *Bušek ze Zavlekova* (syn Dluhomilův), jenž se r. 1394 s manželkou svou Eliškou připomíná. [3]) Po jeho smrti prodala pozůstalá vdova *Eliška*, majíc věno na zboží tom zapsané, r. 1404 tvrz Zavlekov, dvůr poplužný a ves, Mladice dvůr poplužný, Stojanovice, Chvališovice, Jarkovice, Sviní, Konkovice vsi, v Tužicích, Újezdci a Točicích dvory kmecí s podacím v Zavlekově *Janovi* z *Heršteina*, odjinud z Vilhartic. [4])

Řečený Jan byl v držení zboží tohoto několik let před tím vešel, bezpochyby dědictvím po strýci svém Buškovi, tak že nyní pouze právo věnné přikoupil. Roku 1402, 19. června zajisté připomíná se Jan z Vilhartic seděním v Zavlekově. [5]) Týž Jan daroval roku 1412 plat ve vsi Vlkanově klášteru Nepomuckému na spasení duše Eliščiny, ale o rozkázání její či poslední pořízení, kteréž docela nevyplnil, měl dlouhé nechuti s Janem Hrabiší z Nalžov, které teprve r. 1433 spokojeny. Tu slíbil Jan a synové jeho *Arnošt* a *Vilém*, že buď koupí plat nebo dají 60 kop k záduší do Nepomuk a Klatov klášterům, na špitál ve Švihově a do Zavlekova faráři i kaplanu. [6]) Vilém vyprosil si roku 1455 na králi Ladislavovi odúmrť po někdy Elišce na vsích Zavlekově, Tužicích, Buršicích, Předbořicích, Stojanovicích, Chvalešovicích, Konkovicích, Jarkovicích a v Mladičkém. Když byla zboží ta v Sušici provolána (r. 1456), odpírali tomu

[1]) Pomůckou Heber's Burgen IV. 251. [2]) Lib. conf. archiv kapit. rel. tab. I. 452, 485. [3]) Manuál v archivu kapit. [4]) Rel. tab. II. 7. [5]) Rel tab. II. 196. [6]) Archiv Plzenský. Roku 1446 připomíná se Jan z Vilhartic seděním na Zavlekově, snad syn Janův pátý. (DD. 61. f. 344.)

Zavlekov.

bratří jeho Arnošt a Půta u desk dvorských. Pře mezi oběma stranami roku 1465 najednou urovnána. Král Jiří zeptav se i kázal dsky ohledati, kterak od Elišky, vdovy Buškovy, trhem prodej stojí Janovi z Heršteina, otci jmenovaných Arnošta, Viléma a Půty, a poněvadž otec jich to trhem koupil i nebylo jest potřebí Vilémovi za odúmrť prositi, podlé toho se ta odúmrť zdvihla, a každý z bratří při své spravedlnosti zůstaven jest. [1])

Zavlekov se dostal později *Janovi Heršteinskému z Vilhartic* a od toho okolo roku 1480 prodán *Půtovi Švihovskému z Ryžemberka.* Po tomto zdědil všechna panství okolo roku 1504 syn jeho *Břetislav z Ryžemberka* a ten zavadil panství Zavlekovské *Přibíkovi z Chlumu* za 700 kop grošů českých na tři léta pořád zběhlá. Přibík postoupil potom práva svého mateři své *Kateřině z Michnic na Nalžovech,* tato zase posledním pořízením (r. 1539) témuž Přibíkovi statek odkázala. Břetislav vyplativ Zavlekov brzo po tom, prodal r. 1544 „Zavlekom“ a Vidhošť vsi celé, „též s pustým zámkem v Zavlekomě“ *Janovi Dlouhoveskému z Dlouhévsi* za 825 kop grošů. [2]) Tento nebydlel na starém zámku, nýbrž postavil si novou tvrz ve vsi.

Věž na střelnici v Klatovech.

Jan Dlouhoveský byl ženat (podlé Balbína v druhém loži) s Dorotou Rozvadovskou z Něšova, o niž se v posledním pořízení pečlivě postaral. Odkázal jí věno a nad věno 1300 kop grošů míšenských, na 2 lože šatů s povlaky a prostěradly, polovici ubrusů, ubrusců, servítů, ručníků a všech pláten, 6 krav dojných, 50 ovec dojných, 50 jarlinkův, 2 koně s nádobím, vůz krytý s koberci, polštáři a truhlicemi, jistou míru obilí, 3 dčbery kaprů, dčber štik a 2 dčbery okounů. [3]) Synové jeho *Přibík, Jiřík, Diviš Pačina* a *Bedřich* rozdělili se r. 1595 o statek Zavlekovský. Každý z nich dostal díl na vsi Zavlekově, a proto také ustanoveno, aby jeden dílu svého ve vsi jednoho roku, druhý druhého atd. poddaného svého za rychtáře volili a rychtáři za práci jeho trávníček v Křemenicích nechávali. Kromě toho dostal se Divišovi díl Vidhošťský; o ostatních dílech víme jen tolik, že se Jiřík psal seděním na Zavlekově. [4]) Týž Jiřík a manželka jeho Markéta z Něšova veliké záští měli na Johanku Kosořskou z Radkovic a na Krutěnicích, neboť tato mluvila o Jiříkovi (r. 1603), že jest člověk na poctivosti zmařilý, na něhož si list slove nepoctivý vyžádala, a o Markétě zase pravila, že není hodna, aby nad ní sedati měla. [5]) Roku 1613 byli již starší bratří mrtvi, a jen Jiřík na živobytí zůstával. [6]) Po bitvě Bělohorské obviněn jest, že stavům pod obojí daně platil, lid do vojny poslal a sám u Budějovic a Plzně byl. Ač zapíral, že nikde nebyl jsa starý muž, přece odsouzen jest r. 1623, aby statek jeho Zavlekovský z dědictví vyňat a v manství královské uveden byl, načež mu 22. června r. 1626 léno u desk dvorských podáno bylo. Když nastoupil vládu a království Ferdinand III r. 1637, léno opět obnoveno. Tehda seděl tu syn Jiříkův, též *Jiřík* nazvaný, k jehož prosbám král Ferdinand r. 1640 statek Zavlekovský z manství propustil proti zaplacení manské kvoty 1000 fl.; proto vymazán Zavlekov ve dskách dvorských roku 1646 a přenesen ve dsky zemské. Týž *Jiří Mikuláš Dlouhoveský z Dlouhévsi*

---

[1]) DD. 16, 250. [2]) DZ. 7. A 8. [3]) DZ. 24. L 15. [4]) DZm. 98. H 9, 172. B 9. [5]) DZm. 37. G 1. [6]) Reg. kom. soudu.

prodal r. 1669 „tvrz Zamlekovo“, vsi Zamlekov a Vlčňovy „tak jak jsou toho předešlí držitelové, pan otec, pan děd, pan praděd a pan prapraděd pana prodávajícího pokojně beze všelijaké turbací v držení a užívání byli“, *Divišovi Lvovi Žákavci ze Žakavy* na Polyni.

Od Žákavce koupila Zavlekov r. 1689 *Lidmila Veronika Doudlebská z Doudleb* rozená *Kalenicovna z Kalenic.* Manžel její byl Jiří František Doudlebský a na Zamlekovech, JMC. rada, soudce zemský a hejtman kraje Prachenského († r. 1696), po němž zůstaly dcery a dědičky Anna Lidmila Věžníkova, Lidmila Vidršpergárova, Renata, Maximiliana a Johanka.¹) Roku 1707 dne 10. května koupil Zavlekov od Lidmily *Adam Humprecht Fortunát Koc z Dobrše*, ale hned několik dní potom (24. května r 1707) prodal Zavlekov sleviv 3000 fl. *Jindřichovi Vinklerovi z Heimfelda* na Radnicích a Březině. Od tohoto zdědila statek ten choť jeho *Lidmila Konstancie* rozená *z Bubna a z Litic.*

Potomní majetníci zhusta se střídali. Od hraběnky z Bubna přešel statek „Samlikau“ 13. listopadu r. 1715 trhem na *Václava Maximiliana Vidršpergára z Vidršperka* a choť jeho *Barboru* rozenou *Plotovnu z Konařin*; o půl roku později (r. 1716) koupila statek *Anna Františka Barbora* svobodná paní z *Lanova.* Tato se vdala později za *Bedřicha Bohuslava Serina z Eichenau* na Svojšicích, jemužto posledním pořízením (2. října r. 1733) Zavlekov odkázala. Bedřich prodal potom (r. 1738) zboží takto nabyté *Petrovi Eusebiovi Radeckému z Radče* (držiteli Tvoršovic, Třebnic, Hůrky a Záběhlic) a postoupil mu 14 dní později (29. července) také druhého statku svého Svojšického. Radecký měl oboje statky jen 16 měsícův a prodal je r. 1739 *Václavovi Maryanovi z Petynku*, c. k. radě, komornímu a dědičnému purkrabí na Linci v Tyrolích. Nový držitel spojil Zavlekov s panstvím Nalžovským.

TVRZE NA NALŽOVSKU.

NALŽOV.

Mezi Klatovy a Horažďovicemi leží ves Nalžov (nyní Nalžovy) s pěkným zámkem, u něhož zemanská tvrz stávala. Zámek jest stavení čtverhranaté rohy svými, na nichž jsou výstupky na způsob bašt, do všech čtyř úhlů světa obrácené, jež zavírá dvůr též čtverhranatý. Zámek tento postaven jest v 17. století, a stará tvrz proměněna potom v dům pro úředníky. První nám známý držitel Nalžova byl *Jan z Paběnic*, jenž tu r. 1380 seděl. Roku 1385 byl již mrtev, zůstaviv vdovu Kačku, která téhož roku plat ve vsi Ojnicích pro bratří konventu Horažďovského prodala.²) Synové jeho *Hrabiše* a *Jan* učinili roku 1397 dobrodiní klášteru Píseckému na záduší předků svých. Onen připomíná se ještě r. 1419 a tento r. 1424. Jejich synové byli bezpochyby *Jan Divůček*, *Jan Olkmár*, řečený *Had*, a *Půta.*³) Tento seděl r. 1434 také na Svojšíně (v jehož držení byli r. 1443 Petr a Mikuláš bratří z Nalžov) a připomíná se ještě r. 1465.⁴) Roku 1473 byl i on i Protiva, Svojše a Burjan z Nalžov (snad synové jeho) mrtvi, a statek jich, tvrz a ves Nalžov a vsi Velenov a Zahrádka dostaly se dědictvím *Svojší z Vilhartic* a *z Letov*, jenž k němu statek Letovský připojil; ale poněvadž Nalžovští bez mužských dědiců vymřeli, trvaly dlouhé spory u soudu dvorského, které se teprve roku 1486 skončily.⁵) Svojše vyzdvihl u Nalžova hory stříbrné a nemaje dědiců mužských odkázal statek svůj Nalžovský pořízením r. 1533 zdělaným sestře své *Nabce*, manželu jejímu *Oldřichovi Pousarovi z Michnic* a sestře jeho Kateřině. Roku 1536 byl již mrtev.⁶) Kateřina odkázala r. 1539 spravedlnosť svou synu svému Přibíkovi z Chlumu, kterouž však Pouzárové později na sebe převedli.⁷) Oldřich zemřel r. 1545, zůstaviv čtyři syny (viz díl III. na str. 253), z nichž *Jan*, nejmladší, dostal za díl svůj zboží Nalžovské. Ale tento zemřel již r. 1552, zůstaviv jedinkou

¹) DZ. 81. H 20, 479. H 29. ²) Acta jud. arch. Svatomářský. ³) Archiv bibl. Pražské, stará kniha Vilhart. archiv č. III. 57. Také se připomíná r. 1433 Jan Hrabiše z Nalžov (Arch. Plzen.). ⁴) Lib. conf. arch. č. II. 195, archiv bibl. Pražské. ⁵) DD. 16. f. 160, 17. f. 165. ⁶) DZ. 2. E 23, reg. kom. soudu. ⁷) DZ. 1. E 20.

dceru *Annu z Michnic.* Jménem jejím uvázali se bratří zemřelého v Nalžov, když však Anna dorostla a počet na nich žádala, povstaly z toho rozepře, až konečně bratří r. 1566 donuceni, aby Anně za to nedání počtů 1000 kop vyplatili.¹) Anna vdala se za *Jana ze Vchynic*, purkrabě hradu Karlšteina, jemuž r. 1576 zboží Nalžovské zapsala,²) ale poněvadž ho († r. 1590) živobytím přečkala, ujala Nalžovy zase a prodala je roku 1591 *Radslavovi ze Vchynic* a na Teplici.³) Tento získal díl nějaký na Nalžovech se statkem Neprochovským, kterýž k němu již od drahně let náležel a bezpochyby odtud pocházel, že n. Petr Zmrzlík byl ustanoven (r. 1533) za dědice po Oldřichovi Pouzárovi. Roku 1591 prodal Radslav se strýci svými tvrz, dvůr a ves Neprochovy, tvrz, dvůr a ves Nalžovy s městem horním nad Nalžovy, dvůr Sedlečko, vsi Velenovy, Zahrádku, Malý Bor, Černice, Hradešice, Letovy, Mířenice, Otěšíno, Ustáleč, Buršice, Mladice, Tužice, Týřovice, Velešice, Těchonice, Radice, Žďáry a Nekvasovy *Karlovi Švihovskému z Ryžemberka* na Horažďovicích.⁴)

Karel zemřel již r. 1593. Statky jeho dědili podlé posledního jeho pořízení strýci jeho *Bedřich* a *Děpolt.* Když pak se tito r. 1594 rozdělili, dostaly se onomu Nalžovy a Neprochovy, a tomuto Horažďovice.⁵) Bedřich měl manželku Johanku, strýni svou, kteréž pustil svou polovici Přeštic, a odtud nastaly Přeštickým kruté časy, poněvadž je Johanka nezvyklými robotami obtěžovala. Bedřich byl laskavější na své poddané, při tom dobrý hospodář, tak že mu jmění a statků pozemských přibývalo. Byl také císařským radou a hejtmanem kraje Prachenského. Když začalo povstání, popleněn r. 1619 zámek Nalžovský skrze vojsko uherské, a odneseno odtud zlata, stříbra a klénotů za 4000 fl. Několik služebníků, kteří zámku bránili, bylo zabito, pány pak stihla hrozná bouře na útěku v noci, koně se splašili v úvoze, a Bedřich tak byl ztlučen, že ho v nosítkách odnesli a do smrti kulhal. Pokuty za účastenství v povstání byl osvobozen a přikoupil r. 1623 Čejkov. Posledním pořízením r. 1625 v listopadu

¹) DZ. 10. H 26, 58. L 9. ²) DZm. 234. G 2. ³) DZ. 1084. J 30. ⁴) DZ. 167. P 14. ⁵) Viz program gymnasia Táborského roku 1892.

sepsaným odkázal statky své synům *Petrovi Vokovi* a *Ferdinandu Václavovi* na rovné podělení, a zemřel nedlouho potom. Zdali ještě byl živ r. 1628, když mu vložen byl ve dsky statek Lažany, není známo, ale pořízení jeho teprve r. 1655, dlouho po jeho smrti, ve dsky vloženo.[1]) Synové se o statky zděděné r. 1630 dělili. Starší dostal Přeštice a Přichovice, mladší zámek Nalžovy „v kvadrátu od kamene dobře vystavěný", dvůr Neprochovy s tvrzí starou spustlou a vesnice k nim a k Čejkovům náležité.[2]) Ferdinand Václav byl na své poddané nelaskav a zejména utiskoval obyvatele Hor Nalžovských.[3]) Zemřel r. 1658 a pohřben v kostele Hradešickém. Ze synů jeho *Jaroslav Florian* jediný plnoletosti dosáhl a po otci, mateři a manželce drahně statků pozemských zdědil, ale přes to uvázl tak ve dluzích, že i po prodání některých z nich i hlavní panství rodu, Nalžovy, pro rod uchovati se nemohlo. Když tedy Jaroslav r. 1716 zemřel, zůstaviv z druhého manželství jediného syna Václava, sběhli se věřitelé a způsobili, že jim bylo panství Nalžovské odhádáno (r. 1718). Dvě léta potom zemřel poslední pán Švihovský, maje věku svého teprve 22 let.[4]) Nalžovy dostaly se v držení hrabat *z Petyzku*, od kterých je koupil r. 1769 *František* hrabě *Taaffe*, c. k. nejvyšší, jehož potomkům dosud náležejí. Nynějším držitelem jest *Edvard* hrabě *Taaffe* (nar. r. 1833), předseda c. k. ministerstva pro království a země v říšské radě zastoupené.

NEPROCHOV.

Severovýchodně od Nalžov jest ves staročesky Neprochov, nyní Neprachov řečená, ve kteréž při dvoře poplužním tvrz bývala. Nejstarší nám známý držitel té vsi jest *Bostěch z Neprochov* (roku 1364). Později následoval po něm *Mikuláš z Lipna*, jenž r. 1391 na tvrzi zdejší Bětce, manželce své, věnoval, ale okolo r. 1395 zemřel. Jest to bezpochyby týž jako Mikeš podrychtář Novoměstský v Praze, po němž zboží jeho Neprochov, Radětice a Týřovice spadly roku 1404 na krále.[5]) Okolo r. 1411 drželi Neprochov zemané *Racek* a *Přibík*, a *Oldřich* odtudž opověděl r. 1420 městům Pražským.[6]) Potomci jednoho z nich nazývali se potom *Štmelnskými z Neprochov*, ale není známo, jak dlouho Neprochov drželi.[7]) Roku 1508 nazývá se *Petr Zmrzlík ze Svojšína* pánem na Neprochovech, ale vlastně patřily manželce jeho Anně z Obytec, která si r. 1543 tvrz, dvůr a ves Neprochovy, tvrz pustou Těchonice, dvůr a ves, vsi Týřovice, Tužice, Kbel, Malinec a Předbořice necelé v obnovené dsky zemské vložila.[8]) Roku 1544 přikoupil Petr k tomu Ústaleč, Buršice, Mladice a část Tužic s rybníkem Hradcem.[9]) Petr zemřel r. 1553, a následoval po něm syn jeho *Zdeněk*, jenž tu s mateří hospodařil, časté spory maje se sousedy. Zdeněk zemřel r. 1558 a pohřben jest vedlé otce svého v kostele Těchonském, kdež posud náhrobky jich otřené lze viděti.[10]) V Neprochovy uvázaly se nyní, poněvadž mužských dědiců nebylo, *Kateřina*, *Voršila* a *Barbora* panny Zmrzlíkovny (buď dcery Zdeňkovy nebo Petrovy, tuším proto, že ještě vybyty nebyly). Neprochov ujala potom Barbora, jež zemřela r. 1578, odkázavši na smrtelném loži Neprochov manželu svému *Jiříkovi Hasišteinskému z Lobkovic*.[11]) Tento oženil se po druhé s *Hedvikou z Hasemburka*, jíž také před smrtí svou († r. 1590) statek Neprochovský a díl svůj tvrze Nalžovské odkázal.[12]) Ale již v roce po smrti jeho spojeny jsou Neprochovy s panstvím Nalžovským. V 17. století spustla zdejší tvrz a dlouho stály holé její zdi, až pak na počátku 18. stol. z nich sýpka udělána.[13])

[1]) DZ. 261. D 29. [2]) DZ. 309. T 8. [3]) Viz obšírné vypravování v dotčeném programu na str. 28—31. [4]) DZ. 158. D 16. Viz dotčený program na str. 31—32. [5]) Archiv Svatomářský, DD. 14. f. 105, 115, rel. tab. I. 541. [6]) Lib. erect. VIII. f. 143, archiv č. IV. 378. [7]) Archiv Hradecký. [8]) DZ. 250. E 19. [9]) DZ. 5. G 23. [10]) Pam. arch. IX. 949. [11]) DZ. 20. B 14. [12]) DZ. 25 F 4. [13]) DZ. 158. G 7.

TĚCHONICE.

Nedaleko Neprochov leží ves kostelní Těchonice, při níž se místo bývalé tvrze na ostrohu skalnatém spatřuje. Z vladyk, kteří se po Těchonicích psali, nejstarší nám známý jest *Zdislav* r. 1331. Roku 1365 seděli na tvrzi zdejší tři bratří, *Domin*, *Číč* a *Počin*, podávajíce faráře ke kostelu zdejšímu.[1]) Bratr jich *Petr Němec* prodal r. 1391 nějaké dědiny klášteru Nepomuckému a měl do r. 1400 spory s farářem Myslovským, poněvadž tento povinnosti své dosti učiniti a mše svaté v kostele Těchonském sloužiti nechtěl. Číč pustiv se do sprostých loupeží jest jat a v Budějovicích sťat. Petr, Domin a Počin žili ještě r. 1402.[2]) *Petr Smysl z Těchonic* opověděl r. 1420 městům Pražským; asi v ty doby obdržel nějaký plat od kláštera Nepomuckého.[3]) Bezpochyby se odtud psal *Uřeš z Těchonic*, jenž r. 1452 obci Chebské opověděl.[4]) V l. 1474—1480 seděl tu *Litmír z Obytec*. Onoho roku koupil dědiny v Borku, tohoto daroval část vsi Tužic k farnímu kostelu sv. Filipa a Jakuba v Těchonicích.[5]) Jeho nástupcové nabyvše Neprochov přestěhovali se sem, a tvrz Těchonská opuštěna; proto se tu připomíná r. 1543 tvrz pustá.

ČEJKOV.

Nedaleko Nalžov na tu stranu k Sušici leží ves Cejkov (nyní obyčejně Čejkovy), v starších dobách též Čejkovice zvaná. Na jihovýchodní straně dvora poplužného spatřuje se tvrziště, totiž kopec s příkopy a zbytky hradeb. První nám známý držitel této tvrze byl *Vyntíř*, jenž se r. 1354 jako rozsudí mezi Vilémem z Landšteina a Jindřichem z Hradce připomíná a ještě r. 1377 žil.[6]) Potomky jeho byli Vyntířové z Vlčkovic a Ojířové z Čejkov. Z těchto první *Ojíř z Čejkov* (vlastně *z Vlčkovic* řečený) připomíná se od r. 1402, byl r. 1415 purkrabí na Hrádku u Sušice, držel ještě r. 1419 část Čejkov a vyskytuje se ještě r. 1426 jako rukojmě v příměří mezi Oldřichem z Rožemberka a stranou Táborskou.[7]) S ním držel druhou část vesnice *Jan z Běšin*, jenž se vyskytuje roku 1417 také jako pán na Svojšicích a potom plat v Radkovicích koupil.[8]) Po těchto dvou rodinách dostal se v držení Čejkov jiný rod vladycký, který měl takový erb jako Švihovští z Ryžemberka. Předek jich známý byl *Vilém z Čejkov*, jenž obdržel r. 1463 plat na klášteře Chotěšovském a r. 1465 jej zase prodal. Žil ještě r. 1505.[9]) Nedlouho potom přikoupeno zboží Čejkovské ke hradu Rábí. Teprve r. 1538 prodal *Břetislav z Ryžemberka* tvrz Čejkovy, dvůr poplužný a městečko a ves Zamysličky do pěti let *Kryštofovi Račínovi z Račína*, ale po těch letech mu zboží to dědičně odprodal.[10]) Kryštof zemřel nedlouho před r. 1565, odprodav ze jmění svého vsi Břetetice a Lešišov a zůstaviv syny *Vojtěcha* a *Jana*, kteří r. 1568 díl statku Hrádku přikoupili.[11]) Jak se zdá, měl Jan Čejkov a onen Krutěnice, a když Vojtěch zemřel, prodal Jan Krutěnice jako poručník sirotkův. Vojtěchovi synové *Adam* a *Kryštof* přikoupili ostatek Hrádku; když pak Kryštof r. 1597 dne 12. srpna zabit hromem na loži svém, ujal Adam Hrádek a pustil Čejkov *Jiříkovi*, bratru svému. Tento odprodal r. 1604 ze svého jmění kostel sv. Mauřice ve vsi Rejském.[12]) Ač nebyl ani obviněn, ani odsouzen, přece statek jeho Čejkov již r. 1619 k ruce císařově ujatý a jemu Račínovi opět r. 1621 k užívání postoupený, r. 1623 zabrán jest a prodán *Bedřichovi Švihovskému z Ryžemberka*, jenž jej připojil k panství Nalžovskému.[13]) Tvrz a městečko zahynuly

[1]) Reg. III. 721, lib. conf. [2]) Rel. tab. I. 535, lib. erect. XIII. a. 98, acta jud. poprav. kniha. [3]) Archiv č. IV. 379, stará kniha Plzenská. [4]) Arch. Chebský. [5]) Rel. tab. II. 367, 383, 425, archiv č. V. 527. [6]) Archiv Hradecký, archiv kapit. [7]) Rel. tab. II. 196, stará kniha Vilhartická. [8]) DD. 2, str. 36, lib. conf. [9]) Arch. bibl. Praž. archiv č. VI. 316. [10]) DZ. 41. D 7. [11]) DZ. 15. K 6. [12]) DZ. 132. L 14. [13]) Bílek, děje konf.

za války třicetileté. Roku 1718 dí se o tvrzi, že jest shořelá, zdi a kominy stojí, ale beze střechy; v tvrzi byl ještě dobrý suchý sklep a sklepy podzemní.[1])

KRUTĚNICE.

Ve vsi Krutěnicích (jižně od Nalžov) ještě r. 1575 tvrze nebylo a teprve potom postaveno tu prosté obydlí, jemuž se říkalo r. 1650 tvrz. Z té příčiny se tu širší zmínka pomine.

TEDRAŽICE.

Ves Tedražice leží při silnici z Nalžov do Sušice. Posud tu stojí bývalý zámek nebo byt panský, který byl nedlouho před r. 1718 z gruntu nově postaven.[2]) Před tím tu byla tvrz, která teprve v 15. století postavena byla. Neboť před tím patřily Tedražice i s kostelem na Zdouni, u něhož předkové pánů z Vilhartic seděli, ke hradu Vilhartickému.[3]) *Děpolt z Ryžemberka* prodal Tedražice ves i s kostelem na Zdouni *Janovi Mutrplosovi*, jenž jsa protonotářem kanceláře královské uadán jest listem erbovním a psal se *z Tedražic*. Týž přijal k erbu sestřence své *Jana* a *Petra Markolty*, kteří se potom tak psali jako on, a postavil v Tedražicích novou tvrz. Roku 1491 zapsal týž statek dotčeným sestřencům svým a Janovi Joštovi z Lestkov, ale onino jej sami podrželi. Roku 1498 ještě Jan žil, ale r. 1505, tuším, byl již mrtev.[4]) Petr seděl potom v Sušici a držel kromě toho vesnice v okolí Kostelce nad Labem, jež r. 1507 prodal. Zemřel prý r. 1520 a pochován jest v kostele Zdounském.[5]) Synové jeho *Vácslav*, *Brykcí* a *Diviš* již r. 1507 se vedlé otce svého připomínají, ale teprve r. 1535 se rozdělili, tak že měl Diviš hořejší díl vsi Tedražic. Když pak Vácslav zemřel, učiněna r. 1541 mezi ostatními smlouva taková, že měl Diviš bratru staršímu jednu (svou) dílčí ceduli navrátiti a druhou sobě nechati, řeka měla se na dva díly rozděliti a ty cedule dílčí o Tedražice, které byly na papíře, měly se na pergamen s visutými pečetmi přepsati. To vše Diviš neučinil a proto povstala mezi nimi pře.[6]) Anna z Tedražic zapsala pak polovici svou tvrze Tedražic Brykcímu, kdyby měla zemříti, což se teprve asi r. 1560 stalo.[7]) Když se tedy synové Divišovi *Adam*, *Jiřík*, *Petr*, *Jakub* a *Kliment*[8]) o statek otcovský dělili, byly díly jich z polovice statku jen nepatrné. Tak na př. měl každý desátý díl podací kostelního, a tři bratři měli po třetině druhé polovice velikého rybníka. K tomu ke všemu se díly také třem sestrám jich vykázaly. Díl na tvrzi měl Petr, jenž jej prodal r. 1553 i s dvěma kusy dědin *Janovi z Dlouhévsi na Zavlekově*, jenž také některé jiné díly na sebe převedl,[9]) a také dotčené druhé polovice r. 1557 od Brykcího dosáhl.[10]) Týž Jan prodal pak r. 1570 tvrz, dvůr a ves Tedražice, ves Lhotku a podací na Zdouni *Petrovi Novohradskému z Kolovrat*, ale po roce statek prodán, a koupil jej *Volf Gothart Perglár z Perglasu*.[11]) Týž držel Tedražice k Vilharticům a staral se o obnovení a okrášlení kostela Zdounského. Asi r. 1597 odevzdal a r. 1601 prodal statek Tedražický *Mandaléně Perglárové z Janovic*.[12]) Když císařští r. 1620 do Čech vrazili, vzal Don Baltazar de Marradas statek Tedražický mocně k ruce pluku svého a potom postoupen kapitánovi Maxmilianovi Pechlárovi, ale poněvadž Mandaléna r. 1623 nevinu svou dokázala, zase jí Tedražice navráceny.[13]) Dcera její *Mandaléna Kryzelda z Perglasu* provdala se za Jana Jindřicha Janovského z Janovic, jehož přečkala živobytím a odkázala posledním pořízením (r. 1639) nedlouho před svou smrtí zdělaným statek Tedražice *Jiřímu Gothartovi* a *Oldřichovi Vilémovi Janovským* synům svým polovici a Evě dceři své druhou polovici.[1]) K rozdělení této pozůstalosti přišlo r. 1655.

Eva, vdaná za Jana Viléma Chanovského z Dlouhévsi, obdržela na tvrzi několik světnic a sklepů, jiné příslušenství ve dvoře a polovici statků. Díl ten skrze pány k tomu zřízené ihned prodán *Aleně Elišce Varlychové z Modliškovic*.[2]) Když tato r. 1670 zemřela, uvázali se v tento díl Tedražic, druhý řečený, synové její Vilém, Jaroslav Kunata a Jan Ctibor.[3]) Jaroslav skoupil statek (r. 1675), ale nedoplatil, pročež prodán r. 1678 zase bratru jeho Ctiborovi.[4]) Tento zemřel r. 1681, a díl tento dostal se pěti synům jeho. Poněvadž však statek ten nad míru zadlužen byl, prodala jej vdova Sibylla Bubnova z Čachrova *Isabelle Emilii Švihovské* rozené *ze Salmu* a *z Neuburka* nad Inem a na Nalžovech.[5])

Díl první řečený držel později po smrti mladšího bratra Jiří Gothart, na rozumu nedostatečný, sám, pro dluhy však prodán jest r. 1663 *Volfovi Adamovi Perglárovi z Perglasu* na Němčicích, ale i ten nemohl se z dluhů vypraviti, pročež statek jeho do odhadu přišel. Petrovi Jiřímu ze Vchynic bylo r. 1668 za 3351 kop statku odhádáno, ale týž prodal právo své nedlouho potom *Janovi Karlovi Ježovskému z Lub*.[6]) Tento pak obdržev směnou Stěchovice postoupil r. 1687 dotčeného dílu Isabelle Emilii Švihovské.[7]) Jinou část tohoto prvního dílu, totiž dva dvory a půl mlýna v Tedražicích, měli od r. 1668 dva páni a naposled Jan Kryštof Koc z Dobrše, jenž jej postoupil r. 1690 také Isabelle směnou za tři dvory ve vsi Lhotce.[8]) Isabella dala r. 1691 kostel na Zdouni sklenouti a asi tak zříditi, jak se dnes očím našim jeví. Po smrti Isabellině zdědil Tedražice syn její *František Antonín Švihovský z Ryžemberka*, když však se tento na cesty do cizích zemí vydal a tu zemřel, dědil po něm otec jeho Jaroslav, jenž Tedražice k panství Nalžovskému připojil.[9])

KOLINEC.

Jihozápadně od Nalžov a jižně od Planice jest městečko Kolinec (prvotně Kolín menší), jež, soudíc podlé staré pečeti městské, patřívalo královně a pak jako manství královské pánům z Vilhartic se dostavši, drženo bylo ke hradu Vilhartickému. Teprve v l. 1506—1507 bylo skrze krále Vladislava z manství propuštěno a Zdeňkovi Lvovi z Rožmitála k dědictví odevzdáno.[10]) Když po r. 1541 panství Vilhartické mezi věřitele pana Lva rozebráno bylo, dostal *Vácslav Vyntíř z Vlčkovic* městečko Kolinec k užívání (asi r. 1549), a ač tu vládl jako pán, přece držel panství Vilhartické společně s jinými věřiteli a rukojměmi.[11]) Roku 1565 bylo rozdělení téhož panství dokonáno, a Vácslav obdržel za díl městečko Kolinec a vsi Mokrosuky a Lešišovy.[12]) Za obydlí vyzdvihl si tu Vácslav novou tvrz, totiž tu část nynějšího zámku, která má na straně vnitřní sloupovou chodbu. Roku 1566 zapsal manželce své Anně z Chlistova mlýn dolejší a ke špitálu Kolineckému a škole tudíž daroval v letech 1566—1579 dědinu na Obořici a les Jivinu.[13]) Vsi Břetetice a Mokrosuky odprodal v l. 1577 až 1579 a zemřel r. 1580.[14]) Synové jeho *Jan*, *Mareš* a *Jindřich* rozdělili se r. 1584. Vězení řečené kabát, podací a některé jiné věci zůstaly ve společnosti. Kromě části městečka dostal Jan na tvrzi pokoje, kde otec bytnosť míval, totiž velkou světnici hořejší, pavlače pod ní, sýpky nad ní, kuchyni, komoru, světnice některé a sklepy. Jindřich dostal ostatek tvrze, totiž světnici prostřední malou, slove výstupek, sklepy, komory, světnice a pivnici a světnici

---

[1]) DZ. 158. H 8. [2]) DZ. 158. G 25. [3]) Archiv č. II. 324. [4]) DZ. 84. H 1, archiv č. VI. 318, 573. [5]) Gabriel, děje Sušice 239, 261. [6]) DZ. 43. E 25, reg. kom. soudu. [7]) DZm. 227. B 7. [8]) Výslovně se neuazývají tak. [9]) DZ. 10. H 20, J 28, 12. A 1, A 15. [10]) DZ. 54. D 18. [11]) DZ. 17. A 26, 60. B 22. [12]) Reg. kom. soudu. DZ. 181. E 4. [13]) Bílek, děje konf.

---

[1]) DZ. 147. B 11. [2]) DZ. 70. C 26, 310. L 18. [3]) DZ. 115. B 21. [4]) DZ. 391. O 18, 393. P 20. [5]) DZ. 399. F 24. [6]) DZ. 317. F 27, 399. F 20. [7]) DZ. 399. L 25. [8]) DZ. 401. C 1. [9]) DZ. 117. H 23—24. [10]) Břežan v seznamu listův archivu Třeboň. [11]) Stará kniha Kolinecká na c. k. grunt. úřadě Planickém, DZ. 10. F 24. [12]) DZ. 57. L 11. [13]) Stará kniha. [14]) DZ. 19. N 26, 20. H 22.

starou, slove Ratejna. Mareš konečně dostal mlýn řečený Puchverk s částí městečka.[1])

Jindřich převedl na sebe díl Maršův (r. 1587), který pak držel jen dům na rynku a dobře hospodařil. Roku 1587 tři poddané své v Konině sundal z jich dvorů, dal jim chalupy v Kolinci a sám si udělal v Konině dvůr.[2]) Roku 1600 stal se kancléřem pana Petra Voka z Rožemberka a zemřel náhle r. 1604 dne 11. prosince, když strojil křtiny vnučce své.[3]) Získav do r. 1598 díl Janův vyprosil Kolineckým roku 1601 potvrzení trhův a přidání druhého trhu výročního.[4]) Syn jeho *Václav* prodal r. 1610 všechno, co se na jeho díl dostalo, totiž tvrz, dvůr a městečko Kolinec, ves Nemanice a díl svůj na Horách stříbrných Vilhartických *Mandaléně Perglárové z Janovic* na Tedražicích.[5]) Od té doby měl Kolinec společné osudy s Tedražicemi až do r. 1623. Později stal se pánem na Kolinci *Jaroslav Jáchym* hrabě *z Dobrše*. Týž zemřel r. 1656, a po smrti synů jeho děleny statky jeho (r. 1666) mezi vdovu a dvě dcery. Při tom dostala *Kateřina Eleonora z Klenového*, vdova, zase provdaná *Karlova ze Svárova* tvrz Kolinec před tím pohořelou a spustlou, ale nyní znovu stavěnou od kamene s městečkem, vsi Stříteř, Podolí, Hořákov a dvůr Bukovský.[6]) Později vdala se paní tato po třetí za *Maximiliana Rudolfa* hraběte *z Gutšteina*, jenž se stal skrze ni pánem na Kolinci. Od něho koupil Kolinec *Karel Fruvein z Podolí*, jenž zemřel r. 1695, zůstaviv tři syny a dvě dcery. Hned po jeho smrti prodali synové Kolinec a Ujčín, a koupil jej r. 1695 *Guido Tertsi* hrabě *de Sissa*, c. k. nejvyšší a velitel Hanoverského pluku kyrysníků.[7]) Tento přikoupil Vlčkovice a zemřel r. 1699, zůstaviv statky své v Čechách a ve Vlaších strýci svému *Mariovi*.[8]) V držení této rodiny zůstal Kolinec až do sklonku 18. století. Roku 1838 koupil jej *Ludvík* hrabě *Taaffe*, a nyní drží se k Nalžovům.

Zámek Nalžovský.

UJČÍN.

Nedaleko Kolince jest ves v dřívějších dobách Ujčín (od osobního jména Ujka), nyní Oučín řečená. Tvrz tu bývala od starodávna, ale splynula v novějších dobách se stavením dvora poplužního. Roku 1379 patřil Ujčín nějakému Častoslavovi. Roku 1383 odumřel tu po Bětce panně dvůr, na nějž se táhl Zdata, farář Vilhartický.[9]) Týž směnil r. 1385 role fary své u Tajanova s *Onšem z Ujčína* za role jeho mezi Tajanovem a Ujčínem.[10]) Ke konci 15. století držel „zboží Ujčino“ *Výšek z Obytec*, jenž je odkázal roku 1483 strýcům svým *Albrechtovi* a *Bohuslavovi*, aby je drželi dotud, dokud by *Václav z Obytec*, bratran Výškův, let nedošel.[11]) Když se r. 1516 bratří z Vlčkovic o zboží své otcovské dělili, dostal *Vilém Vyntíř z Vlčkovic* tvrz, dvůr a ves Oučín, v Brodě tři dvory kmecí, v Tajanově panství na dvou člověcích. Nástupce jeho *Václav Vyntíř* byl bezpochyby synem jeho. Zemřel r. 1540 a ve statek Ujčínský uvázala se sestra jeho *Marjána*.[1]) Tato vdána jsouc za Burjana Svatoslava z Úloha, napřed tomuto Ujčín odkázala,[2]) když však týž asi r. 1557 zemřel, zapsala r. 1573 Ujčín druhému manželu svému *Václavovi Tmějovi Sedlčanskému z Plechova*. Tento oženil se po její smrti s Anežkou z Rotnfeldu, jíž r. 1582 na statku Ujčínském věnoval, ale zemřel téhož roku nebo r. 1583 náhle. Vdova ustanovena byvši za poručnici sirotka[3]) přečkala jej a zdědivši Ujčín prodala jej před r. 1589 *Václavovi Hájkovi z Robčic*.[4]) Když pak tento r. 1601 zemřel, zůstaviv vdovu a dva syny nezletilé, prodán jest Ujčín r. 1606 a koupil jej *Jan Viktoryn z Žeberka* a *na Úloze*. Po tomto drželi Ujčín bratří *Jan Šebestián* a *Jindřich* (snad synové jeho), z nichž tento dostal statek za svůj díl.[5]) Týž prodal r. 1626 tvrz, dvůr a ves Oučíno, ves Konino, v Bořikovech krčmu a díl na Horách Matky boží sněžné *Anně Malevické z Výškova* a *na Hradišti*, po nížto následoval syn její *Adolf Florián Lehomský z Malevic*. Od tohoto koupila Ujčín r. 1654 *Dorota Kateřina Chřepická z Hyršperka*, ale prodala jej zase r. 1662 *Lidmile Kateřině z Vrtby* rozené *Vitanovské*.[6]) Později měl Ujčín *Jan Vilém Renn z Rennu*, a ten jej prodal r. 1693 *Karlovi Fruveinovi z Podolí* a na Kolinci, ale pro smrt jeho smlouva trhová o týž statek teprve r. 1695 zdělána.[7])

VLČKOVICE.

Nedaleko Kolince k severu jest ves Vlčkovice, někdy sídlo zemanské a původiště *Vyntířů z Vlčkovic*. Není jisto, zdali k jich rodu patří *Vilém z Vlčkovic*. Tento vyprosil si od paní Johanky ze Šternberka pannu její, jménem Žofku, dceru Vitmarovu z Újezda za manželku, ač ještě dospělá nebyla. Johanka připověděla, Žofka moci přitažena k oltáři a tam s Vilémem oddána. Ale že se zatvrdila v srdci svém, zavřena byla na nějakém hradě, z něhož uprchla. O tu věc byly nemalé soudy nejen u duchovního práva v Praze, nýbrž i v Římě u papeže, který ustanovil k vyšetření té věci (r. 1373) biskupa Pasovského. Vilém žil ještě r. 1382.[8]) Roku 1402 připomínají se dva z rodu Vyntířů, totiž Ojíř z Čejkov, odjinud *z Vlčkovic* řečený, a *Mareš z Vlčkovic*.[9]) Mareš jest bezpochyby týž, kterýž ještě r. 1447 žil. Synem anebo vnukem jeho byl *Vyntíř*, který se připomíná od r. 1477 často a od r. 1479 jako pán na Jindřichovicích až do r. 1505.[10]) Synové jeho se r. 1516 dělili. Vilém nejstarší dostal Ujčín, Mareš, druhý syn, a Beneš, nejmladší z bratří dostali po polovici Jindřichovic a Jan dostal tvrz, dvůr a ves Vlčkovice s dílem hory Ujčínské Později nacházíme v držení Vlčkovic *Václava Vyntíře z Vlčkovic*,

---

[1]) DZ. 66. O 11, 68. L 27, 167. G 11. [2]) DZm. 7. O 17, Lumír r. 1854, str. 523. [3]) Břežanův Petr Vok 188, 206, 209. [4]) Reg. král. ve Vídni. [5]) DZ. 183. J 18. [6]) DZ. 73 P 1. [7]) DZ. 403. O 29, 479. E 2. [8]) DZ. 118. C 9. [9]) Berně kraje Plzen. 15, DD. 13. f. 85. [10]) Borový, lib. erect. II. 219. [11]) Arch. kapitulní.

[1]) DZ. 2. L 9, 6. E 16, 250. G 10, reg. komorního soudu. [2]) DZm. 226. K 9. [3]) DZ. 17. P 22, 21. K 5, P 8. [4]) DZ. 1084. Q 19, titulář r. 1589. [5]) DZ. 130. L 5, 180. K 6. [6]) DZ. 297. F 17, 311. C 5, 314. B 1. [7]) DZ 403. O 25. [8]) Reg. Vatikán. DD. 13. f 83, 120. [9]) Rel. tab. II. 196. Viz i archiv č. II. 468. [10]) Rel. tab. II. 212, 446, arch. č. VI. 316, stará kniha Vilhartická.

a ten prodal r. 1543 tvrz, dvůr a ves celou Vlčkovice *Burjanovi Bořikovskému z Košumberka*,[1]) jenž zemřel před r. 1551, zůstaviv dcery *Voršilu* a *Marjanu*. Když se tyto roku 1551 dělily, dostala onano tvrz, dvůr a část vsi, tato ostatek Vlčkovic. Na Vlčkovicích se sestry dobře nesrovnávaly, neboť r. 1555 nadala Marjana Voršile, že jest lotryně lotrynská a lhářka přesvědčená.[2]) Voršila vdána byla za Jana Radkovce z Radkovic, s nímž něco dědin okolních přikoupila. Ovdověvši vstoupila po druhé do manželství a zemřela neznámého nám času. Kdo se stal nástupcem jejím na tvrzi, není nám známo; bezpochyby to byl *Jan Kryštof Perukló z Šenraitu*, jemuž se r. 1588 rybník ve Vlčkovicích strhl. Týž seděl ještě r. 1594 na Vlčkovicích.[3]) I po něm nejsou držitelé této polovice dobře známi. Na počátku válek náboženských držel tvrz Vlčkovice s dvorem a celou ves (tedy oba díly) *Václav Račín z Račína*, jenž se velice zadlužil, pročež po smrti jeho statek jeho prodán (r. 1630). Koupil jej *Zdeněk Vojslav z Branišova*, jehož dcera *Sibylla Dorota* prodala jej r. 1636 *Judytě Lidmile z Vrtby* rozené *z Kokořova*.[4]) V držení rodu Vrtbovského[5]) zůstaly Vlčkovice až do r. 1671, kdež se dostaly trhem *Lidmile Polyxeně Soyerové* rozené *Doudlebské*. Držel je pak od roku 1676 dědic její *Jiří František z Doudleb*,[6]) ale dostaly se později Ferdinandovi Augustinovi Soyerovi, měšťěninu Starého města Pražského. Za něho byl statek zadlužen, a tvrz sice od kamene vystavěna, ale na díle šindelem a na díle došky krytá v chatrném stavu, tak že se jen v přízemí bydleti mohlo, a první poschodí docela bylo pusté. Statek ten odhádán r. 1695 dědicům po *Karlovi Fruveinovi z Podolí*.[7]) Z těchto dědiců ujal Vlčkovice r. 1696 *Václav Fruvein z Podolí*, ale prodal je r. 1698 *Guidovi* hraběti *Tersi*, jenž je připojil ke zboží Kolineckému.[8])

ČACHROV TVRZ.

ižně od Klatov ve vsi Čachrově nachází se zámek r. 1740 postavený, za nímž stojí stará věžovatá tvrz v sýpku proměněná. Před časy bývaly tu také příkopy, které vodou napuštěny byly.

Čachrov jest původiště rodiny *Kanických z Čachrova*, kteří nosili na štítě svém pruh shora dolů položený a tak po Kanicích se psali. Předek jich *Vilém z Čachrova* vyskytuje se v l. 1362—1364 jako pán podací kostela Čachrovského, od r. 1378 také jako pán na Křistíně. Roku 1379 držel v Plzensku Přeskovice (bezpochyby díl Vřeskovic), Břízu, Jesen, Němčice, Radim, Čachrov a Křistín, a žil snad ještě r. 1392.[9]) Ze synů jeho byl Petr od r. 1372 řeholníkem a kustodem kláštera Strahovského, jehož opatem byl v l. 1408—1410.[10]) Jiný syn, jménem Racek, seděl na Dešenicích, ale zemřel záhy zůstaviv syna Viléma. Jiný syn, *Jenec*, nejmladší, jak se zdá, seděl r. 1404 na Netřebu a v l. 1408—1412 byl pánem na Střeziměři a Křistíně. K roku 1412 jest zapsáno o něm, že prodal kapitule Pražské Čachrov, ale má se to bezpochyby rozuměti na ves Cháchov.[11]) Dotčený *Vilém z Čachrova*, syn Rackův, připomíná se v l. 1401—1414, kde již let svých měl, jako držitel Čachrova, a v soukromých zápisech až do r. 1419, ač lze za to míti, že rok ten zajisté dlouho přečkal.[12]) Roku 1446 připomíná se *Vilém z Čachrova* seděním tudíž, a jím zavírá se starší řada držitelů, kteří na tvrzi Čachrovské seděli.[13])

V 15. století přikoupen jest Čachrov k panství Vilhartickému, po čemž tvrz zdejší spustla a osazena jest od vrchnosti člověkem robotným, který odtud platil. Když pak po r. 1541 panství Vilhartické skrze věřitele pana Lva uchváceno bylo, dostal *Jan Rendl z Úšavy* jako díl svůj dvůr a ves Nemilkov, tvrz starou a ves Čachrov, vsi Jesení, Chřepice, Němčice, Kůzí, Dehtíno, Přestanice, Sobíkovo, Zámysle, Zvíkovo, Růvnou, Javoří, Tešovo, Mochovo, Bošovo, Radostice, Milinovy, Hlavňovice, Radvanice, Bystrý, Častonice, Čeletice, Jarkovice, Zahrádku, Kunkovice, Braničkovy, Dobřemilice a Předvojovice napřed jako zástavní zboží a po konečném rozdělení jako díl dědičný.[14]) V dílčích cedulích vynechána ves Březí, která také k Čachrovu patřila, a okolo r. 1560 povstala na tomto zboží vesnice Nový svět. Jan zemřel r. 1566,[15]) a sestry jeho *Kateřina Počepická*, *Polyxena Dvořecká* a *Ižalda Bohuchvalova* prodaly dotčené zboží *Janovi Bohuchvalovi z Hrádku*, jenž ihned 11 vzdálenějších vesnic odprodal a na zbytku dotčené Ižaldě, manželce své, věnoval.[16]) Jan zemřel r. 1595 dne 14. února a pohřben v chrámu Vilhartickém. „Byl pán laskavý a pravý otec kněžský; všecko dobré jim činíval, za kbelec ječmene vždycky pivo bílé vystavoval," dí o něm vrstevník. Zůstalo po něm pět synů. Jeden z nich, *Jiří*, zemřel již r. 1597, poněvadž rád pálené pil a tím sobě na zdraví uškodil.[17]) Ostatní synové se rozdělili asi v ten čas. Viktoryn dostal Čachrov, kdež postavil při staré tvrzi nové obydlí, Vilém dostal Březí a Bradný, Jindřich a Mikuláš snad dostali

[1]) DZ. 6. E 16, 42. C 22. [2]) DZ. 49. H 19, reg. kom. soudu. [3]) Lumír r. 1854 str. 524, reg. kom. soudu. [4]) DZ. 297. Q 28, 390. M 21. [5]) Zejména od r. 1662 Lidmily Kateřiny (DZ. 390. N 10). [6]) DZ. 116. A 14, 392. R 17. [7]) DZ. 33. E 9. [8]) DZ. 404. E 30, 405. H 17. [9]) Berna na str. 15, acta jud. lib. conf. DD. 14. f. 153. [10]) Tomek, Děje Prahy V. 204. [11]) Lib. conf. archiv č. VI. 457, rel. tab. II. 59, 86, 87. [12]) Lib. conf. archiv říš. Mnichov. archiv č. VI. 457. [13]) DD. 61, str. 344. [14]) DZ. 54. G 26, 57. L 6. [15]) DZ. 15. M 9. [16]) DZ. 16. G 29, 18. H 12. [17]) Lumír r. 1854 na str. 547.

Čachrov.

Nemilkov.[1]) Týž Viktoryn prodal r. 1612 *Kateřině ze Šlovic*, manželce své, tvrz starou na Čachrově, při téže tvrzi stavení nové, dvůr poplužný a městys s podacím sv. Václava v Čachrově a sv. Víta na vršku blíž Čachrova, ves celou Jesení a spravedlnost ve vsi slove „Na onom světě" v šenku piv na krčmě.[2]) Následující změny nejsou dostatečně známy. Jisto jest, že drželi Čachrov a Březí r. 1620 bratří *Vilém Protiva* a *Václav Markvart Šofmanové z Hemrlesu*, z nichž onen dostal na díl Březí a tento Čachrov. Oba zavřeli se tehda v Sušici, ale při dobytí téhož města od císaře obdrželi pardon. Vilém odsouzen potom r. 1623 třetiny statku svého Březí, kterýž jest odevzdán Bohuslavovi Jiřímu z Kolovrat, ale Vilém odvolav se na odpuštění císařské, při statku svém jest zůstaven. Bratr jeho Václav prodal statek Čachrov primasovi Sušickému a ujel pro náboženství ze země; trh tento proto ve dsky zemské nevešel, a Čachrov odevzdán Vilémovi.[3]) Tento zemřel roku 1664, odkázav oba statky Čachrov a Březí *Janovi Bedřichovi Šofmanovi* a bratřím jeho *Jiříkovi Bohuslavovi* a *Alexandrovi Mikuláši*.[4]) Jiřík ujal později statek ten s manželkou svou Alžbětou Rozinou z Malovic, a oba jej prodali r. 1685 *Františkovi Mikuláši* hraběti z *Morzina*. Od tohoto nabyl Čachrova a Březí *Adam Humprecht Fortunat Koc z Dobrše* (r. 1692) směnou za Měcholupy, ale vyměnil si je r. 1695 za statek Tažovice. Nový pán *Eusebius Khuen z Belassy* poroučel tu jen několik neděl a odevzdal Čachrov potom *Jakubovi Ferdinandovi*, bratru svému.[5]) V 18. století seděli tu napřed Fruveinové z Podolí, kteří okolo r. 1740 nynější zámek postavili, a po nich drahně let staročeský rod Horů z Ocelovic.[6]) Pak následoval po dlouhá léta rod Kordíkův a od r. 1801 spořitelna Mostecká.

TVRZE V OKOLÍ ČACHROVA.

BŘEZÍ.

Nedaleko Čachrova leží ves Březí, v níž zbyl posud zámeček nebo stará tvrz, která teprve v našem století zase obnovena byla; před 100 lety byla tak spustlá, že se pokládala za zříceninu. Tvrz tato povstala teprve na konci 16. století. Ves Březí totiž od r. 1379 až do roku 1595 zůstávala při statku Čachrovském, a teprve potom dostala se za díl *Vilémovi Bohuchvalovi z Hrádku*, jenž tu tvrz postavil. Týž Vilém prodal r. 1600 statek Březský *Adamovi Šofmanovi z Hemrlesu* a na mlýně Lomeckém,[1]) od jehož potomků připojen jest ke zboží Čachrovskému, jak již vypravováno.

[1]) DZ. 129. H 26, L 21, 131. C 16. [2]) DZ. 187. G 30. [3]) Bílek, děje konf. [4]) DZ. 113. N 25. [5]) DZ. 403. J 29, K 4, 405. A 1. [6]) Viz Sommerovu topografii.

[1]) DZ. 129. H 26.

NEMÍLKOV.

Ve vsi Nemílkově ve farnosti Vilhartické ležící také tvrze v starších dobách nebylo. Ve 14. století tu byl statek zemanský, na němž seděli *Ctibor Lovček* († r. 1382) a *Pešík* (r. 1382), ale většina vsi patřila k panství Vilhartickému. Někdy na počátku 16. století držel vladyčí statek *Jan s Nemílkova*, jenž jej zapsal Jaroslavovi z Těšetin, ujci svému, Ofce ze Strhař na Lčovicích a synu jejímu Přechovi.[1]) Také tu seděl r. 1520 *Jiřík Úložský z Úloha.*[2]) Větší část vesnice zůstávala i po rozebrání panství Vilhartického skrze věřitele Adama Lva při statku Čachrovském a v držení *Jana Bohuchvala z Hrádku* († r. 1595), jenž se psal do smrti seděním na Nemílkově a bezpochyby tu novou tvrz vyzdvihl. Tu dostali se statkem bezpochyby synové jeho Jindřich a Mikuláš za svůj díl, ale jak ho zbyli, není nám známo.

Po Bohuchvalech drželi Nemílkov r. 1598 a 1604 *Jan Lukavský z Řeneč*, r. 1609 *Anna Lukavská z Chuděnic* a r. 1613—1616 *Jan Petr Černín z Chuděnic.*[3]) Podlé sbírek stavovských r. 1615 byl pánem na Nemílkově *Petr Lukavský z Řeneč*, koupiv statek ten od Černína. Týž přidržel se odbojných stavův evangelických a odsouzen jest proto r. 1623 třetiny statku svého. Tvrz Nemílkovská prodána jest potom spolu s hradem Vilhartickým a statkem Mokrosuckým císařskému generálovi don *Martinovi de Hoeff Huerta*, ale se vkladem ve dsky zemské otálelo se až do r. 1630.[1]) Více než dvě desetiletí zůstal Nemílkov spojen s panstvím Vilhartickým a mezi tím vojáky utrpěl takovou spoustu, že potom mnoho na své ceně ztratil. Huertova dědička *Anna Marie* purkrabinka *z Donína*, rozená vejvodovna z Moldavy a paní na Vilharticích prodala r. 1649 tvrz Nemílkov, dvůr pustý a prázdný a ves, vsi Braníčkov, Zahrádku, Radvanice a Tvrdoslav a na Makově dvě chalupy hrab. *Jaroslavovi Joachymovi Kocovi z Dobrše* na Běšinech a Kolinci za 7000 fl. uh.[2]) Připojiv hrabě nově nabytý statek k ostatním zbožím svým po krátkém držení zemřel r. 1655, zůstaviv dva nezletilé syny, kteří brzo po něm zemřeli. Všechny statky spadly tudíž na vdovu po něm pozůstalou *Kateřinu Eleonoru* rozenou *z Klenového* a dcery *Salomenu Polyxenu Barboru* a *Maximilianu Františku.* Nežli dcery zrostly, spravovala statky máti jejich, a teprve r. 1666 se rozdělily, při čemž se Saloméně dostal statek Nemílkovský, totiž tvrz s dvorem a ves, vsi Braničkov, Zahrádka, Radvanice, dvůr Úloh a ves, ves Rejský atd.[3])

Saloména vdaná v. Schützen prodala Nemílkov r. 1672 sestře své Maximilianě provdané za Vácslava Ignáce Hynka Vratislava z Mitrovic. Statek Nemílkovský se dostal od ní *Ondřejovi Ferdinandovi Convayovi* (r. 1673), a nyní se majetníci často střídali, totiž od r. 1678 *Adam Záborský z Brloha*, od něhož koupil Nemílkov r. 1684 *Ludvík Miličovský*,[4]) a r. 1695 *Oldřich Ehrenfried* a *Kateřina Fruveinová z Podolí* následovali.[5])

[1]) DD. 13. f. 83, Paprocký o st. ryt. 212. [2]) Reg kom. soudn. V tituláři roku 1534 vydaném slove Úložský z Nemílkova. [3]) Gabriel, Děje Sušice a okolí str. 203 a DZ. 187. K 23. Janovi Lukavskému r. 1598, 8. června na Nemílkově křtil dítek „nějaký modlář s divnými ceremoniemi, že více smíchu nežli pobožnosti dokázal“ (Lumír 1854, str. 548).

[1]) Bílek, děje konf. na str. 578. [2]) DZ. 305. Q 10. [3]) DZ. 74. L 18—M 12. [4]) DZ. 391. G 21, 392. R 7, 393. P 22, 400. K 5. [5]) Gabriel, Děje Sušice a okolí 203, kdež vyjmenováni jsou držitelé novější

SEZNAM ČLÁNKŮV.

SEZNAM VYOBRAZENÍ V TEXTU.

[1]) Erb budiž poopraven takto: Z jedné i druhé věže dřevce nebo kopí zlaté barvy a s praporečkem letícím tří barev napříč, po spodu bílé, v prostřed modré a při vrchu žluté barvy. Nad branou jest štítek modré barvy a v něm měsíc své barvy špicemi k levé straně od pravé obrácený. Při tom štítku po levé straně medvěd přirozené barvy vzhůru stojící, v přední levé noze štítek, v druhé přední pravé noze oštěp s žlutým oštipištěm držící. (Podlé opisu majestátu 1592, 13. Jan. zaslaného p. ředitelem E. Běhálkem.)

SEZNAM VYOBRAZENÍ MIMO TEXT.

DODATKY A OPRAVY.

Na str. 9. čti Sanktuarium v kapli Švihovské.
„ „ 77. „ Janovi Lukavovi z Lukavice.
„ „ 98. „ mluvíme v dějinách Heršteina a Ronšperka.
„ „ 129. „ kteří po otci Janovice a Bystřici zdědili.
„ „ 166. „ Vilém Břeněk Pikhart ze Zeleného Údolí.
„ „ 167. „ Apoléně Kadovské z Robčic.
„ „ 181 „ Náhrobek Anny Markvartové z Drahenic.
„ „ 209 „ části vsí Kbela, Malince a Vřeskovic.
„ „ 213. „ daroval r. 1577 Pavel Korka z Korkyně.

REJSTŘÍK MÍST, RODŮV A VĚCÍ.

(Zprávy z tištěných děl, při nichž rejstříkové jsou, sem nepojaty.)

D.

E.

F.

G.

H.

Ch.

M.

N.

O.

P.

R. Ř.

S

Š.

T.

U.

V.

Pečeti pánův v Klatovsku a Domažlicku někdy osedlých.

Tab II

Hrady IX. díl

O. v. Král z Dobré Vody

Pečeti rodů v Klatovsku a Domažlicku někdy osedlých.

z Janovic a z Klenového

z Čachrova.

Nebilovský z Drahobuze.

z Ryžmberka.

Zakavec ze Zakavy.

Herštejnský z Velhartic.

z Gutšteina.

Lamingar z Albenreuthu.

Jeníšek z Újezda.

Mulc z Valdova.

z Bezdědic.

Měsíček z Výškova.

Řepický ze Sudoměře.

„Hrady zámky a tvrze" IX

Koc z Dobrše

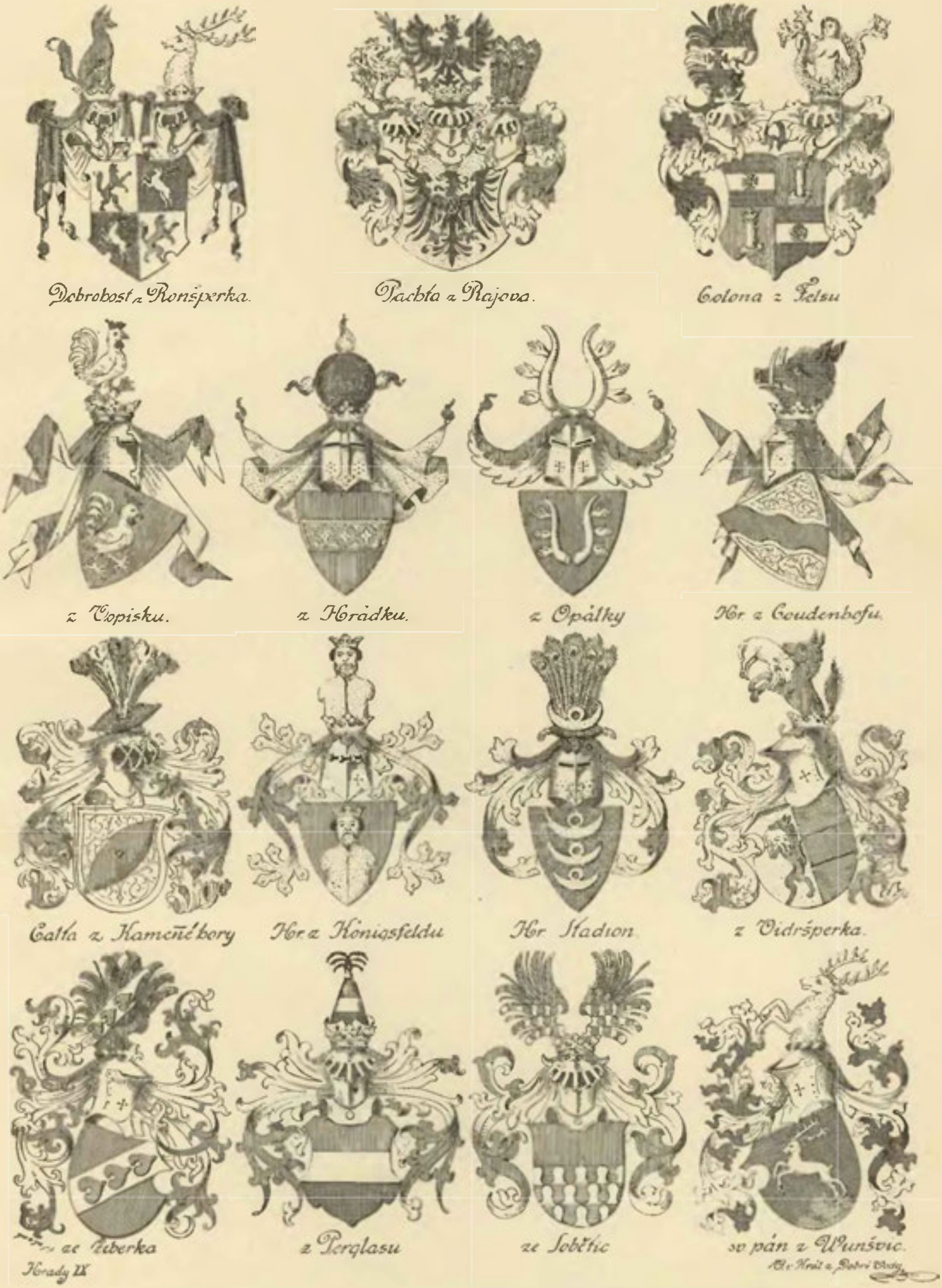
Cil ze Svojšic.

Lantkrabě z Leuchtenberka.

Dr. Král z Dobré Vody.

Znaky rodin někdy v Domažlicku a Klatovsku osedlých.

Znaky rodin někdy v Domažlicku a Klatovsku osedlých.

Hrabě Taaffe.

Hrabě Schönborn.

Hrabě Pálffy.

Hrabě Pötting.

Hrabě Wallis.

Hrabě Colloredo.

Kousek ze Světiček.

Horčice ze Prostého

Markolt z Tedražic

Conway z Wasserportu.

ze Švárova

ze Štaufenberka.

z Kněžic

z Čejkova.

„Hrady" IX. díl.

Erby rodin v Plzensku osedlých.

Erby rodin v Plzensku osedlých.

Širntingar ze Širntinku.

hr. Thun z Hohenštejna.

z Helversenu.

ze Žebnice.

Sádlo z Kladrubec.

Lukavský z Řeneč.

Úlička z Úlic.

z Krásného Dvora.

Pek z Římku.

Bezděkovský z Římku.

z Rejenštejna.

z Blíživy.

z Přichovic.

z Rožďalovic.

br. z Trautmansdorfu.

Znaky rodin českých.

Tiskem a nákladem F. Šimáčka v